Bundel - Commissie Landelijk gebied van 23 november 2023

Agenda bijlagen

Spreektijden 3 uur
verslag Commissie Landelijk gebied 20 november 2023
verslag Commissie Landelijk gebied 23 november 2023
Agenda Commissie Landelijk gebied 23 november 2023

1 Heropening

2 19:15 - A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Kocken)

2.a Natuur: Beantwoording GS en 2e termijn Programma Natuurnetwerk 2024
Toelichting: In het Programma Natuurnetwerk (PNN) staat informatie over de voortgang van opgaven in het landelijk gebied. Het geeft een (tekstueel en financieel) overzicht van alle activiteiten en projecten die de provincie in samenwerking met partners onderneemt om de natuur in Noord-Holland te ontwikkelen. Nu ligt de focus nog op de realisatie van het Natuurnetwerk in samenhang met de natuurherstelmaatregelen en de gebiedsgerichte aanpak van stikstof. Met de komst van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) wordt dit uitgebreid met opgaven op het gebied van water, bodem en klimaat. Het programma sluit aan bij de gebiedsgerichte werkwijze die vanaf 2020 is ingezet en steeds meer vorm krijgt in de verschillende gebieden. Het PNN en haar opvolger wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.
Behandelvoorstel:
Adviseren aan PS over de Statenvoordracht Programma Natuurnetwerk 2024. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 4 december 2023.

Dossier 13541 voorblad
Voordracht - Programma Natuurnetwerk 2024
Brief aan PS over Programma Natuurnetwerk 2024
Programma Natuurnetwerk 2024_v11-gecomprimeerd

3 20:15 - B-agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)

3.a Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) maandelijks op de agenda
Behandelvoorstel:
Het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPPL) komt maandelijks terug op de agenda. Gedeputeerde Beemsterboer zal mondeling de stand van zaken meedelen. De commissieleden hebben de mogelijkheid om vragen te stellen over het PPLG.

3.a.1 PPLG: Twee brieven van het ministerie van LNV en de minister van Natuur en Stikstof aan de Tweede Kamer over PPLG
Behandelvoorstel:
De brieven kunnen als extra informatie dienen voor bespreking en vragen aan de portefeuillehouder. Een brief van de minister van Natuur en Stikstof aan de Tweede Kamer waarin zij de Kamer informeert over de voortgang van de provinciale gebiedsprogramma's (PPLG's)
Een brief van het ministerie van LNV met een beoordeling door de betrokken departementen ('tussentijds beeld') van de startversie PPLG van de provincie Noord-Holland en het ingediende maatregelpakket

Brief LNV over Voortgang provinciale gebiedsprogramma_s en eerste maatregelpakketten
Brief minister van Natuur en Stikstof over tussentijds beeld Noord-Holland inclusief

3.a.2 PPLG: Stand van zaken PPLG
Toelichting: Het Rijk heeft een reactie ('tussentijds beeld') gegeven op de startversie van het PPLG. In de brief aan PS worden de belangrijkste punten benoemd en wordt aangegeven wat dit betekent voor de planning van het PPLG.

Dossier 13923 voorblad
Brief aan PS over Stand van zaken Provinciaal Programma Landelijk Gebied.

4 20:55 - B-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Kocken)

4.a Natuur: Agenderingsverzoek C naar B Vaststelling vier Natura 2000 beheerplannen Laag-Holland
Doel van agendering:
De indiener zou graag van de andere fracties willen horen: Hoe zien andere fracties deze opnieuw vooruitschuivende werkwijze van GS?
Ze zouden graag van GS horen: Kan GS aangeven hoe zij de conclusies uit de NDA's en de adviezen van de Ecologische Autoriteit heeft meegenomen in de vier nieuwe Natura 2000-beheerplannen?
Behandelvoorstel: De commissieleden kunnen met elkaar en met gedeputeerde deze brief en natuurbeheerplannen bespreken.

Dossier 13130 voorblad
Agenderingsverzoek C naar B Vaststelling vier Natura 2000 beheerplannen Laag-Holland

Brief aan PS over vaststelling vier Natura 2000-beheerplannen voor Laag Holland
Nota van Antwoord vier ontwerp Natura 2000-beheerplannen Laag Holland
Natura 2000-beheerplan Polder Westzaan 2023-2029
Natura 2000-beheerplan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder 2023-2029
Natura 2000-beheerplan Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske 2023-2029
Natura 2000-beheerplan Eilandspolder 2023-2029

4.b Water: Afdoening motie 2023-47 rechten Waddenzee
Toelichting: Provinciale Staten hebben in hun vergadering van 30 mei 2023 een motie aangenomen met een oproep voor een vervolgstap voor rechten voor de Waddenzee.
Behandelvoorstel:
Bijgaande brief met afdoeningsvoorstel kan de commissie met elkaar en gedeputeerde bespreken. De commissie Landelijk Gebied wordt gevraagd of motie 47-2023 als afgedaan kan worden beschouwd.

Dossier 13257 voorblad
Brief aan PS over afdoening motie vervolgstap rechten voorde Waddenzee (M47-
M47-2023 AANGENOMEN

4.c Water: Afdoening motie 2023-49 impuls Waddengebied
Toelichting: Provinciale Staten hebben in hun vergadering van 30 mei 2023 een motie aangenomen voor een impuls aan het Waddengebied.
Behandelvoorstel:
Bijgaande brief met afdoeningsvoorstel kan de commissie met elkaar en gedeputeerde bespreken. De commissie Landelijk Gebied wordt gevraagd of motie 49-2023 als afgedaan kan worden beschouwd.

Dossier 13258 voorblad
Brief aan PS over afdoening motie impuls Waddengebied (M49-2023)
M49-2023 AANGENOMEN

4.d Water: Afdoening motie 267-2022 Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit
Toelichting: Provinciale Staten hebben een motie vastgesteld waarin wordt verzocht te verkennen welke instrumenten uit het overzicht 'Mogelijke aanvullende maatregelen KRW' het meest effectief, nuttig en toepasbaar zijn om de waterkwaliteit- en kwantiteit in Noord-Holland te verbeteren (M267-2022). Het college informeert Provinciale Staten over de uitvoering van de motie.
Behandelvoorstel:
Bijgaande brief met afdoeningsvoorstel kan de commissie met elkaar en gedeputeerde bespreken De commissie Land. elijk Gebied wordt gevraagd of motie 267-2022 als afgedaan kan worden beschouwd.

Dossier 13650 voorblad
Brief aan PS over beantwoording Motie Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit (M267-2022)
achtergrond en lopende initiatieven
Tabel 1 Overzicht aanvullende maatregelen KRW Omgevingswet versie 1.0
M267-2022 AANGENOMEN

5 Rondvraag gedeputeerde Kocken

6 sluiting

Aan

Verdeling per Fractie	Zetels	Cie 3 uur
BBB	**8**	11 min. (5+6)
VVD	**8**	11 min. (5+6)
PvdA	**7**	10 min. (5+5)
GroenLinks	**7**	10 min. (5+5)
D66	**4**	8min. (5+3)
PvdD	**4**	8 min. (5+3)
JA21	**3**	7 min. (5+2)
PVV	**3**	7 min. (5+2)
VOLT	**2**	6 min. (5+1)
CDA	**2**	6 min. (5+1)
Forum voor Democratie	**2**	6 min. (5+1)
SP	**2**	6 min. (5+1)
50PLUS	**2**	6 min. (5+1)
ChristenUnie	**1**	6 min. (5+1)
GS (25%)		*36 min.*

Verslag concept

Statencommissie

Datum	:	20 november 2023
Commissievoorzitter (plv.)	:	Dhr. C. Vonk
Commissiegriffier	:	Dhr. C. Borst
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 4628 / corne.borst@noord-holland.nl

Aanwezig:		
Commissievoorzitter		Dhr. C. Vonk
Commissiegriffier		Dhr. C. Borst
Leden van de commissie	BBB	dhr. G. Vendrig, mw. I. De Sain
	VVD	mw. G. Bakker, mw. L. Ouderkerken
	GroenLinks	Statenleden T. Van Wijnen, R. Bwefar
	D66	dhr. S. Mülder, mw. K. Jansen
	PvdA	dhr. T. Wallaart, dhr. J. Stam
	JA21	dhr. I. Mantel, mw. C. Gordijn
	CDA	mw. W. Koning-Hoeve, dhr. S. Dijk
	FvD	dhr. J. Dessing, mw. R. De Knegt
	PvdD	Statenleden I. Haas, J. Hollebeek
	PVV	dhr. R. Van Tiggelen
	SP	dhr. M. Dijksen, mw. H. Bouhlel
	CU	dhr. M. Klein, mw. J. Hoogendoorn- Van der Maarl
	50PLUS	dhr. V. De Jong, dhr. H. Stulemeijer
	Volt	mw. J. Schneemann, dhr. B. Bonekamp
Gedeputeerden		dhr. J. Beemsterboer, gedeputeerde R. Kocken
Afwezig		
Notulist		Notuleerservice Nederland/dhr. J. Goring

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, lijsten moties en toezeggingen
3 Inspreekhalfuur

4 A-agenda Financiën
4.a. Financiën: Laatste Begrotingswijziging 2023
5. A-agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed
5.a Dierenwelzijn/faunabeheer: Initiatiefvoorstel PvdD Beperking Hobbyjacht en het advies van GS aan PS over het initiatiefvoorstel
5.a.1 Faunabeheer: C naar B verzoek Goedkeuring Faunabeheerplan Wildsoorten 2023-2029
5.b Cultureel Erfgoed: Zienswijze PS op de gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling sitehouderschap werelderfgoed Hollandse Waterlinies
6 Rondvraag gedeputeerde **Beemsterboer**
7 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem
7.a Natuur: Programma Natuurnetwerk 2024
8 Sluiting

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de vergadering om *13.15 uur* en heet alle aanwezigen welkom.

*Mededelingen **voorzitter***

* Er is voldoende quorum. De vergadering kan dus voortgang vinden.
* De vergadering wordt live uitgezonden.
* Er zijn drie rondvragen aangemeld voor gedeputeerde **Beemsterboer** en toegevoegd aan de agendabijlage in iBabs.
* Voor het inspreekhalfuur hebben zich vier insprekers aangemeld. Eén inspreker zal online inspreken.
* Mevrouw **Hoogendoorn** van de ChristenUnie heeft een voorstel voor een werkbezoek aan Huiberts Biologische Bloembollen. Zij zal dit toelichten.

Toelichting voorstel
Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) zegt dat Huiberts Biologische Bloembollen zich heeft ontwikkeld op een steeds meer duurzame teelt van bloembollen en een voorbeeld is voor de sector.
De Staten hebben zich uitgesproken voor meer ontwikkeling op dit gebied. Het is daarom goed om zelf te aanschouwen wat de biologische bollenboer te bieden heeft. Zij hoopt op steun voor de organisatie van een werkbezoek.

Mevrouw **Koning** (CDA) vindt dit een goed idee. Zij wil echter dat de commissie zo volledig mogelijk wordt geïnformeerd. Daarom vraagt zij om deelname van andere bollentelers die goede redenen hebben om nog niet over te gaan tot biologische bollenteelt.

De heer **Dessing** (FvD) sluit zich aan bij de opmerking van mevrouw **Koning** (CDA).

De heer **Mantel** (JA21) sluit zich eveneens aan bij de inbreng van mevrouw **Koning** (CDA) en de heer **Dessing** (FvD).

De heer **Vendrig** (BBB) sluit zich aan bij de vorige sprekers.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) sluit zich aan bij de vorige sprekers en vraagt om het bezoek op een maandag te organiseren.

De **voorzitter** concludeert dat er draagvlak is voor het werkbezoek en zegt toe dat het georganiseerd zal worden.

2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Strategische Agenda, lijsten moties en toezeggingen

De **voorzitter** constateert dat er geen opmerkingen binnengekomen zijn over de agenda. Deze wordt dan ook vastgesteld.
De **voorzitter** zegt dat er geen opmerkingen binnengekomen zijn over het verslag.

Statenlid **Bwefar** (GL) vraagt om op pagina 6 van het verslag te vermelden dat het statenlid behoort tot GroenLinks en niet tot de PvdA.

De heer **De Jong** (50PLUS) verwijst naar regel 295 uit het verslag van 9 oktober en vraagt om enige souplesse van de voorzitter indien statenleden vragen aan elkaar willen stellen. Verwijzend naar regel 110 uit het verslag van 12 oktober, vraagt hij of reeds bekend is wanneer de daarin genoemde technische briefing wordt georganiseerd.

De **voorzitter** zegt dat de eerste opmerking van de heer De Jong wordt meegenomen in de verslaglegging. Ten aanzien van de tweede zegt hij de agendacommissie zich hierover buigt.

Statenlid **Bwefar** (GL) plaatst een correctie op haar eerdere inbreng: in plaats van pagina 6 werd pagina 4 bedoeld. Om precies te zijn: in de passage over het budget voor beheer van natuur en zorg wilde dieren.

Over de lijst met moties en toezeggingen zijn geen opmerking binnengekomen. De **voorzitter** zegt dat daarmee alle stukken van dit agendapunt zijn vastgesteld.

3. Inspreekhalfuur

*Mevrouw **Volkers** van de Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduinengebied is de eerste inspreker.*

Mevrouw **Volkers** schetst het besluitvormingsproces rond de kap van 95 hectare dennenbos en de goedkeuring van het beheerplan voor Schoorl. Zij laakt de rollen die o.a. de provincie Noord-Holland, Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, het RVO en de gemeente Bergen hierbij gespeeld hebben. Mevrouw **Volkers** noemt hierbij namen en functies van verschillende hoofdrolspelers en twijfelt aan hun intenties. Zij besluit met de opmerking dat er geen sprake is van goed bestuur en daarom is verzet noodzakelijk.

*Vragen van de commissie aan mevrouw **Volkers***

Mevrouw **De Sain** (BBB) vraagt om duiding van de genoemde 95 hectare bos.
Mevrouw **Volkers** antwoordt dat er uitgegaan is van 145 hectare en daarvan is 45 hectare verbrand. Hierdoor resteert er 95 hectare. Zij maakt tevens melding van een intern rapport waarin sprake is van verbranding van 85 hectare bos.

De heer **Dijksen** (SP) vraagt of er een WO-verzoek is ingediend en zo ja: zijn alle documenten verkregen?

Mevrouw **Volkers** zegt dat er, op advies van PWN, WO-verzoeken zijn ingediend bij de gemeente Bergen en de provincie Noord-Holland. Beide organisaties geven aan dat zij niet over de opgevraagde gegevens beschikken. Dit zou betekenen dat de gemeente Bergen een vergunning heeft verstrekt zonder over de cijfers van de zuurgraad te beschikken.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) vraagt waar de compenserende boomkap zal plaatsvinden.
Mevrouw **Volkers** antwoordt dat de herplant zou moeten gebeuren in het natuurgebied.

Mevrouw **De Knegt** (FvD) vraagt hoe het kan dat Staatsbosbeheer en de provincie 'gewoon doorgingen' ondanks de protesten in 2007.
Mevrouw **Volkers** somt een aantal mogelijke verklaringen op:
1. Aan de bezoekers van de voorlichtingsavond is verteld dat het concretiseren van de beheerplannen werd doorgeschoven naar de beheerplannen.
2. De zienswijzen van de bewoners zijn van tafel geveegd.
3. Burgers zijn afgewezen als belanghebbende omdat ze 'te ver zouden wonen'.
4. Nederland heeft nooit de aanmeldingsgegevens geopenbaard. Hierdoor kunnen aanwijzingsgegevens niet geverifieerd worden met de besluiten.

De heer **Wallaart** (PvdA) vindt het bezwaarlijk dat de integriteit van personen door mevrouw **Volkers** ter discussie is gesteld vanwege het enkele feit dat zij dubbele bestuursfuncties hebben. Met uitzondering gedeputeerde **Beemsterboer** zijn deze personen hier niet aanwezig, Zij kunnen zich dus niet verdedigen.

Van de **voorzitter** krijgt mevrouw **Volkers** niet de gelegenheid om te reageren op de opmerking van de heer **Wallaart** (PvdA). De **voorzitter** zegt dat het niet de bedoeling is om met elkaar in debat te gaan bij het inspreken.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) maakt een punt van orde: zij vindt het 'gek' dat mevrouw **Volkers** niet mag reageren op de gemaakte opmerking.

De **voorzitter** herhaalt dat het niet de bedoeling is om in debat te gaan met insprekers. De opmerking van de heer **Wallaart** (PvdA) vat hij op als zijnde gericht aan de Staten.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) zegt dat mevrouw **Volkers** de namen van personen noemde. De Staten hebben dus geen namen genoemd.

De **voorzitter** zegt dat de opmerking van de heer **Wallaart** (PvdA) niet gaat over de wijze waarop mevrouw **Volkers** de Staten toespreekt, maar wel over de Statenvergadering.

*De heer Van **Bourgonje** is de tweede inspreker. Hij is toeristisch ondernemer te Schoorl.*

De heer Van **Bourgonje** maakt zich grote zorgen over de toekomst van het Schoorlse duingebied en zegt dat het gebied zeer wordt gewaardeerd door zijn zowel binnenlandse als buitenlandse gasten. Met name de unieke overgangen tussen duinen, heide, loof- en dennenbos worden hogelijk gewaardeerd. Hij breekt een lans voor behoud van het dennenbos en zegt dat dit type bos prima gedijt in het klimaat dat voorspeld wordt voor het jaar 2050. Dan heerst hier een klimaat dat vergelijkbaar is met dat van Bordeaux. In tegenstelling tot dennenbomen, gedijen typische Hollandse bomen hier niet meer in. De heer Van **Bourgonje** sluit af met een oproep tot behoud van de natuur in Schoorl.

De **voorzitter** constateert dat er geen vragen zijn voor de heer **Bourgonje**.

*De heer **De Haan** is de derde inspreker. Hij spreekt in namens de Fietsersbond Bergen*.

De heer **De Haan** zijn pleidooi is gericht tégen het opheffen van het fietspad Blijdensteinsweg en vóór het behoud van het fietsnetwerk. Door het provinciale voornemen om het gebied waardoorheen het fietspad loopt uitsluitend te bestempelen tot natuurgebied, zal het fietspad omgeleid moeten worden. Dit leidt tot verslechtering van het netwerk. Voorts worden er geen maatregelen getroffen tegen zandverstuivingen die het fietspad nu al teisteren.
De fietsersbond Bergen verzet zich tegen deze ontwikkeling en draagt in een gepubliceerde nota een achttal oplossingen aan voor behoud van het fietspad.
De heer **De Haan** roept de commissie op om verkokerd beleid tegen te gaan en Gedeputeerde Staten te vragen om een onafhankelijk onderzoek waarin serieus onderzoek wordt gedaan naar mogelijkheden om het fietsnetwerk te behouden.

*Vragen van de commissie aan de heer **De Haan**.*

De heer **Mantel** (JA21) vraagt hoeveel fietsers er op jaarbasis gebruikmaken van dit fietspad.
De heer **De Haan** zegt dat hij op een redelijke dag 200 fietsers per uur telt. Vervolgens zegt hij: 'dat zijn er dan per etmaal 2000, als ik het met tien mag vermenigvuldigen. Dus je moet het met acht-en-een-half'.

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) vraagt naar de aard van de omleiding 'in kilometers of afstand grofweg'.
De heer **De Haan** antwoordt dat PWN en Staatsbosbeheer uitgaan van twee kilometer. Hij pleit voor een omleiding van maximaal 800 meter, in de variant met een fietsbrug zoals geschetst wordt in de door hem genoemde nota.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of er alternatieve oplossingen zijn aangedragen en wil weten wat de reacties daarop zijn.
Volgens de heer **De Haan** is er eind november vorig jaar een vijftal oplossingen middels een nota aangedragen en recentelijk is er een nieuwe nota gepubliceerd. Hij weet niet of de commissie deze nota heeft ontvangen en zegt dat de aangedragen oplossingen zijn afgewezen op basis van oneigenlijke argumenten.

De **voorzitter** meldt dat de notitie nog niet is verspreid. Het zal worden gedeeld met de commissie.

De heer **Dessing** (FvD) heeft een ordepunt en betreurt het dat de notitie niet tijdig is gedeeld met de commissie. Tijdige ontvangst had geleid tot beter onderbouwde vragen vanuit de commissie, ventileert hij als mening.

De **voorzitter** kondigt de vierde inspreker aan: mevrouw **De Jong** van Fauna4Life. Hij zegt dat haar bijdrage gerelateerd is aan agendapunt 5.b: Beperking Hobbyjacht. Hij stelt voor om haar inbreng te betrekken bij de bespreking van dit agendapunt.

Mevrouw **De Jong** betoogt dat jacht uitsluitend betrekking heeft op het doden van de vijf soorten: haas, konijn, wilde eend, fazanten en houtduiven. Jacht gebeurt puur voor eigen plezier en dient geen enkel maatschappelijk nut. Derhalve is jacht dus strijdig met het uitgangspunt van de wet: het beschermen van in het wild levende dieren. Op landelijk niveau gaat het niet goed met de jachtwildsoorten. Haas en

konijn zijn reeds geplaatst op de Rode Lijst en de mate van instandhouding van de drie andere soorten is matig en vertoont een dalende trend in Noord-Holland. De oorzaak hiervan ligt niet voor 100 procent bij de jacht maar het doden van dieren draagt niet bij aan herstel van de staat van instandhouding.
Daarom roept mevrouw **De Jong** de provincie op om de soorten te beschermen door o.a. de jacht op eigen gronden niet te verhuren en lopende jachtpachtcontracten niet te verlengen.

Vragen aan mevrouw De Jong.

Mevrouw **De Sain** (BBB) vraagt om een reactie nu uit cijfers van de Sovon blijkt dat de staat van de genoemde soorten in Noord-Holland, in vergelijking met de rest van het land, gunstig is.
Mevrouw **De Jong** antwoordt dat het zeker niet goed gaat in Noord-Holland. Dit blijkt uit het faunabeheerplan.

De heer **Wallaart** (PvdA) vraagt of Fauna4Life bereid zou zijn om een zetel in te nemen in de Faunabeheereenheid.
Mevrouw **De Jong** vreest voor 'misbruik' van de aanwezigheid van Fauna4Life in de Eenheid. Daardoor zouden zij plannen waar zij niet achter staan, legitimeren.

De heer **De Jong** (50PLUS) merkt op dat er een verbod op jagen wordt afgekondigd indien de wildstand onder druk staat.
De **voorzitter** bedankt de heer **De Jong** (50PLUS) voor zijn opmerking.

Statenlid **Haas** (PvdD) vraagt op welke wijze wordt vastgesteld dat de trends dalende zijn.
Mevrouw **De Jong** verwijst naar het Sovon voor het antwoord op de vraag. Zij merkt tevens op dat het tellen op een wetenschappelijk verantwoorde wijze gebeurt.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) vraagt naar de andere oorzaken van de terugloop in populatie.
Mevrouw **De Jong** verwijst naar het voedselaanbod, stikstof en de afnemende hoeveelheid natuur als medeveroorzakers.

Statenlid **Bwefar** (GL) wil weten welke suggestie mevrouw **De Jong** meegeeft aan de commissie.
Het niet meer verhuren van jacht op provinciegrond wordt vervolgens door mevrouw **De Jong** benoemd als een in te voeren maatregel.

Mevrouw **Koning** (CDA) constateert dat er geen gebrek is aan graslanden. Die worden juist versterkt door stikstof. Zij vraagt daarom om uitleg van de uitspraak dat de dieren (konijnen en hazen) het moeilijk hebben door stikstof.
Mevrouw **De Jong** benadrukt dat zij doelt op alle soorten en niet specifiek op konijnen en hazen. Daarnaast leven konijnen niet op graslanden.

De **voorzitter** rondt het inspreekhalfuur af.

4. A-agenda Financiën

4.a Financiën: Laatste Begrotingswijziging 2023
In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze laatste begrotingswijziging omvat een bijstelling van de verwachte inkomsten en uitgaven in 2023 op basis van de huidige verwachtingen.

Het doel is het uitbrengen van een advies aan PS over onderwerpen in de laatste begrotingswijzigingen die betrekking hebben op de commissie Landelijk Gebied.

Eerste termijn commissie

De heer **Vendrig** (BBB) stelt een tweetal vragen:
1. Op welke wijze komt de op pagina 26 vermelde 2,3 miljoen euro ten goede aan de PAS-melders en wat is het verband met de voorbereiding op het PPLG?
2. Waarom is gekozen voor de op pagina 28 vermelde 1,8 miljoen euro voor afkoop van het beheer door Rijkswaterstaat?

De heer **Wallaart** (PvdA) memoreert dat er 18,5 miljoen minder dan gepland, besteed gaat worden aan natuur. Daarnaast wordt er 30 miljoen in plaats van 52,5 miljoen uitgegeven aan biodiversiteit. Ten aanzien van dit laatste vraagt hij zich af hoe dit verschil van ruim 40 procent is ontstaan. Van GS wil hij weten wat er gedaan gaat worden om de natuurmotor weer op gang te brengen. Hij doet een voorstel ter besteding van de overgehouden 20 miljoen van het afgelopen jaar en verwijst naar een eerder idee van zijn collega Leerink. Die vroeg om voor ieder van de vijf gebieden een lijst met drie topprioriteiten voor verwerving en inrichting te maken en die met voorrang op te pakken.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) sluit zich aan bij de betogen van de heren **Wallaart** (PvdA) en **Vendrig** (BBB) en vraagt waar de 2,3 miljoen van het Rijk voor PPLG aan uitgegeven gaat worden. In de stukken over PPLG heeft het statenlid geen informatie hierover aangetroffen. In het kader van de actualiteit had het statenlid dit wel op prijs gesteld. Het statenlid vraagt ook om een toelichting op de keuze om vijf ton uit te geven aan stalmaatregelen terwijl de verbetering van de natuur vanuit stalmaatregelen regelmatig bekritiseerd wordt.

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) wijst op eerdere pleidooien van zijn fractie om meer geld uit te trekken voor de wildopvang en de toezegging van gedeputeerde **Beemsterboer** om daar een inventarisatie van te maken én zijn welwillendheid om daar 'boter bij de vis' te doen. Het statenlid vraagt om hier vaart achter te zetten, gegeven de onderbesteding van 2,2 miljoen op waterrecreatie.

Ook de heer **Mülder** (D66) wil weten hoe de 2,3 miljoen van het Rijk voor PPLG uitgegeven gaat worden. Voorts wil hij weten hoe de onderbesteding van 18,5 miljoen 'beter te krijgen'. Ten aanzien van de 1,6 miljoen door ombuigingen in het coalitieaccoord, waardoor een aantal activiteiten en onderzoeken tijdelijk 'on hold' gezet zijn, wil hij verduidelijking over: de cijfers, andere plannen die on hold gezet zijn en het waarom van die keuzes.
Tot slot vraagt hij om informatie over de onderbesteding van 1,5 miljoen voor de Stelling van Amsterdam, alwaar de twee projecten worden afgebouwd.

De heer **De Jong** (50PLUS) constateert dat onttrekkingen uit de reserves resulteren in een positief begrotingsresultaat over 2023. Hij verzoekt GS om nauwkeurigere bijstellingen op de begroting zodat er geen gecreëerde afwijking op de begroting van 2023 ontstaat en vraagt waarom er gekozen wordt voor broekzak/vestzak op de begroting. De heer **De Jong** (50PLUS) vraagt naar de reden achter het kleinere aantal aanvragen dat geleid heeft tot een verlaging van het budget voor de UVN-netcongestie (SON) met 410.000 euro.
Hij verklaart dat zijn fractie accoord gaat met deze begrotingswijziging.

De heer **Dijk** (CDA) vraagt naar de reden van het niet verlenen van een tweetal subsidies voor de Stelling van Amsterdam en de mogelijke consequenties voor het onderhouden en instandhouding daarvan. Hij verwijst naar de ontvangen 2,3 miljoen van het Rijk voor PPLG, versnellingsvoorstellen en

PAS-melders en vraagt wat de gedeputeerde specifiek heeft gedaan voor de PAS-melders.
Van de gedeputeerde wil hij weten wanneer deze aan de slag gaat met het uitgeven van stikstofruimte aan PAS-melders en zo neen: waarom niet?
Met betrekking tot de portefeuille Groen wil hij weten waarom het actieplan invasieve exoten on hold is gezet, terwijl 'vanochtend' nog gebleken is dat de bestrijding daarvan cruciaal is en hier echt geld voor nodig is.

De heer **Mantel** (JA21) wil weten of de 2,3 miljoen gebruikt kan worden voor het vullen van de stikstofbank.

Eerste termijn GS
Gedeputeerde **Kocken** erkent dat er in het licht van de actuele urgentie, sprake is van een forse onderbesteding, De gedeputeerde wijst daarbij op de afhankelijkheid van andere partijen als het gaat om de uit te voeren projecten en uit te geven middelen. Vertraging bij een andere partij leidt doorgaans tot vertraging bij de provincie. Voor een deel is deze situatie dus niet op te lossen maar de gedeputeerde zal zich ervoor inzetten dat vrijgemaakte gelden ook daadwerkelijk tot besteding komen.
Vragen over PAS-melders en de Stelling laat de gedeputeerde over aan gedeputeerde **Beemsterboer**.
De gedeputeerde verklaart dat het on hold zetten van projecten noodzakelijk is vanwege onzekerheid over de te ontvangen financiën.

De heer **Mülder** (D66) vraagt welke projecten er nog meer on hold staan.

Gedeputeerde **Kocken** vraagt om verduidelijking van de vraag.

De heer **Mülder** (D66) zegt dat hij wil weten welke projecten, naast actieplan exoten en actieve soortenbescherming, on hold gezet zijn.

Gedeputeerde **Kocken** belooft op deze vraag terug te komen.
Tegen de heer **De Jong** (50PLUS) zegt de gedeputeerde dat hij zijn vraag over de netcongestie mag herhalen in de commissie Leefomgeving.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 14.15 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 14.20 uur.*

Gedeputeerde **Beemsterboer** legt uit dat de 2,3 miljoen van het Rijk bestemd zijn voor de inzet op ambtelijke capaciteit die ingehuurd wordt binnen de gebiedsprocessen.
De afkoop van de Groene Uitweg is een boeking van een afgesproken storting door Rijkswaterstaat ten behoeve van dit project.
Reagerend op de inbreng van GroenLinks zegt hij dat de 526.000 euro voor de stalmaatregelen bij de Ronde Hoep, onderdeel zijn van de field lab Groene Hart waarbij bekeken wordt of stikstofuitstoot door middel van innovatie beperkt kan worden.
De vraag van D66 over de projecten i.h.k.v. de Stelling van Amsterdam wordt beantwoord met het noemen van twee projecten: project van ca. 0,5 miljoen in de regio Gooi en Vecht en een project van ca. 1 miljoen bij Fort Benoorden Spaarndam. Beide projecten voldoen nu niet aan de subsidievoorwaarden maar de verwachting is dat dit volgend jaar wel het geval zal zijn.
In reactie op het CDA zegt de gedeputeerde dat veel agrarische bedrijven, na het stranden van de PAS-opkoop, inmiddels verkocht zijn aan andere partijen. Er wordt nu bekeken of hoe de stikstofbank te vullen om vervolgens PAS-melders te legaliseren. De verwachting is dat de stikstofbank voor PAS-

melder per 1 januari a.s. open zou kunnen gaan.

Tweede termijn commissie

De heer **Wallaart** (PvdA) wijst op zijn onbeantwoorde vraag over de drie topprioriteiten binnen vijf gebieden. Daarnaast wil hij weten of gedeputeerde **Kocken** 'een gesprek over gaat voeren' indien een deel van de uitvoeringscapaciteit bij beherende organisaties stokt. Daardoor zou herhaling van hetzelfde punt worden voorkomen.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) is ontevreden over de beantwoording van de vraag over de vijf ton voor de Ronde Hoep. Het statenlid wijst er wederom op dat stalmaatregelen gedurende de afgelopen vijf jaar juist voortdurend zijn bekritiseerd, terwijl andere maatregelen juist wel bewezen technieken zijn. Gegeven de onzekerheid over de toekenning van gelden vraagt het statenlid wat er dan gedaan wordt met de ambtelijke capaciteit die met de 2,3 miljoen wordt gefinancierd.

De heer **Mülder** (D66) sluit zich aan bij de vraag van statenlid **Van Wijnen** (GL) over de 2,3 miljoen: waar gaan de aangenomen ambtenaren mee aan de slag?

De heer **Dijk** (CDA) wil weten hoe de gedeputeerde de stikstofbank gaat vullen.

Tweede termijn GS

Gedeputeerde **Beemsterboer** wijst statenlid **Van Wijnen** (GL) erop dat de stalleninnovatie ook in het coalitie-accoord is opgenomen. Daarnaast wordt niet alleen gebruikgemaakt van bewezen technieken en dit betreft slechts een klein deel van hetgeen gedaan wordt binnen PPLG. Aanvullend op bewezen technieken wordt nu ingezet op het bewijzen van andere nieuwe technieken.
Over de inzet van de ambtelijke capaciteit zegt de gedeputeerde dat alvast voorbereidende werkzaamheden worden verricht om de gebiedsprocessen uit te werken.

De heer **Mülder** (D66) vraagt of er alvast kaders meegegeven kunnen worden voor de activiteiten binnen de gebiedsprocessen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat het PPLG op zich al voldoende kaders biedt.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) spreekt haar teleurstelling uit over het feit dat PPLG voor donderdag a.s. geagendeerd staat, terwijl er nu over een onderdeel daarvan (ambtelijke capaciteit) wordt gediscussieerd.

De **voorzitter** zegt dat de teleurstelling dan geldt voor de **voorzitter** van de andere commissie. Dit is nu echter buiten de orde.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat hij zal laten uitzoeken of de informatie waar nu om gevraagd wordt, reeds bij een eerdere terugkoppeling over PPLG is gedeeld.
Reagerend op het CDA zegt de gedeputeerde dat in overleg met andere partijen wordt bekeken of hun stikstofruimte kan worden verkregen of aangekocht.
Stikstofruimte die overblijft na saldering wordt ook weleens om niet aangeboden. Ook deze ruimte kan gebruikt worden om de stikstofbank te vullen. Hij merkt op dat er nog steeds onduidelijkheid heerst over de noodzaak en uitkomsten van de staatssteuntoets.

De heer **Mülder** (D66) merkt op dat hij nog een antwoord tegoed heeft van gedeputeerde **Kocken**.

Gedeputeerde **Kocken** zegt dat er wel degelijk wat aan exoten is gedaan. Voor het maken van een plan zijn er echter nog geen kosten gemaakt en herstelmaatregelen zijn bekostigd uit een ander budget. De aanpak van exoten is dus niet helemaal on hold gezet. De gedeputeerde biedt aan om in het uiterste geval schriftelijk te antwoorden op de heer **Mülder** (D66) zijn vraag over on hold gezette projecten.

De heer **Mülder** (D66) gaat accoord met het aanbod van de gedeputeerde en merkt op dat deze wijze van beantwoording van vragen zoveel mogelijk vermeden moet worden.

De **voorzitter** rondt het agendapunt af met de mededeling dat het advies van de commissie in de vorm van een verslag opgestuurd wordt voor de PS-vergadering van 11 december a.s.

5. A-Agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed

5.a Dierenwelzijn/faunabeheer: Initiatiefvoorstel PvdD Beperking Hobbyjacht en het Faunabeheerplan Wildsoorten

De Partij voor de Dieren heeft een initiatiefvoorstel opgesteld over beperking van de Hobbyjacht. Tevens heeft de Partij voor de Dieren samen met de PvdA en GroenLinks een agenderingsverzoek ingediend voor Faunabeheerplan Wildsoorten 2023-2029. Beide stukken zullen gevoegd behandeld worden ter bevordering van de discussie en de voordracht van het initiatiefvoorstel.
Het voorstel voor behandeling is adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 11 november 2023.

Eerste termijn commissie

Statenlid **Haas** (PvdD) maakt duidelijk dat dit voorstel handelt over hobbyjacht en niet over schadebestrijding of populatiebeheer. Het gaat nu om het doden van in het wild levende dieren voor de lol, vanwege de hobby van mensen dat ze als hobby bloed mogen vergieten of inkomen door de inkomsten van buit aan te vullen.
Het statenlid zegt dat de provincie hoeder is van de natuur binnen de provinciale grenzen en de wet natuurbescherming geeft de provincie een belangrijke verantwoordelijkheid, namelijk: het instandhouden, beschermen en voorkomen van verslechtering van de natuur en de natuurlijke habitat. De argumentatie in de reactie van GS en PS past niet bij de genoemde verantwoordelijkheid. Indien GS negatieve gevolgen ziet voor de uitvoering van populatiebeheer en schadebestrijding zal dit op positieve wijze opgelost moeten worden als maatwerk bij ontheffingen en faunabeheerplannen en ook bij opdrachten aan de faunabeheereenheid en op te stellen pachtcontracten en natuursubsidies. Dit zijn onderdelen van het jachtrecht en de wet natuurbescherming waar wel de bevoegdheden van de provincie liggen.
Het statenlid verneemt graag de reacties en staat open voor verbeteringen en herformuleringen om te doen wat nodig is.

Mevrouw **De Sain** (BBB) is kritisch op het voorstel en wijst erop dat honoreren van het voorstel van de PvdD ertoe kan leiden dat ondernemers die gevestigd zijn op een terrein dat kleiner is dan 40 hectare en omringd en is door provinciegrond, gedupeerd worden. Er mag dan immers niet gejaagd worden in het voor hem omringend gebied. De jacht die in het voorstel beschreven wordt, betreft vrije soorten die altijd bejaagd mogen worden, zoals beschreven staat in de wet natuurbescherming.
Mevrouw **De Sain** (BBB) is van mening dat het huidige systeem en wettelijk kader goed werken.
Zij twijfelt aan de juistheid van de bewering dat de dierstand een dalende trend vertoont. Uit cijfers van erkende organisaties blijkt namelijk dat de dierstand in Noord-Holland vanaf 2015 stabiel is.
Indien de jacht verboden wordt, zal er schadevergoeding betaald moeten worden aan ondernemers en

de kans op voedselverspilling neemt toe. Er is namelijk geen afzetmarkt voor voedsel dat aangevreten is door dieren.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) zegt dat zijn fractie ook moeite heeft met hobby- en plezierjacht. Hij oppert dat GS bij het Rijk zou kunnen oproepen om in subsidievoorwaarden op te nemen dat jacht in het kader van wildlijsten niet uitgevoerd wordt alsmede om de Rode Lijst als standaardmodel aan te nemen. Hij vraagt om een toelichting op de stelling van GS dat het voorkomen en bestrijden van faunaschade op provinciale percelen moeilijker wordt als plezierjacht als instrument uit dit stelsel wordt gehaald.

De heer **Mantel** (JA21) betoogt dat wildbeheer in het algemeen noodzakelijk is. Meer vraatschade betekent immers meer onkostenvergoeding, minder opbrengst en waarschijnlijk een hogere prijs. Hij geeft aan dat JA21 het advies van GS overneemt en stelt een drietal vragen.
1. Hoeveel jagers mogen niet meer jagen indien het pleidooi van PvdD wordt gevolgd?
2. Wat wordt de omvang van de vraatschade als het voorstel van de PvdD wordt gehonoreerd?
3. In hoeverre conflicteert dit voorstel met landelijke wetgeving?

De heer **De Jong** (50PLUS) zegt dat het onderscheid tussen hobbyjacht en schadebestrijding door schadeveroorzakende diersoorten en andere wildsoorten, qua wetgeving erg in elkaar overlopen in dit initiatiefvoorstel. Voorts is de provincie niet de enige partner die eisen kan stellen aan ontheffing en vrijstelling van de hobbyjacht. Hij zegt dat er onvoldoende mogelijkheden zijn om mee te gaan in het initiatiefvoorstel, omdat de voorstellen onuitvoerbaar zijn conform de nieuwe wet. Daarom staat zijn fractie achter het advies van GS.

Mevrouw **Jansen** (D66) ziet een ontwikkeling waarbij er steeds vaker initiatieven worden genomen om de natuur en dieren te beschermen en rechten toe te kennen. D66 is daar een voorstander van en mist deze ontwikkeling in het denken in de reactie van GS op het initiatiefvoorstel. Zij vraagt de gedeputeerde om hierop te reflecteren in de reactie op het voorstel van PvdD en op de inhoud van het faunabeheerplan. Zij verneemt graag hoe hij de rol van dierenwelzijn daarin ziet.
Namens D66 zegt zij voorstander te zijn van een duurzaam welzijnsbeleid. Jacht moet zoveel mogelijk worden voorkomen en alleen maar worden gebruikt ten behoeve van beheer en schadebestrijding om de natuur weer in balans te brengen. Daarom is D66 tegenstander van jacht zonder nut en noodzaak. Jacht is een middel om de ecologische balans in een gebied te bewaren. Tevens vindt D66 dat de provincie moet werken aan een diervriendelijk alternatief voor de jacht. De gedeputeerde wordt gevraagd om een reactie op deze aansporing.

Namens het CDA heeft mevrouw **Koning** (CDA) moeite met de negatieve framing en woordkeuze van de PvdD ten aanzien van de jacht. Zij wijst erop dat de schadebestrijding en populatiebeheer bij de provincie liggen, terwijl de algemene jacht valt onder het Rijk. Daar gaat de provincie dus niet over. Indien de provincie haar taken slecht of niet uitvoert, dan kan dat leiden tot situaties die zich voordeden bij de ganzenstand en het feit dat ze in Noord-Holland voor ca. veertien miljoen aan schade veroorzaken.

> Statenlid **Haas** (PvdD) benadrukt dat hobbyjacht voor de lol en niet de schadebestrijding ter discussie wordt gesteld.

Mevrouw **Koning** (CDA) beschouwt de door statenlid **Haas** (PvdD) gebruikte uitdrukking – 'hobbyjacht voor de lol' – als ongewenste framing. Zij zegt dat jacht draait om behoud van een goede wildstand en niet om de lol. Daarnaast gaat het Rijk en niet de provincie over de algemene jacht.

Ze pleit voor het terugbrengen van de populatie tot een aanvaardbaar niveau en kan zich niet vinden in de voorstellen van de PvdD en sluit zich qua argumentatie aan bij de reactie van GS.
Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt tot slot of agendapunt 5.a.1 wordt behandeld bij het huidige agendapunt.

De **voorzitter** zegt dat de agendapunten gevoegd behandeld worden.

Mevrouw **Koning** (CDA) reageert op het faunabeheerplan wildsoorten en betwist de uitspraak van enkele partijen' die zeggen dat er onvoldoende aandacht is voor niet-dodelijke preventieve middelen en dat er geen onderzoek naar wordt gedaan. Navraag bij het IPO leert dat deze uitspraak niet klopt. Ze verwijst tevens naar een teler die twee ton per jaar alleen al betaalt aan niet-dodelijke preventieve middelen. Ze sluit af met steun voor het faunabeheerplan dat voldoet aan de wet natuurbescherming.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) pleit namens de VVD voor een effectief en actief natuurbeheer. Daarin is een belangrijke rol weggelegd voor de jagers. Zij zorgen voor de instandhouding van de biodiversiteit en de ecosystemen.

> Statenlid **Haas** (PvdD) vraagt aan mevrouw **Ouderkerken** (VVD) om haar bijdrage te beperken tot de hobbyjacht en de schadebestrijding buiten beschouwing te laten.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vervolgt haar betoog met de opmerking dat jagers geen stropers zijn en dus niet jagen voor de lol. De VVD komt dus niet aan de jacht.
Zij verwijst naar het bedrag dat landelijk wordt uitgekeerd aan boeren vanwege schade die door ganzen is toegebracht aan grasland en vraagt wat de toename aan belastinggeld zou zijn indien het voorstel van de PvdD wordt gehonoreerd, afgezien van de overlast voor boeren.
Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt een van de indieners van het voorstel welk probleem zij willen oplossen. Indien het gaat om het beperken van overlast, hoort daar de jacht als concrete beheersmaatregel ter bescherming van ons systeem er gewoon bij. Zij sluit zich aan bij de reactie van GS.

Statenlid **Bwefar** (GL) zegt dat de provincie geen verplichting heeft tot het verhuren van jachtrechten. Bovendien brengt dit per jaar slechts 5000 euro op. Het statenlid concludeert dat er geen inzicht is op de invloed van jacht op schadebestrijding en dat de antwoorden van GS op vragen 1 en 2 van de PvdD voorbarig lijken. Het statenlid wil weten wat de gedeputeerde hiervan vindt.
Tevens stelt het statenlid de vraag naar de bereidheid om te luisteren naar de dierenbeschermingsorganisaties. Op basis van hun informatie en aanbevelingen zou er op geen enkel dier op de wildlijst gejaagd moeten worden.
Het statenlid verwijst naar het faunabeheerplan en vraagt of het uitgangspunt daarin niet zou moeten zijn: niet doden, tenzij.
In het faunabeheerplan mist het statenlid de stelling uit de wet natuurbescherming dat beheer ook onderdeel moet zijn van het faunabeheerplan. Het statenlid merkt daarbij op dat beheer niet hetzelfde is als doden, maar dat lijkt nu wel de insteek te zijn in het plan.
Door het statenlid wordt de vraag opgeworpen hoe de provincie enerzijds de verplichting heeft om wilde dieren te beschermen en anderzijds moet meewerken aan het afschieten van diezelfde dieren.
Volgens het statenlid is er sprake van positieve framing van de jacht. Hobbyjagers jagen immers voor hun lol.

> Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt of statenlid **Bwefar** (GL) weet dat ondersteunend afschot voorafgegaan moet zijn door twee verjagingsacties.

Statenlid **Bwefar** (GL) antwoordt dat dit niet het geval is bij de jacht en niet te weten hoe dit geregeld is bij schadebestrijding.

Mevrouw **Koning** (CDA) zegt dat het statenlid doelde op de het faunabeheerplan.

Statenlid **Bwefar** (GL) beaamt dit en zegt dat het plan volgens de wet natuurbescherming gaat over schadebeheer, de jacht en schadebestrijding.
Het statenlid is er verbaasd over dat er niet besloten wordt tot bescherming van de soorten terwijl de faunabeheereenheid zelf aangeeft dat de aantallen van de dieren op de wildlijst afnemen.
Reagerend op de inspraakreactie van mevrouw **De Jong** (Fauna4Life) pleit het statenlid voor een dusdanige zetelverdeling waardoor dierenbeschermingsorganisaties daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op het plan.
Tot slot vraagt het statenlid aan GS om bij het IPO te informeren of er bij hen onderzoek over de s-curve bekend is en zo neen, via IPO of P-12 of anderszins onderzoek hiernaar te laten verrichten. Hierdoor kan bepaald worden welke maatregelen voor soortenbeperking werkelijk nut hebben.

Mevrouw **De Sain** (BBB) vindt het belangrijk om te benadrukken dat niemand voor de lol een dier doodschiet. De jacht is gericht op wildbeheer.

Statenlid **Bwefar** (GL) schetst een gemengd beeld en betoogt dat er gevallen zijn waarin er ook voor de lol wordt gejaagd.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) zegt dat zij in tegenstelling tot het statenlid **Bwefar** (GL) een compleet andere werkelijkheid rond jagers kent.

Statenlid **Haas** (PvdD) herhaalt dat hobbyjacht echt iets anders is dan populatiebeheer of schadebestrijding en verwijst naar jagersverenigingen die hun activiteiten beschrijven als een hobby. Het statenlid zegt dat een hobby beoefend wordt voor de lol.

De heer **Wallaart** (PvdA) betoogt dat faunabeheer twee domeinen kent: enerzijds populatiebeheer en schadebestrijding en anderzijds de jacht. Hij zegt dat de PvdA het liefst af wil van de jacht en is evenals het statenlid **Bwefar** (GL) van mening dat de provincie zelf het beleid op haar gronden mag bepalen.

Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt waarom de heer **Wallaart** (PvdA) pas na schade wil overgaan tot beheer.

De heer **Wallaart** (PvdA) stelt een wedervraag naar de effectiviteit van jacht als middel om schade te beperken. Hij vindt dat het schadebestrijdingskader prima werkt.

Mevrouw **Koning** (CDA) zegt dat goed beheer ervoor zorgt dat het niet uit de hand loopt. Dat is o.a. gebleken bij de ganzen. Tot 2005 was er nauwelijks schade. Vanaf 2005 werd het moeilijk en is er voor veertien miljoen aan schade.

De heer **Wallaart** (PvdA) reageert en zegt dat de ganzen niet op de wildlijst staan. Hij verwerpt de suggestie dat de schade voorkomen had kunnen worden door het plaatsen van ganzen op deze lijst,
De heer **Wallaart** (PvdA) sluit zich aan bij de opmerking van de heer **Mantel** (JA21) over de onvermijdelijkheid van het doden van wilde dieren in bepaalde gevallen, maar juist daarom pleit hij voor een beleidskader dat heel veel vertrouwen wekt. In dat kader vraagt hij hoe hard er gezocht is naar een deskundige op het gebied van dierenwelzijn voor de faunabeheereenheid. Als oplossing

vraagt hij om te bekijken of de dierenwelzijnsorganisaties zitting willen nemen in de faunabeheereenheid.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt naar de toegevoegde waarde van zitting van dierenwelzijnsorganisaties in de faunabeheereenheid.

De heer **Wallaart** (PvdA) verwacht dat de deelname van de organisaties bijdraagt aan een breder draagvlak en transparantie.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) heeft een aantal vragen voor de PvdD:
1. Hoe wordt ervoor gezorgd dat jagers, die ingezet worden bij het faunabeheer, geschoold en getraind blijven?
2. Hoe wordt voorkomen dat er per regio ander beleid wordt gevoerd?

Van GS wil zij weten of die het ermee eens is dat we een wildstand moeten hebben die niet alleen gebaseerd is op de schade die gemeld wordt.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) is het ermee eens dat de jacht geen sport moet zijn maar ten dienste moet staan van goed faunabeheer en schadebestrijding.
Zij refereert aan informatie uit de technische briefing waaruit blijkt dat achttien procent van de ganzen doorvliegt met kogels in hun lijf en vraagt aan GS hoe er beheerd/gejaagd kan worden zonder blijvende schade bij levende dieren.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 15.25 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 15.30 uur.*

Eerste termijn GS
Gedeputeerde **Beemsterboer** complimenteert Rosa Van der Heide wiens onderzoek mede-aanleiding is geweest voor het voorliggende initiatiefvoorstel. Voorts bedankt hij de PvdD voor de indiening daarvan. Hij start met een algemene reactie en zal daarna ingaan op de gestelde vragen.
De gedeputeerde wijst erop dat alle bevoegdheden m.b.t. de jacht op de vijf soorten toebehoren aan het Rijk en de jacht slechts door een wetswijziging kan worden gestopt. Hij stelt voor om een technische briefing te organiseren.

Statenlid **Haas** (PvdD) benadrukt dat het initiatiefvoorstel zich uitspreekt over de gronden waar de provincie bevoegdheden over heeft.

Gedeputeerde **Beemsterboer** vervolgt zijn voorstel voor een technische briefing over jacht, schadebestrijding, populatiebeheer en provinciale juridische positie ten aanzien van de jacht. Dit kan mogelijk gecombineerd worden met BIJ12 en deelname van faunabeheer. Het beperken van de jacht via het privaatrecht wordt door de gedeputeerde ontraden. De kans bestaat dat dit leidt tot meer schade. Daarnaast bestaat de kans dat vrijwillige jagers stoppen met de jacht in het kader van de schadebestrijding.

Statenlid **Haas** (PvdD) vraagt naar het verband tussen hobbyjacht op de vijf diersoorten en schadebestrijding, waarbij in de eerste plaats moet worden uitgegaan van preventiemaatregelen en doden door middel van jacht het allerlaatste alternatief is.

De heer **Beemsterboer** zegt dat hij slechts melding maakt van het risico op het afhaken van de jagers indien zij alleen de schadebestrijding van de gans mogen doen.

Statenlid **Haas** (PvdD) merkt op dat de hobbyjacht goed is voor een derde van de gedode dieren in de provincie en vermoedt dat de overige 100.000 dieren voldoende oefening zijn voor de jagers om hun vak uit te kunnen oefenen.

Statenlid **Bwefar** (GL) vraagt waarom jagers die als taak hebben om te jagen in het kader van schadebestrijding ook moeten kunnen jagen op dieren die geen schade veroorzaken.

Gedeputeerde **Beemsterboer** benadrukt dat zijn uitspraak niet bedoeld is als een zekerheid en niet voor alle jagers hoeft te gelden.

Statenlid **Bwefar** (GL) vraagt of de jacht dus niet beperkt moet worden omdat de jagers het anders niet leuk genoeg vinden om aan schadebestrijding te doen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** herhaalt zijn opmerking over het risico van afhaken en voegt daar aan toe dat minder jacht in het kader van schadebestrijding zal leiden tot financiële schade.

Mevrouw **Jansen** (D66) vraagt of zij uit de bijdrage van de gedeputeerde mag concluderen dat er wel degelijk jagers zijn die voor hun plezier jagen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** heeft geen oordeel over de motivatie van jagers maar hij sluit niet uit dat sommigen jagen met het doel om voedsel te verkrijgen.

De heer **Wallaart** (PvdA) merkt op dat de tbo's aantonen dat jagers prima uit de voeten kunnen met het kader van schadebestrijding en populatiebeheer.

Gedeputeerde **Beemsterboer** wijst op het eerder genoemde risico, inclusief de gevolgen voor de provincie.
Hij gaat in op het faunaplan en zegt dat de provincie volgens de wet slechts een plan moet opstellen, zonder uitspraken te doen over het beheer. Faunabeheereenheid heeft alle partijen in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze kenbaar te maken en GS heeft geconstateerd dat het plan voldoet aan de wet.
Reagerend op de gestelde vragen, zegt hij blij te zijn met de uitnodiging van PvdD om het gesprek over de jacht te voeren.
In reactie op de inbreng van de PVV roept hij fracties op om politieke partijen in de Tweede Kamer te benaderen voor een wetswijziging.
JA21 krijgt als antwoord dat er 22 wildbeheereenheden en ca. 1500 jagers (vergunninghouders) actief zijn in de provincie. De vraatschade bedraagt ca. veertien miljoen.

Mevrouw **Jansen** (D66) vraagt specifiek naar de visie van de gedeputeerde op dierenwelzijn in de jacht en het veranderende denken over de leefomgeving, natuur en dieren.

Gedeputeerde **Beemsterboer** heeft als uitgangspunt dat jagers zoveel mogelijk rekening houden met het dierenwelzijn. Voor het overige bepaalt het Rijk of er jacht toegestaan is voor de genoemde vijf wildsoorten en beperkt de provincie zich tot vaststellen van het faunabeheerplan.

Statenlid **Haas** (PvdD) vraagt waarom er niet afgezien wordt van het gebruik van het jachtrecht.

Gedeputeerde **Beemsterboer** plaatst grote vraagtekens bij het gebruiken van de provinciale grondposities om iets dat wettelijk is toegestaan, niet toe te staan. Die handelwijze past niet bij een mede-overheid. Daarnaast wijst hij op zijn eerdere opmerkingen over de gevolgen voor schadebeheer en risico's van het afhaken van jagers.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) vraagt wat de belangen van de vrijwilligers meer waard zijn dan die van de dieren.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat het hem niet gaat om de vrijwilligers maar om de link tussen de vrijwilligers en het populatiebeheer en de schadebestrijding. Hij koestert hun inzet op het gebied van ganzenbeheer ter voorkoming van nog meer beheer in de toekomst.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) wil weten of de initiatiefnota handelt over de hobbyjacht of de schadebestrijding.

Gedeputeerde **Beemsterboer** herhaalt zijn opmerking over het risico op het afhaken van de jagers.

De heer **Wallaart** (PvdA) vraagt in welke mate de jacht noodzakelijk is bij het beheer van de ganzenpopulatie. Hij wijst op het gebruik van andere methoden, waaronder ruivangsten.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) zegt dat gevraagd wordt om het niet toestaan van de jacht op provinciale gronden. Dit betekent dat jagers hun activiteiten op andere gronden kunnen uitoefenen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat het niet toestaan van jacht op provinciale gronden financiële consequenties heeft en niet bevorderlijk is voor het populatiebeheer. Tegen de heer **Wallaart** (PvdA) zegt hij dat er in 2022, zestigduizend ganzen zijn geschoten in Noord-Holland. Dat is ca. de helft van de totale populatie die toch nog gegroeid is. Ruivangsten helpen zeker, maar ze zijn onvoldoende om de populatie te beheersen.

Statenlid **Bwefar** (GL) wil weten hoeveel bedrijven benadeeld worden indien de jacht op provinciegronden wordt gestaakt.

Gedeputeerde **Beemsterboer** heeft deze informatie niet paraat en zegt dat dit onderzocht kan worden.

Statenlid **Haas** (PvdD) vraagt of er voor de omliggende gronden een ontheffing aangevraagd kan worden voor schadebestrijding en er vervolgens preventieve maatregelen daar toegepast kunnen worden. Daardoor wordt het ontstaan van schade voorkomen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** voorziet wel het risico op schade en noemt dit een vooruitblik op het faunabeheerplan gans.

Statenlid **Haas** (PvdD) zegt dat haar vraag niet handelt over ganzen maar over de vijf wildsoorten.

Gedeputeerde **Beemsterboer** wijst er nogmaals op dat het niet toestaan van jacht op de eigen gronden, effecten heeft op de soorten op de gronden eromheen.
In reactie op de vraag van GroenLinks over het ontbreken van andere beheermaatregelen verwijst hij

naar zijn eerdere uitleg over de rol van de provincie. Die behoort het plan alleen vast te stellen en het Rijk is dan aan zet voor de beheermaatregelen.
De vraag over de s-curve lijkt hem bestemd voor het Rijk omdat zij daarover gaan.

Statenlid **Bwefar** (GL) wil weten of hier sprake is van een toezegging van de gedeputeerde.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt toe om deze vraag te stellen aan het Rijk. Op de vraag van Volt over een duidelijker beeld van de wildstand, antwoordt de gedeputeerde dat dit een geschikt onderwerp is voor een themaberaad.
De vraag van de ChristenUnie over aangeschoten ganzen zou hij graag willen behandelen bij de bespreking van het faunabeheerplan gans en het themaberaad.

Tweede termijn commissie
De heer **Wallaart** (PvdA) herhaalt zijn vraag over een dierenwelzijnsexpert in de faunabeheereenheid en geeft aan behoefte te hebben aan een zo compleet mogelijk beeld van de consequenties van het sluiten van de jacht op provinciegronden. Op basis hiervan kan er besluitvorming plaatsvinden.

Statenlid **Bwefar** (GL) vraagt of de gedeputeerde gaat onderzoeken hoeveel ondernemers geraakt worden indien de jacht op provinciegronden wordt gesloten.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) houdt graag vast aan de huidige praktijk waarbij het faunabeheerplan ter toetsing wordt voorgelegd aan de verschillende organisaties.

Mevrouw **Koning** (CDA) legt uit wat de consequentie is voor een grondeigenaar van een perceel dat kleiner is dan 40 ha en gelegen is naast provinciale grond met een jachtverbod. In dat geval wordt de grondeigenaar gedupeerd omdat hij geen jachtrecht kan uitgeven.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) is blij met de bijdragen de gedeputeerde, de BBB en van het CDA. Ter voorkoming van begripsverwarring pleit hij voor een onderscheid tussen doelloos afschieten en niet doelloos afschieten.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) spreekt steun uit aan de PvdD en bedankt hen voor de agendering van de hobbyjacht.

De heer **Mantel** (JA21) is van mening dat uitgegaan moet worden van de integriteit van de individuele jager die de plicht heeft om dieren niet onnodig te laten lijden.
Hij zegt dat het goed is om de samenhang tussen de verschillende soorten jacht te benoemen en sluit zich aan bij de opmerking van de heer **Wallaart** (PvdA) over een zo compleet mogelijk beeld van de consequenties van een verbod op de jacht.
De heer **Mantel** (JA21) geeft aan dat JA21 voornemens is om tegen het huidige initiatiefvoorstel te stemmen. Desondanks praat hij er graag over door omdat het een interessant onderwerp betreft.

Mevrouw **De Sain** (BBB) merkt op dat de ruivangst slechts twee weken per jaar geldt. Zij sluit af met de opmerking dat BBB geen onrechtmatigheden heeft aangetroffen in het faunabeheerplan.

Statenlid **Haas** (PvdD) bedankt de commissieleden voor hun inbreng en zegt dat het verkleinen van het jachtgebied binnen de provincie geen probleem is. Daarbij verwijst het statenlid naar de afschaffing van de hobbyjacht in de provincie Groningen en daar worden geen problemen gemeld. Gehoord hebbende de commissie stelt het statenlid voor om een redactieslag over de eerste twee voorstellen uit

het voorstel te doen en daarna opnieuw voor te leggen aan de commissie. Het statenlid vraagt om het faunabeheerplan nog niet goed te keuren of de goedkeuring in te laten trekken door GS, vanwege de onderlinge samenhang tussen het initiatiefvoorstel en het plan.

De **voorzitter** vraagt of het initiatiefvoorstel pas na de aangekondigde aanpassing door PvdD zal worden voorgelegd aan PS.

Statenlid **Haas** (PvdD) beaamt dit.

De **voorzitter** vraagt de commissie om reacties op het voorstel van PvdD.

De heer **Mantel** (JA21) wil weten of het doorschuiven van 'het stuk' juridische consequenties heeft voor de uitvoering.

De **voorzitter** kan de vraag van de heer **Mantel** (JA21) niet beantwoorden en vraagt of statenlid **Haas** (PvdD) daar een idee over heeft.

De heer **Mantel** (JA21) herhaalt zijn vraag over de mogelijke consequenties.

De **voorzitter** antwoordt dat het faunabeheerplan door GS is vastgesteld en doorgang zal vinden. Het initiatiefvoorstel staat hier los van en wordt dus apart behandeld.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt of het initiatiefvoorstel wordt doorgeschoven en het faunabeheerplan besproken wordt in de volgende PS-vergadering.

De **voorzitter** antwoordt dat faunabeheerplan valt onder de bevoegdheid van GS en reeds door hen is vastgesteld. De indieners van het initiatiefvoorstel zullen t.z.t. een aangepast voorstel voorleggen aan PS.

De heer **Wallaart** (PvdA) wijst op de vraag van statenlid **Haas** (PvdD) en vraagt of de gevraagde intrekking überhaupt nodig en mogelijk is.

De **voorzitter** legt de vraag van de heer **Wallaart** (PvdA) voor aan GS.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat er geen grondslag is om het faunabeheerplan in te trekken.
Hij zegt ook dat er veel moeite wordt gedaan om dierenwelzijnsexperts op te te laten nemen in de faunabeheereenheid. Vooralsnog lukt dit echter niet.
De door hem voorgestelde technische briefing zou de start kunnen zijn van de zoektocht naar de informatie waar de heer **Wallaart** (PvdA) om vroeg.
De gedeputeerde gaat in op de vraag van GroenLinks en zegt dat het mogelijk is om op basis van een plot van de provinciale grondposities, in te schatten in welke gebieden de 40 hectare niet meer 'rond te maken is'.

De **voorzitter** rondt het agendapunt af met de conclusie dat het initiatiefvoorstel opnieuw ingediend en geagendeerd zal worden in de commissie. In de tussentijd komt er in antwoord op gestelde vragen, informatie vanuit GS en wordt er een technische briefing georganiseerd.

5.b Cultureel Erfgoed: Zienswijze PS op de gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling sitehouderschap werelderfgoed Hollandse Waterlinies

De Wet gemeenschappelijke regeling is per 01-07-2022 gewijzigd. Voor 1-7-2024 moeten alle gemeenschappelijke regelingen voldoen aan de nieuwe wetgeving. Het college van GS vraagt Provinciale Staten om een zienswijze op de voorgestelde wijziging van de gemeenschappelijke regeling. Het college zal deze zienswijze delen met het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies. Op grond van deze gemeenschappelijke regeling wijst het college van Gedeputeerde Staten uit haar midden een lid en plaatsvervanger aan.
Het voorstel voor behandeling is adviseren aan PS over de Statenvoordracht Wijziging GR Hollandse Waterlinies. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 11 december 2023.

Eerste termijn commissie
De heer **Vendrig** (BBB) zegt dat BBB belang hecht aan behoud en bescherming van de Hollandse Waterlinies. Hij constateert een aantal positieve zaken in het stuk, waaronder het feit dat er geen bevoegdheden van PS worden overgedragen aan het GO.

Eerste termijn GS
Gedeputeerde **Beemsterboer** heeft geen aan hem gerichte vragen gehoord.

De **voorzitter** concludeert dat het advies van de commissie landelijk gebied in de vorm van een verslag aan PS zal worden toegezonden voor de PS-vergadering van 11 december en neemt aan dat dit advies als hamerstuk zal worden behandeld.

6. Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer
Mevrouw **De Sain** (BBB) stelt vragen over de ganzenschade:
1. Kan de gedeputeerde aangeven hoever men is met het beperken van het eigen risico bij de ganzenschade van 20 procent naar vijf procent?
2. Kan de gedeputeerde vertellen hoe ver men is met het opstellen van het actieplan met daarin opgenomen afschaffing van de winterrust bij ganzen op de boerenakkers?
3. Kan de gedeputeerde vertellen wanneer deze twee zaken tot uitvoering komen?
Op vraag 1 antwoordt gedeputeerde **Beemsterboer** dat er gewerkt wordt aan de aanpassing van een hiermee gemoeide beleidsregel. Dat zal begin 2024 leiden tot een besluit over de aangepaste regel. Dit betekent dat aanvragen die in 2024 behandeld worden door Bij12, van deze nieuwe regel uit zullen gaan.
Op vraag 2 is het antwoord: er is besloten om het actieplan tot onderdeel te maken van het faunabeheerplan ganzen. Afgesproken is dat winterrust als mogelijke beheermaatregel wordt meegewogen in het hele pakket van maatregelen dat bekeken zal worden. Als het inderdaad voordelen zou opleveren voor het populatiebeheer, dan kan dat misschien ook mogelijk worden gemaakt.
'Het eigen risico gaat al heel snel' en de aanpassing van de winterrust zal niet eerder dan de winter van 2024 ingaan, mede omdat het faunabeheerplan nog in voorbereiding is. Op www.ganzenplan.nl is de voortgang van het plan te lezen.

Statenlid **Haas** (PvdD) stelt vragen over de winterrust van trekvogels.
1. In hoeverre wordt er in het actieplan rekening gehouden met internationale afspraken om trekvogels als ganzen die in Nederland komen overwinteren met rust te laten? Het statenlid verwijst hierbij naar de argumentatie van GS om de winterrust niet af te schaffen.
2. In de provincie Utrecht wordt een groepsgerichte aanpak ingezet. Is de gedeputeerde bereid om met deze provincie in gesprek te gaan, eventueel in vorm van een expertmeeting en met deelname van leden van deze commissie?
Op vraag 1 zegt gedeputeerde **Beemsterboer** dat in het faunabeheerplan ganzen, de gemaakte internationale afspraken omtrent trekvogels worden betrokken.

Antwoord op vraag 2: in het faunabeheerplan ganzen dat nu wordt opgesteld wordt met de FBE's van de provincies Flevoland, Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland samengewerkt. Hierdoor worden kennis en ervaring en resultaten van onderzoeken gedeeld. Meer informatie is te vinden op: www.ganzenplan.nl
Mevrouw **Haas** (PvdD) vraagt of de resultaten van de samenwerking besproken kunnen worden in de commissie.
Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat het faunabeheerplan, als resultaat van de samenwerking, besproken zal worden in de commissie.

De heer **Wallaart** (PvdA) verwijst naar een onderzoek van de Wageningen Universiteit. Daaruit blijkt dat de 25 procent duurzaamste melkveehouders economisch gezien veel betere rendementen realiseren dan de gangbare boer. Zijn vragen:
1. Hoe beoordeelt de gedeputeerde deze studie?
2. Wat vindt de gedeputeerde van het feit dat er relatief weinig van dit soort boeren in Noord-Holland is gevestigd?
3. Wat gaat de gedeputeerde doen om deze boodschap breed te verspreiden onder Noord-Hollandse agrariërs?
Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat de studie nog niet compleet geanalyseerd is. Hij heeft geen directe verklaring voor het feit dat er relatief weinig van deze agrariërs in Noord-Holland gevestigd zijn.
De gedeputeerde belooft om het onderzoek te noemen tijdens een landbouwoverleg op donderdag a.s.

De **voorzitter** sluit het agendapunt af.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 16.25 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 16.40 uur.*

7. A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem

7. a Natuur: Programma Natuurwerk 2024

Het programma Natuurnetwerk (PNN) wordt met de komst van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) uitgebreid met opgaven op het gebied van water, bodem en klimaat. Het programma sluit aan bij de gebiedsgerichte werkwijze die vanaf 2020 is ingezet en steeds meer vorm krijgt in de verschillende gebieden. Het PNN en haar opvolger wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.
Het voorstel voor behandeling is adviseren aan PS over de Statenvoordracht Programma Natuurwerk 2024. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 11 december 2023.

Eerste termijn commissie
De heer **Dijksen** (SP) begrijpt niet dat GS aandachtspunten en projecten die gaan over recreatie en water nu al in het PNN zet. Hij betoogt dat het PNN hier niet over gaat.
Hoewel hij snapt dat GS het PNN in het PPLG wil verwerven, maar dat is geen reden om de genoemde punten alvast in het PNN op te nemen terwijl het PPLG nog niet is vastgesteld. Ook vraagt hij zich af of geld dat bestemd is voor de natuur op deze wijze naar recreatiedoelen gaat.

Mevrouw **Jansen** (D66) heeft een aantal vragen en zorgen.
1. In hoeverre gaat de toevoeging van landbouw drukken op het budget voor programmering van het natuurnetwerk.
2. Als er tot 2027 geen probleem is, wat betekent dat dan voor de periode tot 2029 waarin de

inrichting van het NNN nog gerealiseerd moet worden?
3. Er is een extra bedrag van 35 miljoen vrijgemaakt ten behoeve van het PPLG, waarvan een deel zou kunnen worden ingezet voor NNN. Wordt nu daadwerkelijk een deel ingezet voor NNN en zo ja: hoeveel is dat dan?

De heer **Vendrig** (BBB) heeft een punt van orde en vraagt of er een lid van GS aanwezig is in de vergaderzaal.

De **voorzitter** antwoordt dat er een lid aanwezig is.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) zegt dat de focus van het PNN ligt op de afronding van het natuurnetwerk in combinatie met de gebiedsgerichte aanpak stikstof en natuurmaatregelen die deels gefinancierd worden via het programma natuur. Het programma Groene Uitweg is eveneens opgenomen in het PNN. Voor de dekking van het voorziene tekort is uitgegaan van de middelen uit het transitiefonds. Door de val van het kabinet is er onduidelijkheid over dit fonds. Hierdoor is de hoogte van het bedrag waar de provincie aanspraak op kan maken, nog niet zeker. Omdat de reserve niet negatief mag staan is er vanaf 2025 zoveel mogelijk binnen het budget van de reserve groen geraamd.
De heer **Stulemeijer** (50PLUS) maakt enkele kritische opmerkingen over de verwerving van gronden, uitvoeringsprojecten en de financiering en vraagt zich uiteindelijk af hoe 50PLUS accoord kan gaan met de voordracht.

Statenlid **Haas** (PvdD) maakt zich zorgen over de voortgang van het PNN en vraagt hoe GS de nog resterende 3000 ha gaat verwerven binnen de komende jaren. Het statenlid wil ook weten of het realisatieplan 2020 daar nog adequaat voor is ingericht. Het statenlid ziet dat er gebieden zijn waarvan het percentage stikstofgevoelige habitat onder de kdw ligt, maar daar zijn geen maatregelen aan gekoppeld. Daarom wil het statenlid weten hoe dat wel inzichtelijk wordt gemaakt.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) deelt de financiële zorgen van 50PLUS en beveelt aan om eerst de huidige natuur op een goede wijze te beheren en nog meer te doen indien er extra geld wordt verkregen.
Ten aanzien van de uitruilgronden had zij eerder de zorg uitgesproken over het dwingen van telers om ten behoeve van de realisatie van het natuurnetwerk, zich te verplaatsen naar landbouwgronden die minder geschikt zijn voor hun teelt. De zorgen bestaan nog steeds na lezing van het programma natuurnetwerk waarin grondonteigening niet wordt uitgesloten. Zij zegt dat JA21 vindt dat onteigening vrijwillig mag plaatsvinden maar nooit via dwang.
Over het budget van 41 miljoen voor het dekken van de kosten voor duurzame instandhouding van stikstofgevoelige Natura2000-gebieden, vraagt zij om eerst te kijken naar de werkelijke stand van de natuur alvorens allerlei modellen te gaan berekenen en daarop te acteren.
Verwijzend naar de kap van 13000 bomen in Egmond aan Zee vraagt zij om informatie over de Bossenstrategie en aanplantlocaties. Tot slot wil zij weten of er concrete plannen zijn om de 1.8 miljoen voor de invasieve soorten te besteden.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) bestempelt de voorliggende voordracht als bemoeizucht met de natuur en spreekt van tekentafelnatuur. Hij hekelt het beleid rond klimaat en het gebruik van RIVM-modellen. Middels een uitgebreide berekening concludeert hij dat de totale ammoniakuitstoot van de agrarische sector in de provincie uitkomt op ‘een gedeelte van bijna niets, gedeeld door bijna 100000’.
Hij benadrukt dat zijn berekening slechts de getalsmatige kant van de ammoniak betreft. De natuurkundige kant daarvan licht hij een volgende keer graag toe. Hij eindigt met de oproep: ‘laat de natuur en de boeren met rust!’.

De heer **Vendrig** (BBB) refereert aan de rekensessie van de heer **Van Tiggelen** (PVV) en hoopt dat zijn bijdrage nog hout gaat snijden.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) vraagt aan de heer **Vendrig** (BBB) of zijn berekening niet klopt.

De heer **Vendrig** (BBB) antwoordt dat zijn bijdrage wellicht in het niet valt bij die van de heer **Van Tiggelen** (PVV). Hij zegt dat BBB het opgaan van het NNN in het PPLG onderschrijft. In de aandachtspunten die per deelgebied worden weergegeven, mist BBB de koppeling met de landbouw. Daardoor is in veel gebieden niet duidelijk dat agrarische ondernemers hun bedrijfsvoering moeten aanpassen en op welke wijze. Ook is onduidelijk wat bedoeld wordt met de opmerking dat het agrarisch natuurbeheer aandacht behoeft. De heer **Vendrig** (BBB) bespeurt een verschuiving in het denken over stikstof en vraagt in hoeverre de provincie zich middels dit PNN vastlegt op projecten die gebaseerd zijn regelgeving die straks mogelijk niet meer geldt.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt of BBB zich kan scharen achter het beleid van gedwongen onteigening.

De heer **Vendrig** (BBB) verwijst naar afspraken in het coalitie-accoord en zegt dat zijn bijdrage niet sloeg op stikstof. Daarnaast beschouwt hij onteigening als een middel dat pas in het uiterste geval ingezet wordt.

De heer **Dessing** (FvD) concludeert dat de heer **Vendrig** (BBB), gedwongen onteigening niet uitsluit.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) wil weten of BBB vindt dat stikstofdepositie een negatief effect heeft op de te behalen natuurdoelen in het PNN. .

De heer **Vendrig** (BBB) zegt dat BBB zich moet houden aan de wetgeving en deze is aan het veranderen.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) vraagt nogmaals of BBB over zal gaan tot gedwongen onteigening op basis van stikstofdepositie.

De heer **Vendrig** (BBB) antwoordt dat er niet onteigend kan worden op basis van stikstof. Daarnaast wordt de staat van instandhouding gemonitord en daarin speelt niet alleen stikstofdepositie een rol.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) verwijst naar de voordracht. Daarin leest zij dat onteigening op basis van stikstofdepositie mogelijk is en vraagt of de BBB dit steunt.

De heer **Vendrig** (BBB) antwoordt dat de BBB hier niet achter staat. Voor wat betreft de staat van de natuur gaat BBB uit van de staat van instandhouding en niet van de depositie.
Hij gaat in op de financiële paragraaf en kijkt uit naar de beantwoording van schriftelijke vragen die gesteld zijn over de dekking van de provinciale subsidieregeling na 2025.
Hij wist op de onzekerheid over de Rijksbijdrage voor realisatie van het NNN. Hij voorziet een zorgelijk scenario waarin gestarte projecten, ten gevolge hiervan, stilvallen of niet afgemaakt worden. Hij vraagt zich af of als alternatief hiervoor begonnen wordt met ‘no regret projecten’. Graag hoort hij een reflectie van GS hierop. Tot slot verwijst hij naar een passage waarin staat dat de natuur ‘onder druk staat’. Dit beschouwt hij als een subjectief oordeel en roept op tot objectief taalgebruik in de voordrachten.

Mevrouw **Bakker** (VVD) sluit zich aan bij de bijdrage van de BBB en is blij met de voortvarende afhandeling van het NNN. Het opgaan van NNN in PPLG heeft de zegen van de VVD. Dit geldt ook voor de start van zorgvuldige gebiedsprocessen. Zij maakt zich zorgen over de financiering van de 800 miljoen en roept op om bij het kiezen van projecten rekening te houden met mogelijk stilvallende financiering van het Rijk.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt wat bedoeld wordt met de uitdrukking dat de natuur onder druk staat. Hij zegt dat het stikstofprobleem alleen bestaat in de modelmatige werkelijkheid van het RIVM. Stikstof is namelijk een gecreëerd probleem.
Hij gaat in op de financiële consequenties en zegt dat de 8,6 miljoen euro voor de verbrakking Westzaan totale waanzin is, indien die bedoeld is om CO2-uitstoot terug te dringen.
De heer **Dessing** (FvD) roept op om de plannen voor Park21 in Haarlemmermeer niet uit te voeren. Hiervoor moeten behoorlijk wat boeren onteigend worden, terwijl een meerderheid van de bevolking van Noord-Holland zich hiertegen uitspreekt. Daarnaast is de reductie van stikstofuitstoot het achterliggende doel van dit plan. Hier plaatst hij grote vraagtekens bij.
Van de gedeputeerde wil hij weten of de cijfers over stikstofneerslag in de Natura2000-gebieden ontleend zijn aan het aeriusmodel of gebaseerd op observaties op de grond. In het laatste geval ontvangt hij graag de cijfers en in het eerste geval verwijst hij naar de commissie Hordijk die het model als onbetrouwbaar heeft gebrandmerkt. Bovendien is de depositiewaarde in dit model minstens duizend keer hoger dan in vergelijkbare gebieden in Europa.
De rekenexercitie van de PVV wordt door de heer **Dessing** (FvD) teruggebracht tot de conclusie dat één konijnenkeutel per m2 de KDW overschrijdt.
Hij vraagt om het aeriusmodel los te laten in plaats van de modelwerkelijkheid op te leggen aan de natuur en en de leefomgeving van boeren en burgers.
Ten aanzien van de uitkoop, vraagt de heer **Dessing** (FvD) hoeveel geld er is gereserveerd voor het uitkopen van de boeren. Eerder verklaarde hij zich een tegenstander van het gedwongen uitkopen van agrariërs.
Alles overziend besluit de heer **Dessing** (FvD) met de mededeling niet integraal te kunnen instemmen met de voordracht. Het FvD is wel voor goed natuurbeheer maar dan wel op basis van gezond verstand.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) stelt een aantal vragen:
1. Kan de provincie een rol spelen bij de inzet van de voormalige golfbaan als verbindingszone tussen het Naardermeer en het Gooimeer?
2. Is er een mogelijkheid om iets te doen aan het rondje Naardermeer? Bij natte weersomstandigheden is deze slecht begaanbaar.
3. Is het mogelijk om de verkenning naar de rol van de paardenhouderij bij de Binnenduinrand te versnellen, teneinde duidelijkheid te geven aan de betrokken partijen?
4. Het staat vast dat de begrote 7,7 miljoen voor Park21 in de Haarlemmermeer niet volledig tot besteding komt. Hoelang mag geld op de plank blijven liggen en is het niet beter om dit te ‘verspreiden’?
5. Hoe kijkt de gedeputeerde aan tegen het feit dat een deel van Park21 wordt ontwikkeld tot evenemententerrein terwijl het park bedoeld was als recreatiegebied voor de vele inwoners van de Haarlemmermeer?
6. Is er een mogelijkheid om de gemeente Haarlemmermeer te prikkelen om in actie te komen, gegeven de situatie dat het plan voor Park21 niet van de grond komt en er geld op de plank blijft liggen?

Met het oog op de integrale aanpak van toekomstbestendig natuur- en klimaatbeheer, staat mevrouw **Schneemann** (Volt) achter het samenvoegen van NNN en PPLG. Ze vraagt om duidelijkere grafieken

waarin de stikstofdepositie wordt weergegeven.
Zij pleit voor een actieplan waarin duidelijk wordt welke doelen op het gebied van waterkwaliteit niet gehaald zijn en hoe die wél gehaald gaan worden.
Voorts pleit zij voor een plan ter voorkoming van verdere afname van de waterkwaliteit en verwijst daarbij naar de uitdagingen in de ruimtelijke ordening en de landbouwtransitie.
Van de gedeputeerde wil zij weten wanneer er plannen gemaakt gaan worden voor de transitie naar kringlooplandbouw. Daardoor ontstaat duidelijkheid voor de agrariërs en wordt voorkomen dat ze in een later stadium verrast worden door strengere maatregelen vanwege de impact van hun handelen op de waterkwaliteit. In het verlengde hiervan pleit mevrouw **Schneemann** (Volt) voor het gebruik van de watertoets om de invloed van een project op de waterkwaliteit in beeld te brengen.
Hieruit voortvloeiend vraagt stelt zij drie vragen:
1. Is GS bereid om de kdw-doelen te koppelen aan de landbouwtransitie?
2. Vindt GS het ook zorgelijk dat de kdw-doelen nog ver weg zijn terwijl de deadline nadert?
3. Is GS bereid om een actieplan voor het behalen van de KDW-doelen te maken?

Tot slot vraagt zij of GS van plan is om de grond bij het Noord-Kennemerland pfas-vrij te maken.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) geeft goedkeuring aan het samenvoegen van NNN en PPLG. Evenals andere fracties heeft het statenlid ook zorgen over de financiering en sluit zich aan bij eerdere vragen daarover. Het statenlid constateert dat er regelmatig geen match is tussen gesignaleerde aandachtspunten en daaraan gekoppelde projecten en processen. Als voorbeeld benoemt het statenlid de situatie in de Harger- en Pettemerpolder. Van GS wil het statenlid weten hoe de mismatch precies in elkaar zit.
Ten slotte vraagt het statenlid om een toelichting op de constatering in de voordracht dat er verbindingen tussen gebieden noodzakelijk zijn, zonder vermelding van de wijze waarop die tot stand moeten komen.

De heer **Stam** (PvdA) vindt het goed om het NNN te koppelen aan PPLG. Dat bevordert het maken van integrale afwegingen. Hij kijkt uit naar de discussies in het kader van het PPLG en is benieuwd naar hoe de nieuwe Tweede Kamer aankijkt tegen de Rijksbijdragen en stikstof.
Reagerend op enkele eerdere bijdragen zegt hij op basis van zijn eigen waarnemingen dat er wel degelijk een probleem is met de natuur.

Mevrouw **Koning** (CDA) start met de mededeling dat het CDA focust op de afronding van NNN. Over de verwerving van gronden heeft het CDA een andere visie dan GS. Als voorbeeld noemt zij de 300 hectare extra NNN in de Binnenduinrand, waar het CDA geen voorstander van is. Zij stelt de opmerking dat GS zonder externe bronnen tot 2027 voldoende geld heeft om aan het NNN te werken, ter discussie en vraagt of hier soms het beheer buiten beschouwing is gelaten.
Het CDA vindt dat er alleen extra NNN mag worden toegevoegd als er voldoende geld is voor langjarig beheer en verneemt graag hoe GS dat gaat borgen.
Met betrekking tot het transitiefonds ging zij ervan uit dat dit bedoeld is voor transitie van de landbouw en voor stikstofreductie. Daarom vraagt zij of het geld uit dit fonds onbeperkt inzetbaar is voor het NNN en welk percentage wél hiervoor besteed mag worden.
Ook vraagt zij om toezending van het Natuurplan 2024, inclusief de ingediende zienswijzen, vóór de aanstaande PS vergadering.
Aangezien de kaders van het hulpplanproces PPLG nog niet bekend zijn en het ministerie aangeeft dat er een ander instrument komt voor de kdw's, vraagt zij hoe GS hiermee omgaat in het licht van het PPLG.
Mevrouw **Koning** (CDA) sluit af met de verwachting dat er amendementen ingediend gaan worden indien partijen als BBB en anderen de boskap in de Schoorlse duinen en de onteigening vanwege

stikstof niet willen.

De **voorzitter** zegt dat de vergadering tot maximaal 17.45 uur kan duren en stelt voor om na de reactie van GS te bepalen hoe de vergadering af te ronden.

Eerste termijn GS

Gedeputeerde **Kocken** zegt dat dit PNN opgelijnd is op te gaan in het PPLG, vanuit de gedachte dat natuur, landbouw, klimaat en water in samenhang beschouwd moeten worden. Dit betekent pertinent niet dat natuurgeld niet aan natuur zal worden besteed. Zij wijst er bovendien op dat maatregelen uit het natuurbeleid, ten goede kunnen komen van recreatie.
Over het incidentele geld voor PPLG zegt zij dat nu bekeken wordt hoe dat het beste besteed kan worden. Daarbij verandert het perspectief door het stranden van het Landbouwaccoord en de val van het kabinet. In het algemeen geldt voor de provincie dat bij het maken van plannen, gekeken wordt naar de realiteit van dat moment. Zij onderkent het risico dat wetgeving verandert tijdens de uitvoering van plannen, maar dit risico heeft altijd al bestaan.

De heer **Vendrig** (BBB) vraagt of deze werkwijze ook geldt bij bedrijfsverplaatsingen.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat de koers gewijzigd kan worden, zolang een proces loopt. Daarnaast wijst zij erop dat onteigening helemaal geen doel op zich is.
Over het begrip vrijwillige onteigening zegt zij dat het inhoudt dat er met iemand een afspraak is gemaakt dat die stopt met zijn/haar bedrijf.

De heer **Stam** (PvdA) vraagt of de PPLG-plannen beoordeeld zullen worden op basis van de geldende wetgeving en mogelijkheden van het desbetreffende moment.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat de koers elk jaar gewijzigd kan worden bij de vaststelling. Daarnaast doet GS aanpassingen op basis van de wijzigende realiteit.

De heer **Stam** (PvdA) zegt dat dit niet zijn vraag was.

De heer **Vendrig** (BBB) zegt op zoek te zijn naar de toezegging dat een voorgenomen verplaatsing van een bedrijf stopgezet wordt indien er een wijziging optreedt in de regelgeving op basis waarvan de verplaatsing werd afgedwongen.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat verplaatsingen niet per se op basis van regelgeving hoeven plaats te vinden. Ook de constatering dat ‘dingen ongelukkig dicht op elkaar zitten’ kan aanleiding zijn voor verplaatsing. Reagerend op de opmerkingen over een modelmatige werkelijkheid zegt zij dat het afschaffen van een model niet inhoudt dat daarmee het probleem is opgelost

De **voorzitter** reageert op een opmerking van de gedeputeerde en stelt aan de commissie voor om geen interruptievragen te stellen en aan het eind van de beantwoording in eerste termijn door gedeputeerde **Kocken,** te bepalen of de vergadering wordt voortgezet op donderdag a.s. of in de Staten.

In antwoord op de vragen van de SP over hoge kosten, antwoordt de gedeputeerde dat dit o.a. te maken heeft met de verwerving van grond, procesgeld en inrichtingskosten,
Tegen D66 en de heer **Vendrig** (BBB) zegt zij dat de natuurwaarde van locaties waar agrariërs zowel hun agrarische werkzaamheden als natuurbeheer verrichten, niet heel hoog kan zijn vanwege de landbouw. Een dergelijke situatie vraagt om aandacht. Zo moeten de passages over aandacht vragende

zaken gelezen worden.
De gedeputeerde maakt duidelijk dat natuur niet op zichzelf staat maar een wisselwerking heeft met activiteiten van agrariërs.
Ten aanzien van de Bossenstrategie verwijst zij naar de technische briefing hierover.
Over de invasieve exoten zegt zij dat er eerst een plan gemaakt moet worden en vervolgens worden daar middelen voor vrijgemaakt.
Reagerend op vragen over de benodigde middelen zegt de gedeputeerde dat 2027 kan worden doorgegaan met de werkzaamheden die nodig zijn om het NNN te voltooien. Tot 2027 is dat probleem er dus niet in volle omvang, maar als het Rijk 'helemaal niet doorkomt', zal er een groot probleem ontstaan.
De gedeputeerde verwacht niet dat de provincie een ruime keus heeft in de doelen waaraan het transitiegeld wordt uitgegeven. Geld dat door de provincie voor een bepaald doel is verkregen, moet namelijk ook aan dat specifieke doel worden uitgegeven.

De **voorzitter** onderbreekt gedeputeerde **Kocken** en stelt voor om de vergadering te schorsen en op donderdagvond a.s. te heropenen.

De heer **Dessing** (FvD) merkt op dat dit agendapunt handelt over een zeer belangrijk onderwerp en heeft er bezwaar tegen dat de gedeputeerde niet geinterrumpeerd mocht worden. Hij vindt dat de beantwoording van GS desnoods herhaald moet worden op donderdag a.s., zodat er sprake is van een ordentelijk proces.
De **voorzitter** concludeert dat er enthousiasme is voor het voorstel van de heer **Dessing** (FvD) en stelt voor om de beantwoording van GS op donderdag a.s. te doen.

*Om 17.45 uur schorst de **voorzitter** de vergadering.*

Verslag concept

Commissie Landelijk Gebied

Datum commissievergadering	:	23 november 2023
commissievoorzitter	:	Dhr. C. Vonk
commissie-adviseur	:	Dhr. C. Borst
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 46 28 / corne.borst@noord-holland.nl

Aanwezig:			
commissievoorzitter	:	Dhr. C. Vonk	
commissie-adviseur	:	Dhr. C. Borst	
Leden van de commissie	:	BBB	dhr. G. Vendrig, mw. D. Sijbenga, dh. T. Van der Mark
		VVD	dhr. B.G.P. De Wit, mw. L.G.Y. Ouderkerken
		GroenLinks	Statenleden T. Van Wijnen, R. Bwefar
		D66	dhr. S. Mülder, mw. K. Jansen
		PvdA	dhr. T. Wallaart, dhr. J. Stam
		JA21	dhr. I. Mantel, mw. C. Gordijn
		CDA	mw. W. Koning-Hoeve, dhr. S. Dijk
		FvD	dhr. J. Dessing, mw. R. De Knegt
		PvdD	Statenleden I. Kostić, I. Haas
		PVV	dhr. R. van Tiggelen, dhr. D. de Moel
		SP	mw. R. Alberts, dhr. M. Dijksen
		CU	dhr. M. Klein, mw. J. Hoogendoorn-van der Maarl
		50PLUS	dhr. H.J.F.X.P. Stulemeijer
		Volt	mw. J. Schneemann, dhr. B. Bonekamp
Gedeputeerden	:	Mw. R. Kocken (GroenLinks), dhr. J. Beemsterboer (BBB)	
Afwezig: *(Met bericht van verhindering)*	:	-	
Notulist	:	(Notuleerservice Nederland)	

Agenda

1 Opening en mededelingen

2 Vaststellen van de agenda

3 B-agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)

3a. Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) maandelijks op de agenda

3.a.1 PPLG: Twee brieven van het ministerie van LNV en de minister van Natuur en Stikstof aan de Tweede Kamer over PPLG (B-agenda commissie. Landelijk Gebied 23-11-

2023)

4 B-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Kocken)

4.a Natuur: Agenderingsverzoek C naar B Vaststelling vier Natura 2000 beheerplannen Laag-Holland (B-agenda Commissie Landelijk Gebied 23-11-2023)

4.b Water: Afdoening motie 2023-47 rechten Waddenzee (B-agenda commissie. Landelijk Gebied 23-11-2023)

4.c Water: Afdoening motie 2023-49 impuls Waddengebied (B-agenda commissie. Landelijk Gebied 23-11-2023)

4.d Water: Afdoening motie 267-2022 Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit (B-agenda commissie. Landelijk Gebied 23-11-2023)

5 Rondvraag gedeputeerde Kocken

6 Sluiting

0. Heropening

De **voorzitter** heropent de commissievergadering om 13.15 uur en heet alle aanwezigen van harte welkom. Tijdens de technische briefing zullen de netcongestie en het beleid van de e-infra worden toegelicht. Hij geeft het woord aan de heer Tennensohn namens TenneT. Vervolgens zal spreken mevrouw Van der Halen namens Liander. Na de presentatie is er ruimte voor vragen. Vervolgens zullen mevrouw Van der Heijden en mevrouw Van der Ven een presentatie houden over de rol van de provincie op het gebied van energie.

0. Technische briefing

De heer **Tennensohn** licht voorafgaand aan de presentatie over netcongestie en de rol die netbeheerders daarin spelen kort toe hoe de presentatie in elkaar zal steken. Hij toont vervolgens een versimpelde weergave van de opbouw van het elektriciteitsnet. Op dit elektriciteitsnet zijn er twee netbeheerders actief: Liander voor het laag- en middenspanningsnet en TenneT voor het hoogspanningsnet. Het hoogspanningsnet heeft een hoogspanningsniveau van 380.000 volt en 150.000 volt. Liander beheert de spanningsnetten onder de 150.000 volt. Het net is echter één geheel; laag- en hoogspanning kunnen niet los van elkaar worden gezien. Productie is aangesloten op de hoogspanning van 380.000 volt, en stapsgewijs wordt de spanning afgebouwd tot een huishoudelijk niveau. Een voorbeeld van een grote afnemer met aansluiting van 100 megawatt of groter is Tata Steel, klant bij TenneT. Afnemers met een kleiner vermogen tot en met huishoudens worden op het net van Liander aangesloten.

De heer Tennensohn wijdt uit over netcongestie. Elektriciteit wordt opgewekt, getransporteerd en ergens anders verbruikt, met uitzondering van zonnepanelen. Voor de transportatie van elektriciteit is het elektriciteitsnet nodig. Er is sprake van netcongestie wanneer de vraag naar transportcapaciteit structureel groter is dan de maximale capaciteit die het net heeft. Hij toont een voorbeeld van netcongestie waarin duidelijk wordt dat er op een dag momenten zijn waarop overbelasting plaatsvindt, waarbij de pieken met name in de ochtend en de avond optreden. De metafoor van het wegennet wordt vaak gebruikt om netcongestie te omschrijven, maar er is een

belangrijk verschil tussen het wegennet en het elektriciteitsnet. Voor het elektriciteitsnet geldt namelijk dat te grote overbelastingen kunnen leiden tot permanente schade, terwijl files uiteindelijk altijd doorstromen. En dit heeft uiteindelijk gevolgen voor de leveringszekerheid. De netbeheerders hebben een aantal juridische instrumenten om netcongestie te voorkomen. Ten eerste wordt er melding gemaakt bij de ACM, vervolgens ontvangt de netbeheerder de bevoegdheid om de toegang van partijen tot elektriciteit tijdelijk te beperken. De aansluitplicht blijft echter altijd bestaan.

Nadat de vooraankondiging is gedaan, moeten de netbeheerders het congestiemanagement-onderzoek doen. Hierbij wordt de piek in het net weggewerkt, doordat bedrijven die op vrijwillige basis meedoen aan congestiemanagement hun verbruik op dat moment in de tijd verplaatsen of niet meer afnemen. Het doel van het onderzoek is tweeledig: enerzijds vaststellen in hoeverre en op welk moment er congestie gaat ontstaan en op welke exacte plekken in het net, anderzijds marktpartijen vragen of zij bereid zijn op die momenten hun productie tijdig af te schalen. Zodoende kunnen er via een ingewikkeld en vrijwillig systeem meer partijen toegelaten worden op het net.

De melding die TenneT heeft gemaakt op 18 oktober 2023 betreft enkel congestie voor afname. Er is op het hoogspanningsnet geen beperking voor invoerders, maar in het noorden van Noord-Holland is er congestie voor invoeding in het elektriciteitsnet van Liander. Aan die situatie verandert er niets door de aankondiging van TenneT, want dit geldt alleen voor afname. De heer Tennesohn toont een afbeelding waaruit naar voren komt dat netcongestie in Nederland gedurende de laatste tweeënhalf jaar tijd gigantisch is toegenomen.

De heer **Tennesohn** legt uit dat het net grootverbruikers en kleinverbruikers kent, en de technische grens daarvan ligt bij 3 x 80 ampère. Een aansluiting kleiner dan dit wordt niet geraakt door de congestie voor afname en deze partijen komen niet op de wachtlijst te staan. Hieronder valt ook de woningbouw. De partijen die door de melding van TenneT worden geraakt, zijn de partijen die na 18 oktober 2023 een offerte hebben gekregen of in het traject zitten om een offerte te krijgen of nog een aanvraag willen doen voor een aansluiting op het elektriciteitsnet. Deze partijen zullen op de wachtlijst worden geplaatst.

Om de structurele netcongestie op te lossen en om aan de toekomstige vraag naar elektriciteit te voldoen, stelt TenneT voor om het net uit te breiden. Dit betreft grootschalige netuitbreidingen. Om de netcapaciteit structureel uit te breiden, is het nodig om de transformatoren, stations van 380.000 volt, uit te breiden. Op de bestaande stations Oostzaan, Vijfhuizen en Beverwijk is TenneT voornemens om transformatoren te plaatsen. Daarnaast zullen er nog drie stations in Noord-Holland worden bijgebouwd, namelijk bij Weesp, in de Kop van Noord-Holland en Beverwijk. Hiermee wordt de transportcapaciteit uitgebreid, maar tevens wil TenneT de bestaande verbindingen versterken.

Er ligt kortom een druk op de versnelling van het realiseren van de elektriciteitsinfrastructuur, terwijl de ruimte schaarser, de concurrentie om ruimte groter en de weerstand sterker wordt. Desalniettemin is het van groot belang dat er aan de grote vraag naar elektriciteit wordt voldaan.

De **voorzitter** bedankt de heer Tennesohn voor zijn presentatie en kijkt of er nog vragen zijn.

De heer **De Wit** (VVD) wil van de heer Tennesohn weten op welke tijdstippen en in welke regio's het huidige net is overbelast en hoe dit relateert aan toekomstige afname als invoeding op het net.

De heer **Tennesohn** antwoordt dat dit voor het hoogspanningsnet onduidelijk is. Dit is dan ook waar het congestiemanagementonderzoek voor is bedoeld, zodat kan worden voorspeld waar en wanneer congestie gaat optreden en in welke mate. De uitkomsten van dit onderzoek worden eind 2024 verwacht.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) informeert naar het totale bedrag van de investeringen waar TenneT het over heeft.

De heer **Tennesohn** laat weten dat dit bedrag voor Noord-Holland vooralsnog niet bekend is. Het investeringsplan van 2021 voor Nederland op land bedroeg ongeveer dertien miljard euro. Dit nationale investeringsplan is in 2023 hoger uitgevallen.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) wijst op recente publicaties over gebouwde huizen in Almere die niet aangesloten kunnen worden op het elektriciteitsnet.

De heer **Tennesohn** vermeldt dat op 18 oktober jl. de resultaten van het congestiemanagementonderzoek naar Flevoland, Gelderland en Utrecht zijn gepubliceerd. Daaruit kwam naar voren dat bedrijven bereid zijn om mee te werken, maar dat dit te weinig was om überhaupt aan de wachtlijst te werken. In de verdiepende analyse is er gekeken naar de potentiële problemen op stationsniveau. Voor een aantal stations heeft dat ertoe geleid dat deze problemen waarschijnlijk zijn. Dit betekent echter niet dat er geen huizen meer gebouwd kunnen worden in Almere. Liander en TenneT zoeken gezamenlijk naar oplossingen.

Mevrouw **Van den Bogaerde** (Volt) informeert naar de initiatieven voor gelijkstroom, die bedrijven zelfvoorzienend zou kunnen maken.

Daar is de heer **Tennesohn** niet van op de hoogte. Daarnaast is dat opmerkelijk, gelijkstroom wordt namelijk gebruikt om stroom te transporteren over grote afstanden. Om daadwerkelijk gebruik te maken van gelijkstroom, zal dit omgezet dienen te worden in wisselstroom. In Nederland en Europa zijn de installaties immers gebaseerd op wisselstroom. Projecten met gelijkstroom zijn desalniettemin niet uitgesloten.

Mevrouw **Van den Bogaerde** (Volt) stelt dat Schneider Electronic bezig is met gelijkstroom in Aalsmeer. De techniek is echter nog in ontwikkeling.

De heer **Faassen** (50PLUS) heeft een korte vraag. Hij vraagt of er een maximale afstand bestaat tot de afnemer.

De heer **Tennesohn** antwoordt dat hiervoor veiligheids- en milieuregels zijn. Er bestaan dus wetten en regels die bepalen waar het station terecht kan komen en die borgen dat er afstand wordt gehouden tussen de stations en de bewoners en bedrijven. Ook is er geen maximale afstand van een station. Des te verder het station geplaatst is, des te groter is de kans op netverliezen.

De **voorzitter** geeft het woord aan mevrouw Van der Heijden namens de provincie Noord-Holland.

Mevrouw **Van der Heijden** wijdt uit over de taken en plichten van de provincie op het gebied van energie-infrastructuur en de netcongestieproblematiek. De netcongestie is van invloed op maatschappelijke doelen als het vestigingsklimaat, de klimaatdoelen en de woningbouw. Daarom bouwt de provincie mee aan een toekomstvaste energie-infrastructuur.

Binnen de provincie wordt er samengewerkt met netbeheerders TenneT en Liander, maar ook met de Gasunie en gemeenten, via de Taskforce E-Infra. Deze taskforce is in 2020 opgezet om samen te bouwen aan een toekomstvaste energie-infrastructuur, en in de afgelopen jaren heeft er steeds verdere professionalisering plaatsgevonden. Men werkt er langs vier werksporen:

1. Versnellen van de geplande netuitbreidingen.
2. Integraal programmeren
3. Slimme netoplossingen
4. Ontsluiten van data om de eerste drie werksporen te vergemakkelijken

Werkspoor 1 gaat over het versnellen van de geplande netuitbreidingen van zowel TenneT als Liander. Dit gaat om een aanzienlijk aantal netuitbreidingen, namelijk ongeveer 100 in Noord-Holland, waarvan er 50 in Amsterdam zitten. Gemeenten, netbeheerders en provincie werken samen in tien regionale clusters aan het versnellen van de projecten en het handhaven van de planningen. Dit jaar konden de gemeenten gebruikmaken van regelingen om experts op het gebied van ruimtelijke procedures in te huren zodat deze versneld kunnen worden. Het aantal projecten zal in 2023 fors gestegen zijn.

Werkspoor 2 gaat met name over het energiesysteem van de toekomst en hoe dit geprogrammeerd kan worden. De provincie heeft de toename van de vraag naar en het aanbod van duurzame energie in kaart gebracht. Aan het kaartje dat wordt getoond door mevrouw Van der Heijden valt duidelijk te zien dat dit per gebied sterk kan verschillen. Door middel van

integraal programmeren tracht de provincie de energie-infrastructuur in gelijke pas te laten lopen met de toename en vraag en aanbod, zodat vraag en aanbod geaccommodeerd kunnen worden.

Het proces van de integrale programmering levert twee producten op: een Energievisie en het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Energie en Klimaat (PMIEK). De PMIEK is een lijst aan concrete projecten voor verzwaring en nieuwbouw van energie-infrastructuur. De energievisie is het eindbeeld en de projecten van de PMIEK bouwen concreet toe naar dit eindbeeld. PNH komt net als alle Nederlandse provincies één keer per twee jaar met een energievisie.

Uit de eerste iteratie zijn de PMIEK 1.0 en de Energievisie 1.0 gekomen. In het Uitvoeringsprogramma beschrijven de afspraken die met de partners gemaakt zijn over de planning, de rollen en de verantwoordelijkheden voor de uitvoering van de PMIEK-projecten. De Startnotitie is het startschot voor de tweede iteratie, die toe gaat werken naar een nieuwe of geactualiseerde energievisie en een PMIEK 2.0.

Werkspoor 3 betreft de slimme netoplossingen. De vraag die daarbij centraal staat is: hoe kan de provincie het maximale halen uit de energie-infrastructuur? Slimme netoplossingen proberen om de stukken vermogen waarbij er geen piek wordt bereikt op het energienet vrij te kunnen spelen, zodat bedrijven en instellingen alsnog aangesloten kunnen worden. Er zijn verschillende manieren om dit te realiseren. Mevrouw Van der Heijden geeft het voorbeeld van de energiehubs. Dit zijn lokale of regionale hubs waar de lokale vraag en het lokale aanbod bij elkaar gebracht worden en uitgewisseld worden. Dit zijn complexe processen die allerlei uitdagingen kennen op het gebied van governance, samenwerking en financiën. In werkspoor 3 wordt er ingezet op bedrijven, instellingen, scholen, et cetera die geconfronteerd worden met de netcongestie. Dit zijn er in Noord-Holland ongeveer 1.800, die zelf geen ervaring hebben met dit soort problemen. PNH heeft een loket/website opgezet waar bedrijven zich kunnen melden op het moment dat er niet in hun energiebehoefte kan worden voorzien. PNH kan bovendien denkkracht aanleveren om te ondersteunen in het zoeken naar oplossingen. Er wordt veel georganiseerd op het gebied van kennisontwikkeling en kennisdeling.

PNH is betrokken bij een groot aantal energieprojecten. Een aantal voorbeelden hiervan is het transformatorstation A9 Zuid in Beverwijk en 380 KV in Noord-Holland Noord. Soms heeft het ministerie van Energie en Klimaat de regie, in andere gevallen ligt deze bij PNH, zoals bij het transformatorstation A9 Zuid. Daarnaast wordt er gewerkt aan het transporteren van wind op zee richting land. Ook in dat geval is PNH nauw betrokken via een werkgroep, met onder andere het ministerie van EZK, om mee te denken over mogelijke locaties om deze energie op land te brengen.

De minister voor Klimaat en Energie heeft geconstateerd dat er nog niet voldoende maatregelen zijn getroffen om op stabiele wijze te voorzien in de toekomstige energievraag. In zijn brief spreekt hij van onorthodoxe maatregelen, en dit zijn maatregelen die moeten leiden tot het sneller bouwen, het beter benutten van het net, het flexibel gebruik van het net en het slim laden en verduurzamen van woningen. Mevrouw Van der Heijden zoomt in op een van de maatregelen. Er wordt bijvoorbeeld aan gedacht of niet alle provincies proactief met grondbeleid aan de gang moeten als het gaat om energie-infrastructuur. Ten aanzien van het beter benutten van het elektriciteitsnet wordt er gedacht aan verplichte deelname aan congestiemanagement. Voor het afnemen van energie is dat op dit moment nog vrijwillig.

Mevrouw **Van der Heijen** verwijst voor het complete beeld naar de Voortgangsrapportage Energie-Infrastructuur. Deze is verstuurd naar Provinciale Staten, zodat de Statenleden alle informatie rustig tot zich kunnen nemen.

Statenlid **Hanou** (PvdD) informeert naar een ladder voor energy-oriented development. Hij vraagt of energie-intensieve bedrijven niet naar een andere plek gemitigeerd zouden moeten worden. Daarbij kan gedacht worden aan een voorkeursvolgorde in het aansluiten van bedrijven, waarbij een huisarts of een fysiotherapeut belangrijker wordt gevonden dan een nagelsalon.

Mevrouw **Van der Heijden** bevestigt het bestaan van een energieladder. Tot op heden is de manier van aansluiting voor partijen in de wachtlijst altijd first come, first serve geweest. In het concept-Codewijzigingsbesluit wordt gesteld dat er bepaalde activiteiten van meer vitaal en cruciaal belang zijn dan andere. De ACM is de zienswijzen op dit moment aan het verwerken en verwacht dit in maart 2024 afgerond te hebben.

De heer **Kanik** (D66) wijst op de opmerking van mevrouw Van der Heijden over slimme oplossingen van bedrijven tegen netcongestie. Zij stelde dat er een team vanuit PNH meekijkt met de bedrijven. D66 wil weten hoe dit proces precies verloopt.

Mevrouw **Van der Heijden** antwoordt dat PNH regelmatig webinars organiseert voor bedrijven die in de wachtrij staan. Op het moment dat er congestie wordt afgekondigd, wordt er een webinar georganiseerd voor bedrijven waarin door de PNH enerzijds wordt opgeroepen om mee te doen met congestiemanagement, en anderzijds is aangegeven wat voor een aanbod er wordt verzorgd vanuit Werkspoor 3. PNH heeft bovendien aangegeven dat er fiksers zijn vanuit de provincie die bedrijven kunnen ondersteunen bij het netcongestiemanagement. Ook staat PNH hierover in contact met gemeenten en alle andere loketten waar bedrijven aankloppen op het moment dat zij worden geconfronteerd met netcongestie.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) vraagt of er, ondanks de vele plannen van PNH omtrent netcongestie, überhaupt wel genoeg geschoold personeel is om deze plannen uit te voeren.

Mevrouw **Van der Heijden** erkent dat ook daar een uitdaging ligt, zowel op het gebied van beschikbaar personeel als beschikbare fysieke ruimte, milieuruimte en materiaalruimte.

De **voorzitter** constateert dat er geen vragen meer zijn vanuit PS. Hij bedankt mevrouw Van der Heijden voor haar presentatie.

1. Heropening

De **voorzitter** heropent de uitloopvergadering van de commissie Landelijk Gebied van 23 november 2023 om 18.50 uur.
Mededelingen voorzitter:

- De voorzitter heeft geconstateerd dat er een quorum is.
- De vergadering wordt live uitgezonden.

Het behandelvoorstel betreft het adviseren aan PS over de Statenvoordracht Programma Natuurwerk 2024.

De **voorzitter** constateert dat er voorafgaand aan de vergadering geen opmerkingen over de agenda, het verslag en de lijsten moties en toezeggingen zijn gemaakt. De commissie is akkoord met vaststelling.

De voordracht zal geagendeerd worden voor de Provinciale Statenvergadering van 11 december 2023.

2 A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (Gedeputeerde Kocken)
2.a Natuur: Beantwoording GS en tweede termijn Programma Natuurnetwerk 2024

Aan de orde is de beantwoording GS eerste termijn.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de vraag van de SP over water en recreatie in het PNN en het PPLG. De huidige versie van het PNN is zodanig aangepast dat deze past binnen de kaders van het PPLG. Het streven is daarbij om de verschillende opgaven die er zijn samen te laten komen in het PPLG, zodat er een alomvattende integrale discussie kan plaatsvinden en dat het gehele beleid bij elkaar komt, inclusief het natuurbeleid. Het PNN wordt hierin geïntegreerd. Water en Recreatie zijn soms onderdeel van Natuur, en daarom zou het vreemd zijn als dit er niet bij wordt beschreven. Alleen als Water en Recreatie worden meegenomen is de beoordeling van een bepaald gebied immers volledig – enkel het natuurbelang meewegen is onvoldoende.

Zij reageert op de vraag of er voor Natuur gereserveerde middelen richting Recreatie vloeien. Hier is in bepaalde gevallen sprake van, want soms komt één maatregel ten goede aan zowel Natuur als Recreatie. Desgevraagd legt de gedeputeerde uit dat de hoge kosten voor een deel te maken hebben met grondverwerving, en voor een ander deel met procesmiddelen en inrichtingskosten. D66 heeft gevraagd in hoeverre de toevoeging van landbouw gaat drukken op natuur. Een deel van de begrensde natuur ligt op landbouwgrond. En omdat boeren de natuur deels beheren, zit

hier een wederzijdse afhankelijkheid in. Meer middelen bestemd voor landbouw betekent echter niet dat dit ten koste gaat van de middelen bestemd voor Natuur. Een groot deel van de natuur in de provincie Noord-Holland is landbouw, en vandaar dat het begrip "landbouw" vaak wordt genoemd in het natuurverhaal. In reactie op de vraag van D66 legt gedeputeerde Kocken uit dat GS de mogelijkheden pakken die zich nu voordoen. In bepaalde situaties doet zich een koopkans voor die vanuit het bereiken van het einddoel zo snel mogelijk benut zal moeten worden. Wordt deze koopkans genegeerd, dan komt de provincie vervolgens in een onwenselijke situatie. De provincie zit momenteel in heel veel processen goed in de markt om te kijken waar zich kansen voordoen en heeft in beeld welke gronden wenselijk zijn om te verwerven. Er bestaat nog geen zekerheid tot financiële sluiting tot 2029, desalniettemin is het verstandig om de operatie voort te zetten.

Zij antwoordt dat de 35 miljoen euro bestemd voor het PPLG ook aan NNN ten goede kan komen, echter dit betreft incidenteel geld. Tijdens de formatie is dit bedrag gereserveerd, en toen bestond er, net als nu, nog geen helderheid over de komst van het Transitiefonds. Een deel van de 35 miljoen euro zal wellicht in NNN landen, maar het is niet helder in welke mate.

De heer **Dessing** (FvD) merkt op dat de provincie de opgave heeft aangenomen om de gewenste gronden te verwerven, ondanks het feit dat er geen garantie bestaat over de financiële sluiting. FvD wil van de gedeputeerde weten hoe de provincie hier op een financieel verantwoorde manier mee om kan gaan.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat de aankoop van grond op zich een verantwoorde keuze is, ook wanneer niet bekend is of de inrichting van deze grond door de provincie ter hand kan worden genomen. De provincie zou om financiële redenen kunnen vaststellen dat de benodigde grond nog niet direct tot natuur kan worden ingericht, zolang de benodigde grond maar op een goed moment wordt verworven.

De heer **Dessing** (FvD) benadrukt dat het hierbij met name gaat om de financiële verantwoordelijkheid van de provincie. Er is immers nog geen zicht op budget dat nodig is voor het onderhoud van die gronden.

Gedeputeerde **Kocken** legt nogmaals uit dat het gunstige moment soms vraagt om het spoedig verwerven van grond, ook wanneer er nog invulling gegeven moet worden aan de inrichting van grond. Reeds ingerichte natuur niet beheren is echter een andere kwestie, want dat mag als kapitaalvernietiging bestempeld worden.

Zij zet haar beantwoording voort en reageert op de vraag van de PvdD over het realisatieplan en de te realiseren hectaren. In het PPLG komen er een aantal opgaven bij elkaar, en de realisatie van het NNN is er daar een van. De realisatiestrategie van het NNN is volgens het college nog adequaat en het college ziet geen reden om daaraan te twijfelen.
Op de vraag of er maatregelen zijn gekoppeld aan het Ilperveld en het Jisperveld. Deze maatregelen zijn er vanwege het capaciteitsgebrek op dit moment nog niet. Er is niet in alle deelgebieden voldoende capaciteit om alle processen op gang te brengen. Dit heeft er onder andere mee te maken dat als eenmaal het proces op gang is gezet, het dan ook een bepaalde richting moet hebben.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) wil weten of er reeds plekken inzichtelijk zijn voor het realiseren van bos conform de Bossenstrategie.

Gedeputeerde **Kocken** legt uit dat de provincie zowel de Noord-Hollandse als de landelijke bossenstrategie heeft aangemerkt. De Staten worden binnenkort uitgenodigd voor een technische briefing over de Bossenstrategie.
Zij reageert op de vraag van JA21 over het budget voor de bestrijding van invasieve exoten. Hierover heeft de provincie reeds gezegd dat er een plan volgt waarbij de middelen in overeenstemming worden gebracht. De tot nu genomen middelen hebben geen beroep gedaan op dit budget.

Zij reageert op de vraag van de BBB over agrarisch natuurbeheer. Agrarisch natuurbeheer is op termijn niet te financieren. Daarnaast groeit op deze manier onderhouden natuur niet altijd uit tot optimale natuur, omdat de combinatie met landbouw dit in de weg staat. Dit betreft echter wel een van de natuurstellingen.

De provincie legt zich bij projecten vast op de huidige regelgeving. Wordt er regelgeving veranderd, dan zal de provincie zich daar, zoals van een overheidsinstelling verwacht mag worden, opnieuw toe moeten verhouden.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) wijst op de opmerking van de gedeputeerde dat het agrarisch natuurbeheer op termijn niet te financieren is. Zij vraagt wat de Gedeputeerde hier exact mee bedoelt.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat de subsidie zoals deze nu wordt gegeven is gekoppeld aan een einddatum. Mevrouw Koning-Hoeve zou dit moeten weten, want zij heeft zelf immers een motie ingediend om de desbetreffende termijn te verlengen. De eindtermijn is nu 2029; daarna kan op de huidige basis het natuurbeheer niet meer gefinancierd worden. De provincie zal naar een andere vorm, wellicht een andere manier van beheer, moeten zoeken.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de vraag van de BBB over de 460 miljoen euro van het Rijk. Er is in het programma duidelijk gekeken naar de prioriteit en wordt er ingezet op de projecten waar die de beste vooruitzichten bieden. Tegelijkertijd gaat het college ervan uit dat het Rijk op termijn met middelen komt.

Zij gaat in op de zorgen van de VVD en legt uit dat de provincie om meer dan 800 miljoen euro van het Rijk heeft gevraagd. Hoewel het PPLG realistisch is, is dit bedrag ongeveer de helft van wat de provincie denkt nodig te hebben.

Zij reageert op de FvD en stelt dat de algemene wetenschappelijke opvatting van ecologen luidt dat de biodiversiteit ernstig onder druk staat en dat de provincie hier ook een zekere taak heeft liggen.

De heer **Dessing** (FvD) kan zich voorstellen dat de provincie vaststelt dat de natuur onder druk staat wanneer zij het AERIUS-model als metingsinstrument van de kwaliteit van de natuur hanteert. FvD wil echter weten hoe de natuur concreet onder druk staat.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat het AERIUS-model een van de systemen is. De Ecologische Autoriteit brengt vanuit de natuurdoelanalyses de staat van de natuur in kaart. Hieruit volgt duidelijk dat de stand van de natuur in de meeste doelgebieden niet best is.

De heer **Dessing** (FvD) stelt dat in de natuurbeheerplannen van de Natura 2000-gebieden de koppeling van het gevaar van de natuur is gerelateerd aan de stikstofdepositie, en dus aan de KDW's.

Gedeputeerde **Kocken** benadrukt dat GS van mening is dat stikstof voor de natuur een bedreiging vormt en dat de provincie hier een taak heeft.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) vraagt of de Gedeputeerde bekend met Nationale Database Flora en Fauna. Uit waarnemingen blijkt dat de natuur helemaal niet onder druk staat.

Gedeputeerde **Kocken** weet dat er metingen en systemen zijn die niet op alle fronten een-op-een met elkaar in overeenstemming te brengen zijn. Dat er plekken zijn waar het met de natuur goed gaat, betekent niet dat er nergens een probleem is.

Gedeputeerde **Kocken** zet haar beantwoording voort en gaat in op de vraag van de FvD over de reservering voor de uitkoop van boeren. Dit bedrag is niet gespecificeerd. Er staat wel een bedrag geraamd voor grondaankoop, schadeloosstelling en ontpachting (pagina 54). Daarnaast zijn er middelen geraamd voor bedrijfsverplaatsing, kavelruil en pachtaankoop (pagina 53).
Over de verbindingszone tussen de Gooi en Vecht met het Naardermeer laat zij weten dat Natuurmonumenten de beheerder is. Bij hen ligt dus het initiatief.

De paardenhoudenrijverkenning wordt verwacht in 2024. In het coalitieakkoord is deze opgave specifiek benoemd: dit is een complex proces dat veel aandacht vereist. Het is verstandig om hier de tijd voor te nemen.

De middelen voor Haarlemmermeerpark 21 zijn in 2014 toegezegd aan de gemeente Haarlemmermeer, en een deel daarvan is ingezet en beschikt en een ander deel nog niet. Dit proces loopt via een regiomanager. Er is geen aanleiding om de toezegging in te trekken.
Volt heeft geïnformeerd naar de KRW en hoe de provincie op slot gaat ten aanzien van watervergunningen. Dit betreft geen onderdeel van het PNN, maar van andere programma's. Water zal terugkomen in het PPLG en komt dus later aan de orde.

Op de vraag of Noord-Kennemerland PFAS-vrij kan worden gemaakt, zegt de gedeputeerde dat dit heel mooi zou zijn. PFAS is echter een enorm probleem waar nog geen oplossing voor is.
Zij laat weten dat veel opgaven en projecten in de PPLG-gebieden niet benoemd zijn. Een heleboel zal namelijk nog moeten worden uitgewerkt. De concrete projecten zijn opgenomen in het NNN, en verder worden de Staten via een update op de hoogte gebracht van de opgaven en projecten.

De PvdA vroeg naar prioritering en afweging omtrent een abstract PPLG. De gedeputeerde antwoordt dat dit inderdaad ook was wat het Rijk heeft geconstateerd. De provincie werkt hieraan voor de volgende versie van het PPLG. Er zal gekeken moeten worden welke doelen in welk gebied realistisch zijn, en dit is waar de gebiedsprocessen voor zijn ingericht.

Gedeputeerde **Kocken** heeft een vraag ontvangen over externe middelen voor het PNN tot 2027. Het Beheerplan staat op de agenda van de commissie. De provincie heeft nadrukkelijk keuzes moeten maken, juist vanwege de financiële uitdaging. Voor de boekhoudkundige verantwoording is er een aangepaste PNN gemaakt.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de vraag van het CDA over het percentage Transitiefonds dat beschikbaar is voor het NNN. De provincie ontvangt goedkeuring per maatregel. Wanneer er in het PPLG wordt gevraagd om middelen voor het NNN en dat wordt goedgekeurd, dan moet de provincie dat daaraan besteden.

Het gevoel bekruipt de heer **Stulemeijer** (50PLUS) dat de provincie gechanteerd wordt als het gaat om het PPLG. Het Rijk kent pas middelen toe wanneer het Rijk goedkeurt wat door de provincie is aangeleverd.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat het ongelofelijk is om met een grote taak te zitten waarvan niet duidelijk is wanneer en hoeveel geld ervoor komt. Er is echter ook een start-PPLG, en het is nooit de verwachting geweest dat na het opsturen van dit PPLG het geld simpelweg overgemaakt zou worden van het Rijk. Het was bekend dat er nog een concretisering vereist was. Zij onderschrijft het woord "chantage" niet, maar erkent dat de situatie frustrerend is.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) verwijst naar pagina 13 van de stukken over het PPLG dat een voorwaarde voor financiering vanuit het NPLG dat het extra arealen buiten het NNN betreft. Hieruit blijkt dat het Rijk geen middelen toekent voor de aanleg van het NNN.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat dit nog valt te bezien. Op het moment dat de NNN-taak vanuit het Rijk aan de provincies is overgedragen, viel onder het Natuurpact wat toen NNN was. Het NNN is echter uitgebreid, en dit deel is nooit meegenomen in het Natuurpact, al zou dit wel moeten om het stikstofprobleem aan te pakken. Het zal nog moeten blijken of het Rijk er ook zo over denkt. Zij laat naderhand weten om hoeveel hectare dit extra NNN gaat.

Gedeputeerde **Kocken** zal het document met de ingediende zienswijze en de reactie van GS omtrent het PNN 2024 aan de Staten doen toekomen.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de vraag over de 2,3 miljoen euro van het PPLG. Dit zijn SPUK-middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld voor 2022-2023, 1,2 miljoen euro per jaar. Deze middelen zijn gericht op de werkzaamheden die de provincie uit te voeren in deze

jaren. Voor de komende jaren zijn de middelen nog niet bekend. Hierover dient de provincie achteraf te verantwoorden.

De heer Teeuwen draagt hierna het voorzitterschap over aan de heer Vonk.

De **voorzitter** constateert dat er behoefte is aan een tweede termijn en geeft als eerste het woord aan de heer Vendrig.

De heer **Vendrig** (BBB) informeert naar de mening van GS over pagina 6 omtrent onteigening. De tekst leidt op deze manier tot weerstand bij belangenhebbenden. Dit zal ten koste gaan van de draagkracht om het PPLG uit te voeren. BBB stelt voor om de tekst aan te passen, namelijk dat grondverwerving overeenkomstig het coalitieakkoord, waarin de benadering anders is, zal plaatsvinden. Hij vraagt of dit middels een motie of amendement geregeld kan worden.

De heer **Dessing** (FvD) komt terug op de eerdere verwijzing van de Gedeputeerde naar bladzijde 54 en 55 van de stukken. Het blijkt dat het antwoord waaraan wordt gerefereerd niet het antwoord is op de vraag die FvD stelde. FvD wil weten hoeveel geld er specifiek is gereserveerd van de voor de komende jaren geraamde 469 miljoen euro voor het uitkopen van de boeren. Het op pagina 54 genoemde bedrag van 39,7 miljoen euro staat voor grondaankopen.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) verwijst naar een op 20 november jl. gegeven antwoord van de gedeputeerde dat boeren nodig zijn voor natuurbeheer en dat er sprake is van wisselwerking waarbij de boeren keihard nodig zijn. Zij wil weten van welke wisselwerking er sprake is als het zwaard van onteigening boven het hoofd van de boeren hangt.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) stelt dat er sprake is van vrijwillige onteigening. Het vrijwillige aspect van de onteigening is uitgebreid toegelicht door het college.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) reageert dat er in de realisatie is opgenomen dat er inderdaad in eerste instantie sprake is van gesprekken met grondeigenaren, maar dat als er uit gesprekken niets komt, de provincie kan overgaan tot gedwongen onteigening.

Mevrouw **Haas** (PvdD) reageert op de BBB en stelt dat er naast draagvlak ook draagkracht moet zijn voor de natuur als er dingen aangepast gaan worden.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) vraagt waarom boeren onteigend dienen te worden wanneer juist die samenwerking met boeren nodig is voor natuurbeheer.

Mevrouw **Van Hoogendoorn** (ChristenUnie) vraagt nogmaals naar de oude golfbaan in het Naarderbos. Er bestaat een geschil tussen de eigenaar en de gemeente Gooise Meren. Wellicht

zou de provincie als mediator kunnen optreden in dit geschil. Daarnaast vraagt de ChristenUnie om opheldering over Park 21.

De heer **Dijksen** (SP) hoort graag van de gedeputeerde of er een bindend kader ligt voor het PPLG wanneer het PNN is vastgesteld. De SP wil in de discussie over het PPLG niet beperkt zijn in de mogelijkheden door het vastleggen van het PNN en vraagt of de gedeputeerde dit kan toezeggen. Daarnaast informeert hij naar de PNN-doelen wanneer er vanuit het Rijk geen middelen zijn voor het PPLG.

Gedeputeerde **Kocken** begint haar beantwoording in de tweede termijn met een reactie op de vraag van de heer Dessing. Het deel dat specifiek is opgenomen voor het aankopen van eigendom van boeren is niet uitgesplitst. De begroting is naar schatting opgemaakt. De provincie heeft bovendien niet het doel om zo veel mogelijk boeren te gaan uitkopen; het doel is om het onteigeningsinstrument zo min mogelijk in te zetten. Daarentegen kan een individuele verkoper een hoog bedrag vragen voor zijn eigendom wanneer de provincie bepaalt dat onteigening niet is toegestaan. Aan een onteigeningsproces gaat een heel zorgvuldig traject vooraf. Pas als niets lukt, kan de rechter bepalen dat het algemene belang prevaleert boven het eigendomsbelang. Er wordt hier geen specifiek bedrag voor opgenomen.

Gedeputeerde **Kocken** heeft een vraag ontvangen van JA21 over het zwaard onteigening. Er is niet maar één boer in Noord-Holland die je te vriend wil houden voor de beheertaak, en die je aan de andere kant heel boos maakt door de onteigening. Een groot aantal boeren beheert de natuur en daarmee heeft de provincie een relatie. Daarnaast zijn er plekken waar grondverwerving wenselijk is in het kader van gebiedsontwikkeling. De provincie wil in alle gevallen het liefst in goede verstandhouding met de boer staan, en onteigening is alleen in hele uitzonderlijke gevallen noodzakelijk.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de SP en stelt dat het PNN geen beperkingen geeft ten aanzien van het PPLG. De provincie stelt immers elk jaar een PNN vast, dat volgend jaar deel is van het PPLG.

Gedeputeerde **Kocken** geeft in antwoord op de vraag van het CDA dat de provincie sinds 2013 een restantopgave van 7.107 hectare heeft, waarvan de helft provinciale ambitie is. De provincie houdt een andere contour aan dan de opgave vanuit het Rijk. En wordt vervolgens gekeken of de contour is gerealiseerd om te bepalen of de basisopgave is volbracht. Het is niet een-op-een te zeggen dat de provincie enkel nog provinciaal NNN te realiseren heeft.

Het lijkt mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) verstandig om inzichtelijk te krijgen welke deel wel en welke delen niet onder de financiën van het PPLG vallen.

Gedeputeerde **Kocken** gaat ervan uit dat ook de minister dit wil weten. In de concretisering zullen GS hier een onderbouwing van geven in het PPLG. Dit duurt echter wel nog even.

Gedeputeerde **Kocken** informeert naar de situatie in Gooise Meren over de golfbaan in het Naarderbos.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de BBB en stelt dat de tekst zo is geformuleerd dat helder wordt in welke situaties onteigening in beeld kan komen. Dit is opgeschreven in de geest van het coalitieakkoord. Zij wil hier echter wel in meegaan en het document voorzien van de extra zin van de BBB.

De heer **Vendrig** (BBB) bedankt de gedeputeerde voor de toezegging. Het stuk in de PNN heeft een andere connotatie dan de gedeputeerde het zojuist verwoordde.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op D66 en stelt dat de middelen voor het NNN dat er binnen het Natuurpact gerealiseerd dient te worden niet van het Rijk zullen komen. Waar het gaat om de extra provinciale ambitie, valt hier best een discussie over te voeren. Die extra provinciale ambitie levert namelijk een grote bijdrage aan de stikstofuitdaging.

De **voorzitter** acht het niet wenselijk wanneer Statenleden de orde van de vergadering bepalen. Hij staat de heer Mülder en mevrouw Haas toe om één korte interruptie te doen op dit onderwerp.

Gedeputeerde **Kocken** legt uit dat het start-PPLG aan het ministerie is verstuurd en daar alle argumentatie inzit.

Gedeputeerde **Kocken** komt schriftelijk terug op de vragen van de ChristenUnie over Park 21.

Mevrouw **Haas** (PvdD) merkt op dat het systeem van amendement ertoe dient om wijzigingen te maken op stukken. Hier dient over gestemd te worden. Het is niet terecht dat er een toezegging wordt gedaan over een tekstwijziging waarover de Staten niet hebben kunnen spreken. Gedeputeerde **Kocken** ziet dit anders. Een amendement wordt ingediend op het moment dat het stuk wordt vastgesteld.

De **voorzitter** had het beeld dat de BBB tevreden was met de beantwoording.

Mevrouw **Haas** (PvdD) vindt het desalniettemin een vreemde werkwijze.

3 B-agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)
3.a.1 PPLG: Twee brieven van het ministerie van LNV en de minister van Natuur en

Stikstof aan de Tweede Kamer over PPLG (B-agenda cie. Landelijk Gebied 23-11-2023)

Het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) komt maandelijks terug op de agenda. Gedeputeerde Beemsterboer zal mondeling de stand van zaken meedelen. De commissieleden hebben de mogelijkheid om vragen te stellen over het PPLG.

Gedeputeerde **Beemsterboer** merkt op dat er tijdens de vorige commissievergadering is vastgesteld dat het prettiger voor de commissie is om de stukken schriftelijk toe te sturen, in plaats van deze mondeling toe te lichten.

De **voorzitter** constateert dat de commissie afdoende is geïnformeerd. Daarmee komt men aan de eerste termijn aan de zijde van de commissie.

3.a.2 PPLG: Stand van zaken PPLG

Statenlid **Van Wijnen** (GL) zou van de gedeputeerde willen weten of hij heeft uit kunnen zoeken of de 2,3 miljoen euro eerder bekend was bij de provincie. Daarnaast is GL benieuwd naar de koplopersprojecten, de keuze daarover en de rol daarbij van de provincie.

Statenlid **Kostić** (PvdD) wijst erop dat de Noord-Hollandse burgers in de inwonersraadpleging eensgezind hebben aangegeven dat de provincie moet zorgen voor een gezonde leefomgeving, problemen met voorkomen en de natuur verbeteren. PvdD wil van GS weten of zij deze drie prioriteiten meenemen als belangrijkste uitgangspunten in de verdere uitwerking van het PPLG. Daarnaast wil de PvdD weten hoe GS staat tegenover de ontwikkelrichting van de landbouw in verschillende gebieden. Op basis van de analyse op water- en bodemsysteem zijn er keuzes nodig voor het hele landelijke gebied. De stikstofplannen zijn niet concreet genoeg en de natuur verslechtert nog steeds, in strijd met Europese regels. Bovendien heeft een heel aantal maatregelen een laag gehalte aan no regret. No-regretmaatregelen dragen bij aan het integraal doelbereik van het NPLG-doelen en hebben geen risico op lock-ineffect. PvdD is benieuwd naar de aandacht die hiernaar uitgaat vanuit GS. Verder vraagt de PvdD of GS reeds met een plan willen komen in maart 2024, in plaats van maart 2024. Ten slotte zou de PvdD de reactie van GS naar het Rijk eerst willen inzien voordat deze wordt verstuurd.

De heer **Van der Mark** (BBB) merkt op dat de voortgang van het PPLG. Dit valt en staat bij financiering, uitwerking en met name draagvlak. De BBB stelt daaromtrent een aantal vragen:

- Wat doen GS wanneer delen van het PPLG niet uitvoerbaar zijn?
- Hoe kijken GS naar ontwikkeling en structurele keuzes zonder dat er middelen zijn toegekend?
- Wanneer verwachten GS dat het onderzoekstraject van de borging van emissiearme systemen en passende beoordeling over vergunningen gereed zijn?
- Wat is realistisch ten aanzien van het doelbereik in het PPLG?
- Naar welk "extra areaal" dat bijdraagt aan klimaatopgaven suggereert het Rijk?

- In de Broeigasreductieopgave wordt gesproken van normerend en beprijzen beleid wanneer doelen niet gehaald kunnen worden. Hoe gaat dit in de praktijk werken?
- Hoe kunnen landbouw en natuur op sociale en economische wijze met elkaar in balans en realistisch zijn?

Statenlid **Van Wijnen** (GL) vraagt aan de BBB wat er met de laatste vraag wordt bedoeld.

De heer **Van der Mark** (BBB) antwoordt dat de BBB een situatie wil creëren waar overal een win-winsituatie ontstaat. De provincie heeft opgaven, zowel op het boerenerf als op het natuurbeleid, en de BBB wil daar kansen creëren die tot gezamenlijke oplossingen leiden. Veranderingen op het boerenerf moeten gerechtvaardigd worden en er dient een verdienmodel in stand te worden gehouden.

Het is Statenlid **Van Wijnen** (GL) duidelijk dat de BBB staat voor een balans die sociaaleconomisch goed uitpakt voor de boeren.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt of de BBB het met de PvdD eens is dat er snel maatregelen getroffen dienen te worden tegen de verslechterende natuur in Noord-Holland en om daarmee aan Europese wet- en regelgeving te voldoen.

De heer **Van der Mark** (BBB) antwoordt liever naar de stand van de natuur te willen kijken.

Statenlid **Kostić** (PvdD) merkt op dat het Rijk net als de BBB naar de stand van de natuur kijkt. Het Rijk constateert dat deze verslechtert en vraagt om maatregelen. Is de BBB het eens dat de provincie aan deze wet- en regelgeving moet voldoen door het nemen van maatregelen? Dit is immers opgenomen in het coalitieakkoord.

De heer **Van der Mark** (BBB) laat weten dat de natuur dient te worden gemonitord.

De heer **Van der Mark** (BBB) zet zijn betoog voort en stelt dat doelen realistisch, haalbaar, betaalbaar of belonend moeten zijn om draagvlak te behouden en om daarmee ondernemers op een rechtvaardige manier uit te dagen, in balans met de natuur.

De heer **Mantel** (JA21) vraagt of de BBB vindt dat het huidige PPLG realistisch is.

De heer **Van der Mark** (BBB) antwoordt dat het PPLG op bepaalde punten realistisch is, aan de andere kant plaatst de BBB ook vraagtekens bij het PPLG.

De heer **Mantel** (JA21) begint zijn eerste termijn met felicitaties aan de PVV: een ongekend resultaat dat Nederland op zijn kop heeft gezegd. Bij de fractie van JA21 heerst berusting; JA21 doet nog steeds mee in de Tweede Kamer en kijkt naar positief naar de toekomst. JA21 maakt

zich zorgen over de toekomst van het landelijk gebied. Na de uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen, is dit onduidelijker. Echter is er voor de agrarische weer hoop. JA21 kan niet alle ambities uit het PPLG onderschrijven, maar vindt wel dat de gestelde ambities waargemaakt moeten worden. De kernvraag hierbij is in hoeverre het Rijk bereid is om Noord-Holland financieel te ondersteunen. JA21 vraagt of de aanvraag van financiële middelen ongewijzigd blijft, of dat het college van plan is om deze nog te wijzigen. Wat kan de gedeputeerde zeggen over de haalbaarheid van het ambitieuze PPLG na deze verkiezingsuitslag? En wat vindt de gedeputeerde van stikstofafvangers?

De heer **Mülder** (D66) is verbijsterd over de opmerking "dat moet in een andere update zijn geweest van het PPLG". Zojuist werd daar opnieuw aan gerefereerd. D66 wil weten dat alleen het antwoord van het Rijk is te lezen in de tussentijdse brief. Daarnaast is D66 blij dat getracht wordt de KRW-doelen van 2030 te behalen. Tevens onderschrijft de provincie water- en bodemsturing. D66 roept het college op om dit vast te houden. Toch heeft D66 de volgende vragen:

- Hoe en wanneer gaan GS de kaders kiezen om de gebiedsprocessen te realiseren?
- Hoe kijken GS naar het maken van keuzes aan de tekentafel versus keuzes maken in de gebieden zelf?
- Hoe wordt recreatie meegenomen als deze niet worden meegenomen in de PPLG-gelden?
- Waar blijven de recreatiescans?

De heer **Dijksen** (SP) informeert naar het aanzienlijke verschil in het Natuurpact tussen de verschillen vormen van recreatie. Is de gedeputeerde bereid om een vergaand onderscheid tussen de verschillende vormen van recreatie, kaders hiervoor op te stellen en dit op te nemen in het PPLG?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) stelt dat GS de gebiedsprogramma's en de maatregelenpakketten nader moet concretiseren, terwijl er nog heel veel onduidelijk is. Hoe pakken GS dit aan? Het Rijk is bovendien niet concreet over de randvoorwaarden en er is geen landbouwakkoord. Verder mag een deel van het NNN niet gefinancierd worden uit het PPLG en moet er een onderscheid gemaakt worden tussen hetgeen valt onder het Natuurpact en wat daarboven zit. Het is niet helder wat er wel en niet betaald kan worden in de gebiedsprocessen uit het PPLG. Wellicht moeten de ambities worden bijgesteld. Het CDA wil verder weten of het GS bezig zijn met de uitwerking van de sociaaleconomische impact.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) legt de vraag terug aan het CDA. Hoe ziet het CDA de toekomstige gebiedsprocessen voor zich?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) ziet het niet voor zich en vindt het veel te complex. Met de huidige stukken is er onvoldoende helderheid om volgend jaar met een concreet voorstel te komen.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) benadrukt dat het de Staten zijn die de Gedeputeerden op pad sturen met een opdracht. Daarom is het zinvol om te weten hoe het CDA erover denkt.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) antwoordt dat de gedeputeerde aan het ministerie moet laten weten dat er pas een helder beeld kan worden geschapen als er vanuit het ministerie helderheid komt over een landbouwakkoord en randvoorwaarden. Pas daarna kan er provinciaal mee aan de slag worden gegaan.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) zet haar betoog voort en stelt dat er voor de langjarige beheervergoedingen helderheid komt. Ten slotte wordt er om commitment gevraagd in de brief voor de NPLG-doelen, het overgangsgebied N2000, de peilopzet voor Veenweidegebieden. Is er inzicht in wat de gevolgen zijn van dit commitment? En wat doet de gedeputeerde aan de PAS-melders?

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) is verheugd over het feit dat de provincie op koers ligt met het PPLG en dat er aan de slag kan worden gegaan met de gebiedsgerichte aanpak die ruimte biedt voor maatwerk. Deze aanpak dient een perspectief te bieden voor alle sectoren, ruimte te geven aan geven en waarbij de werkelijke staat van natuur leidend is. De VVD heeft enkele vragen:

- Hoe wordt het financiële spanningsveld tussen bottom-up en top-down gemanaged? En welke risico's ziet het college op voorhand?
- Wat zijn de kaders van de Scrum-methodiek en hoe verloopt de samenwerking met PS hierin?
- Hoe zorgt het college ervoor dat de kosten binnen het budget blijven?

De heer **Tiggelen** (PVV) bedankt iedereen voor de felicitaties en voelt zich een beetje jarig vandaag. Klimaatalarmisten hebben geen belangstelling voor feiten en ervaren die kennelijk alleen maar als irritant. De PVV constateert dat de volgende fenomenen zich niet in toenemende mate voordoen: zware stormen, overstromingen, droogte en neerslag. Dit zijn gewoon feiten. Zelfs het IPCC maakt hier een melding van in het laatste Assessment Report. Waarom zou je kijken naar het ontbreken van enig resultaat van klimaatbeleid op het CO_2-gehalte van de atmosfeer? Het is immers toch maar geld van een ander. Deelt het college de mening van de PVV dat er plaats moet worden gemaakt teneinde recht te doen aan de veranderde politieke realiteit?

De heer **Stam** (PvdA) kan zich voorstellen dat het college in een knoop zit gezien alle materie. Hij zou graag een aantal punten willen uitlichten. De financiering en de onduidelijkheid rondom de gebiedsprocessen, inclusief top-down en bottom-up benaderingen, zijn zorgelijk. In pagina 3 in de brief van het ministerie van LNV staat een duidelijke oproep om iets te doen aan de Natura 2000-gebieden. Het is niet helder met welke call to action het college voornemens is te komen. Daarnaast is het niet helder of de maatregelen het gewenste effect behalen. Ten slotte vraagt de PvdA of GS een inventarisatie kan geven van projecten die momenteel stilliggen als gevolg van de stikstofproblematiek.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) memoreert de Statenvergadering van mei 2023, waarin partijen vroegen om concrete keuzes bij het maken van de PPLG-conceptstartversie. Aangezien de nieuwe versie in Q1 2024 moet worden ingeleverd, vraagt Volt aan de gedeputeerde om een betere planning van het ontwikkelen van het PPLG. Want zelfs met verkiezingswinst van de PVV, liegt de Europese regelgeving er niet om. Nederland voldoet al jaren niet aan de stikstofdoelen waarmee iedereen in de EU akkoord is gegaan. De verslechtering van de EU is illegaal, en daarom is het extra opvallend dat er geen extra geld begroot is om de komende jaren meer natuurgebieden te onderhouden. Volt vraagt aan het college welke aanbevelingen van het Rijk overgenomen gaan worden en waarom wel/niet.

Gedeputeerde **Beemsterboer** begint zijn beantwoording bij de vraag van GL naar de 2,4 miljoen euro. Er is een briefing geweest in mei jl. waarin is aangekondigd dat er middelen van het Rijk zou komen voor de ambtelijke voorbereiding van het PPLG. Inmiddels is de subsidie bekend en deze is verwerkt in de begroting.

Gedeputeerde **Beemsterboer** stelt dat de koploperprojecten nauwelijks zijn besproken omdat deze binnen een week ingediend moesten zijn bij het Rijk. Wel zijn de koploperprojecten met de Staten gedeeld als bijlage bij de startversie van het PPLG.

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat de inwonersraadpleging in de startversie is meegenomen. De drie onderwerpen worden verder verwerkt in de volgende versie van de PPLG.

Gedeputeerde **Beemsterboer** wijst er ten aanzien van de no-regretmaatregelen, de stalmaatregelen en de lock-insituatie op dat er aan de hand van botsproeven ervaring wordt opgedaan in gebieden waar bijvoorbeeld ook stalmaatregelen worden opgenomen. Zie de link naar de koplopersprojecten in de brief. Het is niet mogelijk om de planning te vervroegen naar maart 2024, want er is nadere informatie vereist. GS stellen voor om in februari een technische briefing en een consultatiebijeenkomst te starten. De reactie gaat niet eerst naar de commissie voordat het naar het Rijk gaat. In verband met de rijksplanning wordt er een conceptversie gemaakt die wordt gedeeld met het ministerie en PS, waarna deze na besluitvorming in PS definitief kan worden gemaakt.

Gedeputeerde **Beemsterboer** reageert op de BBB en stelt dat de sociale impacttoets zich nog in de startfase bevindt. Er wordt echter samen met Berenschot een participatietraject per gebiedsproces uitgewerkt.

Gedeputeerde **Beemsterboer** laat weten dat het niet op voorhand is uit te sluiten dat technische innovaties houdbaar zijn. Het gaat echter om de juridische houdbaarheid van de innovaties. Voor GS zijn er een aantal randvoorwaarden vanuit het Rijk niet helder.

Gedeputeerde **Beemsterboer** heeft een vraag ontvangen van JA21 over de toekomst van het landelijk gebied in het licht van de verkiezingsuitslag van 22 november 2023. GS dienen door te gaan met de processen totdat het Rijk anders wenst. Daarnaast heeft de provincie zelf ook intrinsieke motivatie om stikstofproblemen op te lossen en de natuur te herstellen. De kabinetsformatie zal simpelweg moeten worden afgewacht en er dient ervan uitgegaan te worden dat het Rijk in elk geval tot dat moment het huidige beleid voortzet.

Gedeputeerde **Beemsterboer** merkt op dat stikstofafvangers reeds vergevorderd zijn. Bovendien hebben deze een positief effect op methaanreductie en daarmee op het klimaat.

Gedeputeerde **Beemsterboer** reageert op de vraag van D66 en stelt dat er keuzes en prioriteiten gemaakt moeten worden op basis van de opgaven in combinatie met mogelijk beperktere financiën.

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat het Rijk gebiedsprocessen verwacht van de provincie waarbij bottom-up processen worden ingezet om aan alle NPLG-doelen te werken. Tegelijkertijd verwacht het Rijk dat de provincie top-down kaders stelt voor de gebiedsprocessen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) merkt op dat het Rijk vraagt om kaders mee te geven in de gebiedsprocessen. Dit is niet top-down, maar bottom-up. Is het college het eens met het Rijk dat er duidelijke kaders gesteld dienen te worden?

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat GS reeds een aantal gebiedsprocessen in gang heeft gezet in verband met een vorig Rijksverzoek. Kaders inbrengen bij gebiedsprocessen zal echter deels onpraktisch zijn.

Gedeputeerde **Beemsterboer** stelt dat GS ten aanzien van recreatie voornamelijk kijkt naar goede koppelkansen. Via spreiding en zonering worden kwetsbare delen van de Natura 2000-gebieden ontzien. Sec recreatiedoelen zijn enkel opgenomen vanwege de natuurdoelen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** reageert op de SP en stelt dat het PPLG niet de plek is om plek is om kaders op te nemen over festivals en sportevenementen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** laat weten dat iedere PPLG-versie tijdelijk is, waarmee verder wordt gewerkt aan het uiteindelijke stuk. Tussentijds zal er steeds meer informatie vanuit het Rijk komen waar verder op gebouwd kan worden. Er kan niet met alles tegelijkertijd gestart worden, en dit is mede afhankelijk van de totale opgave en het budget. Ook hier zal er eerst meer duidelijkheid dienen te komen over de budgetten vanuit het Rijk. GL geeft aan dat een deel van het NNN te financieren zou zijn uit het PPLG. Het college herkent zich daar niet in. De aanvraag kan nog steeds worden ingezet. GS zijn bezig om de juridische borging van de resultaten van die technische innovaties te organiseren.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) vraagt zich af of juridische borging van technische innovaties een taak is van de provincie. En is de provincie bezig met de borging van de effectieve opbrengst?

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat de technische innovaties via emissiemetingen worden getoetst door de Wageningen Universiteit. Daarnaast wordt de stoffenbalans bijgehouden door de universiteit. Er zal op basis van meerdere onderzoeken een conclusie kunnen worden getrokken. Vanuit het PPLG worden alleen de ontwikkelingen van technische innovaties gesteund. Er zijn echter signalen dat dergelijke innovatie rendabel kunnen zijn. De provincie zou graag willen ondersteunen bij de aanloopkosten en het onderzoek naar de werking van innovaties, want dit kan van grote invloed zijn op de totale stikstofuitstoot.

Gedeputeerde **Beemsterboer** reageert op de vragen van het CDA. De inzichten in de gevolgen van het uitspreken van commitment is op dit moment een belangrijk onderwerp van gesprek tussen IPO en het Rijk. Er lijkt sprake te zijn van een voorwaardelijke commitment, maar dit is niet opgenomen in de voorliggende brief.

Statenlid **Kostić** (PvdD) merkt op dat de gedeputeerde sprak van "wij" toen hij het had over de agrarische sector. PvdD wil weten voor wie de gedeputeerde precies werkt.

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat GS zich één voelen met alle inwoners van Noord-Holland.

Gedeputeerde **Beemsterboer** reageert op de vraag van de VVD over de financiële risico's. Het Rijk verwacht gebiedsprocessen, kaders van bovenaf en commitment en wil nog niet zeggen hoeveel geld er beschikbaar komt. Er bestaan op dit moment simpelweg veel risico's.

Gedeputeerde **Beemsterboer** feliciteert namens hemzelf de PVV met de glansrijke verkiezingsoverwinning. GS gaan echter uit van continuïteit van bestuur.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) informeert nogmaals naar de Scrum-methode, de kaders, de kosten en de samenwerking.

Gedeputeerde **Beemsterboer** antwoordt dat het complex is dat er aan de ene kant wordt gesteld wat de opgaven en doelen in alle gebiedsprocessen zijn, en dat aan de andere kant de beschikbare middelen minimaal gehalveerd worden en bovendien onzeker zijn. GS werken daarom momenteel aan scenario's en prioritering.

Gedeputeerde **Beemsterboer** reageert op de PvdA en merkt op dat er in de Natura 2000-beheerplannen diverse natuurherstelmaatregelen zijn opgenomen. Daarnaast zijn GS bezig met een aanvraag voor het programma Natuur Fase 2.

GS kunnen echter niet een exacte, volledige inventarisatie geven van de projecten die stilliggen op basis van de stikstofproblematiek. Dit kan alleen voor projecten die bekend zijn bij de provincie; er kan niet uitgesloten worden dat er onbekende projecten lopen bij de gemeente. Dit uitvragen bij de gemeenten vraagt veel van de ambtelijke capaciteit. De gedeputeerde stelt dus voor om eerst de bij de provincie bekende projecten te inventariseren.

In reactie op de vragen van Volt zegt gedeputeerde **Beemsterboer** dat er geen volledige planning kan worden gegeven van de ontwikkelingen van het PPLG. GS hopen tijdens de technische briefing van 12 februari veel meer duidelijkheid te kunnen geven over de planning. De aanbevelingen die worden overgenomen van het Rijk worden verder duidelijk in het concept-PPLG.

De heer **Mülder** (D66) informeert naar de recreatiescans, die ten grondslag moeten liggen aan het PPLG. Gedeputeerde **Beemsterboer** zal dit moeten navragen.
De **voorzitter** inventariseert of er behoefte is voor een tweede termijn.

Statenlid **Van Wijnen** (GL) merkt op dat GL niet a priori tegen emissiemaatregelen is op stalniveau. Het zijn echter wel kwetsbare maatregelen die de afgelopen jaren zijn ontkracht. GL is benieuwd naar de koploperprojecten waar de gedeputeerde over sprak en of hier een balans inzit als het gaat om soorten projecten. Daarnaast wil GL weten wat de bijdrage is van de provincie aan juridische borging van koploperprojecten.

De heer **Van der Mark** (BBB) informeert naar managementmaatregelen op het boerenerf.

De heer **Mülder** (D66) merkt op dat recreatiemogelijkheden blijkbaar niet gefinancierd mogen worden met PPLG-gelden. Het is de vraag hoe dit dan wel gefinancierd wordt, want het startdocument laat zien dat er wel aandacht is voor recreatiemogelijkheden. Daarnaast is er onvoldoende in de begroting opgenomen over de recreatiescans.

De heer **Stam** (PvdA) merkt op dat er randvoorwaarden gesteld dienen te worden aan de scenario's omtrent onduidelijke financiering en de gebiedsprocessen. Verder neemt de PvdA geen genoegen met een beperkt lijstje van projecten dat stilligt als gevolg van de stikstofproblematiek.

Gedeputeerde **Beemsterboer** bevestigt dat de recreatiescans zijn opgenomen in de aanpak van de PPLG. Het klopt dat hier geen budget voor is, desalniettemin zijn GS voornemens om de scans uit te voeren en om te kijken of er elders budget kan worden gevonden.

Gedeputeerde **Beemsterboer** erkent dat emissiemaatregelen op stalniveau inderdaad kwetsbaar zijn. Daarentegen zijn er ook positieve signalen op dit onderwerp, en daarom dient te worden onderzocht hoe de emissiemaatregelen op stalniveau, en later op nationaal en internationaal

niveau, effectief kunnen zijn. Verder zit er balans in de koploperprojecten. Hij verwijst naar pagina 77, waarop de lijst met maatregelen staat weergegeven. Een deel van deze maatregelen horen bij de koploperprojecten. Er zit balans tussen emissiemaatregelen en in veenweidegebieden. De Staten ontvangen de lijst met koploperprojecten op een nader moment, die eerder is opgenomen in de tekst van de aanvraag. GS komen met een schriftelijke reactie over wanneer de Staten de koploperprojectenlijst en de maatregelenlijst ontvangen.

Gedeputeerde **Beemsterboer** bevestigt dat GS ook hebben gedacht aan managementmaatregelen op het boerenerf.

Gedeputeerde **Beemsterboer** legt uit dat GS op de deadline van het ministerie, in september 2024, de conceptversie van de definitieve PPLG willen sturen. Deze ligt dan ook voor ter vaststelling in Provinciale Staten. De gewijzigde versie gaat uiteindelijk naar het Rijk.

Gedeputeerde **Beemsterboer** reageert op de PvdA en legt uit dat de ambtenaren van de afdeling Woning in zicht hebben welke (grotere) projecten er bij gemeenten stilliggen en hoelang. Het grootste gedeelte van alle projecten in dus goed in beeld bij de organisatie.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt tevens toe dat de Staten een overzicht ontvangen van de bijdragen van de provincie per innovatieproject.

B-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Kocken)
4.a Natuur: Agenderingsverzoek C naar B Vaststelling vier Natura 2000 beheerplannen Laag-Holland (B-agenda Commissie Landelijk Gebied 23-11-2023)

Statenlid **Haas** (PvdD) merkt op dat in de betreffende beheerplannen, die voor een periode van zes jaar zijn vastgesteld, de natuurdoelanalyses verwerkt moeten zijn. De slechte kwaliteit van de NDA's wordt bevestigd door de Ecologische Autoriteit, die een keurig lijstje aflevert van maatregelen die doorgevoerd zouden kunnen worden. GS besluit om dit door te schuiven naar PPLG. Het lijkt de PvdD duidelijk dat de natuur in een staat verkeerd dat de provincie zich beperkte daadkracht niet kan veroorloven.

- Waarom zijn de adviezen van de Ecologische Autoriteit niet direct verwerkt in de NDA's en niet doorgevoerd in de beheerplannen?
- Wil GS de recent vastgesteld beheerplannen zo snel mogelijk herzien en de adviezen opvolgen?
- Is GS bereid om de recreatieve mogelijkheden te beperken ten behoeve van natuur?
- Kunnen er mogelijk alternatieven voor worden gevonden?
- Zouden er beleidsregels opgesteld kunnen worden voor de recreatieve omgang in Natura 2000-gebieden?

De heer **Van Tiggelen** (PVV) stelt dat de PVV zowel een probleem heeft met de beheerplannen van GS als met het voorstel van de PvdD. Dit is allemaal gebaseerd op de hardnekkige misstanden

inzake stikstof. Hij wijdt uit over de drie soorten mensen van Leonardo da Vinci. Bij sommige mensen komt de boodschap gewoon niet over. Een probleem dat niet bestaat, kun je niet oplossen.

De heer **Dijksen** (SP) kan het niet omvatten dat de bevoegdheid tot het vaststellen van de beheerplannen ligt bij GS. Een stuk ter kennisname vanuit GS is ruim ondermaats en de SP is het niet eens met de inhoud. Het lijkt bovendien makkelijk om onder de Wet natuurbescherming uit te komen. Bovendien is het bizar dat niet de eigenaar van de grond moet handhaven, maar de omgevingsdienst. Zonder handhaving hebben wetten en regels geen zin. De natuur mag niet ten onder gaan aan de recreatiezucht van de mensheid.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) verneemt graag van de gedeputeerde wat de plannen zijn omtrent de uitbreiding van recreatie. Wordt er goed gekeken naar de verstorende effecten?

De heer **Van der Mark** (BBB) gaat mee in de door GS voorgestelde aanpak. BBB is van mening dat dingen integraal moeten worden aangepakt: via het PPLG.

Natuur gaat Statenlid **Van Wijnen** (GL) aan het hart en hoort volgens GL onlosmakelijk bij Noord-Holland. Natuur is een essentieel onderdeel van samenleving. De reden dat de PPLG is ingericht, is dat het slecht gaat met de natuur.

De heer **Mülder** bedankt de PvdD voor de agendering van dit onderwerp en sluit zich aan bij de vragen van de ChristenUnie.

Gedeputeerde **Kocken** start haar beantwoording met de opmerking dat er geen sprake is van het vooruitschuiven. De beheerplannen zijn zodanig opgesteld dat het mogelijk is om in de uitvoering de adviezen van de Ecologische Autoriteit of andere onderbouwde inzichten direct mee te nemen. Los van de beheerplannen moet voor de activiteiten een aparte onderbouwing worden geleverd voordat er toestemming kan komen.

In reactie op de PvdD reageert Gedeputeerde **Kocken** dat de conclusies uit de NDA's voor een groot deel zijn gebaseerd op de conclusies uit de evaluaties van de Natura 2000-beheerplan. De EW onderschrijft de conclusies van de provincie over het al dan niet behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. De EW heeft voor alle Natura 2000-gebieden aangegeven welke maatregelen er in ieder geval genomen moeten worden. Het verlagen van de stikstofneerslag wordt via het PPLG-spoor opgepakt.

De aanvraag voor een evenement moet altijd getoetst worden aan de eisen uit de Wet natuurbescherming. Als hieraan wordt voldaan, moet een vergunning worden afgegeven. De adviezen van de EA komen druppelsgewijs binnen bij GS, en dit wordt steeds in fragmenten geleverd. Beheerplannen kunnen voortdurend worden aangepast.

De SP vroeg of de bevoegdheid van GS niet een bevoegdheid van PS zou moeten zijn.
Gedeputeerde **Kocken** stelt dat dit landelijk beleid is. De natuurbeheerplannen zijn een GS-bevoegdheid omdat dit is vastgelegd in de Wet natuurbeheer, een rijkswet.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de vragen van de ChristenUnie en legt uit dat GS zelf geen plannen maakt om recreatie uit te breiden. Dit ligt bij initiatiefnemers. Als de onderbouwing deugt en de ruimte is er, dan kan de vergunning verleend worden.

De **voorzitter** concludeert dat het onderwerp voldoende is besproken. Hij bedankt iedereen voor zijn of haar inbreng.

4.b Water: Afdoening motie 2023-47 rechten Waddenzee (B-agenda commissie Landelijk Gebied 23-11-2023)
De heer **Mantel** (JA21) kan instemmen met de motie. Het is echter wel bijzonder de naam van de heer Mantel terug te lezen in het voorstel met daarachter "wordt nog gevraagd."

De heer **Mülder** (D66) kan tevens instemmen met de motie.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) denkt dat de motie in orde is en kan worden aangenomen. De Waddenzee is juridisch aan alle kanten ingekaderd en zeer goed beschermd.

4.c Water: Afdoening motie 2023-49 impuls Waddengebied (B-agenda commissie Landelijk Gebied 23-11-2023)
Bijgaande brief met afdoeningsvoorstel kan de commissie met elkaar en gedeputeerde bespreken. De commissie Landelijk Gebied wordt gevraagd of motie 49-2023 als afgedaan kan worden beschouwd.

Statenlid **Haas** (PvdD) kan niet instemmen met de motie. In de jaarplannen kan niet worden teruggevonden hoe de verhoudingen in de subsidieverstrekking liggen en in hoeverre dit ondersteunend is aan het beleid.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat de Staten het jaarverslag ontvangen, waardoor inzichtelijk wordt gemaakt hoe de middelen worden besteed en of dit in lijn is met de doelstellingen.

De **voorzitter** constateert dat de motie daarmee is afgedaan.

4.d Water: Afdoening motie 267-2022 Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit (B-agenda commissie Landelijk Gebied 23-11-2023)
Toelichting: Provinciale Staten hebben een motie vastgesteld waarin wordt verzocht te verkennen welke instrumenten uit het overzicht ‘Mogelijke aanvullende maatregelen KRW’ het meest

effectief, nuttig en toepasbaar zijn om de waterkwaliteit- en kwantiteit in Noord-Holland te verbeteren (M267-2022).

Statenlid **Kostic** (PvdD) merkt op dat het slecht gaat met de waterkwaliteit en dat de KRW-doelen waarschijnlijk wederom niet worden gehaald. De motie vraagt om te kijken naar de meest effectieve aanvullende maatregelen. De stukken die zijn toegevoegd, maken dit niet meteen inzichtelijk. De PvdD wenst een extra technische KRW-sessie te agenderen met ambtelijke ondersteuning, om dit onderzoeken wat de gewenste maatregelen vanuit de provincie zijn. Bij steun voor dit verzoek kan PvdD de motie als afgedaan beschouwen.

Statenlid **Bwefar** (GL) steunt het voorstel van de PvdD. Daarnaast zijn er drie categorieën genoemd met mogelijke aanvullende maatregelen genoemd. GL vraagt aan GS om inzicht te geven in wanneer de verschillende maatregelen of instrumenten worden ingezet.

De heer **Mülder** (D66) beschouwt de motie als afgedaan en schaart zich achter het verzoek van GL.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) beschouwt de motie als afgedaan en schaart zich niet achter het verzoek van GL.

Gedeputeerde **Kocken** vindt het een logisch voorstel. Er liggen voor de provincie immers grote uitdagingen omtrent de KRW. De technische sessie kan wat GS betreft worden gepland. Daarbij kan ook het inzicht worden verleend in de inzet van de verschillende maatregelen.

De **voorzitter** constateert dat de motie is afgedaan.

5 Rondvraag gedeputeerde Kocken

Van de rondvraag wordt geen gebruikgemaakt.

6 sluiting

De voorzitter dankt de aanwezigen en sluit, niets meer aan de orde zijnde, de vergadering om 21.54 uur.

Sluiting om 21.54 uur.

Provincie Noord-Holland

Agenda Commissie Landelijk gebied

Datum	23-11-2023
Tijd	19:15 - 22:55
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Chris Vonk
Toelichting	Deze uitloopavond vergadering vindt in hybride vorm plaats. De vergadering is openbaar en online live te volgen via https://noord-holland.stateninformatie.nl. De commissievergadering is toegankelijk voor publiek. Het is mogelijk om in te spreken in de vergadering. Dat kan fysiek of digitaal. Inspreken kan bij de agendapunten die ter bespreking staan geagendeerd (A- en B-agenda). Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op vrijdag 17 november 2023 per mail: commissielandelijkgebied@noord-holland.nl Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inspreekhalfuur zullen de agendapunten na punt 2 eerder beginnen.

1	**Heropening**
2	**A-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Kocken)**
19:15	
2.a	**Natuur: Beantwoording GS en 2e termijn Programma Natuurnetwerk 2024**

Toelichting: In het Programma Natuurnetwerk (PNN) staat informatie over de voortgang van opgaven in het landelijk gebied. Het geeft een (tekstueel en financieel) overzicht van alle activiteiten en projecten die de provincie in samenwerking met partners onderneemt om de natuur in Noord-Holland te ontwikkelen. Nu ligt de focus nog op de realisatie van het Natuurnetwerk in samenhang met de natuurherstelmaatregelen en de gebiedsgerichte aanpak van stikstof. Met de komst van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) wordt dit uitgebreid met opgaven op het gebied van water, bodem en klimaat. Het programma sluit aan bij de gebiedsgerichte werkwijze die vanaf 2020 is ingezet en steeds meer vorm krijgt in de verschillende gebieden. Het PNN en haar opvolger wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.

Behandelvoorstel:

Adviseren aan PS over de Statenvoordracht Programma Natuurnetwerk 2024. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 4 december 2023.

3 **B-agenda Landbouw, Visserij, Dierenwelzijn, Faunabeheer, PPLG en Cultureel Erfgoed (gedeputeerde Beemsterboer)**
20:15

3.a **Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) maandelijks op de agenda**

Behandelvoorstel:
Het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPPL) komt maandelijks terug op de agenda.
Gedeputeerde Beemsterboer zal mondeling de stand van zaken meedelen. De commissieleden hebben de mogelijkheid om vragen te stellen over het PPLG.

3.a.1 **PPLG: Twee brieven van het ministerie van LNV en de minister van Natuur en Stikstof aan de Tweede Kamer over PPLG**

Behandelvoorstel:
De brieven kunnen als extra informatie dienen voor bespreking en vragen aan de portefeuillehouder.

- Een brief van de minister van Natuur en Stikstof aan de Tweede Kamer waarin zij de Kamer informeert over de voortgang van de provinciale gebiedsprogramma's (PPLG's)
- Een brief van het ministerie van LNV met een beoordeling door de betrokken departementen ('tussentijds beeld') van de startversie PPLG van de provincie Noord-Holland en het ingediende maatregelpakket

3.a.2 **PPLG: Stand van zaken PPLG**

Toelichting: Het Rijk heeft een reactie ('tussentijds beeld') gegeven op de startversie van het PPLG. In de brief aan PS worden de belangrijkste punten benoemd en wordt aangegeven wat dit betekent voor de planning van het PPLG.

4 **B-agenda Natuur, Landschap, Water en Bodem (gedeputeerde Kocken)**
20:55

4.a Natuur: Agenderingsverzoek C naar B Vaststelling vier Natura 2000 beheerplannen Laag-Holland

Doel van agendering:
De indiener zou graag van de andere fracties willen horen: Hoe zien andere fracties deze opnieuw vooruitschuivende werkwijze van GS?
Ze zouden graag van GS horen: Kan GS aangeven hoe zij de conclusies uit de NDA's en de adviezen van de Ecologische Autoriteit heeft meegenomen in de vier nieuwe Natura 2000-beheerplannen?

Behandelvoorstel: De commissieleden kunnen met elkaar en met gedeputeerde deze brief en natuurbeheerplannen bespreken.

4.b Water: Afdoening motie 2023-47 rechten Waddenzee

Toelichting: Provinciale Staten hebben in hun vergadering van 30 mei 2023 een motie aangenomen met een oproep voor een vervolgstap voor rechten voor de Waddenzee.

Behandelvoorstel:
Bijgaande brief met afdoeningsvoorstel kan de commissie met elkaar en gedeputeerde bespreken. De commissie Landelijk Gebied wordt gevraagd of motie 47-2023 als afgedaan kan worden beschouwd.

4.c Water: Afdoening motie 2023-49 impuls Waddengebied

Toelichting: Provinciale Staten hebben in hun vergadering van 30 mei 2023 een motie aangenomen voor een impuls aan het Waddengebied.

Behandelvoorstel:
Bijgaande brief met afdoeningsvoorstel kan de commissie met elkaar en gedeputeerde bespreken. De commissie Landelijk Gebied wordt gevraagd of motie 49-2023 als afgedaan kan worden beschouwd.

4.d Water: Afdoening motie 267-2022 Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit

Toelichting: Provinciale Staten hebben een motie vastgesteld waarin wordt verzocht te verkennen welke instrumenten uit het overzicht 'Mogelijke aanvullende maatregelen KRW' het meest effectief, nuttig en toepasbaar zijn om de waterkwaliteit- en kwantiteit in Noord-Holland te verbeteren (M267-2022). Het college informeert Provinciale Staten over de uitvoering van de motie.

Behandelvoorstel:
Bijgaande brief met afdoeningsvoorstel kan de commissie met elkaar en gedeputeerde bespreken De commissie Land. elijk Gebied wordt gevraagd of motie 267-2022 als afgedaan kan worden beschouwd.

5 Rondvraag gedeputeerde Kocken

6 sluiting

Provincie Noord-Holland

Commissie Landelijk gebied

Dossiernummer	13541
Extern Zaak ID	2090421
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	23 november 2023
Agendapunt	2.a
Titel	Natuur: Beantwoording GS en 2e termijn Programma Natuurnetwerk 2024
Organisatieonderdeel	BU/BG

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Landelijk gebied	20 november 2023
Commissie Landelijk gebied	**23 november 2023**

Toelichting

In het Programma Natuurnetwerk (PNN) staat informatie over de voortgang van opgaven in het landelijk gebied. Het geeft een (tekstueel en financieel) overzicht van alle activiteiten en projecten die de provincie in samenwerking met partners onderneemt om de natuur in Noord-Holland te ontwikkelen. Nu ligt de focus nog op de realisatie van het Natuurnetwerk in samenhang met de natuurherstelmaatregelen en de gebiedsgerichte aanpak van stikstof. Met de komst van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) wordt dit uitgebreid met opgaven op het gebied van water, bodem en klimaat. Het programma sluit aan bij de gebiedsgerichte werkwijze die vanaf 2020 is ingezet en steeds meer vorm krijgt in de verschillende gebieden. Het PNN en haar opvolger wordt jaarlijks geactualiseerd en ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd.

Provincie Noord-Holland

2023

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 17 oktober 2023

Onderwerp: Programma Natuurnetwerk 2024

Kenmerk: 2090421/2125515

Bijlagen:

- Programma Natuurnetwerk 2024

1. Inleiding

Voor u ligt het Programma Natuurnetwerk (PNN) met daarin de verantwoording over de voortgang en programmering van het werk aan het Natuurnetwerk Nederland.

Het PNN biedt een overzicht van de verschillende gebieden, de opgaven in deze gebieden en de voortgang van de uitvoering. De focus ligt op de afronding van het Natuurnetwerk in combinatie met de gebiedsgerichte aanpak stikstof en de natuurherstelmaatregelen, die deels gefinancierd worden via het Programma Natuur. Het programma Groene Uitweg is eveneens opgenomen in het PNN.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

In dit programma beschrijven we welke fysieke projecten we uitvoeren voor herstel en versterking van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de gebiedsgerichte aanpak stikstof. Belangrijke doelstelling van het PNN is het afmaken van het Natuurnetwerk Nederland. Door realisatie van de restantopgave van het NNN, het aanleggen van natuurverbindingen tussen gebieden en het treffen van ontsnipperingsmaatregelen dragen we bij aan herstel en versterking van de biodiversiteit en onze stikstofopgave. Na vaststelling van het ontwerp van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) wordt de focus van het PNN breder. Opgaven als water, bodem, landbouw en klimaat worden hierbij ook meegenomen.

De startversie van het PPLG zoals deze in juli jl aan het Rijk is gestuurd geeft inzicht in de opgaven waar de provincie voor staat en de wijze waarop de provincie deze wil uitvoeren. Het Rijk verwacht dat het PPLG echter ook een overzicht van concrete maatregelen bevat, die de provincie in het landelijk gebied wil uitvoeren en al uitvoert. Zo'n overzicht is nu al onderdeel

van het PNN. Daar staat een heldere samenvatting van gebiedsprocessen, projecten en geldstromen. Vandaar dat de inzet is om het PNN al in 2024 te integreren in het PPLG. Dat wil zeggen: zorgen dat het PNN onderdeel wordt van het PPLG. In het voorliggende PNN wordt daar al op geanticipeerd door al zoveel mogelijk aan te sluiten op het PPLG en de indeling in de vijf programmagebieden. Het PNN is toegespitst op het bewaken van de voortgang van de te realiseren opgaven in het landelijk gebied, waarbij via kaarten en graphics in één oogopslag de opgave en de voortgang te zien is.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Een toelichting op de financiën van het PNN 2024 – zowel de lasten als de dekking – is te vinden in Hoofdstuk 3 van dit programma, waarnaar hier kortheidshalve wordt verwezen. Binnen het groene domein worden investeringsprojecten (zoals verwerving en inrichting van NNN en kwaliteitsimpulsen in bestaande natuurgebieden, zoals de Natura2000-gebieden) voornamelijk gefinancierd uit de Reserve Groen, de Reserve Groene Uitweg en de Reserve Oostelijke Vechtplassen. De uit dit PNN voortkomende onttrekkingen uit de reserves zijn zoveel mogelijk meerjarig geraamd in de concept Begroting 2024.

Voorgaande jaren hadden we de gehele restantopgave NNN opgenomen in de meerjarenraming van het PNN. Door dit onverkort voort te zetten, zou in de Reserve Groen vanaf medio 2025 een tekort worden voorzien, dat oploopt naar ruim 427 miljoen in 2029 ev. Het dreigend tekort heeft overigens niet alleen effect op de realisatie van het NNN, maar ook op de overige opgaven in het landelijk gebied. Immers vaak worden andere opgaven meegenomen bij de realisatie van het NNN en is een NNN-project het vehikel waarop andere opgaven meeliften, zoals waterkwaliteit en kwantiteit en stikstof. Dit voorziene tekort is niet nieuw, al sinds 2015 is in het PNN (en haar voorgangers Programma Groen en Programma Natuurontwikkeling (PNO)) aangegeven dat de middelen ontoereikend zijn om de gehele NNN opgave en alle daarbij komende zaken als natuurverbindingen, te realiseren. Wel zijn in de loop der jaren door voortschrijdend inzicht de ramingen steeds beter geworden en daarmee het tekort (helaas) ook groter, alhoewel dat laatste ook een gevolg is van kostenstijgingen, een beter inzicht in risico's en meer deskundigheid t.a.v. kostenramingen. Voor de dekking van het voorziene tekort zijn we steeds uitgegaan van de middelen uit het Transitiefonds. Uitsluitsel over het Transitiefonds laat oa door de val van het kabinet langer op zich wachten dan voorzien en ook de hoogte van het bedrag waarop de provincie Noord-Holland aanspraak kan maken is nog niet zeker.

Omdat een reserve niet negatief mag staan, is in de meerjarenraming van de concept Begroting 2024 daarom vanaf 2025 zoveel mogelijk binnen de Reserve Groen beschikbare budget geraamd. Hierbij hebben we een aantal uitgangspunten gehanteerd, te weten:

- We ramen binnen het PNN die bedragen die nodig zijn om de komende jaren voortvarend aan de slag te kunnen en waarvan voldoende hard te maken is dat deze bedragen komende periode ook daadwerkelijk uitgegeven gaan worden;
- Uitvoeringsprojecten laten we zoveel mogelijk doorgaan en krijgen prioriteit;
- Voorbereiding van projecten dient zoveel mogelijk door te gaan, zodat we concrete projecten hebben klaar liggen, zodra het geld wel beschikbaar komt en verdere vertraging wordt voorkomen.
- Verwerving van (ruil)gronden, die momenteel en de komende periode (nog) op volledig vrijwillige basis plaatsvindt, laten we zoveel mogelijk doorgaan, omdat gronden in de tijd gezien zeer beperkt beschikbaar komen op de markt;
- Alleen datgene dat we al concreet weten wordt geraamd, het restant wordt meegenomen in de prognose van het budget dat we nog nodig denken te hebben om de restantopgave van het NNN af te ronden, zodat hier wel inzicht in is;

Bij de ramingen in het PNN is nog geen rekening gehouden met de additionele middelen die de Provincie Noord-Holland vanuit het Transitiefonds in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) verwacht te ontvangen. Het Rijk geeft aan dat er voor Noord-Holland een indicatief bedrag van € 800 miljoen uit het transitiefonds te verwachten is. Over het

Transitiefonds zal naar verwachting pas duidelijkheid komen nadat een nieuw kabinet is geformeerd. Vooruitlopend op de vaststelling van het definitieve PPLG heeft het Rijk de provincies in 2023 gevraagd alvast een aanvraag te doen voor concrete maatregelen waarmee op korte termijn kan worden gestart. Provincie Noord-Holland heeft in dit kader verschillende projecten voorgedragen op het vlak van klimaat, emissiereductie van stikstof en methaan, natuurrealisatie, omschakeling agrarische bedrijven, groenblauwe dooradering, natuurherstelmaatregelen, duurzaam water- en bodemgebruik én procesgeld voor gebiedsprocessen. We hebben in dit kader voor deze koplopers maatregelen een aanvraag gedaan van in totaal € 80.828.000,-, waarvan € 9,8 miljoen betrekking heeft op projecten uit het PNN. Begin 2024 zal duidelijk worden of dit budget daadwerkelijk door het Rijk wordt vrijgemaakt. Vervolgens zal het beoordelingstraject volgen en het budget – bij positieve beoordeling in de loop van 2024 beschikbaar worden gesteld. Indien projecten worden afgewezen uit de koplopers maatregelen of er mag worden geschoven met projecten binnen de € 80 mln., kan overwogen worden om zoveel mogelijk uitvoering gerede natuurherstelprojecten uit het PNN 2024 voor te dragen.

Daarnaast is er tijdens de Coalitieonderhandelingen 2023-2027 een extra bedrag van € 35 miljoen incidenteel vrijgemaakt ten behoeve van het PPLG, waarvan een deel ingezet zou kunnen worden ter realisatie van het NNN. Wij zullen uw Staten een voorstel voorleggen voor de inzet van deze middelen i.r.t. de doelstellingen van het PPLG. Waarbij het van belang is om te voorkomen dat uitvoeringsprojecten stil komen te liggen, daarnaast is van belang dat de voorbereiding doorgaat, zodat we concrete projecten hebben klaar liggen, zodra er aanvullende middelen beschikbaar komen en verdere vertraging kan worden voorkomen.

De Reserve Groen wordt jaarlijks gevuld met middelen uit het provinciefonds en met middelen die worden gegenereerd met de verkoop van provinciale gronden die destijds bij de decentralisatie van het natuurbeleid als onderdeel van het Natuurakkoord door het Rijk aan de provincie is overgedragen . Daarnaast worden incidenteel stortingen gedaan, zoals bijvoorbeeld is gebeurd op basis van het Coalitieakkoord 2019-2023. Naast onze eigen reserves zijn er in het recente verleden ook geoormerkte Rijksbudgetten beschikbaar gekomen die deels ten goede zullen komen aan het NNN, bijvoorbeeld voor het Programma Natuur (zie voor een volledig overzicht hoofdstuk 4, paragraaf 4.2.6 van het PNN). Waar mogelijk en aan de orde, zullen deze worden gekoppeld aan projecten en/of de restantopgave. Bovendien vindt momenteel overleg plaats tussen Rijk en provincies ten aanzien van een tweede tranche Programma Natuurherstel, waarbij vanaf 2024 in nieuwe rijksmiddelen zijn voorzien. Zodra hierover duidelijkheid is, zullen we uw Staten hierover informeren.

Mocht er geen Rijksbijdrage voor het NNN beschikbaar komen, dan is de huidige inschatting dat we met de beschikbare middelen en nog te ontvangen middelen in de periode 2023-2027 nog voldoende middelen hebben om aan het NNN te werken. Dit hangt echter ook sterk af van de snelheid van de gebiedsprocessen en dan met name de grondverwerving.

In het Natuurbeheerplan 2024, dat we 17 oktober j.l. hebben vastgesteld, wordt vanaf 2025 ook een financieel tekort voorzien. Deze tekorten zijn bestuurlijk onderwerp van gesprek richting rijk en zullen nader worden beschouwd bij de integrale afwegingen in de Kaderbrief 2025 (zie GSbrief aan Provinciale Staten over Natuurbeheerplan 2024, kenmerk 2112581/2112591).

De stand van de Reserve Groen wordt nauwkeurig gemonitord en deze wordt jaarlijks verwerkt in de Jaarstukken en het PNN, dan wel haar opvolger. Uw Staten zullen hierover jaarlijks bij de Jaarstukken en de opvolger van het PNN worden geïnformeerd en ter vaststelling voorgelegd krijgen. Om te voorkomen dat er verplichtingen worden aangegaan, waarvoor met name de Reserve Groen niet toereikend is én te voorkomen dat voor activiteiten die zich reeds in de uitvoeringsfase bevinden in de jaren na 2023 onvoldoende dekking is, zullen we in de Uitvoeringsprogramma’s voor het PPLG de structurerende keuzes nader uitwerken en gaan prioriteren in de Startversie PPLG genoemde opgaven.

4. Proces en procedure

Na besluitvorming door uw Staten zal het Programma Natuurnetwerk 2024 aan al onze partners in Noord-Holland worden gestuurd. Tevens zal het PNN worden gepubliceerd en via de provinciale website beschikbaar worden gesteld.

Het PNN heeft voor derden geen directe juridische gevolgen. Tegen de vaststelling van het PNN kan dan ook geen bezwaar/beroep worden aangetekend.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. nummer PS-besluit vult de griffie in

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 17 oktober 2023;

Besluiten:

1. Het Programma Natuurnetwerk 2024 vast te stellen

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

statengriffier,

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
P.C. van der Meer
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144542
MEERP@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

18 OKT. 2023

Kenmerk
2090421/2125453

Uw kenmerk

Betreft: Programma Natuurnetwerk 2024

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over het Programma Natuurnetwerk 2024. Wij hebben op 17 oktober jl. besloten deze voordracht aan uw Staten te zenden.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
E.A.S. Rommel

2 bijlage(n)

1. Voordracht
2. Programma Natuurnetwerk (PNN) 2024

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

PROGRAMMA NATUURNETWERK 2024

INLEIDING

GEBIEDSAANPAK

FINANCIËLE VERANTWOORDING

OVERIGE INCIDENTELE MIDDELEN NATUUR EN LANDELIJK GEBIED

1 INLEIDING

Het Programma Natuurnetwerk (PNN) beschrijft de voortgang, (financiële) verantwoording en programmering van de opgaven in het landelijk gebied. De focus ligt nu nog op het afmaken van het Natuurnetwerk in samenhang met de natuurherstelmaatregelen en de gebiedsgerichte aanpak van stikstof. Maar met de komst van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) wordt deze focus breder voor het landelijk gebied. Opgaven als water, bodem en klimaat worden hierbij ook meegenomen. In 2025 wordt de verantwoording van de uitvoering onderdeel van het PPLG en vervalt het PNN in de huidige vorm. 2024 is een overgangsjaar, waarin het PPLG in overleg met het Rijk definitief wordt en waarin uitvoeringsprogramma's voor de programmagebieden worden gemaakt. Op basis van deze uitvoeringspogramma's houden we de komende jaren de voortgang bij.

1.1 Programma Natuurnetwerk

Het is de laatste keer dat het Programma Natuurnetwerk in deze vorm verschijnt. Het Rijk verwacht dat het PPLG ook een overzicht van concrete maatregelen bevat, die de provincie in het landelijk gebied wil uitvoeren en al uitvoert. Zo'n overzicht hebben wij nu al in het PNN. Daar staat een heldere samenvatting van gebiedsprocessen, projecten en geldstromen. Daarom lijkt het logisch om het PNN al in 2024 te integreren in het PPLG. Dat wil zeggen: zorgen dat het PNN onderdeel wordt van het PPLG. Met dit PNN wordt daarom al zoveel mogelijk aangesloten op het PPLG en de indeling in de vijf programmagebieden. Het programma is toegespitst op het bewaken van de voortgang van de te realiseren opgaven in het landelijk gebied, waarbij via kaarten en graphics in één oogopslag de opgave en de voortgang te zien is.

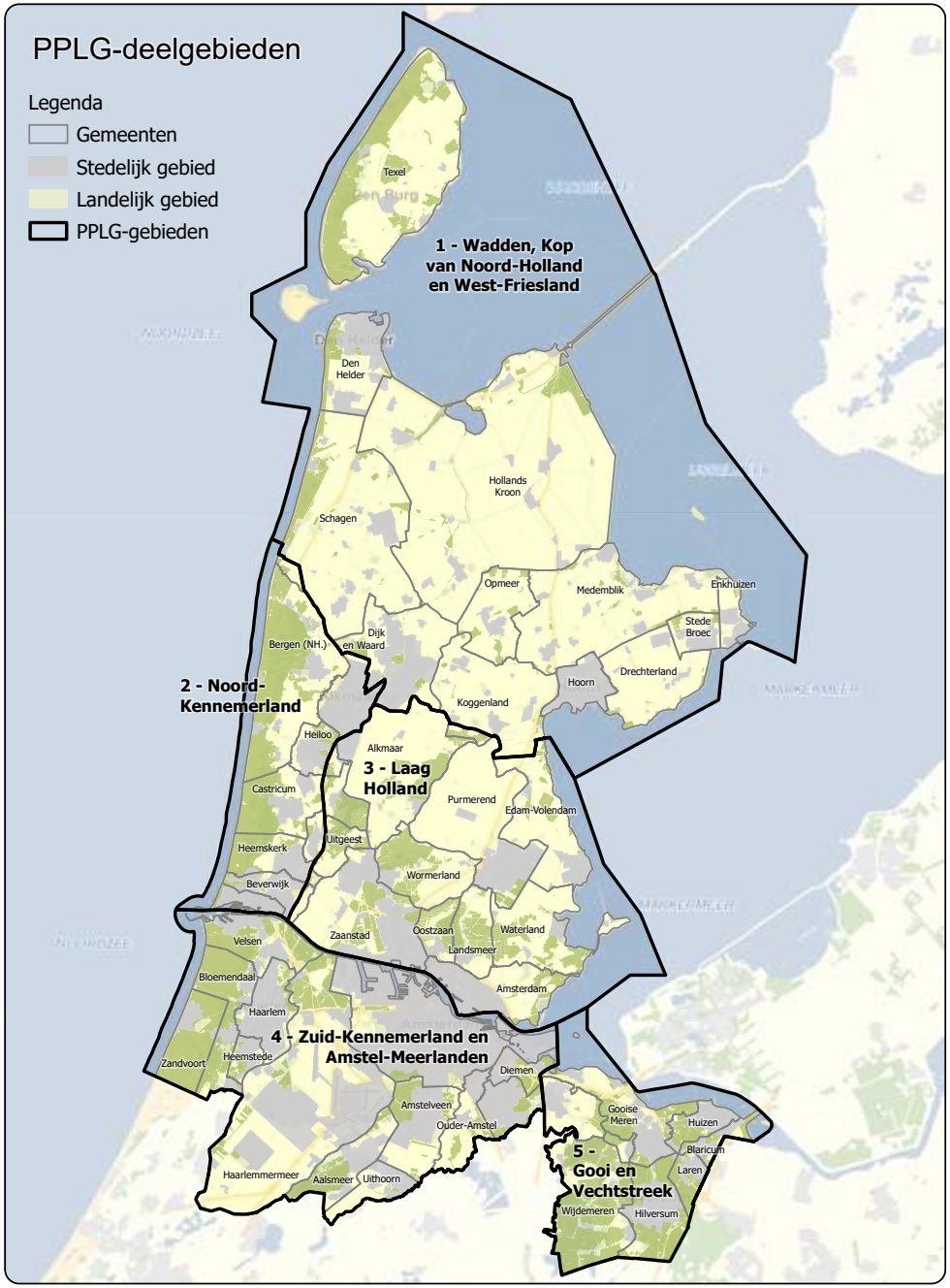
De focus lag tot nu toe vooral op het afmaken van de restantopgave van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De informatie over de voortgang van het NNN is nu waar mogelijk gecombineerd met de andere opgaven die in de gebieden spelen. Deze opgaven zijn ondergebracht in integrale gebiedsprocessen. De meest concrete en urgente opgaven zijn de gebiedsgerichte aanpak stikstof en de natuurherstelmaatregelen. Ze zijn deels gefinancierd via het Programma Natuur, waarin Rijk en provincies samen de natuur verder willen versterken en verbeteren. Daarnaast is ook het lopende programma Groene Uitweg opgenomen in het Programma Natuurnetwerk.

Door realisatie van de restantopgave van het NNN, het aanleggen van natuurverbindingen tussen gebieden en het nemen van ontsnipperingsmaatregelen dragen we bij aan herstel en versterking van de biodiversiteit (zie ook Masterplan biodiversiteit - provincie Noord-Holland).
De ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland in de afgelopen jaren is voor Noord-Holland weergegeven in onderstaande tabel.

ontwikkeling NNN Noord-Holland

Peildatum	**Totaal begrensde Natuurnetwerk** (in hectare)	**Natuurnetwerk Nederland gerealiseerd** (in hectare)	**Nog niet beschikbaar** (grondverwerving/ functiewijziging nog nodig (in hectare)	**Nog in te richten (incl. nog niet beschikbaar)** (in hectare)
januari 2013	55.202	48.095	4.301	7.107
januari 2014	55.517	48.351	4.229	7.157
januari 2015	55.850	49.028	4.919	6.822
januari 2016	56.268	50.127	4.365	6.141
januari 2017	56.300	50.400	4.300	5.900
januari 2018	56.350	50.550	4.160	5.800
januari 2019	56.500	50.900	3.950	5.600
januari 2020	56.500	51.050	3.850	5.450
januari 2021	56.573	51.875	3.280	4.698
januari 2022	56.578	52.170	3.129	4.407
januari 2023	56.581	52.324	3.076	4.257

Met de komst van het PPLG gaan we ook van andere opgaven in het landelijk gebied de voortgang bijhouden. In ons PPLG hebben we vijf hoofddoelen benoemd: Natuur en Stikstof; Water en Bodem; Klimaat en Bodemdaling en Landbouw en Recreatie. Het gaat onder meer om realisatie van het NNN, het nemen van natuurherstel- en hydrologische maatregelen, het tegengaan van stikstofuitstoot en bodemdaling en het bieden van recreatieve voorzieningen. Ook werkt de provincie aan groenblauwe dooradering en de terugkeer van landschapselementen die samen een gezond en biodivers landschap vormen. In de Startversie PPLG staat hierover meer. In de uitvoeringsprogramma's, die we in het kader van het PPLG opstellen voor de vijf gebieden, worden de opgaven en lopende processen nog verder uitgewerkt.

Op de kaart hiernaast zijn de vijf PPLG-gebieden weergegeven; hierin zijn tevens de gemeenten zichtbaar en is met kleur aangegeven waar sprake is van landelijk gebied en stedelijk gebied. Donkergroen betreffen de als NNN begrensde gebieden.

1.2 Gebiedsgericht en integraal werken

We hanteren de gebiedsindeling zoals benoemd in het PPLG. We hebben de in eerdere PNN's benoemde 24 gebieden, waarbinnen de gebiedsprocessen een rol spelen, ondergebracht in vijf grotere gebieden, waardoor grotere integrale teams samen kunnen werken aan de realisatie van de verschillende opgaven in het landelijk gebied. Om uiterlijk in 2027 (voor wat betreft verwerving) het NNN in Noord-Holland af te ronden, is in 2020 door Gedeputeerde Staten de 'Realisatiestrategie NNN' vastgesteld. Hierin staat hoe de provincie zorgt voor het tijdig afronden van het NNN.

Werkwijze ‘Integrale gebiedsprocessen landelijk gebied Noord-Holland’

versie: februari 2022

Inleiding

De provincie Noord-Holland werkt samen met grondeigenaren, pachters, inwoners, natuurorganisaties en maatschappelijke partners aan het versterken, beschermen en verbinden van de natuur. Dat is nodig, want de natuur staat onder druk. De aanpak om de natuuropgave te realiseren komt voort uit de ambitie om het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de Natura 2000-doelstellingen. waaronder het stikstofbeleid de komende jaren af te ronden. In Noord-Holland werken we in 24 gebieden aan deze opgaven. In veel van deze gebieden start de provincie met zogeheten ‘integrale gebiedsprocessen landelijk gebied’ waarbinnen de opgaven tot uitvoering komen. Onderstaand schema beschrijft de werkwijze voor deze gebiedsprocessen op hoofdlijnen.

Planproces	Acties: Communicatie/ Participatie	Acties: Contact met grondeigenaren	Acties: Uitvoering maatregelen	Resultaten: In het gebied	Resultaten: Documenten (Prov. Staten / Gedep. Staten / Ambtelijk)
2022 - 2023 **Verkenning** (1 á 2 jaar) • Check ambities en begrenzingen NNN; • Nader onderzoek (bijvoorbeeld kwelsituatie, kansen voor de natuur en natuurontwikkelingen); • Uitvoeren Beheercheck en vaststellen huidig gebruik; • Vaststellen afbakening gebiedsproces en/of hoe andere opgaven worden meegenomen; • Opstellen voorstel voor pakket aan regionale bronmaatregelen stikstof (wordt opgenomen in provinciebrede Gebiedsplan); • Inventariseren herstelmaatregelen voor tweede fase Programma Natuur; • Projectorganisatie vormgeven, samenwerking opstarten; • Beschrijven van de natuurdoelen in gebied en de kaders en type maatregelen die nodig zijn voor het realiseren van deze doelen.	• Startgesprek met omgeving over de ambitie en mogelijkheden tot participatie; • 1-op-1-gesprekken met grondeigenaren en betrokken gebiedspartijen (onder andere mogelijkheden bespreken); • Direct betrokkenen leveren input voor programma van eisen en plan van aanpak; • Direct betrokkenen leveren input voor provinciaal gebiedsplan stikstof; • Presentatie plan van aanpak aan omgeving; • Updates over gebiedsproces en natuurherstelmaatregelen via website provincie, mailings en bijeenkomsten; • Informeren over NNN-herbergrenzing en over mogelijkheid indienen zienswijzen (2x pj.); • Gebiedsplan delen met betrokkenen; • Mogelijk inbreng op onderzoeksvragen of onderzoeksrapporten.	• Kennismaken; • Mogelijkheden voor particulier natuurbeheer verkennen en waar mogelijk afsluiten; • Onderhandelingen grondeigenaren op eigen verzoek (veelal vrijwillige verwerving op onteigeningsbasis zodat volledige schadeloosstelling kan worden toegepast).	• Uitvoeren Natura 2000-herstelmaatregelen 2.0 en 1e fase Programma Natuur; • Afspraken over zelfrealisatie NNN; • Benutten kansen stikstof bronmaatregelen; • Adverteren voor mogelijkheden om als gebiedspartij of grondeigenaar(en) met een plan voor realisatie NNN te komen.	• Uitgevoerde Natura 2000-herstelmaatregelen; • Gerealiseerde bronmaatregelen (korte termijn kansen); • Goedgekeurde SKNL-aanvraag of afgesloten kwalitatieve verplichting; • NNN gerealiseerd door particulier natuurbeheer (SKNL); • Verwerving van de gronden door ruiling, aankoop of verplaatsing.	Onderzoeksrapport(en) Gebiedsplan stikstof Aanvraag 2e fase Programma Natuur Plan van aanpak voor plan- en uitvoeringsfase
2024 - 2026 **Planvorming** (2 á 3 jaar) • Opstellen inrichtings- en beheerplan; • Grondeigenaren en gebiedspartijen ontwikkelen plannen voor realisatie NNN; • Opstellen grondstrategie (inclusief kavelruil); • Uitwerken stikstofbronmaatregelen uit provinciaal gebiedsplan; • Uitvoeren onderzoeken voor Provinciaal Inpassingsplan / Projectbesluit; • Opstellen ontwerp Provinciaal Inpassingsplan / Projectbesluit.	• Bewoners en grondeigenaren leveren inbreng voor de grondstrategie en voor het inrichtings- en beheerplan; • Indienen zienswijzen op inrichtings- en beheerplan; • Doorlopend gesprekken met direct betrokkenen; • Doorlopend updates over gebiedsprocessen via website provincie, mailings en bijeenkomsten.	• Onderhandelingen grondeigenaren op eigen verzoek; • Afspraken maken over particulier natuurbeheer. Actieve grondverwerving; • Vrijwillige verwerving op onteigeningsbasis zodat volledige schadeloosstelling kan worden toegepast. • Uitbrengen formele bieding NNN grond (start traject formele onteigening).	• Onderhandelingen grondeigenaren op verzoek; • Uitvoeren Natura 2000-herstelmaatregelen; • Uitvoeren kavelruilen; • Uitvoeren gebiedsgerichte stikstof bronmaatregelen; • Uitvoeren particulier natuurbeheer.	• Boerderijverplaatsing; • Uitgevoerde Natura 2000-herstelmaatregelen; • Goedgekeurde SKNLaanvraag of afgesloten Kwalitatieve verplichting; • Uitgevoerde kavelruil (herverdeling gronden); • NNN gerealiseerd door particulier natuurbeheer (SKNL); • Verwerving van de gronden door ruiling, aankoop of verplaatsing; • Uitgevoerde gebiedsgerichte bronmaatregelen.	Herbegrenzingsafspraken Inrichtings- en beheerplan Onderzoeken t.b.v. PIP / Projectbesluit Ontwerp PIP / Projectbesluit
2027 - 2029 **Realisatie** (2 á 3 jaar) • Voorbereiden en uitvoering inrichtingsmaatregelen NNN; • Vaststelling Provinciaal Inpassingsplan / Projectbesluit en doorlopen bijbehorende procedures resulterend in een Onherroepelijk Provinciaal Inpassingsplan/ Projectbesluit en waar nodig een onteigeningsakte.	• Mogelijkheid tot indienen zienswijzen Provinciaal Inpassingsplan / projectbesluit; • Doorlopend gesprekken met direct betrokkenen; • Doorlopend updates over gebiedsprocessen via website provincie, mailings en bijeenkomsten.	• Vrijwillige verwerving op onteigeningsbasis zodat volledige schadeloosstelling kan worden toegepast. Wanneer het niet lukt om tot gezamenlijke afspraken te komen, kan de provincie indien noodzakelijk overgaan tot grondonteigening door het traject van een onteigeningsbesluit en vaststelling schadeloosstelling door de rechtbank in te zetten.	• Uitvoeren inrichtingsplan; • Vastleggen beheerafspraken (incl. eigendomssituaties, grondtoedeling); • Eventuele grondoverdracht aan toekomstige beheerder NNN; • Uitvoeren gebiedsgerichte bronmaatregelen (afhankelijk van beschikbare middelen).	• NNN op gronden gerealiseerd of gronden beschikbaar voor verdere inrichting; • Goedgekeurde SKNLaanvraag of afgesloten Kwalitatieve verplichting; • Uitgevoerde Natura 2000-herstelmaatregelen; • Uitgevoerde gebiedsgerichte bronmaatregelen.	PIP / Projectbesluit Onteigeningsbeschikking Onherroepelijk PIP / Projectbesluit Onteigeningsakte

Flexibiliteit in realisatie

Gerealiseerde hectares en uitgevoerde bron- en herstelmaatregelen

Toelichting

In de verkenningsfase van het gebiedsproces ligt de focus op het scherper maken van de opgaven, het informeren van de omgeving over de opgaven en het in gesprek gaan met gebiedspartijen (o.a. grondeigenaren/agrariërs, gemeenten, waterschap en terreinbeheerders). Zo wordt onderzocht op welke wijze de uitvoering van de opgaven het beste kan worden vormgegeven en welke mogelijkheden er zijn om hiermee gezamenlijk aan de slag te gaan. De verkenningsfase resulteert in een plan van aanpak waarin de opgaven en contouren van het verdere gebiedsproces staan beschreven. Hierin is ook aangegeven hoe partijen te betrekken bij het proces, waarbij nadrukkelijk ook ruimte wordt geboden om vanuit het gebied met voorstellen en plannen te komen. Ook krijgen we in deze fase de lokale stikstofsituatie scherper in beeld: waar komt de stikstofuitstoot vandaan? En hoe verminderen we de uitstoot en neerslag?

Om heldere kaders voor het vervolgproces te kunnen geven vindt in de verkenningsfase een nadere uitwerking van de opgaven plaats. Waaronder een check op de ambities en begrenzingen van het Natuurnetwerk (hierna: NNN).

Waar nodig starten één of meerdere onderzoeken als voorbereiding op de planvorming, bijvoorbeeld naar de natuurkansen, huidig gebruik of stikstofbronnen. Ook wordt een beheercheck uitgevoerd. De beheercheck laat zien welke agrarische activiteit (minimaal) nodig is voor het beheer van de natuur. En ten slotte wordt in beeld gebracht welke Natura 2000-herstelmaatregelen in dit gebied moeten worden uitgevoerd en welke eventuele andere opgaven meegenomen worden in het gebiedsproces.

Alle eigenaren van percelen die gronden bezitten waarop nog NNN moet worden gerealiseerd, worden geïnformeerd over de opgave, het proces en de mogelijkheden om zelf natuur op de eigengronden te realiseren. Hierover gaan we ook met hen in gesprek. Samen kijken we welke kansen er zijn om NNN-realisatie en afname stikstof mogelijk te maken. Bijvoorbeeld doordat een grondeigenaar zelf natuur wil realiseren of door grondverwerving. Waar deze kansen zich voordoen pakken we deze op.

Naast de NNN zijn er andere samenhangende opgaven. Als voorbeeld moet voor de stikstofaanpak voor het gebied een voorstel voor depositiedaling komen. Daarin staat welke stikstofneerslagdaling mogelijk is. Dit voorstel komt, samen met de te verwachten resultaten uit de provinciebrede aanpak en de aanpak van het Rijk, in het provinciebrede gebiedsplan stikstof te staan. De verschillende stikstofaanpakken samen resulteren in het bereiken van de doelstelling voor de stikstofdepositiedaling. Voor de opgaven Natura 2000 en voor het Programma Natuur worden natuurbeheer- en herstelmaatregelen uitgevoerd. De uitvoering van deze maatregelen loopt door in de planvormings- en uitvoeringsfase. Ook wordt bepaald welke nieuwe natuurherstelmaatregelen nodig zijn in de periode 2024-2030. Dit wordt opgenomen in de provinciale aanvraag voor de tweede fase Programma Natuur.

In de planvormingsfase komt er op basis van het Plan van aanpak een Inrichtings- en beheerplan. Daarin staat de concrete invulling van de opgaven op een gebiedskaart vastgelegd. Hierbij is het mogelijk dat partijen uit het gebied, bijvoorbeeld een groep grondeigenaren, zelf de ruimte krijgt om een plan te ontwikkelen. Nadat Gedeputeerde Staten het Inrichtings- en beheerplan hebben vastgesteld, is de gebiedsgerichte invulling van de opgaven bestuurlijk vastgelegd. Het Inrichtings- en beheerplan bevat ook een beheerstrategie waarin zichtbaar wordt op welke wijze de gerealiseerde natuur duurzaam wordt beheerd en een grondstrategie waarin wordt aangegeven op welke wijze de gronden beschikbaar moeten komen. Het Inrichtings- en beheerplan wordt via een projectbesluit (momenteel nog via het provinciaal inpassingsplan) of een bestemmingsplan planologisch vastgelegd. Daarmee is de planvormingsfase afgerond.

Naarmate de contouren van het Inrichtings- en beheerplan scherper worden, start de provincie de onderhandelingen om de benodigde gronden beschikbaar te krijgen. Waar zich kansen voordoen, vindt de uitvoering van opgaven in delen van het gebied al plaats. In deze fase worden ook de Natura 2000-herstelmaatregelen, die zijn opgenomen in de 2e fase van het Programma Natuur, opgestart en deels uitgevoerd. Een deel van de uitvoering loopt door in de volgende fase. De realisatie van het NNN is de belangrijkste gebiedsgerichte provinciale maatregel om de neerslag van stikstof te reduceren. Daarnaast komen naar verwachting Rijksmaatregelen en -middelen beschikbaar gericht op het beperken van stikstofneerslag.

Na vaststelling van het Inrichtings- en beheerplan start de realisatiefase. In deze fase wordt in grote delen van het gebied gestart met de voorbereiding en uitvoering van NNN-inrichtingsmaatregelen. Daar waar de grond beschikbaar is en de nodige voorbereidingen zijn getroffen (zoals vergunningaanvragen), start de uitvoering. Op basis van het projectbesluit uit de vorige fase wordt het mogelijk om het instrument van onteigening in te zetten voor gronden die niet tijdig beschikbaar komen, ondanks een uitgebreid en zorgvuldig onderhandelingstraject. De inspanning van de provincie is en blijft erop gericht om onteigening uitsluitend als laatste middel in te zetten en tot het laatste moment te blijven proberen om tot overeenstemming te komen met de grondeigenaar. Mocht desondanks een onteigeningstraject worden ingezet dan wordt, om geen tijd te verliezen, gelijktijdig de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen voorbereid, zodat hiermee direct na het beschikbaar komen van de gronden kan worden gestart.

Verder loopt de uitvoering van de Natura 2000-herstelmaatregelen en het gebiedsgericht stikstofbronmaatregelen uit de vorige fase door.

1.3 Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* laten we zien welke projecten en processen al bezig zijn in het landelijk gebied. Dit is per programmagebied steeds op dezelfde manier gedaan: via korte teksten, graphics en kaarten. Zo is in één oogopslag inzichtelijk wat de voortgang is in de verschillende delen van de provincie.

In *hoofdstuk 3* staat de financiële verantwoording en programmering van het werk aan het NNN en in hoofdstuk 4 de andere PPLG-doelen waar we al aan werken.

Voor de realisatie van het NNN zetten we voornamelijk de provinciale middelen in vanuit de Reserve Groen, Reserve Groene Uitweg en Reserve Oostelijke Vechtplassen.

Naast deze dekkingsbronnen is er ook een aantal andere budgetten die soms worden ingezet voor het ontwikkelen, beschermen, versterken, herstellen en naar een hoger kwaliteitsniveau brengen van het NNN. Vaak worden deze ook ingezet voor andere doelen die ook in het PPLG zijn opgenomen en die wel gelieerd zijn aan het NNN, maar niet direct gaan om de realisatie daarvan, zoals het verbeteren van de biodiversiteit, een betere waterkwaliteit, en het tegengaan van bodemdaling.

2 GEBIEDSAANPAK

2.1 Verantwoording

Aangezien het PNN de verantwoording en programmering behelst van de opgaven in het landelijk gebied, maken we ook dit jaar weer een PNN voor 2024. Het PNN is gekoppeld aan de begrotingscyclus en wordt jaarlijks in november door Provinciale Staten vastgesteld, gelijktijdig met de begroting. Op deze manier ontvangen projecten en processen in het landelijk gebied hun budgetten.

In november 2023 is het definitieve PPLG nog niet klaar. Het Rijk is dan waarschijnlijk nog bezig met de toetsing van het ontwerp-PPLG. Omdat we in november wel iets moeten besluiten over de budgetten van lopende gebiedsprocessen, maken we het PNN dus nog één keer apart van het PPLG proces.

We rekenen erop dat het definitieve PPLG begin 2024 door PS kan worden vastgesteld. Dan zorgen we ervoor dat het PNN [dat in november 2023 door PS is vastgesteld] wordt samengevoegd met het PPLG. Het PNN gaat deels over in de voortgangsrapportage voor het PPLG en deels in de uitvoeringsprogramma's van de programmagebieden. Het PNN verdwijnt daarmee als apart document.

Qua vormgeving en inhoud sluiten we daarom nu al zo goed mogelijk aan op het PPLG. Dit betekent onder meer een indeling van de projecten naar de vijf PPLG-deelgebieden en het schrappen van overlappende teksten. In dit PNN staan dus geen algemene beschrijvingen van de gebieden, want die staan al in het PPLG.

Werkwijze gebiedsregisseurs

Als provincie nemen we de regie om de integrale planvorming en uitvoering in de gebieden tot stand te brengen. Dit gebeurt aan de hand van een gebiedsgerichte aanpak; per gebied wordt via gebiedsprocessen gekeken hoe de doelen gehaald kunnen worden en welke manier het beste past in dat gebied. In de gebiedsprocessen wordt samengewerkt met andere overheden, zoals gemeenten en waterschappen, en wordt zo gebruik gemaakt van de kennis en ervaringen van natuurbeheerders, recreatie- en landbouworganisaties, ondernemers in het gebied (zoals boeren) en inwoners. Een aantal gebiedsprocessen is al gestart. De inschatting is dat er in Noord-Holland circa 30 à 35 gebiedsprocessen gaan starten. Hierbij hanteren we de werkwijze volgens het vastgestelde schema 'Werkwijze integrale gebiedsprocessen landelijk gebied Noord-Holland'.

Cijfermateriaal

Voor elk gebied is de opgave waar mogelijk gekwantificeerd.

Natuurnetwerk

De cijfers die in dit Programma Natuurnetwerk staan, zijn vastgelegd in de voortgangskaart van januari 2023. Op dat moment is er ca. 1.350 hectare van het restant van 5.600 hectare gerealiseerd. De kaarten van de gebieden tonen ook de situatie per 1 januari 2023. Deze cijfers zijn de basis voor de voortgangsrapportage aan BIJ12.

Stikstof

De cijfers over de stikstofneerslag op Natura 2000-gebieden zijn ontleend aan de AERIUS-monitor 2022 met cijfers over 2020.

De kritische depositiewaarde (KDW) is de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het leefgebied significant wordt aangetast door de stikstofneerslag. Indien op een gebiedspagina geen stikstofdiagram staat, is er nu vooralsnog geen stikstofopgave in het betreffende gebied.

De mate van stikstofgevoeligheid verschilt per habitattype en leefgebied. In alle N2000-gebieden in Noord-Holland geldt dat juist de meest stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden overbelast zijn met stikstofneerslag.

Financiën

Projecten die worden gefinancierd met budget uit de reserve Groen, reserve Oostelijke Vechtplassen of reserve Groene Uitweg zijn onder het kopje 'Projecten' aangegeven met een combinatie van cijfers en nummers. Het Programma Natuurnetwerk is hiervoor een besluitvormend programma. Zie ook het financiële hoofdstuk. De andere projecten worden door andere organisaties getrokken, soms met geld van derden. Of het zijn processen en projecten die via andere provinciale budgetten zijn gefinancierd en waarover via andere programma's besluitvorming plaatsvindt.

2.2 DE VIJF GEBIEDEN

2.2.1 WADDEN, KOP VAN NOORD-HOLLAND EN WEST-FRIESLAND

"Op Texel zijn we, samen met provincie Noord-Holland en partners, de strijd aangegaan met watercrassula. Een invasieve exoot die schade aanbrengt aan de Texelse natuur. We doen nieuwe kennis op door maatregelen te testen die nog nergens anders in Nederland zijn genomen, zoals het afdekken van de watercrassula met een dikke laag schelpen in natuurgebied Dorpzicht. Daardoor krijgt de plant geen licht en ruimte meer om te groeien. De eerste resultaten, na bijna een jaar, zijn veelbelovend. De watercrassula is onder controle en lijkt verder af te nemen. En vogels zoals de lepelaar, diverse sterns en kleine plevier foerageren en rusten in het gebied. Om te voorkomen dat de plant opnieuw opduikt krijgen Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten , vrijwilligersorganisaties en andere partners op Texel een opleiding aangeboden van de provincie over watercrassula. Zo houden we de opgedane kennis op het eiland."

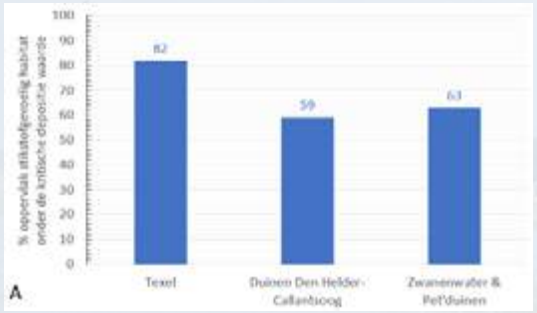
Thomas van der Es, Senior boswachter ecologie op Texel

Het gebied bestaat uit de volgende deelgebieden waar de gebiedsprocessen plaatsvinden: Texel, Kust Kop van Noord-Holland, Wieringen, Kop van Noord-Holland rest, en West-Friesland. Op de kaart is ook de voortgang van realisatie van het Natuurnetwerk te zien.

Huidige stand Natuurnetwerk Nederland:

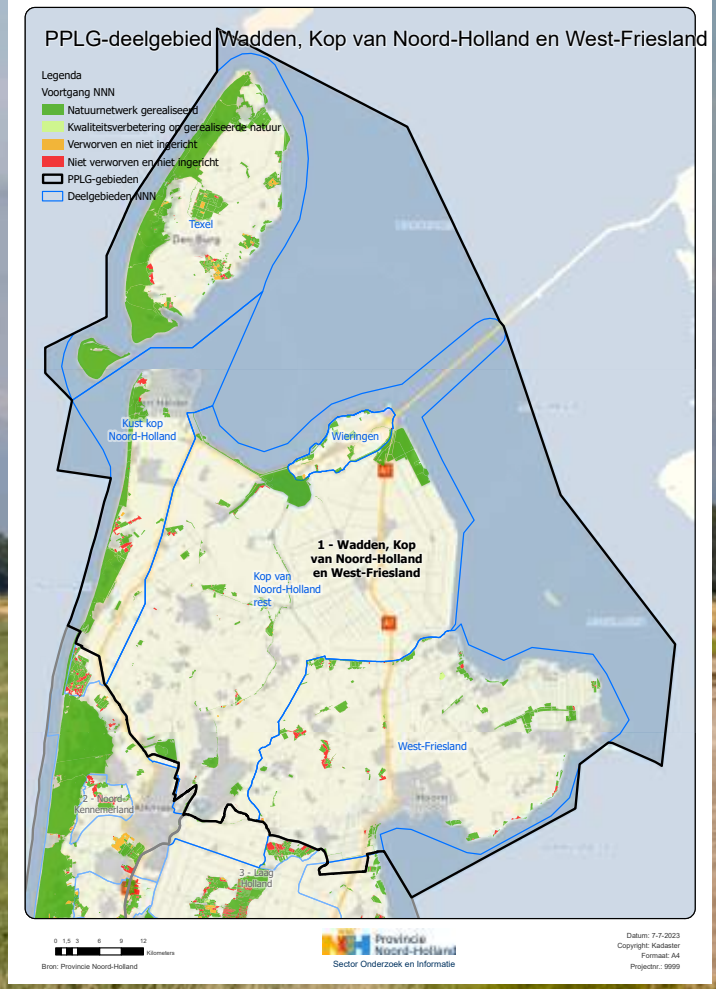
NNN begrensd:	12.497 hectare
NNN gerealiseerd:	11.922 hectare
NNN gerealiseerd, waar nog ANLb-afspraken gelden:	74 hectare
NNN-grond nog niet beschikbaar:	404 hectare
NNN-grond beschikbaar, maar nog niet ingericht:	171 hectare

Huidige Stikstofdepositie:

Interpretatie:

In het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel op Texel is een relatief groot deel van de daar voorkomende stikstofgevoelige habitat niet overbelast met stikstofneerslag. Van het met stikstofneerslag overbelaste deel is de gemiddelde stikstofoverbelasting kleiner in vergelijking met Natura 2000-gebieden in andere PPLG deelgebieden. Voor de Natura 2000-gebieden Duinen Den Helder - Callantsoog en Zwanenwater & Pettermerduinen lijken de stikstopgave in deze vereenvoudigde weergave vergelijkbaar met elkaar, namelijk een in vergelijking met andere Natura 2000-gebieden in N-H beperkte stikstofoverbelasting van het nog overbelaste oppervlak.

TEXEL

Aandachtspunten

- Het watersysteem heeft aandacht nodig. Diverse graslanden zijn door peilverlaging nu te droog, wat ten koste gaat van de weidevogels, bijzondere plantensoorten en de biodiversiteit van het gebied.
- Als er rekening wordt gehouden met de diverse kwelstromen (zowel zout als zoet), is het mogelijk om vochtige duinvalleien en vochtige hooilanden uit te breiden.
- Er vindt monitoring plaats van de waterberging door Provincie Noord-Holland en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, omdat eilandbewoners bang zijn voor wateroverlast.
- Het tuunwallenlandschap is grotendeels afhankelijk van een consequent gevoerd begrazingsbeheer met schapen. Dit beheer brengt hoge kosten met zich mee en is vaak intensiever dan vanuit ecologisch oogpunt wenselijk is.
- Versnippering van natuurgebieden.

Projecten

- Aanpak watercrassula Texel (Programma Natuur); Bij Dorpszicht is de uitvoering afgerond, Monitoring gaat nog door.
- Broedeilanden sterns versterken op Texel (Programma Natuur), deels uitgevoerd.
- Dynamisch kustbeheer Texel; vooronderzoek naar het versterken van de kwaliteit van de duinen door het aanbrengen van meer dynamiek. Aanleg van kerven in de duinen voor meer verstuiving en dynamiek (Programma Natuur).
- Vernatten duinen Texel: vernatting van De Dennen voor het tegengaan van verdroging van de duinen en het verbeteren van de leefomgeving van planten en dieren van het duinbos (Programma Natuur).
- Waalenburg fase 2 en afronding fase 1 (NHN30 en NHN01) zijn afgerond. Het waterpeil wordt tot en met 2029 gemonitord.
- Realiseren van de resterende opgave voor Natuurnetwerk Nederland op Texel. Het voorstel van de werkgroep Texel is verwerkt bij het herbegrenzingenbesluit en betreft de eerste stap in dit proces.
- Realiseren Eindbeeld Toekomstbestendige Hoge Berg (2022-2028): Op basis van de gemaakte afspraken met gebiedspartijen eind 2022 wordt verder gewerkt aan drie doelstellingen: realisatie NNN, toekomstbestendige rendabele bedrijfsvoering voor agrariërs en behoud van cultuurhistorie binnen icoonlandschap. Na her- en ontgrenzing van NNN wordt gewerkt aan pacht- en grondsituatie met ook inzet van transitiepakket.
- Behoud en herstel rozenkransje. (Actieve soortenbescherming).
- Dronemonitoring kolonies Grote stern. (Actieve soortenbescherming).
- Onderzoek kwabaal (afgerond). (Actieve soortenbescherming).
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.

Natura 2000-gebied:
Duinen en Lage Land Texel;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

KUST KOP VAN NOORD-HOLLAND

Aandachtspunten

- De lage waterstand van de polder leidt tot het wegstromen van water uit de twee natuurlijke duinmeren in natuurgebied Zwanenwater. In de twee meren is de waterkwaliteit matig, onder andere door de bemesting van vogels en zure neerslag. Door de jaren heen heeft zich een dikke baggerlaag afgezet en zomers treedt bloei van blauwalgen op. Uitbaggeren heeft een tijdelijk effect.
- Verbetering en uitbreiding is nodig voor de grijze duinen, vochtige duinvalleien, duinheiden en heischrale graslanden.
- Het gebied heeft last van Amerikaanse vogelkers. Er worden beheersmaatregelen genomen om deze te verwijderen, maar dit blijft een moeizame klus. Ook de rimpelroos vraagt aandacht.
- De grens tussen duinen en achterland is vaak hard (dijk of weg).
- Vanuit Natura 2000 worden verschillende maatregelen genomen om de kwaliteit van de duingraslanden en duinheiden te verbeteren.

Projecten

- Streepjesberg (NHN14); realiseren van vijf hectare natuurnetwerk door gemeente Den Helder.
- Boskerpark (NHN16); realiseren van een combinatie van recreatiewoningen (Droomparken) en 19 hectare natuurnetwerk.
- Zandpolder (NHN17); over meerdere jaren realiseren van 32 hectare natuurnetwerk door onder andere Landschap Noord-Holland.
- Versnelling binnenduinrand kansen (Programma Natuur).
- Voorverkenning hydro-buffer Zwanenwater (Programma Natuur).
- Verlenging tapuitenconvenant – Noordduinen - Den Helder/Schagen (Actieve soortenbescherming).
- Borging botanisch erfgoed – in alle deelgebieden (Actieve soortenbescherming).
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.

Natura 2000-gebied:
Zwanenwater & Pettermerduinen;
Duinen Den Helder-Callantsoog;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

WIERINGEN

Aandachtspunten

- De geringe omvang van de verspreide natuur maakt deze kwetsbaar voor invloeden van buitenaf.

Projecten

- Streepjesberg (NHN14); realiseren van vijf hectare natuurnetwerk door gemeente Den Helder.
- Afronden Polder Waard-Nieuwland: de waterbeheersing wordt in deze polder verbeterd en de natuurfunctie van de voorboezem wordt versterkt.
- Aanleg vispassages om te zorgen voor een betere uitwisseling tussen polder en boezem.
- Fietspad Wierdijk (NHN28): het fietspad langs de dijk is inmiddels aangelegd en opgeleverd.
- Ontwikkelen Veldgids slootbeheer voor alle deelgebieden (Actieve soortenbescherming.
- Behoud en herstel van graslandvlinderpopulaties in de graslanden (Actieve soortenbescherming).
- Beheerprotocol inzetten voor de zeer zeldzame tengere distel op de Wierdijk. (afgerond).

KOP VAN NOORD-HOLLAND REST

Aandachtspunten

- Het realiseren van de vele natuurverbindingen met grote lengte vraagt om begrenzing, het inrichten van stapstenen en een nauwe samenwerking met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.
- Geestmerambacht is zowel recreatiegebied als natuurgebied: deze functies moeten allebei worden geoptimaliseerd.

Projecten

- Oeververvanging in delen van provinciale kanalen. Hierbij worden kansen benut voor natuurontwikkeling (stapstenen, natuurvriendelijke oevers).
- Waddenbaai is gericht op klimaatadaptatie en watermanagement en ruimtebehoefte voor landbouw, natuur, recreatie en toerisme, waarmee het gebied toekomstbestendig wordt met een gezonde economie en waddengerelateerde ecologie.
- Realiseren visopgroeigebied – grenzend aan het Robbenoordbos.
- Revitalisering Bos – Robbenoordbos: waterhuishouding en boomgericht beheer (Programma Natuur).
- Robbenoordbos, Hollands Kroon; aanleg van 50 ha bos buiten de NNN.
- Natte infrastructuur Noordkop.
- Landschapsversterking rond kern Schagen.
- Smuigelpolder (NHN32): inrichten van 2,4 ha naar veenmoeras als onderdeel van verbindingszone Omval - Kolhorn binnen de NNN.
- Uitbreiden Geestmerambacht (KL07): het recreatiegebied Geestmerambacht ten noorden van Alkmaar wordt uitgebreid met onder meer fiets- en wandelpaden en een natuurpark.

WEST-FRIESLAND

Aandachtspunten

- Het realiseren van de grote lengte aan natuurverbindingen vraagt om begrenzing en inrichting van stapstenen.

Projecten

- Omvorming Polder het Lichtewater naar weidevogelgebied.
- Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam (APRK) en Versterking Markermeerdijk.
- De Groote Vliet: Realisatie 9 ha bos in NNN bij Medemblik (afgerond).
- Verkenning nieuw bos in West-Friesland.

2.2.2 NOORD-KENNEMERLAND

"Het voormalige militaire vliegveld Bergen heeft sinds kort drie functies. Naast een natuurgebied en polderberging is het tegenwoordig ook een boezemberging. In nauwe samenwerking met de provincie en gemeente Bergen hebben we de boezemberging het afgelopen jaar aan kunnen leggen en het omliggende natuurgebied hersteld. De boezemberging kan in natte tijden het te veel aan water ten westen van Alkmaar tijdelijk 'parkeren'. In totaal kan het de hoeveelheid van wel 70 olympische zwembaden opvangen. Er is ook een dijksloot met natuurvriendelijke oevers gemaakt. Dat gaat hopelijk zorgen voor nog meer biodiversiteit in het gebied."

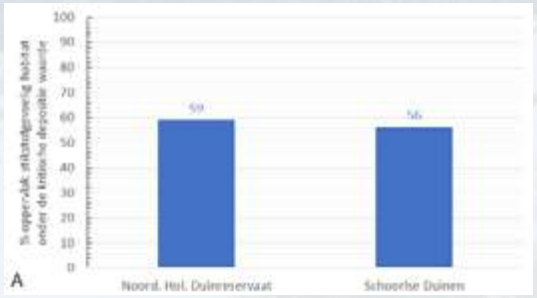
Maarten Poort, Programmamanager Wateropgaven Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

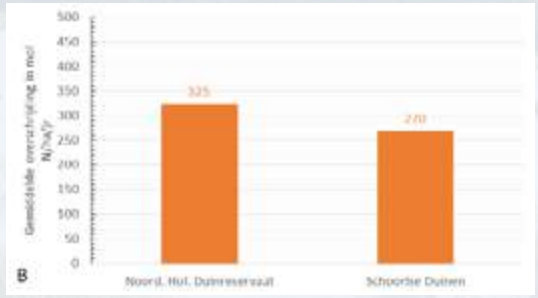
Dit gebied bestaat uit de volgende deelgebieden waar de gebiedsprocessen plaatsvinden: Harger- en Pettemerpolder, Weidse Polders, Castricum-Limmen en Noord-Kennemerland rest.

Voortgang Natuurnetwerk Nederland:

NNN begrensd:	9.026 hectare
NNN gerealiseerd:	8.477 hectare
NNN gerealiseerd, waar nog ANLb-afspraken gelden:	8 hectare
NNN-grond nog niet beschikbaar:	361 hectare
NNN-grond beschikbaar, maar nog niet ingericht:	188 hectare

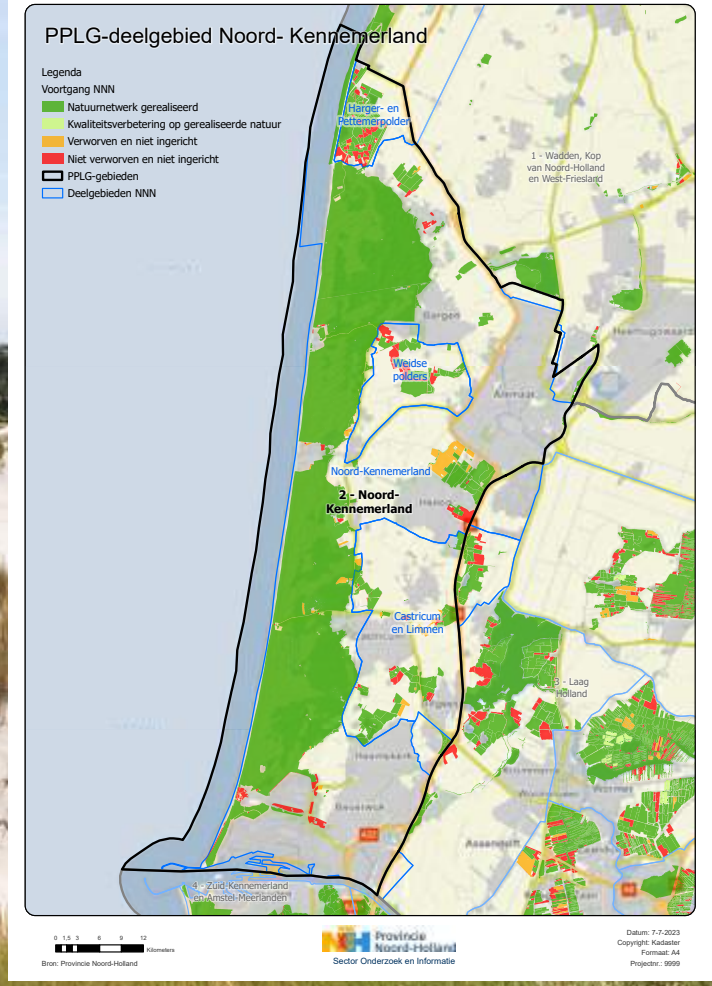
Huidige Stikstofdepositie:

Interpretatie:

In de Natura 2000-gebieden van Noord-Kennemerland is een fors deel van het oppervlak van de daar voorkomende stikstofgevoelige habitat overbelast door stikstofneerslag.

HARGER- EN PETTEMERPOLDER

Aandachtspunten

- Het benutten van kwelwater in het gebied. Dit vergroot de functie als foerageergebied en hoogwatervluchtplaats voor vogels.
- Het beheer van bloemrijke dijken verdient en vraagt speciale aandacht.

Projecten

Geen.

Proces

- De provincie heeft een verkenning uitgevoerd naar de restantopgave voor de NNN en naar de relevante thema's van het PPLG in de Harger- en Pettemerpolder (stikstof, landbouw, water en recreatie).
- Uit de verkenning kan geconcludeerd worden dat de realisatie van de restantopgave voor het NNN de voornaamste focus moet zijn in dit gebied. NNN-realisatie heeft een positief effect op meerdere thema's. Zo zorgt het reduceren van mestaanwending op graspercelen voor een verminderde ammoniakuitstoot, wat het negatieve effect op de stikstofgevoelige natuur in de Schoorlse Duinen verkleint. Daarnaast verbetert een verlaging in mestaanwending de waterkwaliteit in het gebied waardoor helder water-doelen behaald kunnen worden. Ook kunnen enkele vormen van recreatie goed gecombineerd worden met de NNN-realisatie. Hierbij moet wel goed rekening worden gehouden met de vogelrichtlijnen die hier gelden, omdat er slechts mogelijkheden zijn voor niet-verstorende activiteiten.
- Op basis van deze verkenning bekijkt de provincie hoe de realisatie van de restantopgave van het Natuurnetwerk in samenwerking met het gebied vormgegeven kan worden.

Natura 2000-gebied:
Abtskolk & De Putten
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

WEIDSE POLDERS

Aandachtspunten

- Het binnenduin loopt vrij abrupt over van de dichtbegroeide binnenduinrand naar een open landschap. De natuurontwikkeling is gebaat bij zachte overgangen.
- De strategische watervoorraad bij de duinen klimaatbestendig veiligstellen en dit combineren met het realiseren van het natuurnetwerk, in samenwerking met PWN.
- Het grond- en oppervlaktewater is van goede kwaliteit. Bemesting van de omliggende akkers en landbouwpercelen beïnvloedt de waterkwaliteit echter negatief.
- De aanwezige bunkers van het Bunkercomplex Vliegveld Bergen zijn mogelijk geschikt te maken als verblijfplaats voor vleermuizen.

Projecten

- Versnelling binnenduinrand kansen (Programma Natuur).
- De polderberging op een deel van het voormalige vliegveld Bergen wordt heringericht als boezemberging.

Overige projecten nog in kaart brengen.

Voortgang gebiedsaanpak

De verkennende fase van het gebiedsproces is vanaf september 2021 van start gegaan. Er zijn gesprekken gevoerd met diverse belanghebbenden. Inmiddels worden de ecologische en landbouwkundige potenties van het gebied onderzocht. Een eerste procescyclus wordt voorbereid, waarbij professionele organisaties via themawerkgroepen (Natuur, Water, Recreatie en Landbouw) samenwerken aan deelperspectieven en integratie van de verschillende belangen. Aanbevelingen en prioriteiten vanuit de werkgroepen inclusief communicatie- en participatievoorstellen worden voorgelegd aan een bestuurlijke stuurgroep. Vervolgens worden ondernemers en bewoners van het gebied betrokken om een eerste stap te zetten richting een breed gedragen integrale gebiedsvisie.

CASTRICUM, LIMMEN E.O.

Aandachtspunten

- Langs de watergangen zijn er mogelijkheden voor het uitbreiden van jonge verlanding. Denk aan natuurvriendelijke oevers langs wateren zonder opgaande begroeiing.
- Er zijn natte verbindingen aanwezig die het duingebied met de polders verbinden. Eén van deze verbindingen (NNV2) is een belangrijke schakel voor trekvissen die tussen de zoute Waddenzee en het inlandse zoete water migreren. Het Noordhollandsch Kanaal vormt een belangrijke schakel in routes voor anadrome en katadrome trekvissen die tussen de Waddenzee en het inlandse zoet water migreren zoals aal (katadroom), spiering en zeeforel (beiden anadroom).
- De polderwateren en oeverlanden in het gebied van de natuurverbinding NNV2, kunnen voor deze soorten een leefgebied vormen.
- Er zijn mogelijkheden om het oppervlak aan extensief vochtig weidevogelgrasland uit te breiden. De graslanden rond de eendenkooi worden momenteel nog niet als weidevogelgrasland beheerd, maar kunnen een aaneengesloten gebied vormen.
- Mogelijk lokaal ook kansen voor boscompensatie, al dan niet gerelateerd aan Natura 2000-gestuurde bosomvorming in de naastgelegen duinen en aansluitend op bestaande opgaande begroeiing.

Projecten

- Landschapsversterking Oer-IJ: brug over Schulpvaart en e-bikeroute langs Oer-IJ. (afgerond)
- Versnelling binnenduinrand kansen (Programma Natuur).
- Bospark No3 in Castricum; aanleg 3,38 ha waarvan 1 ha bos buiten het NNN.
- Verkenning realisatiemogelijkheden van de restantopgave NNN van Ter Coulster en Limmerdie.

NOORD-KENNEMERLAND REST

Aandachtspunten

- Het benutten van kwelwater in de binnenduinrand.
- De strategische watervoorraad bij de duinen klimaatbestendig veiligstellen. En dit combineren met het verwezenlijken van het natuurnetwerk - in samenwerking met PWN. Doelstelling is om hiervoor 300 ha NNN te begrenzen, waarvan een deel in Noord-Kennemerland gesitueerd kan worden. Verkend wordt wat geschikte locaties zijn.
- In de binnenduinrand worden de potenties voor hoogwaardige natuur en schoon en voldoende zoetwater als randvoorwaarden ingebracht in het gebiedsproces met agrarische ondernemers en andere betrokkenen.
- Kansen voor recreatief medegebruik worden benut waardoor de recreatiedruk in de Natura 2000 wordt verlaagd.
- De laatste jaren is er sprake van aantasting van oevers door exotische rivierkreeftsoorten.
- In de duinen is veel verontreiniging van PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen) in de grond.
- Boscompensatie in de regio voor boskap in de duinen.

Projecten

- De Vlotter (KL33): inrichting van 25 hectare natuurnetwerk door PWN is afgerond in 2022.
- Project Noordermaatweg (KL41): inrichting 13,5 hectare weidevogelgebied in Heemskerk; afgerond in 2023.
- Versnelling binnenduinrand kansen (Programma Natuur).
- Zanderij Castricum; extra kwelnatuur (Programma Natuur).
- Voorbereiding inrichting Het Pollenvlak; ruim 5 hectare natuur in de binnenduinrand bij Egmond aan de Hoef. Uitvoering gepland begin 2024.
- Planfase NNN realisatie 12.5 hectare natuur in Schoorl (van de Stichting Jelgersma v,d, Hoop).
- Impuls dynamisering zeereep Castricum, aanleg kerven (Programma Natuur).
- Bosomvorming bij Bergen (Programma Natuur).
- Beheeradvies duinmaskerbij – PWN (Actieve soortenbescherming).
- Onderzoek verblijfplaatsen en foerageergebieden laatvlieger (Actieve soortenbescherming).
- Natura 2000-herstelmaatregelen, zie: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.

Proces

In de polder Uitgeester- en Heemskerkerbroek loopt een tweejarige KRW(Kaderrichtlijn Water)-pilot. Hier werken het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Provincie Noord-Holland, gemeente Heemskerk, gemeente Uitgeest, LTO Noord, KAVB, PWN, Landschap Noord-Holland en Glastuinbouw Nederland samen aan de verbetering van de waterkwaliteit en de versterking van de natuur. Verschillende projecten worden opgestart om de waterkwaliteit voor alle functies (natuur, land- en tuinbouw, recreatie en landschap) te verbeteren. Het gaat hierbij onder andere om de aanleg van een waterberging en de realisatie van een ecologische verbindingszone.

Natura 2000-gebied:
Noordhollands Duinreservaat
Schoorlse Duinen
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

2.2.3 LAAG HOLLAND

"Om het veenmosrietland te herstellen zijn we de afgelopen 2,5 jaar bezig geweest met plaggen in het Ilperveld. Op veel plekken begint het veenmos terug te groeien en zie je weer zeldzame moerasheiden staan, zoals dop- struik- en kraaiheide. Ook het moerasviooltje is terug en roerdompen broeden weer in het gebied. Dat mag zeker wel een succes worden genoemd!"

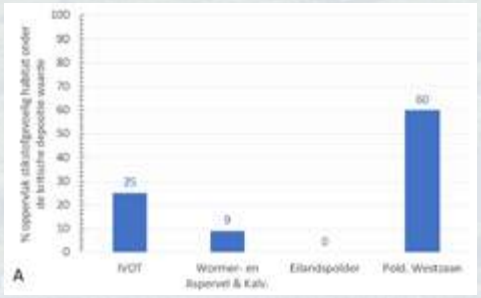
Bas Rijs, Boswachter Weidevogelgebieden Ilperveld, Eilandspolder en Alkmaardermeer

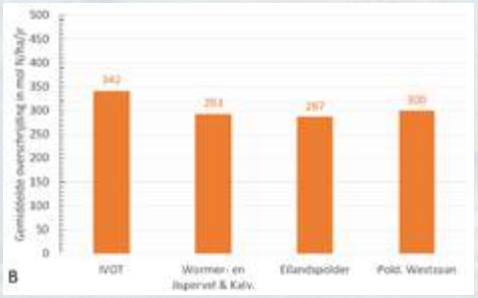
Dit gebied bestaat uit de volgende deelgebieden waar de gebiedsprocessen plaatsvinden: Alkmaardermeer en Waterlinie; Eilandspolder; polder Mijzen; Zeevang en IJsselmeerkust; Wormer en Jisperveld, Kalverpolder; Westzaan; Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske (IVOT) en Waterland-Oost.

Voortgang Natuurnetwerk Nederland:

NNN begrensd:	11.103 hectare
NNN gerealiseerd:	9.465 hectare
NNN gerealiseerd, maar nog AnlB afspraken gelden:	461 hectare
NNN-grond nog niet beschikbaar:	1.322 hectare
NNN-grond beschikbaar, nog niet ingericht:	316 hectare

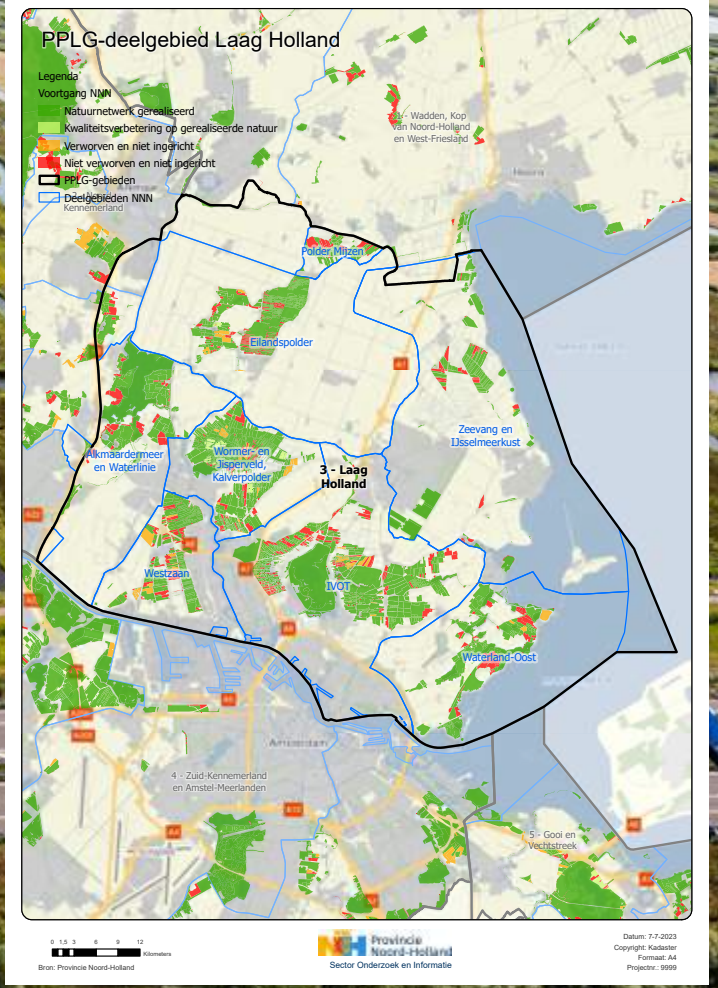
Huidige Stikstofdepositie:

Interpretatie:

In de Natura 2000-gebieden IVOT, Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder en Eilandspolder bestaat de stikstofgevoelige habitat uit voornamelijk zeer stikstofgevoelig habitat. De zeer stikstofgevoelige habitattypen die in deze gebieden voorkomen (veenmosrietland en vochtige heiden) zijn in al deze gebieden voor 100% van hun oppervlak overbelast met stikstofneerslag. De gemiddelde overbelasting daarvan is fors. Dat in Polder Westzaan het oppervlak niet overbelaste stikstofgevoelige natuur hoger ligt, komt doordat daar relatief veel hoogveenbos voorkomt. Dit habitattype is minder stikstofgevoelig dan veenmosrietland en vochtige heide.

ALKMAARDERMEER EN WATERLINIE

Aandachtspunten

- Natuurverbindingen NNV3 en NNV4 zijn onvoldoende uitgewerkt en gerealiseerd.
- Het natuurbeheer is gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. Belangrijke randvoorwaarden daarbij zijn: een stabiel hoog grondwaterpeil, diversiteit in maaidata en variatie in beheervormen. Het creëren van een plas-dras-situatie komt ten goede aan wintergasten en steltlopers.
- In het gebied treedt bodemdaling op.
- Het watersysteem heeft aanpassingen nodig voor weidevogels.
- Er zijn kansen voor de ontwikkeling van jonge (natte) verlandingsvegetaties. Zo breidt het leefgebied van de waterspitsmuis, de noordse woelmuis en - in de toekomst - de otter uit.
- De beroepsscheepvaart op de grote meren heeft door golfwerking een negatieve impact op de ontwikkeling van oevervegetaties.
- De recreatie heeft last van de overdadige groei van waterplanten.
- De kans voor herstel van overwinteringslocaties voor vleermuizen in Fort Markenbinnen.

Projecten

De projecten van Vitaal Platteland.

EILANDSPOLDER

Aandachtspunten

- Het hoogteverschil tussen de polder en de omliggende gebieden zorgt ervoor dat water wegzijgt naar de droogmakerijen. In droge perioden wordt boezemwater ingelaten. Het verkrijgen van een goede waterkwaliteit en behouden van de hoge waterstand is hier een uitdaging.
- In het gebied treedt sterke bodemdaling op.
- Een groot deel van het gebied heeft een geringe drooglegging en bestaat uit water. Dit 'vaarland' maakt natuurbeheer relatief duur.
- Natuurbeheer is in dit gebied grotendeels gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. De duurzaamheid van agrarische bedrijfsvoering in het gebied heeft aandacht nodig.
- De begrenzing van het natuurnetwerk en de Natura 2000-begrenzing wijken van elkaar af. Hierdoor kunnen stukken natuur niet goed beschermd worden.
- Delen van het gebied zijn aan het verruigen en verbossen, wat in strijd is met de natuurdoelen.
- De natuurverbindingen zijn nog niet gerealiseerd.

Projecten

- Verkenning systeemherstel Laag-Holland, start zomer 2023 (Programma Natuur).
- Habitatherstel Eilandspolder (Programma Natuur).
- Verkenning emissieverlaging overgangszones en bodemverbetering bij natuurboeren (Programma Natuur).
- Natuurimpuls Ilperveld en Eilandspolder (Programma Natuur).
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.

Overige projecten nog in kaart brengen.

Voortgang gebiedsproces

Het gebiedsproces in Eilandspolder is tegelijkertijd met die van polder Mijzen opgestart. Eind 2022 zijn hier de eerste stappen voor gezet met het samenstellen van een werkgroep, het schrijven van een Plan van Aanpak en een Communicatieplan. Het gebiedsproces bevindt zich nu nog in de verkenningsfase, waarbij de provincie samen met belanghebbenden een ontwikkelvisie gaat opstellen voor 2040. Ambitie is om deze eind 2024 af te hebben gerond.

Om tot deze ontwikkelvisie te komen worden eerst in de werkgroep de opgaven en thema's besproken die meegenomen worden in dit gebiedsproces. Daarna is het voornemen om begin 2024 informatieavonden te organiseren voor bewoners en andere betrokkenen om hen te informeren over het gebiedsproces en te vragen op welke manier en in hoeverre zij willen meedenken met het gebiedsproces. Hierna worden de opgaven en thema's in deelgebieden met lokale betrokkenen verder besproken en kunnen er oplossingsrichtingen bedacht worden met als doel om te komen tot een ontwikkelvisie met hierin verschillende ontwikkelrichtingen. Gelijktijdig aan dit gebiedsproces worden op individuele basis ook gesprekken gevoerd met grondeigenaren en andere betrokkenen om hen mee te nemen in het gebiedsproces.

Natura 2000-gebied:
Eilandspolder;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

POLDER MIJZEN

Aandachtspunten

- Het hoogteverschil tussen de polder en de omliggende gebieden zorgt ervoor dat water wegzijgt naar de droogmakerijen. In droge perioden wordt boezemwater ingelaten. Het verkrijgen van een goede waterkwaliteit en behouden van de hoge waterstand is hier een uitdaging.
- Een relatief groot deel van het natuurnetwerk is nog niet gerealiseerd.
- In de polder treedt lichte bodemdaling op.
- Het beheer van weidevogelnatuur is gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. De duurzaamheid van agrarische bedrijfsvoering in het gebied heeft aandacht nodig.
- Er zitten goede, economisch sterke agrarische bedrijven.

Projecten

- Dorpsbos Ursem in gemeente Koggenland; aanleg 7 ha bos buiten het NNN.

Overige projecten nog verder in kaart brengen.

Voortgang gebiedsproces

Het gebiedsproces in polder Mijzen is tegelijkertijd met die van de Eilandspolder opgestart. Eind 2022 zijn hier de eerste stappen voor gezet met het samenstellen van een werkgroep, het schrijven van een Plan van Aanpak en een Communicatieplan. Het gebiedsproces bevindt zich nu nog in de verkenningsfase, waarbij de provincie samen met belanghebbenden een ontwikkelvisie gaat opstellen voor 2040. Ambitie is om deze eind 2024 te hebben afgerond.

Om tot deze ontwikkelvisie te komen worden eerst in de werkgroep de opgaven en thema's besproken die meegenomen worden in dit gebiedsproces. Daarna is het voornemen om begin 2024 informatieavonden te organiseren voor bewoners en andere betrokkenen om hen te informeren over het gebiedsproces en te vragen in hoeverre en op welke manier zij willen meedenken met het gebiedsproces.

Hierna worden de opgaven en thema's in deelgebieden met lokale betrokkenen verder besproken en kunnen er oplossingsrichtingen bedacht worden met als doel om te komen tot een ontwikkelvisie met hierin verschillende ontwikkelrichtingen.

Gelijktijdig aan dit gebiedsproces worden op individuele basis ook gesprekken gevoerd met grondeigenaren en andere betrokkenen om hen mee te nemen in het gebiedsproces.

ZEEVANG EN IJSSELMEERKUST

Aandachtspunten

- De natuurverbinding LNV1 is onvoldoende uitgewerkt en gerealiseerd.
- Het watersysteem in de Zeevang vraagt om een betere waterkwaliteit en inrichting.
- In het gebied treedt bodemdaling op.
- Natuurbeheer is hier gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. De duurzaamheid van agrarische bedrijfsvoering in het gebied heeft aandacht nodig.
- De natuur- en recreatiedoelen in Hemmeland en de zonering moeten duidelijker worden.
- Het ecologisch functioneren en de diversiteit van het Purmerbos is te verbeteren door een aangepaste inrichting en aanplanting.
- Het duurzaam beheren van de recreatieve voorzieningen.
- Relatief veel Natura 2000-gebied is hier niet begrensd als NNN. Om de Natura 2000-doelen (met name voor vogels) hier te halen is de samenwerking met agrariërs essentieel.

Projecten

- Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam (APRK) en Versterking Markermeerdijk. Dit valt niet onder projecten van het NNN, maar biedt wel kansen voor een betere (relatie tussen de) binnen- en buitendijkse natuur. Bijvoorbeeld door het creëren van natte verbindingen tussen het Markermeer en de polder en het ecologisch verbeteren van aaneengesloten ruige natuurgebiedjes, de kogen en braken. Een voorbeeld van een natuurinitiatief vanuit APRK is het verbeteren van het watersysteem Schardammerkoog.
- Natuurcompensatie Waterrijk Oosthuizen (LH21); gerealiseerd.

Natura 2000-gebied:
Polder Zeevang;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

WORMER EN JISPERVELD, KALVERPOLDER

Aandachtspunten

- Vanwege de slechte waterkwaliteit en de sterke baggervorming heeft het watersysteem aanpassingen nodig. Hydrologische isolatie kan positief zijn. Het watersysteem kent ook relatief veel onderbemaling.
- In het gebied treedt sterke bodemdaling op. Er lopen onderzoeken naar drukdrainage en alternatieve teelten.
- Een groot deel van het gebied bestaat uit water en de kavels zijn onregelmatig en klein. Ook zijn grote delen vaarland dus alleen met de boot bereikbaar. Dit maakt natuurbeheer relatief duur.
- Het natuurbeheer is hier gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. De duurzaamheid van agrarische bedrijfsvoering in het gebied vraagt aandacht.
- Begrenzingen van Natuurnetwerk Nederland en het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld wijken af. Huiskavels aan de randen zijn vaak niet begrensd. Hierdoor is de samenhang in het gebied minder goed en kunnen stukken natuur mogelijk niet goed beschermd worden.
- De belangen van de rietzanger (Natura 2000-doel) en weidevogels (riet weghalen) zijn niet altijd hetzelfde. Bedreigingen voor deze vogels zijn te weinig kruidenrijk grasland met insecten, predatie en vroeg maaien.

Projecten

- Project Vitaal Platteland Laag Holland.
- Behoud en herstel van graslandvlinderpopulaties in de graslanden van de Enge Wormer.
- Wormer en Jisperveld oeverbeschoeiing (Programma Natuur): Duurzame bescherming en versterking van oevers tegen afkalving en vraat, zodat de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden behouden blijven.
- Verkenning systeemherstel Laag Holland, start zomer 2023 (Programma Natuur).
- Pilot graslandvlinders Enge Wormer (Actieve soortenbescherming).
- Emissieverlaging overgangszones inclusief pilots (Programma Natuur).
- Wormer- en Jisperveld bestrijding Japanse duizendknoop (Programma Natuur).
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.

Natura 2000-gebied:
Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

POLDER WESTZAAN

Aandachtspunten

- Het watersysteem verdient aandacht als het gaat om waterkwaliteit, verbrakking en onderbemalingen.
- In het gebied treedt bodemdaling op. Er lopen onderzoeken naar drukdrainage en alternatieve teelten.
- Brak water in de polder Westzaan laten lopen is nodig om de natuurdoelen te bereiken.
- 40% van het gebied bestaat uit water en is grotendeels vaarland. Dit maakt natuurbeheer relatief duur. De exotenproblematiek versterkt dit.
- Het natuurbeheer is gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. Duurzaamheid en toekomstbestendigheid van agrarische bedrijfsvoering en bedrijven in het gebied vragen aandacht.
- De begrenzing van het NNN wijkt in Polder Westzaan af van de Natura 2000-begrenzing. Hierdoor kunnen stukken natuur niet goed beschermd worden.

Projecten

- Brak water in de polder Westzaan laten lopen herstelt de oorspronkelijke situatie en bevordert de natuurwaarden voor plant en dier. Zie het project Verbrakking Westzaan (LH07). Hiervoor is nog wel meer onderzoek nodig. Dit onderzoek is in 2023 in de markt gezet. In 2024 worden de resultaten hiervan verwacht.
- Inrichting en kwaliteitsverbetering percelen Guisveld.
- Inrichting en kwaliteitsverbetering Westzijderveld.
- Inrichting en kwaliteitsverbetering De Reef.
- Hembrugbos; aanleg 1,04 ha bos buiten het NNN.
- Bosplantsoen Marslaan, aanleg 0,46 ha bos buiten het NNN.
- Verkenning systeemherstel Laag-Holland, start zomer 2023 (Programma Natuur).
- Hydrologische maatregelen IVOT en Westzaan (Programma Natuur).
- Emissieverlaging overgangszones inclusief pilots natuurboeren (Programma Natuur).
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.

Natura 2000-gebied:
Polder Westzaan;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

Visievorming voor de polder Westzaan:
Met de gemeente Zaanstad en vele gebiedspartijen is een visie voor het jaar 2040 opgesteld. Hierin worden keuzes gemaakt op vier strategische onderwerpen: water, natuur, landbouw en recreatie. Als vervolg hierop komen onder meer de onderwerpen stikstof, natuurnetwerk, bodemdaling en verbrakking aan bod. De visie voor de polder Westzaan is in de zomer van 2022 door Gedeputeerde Staten en de gemeenteraad van Zaanstad goedgekeurd. De visie wordt op dit moment uitgewerkt in projecten. Al deze projecten tezamen vormen een uitvoeringsprogramma. Dit programma is in het najaar 2023 klaar, waarna de verschillende projecten kunnen worden opgepakt.

Natte teelt:
In 2022 is de landelijke samenwerking op het gebied van natte teelten in Nederland van start gegaan als onderdeel van het veeninnovatieprogramma Nederland (VIP NL). Er is begonnen om een top tien samen te stellen van gewassen die onder natte omstandigheden teelbaar zijn en een bijdrage kunnen leveren aan ecosysteemdiensten (waaronder biodiversiteit) en de potentie hebben om een verdienmodel op te leveren voor de landbouw. Bij dit verdienmodel is expliciet gekeken naar de behoefte en de prijs die deze grondstoffen kunnen opleveren. In 2023 is nader onderzoek gedaan naar deze en andere gewassen. Voor een aantal gewassen is gekeken naar de mogelijkheden van opschalen van de productie. Die lijn wordt in 2024 doorgezet waarbij de kennisdeling wordt geïntensiveerd en het verdienmodel wordt aangescherpt.

IVOT (ILPERVELD, VARKENSLAND, OOSTZANERVELD EN TWISKE)

Aandachtspunten

- Het watersysteem moet worden aangepast voor een betere waterkwaliteit, baggerkwaliteit en inrichting.
- In het gebied treedt bodemdaling op. Er lopen projecten voor waterkwaliteitsverbetering en veenvorming.
- In een aantal gebieden is recreatie naast natuur een belangrijk doel. Dit vraagt om een betere uitwerking en zonering.
- Een deel van de gebieden is vaarland en zeer waterrijk. Er speelt verruiging en exotenproblematiek. Dit maakt natuurbeheer relatief duur.
- Het natuurbeheer is gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. De duurzaamheid van agrarische bedrijfsvoering in het gebied heeft aandacht nodig.
- De begrenzing van het natuurnetwerk en de Natura 2000-gebieden wijken van elkaar af. Hierdoor kunnen stukken natuur niet goed beschermd worden, vooral in het Oostzanerveld.

Projecten

- Watersysteem van het Ilperveld: kwaliteitsverbetering, natuurvriendelijke oevers, tegengaan bodemdaling en veenontwikkeling.
- Reconstructie A7/A8: Rijkswaterstaat zou deze reconstructie uitvoeren, maar het project ligt tijdelijk stil. De natuur in de omgeving van de weg zal bij uitvoering van het project worden verbeterd en ontsnipperd.
- Natuurverbindingen corridor Amsterdam-Hoorn (LH26); realiseren van natuurverbindingen Kalverpolder - Oostzanerveld en Jisperveld-Oostzanerveld.
- Inrichting en kwaliteitsverbetering percelen Oostzanerveld.
- Boerderijverplaatsing (Programma Natuur).
- Verkenningen systeemherstel Laag Holland (Programma Natuur).
- IBP VP Groeiend Veen - realiseren van 50 hectare groeiend veen in Ilperveld door Landschap Noord-Holland.
- Hydrologische maatregelen Varkensland (Programma Natuur).
- Hydrologische maatregelen Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske en Westzaan (Programma Natuur).
- Emissieverlaging overgangszones inclusief pilots (Programma Natuur).
- Verkenning systeemherstel Laag Holland, start zomer 2023 (Programma Natuur).
- Realiseren van ruim acht km natuurvriendelijke oevers in het Ilperveld (LH23).
- Natuurimpuls Ilperveld en Eilandspolder (Programma Natuur).
- Bosuitbreiding Twiske, Landsmeer (1 ha).
- Uilenbos Twiske, Landsmeer (0,55 ha).
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.

Natura 2000-gebied:
Ilperveld, Varkernsland, Oostzanerveld en Twiske;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

Voortgang gebiedsaanpak
Het gebiedsproces in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske wordt per deelgebied opgepakt en is begonnen in het Oostzanerveld. Het gebiedsproces bevindt zich nu in de verkenningsfase, waarbij de provincie samen met belanghebbenden een toekomstperspectief opstelt voor het Oostzanerveld. Dit toekomstperspectief is het eindproduct van de verkenningsfase.

Op dit moment wordt er hard gewerkt door de deelnemers om te komen tot informatie die belangrijk is voor het opstellen van het toekomstperspectief. Drie participatiesessies zijn gehouden. Daarna is de werkgroep gestart met het samenvoegen en afwegen van de resultaten uit de verschillende sessies om zo te komen tot een visie voor het Oostzanerveld.

WATERLAND-OOST

Aandachtspunten

- De begrenzing en samenhang van het NNN optimaliseren door het watersysteem te verbeteren en de relatie met het Markermeer te versterken. Het zwaartepunt van het netwerk komt aan de oostkant van het gebied te liggen.
- Er is een sterke samenhang van de natuuropgave met de bodemdaling in het gebied. Vooral langs de dijken en in de droogmakerijen is de bodemdaling groot.
- Het gebied kan een belangrijke functie vervullen als opgroei- en paailocatie voor vis in het Markermeer.
- Het natuurbeheer is gekoppeld aan agrarische bedrijfsvoering. De duurzaamheid van deze bedrijfsvoering in het gebied heeft aandacht nodig.

Projecten

- Kustzone Amsterdam-Hoorn.
- Toekomstbestendig ecologisch systeem TBES Markermeer.
- Ontsnippering bereikbaarheid Waterland (LH25).
- Inrichtings- en beheerplan Peereboom, Opperwoud en De Nes (LH27, LH28 en LH29).
- Nadere uitwerking onderdelen natuurverbinding LNV1.
- Project IBP-VP Waterland-Oost.

Voortgang gebiedsaanpak

Voor het deelgebied Peereboom, Opperwoud en de Nes is vorig jaar gewerkt aan een inrichtings- en beheerplan. Voor de gebieden Peereboom en Opperwoud heeft dit geresulteerd in een definitief ontwerp (DO). Voor de Nes is een voorlopig ontwerp (VO) opgeleverd. Eind 2023 dient er ook voor dit gebied een DO te zijn. Tevens is voor deze gebieden een beheerplan op hoofdlijnen opgesteld. Dit krijgt op dit moment een nadere invulling op perceelsniveau.

2.2.4 ZUID-KENNEMERLAND EN AMSTEL-MEERLANDEN

"We hebben mooie stappen gezet in de samenwerking met provincie Noord-Holland. We staan ervoor open om elkaars belangen te begrijpen en kijken samen naar wat wél in plaats van niet kan in een gebied als Spaarnwoude. Belangrijk hierbij is dat de provincie ons tijdig betrekt bij politiekbestuurlijke beslissingen die van invloed zijn op onze activiteiten. Dat is een aandachtspunt. Zoals bijvoorbeeld het aanpassen van regels over verblijfsrecreatie in een NNN-gebied. Daarentegen vind ik het positief dat de provincie zich flexibel opstelt als het gaat om de bossenstrategiesubsidie waar wij gebruik van maken. Wij willen met deze subsidie, naast het gezond maken van bossen, ook onderzoek doen naar een duurzame en ecologische inrichting van de zone langs het Noordzeekanaal en exoten bestrijden, zoals rivierkreeftjes en Japanse Duizendknoop. Initiatieven die moeten gaan leiden tot betere biodiversiteit in het gebied. Voor deze initiatieven probeert de provincie ruimte te zoeken binnen de subsidie."

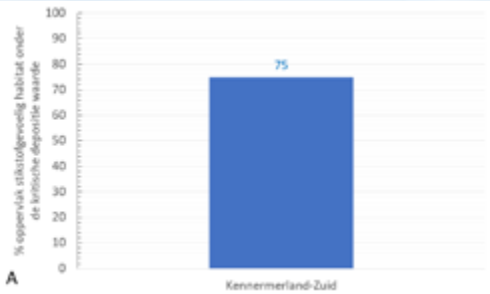
Elise Bos Eyssen, Programmamanager Recreatieschap Spaarnwoude

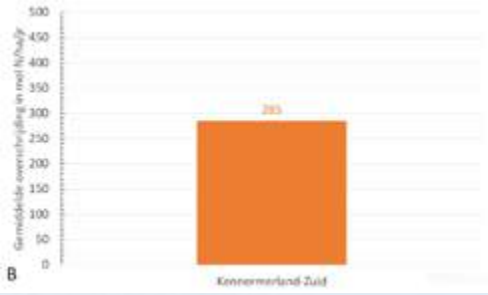
Op de kaart hiernaast is het gebied weergegeven met daarin de deelgebieden waarin de processen plaatsvinden: Zuid-Kennemerland rest, Spaarnwoude, Haarlemmermeer en Zuidoosten van Amsterdam. Tevens is de voortgang van de realisatie van het NNN weergegeven.

Voortgang Natuurnetwerk Nederland:

NNN begrensd:	13.095 hectare
NNN gerealiseerd:	12.568 hectare
NNN gerealiseerd, waar nog AnlB afspraken gelden:	146 hectare
NNN-grond nog niet beschikbaar:	359 hectare
NNN-grond beschikbaar, nog niet ingericht:	167 hectare

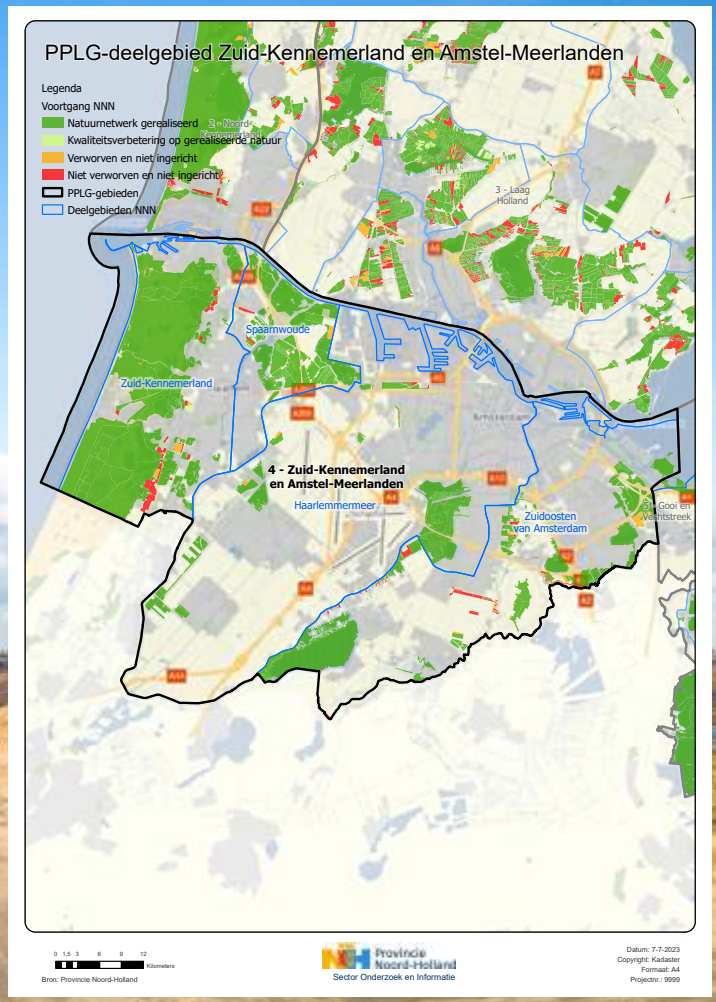
Huidige Stikstofdepositie:

Interpretatie:

In het Natura 2000-gebied Zuid-Kennemerland is een aanzienlijk oppervlak van de stikstofgevoelige habitat en het leefgebied niet overbelast met stikstofneerslag. De overbelasting op het nog wel overbelaste oppervlak is fors.

ZUID-KENNEMERLAND REST

Aandachtspunten

- Samen met de vele belanghebbenden werken we aan plannen om te zorgen dat in de toekomst de binnenduinrand vitaal, veilig en aantrekkelijk blijft. Met oog voor de draagkracht van de natuur, duurzaam ondernemerschap en de kwaliteit van de leefomgeving. Dit doen we door het watersysteem klimaatbestendig maken, de biodiversiteit en waterkwaliteit te verbeteren en waar mogelijk de stikstofneerslag vanuit het gebied te verminderen. We verbeteren de kwaliteit van het landschap en de recreatiemogelijkheden. Door een betere spreiding over de regio wordt de kwetsbare natuur in de duinen ontlast. We zetten ons in om samen met grondeigenaren tot goede en gedragen plannen te komen, met een duurzaam toekomstperspectief voor de ondernemers.
- De opgave om het NNN af te ronden staat op gespannen voet met het agrarisch gebruik van open gebieden door vooral vee- en paardenhouderijen en bollenteelt.
- Het hydrologische en landschappelijke systeem van de duinen en binnenduinrand is complex. Om natuurdoelen vast te kunnen stellen is het belangrijk dit goed in beeld te brengen en rekening te houden met lokaal maatwerk.
- Door water uit de duinen langer in de binnenduinrand vast te houden kan de klimaatbestendigheid worden vergroot, waterkwaliteit worden verbeterd en rekening worden gehouden met het belang van een toename van de drinkwaterwinning.
- Een groot deel van de stikstofneerslag op het Natura 2000-gebied is afkomstig van bronnen buiten het gebied. Met partijen samen wordt verkend welke mogelijkheden er zijn om vanuit het gebied bij te dragen aan het verminderen ervan. Om de gevolgen van de hoge stikstofneerslag te verlichten en Natura 2000-doelen te behalen, worden met terreinbeherende organisaties afspraken gemaakt over een nieuw programma met natuurherstelmaatregelen.
- Het faunabeheer op damherten.

Projecten

- Vaststelling startnotitie (zomer 2023), waarin de partijen in de stuurgroep de ambitie beschrijven, hoe ze samen willen werken en wat de processtappen zijn.
- Een hydrologisch onderzoek om de hydrologie in de binnenduinrand in beeld te brengen (gestart in juni 2023).
- Het gebiedsprogramma in de binnenduinrand bestaat uit deelgebieden, zoals Vogelenzang, Westelijk Tuinbouwgebied Haarlem en Santpoort. Per deelgebied worden opgaven geconcretiseerd en afspraken gemaakt over de samenwerking.
- Natuurverbindingen Leyduin – Haarlemmermeer (ZNV1).
- Natuurverbinding Nationaal Park Zuid-Kennemerland – Spaarnwoude (ZNV4).
- Daarnaast wordt gewerkt aan een verkenning naar de rol van de paardenhouderij (gereed december 2024).
- Hydrologische verbetering Middenduin Kennemerland (Programma Natuur).
- Bosomvorming en -inrichting Kraansvlak in de Kennemerduinen (Programma Natuur).
- Revitaliseren bos Leyduin (Programma Natuur).
- Beheeradvies duinmaskerbij – AWD en PWN (Actieve Soortenbescherming).
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.

Natura 2000-gebied:
Zuid-Kennemerland;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

SPAARNWOUDE

Aandachtspunten

- De relatie tussen natuurdoelen en de doelen van het recreatieschap voor recreatie (inclusief evenementen).
- De aandacht voor verbindingszones en ontsnipperingsmaatregelen.
- De samenhang tussen de gebieden. De druk van recreatie en de doorsnijding door de A9, A200 en A22 hebben een nadelig effect op natuurkansen vanwege geluidsbelasting, lichtverstoring en het ontbreken van rust.
- De weidevogeldoelstellingen hebben gevolgen voor de waterkwaliteit en waterpeilen, terwijl de waterkwaliteit niet mag verslechteren en een ander peil leidt tot een andere kwel.
- Het extensiveren van de agrarische functie in het weidevogelgebied.
- De relatie tussen de gebieden van het NNN en het energielandschap (de aangewezen RES-gebieden).
- In de uitwerking van het Living Lab-experiment worden de mogelijke natuurdoelen op elkaar afgestemd.

Projecten

- Spaarnwoude opknappen bos en recreatieve zonering (Programma Natuur).
- Gebiedsproces Dijkland.
- Uitwerken natuurverbinding Slaperdijk.
- Living Lab-experiment (Masterplan biodiversiteit - Provincie Noord-Holland)

Gebiedsproces Dijkland:
In Spaarnwoude loopt een gebiedsproces waarbij Recreatie Noord-Holland en Provincie samen met lokale agrariërs het toekomstig beheer onderzoeken. Het doel is dat boeren hun bedrijf duurzaam voort kunnen zetten waarbij ook de natuur, landschap en recreatieve doelen worden gediend. Door het vrijspelen van extra grond kunnen de jonge boeren hun bedrijfsvoering extensiveren en werken binnen de randvoorwaarden die het water- en milieubeleid de komende tijd gaan stellen.

Living Lab:
In Spaarnwoude speelt ook het Living Lab Spaarnwoude waarbij agrariërs samenwerken met professionele en vrijwillige natuuronderzoekers. Ze experimenteren met maatregelen die veehouders op bedrijfsniveau uit kunnen voeren. Het gaat om onder meer het ontwikkelen en versterken van kruidenrijk grasland, bloemrijke slootkanten en rietkragen en aanleg en beheer van natuurvriendelijke oevers als onderdeel van de groenblauwe dooradering.
Het Living Lab eindigt voorjaar 2024 en de resultaten worden gebruikt voor het vervolg van het gebiedsproces onder de noemer “meer boeren en meer natuur”.

HAARLEMMERMEER

Aandachtspunten

- Aaneengesloten verbindingen (oeververbindingen en groenstroken) behouden en versterken, ook in relatie tot ruimtelijke ontwikkelingen als de verdichting en verstedelijking ten westen en oosten van Haarlemmermeer (MRA en Park21). Denk ook aan de Nieuwerkerkertocht (gebiedsontwikkeling Lisserbroek en piekberging), de verbinding Zwaanshoek-Rijsenhout (ontwikkeling Nieuwe Bennebroekerweg/ aansluiting N205), Park 21 en Westeinderscheg en de groenblauwe dooradering voor duurzame natuurverbindingen (greenBASE).
- Het duurzaam beheren van de recreatieve voorzieningen.
- Het ontwikkelen van aaneengesloten bos tot een gevarieerd, oud loofbos. En het extensiveren van beheer in aangesloten graslanden tot bloemrijke ruigtes en gevarieerde bosranden langs het bos.
- Het behouden en laten terugkeren van voldoende rust in het gebied voor broedvogels. En het uitbreiden van het leefgebied van de waterspitsmuis en ringslang.
- Het verbeteren van de waterkwaliteit voor watervegetaties en vissen.
- Oevers en watergebonden natuur kunnen in de toekomst gaan fungeren als stapsteen voor de otter.

Projecten

- Park 21 recreatie en water (KL27).
- Uitwerking Natuurverbinding ZNV1 tussen Westeinderplassen en duinen ter hoogte van Park 21 en Nieuwe Bennebroekerweg.
- Vervangen kunstwerk A44 en natuurlijk inrichten voor natuurverbinding ZNV1.
- Piekbergingsproject (en verbindingszone) Rijnland.
- Gebiedsontwikkeling Lisserbroek; groenvisie inclusief natuurverbinding en duurzame natuurnetwerk.
- Metropool Regio Amsterdam: landschap, leefomgeving, woningbouw.
- Uitwerken koppelkansen KRW 3 en het realiseren van natuur voor het NNN in de Ringvaart en op diverse plekken in de Haarlemmermeer, juist ook in aansluiting op de duin(zoom)gebieden in het westen en de veenweiden in het zuidoosten.
- Kwaliteitsimpuls natuur- en recreatiegebieden Westflank Haarlemmermeer.
- Geboortebos Zwanenburg, Haarlemmermeer; 7 ha bos gerealiseerd buiten het NNN (afgerond).
- Bosproject Haarlemmermeer; aanleg van 28,8 ha bosparklandschap buiten het NNN.

ZUIDOOSTEN VAN AMSTERDAM

Aandachtspunten

De Diemerscheg, Amstelscheg en Westeinderscheg maken deel uit van dit gebied. Naast biodiversiteit zijn klimaatadaptatie, recreatie en bereikbaarheid, en cultureel erfgoed belangrijke thema's. Dat brengt de volgende aandachtspunten met zich mee:

- Het gebied wordt intensief gebruikt voor recreatie. Doorsnijdingen door wandel- en fietspaden zijn onvermijdelijk.
- Het duurzaam beheren van de recreatieve voorzieningen.
- De doorsnijdingen door wegen en spoorlijnen rondom niet of nauwelijks te vervangen natuur maakt het nodig gebieden te verbinden en ontsnipperen.
- De waardevolle maar geïsoleerde weidevogelgebieden vragen om gericht inrichten en beheren.

Projecten

- Groene AS Bovenlanden (KL30): aankoop en inrichting van 14 hectare stapstenen; sluitstuk in het realiseren van De Groene AS.
- Groene AS Aalsmeer (KL32): realiseren van ecologische verbindingszones binnen de bebouwde kom
- Holendrechterpolder (GV10).
- Gaasperplas Centraal (GV66): versterken van de infrastructuur van en naar de fietsroutes rond de Gaasperplas, als verbetering van de oost-westverbindingen tussen de Amstelscheg en Diemerscheg.
- Natuurboog Zuidoost (GV30): het aanleggen van ecologische verbindingen in de zone tussen het Diemerbos en de Holendrechterpolder (afgerond).
- Revitalisering bos in Diemerbos (Programma Natuur).
- Bloemendalerpolder / 't Breedland te Amsterdam; 29,5 ha bos gerealiseerd buiten het NNN (afgerond).
- Legmeerbos; aanleg 3 ha bos buiten het NNN.
- Vitaal Platteland: Gebiedsprogramma Westeinderscheg (landschapsversterking).
- Opstart vervolg gebiedsprogramma Amstelscheg.
- Gebiedsproces Ronde Hoep: klimaatbestendigheid, waterkwaliteit en -kwantiteit, biodiversiteit (waaronder weidevogels en stikstof), het verminderen van CO_2-emissie en daarmee het beperken van bodemdaling en een toekomstbestendige landbouw.
- Toekomstvisie Bovenkerkerpolder: klimaatbestendigheid, waterkwaliteit en -kwantiteit, biodiversiteit (waaronder weidevogels), het verminderen van CO_2-emissie (op een deel) en een toekomstbestendige landbouw. Er wordt gewerkt aan het maken en ondertekenen van een intentieovereenkomst.

2.2.5 GOOI EN VECHTSTREEK

"Door de inspanningen van stichting Goois Natuurreservaat, provincie Noord-Holland, gemeenten Hilversum en Laren, ProRail en Rijkswaterstaat is een groot, divers en aaneengesloten natuurgebied ontstaan dat Noord-Holland en Utrecht met elkaar verbindt: de Groene Schakel. Dit was een meerjarig, complex en uitdagend project waarin verschillende belangen bij elkaar kwamen. Maar door goede samenwerking hebben we dit voor elkaar gekregen. Met als eindresultaat een unieke plek waar de natuur in alle rust kan floreren en ook samengaat met recreatie en infrastructuur. Daar mogen we trots op zijn."

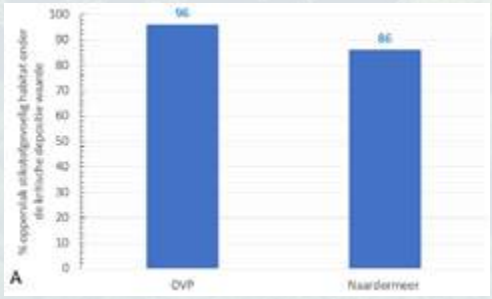
Teun Timmerman, Programmamanager / Senior Projectleider Goois Natuurreservaat

Op de kaart hiernaastis het gebied weergegeven met daarin de deelgebieden waarin de processen plaatsvinden: Naardermeer, Diemerscheg en Oeverlanden Vecht; Oostelijke Vechtplassen en Gooi.

Voortgang Natuurnetwerk Nederland:

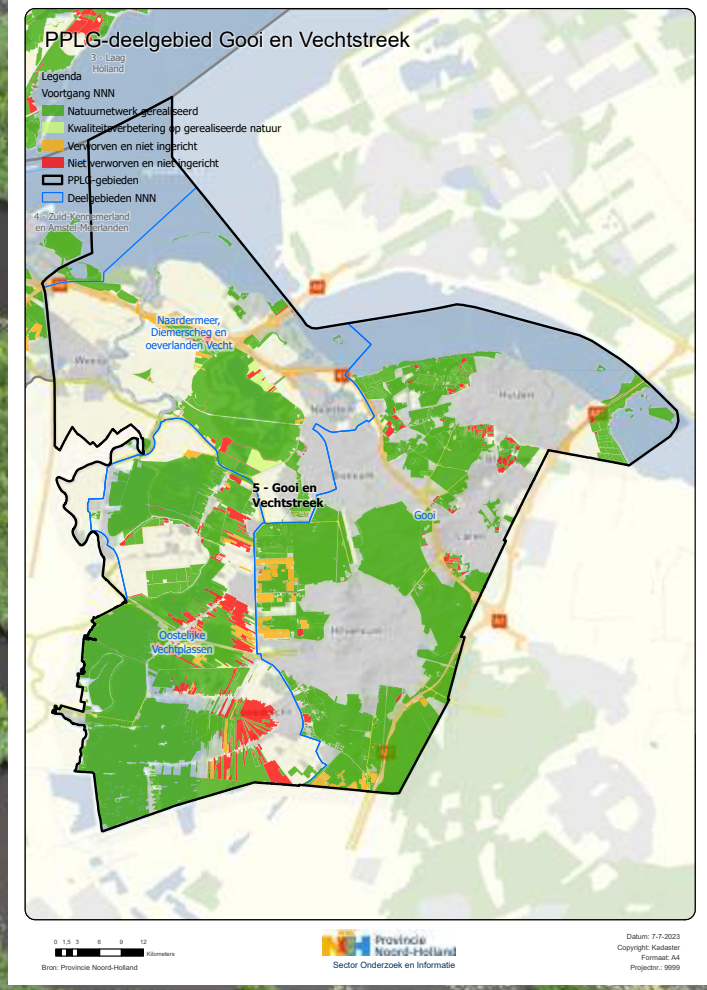
NNN begrensd:	10.860 hectare
NNN gerealiseerd:	9.892 hectare
NNN gerealiseerd, waar nog ANLb-afspraken gelden:	7 hectare
NNN-grond nog niet beschikbaar:	629 hectare
NNN-grond beschikbaar, nog niet ingericht:	339 hectare

Huidige Stikstofdepositie:

Interpretatie:

In de Natura 2000-gebieden OVP en Naardermeer is een relatief groot deel van de daar voorkomende stikstofgevoelige habitat niet overbelast met stikstofneerslag. In deze gebieden is veel oppervlak aan habitattype en leefgebied dat enigszins stikstofgevoelig is. Het wel overbelaste oppervlakte betreft alle zeer stikstofgevoelige habitattypen (zoals Veenmosrietland). In OVP en Naardermeer is de overbelasting van dat oppervlak met afstand groter dan in elk ander Natura 2000-gebied in de provincie Noord-Holland.

NAARDERMEER, DIEMERSCHEG EN OEVERLANDEN VECHT

Aandachtspunten

- De hydrologische situatie van Laegieskamp is kwetsbaar. Het bestrijden van invasieve exoten (planten die hier oorspronkelijk niet thuishoren zoals de grote waternavel, watercrassula, Japanse duizendknoop) vraagt aandacht.
- De provinciale gronden van de verbinding Naardermeer – BOBM-polder – Gooimeer zijn deels ingericht als natuur, maar worden niet als zodanig beheerd (verpacht). Begrenzen en functioneel inrichten is nodig voor het optimaal functioneren van de verbindingszone. Ook de voormalige golfbaan bij Naarden kan een rol spelen in de verbinding.
- Bij Vecht en oeverlanden zijn nog barrières voor trekkende vissen aanwezig, zowel bovenstrooms in de Vecht als bij het IJmeer.
- Landgoed Nieuw Cruysbergen valt onder het NNN, maar staat onder druk door woningbouw.
- Het Naardermeer wordt gevoed met gedefosfateerd inlaatwater. Dit leidt tot een betere water- en natuurkwaliteit in het Naardermeer.

Projecten

- Een woningbouwproject in de Bloemendalerpolder biedt kansen voor natuurontwikkeling.
- Voor de Waterlandtak-Oost en het aquaduct over de Vecht van de verbindingszone Naardermeer - Markermeer is een inrichtingsplan opgesteld met een aangepast waterregime. Inrichtingsmaatregelen moeten nog plaatsvinden.
- Natuurnetwerk-schil Naardermeer (GV11): de schil van 480 hectare om het Naardermeer met moerasbossen, graslanden, de purperreiger en de otter wordt samen met waterschap AGV en Natuurmonumenten ingericht als ecologische en hydrologische buffer met een hoger waterpeil en natte rietlanden.
- Diemerscheg (in fase van afronding) + Waterlandtak-Oost (GV12).
- Agrarische structuurverbetering (GV13).
- Natuurcompensatie A1-A6-A9 (GV26).
- Rondje Naardermeer (GV32) afgerond.
- Duurzaam beheer Diemerbos (GV64).
- Verbinding Diemerscheg Waterlandtak-west wordt beheerd met waterbuffels. Dit experiment wordt uitgebreid gemonitord (GV70). Zie: Informatieblad Natuurontwikkeling met Waterbuffels.
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.
- Van fase voorontwerp naar fase definitief ontwerp Faunapassage Maxisweg (GV72).
- Van fase voorontwerp naar fase definitief ontwerp Optimaliseren Natuurverbinding A1 (GV73).
- Opzetten gebiedsproces Driehoek-Keverdijk.
- Grondruil Keverdijkse Polder.

Natura 2000-gebied:
Naardermeer;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

OOSTELIJKE VECHTPLASSEN

Natura 2000-gebied:
Oostelijke Vechtplassen;
Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland

Aandachtspunten

- Het watersysteem heeft aandacht nodig. Voor een betere waterkwaliteit en het optimaliseren van de hydrologische situatie, waaronder het herstellen van de peildynamiek, het tegengaan van verdroging, de kweldruk (lokaal) herstellen en het inunderen van percelen.
- De invloed van karpers op het ontwikkelen van waterplanten.
- Het extensiveren van de landbouw in het gebied is noodzakelijk voor het uitbreiden van de extensieve graslanden.
- De begrenzingen van het NNN en het Natura 2000-gebied wijken in de Oostelijke Vechtstreek van elkaar af. Hierdoor kunnen stukken natuur niet goed beschermd worden.
- Het flora- en faunabeheer vraag aandacht. Vooral het beheren van de ganzenpopulatie om ganzenvraat en schade aan rietoevers te verminderen. En het terugdringen van exoten als de Amerikaanse rivierkreeft, maar ook exotische waterplanten, zoals cabomba.
- Er zijn herstelmaatregelen nodig om de natuur in het Natura 2000-gebied robuust te maken. Maatregelen voor beheer en inrichting zijn bijvoorbeeld afplaggen, opslag verwijderen en verlande poelen en petgaten uitgraven. Voor landgebruik zijn er bijvoorbeeld maatregelen voor de landbouw nodig om de nutriëntenbelasting te beperken. Ook watersysteemgerichte maatregelen, zoals het afkoppelen of omleiden van waterstromen en het benutten van kwelwater, zijn gewenst. Een concreet voorbeeld hiervan: een bagger- en defosfateringsproject is gestart in de Loosdrechtse Plassen voor het verbeteren van de waterkwaliteit en het saneren van de vuilstort in Kortenhoef Oost.
- In het gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen zijn enkele ecologische verbindingen opgenomen.
- Voor een deel van de NNN-gronden in Weersloot maakt een bewonersvereniging zelf een schetsplan. Dit is in concept gereed.
- Vereniging Ster van Loosdrecht heeft een beheerovereenkomst (landschap, natuur en recreatie). De vereniging heeft in het najaar van 2021 een aanbod gedaan voor de NNN-opgave in het gebied. Momenteel wordt met de vereniging gewerkt aan de uitwerking hiervan, zodat afspraken met grondeigenaren kunnen worden gemaakt.

Projecten

- Realisatie NNN Weersloot, inclusief waterkwaliteitsmaatregelen, ecologische verbindingen, de verplaatsing van een agrarisch bedrijf, recreatieverbindingen, etc.
- Realisatie NNN Ster van Loosdrecht met onder andere waterkwaliteitsmaatregelen, recreatie en het actualiseren van de beheerovereenkomst met de Vereniging Ster van Loosdrecht.
- Realisatie laatste deel NNN Vuntus (circa 12% in dit gebied), met oa waterkwaliteitsmaatregelen, een otterpassage, ruimte voor recreatie en het aanleggen van ecologische verbindingen en afspraken over kwalitatieve verplichtingen met tuineigenaren VONA.
- Realisatie NNN Kortenhoef West en Ankeveen.
- Realisatie NNN Kortenhoef Oost.
- Agrarische structuurverbetering (GV13).
- Verwerving en inrichting Het Hol (GV16).
- Horstermeerpolder (GV19); in 2023 zijn de gesprekken met de bewonersvereniging Horstermeerpolder opgestart om in samenwerking met alle partners te komen tot inrichting van het zuidelijk gedeelte.
- Kievitsbuurten, behoud en herstel legakker landschap.
- Faunapassage bij de N201 (GV34).
- Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen (GV63).
- Faunapassages OVP (GV75).
- Kansen voor de kwabaal (Actieve soortenbescherming).
- Verlandingsreeks Oostelijke Vechtplassen/verbeteren leefgebied moerasvogels (Programma Natuur).
- Waterkwaliteit het Hol (Programma Natuur).
- Hydrologische verkenning overgangszone Gooi (Programma Natuur).
- Bijdrage onderzoek toekomstbestendige heuvelrug Gooi & Vechtstreek.
- Afkoppelen nutriëntrijk water (Programma Natuur).
- Aanleg van vier defosfateringsinstallaties voor waterkwaliteit (Programma Natuur).
- Natura 2000-herstelmaatregelen: Natura 2000-beheerplannen - Provincie Noord-Holland.
- Recreatieve wandel- en fietsroutes.

GOOI

Aandachtspunten

- Ontsnippering 't Gooi (GV53): Ontsnipperingsmaatregelen en faunapassages in de vrijgevallen schootsvelden bij de A1.
- De natuurverbinding ANV4 is onvoldoende uitgewerkt en gerealiseerd.
- De weidevogelgebieden robuuster maken via grensaanpassingen van het NNN.
- De inrichting en het gebruik van het gebied aan te pakken door bijvoorbeeld lokaal waterpeilen te wijzigen, de infiltratie van regenwater te bevorderen, de drinkwaterwinning te optimaliseren en daarmee de grondwaterstand deels te herstellen voor het behoud van vennen en de kwelwaterafhankelijke natuurgebieden op de flanken.
- Het bestrijden van invasieve exoten.
- Naast natuur is er ook een belangrijke recreatieve functie in het bosgebied, bij de landgoederen en bij de oeverzones van de randmeren.
- Verbinden en ontsnipperen van natuurgebieden, bijvoorbeeld tussen het Naardermeer en de buitenplaatsen.

Projecten

- Toelopen natuurbrug Laarderhoogt (GV06).
- Natuurnetwerk Nederland De Kampen (GV24).
- Verbinding Hoorneboeg (GV29).
- Natuurontwikkeling Huydecoopersweg (GV36).
- Voltooiing Groene Schakel (GV48).
- Natuurbrug Westerheide N525 (GV74).
- Bestrijding Japanse Duizendknoop 't Gooi (Programma Natuur).
- Herstel mineralenbalans oude bossen (Programma Natuur).
- Mineralengift heide (Programma Natuur): onderzoek toediening steenmeel voor het opheffen van de negatieve effecten van een decennialange verzuring en vermesting.
- Hydrologische verkenning Gooi: Ontwerpend onderzoek naar werking van het water-bodemsysteem bij toenemende verstedelijking en klimaatverandering in het Gooi (Programma Natuur).
- Opzetten gebiedsproces buitenplaatsen in samenwerking met Natuurmonumenten.
- Onderzoek NNN in Gooise Engen.
- Beheeradvies levendbarende hagedis (Actieve soortenbescherming).

3 FINANCIËLE VERANTWOORDING

3 FINANCIËLE VERANTWOORDING

Dit hoofdstuk bevat de financiële onderbouwing van het Programma Natuurnetwerk. In de paragrafen 3.1 en 3.2 zijn de lasten en de dekking van alle programma's en projecten uit hoofdstuk 2 beschreven voor zover deze ten laste komen van de provinciale middelen. De investeringen in onze groenstructuur staan daarbij centraal.

3.1 Programma's en projecten: lasten

3.1.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 zijn alle programma's, processen en projecten benoemd die in de vijf programmagebieden in uitvoering zijn. In deze paragraaf staan de geraamde lasten van deze programma's en projecten per deelgebied op een rij. Dat geldt ook voor de overige lasten van het Programma Natuurnetwerk, voor zover deze worden gefinancierd uit provinciale middelen. Achtereenvolgens komen aan bod:

- de lasten van de programma's en projecten per gebied, inclusief gebiedsoverstijgende projecten (paragraaf 3.1.2)
- de bedragen van de provinciale subsidieregelingen (paragraaf 3.1.3)
- de lasten van de overige processen en projecten (paragraaf 3.1.4)
- het totaaloverzicht van de lasten gepresenteerd (paragraaf 3.1.5)

Daarnaast zijn er nog andere budgetten, die nu of in de nabije toekomst (deels) ingezet worden om het Natuurnetwerk Nederland te ontwikkelen, te beschermen, te versterken, te herstellen en naar een hoger kwaliteitsniveau te brengen. Naast budgetten voor het Natuurnetwerk zelf gaat het hier bijvoorbeeld om budgetten voor het verbeteren van de biodiversiteit, een betere waterkwaliteit en het tegengaan van bodemdaling. De budgetten zijn dus wel allemaal *gelieerd* aan het Natuurnetwerk Nederland, maar zijn daarmee niet automatisch geheel of deels dekkingsbron voor de *realisatie* van het natuurnetwerk. Ze zijn toegelicht in Hoofdstuk 4.

3.1.2 Lasten programma's en projecten per gebied, inclusief gebiedsoverstijgende projecten

Leeswijzer:

- In deze paragraaf zijn alle nu lopende projecten en processen en de daaruit voortvloeiende lasten opgenomen. Het gaat hier alleen om projecten en processen die worden gedekt uit de provinciale middelen van de Reserve Groen, Reserve Groene Uitweg en Reserve Oostelijke Vechtplassen.
- In sommige deelgebieden zijn (nog) geen door de provincie ge(co)gefinancierde en opgestarte projecten. In die gevallen zijn er wel procesgelden om mogelijkheden van projecten te onderzoeken. Overigens betekent dit niet dat in deze gebieden helemaal geen projecten lopen. Er is alleen geen sprake van projecten met (co)financiering uit de hiervoor genoemde 3 reserves. Een overzicht van alle projecten is te vinden in Hoofdstuk 2.
- Voor de hectaren begrensde NNN die nog niet zijn ondergebracht in een project en waar de realisatie en voorbereiding worden gedekt uit de provinciale middelen van de drie reserves, wordt in het overzicht wel de procesgelden benoemd die nodig zijn voor de voorbereiding van het project. De geschatte kosten voor het vervolg zijn opgenomen in paragraaf 3.1.6.
- Enkele van de in Hoofdstuk 2 vermelde projecten zijn niet terug te vinden in de volgende tabellen of er is in de tabellen geen budget geraamd. Dan is één van onderstaande zaken aan de orde:

  - **Het project bevindt zich in de uitvoeringsfase en heeft in eerdere jaren een subsidie ontvangen. De lasten zijn dus in voorgaande jaren genomen.**
  - **Het project bevindt zich in een afrondingsfase. Er zijn geen uitvoeringskosten meer geraamd. De eindafrekening heeft nog niet plaatsgevonden.**
  - **Het project wordt gefinancierd door een externe partij.**

1. Wadden, Kop van Noord-Holland en West-Friesland

Texel

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG01	Procesgeld Texel	€ 52.455	€ 52.455	€ 52.455	€ 52.455	€ 52.455	€ 52.459	€ -	€ 314.734
NHN30	Waalenburg Fase 2	€ 199.503	€ 42.789	€ 17.195	€ 17.195	€ 17.195	€ 17.195	€ 17.195	€ 328.267
Totaal		**€ 251.958**	**€ 95.244**	**€ 69.650**	**€ 69.650**	**€ 69.650**	**€ 69.654**	**€ 17.195**	**€ 643.001**

Kust Kop Noord-Holland

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG02	Procesgeld Kust Kop	€ 34.710	€ 34.710	€ 34.710	€ 34.710	€ 34.710	€ -	€ -	€ 173.550
NHN17	Zandpolder, deelgebieden 4 en 5	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal		**€ 34.710**	**€ 34.710**	**€ 34.710**	**€ 34.710**	**€ 34.710**	**€ -**	**€ -**	**€ 173.550**

Wieringen

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG03	Procesgeld Wieringen	€ 1.000		€ 16.550	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 17.550
NHN34	Polder Waard Nieuwland	€ 139.000	€ 60.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 199.000
Totaal		**€ 140.000**	**€ 60.000**	**€ 16.550**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 216.550**

Kop van Noord-Holland rest

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG04	Kop van Noord-Holland rest	€ -	€ 39.000	€ 39.000	€ 27.300	€ -	€ -	€ -	€ 105.300
NHN32	Smuigelpolder inrichting	€ 20.000	€ 10.000	€ 34.400	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 64.400
NHN33	Groene Loper inrichting	€ 35.000	€ 1.028.823	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 1.063.823
KL07	Uitbreiding Geestmerambacht	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal		**€ 55.000**	**€ 1.077.823**	**€ 73.400**	**€ 27.300**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 1.233.523**

5. West-Friesland

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG05	Procesgeld West-Friesland	€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.300	€ -	€ -	€ -	€ 300.300
Totaal		**€ -**	**€ 100.000**	**€ 100.000**	**€ 100.300**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 300.300**

2. Noord-Kennemerland

Harger- en Pettemerpolder

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG06	Procesgeld Harger- en Pettermerpolde	€ 38.942	€ 38.942	€ 38.942	€ 38.942	€ 38.942	€ -	€ -	€ 194.710
Totaal		**€ 38.942**	**€ 38.942**	**€ 38.942**	**€ 38.942**	**€ 38.942**	**€ -**	**€ -**	**€ 194.710**

Weidse Polders

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG07	Procesgeld Weidse Polders	€ 83.300	€ 70.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 153.300
Totaal		**€ 83.300**	**€ 70.000**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 153.300**

Castricum Limmen e.o.

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG08	Procesgeld Castricum Limmen e.o	€ 47.392	€ 47.392	€ 47.392	€ 47.392	€ 47.741	€ -	€ -	€ 237.309
Totaal		**€ 47.392**	**€ 47.392**	**€ 47.392**	**€ 47.392**	**€ 47.741**	**€ -**	**€ -**	**€ 237.309**

Noord-Kennemerland rest

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG09	Procesgeld Noord-Kennemerland rest	€ 311.824	€ 60.006	€ 60.006	€ 60.006	€ 60.008	€ -	€ -	€ 551.850
KL41	Noordermaatweg	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
KL33	De Vlotter	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal		**€ 311.824**	**€ 60.006**	**€ 60.006**	**€ 60.006**	**€ 60.008**	**€ -**	**€ -**	**€ 551.850**

3. Laag Holland

Alkmaardermeer en Waterlinie

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG10	Procesgeld Alkmaardermeer en Waterlinie	€ -	€ 113.100	€ 113.100	€ 113.100	€ -	€ -	€ -	€ 339.300
Totaal		**€ -**	**€ 113.100**	**€ 113.100**	**€ 113.100**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 339.300**

Eilandspolder

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG11	Procesgeld Eilandspolder	€ 218.000	€ 112.000	€ 70.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 400.000
Totaal		**€ 218.000**	**€ 112.000**	**€ 70.000**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 400.000**

Polder Mijzen

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG12	Procesgeld Polder Mijzen	€ 36.900	€ 83.000	€ 14.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 133.900
Totaal		**€ 36.900**	**€ 83.000**	**€ 14.000**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 133.900**

Zeevang en IJsselmeerkust

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG13	Procesgeld Zeevang en IJsselmeerkust	€ 33.000	€ 70.200	€ 70.200	€ 33.300	€ -	€ -	€ -	€ 206.700
Totaal		**€ 33.000**	**€ 70.200**	**€ 70.200**	**€ 33.300**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 206.700**

Wormer- en Jisperveld, Kalverpolder

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG14	Procesgeld Wormer -en Jisperveld, Kalverpolder	€ 77.656	€ 82.500	€ 7.030	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 167.186
Totaal		**€ 77.656**	**€ 82.500**	**€ 7.030**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 167.186**

Polder Westzaan

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG15	Procesgeld Polder Westzaan	€ 150.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 2.208	€ -	€ -	€ 452.208
LH07	Verbrakking Westzaan	€ 500.000	€ 1.000.000	€ 131.262	€ -	€ 7.000.000	€ -	€ -	€ 8.631.262
Totaal		**€ 650.000**	**€ 1.100.000**	**€ 231.262**	**€ 100.000**	**€7.002.208**	**€ -**	**€ -**	**€ 9.083.470**

Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske (IVOT)

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG16	Procesgeld Iperveld, Varkens-land, Oostzanerveld en Twiske (IVOT)	€ 200.000	€ 200.000	€ 176.693	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 576.693
LH26	Natuurverbindingen corridor Amsterdam - Hoorn	€ 50.000	€ 200.000	€ 800.000	€ 800.000	€ 150.000	€ -	€ -	€ 2.000.000
Totaal		**€ 250.000**	**€ 400.000**	**€ 976.693**	**€ 800.000**	**€ 150.000**	**€ -**	**€ -**	**€ 2.576.693**

Waterland Oost

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG17	Procesgeld Waterland Oost	€ 30.000	€ 100.000	€ 96.200	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 226.200
LH27	Peereboom	€ 253.578	€ 1.000.000	€ 423.903	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 1.677.481
LH28	Opperwoud	€ -	€ 2.000.000	€ 1.465.895	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.465.895
LH29	De Nes	€ 25.000	€ 1.000.000	€ 528.208	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 1.553.208
Totaal		**€ 308.578**	**€ 4.100.000**	**€ 2.514.206**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 6.922.784**

4. Zuid-Kennemerland en Amstel-Meerlanden

Zuid-Kennemerland

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG18	Procesgeld Zuid-Kennemerland	€ 334.640	€ 30.000	€ 34.017	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 398.657
Totaal		**€ 334.640**	**€ 30.000**	**€ 34.017**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 398.657**

Spaarnwoude

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG19	Procesgeld Spaarnwoude	€ 48.550	€ 8.550	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 57.100
Totaal		**€ 48.550**	**€ 8.550**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 57.100**

Haarlemmermeer

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG20	Procesgeld Haarlemmermeer	€ -	€ 18.200	€ 18.200	€ 18.200	€ -	€ -	€ -	€ 54.600
KL27	Park 21	€ -	€ 7.767.359	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 7.767.359
KL42	Ecoduikers Schipholweg	€ -	€ 591.220	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 591.220
Totaal		**€ -**	**€ 8.376.779**	**€ 18.200**	**€ 18.200**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 8.413.179**

Zuidoosten van Amsterdam

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG21	Procesgeld Zuidoosten van Amsterdam	€ -	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 70.000	€ 49.550	€ -	€ 329.550
GV10	Holendrechterpolder	€ 20.000	€ 55.000	€ 102.016	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 177.016
KL30	Groene As Bovenlanden	€ 765.042	€ -	€ 520.000	€ 562.132	€ -	€ -	€ -	€ 1.847.174
KL32	Groene As door gemeente Aalsmeer	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
AGV66	GU Gaasperplas centraal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal		**€ 785.042**	**€ 125.000**	**€ 692.016**	**€ 632.132**	**€ 70.000**	**€ 49.550**	**€ -**	**€ 2.353.740**

5. Gooi en Vechtstreek

Naardermeer, Diemerscheg en Oeverlanden Vecht

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
AGV64	GU Verduurzaming Beheer Diemerbos	€ 17.925	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 17.925
GV11	Schil Naardermeer	€ 0	€ 2.492.363	€ 858.491	€ 1.101.000				€ 4.451.854
GV12	Diemerscheg en Waterlandtak Oost	€ 548.453							€ 548.453
GV70	Pilot Waterbuffels Waterland-tak-w	€ 109.606	€ 105.271	€ 118.520	€ 10.396	€ -	€ -	€ -	€ 343.794
GV72	Faunapassage Maxisweg	€ 273.798	€ 834.402	€ 2.107.500					€ 3.215.700
GV 73	Faunapassage A1	€ 828.729	€ 721.271						€ 1.550.000
Totaal		**€ 1.778.511**	**€ 4.153.307**	**€ 3.084.511**	**€ 1.111.396**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 10.127.726**

Oostelijke Vechtplassen

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG23	Procesgeld Oostelijke Vechtstreek	€ 650.000	€ 144.209	€ 144.210	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 938.419
GV13	Agrarische structuurverbetering	€ 127.507	€ 250.000	€ 221.808	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 599.315
GV16	't Hol	€ 129.598	€ 550.000	€ 1.500.000		€ 1.000.000			€ 3.179.598
GV19	Horstermeerpolder	€ 527.859	€ 1.173.071	€ 1.108.763	€ 9.597				€ 2.819.290
GV63	Oostelijke Vechtplassen	€ 2.312.390	€ 5.199.011	€ 5.199.012	€ 5.054.802	€ 5.054.802	€ -	€ -	€ 22.820.017
GV63	Bagg. 1e fase Loosdr. Pl.	€ 1.083.667	€ 1.081.071	€ 173.927	€ 30.227				€ 2.368.892
GV75	Faunapassages OVP	€ 330.000	€ 330.000	€ 330.000	€ 330.000	€ 330.000			€ 1.650.000
GV76	Maatregelen Moerasvogels Resv.	€ 785.457	€ 812.106	€ 152.170					€ 1.749.733
Totaal		**€ 5.821.478**	**€ 8.744.468**	**€ 8.034.890**	**€ 4.629.626**	**€ 5.589.802**	**€ -**	**€ -**	**€ 32.820.263**

Gooi

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PG24	Procesgeld Gooi	€ 35.000	€ 100.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 26.600	€ -	€ -	€ 561.600
GV24	De Kampen	€ 128.014							€ 128.014
GV48	Voltooiing Groene Schakel	€ 544.818	€ 200.000						€ 744.818
GV53	Ontsnippering 't Gooi	€ 250.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 250.000
GV74	Natuurbrug Westerheide N525	€ 250.000	€ -250.000	€ -	€ -	€ -			€ -
PNH05	Verbinden en ontsnipperen, onderdeel Verbeteren Faunamaatregelen N236 Franse Kampweg	€ 214.500							€ 214.500
Totaal		**€ 1.422.332**	**€ 50.000**	**€ 200.000**	**€ 200.000**	**€ 26.600**	**€ -**	**€ -**	**€ 1.898.932**

Gebiedsoverstijgend

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
AGV45	GU Programmacoördinatie Groene Uitweg	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 245.758	305.758
AGV46	GU Programma Groene Uitweg 2023 en verder	€ 5.059.850	€ 1.050.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	6.109.850
Totaal		**€ 5.069.850**	**€ 1.060.000**	**€ 10.000**	**€ 10.000**	**€ 10.000**	**€ 10.000**	**€ 245.758**	**€ 6.415.608**

Totaal Programma's en projecten per gebied

Gebied	Naam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
1	Texel	€ 251.958	€ 95.244	€ 69.650	€ 69.650	€ 69.650	€ 69.654	€ 17.195	€ 643.001
2	Kust Kop Noord-Holland	€ 34.710	€ 34.710	€ 34.710	€ 34.710	€ 34.710	€ -	€ -	€ 173.550
3	Wieringen	€ 140.000	€ 60.000	€ 16.550	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 216.550
4	Kop van Noord-Holland rest	€ 55.000	€ 1.077.823	€ 73.400	€ 27.300	€ -	€ -	€ -	€ 1.233.523
5	West-Friesland (of is het Westfriesland)	€ -	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.300	€ -	€ -	€ -	€ 300.300
6	Harger- en Pettermerpolder	€ 38.942	€ 38.942	€ 38.942	€ 38.942	€ 38.942	€ -	€ -	€ 194.710
7	Weidse Polders	€ 83.300	€ 70.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 153.300
8	Castricum Limmen	€ 47.392	€ 47.392	€ 47.392	€ 47.392	€ 47.741	€ -	€ -	€ 237.309
9	Noord-Kennemerland	€ 311.824	€ 60.006	€ 60.006	€ 60.006	€ 60.008	€ -	€ -	€ 551.850
10	Alkmaardermeer en Waterlinie	€ -	€ 113.100	€ 113.100	€ 113.100	€ -	€ -	€ -	€ 339.300
11	Eilandspolder	€ 218.000	€ 112.000	€ 70.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 400.000
12	Polder Mijzen	€ 36.900	€ 83.000	€ 14.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 133.900
13	Zeevang en IJsselmeerkust	€ 33.000	€ 70.200	€ 70.200	€ 33.300	€ -	€ -	€ -	€ 206.700
14	Wormer -en Jisperveld, Kalver-polder	€ 77.656	€ 82.500	€ 7.030	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 167.186
15	Polder Westzaan	€ 650.000	€ 1.100.000	€ 231.262	€ 100.000	€ 7.002.208	€ -	€ -	€ 9.083.470
16	Iperveld, Varkensland, Oostza-nerveld en Twiske (IVOT)	€ 250.000	€ 400.000	€ 976.693	€ 800.000	€ 150.000	€ -	€ -	€ 2.576.693
17	Waterland Oost	€ 308.578	€ 4.100.000	€ 2.514.206	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 6.922.784
18	Zuid-Kennemerland	€ 334.640	€ 30.000	€ 34.017	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 398.657
19	Spaarnwoude	€ 48.550	€ 8.550	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 57.100
20	Haarlemmermeer	€ -	€ 8.376.779	€ 18.200	€ 18.200	€ -	€ -	€ -	€ 8.413.179
21	Zuidoosten van Amsterdam	€ 785.042	€ 125.000	€ 692.016	€ 632.132	€ 70.000	€ 49.550	€ -	€ 2.353.740
22	Naardermeer, Diemerscheg en Oeverlanden Vecht	€ 1.778.511	€ 4.153.307	€ 3.084.511	€ 1.111.396	€ -	€ -	€ -	€ 10.127.726
23	Oostelijke Vechtstreek	€ 5.821.478	€ 8.744.468	€ 8.034.890	€ 4.629.626	€ 5.589.802	€ -	€ -	€ 32.820.263
24	Gooi	€ 1.422.332	€ 50.000	€ 200.000	€ 200.000	€ 26.600	€ -	€ -	€ 1.898.932
	Gebiedsoverstijgend	€ 5.069.850	€ 1.060.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 245.758	€ 6.415.608
Totaal		**€ 17.797.663**	**€ 30.193.021**	**€ 16.510.775**	**€ 8.026.054**	**€ 13.099.661**	**€ 129.204**	**€ 262.953**	**€ 86.019.332**

3.1.3 Bedragen provinciale subsidieregelingen

Op grond van een bepaalde uitvoeringsregeling kan een initiatiefnemer subsidie aanvragen voor een project dat past binnen de criteria van de desbetreffende regeling. Voor alle uitvoeringsregelingen stellen Gedeputeerde Staten jaarlijks een subsidieplafond vast, dat bepaalt tot welk bedrag subsidieaanvragen kunnen worden gehonoreerd. In de volgende tabel worden de per jaar geraamde subsidieplafonds weergegeven.

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PNH08	SKNL Inrichting buiten projecten en Rentelasten + ha functiever-andering buiten projecten	€ 5.929.481	€ 3.839.481	€ 3.449.481	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 13.218.443
PNH10	SKNL kwaliteitsverbetering	€ 1.120.000	€ 2.100.000	€ 900.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 4.120.000
PNH13	UVR Groen:Subsidie Verbetering weidevogelbiotopen	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ -	€ -	€ -	€ 400.000
PNH17	Uitvoeringsregeling subsidie be-drijfsverplaatsing en kavelruil Natuurnetwerk Noord-Holland 2017	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
PNH28	UvR pachtafkoop en aankoop NNN terreinen Noord-Holland	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.000.000
Totaal		**€ 8.149.481**	**€ 7.039.481**	**€ 5.449.481**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ -**	**€ 20.7388.443**

3.1.4 Lasten overige processen en projecten

In de volgende tabel zijn de lasten voor de overige (gebiedsoverstijgende) processen en projecten opgenomen. De belangrijkste processen en projecten zijn:

- PNH05: De provincie verzacht op cruciale punten de versnipperende werking van de infrastructuur. Daar waar provinciale wegen of waterwegen natuurgebieden doorsnijden worden voorzieningen getroffen. Daardoor krijgen planten en dieren meer kansen om te overleven en uit te breiden. In het Ontsnipperingsbeeld Noord-Holland zijn prioritaire locaties en typen voorzieningen aangegeven binnen het provinciale wegennetwerk. Dit is een bouwsteen voor het investeringsprogramma Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi). Faunamaatregelen zullen steeds meer met infrastructuurprojecten worden meegenomen. Dit budget is opgenomen voor kansen om werk met werk te maken, kansen in de praktijk te kunnen benutten, de werking van aangelegde voorzieningen via monitoring te kunnen volgen, en onderzoek te doen voor een goed beheer en een betere inrichting van de verbindingen.
- PNH30: In maart 2020 is het Regiebureau Natuurnetwerk Nederland opgericht, dat zorgt voor het tijdig afronden van het Natuurnetwerk Nederland. Het Regiebureau geeft op programmatische wijze sturing aan het realiseren van het natuurnetwerk. Het Regiebureau programmeert de projecten en activiteiten, stuurt op grondverwerving en realisatie, bewaakt de voortgang, start nieuwe projecten op, organiseert de bemensing en komt met interventies om de totstandkoming van het natuurnetwerk te versnellen. De gehele restantopgave wordt ondergebracht in concrete projecten en gebiedsgerichte plannen. De kosten staan per onderdeel vermeld in de tabel hierna.
- PNH31: In de Natura 2000-gebieden voeren de beheerders een programma van natuurherstelmaatregelen uit om de natuurdoelen in deze gebieden te realiseren (zie de toelichting in paragraaf 1.2). De meeste herstelmaatregelen zijn in het verleden gedaan in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Dit programma bestaat echter niet meer als apart programma. Stikstofmaatregelen zijn samengevoegd met andere herstelmaatregelen in Natura 2000-gebieden. De tweede tranche van het programma van natuurherstelmaatregelen is op 1 januari 2022 van start gegaan en loopt tot en met 2027.
- PNH32: Om onderbesteding in het Programma Natuur te voorkomen is 2 miljoen euro overgeprogrammeerd. Deze kosten komen vooralsnog ten laste van Reserve Groen, maar waarschijnlijk kan deze € 2 miljoen uiteindelijk ten laste van Programma Natuur worden gebracht, omdat de projecten ruim begroot zijn. (zie voor programmering Programma Natuur hfst. 4.2.6).
- PNH33: Voor het realiseren van natuurverbindingen is budget geraamd. Zodra er een project ter realisatie van een natuurverbinding uitvoeringsgereed is, wordt het benodigde budget uit PNH33 gehaald.

Projectnummer	Projectnaam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
PNH05	Verbinden en ontsnipperen	€ 521.266	€ 230.424	€ 170.000	€ 170.000	€ 148.673	€ -	€ -	€ 1.240.363
PNH26	Buitenpoorten	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 61.799	€ -	€ -	€ 301.799
PNH30	Restantopgave NNN Ontpachting	€ 393.750	€ 393.750	€ 393.750	€ 393.750	€ 393.750	€ -	€ -	€ 1.968.750
PNH30	Restantopgave NNN SKNL 2022 afwaardering	€ 5.597.000	€ 7.000.000	€ 4.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 16.597.000
PNH30	Restantopgave NNN Schadeloosstelling bij zelfrealisatie	€ 437.500	€ 437.500	€ 2.187.500	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.062.500
PNH30	Restantopgave NNN Inrichtingskosten	€ 1.000.000	€ 2.000.000	€ 4.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 7.000.000
PNH30	Restantopgave NNN Procesgelden	€ 1.000.000	€ 2.000.000	€ 4.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 7.000.000
PNH30	Grondaankopen	€ 2.778.000	€ 14.000.000	€ 10.000.000	€ 13.000.000	€ 10.000.000	€ -	€ -	€ 39.778.000
PNH31	Natura 2000-herstelmaatregelen 2022-2027	€ 2.815.403	€ 2.636.000	€ 1.000.000	€ 1.250.000	€ 1.250.000	€ -	€ -	€ 8.951.403
PNH32	Programma Natuur	€ -	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 2.000.000
PNH33	Natuurverbindingen	€ 30.000	€ 750.000	€ 3.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 3.780.000
Totaal		**€ 14.632.919**	**€ 30.507.674**	**€ 29.811.250**	**€ 11.873.750**	**€ 1.854.222**	**€ -**	**€ -**	**€ 88.679.815**

3.1.5 Totaaloverzicht lasten

In de volgende tabel is voor de looptijd van dit Programma Natuurnetwerk (2024-2028) een overzicht gegeven van de lasten (inclusief de baten), zoals deze zijn toegelicht in de paragrafen 3.1.2 t/m 3.1.4 (het zwart omrand gedeelte). Daarnaast is in de kolom '2023' op basis van de huidige stand van zaken de bijgestelde kasraming voor 2023 weergegeven.

Naam	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
Programma's en projecten per gebied	€ 17.797.663	€ 30.193.021	€ 16.510.775	€ 8.026.054	€ 13.099.661	€ 129.204	€ 262.953	€ 86.019.332
Provinciale Subsidie-regelingen	€ 8.149.481	€ 7.039.481	€ 5.449.481	€ 100.000	€ -	€ -	€ -	€ 20.738.443
Overige processen en projecten	€ 14.632.919	€ 30.507.674	€ 29.811.250	€ 11.873.750	€ 1.854.222	€ -	€ -	€ 88.679.815
	€ 40.580.063	**€ 67.740.176**	**€ 51.771.506**	**€ 19.999.804**	**€ 14.953.883**	**€ 129.204**	**€ 262.953**	**€ 195.437.590**
		€ 154.594.574						

3.1.6 Nog benodigd budget

Voorgaande jaren hadden we de gehele restantopgave NNN opgenomen in de meerjarenraming van het PNN. Hierdoor was vanaf 2025 een tekort voorzien in de Reserve Groen. Omdat een reserve niet negatief mag staan, en onzeker is geworden wanneer de middelen uit het Transitiefonds PPLG beschikbaar komen, is in het onderhavige PNN 2024 alleen binnen de beschikbare middelen geraamd. Hierbij hebben we een aantal uitgangspunten gehanteerd, te weten:

- We ramen binnen het PNN die bedragen die nodig zijn om de komende jaren voortvarend aan de slag te kunnen en waarvan voldoende hard te maken is dat deze bedragen komende periode ook daadwerkelijk uitgegeven gaan worden;
- Uitvoeringsprojecten dienen doorgang te vinden;
- Voorbereiding van projecten dient zoveel mogelijk door te gaan, zodat we concrete projecten hebben klaar liggen, zodra het geld wel beschikbaar komt en verdere vertraging wordt voorkomen.
- Verwerving van (ruil)gronden, die momenteel en de komende periode (nog) op volledig vrijwillige basis plaatsvindt, dient zoveel mogelijk te worden voortgezet, omdat gronden in de tijd gezien zeer beperkt beschikbaar komen op de markt;
- Alleen datgene dat we al concreet weten wordt geraamd, het restant wordt meegenomen in de prognose van het budget dat we nog nodig denken te hebben om de restantopgave van het NNN af te ronden, zodat hier wel inzicht in is.

Bij de ramingen in het PNN is dus nog geen rekening gehouden met de additionele middelen die de Provincie Noord-Holland vanuit het Transitiefonds in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) verwacht te ontvangen.

Prognose nog benodigd budget voor realisatie NNN	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
	€ -	€ 645.000	€ 32.181.981	€ 62.369.481	€ 81.099.481	€ 292.747.596	€ 469.043.539

3.2 Programma's en projecten: Dekking

De totaal benodigde dekking van dit Programma Natuurnetwerk is opgenomen in de volgende tabel. De dekking komt uit verschillende reserves, afhankelijk van het doel waarvoor het project wordt gerealiseerd. De dekkingsbronnen zijn de Reserve Groen, de Reserve Groene Uitweg en de Reserve Oostelijke Vechtplassen. Een beschrijving van deze 3 "primaire" dekkingsbronnen is te lezen in Hoofdstuk 4. De regel met de toevoeging 'overhevelingen' betreft investeringsprojecten die via een overheveling ten laste van de desbetreffende reserves worden gebracht, en daarmee niet direct leiden tot rechtstreekse uitgaven uit deze reserve. Het betreft hier voornamelijk grondaankopen ten behoeve van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. Het activeren van deze aankopen loopt via de reserve Waardevermindering grondaankopen Groen, die wordt gedekt met middelen die vanuit de Reserve Groen worden overgeheveld.

Reserve	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029 e.v.	Totaal
Reserve Groen	€ 30.528.689	€ 45.773.328	€ 36.645.035	€ 5.690.178	€ 10.684.081	€ 119.204	€ 17.195	€ 129.457.711
Reserve Groen Overhevelingen	€ 2.778.000	€ 14.000.000	€ 10.000.000	€ 10.000.000	€ -	€ -	€ -	€ 36.778.000
Reserve Groen Baten	€ -1.876.281	€ -669.202	€ -800.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -3.345.483
Reserve Groene Uitweg	€ 6.058.141	€ 2.483.071	€ 1.340.571	€ 19.597	€ 10.000	€ 10.000	€ 245.758	€ 10.167.138
Reserve Groene Uitweg baten	€ -315.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -315.000
Reserve Oostelijke Vechtplassen	€ 4.679.514	€ 7.934.979	€ 5.541.899	€ 5.113.029	€ 5.054.802	€ -	€ -	€ 28.324.223
Reserve Oostelijke Vechtplassen baten	€ -1.273.000	€ -1.782.000	€ -956.000	€ -823.000	€ -795.000	€ -	€ -	€ -5.629.000
Totaal	**€ 40.580.062**	**€ 67.740.176**	**€ 51.771.505**	**€ 19.999.804**	**€ 14.953.883**	**€ 129.204**	**€ 262.953**	**€ 195.437.588**

4 OVERIGE INCIDENTELE MIDDELEN NATUUR EN LANDELIJK GEBIED

4 OVERIGE INCIDENTELE MIDDELEN NATUUR EN LANDELIJK GEBIED

In lijn met het 'Coalitieakkoord 2023-2027 Verbindend vooruit!' waarin een integrale aanpak en een brede blik centraal staan, wordt in dit hoofdstuk een overzicht gepresenteerd van overige incidentele middelen die momenteel beschikbaar zijn ten behoeve van Natuur en Landelijk gebied. Het Regiebureau NNN onderzoekt momenteel of hieruit synergievoordeel kan worden behaald t.a.v. de realisatie van het NNN. Allereerst worden de dekkingsbronnen beschreven die vermeld staan in Hoofdstuk 3, te weten de "primaire" dekkingsbronnen ten behoeve van realisatie van het Natuurnetwerk als Reserve Groen, Reserve Groene Uitweg, en Reserve Oostelijke Vechtplassen. Naast deze dekkingsbronnen zijn er dus nog overige incidentele middelen die nu of later (deels) worden ingezet. Deze budgetten zijn bedoeld om het Natuurnetwerk Nederland te ontwikkelen, te beschermen, te versterken, te herstellen, naar een hoger kwaliteitsniveau te brengen. De budgetten zetten we in voor het natuurnetwerk zelf en bijvoorbeeld voor het verbeteren van de biodiversiteit, een betere waterkwaliteit en het tegengaan van bodemdaling. Ze zijn dus allemaal *gelieerd* aan het Natuurnetwerk Nederland, maar daarmee niet automatisch dekkingsbron voor de *realisatie* van het natuurnetwerk. In paragraaf 4.2 geven we een overzicht van deze budgetten.

4.1 Doelstellingen "primaire" dekkingsbronnen

In dit onderdeel benoemen we de doelstellingen van de dekkingsbronnen van het Programma Natuurnetwerk, zoals deze zijn opgenomen bij de instellingsbesluiten van deze reserves. De inzet van de middelen uit deze dekkingsbronnen is al toegelicht in Hoofdstuk 3.

4.1.1 Reserve Groen

De Reserve Groen heeft als doel:

- het realiseren van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), inclusief de daarvoor benodigde natuurverbindingen,
- het uitvoeren van natuurcompensatieprojecten,
- het uitvoeren van Natura2000 Herstelmaatregelen,
- het uitvoeren van maatregelen in het kader van het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering en
- het realiseren van recreatieve verbindingen (vastgesteld door Provinciale Staten bij de Laatste Begrotingswijziging 2022, d.d. 19 december 2022)

De uitvoering wordt geprogrammeerd in het jaarlijks door Provinciale Staten vast te stellen geactualiseerde Programma Natuurnetwerk (PNN), dat per begrotingsjaar 2025 wordt geïntegreerd in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). De Reserve groen is niet bedoeld voor het financieren van het beheer van groengebieden.

4.1.2 Reserve Groene Uitweg

De Reserve Groene Uitweg heeft als doel het versterken van de kwaliteit van het landschap ten oosten van Amsterdam op het gebied van vaar-, fiets- en wandelrecreatie, cultuurhistorie, natuur en landbouw (met name verbreding, verduurzaming en behoud van weidelandschap). De Groene Uitweg is de groen/blauwe tegenhanger van de infrastructurele ontwikkeling (A1, A6, A9) en wordt grotendeels uitgevoerd met door het Rijk beschikbaar gestelde middelen. Het bestuurlijk Platform Gooi, Vecht en Diemerscheg is verantwoordelijk voor de aansturing van de tientallen projecten die in het kader van de Groene Uitweg worden uitgevoerd. Meer informatie.

4.1.3 Reserve Oostelijke Vechtplassen

De reserve heeft als doel de toekomstige uitgaven voortvloeiend uit het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen te kunnen dekken. In december 2017 is het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen ondertekend. Hierin participeren naast Provincie Noord-Holland ook andere overheden, ondernemers, watersportverbond, bewoners-verenigingen, recreantenverenigingen en natuur- en milieuorganisaties. Het Gebiedsakkoord geeft invulling aan verschillende beleidsopgaven: Natuur (Natuurnet-werk Nederland), Natura2000, Waterkwaliteitsverbetering (Kaderrichtlijn Water (KRW)), Visie Waterrecreatie en Recreatieve Verbindingen. Meer informatie.

4.1.4 Reserve Waardevermindering Grondaankopen Groen

De reserve heeft als doel het reserveren van middelen voor de verwachte toekomstige afwaardering van aangekochte gronden voor het Beleidsdoel Groen, die ontstaat doordat de gronden een hogere economische waarde hebben wanneer de provincie deze aankoopt, dan wanneer de provincie deze verkoopt tegen de natuurwaarde. Door de instelling van deze reserve worden dit soort verliezen gedekt, zodat de provincie geen onverwachte financiële tegenvallers krijgt in de toekomst.

4.2 Overige dekkingsbronnen Programma Natuurnetwerk

In lijn met het 'Coalitieakkoord 2023-2027 'Verbindend vooruit!'' waarin een integrale aanpak en een brede blik centraal staan, wordt in dit hoofdstuk een overzicht gepresenteerd van overige incidentele middelen die momenteel beschikbaar zijn ten behoeve van Natuur en Landelijk gebied.
Daar waar doelstelling, looptijd totaalbudget en verdeling van de budgetten over de diverse projecten al bekend zijn, is dit vermeld. Enkele (verwachte) budgetten bevinden zich nog in de voorbereidende fase. Hier geldt in alle gevallen dat hierover nog overleg plaatsvindt tussen Rijk en provincies.
De beschrijvingen hieronder betreffen beschrijvingen op hoofdlijnen, omdat over al deze budgetten al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bij totaalbudget vermelden we het totaalbudget voor de gehele looptijd. Onderin de tabel geven we tevens aan hetgeen nog resteert voor de overige periode van de looptijd. De projecten die binnen deze budgetten zijn beschreven inclusief de verdeling van het budget, zijn gebaseerd op het oorspronkelijke bestedingsplan. Het is mogelijk dat hierin in de loop der jaren als gevolg van recente ontwikkelingen, maar altijd binnen de oorspronkelijke doelstelling, wijzigingen hebben plaatsgevonden.

4.2.1 Reserve Landschap

Reserve Landschap			
Doel			
Investeren in groene ruimte voor rust en ontspanning in onze dichtbevolkte provincie.			
Looptijd			
2019-2023			
Totaalbudget			
€ 10.300.000			
Projecten			
Nummer	**Project**		
1	Herstel Liniedijken	€	2.000.000
2	Landschapsversterking Westeinderscheg	€	2.100.000
3	Landschapsversterking Amstelscheg en Diemerscheg	€	2.100.000
4	Landschapsversterking rond kern Schagen	€	2.000.000
5	Landschapsversterking Noord-Kennemerland	€	1.600.000
6	Buitenpoort Castricum	€	200.000
7	Oer-IJ	€	200.000
8	Communicatie en overig procesgeld	€	100.000
Totaalbudget		**€**	**10.300.000**
Eindstand per 31-12-2022 (nog te besteden 2023). Dit is exclusief de storting in 2023 van € 4 miljoen.		€	2.893.000

4.2.2 Reserve Laag Holland

Reserve Laag Holland			
Doel			
Het dekken van de kosten voor de provinciale doelen binnen het integrale gebiedsprogramma Laag Holland waarin onder provinciale regie en in samenwerking met alle relevante partners wordt gewerkt aan de integrale opgaven voor natuur, landbouw, water, bodemdaling, klimaat, recreatie en landschap en aan de daarbij behorende projecten.			
Looptijd			
2020-2030			
Totaalbudget			
€ 4.166.000	(Bij instelling; daarna is nog € 750.000,- gestort voor proceskosten)		
Projecten			
Nummer	**Project**		
1	Burkmeer	€	203.000
2	Ilperveld	€	348.000
3	Alkmaarder- en Uitgeestermeer	€	1.020.000
4	Waterland-Oost	€	1.233.000
5	Landelijk Noord	€	172.000
6	Wormer- en Jisperveld	€	907.000
7	Aanleveren kennis en inzicht	€	117.000
8	Proceskosten (ecologische visies, beheerchecks, gebiedsplannen, beheer- en inrichtingsplannen, etc.)	€	750.000
9	Subsidies buiten Uitvoeringsregeling (divers)	€	166.000
Totaalbudget		**€**	**4.916.000**
Eindstand per 31-12-2022 (nog te besteden 2023 t/m 2030)		€	4.303.000

4.2.3 Reserve Waterrecreatie

Reserve Waterrecreatie			
Doel			
De reserve heeft als doel de kosten te dekken van een visie op waterrecreatie en via cofinanciering middelen ter beschikking te stellen voor initiatieven die bijdragen aan de bevordering van waterrecreatie, rekening houdend met ruimtelijk beleid. Onderstaand de kosten voortkomend uit het 'Uitvoeringsprogramma Waterrecreatie 2021-2025'. Het restant à € 6.000.000 (zijnde het totaal aan stortingen in de reserve in de jaren 2026-2030) zal, passend binnen de kaders van de 'Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030', worden ingezet in de periode 2026-2030.			
Looptijd			
2015-2030			
Totaalbudget			
€ 17.448.000			
Projecten			
Nummer	**Project**		
1	Uitvoeringsregelingen Waterrecreatie	€	7.667.000
2	IJsselmeergebied. Procesgeld en investeringsgeld	€	150.000
3	Bijdrage aan samenwerkingsproject 'Varen doe je samen	€	186.000
4	Durfsporten – zonering.	€	180.000
5	Aquapunctuurpunten buiten UVR en meekoppelkansen	€	4.727.000
6	Innovatiebudget	€	1.056.000
7	Proceskosten (communicatie, congressen, inhuur etc.)	€	482.000
8	Bijdrage verbouwing Boerenverdrietsluis ivm recretatie	€	3.000.000
Totaalbudget		**€**	**17.448.000**
Eindstand per 31-12-2022 (nog te besteden 2023 t/m 2030). Dit is exclusief de jaarlijkse stortingen vanaf 2023.		€	3.457.000

4.2.4 Regeling Specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland (L7)

Regeling Specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland (L7)			
Doel			
Het in het kader van het Interbestuurlijk Programma (IBP) 'Naar een Vitaal Platteland' dekken van uitgaven voor het Gebiedsplan Laag Holland.			
Looptijd			
2020-2025			
Totaalbudget			
€ 5.830.000			
Projecten			
Nummer	**Project**		
1	Burkmeer	€	297.000
2	Ilperveld	€	752.000
3	Alkmaarder- en Uitgeestermeer	€	230.000
4	Waterland-Oost	€	
5	Landelijk Noord	€	293.000
6	Wormer en Jisperveld	€	958.000
7	Kennis en inzicht	€	133.000
8	Toerisme en recreatie	€	200.000
Totaalbudget		**€**	**5.830.000**
Eindstand per 31-12-2022 (nog te besteden 2023 t/m 2025)		€	3.905.000

4.2.5 Regeling Specifieke uitkering Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden 2e tranche

Naar aanleiding van de eerste tranche van deze regeling vindt momenteel overleg plaats tussen het Rijk en de provincies over een tweede tranche.

4.2.6 Regeling Specifieke uitkering Programma Natuur (L16)

Regeling Specifieke uitkering Programma Natuur (L16)			
Doel			
Het dekken van kosten voor natuurherstel met het oog op een duurzame instandhouding van de overbelaste stikstofgevoelige Natura2000-gebieden en leefgebieden van soorten met een overschrijding van de Kritische Depositiewaarde.			
Looptijd			
2021-2023			
Totaalbudget			
€ 41.682.095 (Dit is inclusief BTW)			
Nummer	**Project**		
1	Versnelling binnenduinrand kansen	€	7.900.000
2	Voorverkenning hydro-buffer Zwanenwater	€	100.000
3	Hydrologische verbetering Middenduin Kennemerland	€	200.000
4	Vernatten natuur duinen Texel	€	1.000.000
5	Dynamisch kustbeheer Texel	€	1.000.000
6	Zanderij Castricum (extra kwelnatuur)	€	2.750.000
7	Impuls dynamisering zeereep Castricum	€	600.000
8	Bos/-omvorming inrichting Kennemerduinen/Kraansvlak & Bergen	€	1.450.000
9	Revitalisering bos Leyduin	€	250.000
10	Verwijderen Japanse Duizendknoop in bossen Gooi	€	420.000

Regeling Specifieke uitkering Programma Natuur (L16)			
Nummer	**Project**		
11	Herstel mineralenbalans oude bossen	€	240.000
12	Mineralengift heide	€	740.000
13	Boerderijverplaatsing	€	1.830.000
14	Wormer en Jisperveld (oeverbeschoeiing)	€	1.100.000
15	Verkenningen systeemherstel Laag-Holland	€	1.300.000
16	Habitatherstel Eilandspolder	€	100.000
17	Hydrologische maatregelen Varkensland	€	1.000.000
18	Hydrologische maatregelen IVOT en Westzaan	€	2.000.000
19	Emissieverlaging overgangszone inclusief pilots	€	1.000.000
20	Natuurimpuls Ilperveld en Eilandspolder	€	700.000
21	Bestrijding Japanse duizendknoop & appelbes Wormer- & Jisperveld	€	300.000
22	Broedeilanden sterns versterken op Texel	€	100.000
23	Revitaliseren bossen	€	400.000
24	Spaarnwoude e.a. revitalisering bos en recreatieve zonering	€	550.000
25	Verlandingsreeks Oostelijke Vechtplassen	€	2.900.000
26	Waterkwaliteit het Hol (OVP)	€	2.000.000
27	Hydrologische verkenning Gooi	€	800.000
28	Natuurvriendelijke landbouw rond Vechtplassen	€	440.000
29	Afkoppelen nutriëntenrijk water	€	1.100.000
30	Defosfatering water Vechtplassen	€	7.700.000
31	Uitvoeringsregeling Boscompensatie Noord-Holland 2023	€	1.768.000
32	Overig	€	109.000
Totaalbudget		**€**	**43.847.000**
Eindstand per 31-12-2022 (nog te besteden van 2023 t/m 2025)		€	34.453.616

4.2.7 Bossenstrategie vervolg

Momenteel vindt overleg plaats tussen Rijk en Provincies over middelen voor het behalen van de gestelde ambities van 10% meer bos in 2030. Naar verwachting wordt hier budget voor beschikbaar gesteld vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

4.2.8 Regeling Specifieke uitkering Impuls Veenweiden (Bodemdaling) (L10)

Regeling Specifieke uitkering Impuls Veenweiden (Bodemdaling) (L10)			
Doel			
Het in het kader van het Interbestuurlijk Programma (IBP) 'Veenplan 1e fase' dekken van uitgaven voor het Gebiedsplan Impuls Veenweiden.			
Looptijd			
2020-2025			
Totaalbudget			
€ 18.000.000			
Nummer	**Project**		
	Algemeen/interprovinciaal		
1	Deelname Nationaal Kennisprogramma Bodemdaling (NKB)	€	50.000
2	Deelname Platform Slappe Bodem	€	40.000
	Onderzoek VIP-NL (via Provincie Zuid-Holland)		
3	Spoor 1 Water	€	-
4	Spoor 2 Bodem (bijv. Klei in Veen)	€	350.000
5	Spoor 3 Landgebruik (bijv. natte teelten en veenmos)	€	388.000
6	Spoor 4 Integrale Bedrijfsvoering (bijv. VIC en hoogwaterboerderij)	€	222.000
7	VIP-NL fase 2 (maximale bijdrage Provincie Noord-Holland)	€	340.000
8	Inhuur	€	85.000
	Deelregio Laag Holland		
9	Assendelft	€	1.300.000
10	Waterland/Zeevang	€	1.300.000
11	Aankoop	€	5.000.000
12	Opdrachten	€	80.000
13	Overig Landbouwgebied	€	1.000.000
	Deelregio Groene Hart		
14	Ronde Hoep (aankoop en project)	€	266.000
15	Aankoop	€	2.946.000
16	Keverdijkse polder e.o.	€	950.000
17	Bovenkerkerpolder	€	500.000
	Overig		
18	Inspelen op nieuwe ontwikkelingen	€	3.183.000
Totaalbudget			**18.000.000**
Eindstand per 31-12-2022 (nog te besteden 2023 t/m 2025)			15.377.000

4.2.9 Nationaal Programma Landelijk Gebied

Het Nationaal Programma Provinciaal Gebied (NPLG) bevat een vertaling van internationale doelstellingen voor natuur, water en klimaat. Het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) 'Buitengewoon Noord-Holland' is de Noord-Hollandse invulling van het NPLG. In het PPLG zijn de rijks- en provinciale opgaven voor het landelijk gebied uitgewerkt in vijf gebiedsprogramma's, waarin we de puzzel samen gaan leggen.

Bij de totstandkoming van het PPLG zijn de partners in het landelijk gebied betrokken. Met het PPLG doen we een aanvraag op de middelen uit het zgn. Transitiefonds.

Vooruitlopend op de vaststelling van het definitieve PPLG heeft het Rijk de provincies in 2023 gevraagd alvast concrete aanvragen te doen voor specifieke maatregelen waarmee op korte termijn kan worden gestart. Provincie Noord-Holland heeft in dit kader verschillende projecten ingediend op het vlak van klimaat, emissiereductie van stikstof en methaan, natuurrealisatie, omschakeling agrarische bedrijven, groenblauwe dooradering, natuurherstelmaatregelen, duurzaam water- en bodemgebruik én procesgeld voor gebiedsprocessen. We hebben in het kader van deze koplopersmaatregelen een aanvraag gedaan van in totaal € 80.828.000,-. Wij verwachten in 2024 samen met onze partners te kunnen starten met de uitvoering van de eerste fase van deze maatregelen.

4.2.10 Coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken; biodiversiteit

Coalitieakkoord 2019-2023, Masterplan Biodiversiteit			
Doel			
"Versterken van de biodiversiteit in Noord-Holland door met name: 1. Versterken van de kwaliteit in de natuurgebieden. 2. Versterken van de biodiversiteit in het landelijk en agrarische gebied. 3. Versterken van de biodiversiteitn het bebouwd gebied en infranatuur. 4. Versterken van de biodiversiteit en in en rond het water. 5. Beschermen kwetsbare soorten en bestrijden invasieve exoten."			
Looptijd			
2019-2023			
Totaalbudget			
€ 8.000.000			
Projecten			
Nummer	**Project**		
1	Faciliteren Denktank en Experttafels	€	200.000
2	Kennisagenda en Living Labs	€	1.400.000
3	Monitoring en Data	€	400.000
4	Versterken Biodioversiteit in natuurgebieden	€	400.000
5	Versterken Biodioversiteit in landelijke en agrarische gebieden Versterken Biodioversiteit in bebouwde omgeving inclusief	€	1.200.000
6	Infranatuur	€	2.200.000
7	Versterken Biodioversiteit in en om het water	€	400.000
8	Soortenbescherming en bestrijding invasieve exoten	€	1.800.000
Totaalbudget		**€**	**8.000.000**
Eindstand per 31-12-2022 (nog te besteden 2023)		€	4.727.281

4.2.11 Coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken; Kaderrichtlijn Water (KRW)

Coalitieakkoord 2019-2023, Kaderrichtlijn Water (KRW)			
Doel			
Samen met de waterschappen werken aan het behalen van de doelen Kaderrichtlijn Water in 2027.			
Looptijd			
2019-2027			
Totaalbudget			
€ 7.000.000			
Projecten			
Nummer	**Project**		
1	Natuurvriendelijke inrichting provinciale vaarwegen	€	1.000.000
2	Meekoppelkansen natuurvriendelijke oevers	€	105.000
3	Vismigratie provinciale sluizen	€	550.000
4	KRW-pilot	€	1.500.000
5	Landbouwportaal	€	1.345.000
6	Cofinanciering integrale KRW-maatregelen waterbeheerders 2022-2027	€	2.500.000
Totaalbudget		**€**	**7.000.000**
Eindstand per 31-12-2022 (nog te besteden 2023 t/m 2027)		€	4.695.564

Fotografie
Loek Buter, Marije de Rooij-Stevenhaagen, Michiel Wijnbergh
en Provincie Noord-Holland

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

**Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Datum 24 oktober 2023
Betreft Voortgang provinciale gebiedsprogramma's en eerste maatregelpakketten in het kader van het NPLG

Ons kenmerk
DGRTLG / 38019221

Geachte Voorzitter,

In mijn brief van 27 juni 2023 (Kamerstuk 34682, nr. 174) heb ik uw Kamer geïnformeerd over de voortgang van de gebiedsgerichte aanpak van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). In juli hebben de provincies eerste versies van de provinciale gebiedsprogramma ingediend bij het Rijk. Daarnaast heb ik de afgelopen maanden (hernieuwde) kennismakingsgesprekken gevoerd met de gedeputeerden van alle 12 provincies. In deze gesprekken kwam ook de voortgang van de gebiedsprogramma's en eerste maatregelpakketten aan de orde. Met deze brief informeer ik u over de voortgang van de gebiedsprogramma's en eerste maatregelpakketten en de beoogde vervolgstappen de komende periode.

Eerste versies gebiedsprogramma's en maatregelpakketten
Vrijwel alle provincies hebben een eerste versie van gebiedsprogramma's en maatregelpakketten ingediend. Tien provincies hebben een eerste versie van een gebiedsprogramma ingediend. De provincie Gelderland heeft een gebiedsplan ingediend conform de Wet natuurbescherming, dus alleen voor stikstof en alleen voor stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en de provincie Noord-Brabant heeft een houtskoolschets van een gebiedsprogramma ingediend. Met de indiening van deze programma's is een wezenlijke stap gezet om de urgente opgaven in het landelijk gebied aan te kunnen pakken en vorm te geven aan het realiseren van de doelen van het NPLG. Ik waardeer de grote inspanningen die de provincies, samen met de betrokken gebiedspartners, hebben geleverd om te komen tot deze eerste versies van de gebiedsprogramma's en maatregelpakketten. De basis voor gebiedsprogramma's is gelegd. Tegelijkertijd is nog veel werk te verzetten om dichterbij de realisatie van de NPLG-doelen te komen. De provincies geven in hun gebiedsprogramma's aan dat zij tijd en ruimte nodig hebben voor gebiedsprocessen en het voeren van gesprekken in de gebieden. Dit heb ik meegewogen in de planning voor de volgende versie van de gebiedsprogramma's. Verderop in deze brief ga ik nader in op deze aangepaste planning.

Met de eerste versies van de gebiedsprogramma's en het aanstaande NPLG worden belangrijke stappen gezet in de realisatie van de gestelde doelen op het gebied van natuur, stikstof, water en klimaat. Komende jaren zullen we als Rijk en

Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied

provincies mét bewoners, ondernemers en andere partners (zoals gemeenten en waterschappen) samen blijven werken aan deze transitie.

Gesprekken met provincies benadrukken samenwerking en starten met uitvoering

In augustus en september heb ik gesproken met gedeputeerden van de 12 provincies over de voortgang van de gebiedsprogramma's en eerste maatregelpakketten. In deze gesprekken is open gedeeld welke kansen, knelpunten en vragen op tafel liggen en wat er in elke provincie noodzakelijk is om de verdere uitwerking vorm te kunnen geven. Bij alle provincies voel ik de wens om de samenwerking met het Rijk voort te zetten en de komende periode stappen te zetten in de uitvoering. Ik deel met de provincies het streven om snel aan de slag te gaan en daarmee concreet te werken aan de realisatie van de opgaven in het landelijk gebied.

Vervolgstappen en voortgang in de uitvoering

Ik heb provincies gevraagd om eerste versies van gebiedsprogramma's op te leveren en daarbij ook eerste maatregelpakketten toe te voegen waar de provincies mee kunnen starten in 2024. Zowel de gebiedsprogramma's als de eerste maatregelpakketten doorlopen een integrale beoordeling. Onderdeel hiervan is onder andere een ex ante evaluatie op bijdrage doelbereik, coherentie en uitvoerbaarheid van gebiedsprogramma's en Rijksbeleid onder het NPLG door de kennisinstellingen (PBL, WUR, RIVM en Deltares). Ik verwacht in december de uitkomsten van deze evaluatie te ontvangen. Daarnaast voeren Wageningen Economic Research (WEcR) en Deltares een analyse uit op de eerste maatregelpakketten om te adviseren over maatregelen waarmee in 2024 gestart zou kunnen worden. Oplevering van dit advies verwacht ik medio december.

Op 19 juni 2023 heeft de Ecologische Autoriteit het ministerie van LNV op de hoogte gebracht van de voortgang van de werkzaamheden van de Ecologische Autoriteit. In haar brief geeft zij aan dat zij de toetsing van alle ingediende natuurdoelanalyses pas begin 2024 afgerond kan hebben. Dit in verband met gebrek aan personele capaciteit van zowel ecologisch deskundigen als werkgroepsecretarissen. Om die reden heb ik de Ecologische Autoriteit gevraagd om toetsing van natuurdoelanalyses onverkort voort te zetten, zodat deze toetsadviezen beschikbaar zijn voor het doorontwikkelen van de volgende versies van de gebiedsprogramma's. Aansluitend kan de Ecologische Autoriteit dan de toetsing van gebiedsprogramma's starten.

Komen tot uitvoering van de eerste maatregelpakketten

Het is belangrijk om voortgang te boeken in de transitie in het landelijk gebied. De natuur-, stikstof-, water- en klimaatopgaven zijn urgent en vragen om concrete stappen op de korte termijn. Vooruitlopend op de ex ante evaluatie ontvangen de provincies een terugkoppeling van het ambtelijk tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling van de gebiedsprogramma's en eerste maatregelpakketten[1].

[1] U kunt de ambtelijk aan de provincie verzonden brieven met het tussentijds beeld met bevindingen vinden op www.toekomstlandelijkgebied.nl

De provincies wordt gevraagd om op basis van deze ambtelijke feedback en de uitkomsten van de ex ante evaluaties van de kennisinstellingen hun gebiedsprogramma's en maatregelpakketten nader te concretiseren of aan te passen. Op basis van het positieve advies van de kennisinstellingen over de eerste maatregelpakketten is het kabinet voornemens een nota van wijziging op de LNV-begroting bij uw Kamer in te dienen uitgaande van de begrotingsbehandeling eind januari. Zodat daarmee middelen beschikbaar kunnen komen voor deze maatregelpakketten.

Voordat middelen voor 2024 worden toegekend vraag ik de provincies om commitment te geven op een verbeterslag van de gebiedsprogramma's, namelijk:

- zich te committeren aan alle geregionaliseerde NPLG-doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat, zoals op te nemen in het ontwerp-NPLG.
- uitwerking te geven aan de structurerende keuzes rond overgangsgebieden Natura2000 en voor zover van toepassing in hun provincie beekdalen en peilopzet veenweidegebieden.
- globale keuzes te maken over de ontwikkelrichting van de landbouw in verschillende gebieden; mede op basis van een beter uitgewerkte analyse van het water/bodemsysteem voor het hele landelijk gebied.
- de noodzakelijke ruimtelijke afwegingen te maken en het ruimtebeslag inzichtelijk maken dat samenhangt met realisatie VHR-doelen 2030, NNN en bossenstrategie.
- verdere acties te concretiseren en op te nemen die op grond van de natuurdoelanalyses nodig zijn om verslechtering tegen te gaan.

Met inachtneming van het in deze brief beschreven proces en omdat ik er van uitga dat provincies dit commitment geven, ben ik voornemens in 2024 eerste maatregelpakketten te honoreren.

Ik vraag de provincies om in de periode van 15 januari t/m 1 maart 2024 voor die maatregelpakketten waar zij in 2024 mee wensen te starten in te dienen. Na een integrale beoordeling van deze maatregelpakketten op onder meer de doelen en criteria van het Transitiefonds, zal bekeken worden of hiervoor middelen ter beschikking kunnen worden gesteld. Daarnaast vraag ik de provincies in de periode van 15 augustus t/m 30 september 2024 volgende versies van hun provinciale gebiedsprogramma's in te dienen. Conform de motie Van der Plas (Kamerstuk 30 252, nr. 89) geef ik de provincies hiermee de gelegenheid om hun gebiedsprogramma's aan te passen. Aansluitend worden die gebiedsprogramma's integraal beoordeeld. De inzichten uit de gebiedsprogramma's zijn van belang voor de afronding van het NPLG, bijvoorbeeld als het gaat over de mix van rijks- en provinciale maatregelen.

Ontwerpversie NPLG ter inzage leggen

De ontwerpversie van het NPLG wordt de komende maanden verder uitgewerkt. Ik ben voornemens in december 2023 deze ontwerpversie ter inzage te leggen. Vaststelling van het NPLG volgt naar verwachting in 2024 door het nieuwe kabinet. Bij de verdere uitwerking worden alle bij het NPLG betrokken partijen meegenomen. De ontwikkeling en uiteindelijke vaststelling van het NPLG in 2024 betekent dat de provincies tot in de loop van 2024 de ruimte hebben om toe te werken naar een volgende versie van de provinciale gebiedsprogramma's.

Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied

Ons kenmerk
DGRTLG / 38019221

Hiermee is er tijd en ruimte om de gebiedsparticipatie in de provincies voort te zetten en uit te bouwen, onderdelen van de provinciale gebiedsprogramma's verder uit te werken en te concretiseren, rekening te houden met de inzichten die dit najaar uit de ex ante evaluatie van de kennisinstellingen gaan komen en de ambtelijke terugkoppeling van het tussentijds beeld met eerste bevindingen van de integrale beoordeling van het Rijk te verwerken.

Over de voortgang van de provinciale gebiedsprogramma's, maatregelpakketten en het NPLG zal ik uw Kamer na het advies van de kennisinstellingen informeren.

Christianne van der Wal-Zeggelink
Minister voor Natuur en Stikstof

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

College van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland
Postbus 3007
2001 DA Haarlem

Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6011 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Ons kenmerk
DGRTLG / 37799400

Uw kenmerk

Bijlage(n)
2

Datum 24 oktober 2023
Betreft Terugkoppeling tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling van uw gebiedsprogramma en eerste maatregelpakketten

Geacht college van Gedeputeerde Staten,

Graag bedank ik u voor uw eerste versie van uw Programma Landelijk Gebied 'Buitengewoon Noord-Holland!' en de 7 maatregelpakketten. Het is ons duidelijk dat er hard is gewerkt. Wij waarderen de vele inspanningen van alle betrokken collega's bij zowel provincie als regio. Al deze inzet heeft geleid tot deze eerste versie van uw Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). Deze brief heeft als doel het tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling van uw eerste PPLG startdocument "Buitengewoon Noord-Holland!" en uw eerste maatregelpakketten met u te delen. Het betreft dus geen toezegging voor middelen. Zie hiervoor verder de toelichting in deze brief bij het onderdeel 'Vervolgproces: hoe verder?'.

Met uw PPLG[1] en het aanstaande Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) worden belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling van het landelijk gebied in Noord-Holland. Komende jaren zullen we als provincie en Rijk met bewoners, ondernemers en andere partners (zoals gemeenten en waterschappen) samen blijven werken aan de transitie van het landelijk gebied in Noord-Holland.

Het in ontwikkeling zijnde NPLG, uw PPLG en de eerste maatregelpakketten vormen daarvoor de basis. Het is van belang voortgang te houden in de uitvoering; de Kaderrichtlijn Water dient in 2027 te zijn uitgevoerd, het bereiken van het klimaatdoel in 2030, het herstel van de natuur is urgent en ook de toestemmingsverlening voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen dient door te gaan. Om die reden ontwikkelen we het PPLG en NPLG stapsgewijs en starten we waar mogelijk met wat nu al kan, op basis van wat we nu weten en overzien. Dit is het begin van een meerjarig voortrollend programma. Hierbij zullen we nieuwe inzichten en ontwikkelingen in uw provincie en bij het Rijk betrekken en zo nodig integreren in ieders aanpak; provinciale en rijksmaatregelen zorgen immers gezamenlijk voor doelbereik op het gebied van natuur, stikstof, water en klimaat.

[1] Op 29 juni 2023 heeft u uw PPLG "Buitengewoon Noord-Holland!" en eerste maatregelpakketten aangeleverd. Op 4 juli resp 18 juli heeft de warme overdracht en interviewronde plaatsgevonden.

Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied

Ons kenmerk
DGRTLG / 37799400

Tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling
Het Rijk heeft in een samenwerking tussen de ministeries van BZK, IenW en LNV een tussentijds beeld gevormd van uw PPLG en de eerste maatregelpakketten. Het PPLG en maatregelpakketten worden aan de hand van de bij u bekende Handreiking Gebiedsprogramma's resp. de Spelregels Meerjarenprogramma Transitie Landelijk Gebied bekeken en beoordeeld. De onafhankelijke kennisinstellingen zijn gevraagd een ex ante evaluatie uit te voeren op de PPLG's (PBL, WUR, RIVM en Deltares) en de eerste maatregelpakketten (WEcR en Deltares). Wanneer deze ex ante evaluatie beschikbaar is, zal ik u hier zo spoedig mogelijk over informeren[2]. Op grond van de inzichten uit de door u gestarte gebiedsprocessen, de verdere uitwerking van uw PPLG, ons tussentijds beeld, onze reactie op uw vragen aan het Rijk en de inzichten van de kennisinstellingen, vraag ik u uw PPLG en eerste maatregelpakketten verder in concreetheid uit te werken.

Het uiteindelijke oordeel volgt op de nieuwe versie van uw PPLG en maatregelpakketten, die wij u verzoeken volgend jaar aan te leveren. Vooralsnog vragen wij u een verbeterde versie van uw PPLG in te dienen in de periode 15 augustus t/m 30 september 2024; op een later moment ontvangt u hierover nadere informatie. Voor die maatregelpakketten waar u in 2024 mee wenst te starten wordt u verzocht de nieuwe, aangepaste versie in te dienen in de periode vanaf 15 januari t/m 1 maart 2024.

Ons tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling van uw PPLG bevat zowel positieve punten als punten die nadere keuzes, koers, verdere uitwerking of concretisering behoeven. Voor een uitgebreider beeld verwijs ik naar het bijgevoegde tussentijds beeld. Dit tussentijdse beeld gaat in op voorwaarden en aanbevelingen, die er het meest uit springen voor deze versie van het provinciale programma, inclusief eerste maatregelpakketten.
Dat laat onverlet dat een volgende versie van het provinciale programma uiteindelijk aan alle voorwaarden tegemoet zal moeten komen, zoals deze in de dan geldende Handreiking geformuleerd staan.

Uw PPLG is een stevig startdocument om de benodigde transitie in het landelijk gebied van Noord-Holland vorm te geven. Wij zijn onder de indruk van wat de Provincie Noord-Holland heeft neergelegd in zo'n korte tijd. Op basis van de gedeelde informatie hebben wij er vertrouwen in dat de provincie met een aantal vervolgstappen in dit iteratieve proces kan voortbouwen op hetgeen er nu ligt en hiermee kan komen tot een definitief vast te stellen PPLG dat in lijn is met de NPLG ambities en aanpak.
Waar wij enthousiast over zijn:

[2] Onlangs heeft de Ecologische Autoriteit kenbaar gemaakt dat sprake is van gebrek aan personele capaciteit van zowel ecologisch deskundigen als werkgroepsecretarissen. Dit betekent dat zij eerst onverkort doorwerkt aan de toetsing van de natuurdoelanalyses, en aansluitend aan de slag gaat met gebiedsprogramma's. Wanneer de Ecologische autoriteit kan starten met toetsing van gebiedsprogramma's is nog niet bekend, en dit zal naar verwachting op zijn vroegst in Q2-2024 kunnen starten.

- De NPLG doelen en fasering tezamen met de structurerende keuzes uit de water en bodem sturend brief worden bevestigd en de integrale gebiedsgerichte aanpak wordt omarmd.
- U geeft aan in vijf deelgebieden de doelen van het NPLG te willen realiseren. U doet dit door de optelsom van effecten door gebiedsprocessen, een provinciebrede aanpak en generiek beleid vanuit het Rijk.
- U benoemt dat er structurerende keuzes gemaakt moeten worden en geeft ook aan welke keuzes dat zijn.
- De wijze waarop er door u is gewerkt aan de maatregelpakketten als uitvoering van onderdelen van uw PPLG.
- De provincie verdient een compliment dat het gelukt is om in juli deze zeven maatregelpakketten in het werkwijzer format aan te leveren en dat een aantal pakketten al concreet is uitgewerkt.
- U geeft aan na 1 juli 2023 invulling te geven aan de sociaal economische impactanalyse (SEIA) en in de komende periode de participatie met inwoners stevig vorm te willen geven bij de doorontwikkeling van het PPLG. De stappen die u hierin zet worden door ons gezien en gewaardeerd.
- De NDA's met landschapsecologische systeemanalyses zijn opgesteld en ingediend bij de EA.

Aandachtspunten zijn:
- De te maken structurerende keuzes, en welke mix aan maatregelen per gebied wordt ingezet, hangen volgens u af van nog te doorlopen gebiedsprocessen. Wij begrijpen de samenhang tussen gebiedsprocessen en de structurerende keuzes, maar geven aan dat het wel van belang is dat de kaders waarbinnen de gebiedsprocessen (gaan) plaatsvinden, en het doelbereik dat gehaald moet worden, voor de betrokken gebiedspartners duidelijk moet zijn. De beoogde uitkomsten van een gebiedsproces zijn dus niet geheel open en vrijblijvend.
- De relatie tussen verschillende maatregelen en hoe maatregelen bijdragen aan uw ambitie en inzet de NPLG doelen te willen halen zijn nog niet helder.

Uit de NDA's blijkt dat in veel Natura 2000-gebieden daadwerkelijk verslechtering heeft plaatsgevonden. Dat is in strijd met het verbod uit de Habitatrichtlijn. Ook kon verslechtering dikwijls niet worden uitgesloten wegens gebrek aan informatie of verwachte verslechtering in de toekomst. De verslechtering is vaak het gevolg van verschillende drukfactoren zoals stikstof en verdroging. Het is van belang dat de provincies, waar dit mogelijk is, direct stappen ondernemen om die verslechtering terug te dringen, als dat nog niet in gang is gezet.

Het tussentijds beeld bevat eveneens bevindingen uit de integrale beoordeling van uw maatregelpakketten, met zowel positieve punten als punten die nadere uitwerking en concretisering behoeven.

Het geheel van de pakketten in beschouwing nemend zien wij dat deze in brede zin aansluiten op de opgaven en ambities van het PPLG/NPLG. Voor alle pakketten geldt ook dat ze, in meer of mindere mate, nog verder moeten worden uitgewerkt als het gaat om concretisering van de maatregelen, de kwantitatieve en financiële onderbouwing en het verwachte effectiviteit van de beoogde maatregelen, en

daarmee hun bijdrage aan het doelbereik van het PPLG. Een aantal maatregelpakketten, waaronder niet-productieve investeringen NSP en integrale samenwerking NSP, zijn al verder uitgewerkt.

In 2024 voortzetten van de uitvoering
Het is belangrijk dat we ondanks de demissionaire status van het kabinet vaart houden in de gebiedsprocessen. Dit wordt ook ondersteund door de Tweede Kamer, medeoverheden en maatschappelijke partners. Ook de dagvaarding van Greenpeace[3] is een extra reden om niet stil te gaan zitten en dus voortvarend door te pakken. Daarom is het kabinet voornemens om in 2024, nadat de kennisinstellingen een positief advies hebben uitgebracht, middels een Nota van Wijziging middelen op de LNV-begroting te reserveren voor eerste maatregelpakketten, zodat daar al in 2024 mee gestart kan worden. Op voorwaarde dat de Kamer deze begrotingswijziging vaststelt, is het mogelijk in 2024 de uitvoering op te pakken dan wel voort te zetten. Zoals eerder aangegeven zal het hier gaan om no-regret maatregelen: maatregelen waarvan duidelijk is dat ze bijdragen aan het doelbereik van de NPLG doelen en die geen risico op lock-in effecten hebben.

Voor de toekenning van middelen voor 2024 vragen wij u commitment te geven op een verbeterslag van uw gebiedsprogramma. Daarom vraagt het Rijk dat uw provincie in de volgende versie van uw gebiedsprogramma,

- Zich committeert aan alle geregionaliseerde NPLG-doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat welke het kabinet voornemens is om op te nemen in het ontwerp-NPLG.
- Uitwerking geeft aan de structurerende keuzes rond overgangsgebieden Natura2000 en voor zover van toepassing in uw provincie beekdalen en peilopzet veenweidegebieden.
- Globale keuzes maakt over de ontwikkelrichting van de landbouw in verschillende gebieden; mede op basis van analyse van het water/bodemsysteem keuzes voor het hele landelijk gebied.
- De noodzakelijke ruimtelijke afwegingen maakt en het ruimtebeslag inzichtelijk maakt dat samenhangt met realisatie VHR-doelen 2030, NNN en bossenstrategie.
- Verdere acties concretiseert en opneemt die op grond van de natuurdoelanalyses nodig zijn om verslechtering tegen te gaan.

Ervan uitgaande dat uw provincie dit commitment geeft, wil de Minister voor Natuur en Stikstof in 2024 eerste maatregelpakketten kunnen honoreren. U wordt op korte termijn geïnformeerd hoe dit commitment vorm te geven.

[3] Zie voor meer informatie over de dagvaarding: 2023-07-11-Dagvaarding-Greenpeace-stikstof-def.pdf (rechtspraak.nl)

Het maken van een ruimtelijke doorvertaling van de structurerende keuzes en maatregelen in samenhang met de gebiedsprocessen: u wordt gevraagd om in het gebiedsprogramma duidelijker aan te geven wat waar gaat gebeuren en wanneer. Daarbij heeft het Rijk er begrip voor dat, ook vanwege de gewenste interactie met gebiedspartijen, niet alles in één keer duidelijk kan zijn. Wel wordt u gevraagd om bij de start van de uitvoering van uw gebiedsprogramma de sturende uitgangspunten helder te hebben gemaakt. Daarbij kunt u beschrijven hoe u gefaseerd en dus meerjarig inzicht wil geven in hoe de ruimtelijke doorvertaling gemaakt kan worden. Bij het in kaart brengen van de verdere uitwerkingen voor de natuur-, water- en klimaatopgaven moet in beeld gebracht worden wat nodig is, zodat partijen daar in de verdere samenwerking volgende stappen op kunnen zetten. De (structurerende) keuzes die binnen het PPLG nodig zijn, moeten ook passen binnen het ruimtelijk voorstel dat u in het kader van NOVEX aan het afronden bent. Conform het provinciaal startpakket fysieke leefomgeving worden structurerende keuzes opgenomen in het ruimtelijk arrangement met de afspraak om deze te verwerken in de nieuwe Nota Ruimte en in de provinciale Omgevingsvisie. NOVEX is een cyclisch proces, (structurerende) keuzes die nu of de komende periode nog niet duidelijk zijn, worden in een volgende NOVEX cyclus meegenomen.

Vraag en voorwaarden vanuit provincie aan het Rijk
De transitie van het landelijk gebied vraagt richting en randvoorwaarden vanuit het Rijk. Vanuit meerdere provincies is aangegeven welke randvoorwaarden zij nodig hebben voor de verdere doorontwikkeling van hun PPLG. Waar mogelijk werken wij aan deze randvoorwaarden en bekijken wij samen met u hoe wij omgaan met de situatie waarin dit (nog) niet mogelijk is. Wegens de demissionaire status van het kabinet is het helaas niet mogelijk om op dit moment in de tijd op alle punten uitwerking te geven en voldoende concreet te worden. In de bijlage van deze brief is een overzicht gegeven van de meest voorkomende vragen en randvoorwaarden die provincies aan het Rijk hebben gesteld in het kader van de doorontwikkeling van hun PPLG. Hierin wordt ook ingegaan op een aantal door u gestelde vragen in de aanbiedingsbrief van uw PPLG zoals:

- Uw vraag aan het Rijk om aandacht te hebben voor voldoende capaciteit bij (mede)overheden.
- Uw oproep onzekerheid bij PAS-melders en interimmers zo spoedig mogelijk weg te nemen.
- U vraagt Rijk aandacht voor de moeilijk te beïnvloeden stikstofbronnen en biedt aan hier graag over mee te willen denken.

Vervolgproces: hoe verder?
Samen starten, samen bijsturen. Zoals aangegeven staan we aan het begin van een proces waarbij we gezamenlijk de grote opgaven in het landelijk gebied aanpakken en samen nader uitwerken waar nodig. Dit vraagt een nieuwe manier van samenwerken, die we ons eigen aan het maken zijn. Daarom is het waardevol dit proces lerend aan te pakken en elkaar de komende tijd te blijven ontmoeten om dit samen te doen. Het Rijk hecht aan het samen oppakken van vraagstukken en wil hulp bieden waar dat mogelijk is, zonder elkaars verantwoordelijkheden over te nemen of in elkaars rol te kruipen.

De komende tijd werken we met u graag samen verder! In overleg met uw ambtelijk kernteam PPLG wordt een werkagenda opgesteld met onderwerpen en actiepunten die voor verdere ontwikkeling van uw PPLG van belang zijn en waarvoor interactie met dan wel besluitvorming door het Rijk noodzakelijk is.

Toekenning van middelen
Onderdeel van de nadere uitwerking is ook om met elkaar te bespreken hoe het gevraagde bedrag voor maatregelpakketten en de dekking daarvan met elkaar in balans gebracht kan worden. Daarbij kijken we ook naar andere bronnen die daarvoor beschikbaar zijn. Deze brief is geen toezegging op de gevraagde middelen. Toekenning van middelen vindt plaats op grond van een aanvraag rijksbijdrage voor de (gedeeltelijk) goedgekeurde maatregelpakketten, via een regeling die naar verwachting begin 2024 wordt opengesteld. Voor de maatregelpakketten waar u in 2024 mee wenst te starten wordt u verzocht de nieuwe versie in te dienen in de periode vanaf 15 januari tot en met 1 maart 2024.

Ontwerpversie NPLG
De ontwerpversie van het NPLG wordt de komende maanden verder uitgewerkt waarna deze ter inzage zal worden gelegd. Vaststelling van het NPLG volgt naar verwachting in 2024. Bij de uitwerking worden alle bij het NPLG betrokken partijen meegenomen. De ontwikkeling en uiteindelijke vaststelling van het NPLG in 2024 betekent dat u tot in de loop van 2024 toe kunt werken naar een volgende versie van uw PPLG. Hiermee is er tijd en ruimte om de gebiedsparticipatie in uw provincies voort te zetten en uit te bouwen, onderdelen van uw PPLG verder uit te werken en te concretiseren, rekening te houden met de inzichten die dit najaar uit de ex ante evaluatie van de kennisinstellingen gaan komen en de voorliggende terugkoppeling van het tussentijds beeld met eerste bevindingen van de integrale beoordeling van het Rijk te verwerken.

In januari 2024 komt naar verwachting een actualisatie van de Handreiking gebiedsprogramma’s beschikbaar. Hierin zijn lessen verwerkt uit de tussentijdse beoordeling van afgelopen zomer, de feedback van betrokkenen van provincies, IPO, UvW, VNG en het Rijk en de doorontwikkeling van onderdelen van het rijksbeleid. Bij de actualisatie van de Handreiking wordt ook aangegeven wat in de actualisatie van PPLG’s in 2024 mee genomen moet worden en wat kan wachten voor latere doorontwikkeling van daarop volgende actualisaties van uw PPLG’s.

Directoraat-generaal
Regieorganisatie Transitie
Landelijke Gebied

Ons kenmerk
DGRTLG / 37799400

Ik wil u nogmaals bedanken voor het vele werk dat reeds verzet is en ik kijk uit naar de verdere samenwerking om de stappen te zetten die nu hard nodig zijn. Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Ambtelijk wordt de terugkoppeling van ons tussentijds beeld met eerste bevindingen in gesprekken verder toegelicht.

Met vriendelijke groet,

Johan Osinga,
Directeur-generaal Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Mede namens Guido Landheer (wnd. Directeur-generaal Agro, ministerie van LNV), Donné Slangen (Directeur-generaal Natuur en Visserij, ministerie van LNV), Jan-Kees Goet (voor de Directeur-generaal Landelijk Gebied en Stikstof, ministerie van LNV), Jaap Slootmaker (Directeur-generaal Water en Bodem, ministerie van IenW), Marjolein Jansen (Directeur-generaal Ruimtelijke Ordening, ministerie van BZK).

Tussentijdse beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling van PPLG Noord-Holland en eerste maatregelpakketten

Het provinciale programma landelijk gebied en de eerste maatregelpakketten die zijn ingediend rond 1 juli 2023, zijn getoetst aan alle voorwaarden en aanbevelingen uit de Handreiking gebiedsprogramma's (maart 2023) en de Spelregels Meerjarenprogramma Transitie Landelijk Gebied (november 2022). Dit heeft geleid tot een tussentijds beeld met bevindingen; een advies van het Rijks-toetsteam aan het interdepartementale Directeuren- en DG-overleg, die daar mee ingestemd hebben. Dit beeld bevat punten die het Rijk positief vindt en punten die nog uitwerking behoeven.

Het tussentijdse beeld gaat in op voorwaarden en aanbevelingen, die er het meest uit springen voor deze versie van het provinciale programma inclusief eerste maatregelpakketten en passend bij de fase van uitwerking door deze provincie. Dat laat onverlet dat een volgende versie van het provinciale programma uiteindelijk aan alle voorwaarden tegemoet zal moeten komen, zoals deze in de dan geldende Handreiking geformuleerd staan. Hierbij wordt opgemerkt dat het Rijk naar verwachting in januari 2024 een actualisatie van de Handreiking zal uitbrengen.

1. Algemene informatie	
Provincie	Noord-Holland
Datum	September 2023
Beoordeelde stukken	Gebiedsprogramma: • *Startversie PPLG Noord-Holland* Maatregelpakketten: • *Startversie PPLG – aanbiedingsbrief LNV versnellingsgelden* • *1. Werkwijzer aanvraag rijksbijdrage tbv project fieldlab Groene Hart.pdf* • *1.1 bijlage 1 bij project 1. Projectplan ontwerp fieldlab Groene Hart.pdf* • *1.2 bijage 2 bij project 1. Grove begroting fieldlab Groene Hart NH 2024 tm 2025.pdf* • *2. Werkwijzer aanvraag rijksbijdrage Blijdesteinseweg.pdf* • *2.1 bijlage 1 bij project 2. NL202032008-202_Oude situatie_def.pdf* • *2.2 bijlage 2 bij project 2. NL202032008-201_Nieuwe situatie_def.pdf* • *2.3 bijlage 3 bij project 2. Raming verwijderen fp Blijdensteinsweg en aanleggen alt trace V2.pdf* • *2.4 bijlage 4 bij project 2. Raming verpl fp NHD en Schoorlse Duinen_def_20230227_Variant2_v3.pdf* • *3. Werkwijzer aanvraag rijksbijdrage tbv project Landbouwportaal NH.pdf* • *4. Werkwijzer aanvraag rijksbijdrage tbv project Groenblauwe dooradering NSP.pdf* • *5. Werkwijzer aanvraag rijksbijdrage tbv project integrale gebiedssamenwerking NSP.pdf* • *6. Werkwijzer aanvraag rijksbijdrage tbv project aanleg 86 ha bos en parklandschap.pdf* • *6.1 bijlage 1 bij project 6. Dorpsbos Abbenes_SO_presentatie_V2TC.pdf* • *6.2 bijlage 2 bij project 6. Zwanenburg_SO_presentatie_V2TC.pdf* • *6.3 bijlage 3 bij project 6. groenecarre_SO_presentatie_V2TC.pdf* • *6.4 bijlage 4 bij project 6. bij Robbenoordbos aan de Noorderkwelweg.pdf* • *6.5 bijlage 5 bij project 6. budgetraming 3 groengeb Hmeer incl onderb (1).pdf* • *7. Werkwijzer aanvraag rijksbijdrage tbv project Realisatie 100 ha NNN Waterland Oost.pdf* • *7.1 bijlage 1 bij project 7. Kaart plangebied DO PON.pdf* • *7.2 bijlage 2 bij project 7. Financiele raming.pdf* • *brief informatie koploper-maatregelpakket PPLG Noord-Holland v2.pdf* Daarnaast zijn er verslagen gemaakt de interviewrondes en deze informatie is, samen met de hoor en wederhoor, betrokken bij het tussentijdse beeld.

2. Samenstelling toetsteam	
Kernteam	Voorzitter, Rapporteur en Toetscoördinator
Toetsers	LG&S, Natuur, Klimaat, Agro, IenW, BZK, RTLG (PB, PBR, Grondzaken), SKI, EZK

3. Conclusies : tussentijds beeld met bevindingen uit de integrale beoordeling	
Gebiedsprogramma (zie onderdeel 4 voor onderbouwing van conclusie)	
Samenvatting van tussentijds beeld van inte-grale beoordeling van PPLG	Het PPLG van de provincie Noord-Holland is een startdocument om de benodigde transitie in het landelijk gebied van Noord-Holland vorm te geven. Positief is dat het PPLG van Noord-Holland de doelen van NPLG omarmt en analyses bevat die de opgaven die er liggen inzichtelijk maken. De provincie geeft aan in vijf deelgebieden de doelen van het NPLG te willen realiseren door de optelsom van effecten door gebiedsprocessen, een provinciebrede aanpak en generiek beleid vanuit het Rijk.

Onderdelen/punten die het Rijk positief vindt en waar zij enthousiast van wordt En onderdelen / punten waar het Rijk nog keuzes of koers, verdere uitwer-king en concretisering op verwacht.	In deze versie van het PPLG Noord-Holland worden nog zeer beperkt structurerende keuzes gemaakt, al wordt de water en bodem sturend brief door de provincie onderschreven. De keuzes wat waar nog wel kan, en welke mix aan maatregelen per gebied wordt ingezet, hangt volgens de provincie af van nog te doorlopen gebiedsprocessen. Veel maatregelen die mogelijk ingezet worden om de doelen te behalen staan benoemd in het PPLG, maar de verhouding waarin deze worden toegepast staat niet beschreven. Hierdoor is het niet mogelijk om op basis van deze versie van het PPLG het doelbereik inzichtelijk te maken. Dit leidt tot een aantal voorwaarden bij dit tussentijds beeld om hier in een volgende versie van het gebiedsprogramma meer duidelijkheid over te geven. Een sociaaleconomische impact analyse ontbreekt in deze versie. De provincie geeft aan hier na 1 juli invulling aan te willen geven. Ook geeft Noord-Holland aan in de komende periode de participatie met inwoners stevig vorm te willen geven bij de doorontwikkeling van het gebiedsprogramma. Al met al ligt er nog een stevige opgave voor de provincie om het PPLG op het niveau te krijgen dat er duidelijke keuzes worden gemaakt die voldoende inzicht bieden in hoe de doelen van het NPLG bereikt gaan worden. Deze versie van het PPLG biedt mogelijk een basis om maatregelpakketten die absoluut no-regret zijn, een evidente bijdrage aan doelbereik hebben en kostenefficiënt zijn, te financieren.
Voorwaarden behorende bij integrale beoordeling PPLG	Het PPLG Noord Holland is getoetst aan de Handreiking voor de gebiedsprogramma's Nationaal Programma Landelijk Gebied. Na deze eerste integrale beoordeling van de eerste versie van PPLG Noord-Holland, is geoordeeld dat het programma op onderstaande aspecten verdere aanvulling behoeft. In onderstaande zijn de voorwaarden op hoofdlijnen beschreven. In de bevindingen per fiche (onderdeel 4 format advies) zijn de voorwaarden, inclusief aanbevelingen, verder geconcretiseerd. Dit laat onverlet dat de Handreiking het uitgangspunt is en blijft voor een nieuwe integrale beoordeling van volgende versies van het PPLG; deze zullen dus ook aan de Handreiking getoetst worden. Deze versie van het PPLG van de provincie Noord-Holland vraagt op onderdelen nog nadere uitwerking. Een aantal zijn in onderstaande genoemd. Dat laat onverlet dat een volgende versie van het provinciale programma uiteindelijk aan alle voorwaarden en aanbevelingen tegemoet zal moeten komen, zoals deze in de dan geldende Handreiking geformuleerd staan. Hierbij wordt opgemerkt dat het Rijk naar verwachting eind december een actualisatie van de Handreiking zal uitbrengen. Het gaat (in willekeurige volgorde) om de voorwaarden dat: 1. bij het concretiseren van de randvoorwaarden gebruik gemaakt wordt van de indicatieve kaart waarop keuzes worden weergegeven en per deelgebied inzichtelijk worden gemaakt. Maak daarbij ook additionele opgave concreet op kaart (waterberging, bossen) 2. bij de definitieve vaststelling van het PPLG er een Datastrategie PPLG en een Strategische Evaluatie- en Onderzoeksagenda PPLG, monitoring en bijsturing vastgesteld zijn waarbij de onderwerpen stikstof, natuur, klimaat en water wordt toegelicht welke bestaande monitoringsinstrumenten worden ingezet en wat aanvullend wordt opgepakt, per NPLG-onderwerp en op het niveau van het gebiedsprogramma. 3. bij de verdere uitwerking en doorontwikkeling van het programma, voor zover beschikbaar rekening gehouden wordt met de adviezen van de kennisinstellingen (PBL, WUR, RIVM, Deltares), zoals die worden opgenomen in de ex ante evaluatie (naar verwachting begin december 2023 beschikbaar) en de beschikbare adviezen van de Ecologische Autoriteit. 4. bij de doorontwikkeling en uitwerking van het gebiedsprogramma (een verdere uitwerking van de) structurerende keuzes zoals benoemd in het NPLG-Ontwikkeldocument en de Handreiking gebiedsprogramma's wordt opgenomen. 5. de minimale vereisten én de wsn vereisten verder worden uitgewerkt om de haalbaarheid, doelmatigheid en doeltreffendheid en de sociaaleconomische analyse van de maatregelen die voorgesteld worden inzichtelijk te maken. Daarbij moet expliciet worden aangegeven hoe verslechtering voorkomen wordt. 6. de verhouding waarin de verschillende maatregelen worden ingezet nader worden uitgewerkt, waarbij helder wordt gemaakt in hoeverre maatregel x wordt ingezet in combinatie met maatregel y en z. Hierbij moet duidelijk worden wat het doelbereik van deze maatregelen is. 7. de doelstelling voor 30% VHR doelbereik wordt onderbouwd middels een strategie. Geef hierbij aan hoe verslechtering voorkomen wordt. Geef aan hoe de provincie een overgangszone binnen en buiten een N2000 vormgeeft, ook in relatie tot de NDA. 8. de klimaatopgaves en klimaatmaatregelen aan de andere opgaves worden gekoppeld. Geef in de volgende versie van het gebiedsprogramma aan hoeveel doelbereik van de klimaatopgave wordt gehaald voor veehouderij en akkerbouw, landbouwbodems, bossen/bomen/natuur en veenweiden. Maak hierbij duidelijk welke maatregelen ingezet worden bij de diersectoren die bijdragen aan de reductie.

	9. aangegeven wordt welke maatregelen en keuzes de provincie gaat nemen om de benodigde CO2 eq. reductie en reductie van methaan te realiseren. 10. verdere uitwerking van de punten uit de Handreiking met betrekking tot vernatting veenweide uitgewerkt worden conform hst. 3.17 van de Handreiking. 11. de restopgave van de KRW (gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten) in samenhang met landbouw wordt meegenomen in het gebiedsprogramma. 12. bij de verdere uitwerking en doorontwikkeling van het gebiedsprogramma de sociaaleconomische impact van het gebiedsprogramma in beeld is gebracht en is aangegeven hoe deze impact is meegewogen. 13. de voor het gebiedsprogramma benodigde middelen waar nodig nader worden onderbouwd met een kostenraming conform de Handreiking en Spelregels. 14. in het gebiedsprogramma een dekkingsvoorstel wordt opgenomen voor de benodigde middelen, met een uitwerking en doorkijk naar de financiële bronnen van zowel het Rijk als de regio. 15. maak inzichtelijk hoe voorkomen kan worden dat lock-in effecten optreden.

Koplopers - eerste maatregelpakketten waarvoor aanvraag rijksbijdrage wordt ingediend (zie onderdeel 5 voor onderbouwing conclusie)

Overzicht

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de koploper maatregelpakketten:

Maatregelpakket	***€***	***Voorlopige Conclusie***	***Onderbouwing***
Maatregelpakket 1	€44.391.093	Gesprek nodig voor aangevulde versie	Voldoet in huidige vorm niet aan no-regret criterium wegens investeringen in innovatie en mogelijke lock-in effecten.
Maatregelpakket 2	€662.955	Gesprek nodig voor aangevulde versie	Meer onderbouwing is nodig waarom middelen uit transitiefonds moeten komen, en hoe maatregelpakket leidt tot doelbereik.
Maatregelpakket 3	€4.000.000	Gesprek nodig voor aangevulde versie	Voldoet in huidige vorm niet aan no-regret criterium wegens investeringen in innovatie en mogelijke lock-in effecten.
Maatregelpakket 4	€5.356.000	Gesprek nodig voor aangevulde versie	Met een sterkere onderbouwing op doelbereik zou dit maatregelpakket mogelijk goedgekeurd kunnen worden. Doelbereik moet worden gekwantificeerd en de provincie moet scherp aangeven welk deel zij zelf zal bijdragen vanuit het GLB.
Maatregelpakket 5	€4.556.000	Gesprek nodig voor aangevulde versie	Met een sterkere onderbouwing op doelbereik zou dit maatregelpakket mogelijk goedgekeurd kunnen worden. Het doelbereik moet worden gekwantificeerd en er moet een duidelijke verbinding gelegd worden met de provincie brede doelstellingen. Ook moet de provincie scherp aangeven wat zij zelf zal bijdragen vanuit het GLB.
Maatregelpakket 6	€6.869.344	Gesprek nodig voor aangevulde versie	Het maatregelpakket lijkt een goede onderbouwing te geven. Mogelijk komt het maatregelpakket met een aanvulling in aanmerking voor financiering uit het transitiefonds.
Maatregelpakket 7	€9.800.000	Gesprek nodig voor aangevulde versie	Met een sterkere onderbouwing op doelbereik zou dit maatregelpakket mogelijk goedgekeurd kunnen worden.

Waar worden we enthousiast van en vinden we positief En waar verwachten we nog keuzes of koers, verdere uitwerking of concretisering.	Provincie Noord-Holland heeft zeven maatregelpakketten aangeleverd welke zijn uitgewerkt in het hiervoor beschikbaar gestelde format. Het Rijk gaat graag met de provincie in gesprek om de maatregelpakketten te bespreken, en inzichtelijk te maken waar de onderbouwing op dit moment ontbreekt om voor financiering vanuit het Transitiefonds in aanmerking te komen. Bij de meeste maatregelpakketten is de onderbouwing van het doelbereik niet kwantitatief aangegeven, en in een aantal gevallen is ook niet duidelijk of het Transitiefonds de juiste financieringsbron is, of dat de middelen (deels) vanuit een andere financieringsbron gefinancierd kunnen worden.

	Het maatregelpakket 6, waarmee 86 hectare bos en parklandschap wordt aangelegd, lijkt op basis van een voorlopige check te voldoen aan het no-regret criterium en draagt bovendien bij aan de drie hoofddoelen (klimaat, water en natuur). Het maatregelpakket zou mogelijk met een aanvulling voldoende onderbouwd kunnen worden om in aanmerking te komen voor financiering in 2024. Voor de maatregelpakketten 2, 4, 5 en 7 ontbreekt er nog informatie om het maatregelpakket goed te kunnen beoordelen. Het toetsteam gaat graag in gesprek met de provincie om deze maatregelpakketten te bespreken. Mogelijk kunnen aanvullende onderbouwingen leiden tot maatregelpakketten die voldoen aan de criteria en daarmee goedgekeurd kunnen worden. In de maatregelpakketten 1 en 3 is er sprake van investeringen in innovatie, waaronder stalinnovaties. Deze maatregelpakketten lijken daarmee in de huidige vorm niet te voldoen aan het no-regret criterium, en lijken niet in aanmerking te komen voor financiering in 2024. Het Rijk gaat graag met de provincie in gesprek om dit te bespreken.
Voorwaarden behorende bij koploperprojecten	Het Rijk gaat graag met provincie in gesprek om de onderbouwing van de ingediende maatregelpakketten te bespreken en om aan te geven waar de onderbouwing op dit moment nog onvoldoende is om in aanmerking te komen voor financiering (in 2024). Op basis van de aangeleverde maatregelpakketten die na een aanpassing in aanmerking komen voor financiering zouden mogelijk onder andere de volgende voorwaarden kunnen gelden: 1. Dat onderbouwd is waarom zo spoedig mogelijk starten met deze maatregelpakketten als no regret te beschouwen is. 2. Dat onderbouwd is dat het risico op lock-ins met deze maatregelpakketten zo beperkt mogelijk is. 3. Dat aangegeven wordt welke instrumenten waarvoor worden ingezet. 4. Dat aangegeven wordt hoe aan de condities wordt voldaan om tot uitvoering te komen en/of welke vervolgbesluitvorming hiervoor nodig is, en welke bereidheid bij betrokken actoren (primair de medeoverheden) bestaat om tot deze besluitvorming te komen (vergunning, verordening, bestemming, waterpeil). 5. Dat mijlpalen inzichtelijk worden gemaakt, zowel in de uitvoering als (indien van toepassing) de voorafgaande verdere planuitwerking, de eventueel van toepassing zijnde planologische procedures. 6. Dat het doelbereik op de onderscheiden NPLG-doelen wordt geconcretiseerd. 7. Dat de voor het maatregelpakket benodigde middelen waar nodig nader worden onderbouwd met een kostenraming en dat meer duidelijkheid gegeven wordt over andere financiering (o.a. GLB). 8. Dat in het maatregelpakket een dekkingsvoorstel wordt opgenomen voor de benodigde middelen, met een uitwerking van de financiële bronnen van zowel het Rijk als de regio. 9. Dat de sociaaleconomische impact van dit maatregelpakket wordt geanalyseerd en is aangegeven hoe deze impact is mee gewogen. 10. Dat voor lopende of te starten gebiedsprocessen is aangegeven welke oplossingsrichtingen verkend worden in het gebiedsproces en concreet is aangegeven hoe dit bijdraagt aan het aanpakken van de opgaven en bijdraagt aan welke doelen.

4. Bevindingen gebiedsprogramma	
Fiche 1: Algemeen	Noord-Holland geeft op constructieve wijze aan dat ze met dit gebiedsprogramma de doelen van het NPLG wil behalen. Het gebiedsprogramma gaat in wisselende mate van diepgang in op nagenoeg alle onderdelen van de Handreiking gebiedsprogramma's (klimaat, water, natuur, stikstof, landbouw). Het PPLG bevat het volledige provinciale gebied onderverdeeld naar 5 programmagebieden. Er ontbreekt nog een indicatieve kaart waarop keuzes per deelgebied inzichtelijk zijn gemaakt (voorwaarde 3). Verder moet er worden toegelicht hoe de organisatie van Nationale Parken betrokken is bij de keuzes van de gebiedsindeling (voorwaarde 19). • Aanbeveling: Geef hierbij weer waar je je medeoverheden nodig hebt en/of van hen afhankelijk bent om tot uitvoering van (bepaalde) maatregelen te komen. Maak een belanghebbendenanalyse met daarbij ook ieders wettelijke taken en verantwoordelijkheden. Bespreek dit met betreffende overheden. • De wijze waarop de provincie de monitoring vorm wil geven wordt beperkt beschreven, de Datastrategie PPLG en een Strategische Evaluatie- en Onderzoeksagenda PPLG ontbreken in deze versie. De monitoring vergt van Noord-Holland daarom nog nadere invulling en aansluiting op landelijke systemen (voorwaarde 4). Aanbeveling: Het toetsteam praat er graag over door met de provincie om te zorgen dat dit goed aansluit op lopend landelijk onderzoek en

	onderzoek van de andere provincies. Waar mogelijk omschrijf hoe de monitoring nu wordt gedaan en welke kennislacunes er nog zijn. In de volgende versie moeten de risico's en randvoorwaarden worden beschreven (voorwaarde 20). Wanneer dit (nog) niet mogelijk is, geef aan waarom (nog) niet. Het concept gebiedsprogramma bevat in dit stadium geen beleidstheorie. Hiermee wordt conform handreiking gebiedsprogramma's gedoeld op: 'een kwalitatieve en waar mogelijk kwantitatieve onderbouwing die de samenhang onderbouwt tussen de probleemanalyse van de NPLG-doelen, de voorgestelde maatregelpakketten, de instrumenten om deze maatregelpakketten te realiseren, de verwachte effecten en de bijdrage aan het doelbereik'. In de uitwerking van het gebiedsprogramma wordt de provincie gevraagd hier nader inzicht in te verschaffen (voorwaarde 21). Positief is dat de provincie aangeeft dat ze de toetsen van de ecologische autoriteit en kennisinstellingen mee zullen nemen in een volgende versie. Hier zal bij de beoordeling van de volgende versie naar gekeken worden (voorwaarde 5).
Fiche 2: Doelbereik NPLG/NPLG-doelen in samenhang & structurerende keuzes	Provincie Noord-Holland onderschrijft dat doelbereik van de totale opgave van het NPLG behaald moet worden, wat ze via een optelsom van doelbereik in gebiedsprocessen, het provinciebrede spoor en in de sectoren waarvoor het Rijk verantwoordelijk is wil bereiken. Het tijdpad ontbreekt hierbij. In het PPLG staan diverse maatregelen benoemd die de provincie mogelijk in wil zetten om de doelen te behalen, en wordt een aantal algemene uitgangspunten benoemd. Wat er feitelijk aan doelbereik behaald kan worden laat de provincie afhangen van keuzes die gemaakt worden in gebiedsprocessen, en worden structurerende keuzes niet gemaakt. Hier is het van belang om kaders en een tijdpad voor de gebiedsprocessen inzichtelijk te maken. Hierdoor is het niet mogelijk om de effecten van het gebiedsprogramma inzichtelijk te maken. In een volgende versie van het gebiedsprogramma zullen de structurerende keuzes wel gemaakt moeten worden (voorwaarde 6). Dit geldt ook in relatie tot de vereisten vanuit de Wet natuurbescherming en de Wet stikstofreductie en natuurverbetering, waaruit ook voortvloeit dat aangegeven moet worden hoe verslechtering wordt voorkomen (voorwaarde 7). De verhouding waarin de provincie voornemens is om maatregelen te nemen moet nog nader worden uitgewerkt (voorwaarde 8). • Aanbeveling: Om vooruit te kijken en 'gebruik te maken' van autonome ontwikkelingen die van invloed zijn op gebiedsprocessen, kansen en bedreigingen: omschrijf hoeveel stoppers jullie verwachten. • Aanbeveling: Veel onderzoek met daarbij behorende Factsheets met kerncijfers en toekomstscenario's voor onder andere landbouw zijn al gepubliceerd. Deze kunnen ondersteunend zijn bij het maken van strategische keuzes en het inschatten van effecten/doelbereik van en interactie tussen maatregelen. Wij kunnen jullie ondersteunen bij het vinden van de juiste documenten. Dit kan ook globaal met bijvoorbeeld de regiodoelentool berekend worden. Zie Handreiking voor vereisten. De start van een strategie om te komen tot VHR-doelbereik in 2030, elementen ten behoeve van stikstofreductie, een analyse van de huidige situatie en de ambities zijn aanwezig. Dit wordt vooral zichtbaar in de verdere uitwerking van de NNN en bossenstrategie. Positief is dat de ambities van Noord-Holland met betrekking tot NNN het natuurpact overstijgen. De ingediende maatregelpakketten onderstrepen deze ambitie. De VHR-opgave waar de provincie voor aan de lat staat is onvolledig in de huidige versie van het PPLG, evenals de uitkomsten van de NDA's per gebied en concrete maatregelen waarmee de VHR-doelstelling bereikt wordt. Er is nog verheldering nodig op het beoogde doelbereik, de doelmatigheid en haalbaarheid van deze maatregelen én het tijdpad hiervan (voorwaarde 9) • Aanbeveling: benut NDA voor het expliciet maken wat er gedaan wordt om verslechtering te voorkomen, dit kan juridisch ook helpen. • Aanbeveling: Er worden twee doelen omarmd: zowel een depositie opgave als een emissiereductieopgave. Daarnaast wordt aangegeven dat er ook aan NOx reductie wordt gewerkt binnen de provincie. Maak duidelijk hoe deze doelen zich tot elkaar verhouden. Belangrijk aandachtspunt is hoe desinvesteringen worden voorkomen in relatie tot de klimaatopgave. De klimaatopgave is globaal en kwalitatief in het PPLG beschreven. Hier moet nog een betere koppeling worden gemaakt met de andere opgaves van landbouw en landgebruik is op hoofdlijnen opgeschreven (voorwaarde 10). • Aanbeveling: kijk ook hoe extra areaal bijdraagt aan de klimaatopgave. Het is niet duidelijk welke maatregelen in welke verhouding worden neergezet. Het is nodig om dit inzichtelijk te maken met concrete maatregelen en concrete verwachte opbrengsten (reductie) (voorwaarde11). De structurerende keuzes op gebied van water en bodem zijn nog onvoldoende uitgewerkt, waaronder vernatting veenweide (voorwaarde 12), en de restopgave van de KRW in samenhang met landbouw in het gebiedsprogramma (voorwaarde 13). De watersysteemanalyse is een aparte bijlage.

	• Aanbeveling: Watersysteem analyse (apart document) + bodemsysteem analyse (ontbreekt nog) integreren in de volgende versie met consistentie deelgebieden van het gebiedsprogramma. • Aanbeveling: Breid de water- en bodemsysteemanalyse uit met de benodigde vereisten uit hst. 3.2 van de Handreiking (o.a. omvang grondwateronttrekkingen; impact verzilting; hydrologische condities N2000-gebieden). • Aanbeveling: Vertaal de huidige robuustheid of kwetsbaarheid van het huidige watersysteem naar doelstellingen, strategie en maatregelen per deelgebied. Neem hierin ook mee wat de zoetwatervraag zal zijn. Overleg een strategie voor het vergroten van het gebiedseigen water en wat de zoetwatervraag van het hoofdwatersysteem zal zijn. • Aanbeveling: Maak een rekensom voor de verwachte benodigde hoeveelheid zoetwater (per deelgebied). Hoeveel ruimte is nodig voor berging van gebiedseigen water in de provincie en hoeveel water is er daarnaast nog nodig vanuit het hoofdwatersysteem.
Fiche 3: Doelbereik andere opgaven	Aan het meenemen van doelbereik andere opgaven is summier aandacht besteed. Hierdoor kunnen kansen voor het halen doelbereik worden misgelopen. • Aanbeveling: voor diverse meekoppelkansen denken de inhoudelijke experts van het Rijk graag mee. RTLG kan helpen om de juiste persoon te vinden om mee van gedachten te wisselen. • Aanbeveling: benut waar mogelijk het GLB/ANLb, niet alleen als steunkader, maar nadrukkelijk ook het beschikbare budget.
Fiche 4: Sociaaleconomische effecten inclusief toekomst landbouw	• De sociaaleconomische effecten inclusief landbouw (SEIA) zijn nog niet uitgewerkt. De provincie geeft aan dit na 1 juli te gaan doen. Het opnemen van een SEIA is een eis om het gebiedsprogramma positief te beoordelen (voorwaarde 14). Aanbeveling: Benut bestaande handreikingen voor onderbouwing van de effecten op de brede welvaartshema's zoals Theory of Change. • Aanbeveling: Betrek de ontwikkelingen rondom het vervolg van het Landbouwakkoord hier nadrukkelijk bij. Leg contact met de Rijkscollega's die werken aan de stukken rondom de toekomst van de landbouw.
Fiche 5: Budget	Er is een totaaloverzicht van de te verwachten kosten opgenomen in het PPLG. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen investerings- en beheerkosten. De onderbouwing van het budget moet nog nader worden uitgewerkt inclusief kosten voor medeoverheden (voorwaarde 15). Daarbij is het voor een aantal onderdelen nodig om duidelijkheid te krijgen waar de dekking (financieel) precies vandaan zou kunnen komen (voorwaarde 16). Dit geldt onder andere voor groenblauwe dooradering (GBDA), bossenstrategie, vernatting laagveengebieden, agrarische structuurverbetering en weidevogels. Positief is dat voor innovatie is aangegeven dat er enkel steun is voor maatregelen die voldoende wetenschappelijk onderbouwd zijn en die gewaarborgd, gemonitord en gehandhaafd kunnen worden. • Aanbeveling: Maak het tijdpad inzichtelijk voor het nemen van maatregelen die bijdragen aan stikstofreductie indien wetenschappelijke onderbouwing van innovaties uitblijft. In het ingediende PPLG worden geen risico's of bijbehorende beheersmaatregelen beschreven, dit zal in een volgende versie moeten worden aangevuld. • Aanbeveling: Besteed nadrukkelijk aandacht aan de risico's die samenhangen met de uitvoering van maatregelen met het GLB als steunkader. Met name het capaciteitsvraagstuk bij RVO verdient daarbij aandacht.
Fiche 6: Besluitvorming en participatie	Het gebiedsprogramma geeft aan hoe de participatie is ingericht. De provincie geeft aan dat de resultaten van het participatietraject verwerkt worden in de definitieve versie die november 2023 wordt vastgesteld door GS en in Q1 2024 wordt vastgesteld door PS. Bij de totstandkoming van het PPLG is ingezet op een roadshow, conferenties en een regietafel. Noord-Holland zal na 1 juli in samenwerking met gemeenten, waterschappen, landbouw-, natuur-, en recreatieve organisatie en ondernemers, stevig in blijven zetten op participatie. • Aanbeveling: Geef weer hoe opgehaalde signalen van stakeholders zijn meegenomen in keuzes gebiedsprogramma en maatregelpakketten • Aanbeveling: maak een belanghebbenden analyse met daarbij ook ieders wettelijke taken en verantwoordelijkheden. Bespreek dit met betreffende overheden. • Aanbeveling: Beschrijft de betrokkenheid van waterpartijen explicieter in de integrale benadering (waterschappen, drinkwaterbedrijven). In het PPLG staat omschreven hoe Noord-Holland de gebiedsprocessen wil inrichten. In een volgende versie van het PPLG moet worden beschreven hoe na vaststelling van het gebiedsprogramma het proces van doorontwikkeling en uitvoering van het gebiedsprogramma verder vorm krijgt: welke stappen wanneer te zetten, welke vervolgbesluiten, mogelijke uitvoeringsstrategie; zie vereiste 4 uit de Handreiking gebiedsprogramma's (voorwaarde 17).

Fiche 7: Samenhang en weging	Het PPLG dat op 30 juni 2023 is ingediend is een eerste stap en heeft in veel het karakter van een startdocument. Nagenoeg alle NPLG-doelen komen in zekere mate terug in het PPLG, en de ambitie van de provincie is om deze doelen te gaan behalen, en in een enkel geval zelfs te overstijgen (aanbrengen NNN). Het PPLG bevat de losse onderdelen van de benodigde analyse, globale keuzes en soms ook maatregelen. Er ontbreekt echter een duidelijke koppeling tussen deze onderdelen. De uitwerking, met name de (strategische) keuzes en consequenties van de keuzes, behoeft nog nadere uitwerking. De provincie geeft aan dat via gebiedsprocessen te gaan doen. Hierdoor is het doelbereik op basis van dit ingediende PPLG niet (naar benadering) in te schatten. Geef bij de gebiedsprocessen aan wat het kader is waarbinnen zij opereren inclusief tijdpad. Geef expliciet aan hoe desinvesteringen worden voorkomen en hoe de provincie het tijdpad ziet om tot realisatie te komen, gezien de doelen in 2027, 2030 en 2035 (voorwaarde 18).

5. **Bevindingen koplopers – eerste maatregelpakketten waarvoor aanvraag rijksbijdrage wordt ingediend**	
1. Fieldlab Groene Hart	
Deel 0: Algemeen	Het gaat in deze aanvraag om een ontwerpplan voor een fieldlab GroeneHart. Dit is een provincie overstijgend project waar vanuit Utrecht en Zuid-Holland ook deelgenomen wordt. Het fieldlab draagt via een mix aan maatregelen bij aan de structurele versnelling van de transitie naar emissiearme, natuur inclusieve kringlooplandbouw in en om het Groene Hart en diverse veenweidegebieden in Noord-Holland. Dit met het doel om emissies uit de landbouw versneld te minimaliseren en ruimte te creëren op boerenbedrijven voor klimaatadaptatie en het herstellen van de biodiversiteit. Het is het toetsteam niet helemaal duidelijk welke partij of partijen nu daadwerkelijk begunstigde van het project zullen zijn. Het lijkt erop dat dat niet de partijen zijn die de Fieldlab-aanvraag voor het GLB-NSP hebben gedaan. Middelen uit het Transitiefonds worden gebruikt voor uitvoering van maatregelen.
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	Het maatregelpakket zou bij moeten dragen aan diverse doelen (natuurinclusief boeren (beloning ecosysteemdiensten), herstel biodiversiteit (mozaïekbeheer), waterkwaliteit (anders bemesten), emissie reductie (biogas productie). Verder wordt biomassa productie genoemd (is alleen nog geen businesscase voor) en sociale/systeeminnovatie). Er worden maatregelen genoemd met beoogde reducties van methaan uit mest met 50% tot 90% en waterflitratiesystemen met 50% tot 90% maar niet helder wordt hoe dit maatregelpakket hier een bijdrage aan levert.
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	Het maatregelpakket betreft een mix aan maatregelen op basis van het trappetje van Remkes (innoveren, omschakelen, verplaatsen, afbouwen/stoppen). Er wordt onderscheid gemaakt tussen management en beheer, optimaliseren fysieke inrichting. Tevens worden verschillende instrumenten beschreven om dit te bereiken, met name verschillende regelingen, subsidiepotten en gebruik van credits. Het is het toetsteam niet duidelijk wat provincie precies uit wil voeren om de beoogde doelen te bereiken. Hierdoor is het kwantitatieve doelbereik ook niet aan te geven.
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	Er is beschreven wie de beoogde deelnemers van het ontwerp fieldlab zijn. De beoogde deelnemers hebben al een samenwerkingsovereenkomst getekend of steun voor het fieldlab kenbaar gemaakt middels een ondersteuningsbrief. Provincie is voornemens het komende jaar de governance structuur verder uit te werken en afspraken te maken met het Rijk.
Deel 4: Financiën en risico's	Er ligt een begroting met een gedegen onderbouwing ten grondslag aan de ingediende aanvraag voor een rijksbijdrage. Voor het deel extensivering is onduidelijk of en in hoeverre de in de werkgroep Afwaardering afgesproken systematiek gehanteerd is. De vraag is of het aangevraagde bedrag uit het Transitiefonds zou kunnen komen of dat er ook middelen vanuit GLB gelden beschikbaar zijn.
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	De planning van uitvoering is nog onduidelijk. Provincie wordt verzocht meer inzicht te geven in wanneer welke stappen worden gezet om te komen tot uitvoering van maatregelen, en behalen van doelbereik.
Deel 6: no-regret	Het maatregelpakket kent in de huidige vorm een laag no-regret gehalte, aangezien er mogelijk sprake zal van besteding van Transitiefondsmiddelen aan innovatie, waaronder stalinnovatie. Dit kan ook lock-in effecten tot gevolg hebben.

2. Verleggen fietspad Blijdesteinsweg	
Deel 0: Algemeen	Het maatregelpakket betreft het verleggen van een fietspad in de N2000-gebieden Schoorlse Duinen en Noordhollands Duinreservaat, waarmee duinverstuiving weer plaats kan vinden.
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	Provincie geeft aan dat dynamisering van de duinen een van de belangrijkste aanbevelingen uit de NDA van de gebieden Schoorlse Duinen en het Noord-Hollands Duinreservaat is. Precieze cijfers, (wat, waar, hoe veel) ontbreken.
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	Het is het toetsteam onduidelijk waarom het verleggen van het fietspad de beste maatregel is, en waarom alternatieven zijn afgevallen. Het toetsteam adviseert de provincie om beter te onderbouwen in welke mate de maatregel bijdraagt aan VHR-doelbereik (bijvoorbeeld welke habitattypen). Tevens wordt de provincie opgeroepen om een link te leggen naar de uitkomsten van de passende beoordeling.
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	PWN is beheerder, uitvoerende partij, directievoering. De provincie vraagt het geld aan. Het is het toetsteam niet duidelijk of de benodigde procedures, besluitvormingstrajecten en noodzakelijke stappen om te komen tot realisatie zijn afgerond. Provincie wordt verzocht dit nader uit te werken.
Deel 4: Financiën en risico's	Het te investeren bedrag voor verplaatsing van het fietspad is goed onderbouwd. Eventuele beheerkosten zijn, voor zover deze er zijn, niet inzichtelijk gemaakt. Onze aanname is dat hiervoor reeds budget aanwezig is (aangezien het een bestaand fietspad betreft). Het is voor het toetsteam op dit moment onduidelijk of de gevraagde middelen uit het Transitiefonds financierbaar zijn. De link tussen het verleggen van het fietspad en het bereiken van de NPLG doelen lijkt vooralsnog te beperkt gelegd. Daarnaast is onbekend in hoeverre de bekostiging van dit maatregelpakket niet additioneel is aan al bestaande financieringsbronnen.
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	Een planning en een aanpak met mijlpalen ontbreekt. Ook is niet inzichtelijk gemaakt in hoeverre PWN gesteld staat voor uitvoering.
Deel 6: no-regret	Het maatregelpakket kent een relatief hoge mate van no-regret (geen lock-in, geen innovatie, gekoppeld aan een NDA). Echter is de vraag in hoeverre de bekostiging van dit maatregelpakket additioneel is aan al bestaande financieringsbronnen. Vooralsnog is niet voldoende uitgewerkt wat de bijdrage is aan de NPLG doelen. Daarmee rijst de vraag of het transitiefonds hier de geëigende financieringsbron is.

3. Landbouwportaal Noord-Holland	
Deel 0: Algemeen	Het maatregelpakket betreft het voortzetten van het Landbouwportaal Noord-Holland. Om dit de komende jaren te kunnen realiseren is voor de komende vier jaar zo'n €2 miljoen per jaar nodig (totaal €8 miljoen), waarvan de waterschappen €4 miljoen bijdragen en vanuit het Transitiefonds de overige €4 miljoen wordt gevraagd. In het Landbouwportaal zijn subsidieverordeningen van HHNK, AGV en HHRL op maat uitgewerkt. Het is voor het toetsteam niet duidelijk wat precies wordt bereikt met het landbouwportaal.
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	De opgave vanuit het NPLG is het waar nodig verlagen van de concentraties fosfaat, stikstof en gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater, het op orde brengen van de grondwaterstand en de aanpassing aan het veranderende klimaat.
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	In de aanvraag wordt niet duidelijk hoe het landbouwportaal bijdraagt aan het bereiken van doelen op het gebied van water. Van het jaarlijkse budget zal ongeveer 1/3 gaan naar de coachings- en kennisprojecten en 2/3 voor investeringsmaatregelen op het agrarisch bedrijf.
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	Het landbouwportaal Noord-Holland bestaat op dit moment al. Betrokken medeoverheden: • Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) • Waterschap Amstel, Gooi en Vecht • Hoogheemraadschap van Rijnland • Gebiedspartners: • LTO Noord • ANV Water, Land en Dijken (namens de collectieven) • KAVB
Deel 4: Financiën en risico's	Het is voor het toetsteam onvoldoende duidelijk wat de onderbouwing is van de gevraagde 4 miljoen. De provincie wordt verzocht dit in een volgende versie nader uit te werken. Daarnaast is niet duidelijk waarom de provincie deze bijdrage niet (meer) zelf kan financieren.
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	Het betreft een continuering van het landbouwportaal voor een periode van 4 jaar.
Deel 6: no-regret	Het maatregelpakket kent in de huidige vorm een laag no-regret gehalte, aangezien er mogelijk sprake zal van besteding van Transitiefondsmiddelen aan investeringsmaatregelen op agrarische bedrijven. Dit kan mogelijk lock-in effecten tot gevolg hebben.

4. GBDA: Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven NSP	
Deel 0: Algemeen	Met deze eerste aanvraag bij het transitiefonds wil de provincie Noord-Holland een eerste stap maken met het realiseren van de 10% GBDA. Ze maken hiervoor gebruik van een subsidiemaatregel niet productieve investeringen op landbouwbedrijven. Deze regeling wordt ingezet voor de aanleg van landschapselementen.
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	Dit is een eerste stap richting 10% groenblauwe dooradering, wat bij moet dragen aan de volgende doelen: 1. Versterken van biodiversiteit 2. CO2-vastlegging 3. Verbeteren van de landschapskwaliteit: verhogen van de herkenbaarheid en de beleving van gebiedseigen elementen 4. Bijdragen aan bestuiving en bodemverbetering 5. Bijdragen aan natuurlijke plaagreductie voor duurzame voedselproductie 6. Versterken van de aantrekkelijkheid van het landelijk gebied voor recreatie en toerisme 7. Verbeteren van het vestigingsklimaat (woon- en werkomgeving) 8. Verhogen van de luchtkwaliteit en het watervasthoudend vermogen 9. Verbeteren van de waterkwaliteit 10. Verbeteren van de bodemkwaliteit (tegengaan bodemerosie, vasthouden organische stof en een gezond bodemleven)
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	Provincie Noord-Holland vertaald de 10% opgave naar 5 programmagebieden. In deze gebieden wordt GBDA aangebracht, waarbij natuurgebieden geprioriteerd worden. Er wordt niet in NNN gebieden gewerkt, NNN is uitgesloten van de GBDA en het gaat om de aansluiting op natuurgebieden. Hiervoor wil de provincie gebruik maken van de uitvoeringsregeling Europese landbouwbouwsubsidie NSP GLB waar de regeling niet productieve investeringen op landbouwbedrijven onderdeel van is. Het is het toetsteam onduidelijk hoeveel deze gevraagde investering bij kan dragen aan het realiseren van 10% GBDA. De provincie wordt verzocht het verwachte doelbereik voor de verschillende opgaven te kwantificeren, zowel over het geheel als in de onderscheiden gebieden. Daarnaast wordt de provincie verzocht het niet alleen in termen van deelnemers, maar ook in termen van verwachtte resultaten te formuleren, bijvoorbeeld als het gaat over emissiereductie, verbetering van de biodiversiteit etc.
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	De beoogde uitvoeringsregeling Europese landbouwbouwsubsidie NSP GLB waar de regeling niet productieve investeringen op landbouwbedrijven onderdeel van is, is vastgesteld. In Q2 2024 zal het openstellingsbesluit voor de regeling (met eventuele extra voorwaarden t.b.v. GBDA) gepubliceerd worden. Rol van de provincie is duidelijk. Er worden ook andere partijen genoemd. Wat hun rol is of zal zijn is niet duidelijk. Provincie geeft aan dat de beschrijving van partijen in deze fase niet van toepassing is.
Deel 4: Financiën en risico's	De onderbouwing van de gevraagde investering van €5.4 miljoen ontbreekt. We hebben meer inzicht nodig in hoe tot dit bedrag is gekomen. De onzekerheid die de provincie aangeeft over het budget uit het GLB kunnen wij als Rijk niet oplossen. Provincies hebben een budgetbrief ontvangen waarin aangegeven is hoeveel geld zij vanuit het Plattelandsfonds (waar deze interventie onder valt) zullen krijgen. Hoe dat bedrag verder over de individuele interventies wordt verdeeld is aan de provincies zelf. De vraag of het genoemde bedrag beschikbaar komt moet de provincie dus zelf beantwoorden, voordat er middelen voor dit maatregelpakket beschikbaar kunnen worden gesteld.
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	De aanpak met planning en mijlpalen is het toetsteam onduidelijk. Het tijdpad voor de uitwerking moet verder worden gespecificeerd. Aangegeven is dat dit een eerste stap is, maar onduidelijk is hoe de onderverdeling in de tijd precies is en welk deel van het uiteindelijke doel met deze eerste stap wordt gerealiseerd.
Deel 6: no-regret	Het maatregelpakket draagt direct bij aan meerdere doelen van het NPLG. Echter is de mate van uitwerking van het maatregelpakket en de kwantitatieve bijdrage op dit moment onvoldoende en is daarmee beperkt sprake van no-regret. Provincie wordt verzocht het maatregelpakket verder uit te werken, zodat er wel sprake kan zijn van een hoge mate van no-regret.

5. Integrale gebiedssamenwerking NSP	
Deel 0: Algemeen	Dit maatregelenpakket betreft het opzetten van een subsidieregeling. De subsidieregeling bestaat uit twee onderdelen: 1. het voorbereiden en oprichten van een samenwerkingsverband en het formuleren van een gebiedsopgave en de uitwerking daarvan in een integraal gebiedsplan, 2. het in samenwerking uitvoeren van een integraal gebiedsplan. Bij de uitvoering wordt gedacht aan realisatie van productieve en niet productie investeringen gericht op klimaat, water, bodem, biodiversiteit en landschap. Andere voorbeelden zijn ruilverkaveling en beheeractiviteiten. De provincie geeft ook aan dat zij nog niet weet om hoeveel gebiedsprocessen dit dan zou gaan. Het toetsteam vraagt zich af waar dit aan ligt, welke kennis is hier nog voor nodig? En zijn er geen lopende gebiedsprocessen waar op aangehaakt kan worden? Wellicht vanuit de 'oude gebiedsplannen' vanuit de WSN waar er al sinds 2021 zouden moeten lopen?
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	Volgens de provincie draagt de subsidieregeling bij aan de PPLG doelstellingen op het gebied van biodiversiteit, vermindering stikstofuitstoot, water en bodem sturend, klimaat en kringlooplandbouw. Daarnaast worden de doelen van het NSP als meekoppelkansen benoemd: - Klimaatadaptatie - Klimaatmitigatie - Betere waterkwaliteit - Betere bodemkwaliteit - Betere luchtkwaliteit - Meer en herstel biodiversiteit - Mooier landschap Het is onduidelijk in hoeverre deze subsidieregeling kwantitatief bij gaat dragen aan de benoemde doelstellingen en meekoppelkansen.
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	Het kwantitatieve doelbereik van de maatregel is op dit moment nog niet aan te geven. Er wordt aangegeven dat er in het gebiedsproces een doelstelling wordt gesteld. De vraag is hoe dit zich verhoudt tot de provincie brede doelstellingen en hoe de provincie hier regie op houdt. Stelt de provincie ook van te voren al bepaalde kaders vast voor deze gebiedsprocessen? Zoals bijvoorbeeld al mooi gedaan is bij het indelen van de arealen per deelgebied?
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	De subsidieregeling wordt door de provincie opengesteld, participatie van de gebiedspartijen zit in de subsidieregeling.
Deel 4: Financiën en risico's	De kosten voor het ontwikkelen van integrale gebiedsplannen en het verlenen van voorschotten voor uitvoering zijn geraamd op € 4.556.000. De kostenraming is gebaseerd op de Europese middelen die beschikbaar zijn vanuit het GLB-NSP en de daarbij benodigde cofinanciering.
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	Het onderdeel integrale gebiedssamenwerking wordt zodra deze definitief is toegevoegd aan de uitvoeringsregeling Europese Landbouwsubsidies NSP GLB Noord-Holland. Hierna kan ook het openstellingsbesluit worden opgesteld. Een eerste openstelling van de regeling staat vooralsnog gepland in Q2 van 2024. Nog niet duidelijk is hoe deze aanvraag past in het beoogde tijdpad. Deze aanvraag zal eerst nog beoordeeld moeten worden, vervolgens moet er dus nog een proces opgezet worden en een samenwerkingsverband gevormd worden. Wanneer denkt de provincie dat deze gebiedsprocessen dan resultaten kunnen leveren die bijdragen aan het doelbereik in 2025, 2027 en 2030? Worden hier ook kaders en afspraken over gemaakt?
Deel 6: no-regret	In de huidige opzet wordt in het maatregelpakket integrale gebiedssamenwerking NSP nog onvoldoende duidelijk gemaakt hoe en in welke mate dit maatregelpakket een bijdrage gaat leveren aan de NPLG doelen. Bovendien weet de provincie nu nog niet welke gebiedsprocessen dit dan zouden moeten zijn en waar zit het knelpunt nu om dit niet op te pakken, financieel/capaciteit? Hierdoor kent het maatregelpakket in de huidige vorm een lage mate van no-regret. Provincie wordt verzocht het maatregelpakket verder uit te werken, zodat er wel sprake kan zijn van een hoge mate van no-regret. Bovendien weet de provincie nu nog niet welke gebiedsprocessen dit dan zouden moeten zijn en waar zit het knelpunt nu om dit niet op te pakken, financieel/capaciteit?

6. Aanleg 86 ha bos en parklandschap	
Deel 0: Algemeen	Maatregelpakket betreft de aanleg van 85,5 ha bos en landschapspark buiten NNN.
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	Het maatregelpakket draagt bij aan de volgende opgaven: - 68 hectare nieuw bos buiten de NNN. Doel PPLG is 1.398 hectare nieuw bos buiten de NNN. - Met 68 hectare bos wordt minimaal 816 ton CO2 gecompenseerd. - 17,5 hectare parklandschap dat bijdraagt aan de doelen van de groenblauwe dooradering (10% in 2050) Recreatie in het parklandschap is een meekoppelkans. Een grondaankoop maakt deel uit van dit maatregelpakket, RTLG Grondzaken is hier reeds op aangehaakt.
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	Voor de aanleg van bos buiten NNN en compensatie CO2 is het doelbereik helder. Het is niet duidelijk in hoeverre het parklandschap bijdraagt aan de 10% GBDA, maar wel dat hier een bijdrage aan wordt geleverd. • Aanbeveling: GBDA kan ook bijdragen aan doelbereik van de VHR opgave. Maak dat inzichtelijk. Dat helpt de provincie NH, maar wellicht ook andere provincies die minder makkelijk deze doelen realiseren. Op die manier ontstaat samenwerking richting het hoofddoel van de VHR, namelijk het realiseren van een Landelijk Gunstige Staat van Instandhouding.
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	Locatie 1, 2 en 3: ontwikkeling van de 3 groenprojecten is vastgelegd in de gemeentelijke Omgevingsvisie Haarlemmermeer 2040, in de Natuurvisie en in de Visie Landschap en Recreatie. Aanleg groenzone Zwanenburg is conform vigerend bestemmingsplan. Voor dorpsbos aanleg en groene carré uitbreiding zal procedure Omgevingsvergunning ontheffing strijdig gebruik worden doorlopen. Voorts zijn vergunningen van Waterschap vereist. Locatie 4: de bijdrage van het Transitiefonds wordt aangewend om de percelen te verwerven van het Rijksvastgoedbedrijf (koop of ruil). Hier wordt een afspraak over gemaakt. Voorts wordt gestart met het uitwerken van het ontwerp en de te doorlopen RO-procedures, zodat bij aflopen van de pachtcontracten gestart kan worden met inrichting.
Deel 4: Financiën en risico's	Van het rijk worden er € 6869.344 gevraagd, vanuit partners is cofinanciering beschikbaar (Gemeente Haarlemmermeer is €3.257.638). De kosten zijn per locatie duidelijk vermeld, inclusief de opbouw ervan. Voor drie van de vier locaties is er een gedetailleerde raming opgesteld door een ingenieursbureau. Voor de vierde is de berekening gebaseerd op normbedragen.
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	Bij zekerheid van beschikbare middelen werkt gemeente Haarlemmermeer verder aan het realiseren, PNH stelt bij zekerheid van middelen een overeenkomst op voor verwerving van percelen van RVB. Locatie 1, 2 en 3: - 1. Planuitwerkingen en aanbestedingen 3 deelprojecten (deels volgtijdelijk). Startdatum: 1 januari 2024. Einddatum: 1 januari 2025. 2. Uitvoering Groenzone Zwanenburg. 1 oktober 2024 – 1 maart 2025 3. Uitvoering Uitbreiding Groene Carré. 1 november 2024 – 1 november 2025 4. Uitvoering Dorpsbos Abbenes- Lisserbroek. 1 juni 2025 – 1 april 2026 Locatie 4: 1. Overeenkomst verwerving gronden. Einddatum: 31 december 2023. 2. Participatie- en ontwerptraject (deels volgtijdelijk). Startdatum: 1 januari 2024. Einddatum: 30 oktober 2026 – 3. Aanplant perceel 3. 30 oktober 2024 – 1 maart 2025 – Aanplant perceel 1, 2 en 4. 30 oktober 2025 – 1 maart 2026 – Aanplant perceel 5: 30 oktober 2026 – 1 maart 2027
Deel 6: no-regret	De aanleg van 86 ha bos en parklandschap kent een hoge mate van no-regret, aangezien de koppeling met NPLG doelen duidelijk in kaart is gebracht en geen lock-in effecten zijn.

7. Realisatie 100ha NNN Waterland Oost	
Deel 0: Algemeen	Maatregelpakket 100ha NN Waterland Oost bestaat uit het aanbrengen van 100 ha nieuwe NNN en het verbeteren van (beheer van) bestaande natuur. In totaal wordt daarmee 200 ha natuur ontwikkeld en hersteld. De gronden zijn/komen beschikbaar en er is inmiddels een conceptinrichtingsplan (definitief ontwerp) beschikbaar.
Deel 1: Opgaven/ probleemanalyse en de te bereiken doelen	Dit maatregelpakket richt zich op de volgende NPLG doelen: veenweide, biodiversiteit, waterkwaliteit versterken en gezonde agrarische bedrijven laten functioneren en de ruimte geven. Er wordt gewerkt aan: - afronding van het Natuurnetwerk - minder versnippering in het gebied en - een sterke kuststrook. - Vernatten/begreppeling t.b.v. weidevogels en tegengaan bodemdaling/CO2 uitstoot. - Extensiveren ivm omzetten naar natuurbeheer/minder schapen/minder mest.
Deel 2: Oplossingsrichtingen, doelbereik en (sociaaleconomische) effecten	Dit maatregelpakket leidt tot: - 100 ha nieuwe NNN - 100 ha optimaliseren bestaand NNN - 1 vispassage - 1 beoogde (agrarische) bedrijfsbeëindiging. Het hoofddoel van dit maatregelpakket is het verbeteren van de waterkwaliteit. De bijdrage aan NPLG doelen is beperkt kwantitatief gemaakt (wat doet dit maatregelpakket precies voor verbeteren waterkwaliteit, stimuleren biodiversiteit, CO2 vastlegging, verbinden natuurgebieden, etc.). Het toetsteam verzoekt de provincie hier meer onderbouwing voor te geven.
Deel 3: Besluitvorming en daarbij betrokken partijen	De volgende partijen hebben een rol: - Provincie Noord-Holland is verantwoordelijk voor het coördineren van het totaal project. - SBB is eigenaar en beheerder van een (groot) deel van de grond - Waterschap HHNK: als waterbeheerder betrokken, eveneens vergunningverlener, eigenaar van de dijken. - Particulier: eigenaar en beheerder van 30/40 ha grond. Verzorgt inrichting van zijn gronden, wordt natuurbeheerder en gaat educatieprogramma opzetten. - Gemeente Waterland: planologische medewerking - LTO, agrarisch natuurvereniging WLD: worden actief geïnformeerd Geplande besluitvorming: - Vaststelling DO door GS (2024) - Vergunningverlening door waterschap (o.a.vispassage) en planologische wijziging door gemeente (nieuwe NNN van agrarische- naar natuurbestemming) (2024/2025)
Deel 4: Financiën en risico's	Totaalbedrag bedraagt €9.390.675, welke uitgegeven kan worden in de periode 2024 – 2027. Dekkingsvoorstel van Noord-Holland is in eerste instantie 100% transitiefonds. Mogelijk leiden PAGW-middelen tot een bijdrage van €4.5 miljoen. De kosten zijn gespecificeerd per locatie, maar er wordt onvoldoende inzicht gegeven in hoe de bedragen per locatie zijn opgebouwd. Er wordt wel aangegeven dat deze op basis van een SSK raming zijn, maar deze is in niet bijgevoegd in deze versie. Het toetsteam ontvangt deze graag van de provincie.
Deel 5: Aanpak met planning en mijlpalen	2023: Start met een pilot: begreppeling, vernatting, beheer en monitoring gedurende 2 jaar. 2024: Aanleg deel BO (beheerpaden, bruggen/dammen) 2025: aanleg rest DO (begreppeling/vernatting) 2026/2027: vispassage en omvorming de NES
Deel 6: no-regret	Dit maatregelpakket is beperkt no-regret, aangezien er nog relatief veel onduidelijkheden zijn hoe dit maatregelpakket precies bij gaat dragen aan de doelen van het NPLG. Voorwaarde voor financiering vanuit het NPLG is dat het extra arealen buiten NNN betreft en geen verwerving van arealen die al onder het NatuurPact gefinancierd worden. Maak die splitsing inzichtelijk, inclusief de bijdrage aan VHR doelbereik. Verbetering van bestaande natuur moet voor het NPLG gekoppeld worden de VHR opgave. Zie daarvoor de Handreiking.

Bijlage bij brief: reactie op vragen en voorwaarden vanuit provincies

Vanuit meerdere provincies is aangegeven welke vragen zij stellen aan het Rijk en welke randvoorwaarden zij nodig achten voor de verdere doorontwikkeling van hun PPLG. Dit document bevat antwoorden op vragen en voorwaarden die verschillende provincies aan het Rijk hebben gesteld bij de indiening van hun PPLG en maatregelpakketten.

Overzicht	
#	**Onderwerp**
1	Vervolg na vervallen landbouwakkoord
2	Transitiefonds en integrale dekking vanuit Rijksfinancieringsbronnen
3	Langjarige beheervergoedingen voor natuurbeheer en ecosysteemdiensten
4	Uitvoeringscapaciteit
5	Consistent beleid op NPLG-doelen en helderheid over de effecten van generieke maatregelen op doelbereik
6	Aanpak Piekbelasting
7	PAS-melders
8	Juridisch instrumentarium/ borging, met name van innovaties in de landbouw
9	Moeilijk beïnvloedbare (stikstof)bronnen
10	Toestemmingverlening i.r.t. natuurdoelanalyses

1. Vervolg na vervallen landbouwakkoord
U vraagt het Rijk om een concreet en helder perspectief voor de agrarische sector, onder meer door het wegvallen van het landbouwakkoord. U vraagt bijvoorbeeld om nadere duiding op onderwerpen als de KPI-systematiek en generieke normen op bedrijfsniveau.

Antwoord:
Na de beëindiging van de gesprekken over een Landbouwakkoord en de val van het kabinet beraadt het kabinet zich op de te nemen vervolgstappen. Hierover zal t.z.t. meer informatie beschikbaar komen. Tot die tijd begrijpen wij het als u de onderdelen landbouw in uw gebiedsprogramma nog niet volledig kunt uitwerken.

2. Transitiefonds en integrale dekking vanuit Rijksfinancieringsbronnen
U vraagt het Rijk om verdere duidelijkheid over het Transitiefonds (o.a. administratieve last, mate van flexibiliteit inzet middelen), en om ondersteuning bij het organiseren van een integrale dekking van de gebiedsprogramma's, waaronder eventuele (Rijks)bijdragen vanuit andere financieringsbronnen dan het Transitiefonds. Dit geldt onder meer voor de dekking van sociaaleconomische maatregelen gericht op leefbaarheid in het landelijk gebied.

Antwoord:
Via trajecten als 'Samen Ramen' en het artikel 2 onderzoek naar de uitvoeringskosten van provincies, gemeenten en waterschappen, wordt nadere invulling gegeven aan de administratieve afspraken rond het fonds.

De stikstof-, klimaat- en wateropgaven in Nederland zijn urgent en de middelen uit het Transitiefonds zijn er om via maatregelen invulling te geven aan die opgave. Door de grote opgave en de beperkte hoeveelheid middelen, is het van groot belang dat de doeltreffendheid en doelmatigheid van de te treffen maatregelen goed in beeld zijn. De middelen uit het fonds kunnen worden ingezet voor de doelen zoals die zijn opgenomen in de instellingswet van het Transitiefonds. Het Transitiefonds biedt geen ruimte voor de financiering van sociaaleconomische maatregelen.

Niet alle maatregelen uit het gebiedsprogramma zullen uit het Transitiefonds kunnen worden gefinancierd, omdat bekostiging uit andere bronnen van regio of Rijk passender is, omdat niet voldoen wordt aan de voorwaarden van het Transitiefonds of omdat de middelen uit het fonds beperkt zijn. Maatregelen kunnen soms in aanmerking komen voor (eventueel gecombineerde) bekostiging vanuit verschillende fondsen of bronnen, dat kan echter verschillen per maatregel. Met deze andere fondsen en programma's worden de mogelijkheden tot harmonisatie met het Transitiefonds (qua proces, uitkering, verantwoording) verkend.

3. Langjarige beheervergoedingen voor natuurbeheer en ecosysteemdiensten
U vraagt het Rijk om duidelijkheid te geven over de mogelijkheden voor langjarige beheervergoedingen voor natuurbeheer en ecosysteemdiensten.

Antwoord:
Wij snappen uw vraag over duidelijkheid omtrent langjarige beheervergoedingen. Het kabinet had dit graag geregeld via het Landbouwakkoord. Helaas is dit akkoord er niet gekomen en gezien de demissionaire status van het kabinet zal besluitvorming hierover worden overgelaten aan een nieuw kabinet.

4. Uitvoeringscapaciteit
U vraagt het Rijk aandacht voor voldoende capaciteit bij (mede)overheden.

Antwoord:
Dit is een essentieel onderdeel voor de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van de transitie in het landelijk gebied. Het voorschot voor uitvoeringkosten voor de provincies over 2022 en 2023 is ontvangen door alle provincies. Er wordt nu gewerkt door LNV aan een voorschot voor uitvoeringskosten 2023 voor waterschappen en gemeenten. Hierbij wordt deze dit jaar uitgekeerd aan de waterschappen en gemeenten

Daarnaast is binnen DG RTLG (LNV) de directie Netwerkfaciliteit verantwoordelijk voor het faciliteren van de provincies, gemeenten en waterschappen, bijvoorbeeld bij capaciteit- en expertisevraagstukken in het kader van het NPLG. In dat kader is een samenwerkingsverband opgetuigd met de zes fysieke uitvoeringsorganisaties van het Rijk om hun gecombineerde kennis en expertise in te zetten. Deze zes Rijksuitvoeringsorganisaties (RWS, Kadaster, RVO, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Staatsbosbeheer) bundelen expertise, data en kennis en maken deze vraaggericht beschikbaar voor overheden via een Datafaciliteit, Helpdesk en Kennisteams rond thema's zoals Grond, Landbouw en Gebiedsontwikkeling. Andere trajecten, zoals samenwerking met de private sector, poolvorming t.b.v. overheden, opzet van een traineeprogramma en een samenwerkingsverband met onderwijsinstellingen zijn ook nog in ontwikkeling.

5. Consistent beleid op NPLG-doelen en helderheid over de effecten van generieke maatregelen op doelbereik
U vraagt het Rijk om duidelijke doorvertaling van doelen, met name natuur en klimaat, naar provinciaal niveau, en om aan te geven wat de verwachte effecten zijn van generieke (Rijks)maatregelen zodat de restopgave voor provincies helder is.

Antwoord:
Het Rijk erkent dat provincies op onderdelen nog geen volledige uitwerking hebben kunnen geven, in afwachting van ontwikkelingen en nog te maken keuzes binnen het Rijk.

Het Rijk snapt ook de behoefte van provincies om een indicatie te hebben van de verwachtte effecten van Rijksmaatregelen op de desbetreffende provincie. Deze inschatting kan niet op alle onderdelen gegeven worden. Dit heeft te maken met een aantal factoren zoals:
- Het vrijwillige karakter van maatregelen;
- Voor een deel van het Rijksbeleid is nog niet concreet welke maatregelen en instrumenten hieraan gekoppeld worden (bijvoorbeeld als het gaat om de 4 Mton normeren en beprijzen voor klimaat);
- Nog niet alle modellen zijn erop ingericht om maatregelen op provinciaal niveau door te rekenen. Samen met kennisinstellingen wordt dit wel verder verkend.

In het NPLG zal in een hoofdstuk worden omschreven wat de relatie is tussen generiek, gebiedsgericht, en Rijksmaatregelen en provinciale maatregelen. Hiervoor zullen ook de koepels worden geconsulteerd.

Regionale doorvertaling van de VHR doelen
LNV is systeemverantwoordelijk voor implementatie van de Vogel- en de Habitatrichtlijn in Nederland. Provincies hebben hierin een belangrijke uitvoerende taak. Onderdeel van de VHR-doelen in het NPLG is dat provincies uiterlijk in 2030 maatregelen hebben getroffen voor het overbruggen van 30% van het gat tussen het huidige areaal en het areaal dat noodzakelijk is voor een gunstige staat van instandhouding (gSvI).

Het Rijk werkt momenteel aan de concretisering van de 30% te ontwikkelen areaalopgave voor 2030. Deze wordt op ambtelijk niveau verder besproken met de provincies. Deze concretisering zal vervolgens als richtinggevend doel worden opgenomen in het Ontwerp NPLG.

Provincies hebben in de gebiedsprogramma's maatregelen en voorstellen opgenomen voor de invulling van de Bossenstrategie. Deze voorstellen tezamen voldoen niet aan de nationale doelstelling. In het Ontwerp NPLG is een indicatieve verdeling opgenomen van een deel van de opgave, gebaseerd op de provinciale gebiedsprogramma's. Voordat het Ontwerp NPLG definitief wordt vastgesteld zullen provincies en Rijk met een verdeling komen voor de restopgave, zodat de gehele opgave voor nieuw bos over de provincies is verdeeld. In de gebiedsprogramma's zullen de plannen voor de bossenstrategie verder geconcretiseerd moeten worden, ook voor herstel van bestaand bos.

Klimaat
In het voorjaarsbesluit 2023 is het volgende bepaald (zie ook de Kamerbrief over voorjaarsbesluitvorming Klimaat). Het NPLG dient in de veehouderij en akkerbouw 5 Mton broeikasgasreductie in 2030 te realiseren. De verwachting is dat met opkoopregelingen (t.b.v. stikstof) al circa 1 Mton reductie gerealiseerd kan worden. Voor de resterende klimaatopgave van 4 Mton wordt normerend en beprijzend beleid gemaakt. Over de concrete invulling van het normerend en beprijzend beleid zijn nog geen afspraken gemaakt. Het streven is dit richting formatie uit te werken. Dit dient vervolgens als aanvullende input voor de gebiedsprogramma's van het NPLG waarmee provincies gebiedsgericht en integraal invulling geven aan de opgaven.

In februari is ook een geografische verdeling van de klimaatopgave in de veehouderij (incl. mestaanwending gebaseerd op de KEV 2021) en een emissiereductie-opgave per provincie meegegeven. Deze verdeling is gebaseerd op een mix van gebiedsgerichte en generieke maatregelen. Er ligt kortom een gezamenlijke verantwoordelijkheid bij provincies en Rijk voor het realiseren van deze opgave. Rijksbeleid geeft invulling aan de 5 Mton. Tegelijkertijd zal een deel van het rijksbeleid gebiedsgericht uitgewerkt moeten worden. Provincies zijn aan zet om deze opgave mee te nemen bij de gebiedsprogramma's en gebiedsprocessen en hebben een rol bij de gebiedsgerichte aanpak van Rijksbeleid. Het Rijk vraagt de provincies nadrukkelijk vanuit integraliteit en ook van uit de klimaatopgave naar het bepalen van maatregelen te kijken en desinvesteringen (kostbare lock-in effecten) door een eenzijdige focus op de stikstofopgave te voorkomen. Provincies met een hogere emissiereductie-opgave hebben een grotere verantwoordelijkheid voor de gebiedsgerichte uitwerking en realisatie van de klimaatdoelen. Provincies en Rijk trekken dus gezamenlijk op voor het realiseren van deze opgave wetende dat de klimaatopgave in 2030 slechts een tussendoel is op weg naar klimaatneutraliteit voor Nederland in 2050.

Voor koolstofopslag en emissiereductie in landgebruik is er ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid bij Rijk en provincies. Voor de koolstofopslag minerale landbouwbodems wordt op dit moment gewerkt aan een geografische verdeling, en deze wordt afgestemd met provincies. Bij dezen opgave hebben provincies een rol om Rijksmaatregelen gebiedsgericht uit te werken en de opgave in samenhang met de andere NPLG-doelen te realiseren in gebiedsprocessen. Deze verdeling zal onderdeel zijn van het Ontwerp-NPLG.

Voor de klimaatopgave Bomen, Bossen en Natuur is het met de huidige kennis nog niet mogelijk te komen tot een geografische verdeling. Deze zal dus ook geen onderdeel vormen van het Ontwerp-NPLG. Wel is er veel koppeling met deze opgave en de uitbreiding van natuurarealen in de VHR, de Bossenstrategie en de uitbreiding van GBDA. Naar de toekomst toe zal gekeken worden of er alsnog een regionale verdeling van deze opgave mogelijk is, ofwel welke praktische handvaten voor uitwerking meegegeven kunnen worden in een handreiking voor de gebiedsprogramma's.

6. Aanpak Piekbelasting
U vraagt om een update over de Aanpak Piekbelasting en duidelijkheid over andere regelingen/mogelijkheden, zoals voor verplaatsing en omschakeling.

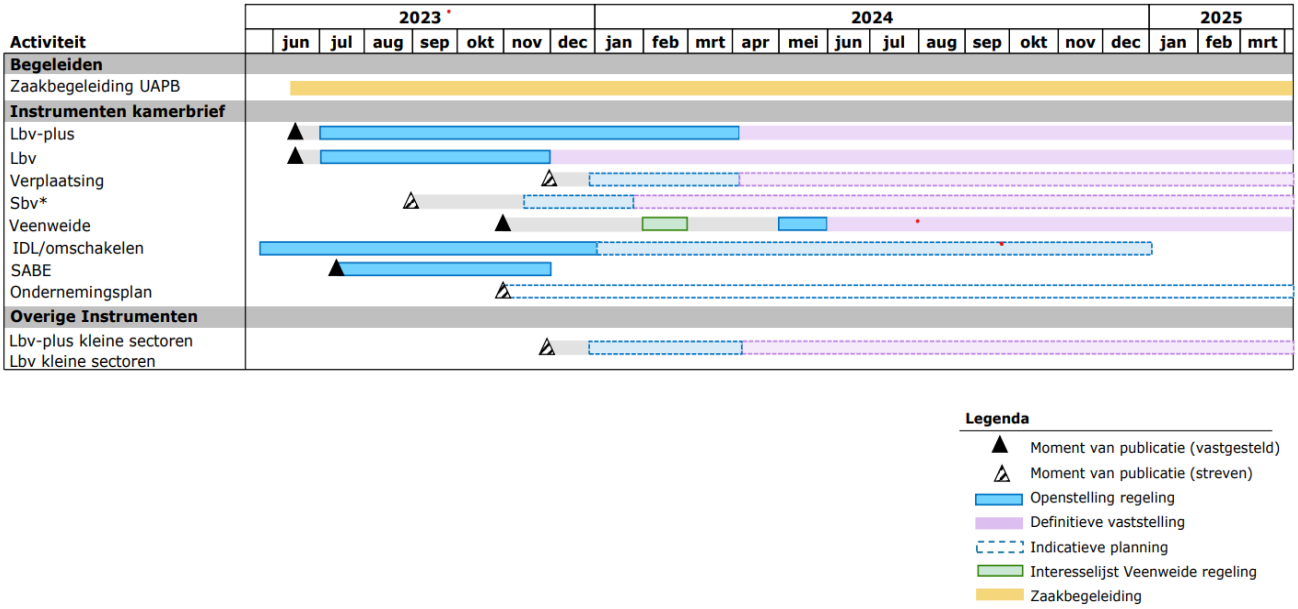
Antwoord:
Sinds 1 augustus jl. zijn alle regio's van start gegaan met de uitvoering van de aanpak piekbelasting. Ondernemers die vallen onder de aanpak kunnen gebruik maken van een zaakbegeleider. Een zaakbegeleider kan een ondernemer ondersteunen en begeleiden in het verkennen van de verschillende mogelijkheden binnen de aanpak, dit gebeurt op initiatief van de ondernemer.

Binnen de aanpak piekbelasting kunnen ondernemers door (een combinatie van) innoveren, extensiveren, omschakelen en/of verplaatsen komen tot stikstofreductie. Ook vrijwillige beëindiging behoort tot de mogelijkheden. De Lbv-plus (en de Lbv voor een bredere groep ondernemers) is 3 juli open gegaan. Er is veel interesse in de regelingen, maar het is nog te vroeg om op basis de aantallen inschrijving voorspellingen te doen over het verdere verloop en de uiteindelijke resultaten.

Bovendien gaat de aanpak over veel meer dan alleen stoppen. Uiteindelijk gaat het om de totale hoeveelheid stikstof die we via extensiveren, omschakelen, innoveren, verplaatsen en stoppen weten te reduceren.

Het streven is dat eind van dit jaar de overige regelingen gepubliceerd zijn en een periode alle regelingen gelijktijdig openstaan. Het gaat om een grote, belangrijke keuze voor ondernemers, waarbij tijd en rust nodig is om de juiste keuze te kunnen maken.
In onderstaande weergave vindt u een overzicht van de verschillende regelingen en de te verwachte termijn van publicatie en opstelling. Voor een aantal regelingen is dit indicatief o.a. vanwege staatssteunnotificatie.

Openstellingskalender | Dit zijn de geplande openstellingen in de aanpak piekbelasting

7. PAS-melders

U vraagt om een oplossing voor de situatie van PAS-melders.

Antwoord:
Het kabinet vindt het van groot belang dat zoveel mogelijk meldingen zo spoedig mogelijk in vergunningen worden omgezet. Daarom wordt het legalisatieprogramma uitgevoerd en worden er bronmaatregelen getroffen.

Er zijn 2488 legalisatieverzoeken ingediend. Van de 596 beoordeelde dossiers blijkt dat 259 meldingen niet aan de criteria voldoen om gelegaliseerd te worden. Van 337 meldingen is vastgesteld dat ze recht hebben op een oplossing via het legalisatieprogramma. Voor 107 daarvan is reeds een oplossing:

- 14 melders hebben inmiddels vergunningen verleend gekregen.
- 51 meldingen hebben geen legalisatie nodig, bijvoorbeeld omdat er sprake is van dubbele aanvragen (11) of omdat er door de rekengrens geen berekende stikstof op natuur is (40);

- 43 meldingen hebben een bestuurlijk rechtsoordeel gekregen en 2 meldingen een positieve weigering omdat er geen stikstofruimte nodig is voor legalisatie; zij passen binnen hun bestaande toestemming.

Voor het versnellen van het legalisatieprogramma wordt de eerst inzetbare ruimte uit de aanpak piekbelasters gebruikt.

Het kabinet heeft recent besloten om de prioritering van ruimte in het SSRS aan te passen waardoor de ruimte in beginsel éérst beschikbaar komt voor PAS-melders. Mede op verzoek van de provincies komt een interactieve kaart van het RIVM waarmee beter is in te schatten waar ruimte uit regelingen beschikbaar komt, zodat de verificatie daarop kan worden gefocust.

8. Juridisch instrumentarium/ borging, met name van innovaties in de landbouw
U geeft aan dat, om tot uitvoering van gebiedsprogramma's te komen, het van belang is dat er voldoende juridische borging is van geplande maatregelen die leiden tot doelbereik, waaronder innovaties in bijvoorbeeld de landbouw.

Antwoord:

M.b.t. innovaties en Rav-factoren
Na de uitspraak van de Raad van State vorig jaar, is het niet meer mogelijk om een natuurvergunning te verlenen waarbij de berekening enkel gebaseerd is op Rav-factoren. Daarvoor moet een passende beoordeling overlegd worden. Om ondernemers te ondersteunen bij het opstellen van een passende beoordeling, werkt DGLGS samen met de provincies aan het opstellen van een handreiking die daarvoor handvatten kan bieden om te komen tot een juridisch houdbare natuurvergunning. Ook loopt er een onderzoekstraject om te borgen dat emissiearme stalsystemen op een juiste wijze worden gebruikt zodat het stikstofreducerend effect (wat deze stalsystemen beloven te halen) ook daadwerkelijk gehaald wordt. Daarnaast zet IenW in op het verbeteren van de huidige systematiek van totstandkoming van emissiefactoren en gebruik van de emissiearme stalsystemen. Voor de langere termijn wordt er gewerkt aan een nieuwe reguleringssystematiek voor emissies op basis van middelvoorschriften in combinatie met continu gemeten emissies.

M.b.t. emissies op bedrijfsniveau, KPI's en landschapsgronden
Na de beëindiging van de gesprekken over een Landbouwakkoord en de val van het kabinet beraadt het kabinet zich op de te nemen vervolgstappen. Hierover zal t.z.t. meer informatie beschikbaar komen.

9. Moeilijk beïnvloedbare stikstofbronnen
U geeft aan behoefte te hebben aan een duidelijke erkenning en prioritering bij het Rijk voor de aanpak van de problematiek rondom moeilijk beïnvloedbare stikstofbronnen, die op korte termijn (de komende jaren) niet kan worden opgelost. En vooral: wat dit betekent voor maatregelen die u en/of Rijk (moet) nemen ten aanzien van *wel* beïnvloedbare bronnen.

Antwoord:
Het Rijk realiseert zich dat er sprake kan zijn van situaties waarin bronnen van stikstof lastig beïnvloedbaar zijn en dat de realiteit is dat oplossingen hiervan een meerjarige aanpak vergen. Dit laat onverlet dat het Rijk zich maximaal inspant om te doen te doen wat wèl binnen onze mogelijkheden ligt om tot vermindering van depositie van stikstof op kwetsbare natuurgebieden te komen. Dat is ook van belang voor volhoudbare toestemmingsverlening van de diverse ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Provincies en Rijk blijven hierover met elkaar in gesprek, aansluitend op de structurele aanpak stikstof en de gebiedsgerichte aanpak van het NPLG.

Wat betreft het buitenland: de huidige vijf sporen voor de buitenlandaanpak van het Rijk blijven van kracht. Het Rijk (LNV/LGS) komt na het zomerreces met een reactie op de toezegging Omtzigt (en op moties Koekkoek, Omtzigt en van Baarle). Dat houdt een visie in op de aanpak van de problematiek in grensgebieden , resp. welke afspraken met de buurlanden worden gemaakt. Er wordt gekeken naar de (gunstige) effecten die worden verwacht van de uitvoering van de vastgestelde Vlaamse PAS-op emissie/depositie in NL natuurgebieden. Met Vlaanderen werkt het Rijk samen met betrokken provincies intensief samen onder meer middels grensoverschrijdende pilots gericht op gemeenschappelijk natuurherstel/beheer en het in kaart brengen van impact van internationale scheepvaart op Vlaamse en Zeeuwse natuur. Daarnaast wordt gezamenlijk gewerkt

aan een afsprakenkader over dossieruitwisseling en beoordeling van grensoverschrijdende effecten bij vergunningverlening. Samen met betrokken provincies worden stappen gezet om tot intensievere samenwerking met Noordrijn-Westfalen te komen en zal binnenkort overleg zijn met Nedersaksen.

Wat betreft de zeescheepvaart: de nieuwe internationale richtlijnen voor motoren/emissies (NECA en VECA) leveren op de lange termijn (tijdsbestek van tientallen jaren) naar verwachting een reductie van 80% stikstofemissie op. Zeescheepvaart zal op termijn onder het Europese ETR vallen; dit betekent dat emissierechten door bedrijven gekocht moeten worden. Dit is een prikkel voor de verdere reductie van emissies.

- Walstroom zeescheepvaart: aanstaande verplichting in grote zeehavens. Effecten zijn nog te bezien.
- Maritiem masterplan I&W gericht op verduurzamen van (exclusief) de Nederlandse vloot, medio juli 2023 bekend wat de maatregelen zijn.

Wat betreft de meetcorrectie blijkt uit een recent uitgebrachte rapportage van het RIVM blijkt dat er geen grote emissiebronnen zijn die de hoge meetcorrectie verklaren.

10. Toestemmingverlening i.r.t. de Natuurdoelanalyses
U geeft aan dat NDA's zorgelijke signalen geven over de staat van stikstofgevoelige natuur en dat dit extra druk zet op toekomstbestendige toestemmingsverlening/ vergunningverlening.

Antwoord:
Als bevoegd gezag zijn in de meeste gevallen provincies primair bevoegd om hier afwegingen over te maken. Tegelijkertijd begrijpen wij ook uw zorgen over de impact van NDA's met veel negatieve scores. Dat geldt in het bijzonder in gebieden waar verslechtering niet is uit te sluiten en waar instandhoudingsdoelstellingen, ook met extra inspanningen, in de komende jaren nog buiten bereik zullen zijn.

Primair is het belangrijk dat de staat van de natuur bepalend is voor de ruimte die er is voor toestemmingsverlening. De NDA's zijn slechts feitelijke ecologische analyses die beschrijven wat de staat van de natuur is, inclusief de verwachte gevolgen van vastgestelde maatregelen, in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De NDA's zijn niet opgesteld met het doel om toestemmingsverlening makkelijker (of moeilijker) te maken, maar hebben hier als best beschikbare kennis van gebieden wel implicaties voor.

De implicatie van de verschillende mogelijke NDA conclusies voor toestemmingsverlening zijn vorig jaar ambtelijk in beeld gebracht en interbestuurlijk afgestemd. Het is aan de bevoegde gezagen om die lijn ook in besluiten over toestemmingsverlening te hanteren.

Daarnaast is het van groot belang dat de inzichten vanuit de NDA's benut worden voor vormgeving, vaststelling en uitvoering van aanvullende maatregelen. Alleen met geborgde, aanvullende maatregelen zal er uiteindelijk meer ruimte kunnen ontstaan voor toestemmingsverlening. In gevallen waar verslechtering in gebieden al geconstateerd is, kan het nodig zijn om al vooruitlopend op de gebiedsprogramma's aanvullende (overleving)maatregelen in te zetten. Hierover vindt bestuurlijke afstemming plaats tussen Rijk en provincies.

Het Rijk en provincies hebben afgesproken dat overheden elkaar informeren over voorgenomen transacties op basis van extern salderen wanneer zij zelf als initiatiefnemer optreden. Op korte termijn wordt de evaluatie van extern salderen uitgevoerd. Daarbij zal ook worden onderzocht of het mogelijk en wenselijk is om het uitwisselen van NH3 voor NOx bij extern salderen te voorkomen. Toegezegd is een onderzoek naar stand van zaken toezicht en handhaving uit te voeren. Verwachting is dat het onderzoek later in 2023 (interbestuurlijk) aanbesteed wordt.

Provincie Noord-Holland

Commissie Landelijk gebied

Dossiernummer	13923
Extern Zaak ID	2146600
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	23 november 2023
Agendapunt	3.a.2
Titel	PPLG: Stand van zaken PPLG
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Landelijk gebied	23 november 2023

Toelichting

Het Rijk heeft een reactie ('tussentijds beeld') gegeven op de startversie van het PPLG. In de brief aan PS worden de belangrijkste punten benoemd en wordt aangegeven wat dit betekent voor de planning van het PPLG.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

G. Houtkamp

BEL/GRN

Telefoonnummer +31235143197

gerben.houtkamp@noord-holland.nl

Verzenddatum

17 NOV. 2023

Kenmerk
2146600/2146614

Uw kenmerk

Betreft: Stand van zaken Provinciaal Programma Landelijk Gebied.

Geachte leden,

Sinds het indienen van de startversie Provinciaal Programma Landelijk Gebied in juni jl. is er veel gebeurd. Er is een nieuw college aangetreden, het beoogde Landbouwakkoord is mislukt en het Kabinet is gevallen. Inmiddels hebben we een 'tussentijds beeld' ontvangen van het Rijk naar aanleiding van de toetsing van de startversie en is er een termijn gegeven voor de volgende versie. Met deze brief willen wij u op de hoogte stellen van de huidige stand van zaken met betrekking tot het Provinciaal Programma Landelijk Gebied.

De volgende hoofdpunten komen aan bod:

- PPLG als integraal beleidskader van Noord-Holland voor de opgaven in het Landelijk gebied
- Stand van zaken aanvraag koplopersprojecten
- Terugblik PPLG-conferentie op 21 september jl.
- De invloed van landelijke ontwikkelingen en onzekerheden op het vervolgproces
- Reactie van het Rijk n.a.v. de toetsing van de startversie PPLG en de aanvraag koplopersprojecten
- Vervolgproces en planning van startversie naar ontwerpversie PPLG

1) Provinciaal Programma Landelijk Gebied, het integrale beleidskader van Noord-Holland voor de opgaven in het Landelijk gebied

- Op 27 juni jl. is de startversie van het PPLG door het vorige college van GS vastgesteld en toegezonden aan de minister.
- Met het opstellen van de startversie PPLG heeft Noord-Holland gekozen voor een integraal beleidskader voor de opgaven in het landelijk gebied voor natuur en stikstof, water en bodem, klimaat, landbouw, landschap, erfgoed en recreatie.
- In het PPLG werkt de provincie ook de opgaven van het Rijk uit, die onderdeel zijn van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Deze Rijksopgaven vloeien voort uit internationale wet- en regelgeving zoals het Klimaatakkoord van Parijs, de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

- Het Kabinet stelde voor het realiseren van deze opgaven in alle provincies een Transitiefonds van in totaal €24 miljard in het vooruitzicht. Voor onze provincie was een indicatief aandeel van € 800 miljoen voorzien. De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel over het transitiefonds controversieel verklaard.

2) Terugblik PPLG-conferentie 'Samen zetten we de toon' op 21 september jl.
Op donderdag 21 september jl. organiseerden we de tweede PPLG-werkconferentie in Amsterdam. De conferentie was bedoeld voor medeoverheden, partners en overige belanghebbenden bij het Noord-Hollandse PPLG. De startversie van het PPLG stond centraal. Het doel was om het vervolgproces samen verder vorm te geven. Er zijn interactieve workshops over de thema's uit het PPLG gehouden, er was een informatiemarkt waar kennis en toekomstperspectief werd gedeeld, en er was ruimte om informatie en input over het vervolgproces uit te wisselen. Op de website is een kort verslag van de dag te vinden.

3) Aanvraag koplopersprojecten
Gelijktijdig aan het indienen van de startversie werd een aanvraag ingediend voor financiering van een aantal zogeheten koplopersprojecten die belangrijk zijn voor realisatie van het PPLG. De aanvraag bedraagt ruim €80 miljoen. Hier was door het Rijk expliciet om gevraagd. De aanvraag kunt u vinden onder de volgende link (de allerlaatste brief onderaan): Document NoordHolland - Brief aan PS over Startversie Provinciaal Programma Landelijk Gebied.pdf - iBabs RIS (bestuurlijkeinformatie.nl).

4) Landelijke ontwikkelingen en onzekerheden van invloed op vervolg
In de periode van de indiening van de startversie PPLG en de koplopersprojecten deden zich belangrijke ontwikkelingen voor zoals het mislukken van het Landbouwakkoord en de val van het Kabinet. Deze ontwikkelingen zorgen voor beleidsonzekerheid en onzekerheid over het Transitiefonds. Het Transitiefonds zal op z'n vroegst in 2025 in werking treden. Voor financiering in 2024 van de koplopersprojecten (zie punt 3) zal mogelijk een aparte begrotingspost in de rijksbegroting 2024 worden opgenomen. De minister heeft aangegeven zich hier hard voor te maken.

5) Toetsing van het PPLG door het Rijk
- Het Rijk heeft de startversie PPLG en de aanvraag koplopersprojecten in juli/augustus jl. getoetst. Het toetsresultaat wordt 'tussentijds beeld' genoemd en is op 24 oktober jl. formeel aan de provincie toegezonden (ambtelijke brief), nadat al eerdere ambtelijke terugkoppeling en toelichting door de minister aan gedeputeerde Beemsterboer hadden plaatsgevonden. De minister heeft, eveneens op 24 oktober, ook de Tweede Kamer over de 12 tussentijdse beelden geïnformeerd; via een link zijn daarbij tevens de brieven aan de provincies openbaar gemaakt.
- Het tussentijds beeld betreft een eerste toetsing door de betrokken departementen. In een later stadium gaan ook kennisinstellingen[1] en de Ecologische Autoriteit (EA) de startversie van het PPLG nog toetsen. Over de toetsing door de EA zegt de minister nu dat deze door capaciteitstekorten naar verwachting kan starten in het tweede kwartaal van 2024.

- Van de provincie wordt gevraagd de volgende versie in te dienen in de periode 15 aug. - 30 sept. 2024; hierover komt later meer informatie. Daarna volgt nog een 'uiteindelijk oordeel'. Voor dat uiteindelijke oordeel staat geen planning in de brief. Ook is onduidelijk of EA en kennisinstellingen daar dan weer opnieuw naar kijken.
- Voor de koplopersprojecten wordt de provincie gevraagd om in de periode 15 jan. - 1 maart 2024, een aangepaste aanvraag in te dienen. De huidige aanvraag wordt daarvóór door departementen en enkele kennisinstellingen beoordeeld.

Enkele opvallende inhoudelijke punten PPLG:

- Enthousiasme over onder meer hoe de provincie de NPLG-doelen en de structurerende keuzes 'water en bodem sturend' in de startversie bevestigt.
- De nadruk die in de brief gelegd wordt op het direct ondernemen van stappen door de provincie om de verslechtering in N2000-gebieden tegen te gaan.
- De concrete punten waarop van de provincie commitment wordt verwacht op het aanpassen van het PPLG (over de vorm van het commitment wordt de provincie binnenkort geïnformeerd): de geregionaliseerde PPLG-doelen, het maken van uitgewerkte structurerende keuzes in overgangsgebieden en veenweidegebieden, het maken van globale keuzes voor de ontwikkelrichting van de landbouw in de verschillende gebieden mede op basis van analyse water en bodem, het maken van de noodzakelijke ruimtelijke afwegingen en het inzichtelijk maken van het ruimtebeslag en het concretiseren van acties om verslechtering in N2000-gebieden tegen te gaan.
- Verder wordt gevraagd een aantal andere verbeterpunten door te voeren en de nieuwe Handreiking daarbij te hanteren (verschijnt naar verwachting in januari '24). Voorbeelden zijn uitwerking van het doelbereik en het aanbrengen van een balans tussen het benodigde budget voor de te nemen maatregelen en de dekking.
- Er komt een gezamenlijke 'werkagenda' die in overleg tussen RTLG en ons ambtelijk kernteam tot stand moet komen.

Inhoudelijke punten koplopersprojecten

- Geen enkele van de ingediende koplopersprojecten is bij de eerste beoordeling van het Rijk al direct goedgekeurd. Wel zijn er indicaties waaruit blijkt dat veel projecten met nadere toelichting en aanpassing van de aanvraag wel een behoorlijke kans maken op een gehele of gedeeltelijke bijdrage uit het Transitiefonds.

6) Het 'tussentijds beeld' vraagt nog nadere duiding en ambtelijk overleg met het ministerie.

Dit betreft onder meer:

- Het spanningsveld tussen provinciaal uitwerken en uitwerken in gebiedsprocessen, oftewel top-down-benadering versus bottom-up
- De door het Rijk te leveren inspanningen om het totale doelbereik te realiseren
- De verdere planning

- De aanscherping en verbetering van de aanvraag voor de koploperprojecten
- Ruimte voor experimenten en hulp om aan de slag te gaan en problemen rond 'no-regret' en 'lock-in' op te lossen

Nu er een formele brief met het 'tussentijds beeld' van het Rijk ligt, zullen we een formele schriftelijke reactie gaan voorbereiden

7) Van startversie naar ontwerp-PPLG
Er ligt een startversie PPLG en de volgende versie is de ontwerpversie die ter inzage gelegd kan worden, of mogelijk een voorontwerpversie. Daarvoor zijn onder meer de volgende aanpassingen nodig:

- Aanpassingen naar aanleiding van het coalitieakkoord
- Door het Rijk gevraagde aanscherpingen (zie punt 5 van deze brief)
- Actualisatie op basis van vorderingen beleidsuitwerking, inzichten uit gebiedsprocessen en input stakeholders

We willen parallel aan het opstellen van de ontwerpversie ook verder werken aan de uitvoering van de opgaven en de opbouw van een uitvoeringsorganisatie. Concrete afspraken over hoe de uitvoering gaat plaatsvinden worden daarbij vastgelegd in een uitvoeringsprogramma PPLG, dat een apart onderdeel wordt van het PPLG. Het uitvoeringsprogramma biedt ook de basis voor het doen van nieuwe concrete budgetaanvragen bij het Rijk (via maatregelpakketten).

Verschillende onderdelen van het PPLG vragen om een verdere (beleids-) uitwerking om ervoor te zorgen dat uitvoering in de gebiedsprocessen mogelijk wordt. Aanscherpingen van het PPLG toetsen we zoveel mogelijk op de praktijk in de gebiedsprocessen en de koplopersprojecten zodat focus komt te liggen op praktisch werkbare oplossingen. Daarbij willen we gebruik maken van 'botsproeven' en voorbeeldprojecten waarbij we aan de hand van concrete praktijkcases inzicht krijgen in de eventuele hobbels die bij de uitvoering van het PPLG opgelost dienen te worden. Dit kan helpen om de (structurerende) keuzes in het ontwerp-PPLG verder aan te scherpen.

Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma PPLG en de toetsing in de praktijk, willen we de natuur- en landbouworganisaties vanaf het begin nauw betrekken, zodat er in samenwerking wordt gezocht naar uitvoerbare oplossingen die (zoveel als mogelijk) kunnen rekenen op draagvlak.

8) Vervolg en planning
Bij vaststelling van de startversie werd uitgegaan van een planning waarbij er aan het einde van het eerste kwartaal van 2024 een definitief PPLG zou zijn. Het Rijk gaat nu uit van het aanleveren van een volgende versie van het PPLG in de periode 15 aug. - 30 sept. 2024. Dit vraagt om een nieuwe planning waarbij we ons rekenschap geven van de ontwikkelingen en onzekerheden t.a.v. de volgende punten:

- Door de val van het Kabinet en het door de Eerste Kamer controversieel verklaren van het Transitiefonds, zijn we in een beleidsonzekere en financieel onzekere periode terecht gekomen. En er was al onzekerheid door het mislukken van het Landbouwakkoord. Deze situatie houdt minimaal aan tot aan het succesvol afronden van de kabinetsformatie. Uiteraard weten we niet wanneer er een nieuw Kabinet zal zijn. De

gemiddelde formatie duurt in Nederland 103 dagen, wat zou betekenen dat de formatie begin maart kan zijn afgerond. Daarna moet de Eerste Kamer het Transitiefonds nog behandelen en kan het bijvoorbeeld zijn dat er opnieuw een poging wordt ondernomen een Landbouwakkoord te sluiten.
- Zoals bij punt 5 toegelicht wordt de toetsing door de kennisinstellingen in december 2023 verwacht. De toetsing door de Ecologische Autoriteit (EA) wordt pas in de loop van 2024 verwacht. We weten uiteraard niet wat de bevindingen van de EA gaan zijn en wat die voor impact op het PPLG gaan hebben.
- In januari 2024 komt naar verwachting een actualisatie van de Handreiking gebiedsprogramma's beschikbaar. We hebben er bij het Rijk op aangedrongen ons in die actualisatie niet te 'verrassen' met aanvullende voorwaarden.
- Het Rijk gaat nu uit van het aanleveren van een nieuwe versie van het PPLG in de periode 15 aug. - 30 sept. 2024. Het dan aan te leveren PPLG zal opnieuw door het Rijk worden getoetst. Wat die toetsing concreet gaat inhouden en wat de planning daarvan is, is ons niet bekend. Dit vraagt om een nieuwe planning waarbij we ons rekenschap geven van de genoemde onzekerheden.

We gaan uit van een eigen flexibele planning, met eigen richtdatum voor de oplevering van de definitieve versie PPLG maar aan te passen op cruciale ijkmomenten onderweg. Hierbij houden we 30 september aan als richtdatum voor de oplevering van een volgende versie zoals door het Rijk gevraagd. Zo mogelijk, als het past in onze eigen planning, leveren we dan voor die datum de ontwerpversie of voorontwerpversie aan, inclusief het nieuwe maatregelpakket. Een voorontwerpversie omdat we na de 30ste september dan wellicht nog de opmerkingen van het Rijk verwerken (immers, volgens de Rijksbrief van 24 oktober beoordeelt het Rijk die versie opnieuw) om tot een ontwerpversie te komen die we ter inzage leggen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

E.A.S. Rommel

Provincie Noord-Holland

Commissie Landelijk gebied

Dossiernummer	13130
Extern Zaak ID	1929352
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	23 november 2023
Agendapunt	4.a
Titel	Natuur: Agenderingsverzoek C naar B Vaststelling vier Natura 2000 beheerplannen Laag-Holland
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Landelijk gebied	9 oktober 2023
Commissie Landelijk gebied	**23 november 2023**

Toelichting

GS stellen Natura 2000-beheerplannen vast voor de volgende gebieden in Laag Holland: “Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske”,
“Polder Westzaan”, “Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder”, “Eilandspolder”. In de nieuwe beheerplannen zijn de aanbevelingen van de evaluaties verwerkt en is beschreven op welke wijze aan de doelstellingen gewerkt gaat worden in de komende zes jaar. In de Nota van Antwoord wordt een reactie gegeven op de zienswijzen die zijn ingediend op de ontwerp-plannen.

Agenderingsverzoek Statencommissies Noord-Holland

Naam fractie/ indiener: Partij voor de Dieren / Ilona Haas

Naam commissie en datum: Landelijk gebied 09-10-2023

Verzoekt de brief op de C-agenda onder nr. 10a

van: 07-09-2023

onderwerp: Vaststelling vier Natura 2000-beheerplannen Laag-Holland

ter bespreking te verplaatsen naar de B-agenda.

Aanleiding

Op 5 september ’23 heeft GS de Natura 2000-beheerplannen vastgesteld voor vier Natura 2000-gebieden in Laag-Holland. Deze plannen gelden voor de periode 2023-2029. Voor deze gebieden heeft de provincie eerder Natuurdoelanalyses (NDA’s) opgesteld. In deze analyses moet zijn aangegeven wat de actuele natuurkwaliteit is, welke knelpunten (‘drukfactoren’) er zijn en hoe de natuurdoelen voor dat gebied kunnen worden behaald. Voor twee van deze NDA’s heeft de Ecologische Autoriteit (EA) inmiddels een advies uitgebracht.[1] Het gaat om het gebied Eilandspolder en het gebied ‘Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder’. Deze adviezen zijn behoorlijk kritisch.

Wij vinden natuur belangrijk. En vinden dat de adviezen van de Ecologische Autoriteit serieus moeten worden opgevolgd en geborgd. Tegelijkertijd hebben wij het vermoeden dat de conclusies uit de NDA’s en de adviezen van de Ecologische Autoriteit onvoldoende zijn opgenomen in de recent door GS vastgestelde nieuwe Natura 2000-beheerplannen. GS schuift deze vooral door naar het PPLG-spoor, zie de Memorie van antwoord en de brief aan PS: “Het kan zijn dat de NDA’s of de adviezen va de Ecologische Autoriteit over de NDA’s uitwijzen dat er in aanvulling op de bestaande beheerplannen aanvullende natuurherstelmaatregelen in en rondom de gebieden nodig zijn. Over deze nadere uitwerkingen informeren we u middels het PPLG-spoor.” Terwijl in veel gevallen duidelijk is welke maatregelen nodig zijn, waaronder ook maatregelen in de randzone van de gebieden. Dit kan nu al in de plannen worden opgenomen, zodat niet weer zes jaar natuur verstorende activiteiten in de gebieden zijn toegestaan.

Het behandeldoel

We zouden van de andere fracties graag in ieder geval willen horen:

1. Hoe zien andere fracties deze opnieuw vooruitschuivende werkwijze van GS?

We zouden graag van GS horen:

2. Kan GS aangeven hoe zij de conclusies uit de NDA’s en de adviezen van de Ecologische Autoriteit heeft meegenomen in de vier nieuwe Natura 2000-beheerplannen?

[1] Adviezen - Ecologische Autoriteit

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

S. Kuijs

BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144895

sacha.kuijs@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 7 SEP. 2023

Kenmerk

1929352/2101628

Uw kenmerk

Betreft: Vaststelling vier Natura 2000-beheerplannen voor Laag Holland

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp: vaststelling vier Natura 2000-beheerplannen voor Laag Holland.

Inleiding

Op 5 september 2023 hebben wij Natura 2000-beheerplannen vastgesteld voor vier Natura 2000-gebieden in Laag Holland. Het gaat om "Polder Westzaan", "Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder", "Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske" en "Eilandspolder". In deze brief lichten wij ons besluit nader toe. Achtereenvolgens wordt een schets gegeven van het wettelijk kader, het gevolgde proces en de samenhang met het Provinciaal Programma Landelijk Gebied.

Wettelijk kader

De Wet natuurbescherming geeft aan dat voor elk Natura 2000-gebied een Natura 2000-beheerplan door ons vastgesteld moet worden. In een Natura 2000-beheerplan staat wat er moet gebeuren om de natuurdoelen voor dat gebied te halen en wie dat gaat doen. Ook wordt hierin aangegeven welke activiteiten onder welke voorwaarden in een gebied mogen plaatsvinden. Een beheerplan heeft een looptijd van maximaal zes jaar. Die termijn is eenmalig met ten hoogste zes jaar te verlengen. In een nieuw beheerplan worden de conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie van het voorgaande beheerplan verwerkt.

Proces

Voor alle vier de gebieden liepen de bestaande Natura 2000-beheerplannen eind 2022 af. Op 27 september 2022 hebben wij deze beheerplannen verlengd tot eind 2028. In de toelichting bij ons besluit hebben wij toen vermeld dat we streefden naar geactualiseerde beheerplannen vóór medio 2023. Op 7 maart 2023 hebben we ontwerp-beheerplannen vastgesteld. Deze ontwerp-beheerplannen hebben gedurende zes weken ter inzage gelegen. Eenieder heeft gedurende deze periode de gelegenheid gekregen een zienswijze in te dienen. Er

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

zijn 34 geldige zienswijzen ingediend. In de Nota van Antwoord zijn deze zienswijzen beantwoord. Waar nodig zijn de beheerplannen naar aanleiding van de zienswijzen aangepast. Daarnaast zijn enkele ambtshalve wijzigingen doorgevoerd. Alle wijzigingen zijn aangegeven in de Nota van Antwoord.

Samenhang met het Provinciaal Programma Landelijk Gebied

In de startversie van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) is beschreven hoe we aan de opgaven voor biodiversiteit, waterkwaliteit, stikstof en klimaat gaan werken. De doelstellingen voor de Natura 2000-gebieden, zoals uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen, zijn dan ook opgenomen in de startversie van het PPLG. Voor de Natura 2000-gebieden die stikstofgevoelige doelen omvatten zijn aanvullend op de beheerplannen extra Natuurdoelanalyses (NDA's) opgesteld. De genoemde maatregelen in de geactualiseerde beheerplannen zijn meegewogen in deze NDA's. De NDA's maken onderdeel uit van het vervolgtraject en de afwegingen in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied. Het kan zijn dat de NDA's of de adviezen van de Ecologische Autoriteit over de NDA's uitwijzen dat er in aanvulling op de bestaande beheerplannen aanvullende natuurherstelmaatregelen in en rondom de gebieden nodig zijn. Over deze nadere uitwerkingen informeren we u middels het PPLG-spoor.

Tot slot

Op grond van de Wet natuurbescherming staat voor belanghebbenden beroep tegen de definitieve vaststelling van de beheerplannen alleen open voor zover de in het beheerplan omschreven activiteiten als vergunningvrij zijn verklaard. De looptijd van de nieuwe beheerplannen is maximaal zes jaar, zo nodig eenmalig te verlengen met maximaal zes jaar.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk
5 bijlagen

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Nota van Antwoord ontwerp-Natura 2000-beheerplannen Laag Holland
Natura 2000-beheerplan Polder Westzaan 2023-2029
Natura 2000- beheerplan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder 2023-2029
Natura 2000-beheerplan Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske 2023-2029
Natura 2000-beheerplan Eilandspolder 2023-2029

Nota van Antwoord

Ontwerp-Natura 2000-beheerplannen: “Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske 2023-2029”, “Polder Westzaan 2023-2029”, “Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder 2023-2029” en “Eilandspolder 2023-2029”

Kenmerk: 1929352/2101650

Provincie Noord-Holland

Inhoud

Inleiding 2
Natura 2000-beheerplan 2
Leeswijzer 2
Vervolgprocedure 3
Overzicht zienswijzen 4
Veel voorkomende gronden 5
Beantwoording zienswijzen 6
Beantwoording zienswijzen met betrekking tot faunabeheer 32
Ambtshalve wijzigingen 36

Inleiding

In deze Nota van Antwoord worden de zienswijzen beantwoord die zijn ingediend op de vier ontwerp-Natura 2000-beheerplannen voor Laag Holland. Het gaat om plannen voor de volgende gebieden: “Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske” (IVOT), “Polder Westzaan”, “Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder” en “Eilandspolder” (hierna: de vier ontwerp-Natura 2000-beheerplannen).

De vier ontwerp-Natura 2000-beheerplannen zijn door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland vastgesteld op 7 maart 2023. Vervolgens zijn de plannen vanaf 16 maart zes weken ter inzage gelegd. Gedeputeerde Staten ontvingen gedurende deze periode 34[1] zienswijzen. De indieners van de zienswijzen krijgen deze Nota van Antwoord toegestuurd, waarbij zij ook worden geïnformeerd over de vervolgprocedure. In totaal hebben 14 zienswijzen aanleiding gegeven tot wijzigingen in de tekst van één of meerdere beheerplannen.

Natura 2000-beheerplan

In een Natura 2000-beheerplan staan de maatregelen voor natuurherstel en de voorwaarden voor activiteiten in het Natura 2000-gebied. Het doel van het plan is de beschermde natuur te behouden en ontwikkelen om zo te voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied. Een beheerplan heeft een maximale geldigheidsduur van zes jaar en kan eenmalig verlengd worden. Voor de vier al eerder genoemde Natura 2000-gebieden zijn dit de tweede beheerplannen.

Een beheerplan kan, als verplicht wettelijk instrument, niet belast worden met zaken die vanuit ander (provinciaal) beleid van belang zijn. Vragen/keuzes die thuishoren bij andere beleidsoverwegingen zijn geen onderdeel van deze vier beheerplannen. De zienswijzen die betrekking hebben op andere beleidsvelden en -overwegingen dan waar een Natura 2000-beheerplan over gaat, worden niet via deze Nota van Antwoord behandeld. Voor deze zienswijzen kan het beheerplan geen oplossing bieden. In een beheerplan koppelen we daar waar mogelijk wel de Natura 2000-doelen aan andere beleidsdoelen, zoals de Kaderrichtlijn Water. Zo brengen we samenhang aan in de realisatie van beleidsdoelen.

Leeswijzer

In deze inleiding gaan we hierna in op de vervolgprocedure. Daarna volgt een overzicht van de ingediende zienswijzen. Daarbij worden de punten met betrekking tot het faunabeheer, zoals ingediend door Natuurmonumenten en de WBE, apart behandeld vanwege de lengte van deze punten en de reactie daarop.

[1] In het overzicht staan 41 zienswijzen. Hiervan is één te laat ingediend. Twee zijn geen zienswijzen, maar zijn verzoeken tot uitstel. Vier zijn dubbel ingediend door een organisatie; drie keer was dat vanwege een ontbrekende handtekening.

Voordat specifieke zienswijzen worden beantwoord, wordt eerst een reactie gegeven op gronden die in meerdere zienswijzen voorkomen. De Nota van Antwoord eindigt met een aantal wijzigingen, die ambtshalve noodzakelijk worden geacht.

Vervolgprocedure

Tegen het besluit tot vaststelling van de vier Natura 2000-beheerplannen is beroep mogelijk bij de Rechtbank Noord-Holland. Beroep staat open voor belanghebbenden. Een beroep kan alleen worden ingesteld tegen specifieke onderdelen van het beheerplan. Beroep staat volgens artikel 8.1 van de Wet natuurbescherming alleen open tegen de beschrijving van projecten die het bereiken van instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen en via het beheerplan zijn vrijgesteld van de vergunningsplicht zoals bedoeld in de Wet natuurbescherming. Geen beroep is mogelijk tegen de elementen gericht op uitvoering, zoals de maatregelen of de fasering van de uitvoering.

Overzicht zienswijzen

De volgende tabel geeft een overzicht van de ingediende zienswijzen. Privépersonen zijn niet bij naam genoemd vanwege de bescherming van hun privacy.

Indiener, volgorde	Kenmerk 1929352/	Naam
1	2000007	R.K.V.V. Saenden
2	2002606	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
3	2002609	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
4	2006683	Sportvisserij MidWest Nederland
5	2017682	
6	2017708	
7	2017799	Recreatie Noord-Holland
8	2023003	Vogelbeschermingswacht Zaanstreek
9	2023008	LTO Noord afdeling Groot Waterland
10	2023023	Vogelbeschermingswacht Zaanstreek
11	2023990	Waterlandtochten /IJsbaanclub Ilpendam
12	2024039	Vogelwerkgroep Alkmaar en Omstreken
13	2024138	
14	2025366	Stichting Kalverpolder
15	2025371	Vogelbeschermingswacht Zaanstreek
16	2025372	Vogelbeschermingswacht Zaanstreek
17	2025374	Twiske Haven
18	2025376	LTO Noord afdeling Groot Waterland
19	2025395	Platform Zaanse Veenweiden
20	2025396	Platform Zaanse Veenweiden
21	2025529	Platform Zaanse Veenweiden
22	2025794	LTO Noord afdeling Groot Waterland
23	2026360	LTO Noord
24	2026473	Stichting De Bannetocht
25	2026485	LTO Noord
26	2026486	LTO Noord
27	2026689	OVER-Gemeenten
28	2026690	OVER-Gemeenten
29	2026691	OVER-Gemeenten - gemeente Oostzaan
30	2026692	OVER-Gemeenten - gemeente Wormerland
31	2026703	LTO Noord
32	2026704	IJsclub Spijkerboor
33	2026728	Natuurmonumenten
34	2026733	Jisper ijsclub
35	2026735	IJsclub "Ons genoegen" Jispersluis
36	2026742	Surfvereniging Twiske
37	2026743	Vogelbeschermingswacht Zaanstreek
38	2026747	WBE Laag Holland
39	2026760	Stichting Kalverpolder
40	2032512	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
41	2044535	Gemeente Oostzaan

Veel voorkomende gronden

Een aantal gronden (argumenten) wordt in meerdere zienswijzen genoemd. Daarom worden die gronden hier behandeld.

- Voor sommige maatregelen zijn nog geen financieringsbronnen vermeld.
  Dit is een terechte constatering. Er is wel geprobeerd zoveel mogelijk een financieringsbron te vermelden, maar soms is die nog niet gevonden. Dit heeft er met name mee te maken dat financieringsstromen, zoals bijvoorbeeld Programma Natuur fase 2, niet synchroon lopen met het herzien van een Natura 2000-beheerplan. Om te voorkomen dat de uitvoering van maatregelen stagneert, is het verstandig om toch beheerplannen vast te stellen. Het kan immers ook helpen om financiële dekking te verkrijgen nadat een maatregel is opgenomen in een Natura 2000-beheerplan. Het is uitdrukkelijk wel de bedoeling dat alle opgenomen maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd en dat waar nodig, aanvullende dekking geregeld wordt. Het is over het algemeen aan Gedeputeerde Staten om dat te regelen.

- Door sommige indieners wordt gepleit voor meer maatregelen.
  Er zullen zeker maatregelen zijn die ook goed zijn om uit te voeren. In de voorliggende beheerplannen worden de belangrijkste genoemd en die genoemd zijn tijdens het gehele herzieningsproces. Het niet noemen van een maatregel betekent niet dat die niet uitgevoerd mag worden. Het is ook van belang dat het hele pakket wel “behapbaar” moet blijven voor de uitvoerders van de maatregelen, veelal de terreinbeherende organisaties.

- Maatregelen zijn nog niet concreet genoeg uitgewerkt.
  Een Natura 2000-beheerplan is geen inrichtings- of beheerplan op perceelsniveau. We willen ten eerste dat de maatregelen op een optimale manier kunnen worden uitgevoerd. Daarvoor is enige flexibiliteit en ruimte voor maatwerk nodig. Het beheerplan bevat daarom een omschrijving van de noodzakelijke maatregelen op hoofdlijnen en de uitwerking daarvan vindt plaats voorafgaand aan de uitvoering van de maatregelen. Ten tweede zou een beheerplan, na verlenging, twaalf jaar geldig kunnen zijn. Dan is een te precies vastgelegde uitwerking niet praktisch.

Beantwoording zienswijzen

Indiener, volgorde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
1	Polder Westzaan	De verbrakking van Polder Westzaan heeft gevolgen voor de natuurgrasvelden van onze voetbalvereniging. Deze worden namelijk beregend met oppervlaktewater uit het Guisveld. Welke maatregelen moeten mogelijk getroffen worden en hoe zit het met de bijbehorende kosten? Er is hierover niets terug te vinden in het beheerplan.	In de gebiedsvisie Polder Westzaan is als koers aangegeven om het hoofdwatersysteem integraal te verbrakken. De komende tijd worden nog diverse onderzoeken uitgevoerd. Uiteindelijk zal een uitvoeringsplan worden opgesteld in samenwerking met belanghebbenden en betrokkenen uit het gebied, waarin de maatregelen en mogelijke gevolgen verder worden uitgewerkt. Daarom worden in het Natura 2000-beheerplan voor Polder Westzaan de verbrakking en mogelijke gevolgen nog niet nader uitgewerkt.	Toevoegen: er lopen nog diverse onderzoeken naar verbrakking.
2	Meerdere gebieden	Het uitbreiden van verlandingslocaties vermindert het waterbergend vermogen van het gebied en is daarom in strijd met de Keur. Door een onderhoudsplan of ontheffing van de Keur is het mogelijk om aan te geven hoe het waterbergend vermogen in stand gehouden kan worden. Graag dit als voorwaarde opnemen in de plannen voor Polder Westzaan, IVOT en Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder.	Verlanding gaat niet altijd ten koste van het waterbergend vermogen. In veel gebieden in Laag Holland is afslag van oevers een probleem. Dit wordt dan met beschoeiing opgelost en als verlanding daarachter plaatsvindt, gaat dat niet ten koste van het waterbergend vermogen. Er was immers oorspronkelijk land. Ook als verlanding plaatsvindt in een recent gegraven petgat, gaat dit niet ten koste van het waterbergend vermogen. Ondanks bovenstaande zal dit als voorwaarde voor eventuele uitbreiding van verlandingslocaties worden opgenomen, zoals verwoord in de wijziging.	Toevoegen: om het waterbergend vermogen van het gebied te behouden is een onderhouds-plan of een ontheffing van de Keur mogelijk nodig voor eventuele uitbreiding van verlandingslocaties.

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
3	Wormer- en Jisper-veld & Kalver-polder	Als onderdeel van het regulier beheer zijn baggerbuffers en baggerdepots in gebruik. Deze worden niet genoemd. Hierdoor moet HHNK een ontheffing aanvragen, omdat de Nbwet-vergunningen inmiddels verlopen zijn. Dit is voor HHNK geen acceptabele werkwijze.	Als dit vergunningplichtige activiteiten zijn, dan kunnen ze niet zonder meer vergunningvrij opgenomen worden in het beheerplan. Er is dan een Passende of ecologische beoordeling nodig. Als onderbouwd kan worden dat de maatregelen nodig zijn om instandhoudingsdoelen te bereiken, een betere waterkwaliteit kan immers leiden tot verlanding en uiteindelijk tot veenmosrietland, dan zou gebruik gemaakt kunnen worden van de vrijstelling in artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming voor maatregelen ten behoeve van het beheer van Natura 2000-gebieden.	
4	Meerdere gebieden	1. Het aanbrengen van (harde) oeverbescherming leidt tot een minder geschikte habitat voor vissen, waaronder de doelsoorten bittervoorn en kleine modderkruiper. 2. Het afsluiten van watergangen heeft gevolgen voor sportvissers, omdat veel vanuit boten gevist wordt vanwege het niet mogen betreden van veel oevers. Om welke watergangen gaat het? Graag overleg hierover. 3. Verbrakking in Polder Westzaan heeft mogelijk negatieve gevolgen voor de doelsoorten bittervoorn en kleine modderkruiper. En om welke zoutgehaltes gaat het precies?	1. Bij de uitvoering van werkzaamheden in of aan de watergangen moet inderdaad rekening worden gehouden met habitats voor vissen. De afgeslagen oevers vormen echter vaak al geen geschikte habitat voor vissen; het zijn vaak steile, onbegroeide oevers. Daarnaast is voor deze situatie in een deel van de plannen ook de volgende maatregel opgenomen: uitvoeren actief vegetatiebeheer. Uitvoering door aanplant rietstekken ter stimulering van de ontwikkeling van de oevervegetatie, waarmee afkalving verder kan worden beperkt. 2. We willen in de beheerplannen niet te veel in detail treden en de terreinbeheerders ook de benodigde vrijheid geven; om welke watergangen het gaat is daarom nog niet bepaald. 3. In het aanwijzingsbesluit voor Polder Westzaan is zowel voor de bittervoorn als voor de kleine modderkruiper aangegeven: "*Bij (beoogde) verbrakking van het gebied gaat de populatie en het leefgebied mogelijk achteruit, maar in dat geval wordt voorrang gegeven aan het – meer bedreigde en vanuit Europees opzicht – belangrijkere brakke habitattype ruigten en zomen (H6430)*." De verbrakking zal nader uitgewerkt worden in het gebiedsproces en daarom worden in het beheerplan nog geen zoutgehaltes e.d. genoemd.	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
5	IVOT	1. Er wordt te hard gevaren met motorboten. Naast de nadelige gevolgen voor mensen is dit ook slecht voor het onderwaterleven en de waterkwaliteit. Sluit bijvoorbeeld het gebied af voor vervuilende, lawaaiige en snelle motorboten. 2. Bij het huidig gebruik is niet vermeld dat Schiphol-vliegverkeer boven het Ilperveld en het Twiske geluidoverlast en luchtvervuiling veroorzaken. Dit heeft ook gevolgen voor dieren. 3. Er is sprake van lichtvervuiling vanaf terreinen en harde muziek vanaf plezierboten.	1. Een apart provinciaal handhavingsplan gaat dieper in op dit onderwerp. In het Twiske is als maatregel voor de roerdomp een onderzoek opgenomen naar het beperken van verstoring door recreatie en het realiseren van verstoringsvrije zones zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied. Als maatregel is opgenomen dat in Oostzanerveld, Ilperveld en Varkensland de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen beperkt dient te worden. Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers. Er zijn daarnaast diverse andere maatregelen opgenomen om de waterkwaliteit te verbeteren. 2. Vergunningverlening voor de luchthaven Schiphol valt onder de bevoegdheid van het Rijk. Omdat Gedeputeerde Staten geen bevoegd gezag zijn voor Schiphol is er niets vermeld over Schiphol gerelateerd luchtvaartverkeer. 3. Er kan bij lichtvervuiling pas gehandhaafd worden als aangetoond kan worden dat instandhoudingsdoelen in gevaar komen. Dat is vaak lastig, waarmee handhaving op grond van de Wet natuurbescherming moeilijker is. Dat laatste geldt ook voor harde muziek vanaf plezierboten.	
6	IVOT	De zienswijze heeft alleen betrekking op het Twiske: 1. Breng het beheer onder bij Staatsbosbeheer of Landschap Noord-Holland. 2. Voer een vaarverbod in voor de Stootersplas voor de wintermaanden (vanwege de smienten). 3. Verbied massale en luidruchtige evenementen. 4. Verbied zwaar verkeer (behalve voor onderhoud gebied). 5. Verbied recreatief overnachten. 6. Neem een geluidnorm van 35 decibel op. 7. Voer de Habitatrichtlijn in voor ‘t Twiske. 8. Bied geen ruimte aan hondenopvang e.d.	1. Het valt buiten de reikwijdte van een Natura 2000-beheerplan om voor te schrijven wie een gebied beheert. 2. Een vaarverbod op de Stootersplas voor de wintermaanden is nu opgenomen als wenselijke maatregel. 3. Evenementen met veel bezoekers en een hoge geluidbelasting zijn vergunningplichtig in het kader van de Wet natuurbescherming en andere regelgeving. 4. Uit de evaluatie van het Natura 2000-beheerplan is niet gebleken dat zwaar verkeer instandhoudingsdoelen in gevaar brengt. Er is dan ook geen grond om alle zware verkeer te laten verbieden of beperken.	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
			5. Voor recreatieve overnachtingen moeten vergunningen Wet natuurbescherming worden aangevraagd. 6. Het is onduidelijk waarop dit gebaseerd is. Juist door vergunningverlening moet voorkomen worden dat geluidverstoring door een bepaalde activiteit plaatsvindt, waar dit schadelijk zou zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen. 7. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland bepalen niet waar Natura 2000-gebieden, waar Habitatrichtlijngebieden, liggen. Dit is aan het Rijk en gebeurt via een aanwijzingsbesluit en niet via een Natura 2000-beheerplan. Daarnaast is het zo dat de soortenbescherming uit de Wet natuurbescherming overal van toepassing is. Dus op die manier is bijvoorbeeld ook de noordse woelmuis beschermd in het Twiske. 8. Waar van toepassing moet voor een activiteit een vergunning Wet natuurbescherming aangevraagd worden.	
7	IVOT	1. Bij de totstandkoming zijn diverse belanghebbenden niet betrokken. 2. Vul de tekst bij bodem aan met: "Het Twiske is ontstaan na inpoldering, poging tot landbouw, inrichting van een recreatiegebied, geworden tot een recreatiegebied met N2000 status". 3. Wie stelt vast waar de vrije zones van 200 meter rondom de broedgebieden van roerdomp en bruine kiekendief moeten liggen? We missen locatie-specifiek ecologisch onderzoek. Zijn er wel bufferzones nodig i.v.m. bestaande natuurlijke dekking? 4. Er zijn veel meer grauwe ganzen dan de instandhoudingsdoelstelling. 5. We missen locatie-specifiek ecologisch onderzoek naar de smient. Waterrecreatie en smienten zitten elkaar niet direct in de weg. 6. Is er wel afsluiting van de strekdammen nodig gezien de bestaande natuurlijke dekking? We missen locatie-specifiek	0. Algemene opmerking: er heeft wel degelijk locatie-specifiek ecologisch onderzoek plaatsgevonden. Voordat we een Natura 2000-beheerplan actualiseren, laten we het altijd eerst evalueren. Zie: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Natuurversterking_Stikstof/Natura_2000_beheerplannen/Beheerplannen/Evaluatie_N2000_beheerplan_IVOT.org . 1. Dat is juist; het is ondoenlijk om alle belanghebbenden bij een Natura 2000-gebied te laten deelnemen via een klankbordgroep o.i.d. Daarom is er ook de mogelijkheid voor een ieder om een zienswijze in te dienen op het ontwerp-Natura 2000-beheerplan. 2. Vanuit de Wet natuurbescherming geredeneerd is 't Twiske in eerste instantie een Natura 2000-gebied. 3. De beheerder van een gebied kan gewoonlijk het beste bepalen hoe een maatregel exact ingevuld kan worden. Dat is	Er zal benoemd worden dat het tijdens de wintermaanden afsluiten van de Stootersplas en het instellen van bufferzones rondom broedbiotopen mogelijk sociaal-economische gevolgen heeft.

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		ecologisch onderzoek. 7. Bij toetsing huidig gebruik: wat is de definitie van evenement? 8. We vinden voorlichting belangrijk en geven die ook, zoals via borden bij Stootersplas over smient en roerdomp. 9. Wat is intensieve recreatie? In het Twiske is o.a. gemotoriseerd (verbrandingsmotor) niet toegestaan. 10. Er zijn wel sociaal-economische gevolgen voor ondernemers, als er bufferzones van 200 m komen en de Stootersplas wordt afgesloten. 11. Blz. 81, rust in de Ekkers (hier rusten smienten bij wat meer wind). Hier zijn al fietspaden en bruggen verwijderd en hekken met poorten geplaatst om meer rust te creëren. Zijn de effecten van deze maatregelen meegenomen?	hier ook het geval. Zie ook onder 0, algemene opmerking. Uit de evaluatie blijkt dat de doelen voor roerdomp en bruine kiekendief niet gehaald worden en ook wat de drukfactoren zijn. 4. Er zijn inderdaad meer grauwe ganzen dan de instandhoudingsdoelstelling, maar het is geen maximum. Daarnaast wordt nu in het beheerplan het gecoördineerde ganzenbeheer, voor o.a. de grauwe gans, geregeld. 5. Zie ook onder 0, algemene opmerking. Het instandhoudingsdoel voor de smient wordt niet gehaald en de Stootersplas is een belangrijke rustplaats voor de smient in de winter, in de periode november tot en met februari. Waterrecreatie verstoort die rust. Op basis van de huidige informatie kan niet worden uitgesloten dat er tegelijkertijd waterrecreatie plaatsvindt in de winter en er toch nog smienten op de plas rusten en worden verstoord. 6. De rietkraag die rondom de strekdammen groeit zal het zicht op de plas mogelijk wel wat beperken, hoewel dat in de winter minder is. Op de tussenliggende vlonders is er wel vrij zicht op de plas. In de winter kan daarom niet worden uitgesloten dat er verstoring is. 7. Voor het begrip evenement wordt aangesloten bij de gangbare omschrijving in de Algemene Plaatselijke Verordening. Waar het in het kader van het beheerplan om gaat is dat een activiteit die mogelijk significante effecten heeft, vergunningplichtig is. 8. Waarvan akte en waarvoor waardering. 9. Intensief heeft in dit geval betrekking op aantallen bezoekers. 10. Deze zullen wij explicieter benoemen. Er staat nu al in de tekst: “*Er zijn dan ook beperkte sociaal-economische gevolgen voor het huidige gebruik*.” 11. De door u beschreven en reeds genomen maatregelen	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
			hebben betrekking op de meer luwe delen van het Twiske die bij wind door de smient worden gebruikt als rust- en slaapplaats. De in het beheerplan opgenomen maatregelen hebben betrekking op de Stootersplas. Deze maatregelen zijn nodig om verstoring van de Stootersplas als rust- en slaapplaats voor smient in de winterperiode te voorkomen.	
8	Wormer- en Jisper-veld & Kalver-polder	Deze zienswijze is vervangen door de ondertekende zienswijze 2025372.	Omdat deze zienswijze is vervangen door zienswijze 2025372 geven we op die zienswijze een reactie.	
9	IVOT	1. Verlanding vanuit kranswierwateren is in dit gebied niet reëel. 2. Eutrofiering van water door ganzen en smienten wordt niet genoemd. Ook vertrapping en vraat door deze dieren speelt een rol. 3. In de samenvatting wordt gesuggereerd dat veel mest in de bodem terecht is gekomen, wat onwaarschijnlijk is voor dit vaargebied. 4. Gelukkig wordt beheer genoemd als een van de belangrijkste oorzaken van het niet behalen van doelen. Het is de vraag of aanvullende financiering wel de oplossing is. 5. Er zijn oude stikstofdepositiecijfers uit AERIUS Monitor gebruikt. Depositie zal lager worden, onder andere door technische maatregelen bij mestaanwending. 6. Wegzijging naar omliggende, dieper gelegen polders is niet de oorzaak van verdroging. Verdroging is bij veenbodems 's zomers een natuurlijk fenomeen, waarbij de baggerlaag rondom de percelen ook een rol speelt. 7. De Amerikaanse rivierkreeft speelt ook een rol bij baggervorming en vooral ook bij oeverafslag.	1. Kranswierwateren komen inderdaad zeer beperkt voor in IVOT. Verlandingen kunnen ook op andere manieren tot stand komen. Dat wordt uitgelegd in de tekst voorafgaand aan figuur 1. Eigenlijk zou in figuur 1 ook een blokje kunnen staan met (vegetatieloos) water of water met fonteinkruiden of iets dergelijks. Er is overigens een uitleg weggevallen bij figuur 1 dat alleen de dikomrande habitattypen in IVOT voorkomen. 2. De belangrijkste oorzaken van de eutrofiering van water zijn genoemd. Ganzenvraat wordt benoemd in tabel 18. 3. De genoemde vermesting van de bodem wordt ook veroorzaakt door het neerslaan van stikstof vanuit de lucht. 4. Aanvullende financiering kan volgens ons een belangrijke rol spelen. 5. De allernieuwste AERIUS Monitor-data laten voor 2030 een prognose zien waarbij 100% van het oppervlak van vochtige heiden en 100% van het oppervlak van veenmosrietlanden een overschrijding van de KDW (Kritische Depositiewaarde) laten zien. In deze data zijn alleen geborgde maatregelen meegenomen.	Bij figuur 1 moet de volgende tekst toegevoegd worden: alleen de dikomrande habitattypen komen in het Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske voor. (Wordt ook in het beheerplan voor Polder Westzaan gecorrigeerd.)

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		8. Hydrologische isolatie van grote gebieden is zorgelijk. De rek gaat uit het systeem en het is in veel gebieden een belemmering voor recreatievaartuigen. De onderbouwing voor deze maatregel is slecht te vinden. 9. Participatie heeft in het geval van LTO Noord zeer beperkt plaatsgevonden.	6. In een veenweideperceel is er inderdaad seizoensdynamiek. Het water staat op maaiveld in de winter en zakt uit in de zomer. Dat is het natuurlijke fenomeen. Dit wordt echter beïnvloed door externe factoren. Dat kan zijn doordat door drogere zomers de uitzakking meer dan normaal is, verdroging. Daarnaast lekt er water weg naar de droogmakerijen waardoor aanvoer van voedselrijk water nodig is. Dit wordt ook verdroging genoemd. Daarnaast spelen ook het peilbeheer en de handhaving daarvan een rol. 7. Bij de evaluatie van het huidige Natura 2000-beheerplan is de Amerikaanse rivierkreeft niet als knelpunt naar voren gekomen. Wel zijn diverse onderzoeken in het land bekend en zullen, daar waar nieuwe inzichten zich voordoen, deze worden betrokken, zo nodig. 8. Er zal eerst nader onderzoek plaatsvinden hoe de hydrologische isolatie moet gaan plaatsvinden. 9. LTO Noord is uitgenodigd voor deelname aan de klankbordgroep, is uitgenodigd voor de bijeenkomsten van de klankbordgroep en er zijn ook concepten gedeeld met LTO Noord.	
10	Polder West-zaan	Deze zienswijze is vervangen door de ondertekende zienswijze 2025371.	Omdat deze zienswijze is vervangen door zienswijze 2025371 geven we op die zienswijze een reactie.	
11	IVOT	Schaatsen wordt geschaard onder categorie 4b in tabel 28. Wij zouden graag zien dat de routes van de verschillende door ons georganiseerde tochten geen toestemming behoeven van een terreinbeheerder. Hetzelfde geldt voor evenementen, als een schaatstocht gezien wordt als evenement. Als er voldoende en veilig ijs is, is er geen tijd om te wachten op een beoordeling.	Categorie 4b betekent dat de activiteit niet vergunningplichtig is, maar dat er wel aan specifieke voorwaarden voldaan moet worden. Op blz. 82 en 83 wordt nader ingegaan op schaatsen. Hier staat: "*Schaatsen in het gebied komt sporadisch voor: ongeorganiseerd of in de vorm van georganiseerde schaatstochten over aangewezen routes. Voor watervogels (slobeend en smient) geldt dat ze dan locaties opzoeken met open water. Andere vogels zijn dan in het gebied niet/beperkt*	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
			aanwezig. Uitzondering vormt de roerdomp. ... Bij schaatsen dient de tijdelijke toegangsbeperking foerageergebied roerdomp zoals aangegeven door de terreinbeheerder in acht genomen te worden. Onder deze voorwaarden kan schaatsen in het kader van de Wet natuurbescherming vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan (categorie 4b)." We denken dat deze enige voorwaarde het goed mogelijk maakt dat schaatstochten georganiseerd blijven worden.	
12	Eilands-polder	1. In de samenvatting staat dat het huidig gebruik (agrarisch, verkeer en industrie) in het kader van het PAS passend beoordeeld zijn. Gezien de uitspraak over het PAS is dit juridisch niet houdbaar. 2. Het is niet correct om de in de kader van het PAS uitgevoerde passende maatregelen nog steeds te presenteren. 3. Geef aan waar welke doelen in de Eilandspolder gerealiseerd moeten worden en wat de ecologische vereisten daarvoor zijn. 4. Het is een discutabel uitgangspunt dat het nieuwe beheerplan grotendeels gelijk kan zijn aan het geldende, aangezien het natuurbeleid schromelijk gefaald heeft om de doelen te bereiken. 5. Maisteelt zou geheel stopgezet moeten worden in de Eilandspolder. 6. Heroverweeg de toestemming voor festivals. 7. Het is niet duidelijk wat de verschillen zijn tussen een beheerplan van de beheerders, een Natuurbeheerplan en een Natura 2000-beheerplan (paragraaf 2.2.5). 8. Omdat de doelen voor een Natura 2000-gebied bekend zijn, volgen daar de vereiste condities uit en het daarbij behorende beheer. In paragraaf 2.3.1 wordt omgekeerd geredeneerd. 9. Onderbemalingen zouden in Natura 2000-gebieden niet	1. De beoordeling van het huidig gebruik is in het kader van het PAS niet een andere beoordeling geweest dan zonder het PAS zou zijn uitgevoerd. Het is ook slechts een beoordeling geweest of activiteiten tot effecten zouden kunnen leiden of niet. Voor het gebruik zoals beschreven in het beheerplan is geen ontwikkelingsruimte uit het PAS gebruikt. Als dat wel zo zou zijn, zou dat juridisch niet houdbaar zijn. Uit de uitspraak over het PAS volgt volgens ons echter niet dat de beoordeling van het gebruik in het kader van dit beheerplan juridisch niet houdbaar zou zijn. 2. Uit de uitgevoerde evaluatie bleek dat de opgenomen maatregelen nog steeds goed zijn om te blijven uitvoeren. 3. Het is in het algemeen juist niet opportuun om exact vast te leggen op welke plek precies welke doelen gehaald moeten worden. We willen een bepaalde flexibiliteit houden en bepaalde successie is gewenst, omdat dit onderdeel is van de natuurlijke dynamiek in het ecosysteem. De ecologische vereisten zijn wel precies vastgelegd voor elk doel in de profieldocumenten (https://www.natura2000.nl/profielen). Deze zijn het uitgangspunt voor het uitwerken van de maatregelen. 4. Zie reactie 2. 5. In de evaluatie is niet gebleken dat dit een randvoorwaarde zou zijn voor het bereiken van de doelen in het gebied. 6. In principe moeten voor festivals altijd vergunningen Wet	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		toegestaan mogen worden. 10. Het is niet acceptabel dat er geen herstelmaatregelen voor veenmosrietland zijn opgenomen, maar dat alleen wordt aangegeven dat de stikstofdepositie lager moet worden. 11. De Omgevingsvisie bevat diverse elementen die strijdig zijn met Natura 2000-doelen. 12. In paragraaf 2.4.2 onder Stiltegebieden wordt gerept over schadebestrijding. Om welke schade gaat dit? Wij nemen aan dat dit gaat om schade aan de natuur en niet aan de landbouw. 13. Het behoud van de huidige situatie is niet voldoende om de instandhoudingsdoelstellingen te halen. Er zijn maatregelen voor verbetering nodig (paragraaf 3.3). 14. Voor de doeluitwerking van H6430B zou aangegeven moeten worden waar in het gebied dat zou moeten worden, inclusief de gewenste omvang en kwaliteit. Daaruit volgen dan de benodigde abiotiek en beheer. Idem voor H7140B. 15. Er wordt genoemd dat door het beheer van ongewenste ruigtekruiden, het geen punt is dat er geen flexibel waterpeil is. Dit is een drogredenatie, die symptoombestrijding bepleit in plaats van het aanpakken van de oorzaak. 16. Waarom is ganzenbeheer nodig in dit gebied als in 2012 uit onderzoek bleek dat ganzen geen knelpunt vormden voor veenmosrietland? 17. Citaat bij de smient: "*De mate van verstoring beïnvloedt de keuze van de dagrustplaatsen, maar omdat de soort in het binnenland voornamelijk 's nachts foerageert, hoeft dit niet automatisch tot verlies van voedselgebied te leiden.*" Het verstoren van dagrustplaatsen van de smient is in strijd met een doel voor het gebied. De deur wordt opengezet voor evenementen door de gebruikte formulering.	natuurbescherming worden aangevraagd. Als de activiteiten niet tot significant negatieve effecten leiden, moet de vergunning worden verleend. 7. In paragraaf 2.2.5 wordt kort en bondig beschreven wat een Natuurbeheerplan is; de kaart in de genoemde bijlage geeft meer details. Een Natuurbeheerplan heeft betrekking op het NNN. Het Natura 2000-beheerplan heeft betrekking op het Natura 2000-gebied. In hoofdstuk 1 wordt uitgebreid beschreven wat een Natura 2000-beheerplan is. Ook wordt daar aangegeven dat het Natura 2000-beheerplan geen inrichting- of beheerplan op perceelsniveau is; dat is aan de terreinbeheerders. 8. Uit andere delen van het plan, zoals hoofdstuk 1, wordt duidelijk dat er van omgekeerd redeneren geen sprake is. Paragraaf 2.3.1 kan niet uit zijn context gehaald worden. 9. Er zal nog nader bezien worden wat de Tweede Kamer-brief "Water en Bodem sturend" voor dit gebied gaat betekenen (zie https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/25/water-en-bodem-sturend). 10. In paragraaf 4.1 worden vier maatregelen voor veenmosrietland genoemd. 11. De inhoud van de Omgevingsvisie valt buiten de reikwijdte van het Natura 2000-beheerplan. 12. De vrijstellingen voor stiltegebieden worden vastgelegd in de Omgevingsverordening en vallen daarmee buiten de reikwijdte van een Natura 2000-beheerplan. 13. Bij de evaluatie van het beheerplan is gekeken of de maatregelen zodanig zijn dat de instandhoudingsdoelen worden gehaald. 14. Zie reactie 3. 15. Zie ook reactie 9. Er geldt voor meer beheermaatregelen dat die overbodig zouden zijn, als bepaalde oorzaken	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
			weggenomen zouden worden. 16. Inmiddels blijkt ganzenbeheer wel nodig. 17. Het is duidelijk dat het instandhoudingsdoel voor de smient ook slaap- en rustplaatsen inhoudt. Bij een vergunning voor een evenement moet dus ook beoordeeld worden of dit doel niet in gevaar komt.	
13	Polder West-zaan	Op blz. 53 staat dat ons perceel N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland is. Wij willen geen moerasland, maar grasland.	Op blz. 53 staat de Ambitiekaart afkomstig uit het Natuurbeheerplan, dat betrekking heeft op het NNN. Deze kaart valt buiten de reikwijdte van het Natura 2000-beheerplan.	
14	Wormer- en Jisper-veld & Kalver-polder	De zienswijze richt zich specifiek op de Kalverpolder. 1. De natuurdoelen en de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan moeten aangepast worden aan de actuele situatie en het gevoerde beheer. Het weidevogelbeheer moet op bepaalde plaatsen geïntensiveerd worden. 2. Sommige particuliere percelen worden verwaarloosd, met uitbundige struik- en boomgroei of pitrus tot gevolg. Kan hier handhaving plaatsvinden (het bestemmingsplan sluit bos uit) of onteigening? 3. Overmatige bramengroei moet aangepakt worden door afplaggen en nabeheer. 4. Maaisel wordt nu afgevoerd naar twee centrale depots. Maaisel zou afgevoerd moeten worden, maar financiële en logistieke redenen belemmeren dat. Neem als maatregel op om als pilot maaisel te mogen gebruiken als ophogingsmateriaal bij diepe onderbemalingen. 5. We pleiten voor periodiek 1x in de 5 à 10 jaar onderhoudsbaggeren met name in de smallere watergangen ter verbetering van de waterkwaliteit. Onderzoek de waterkwaliteit/visstand. 6. Vanwege te hoge stikstofdepositie zijn er zowel herstel- als bronmaatregelen nodig.	1. Dit valt buiten de reikwijdte van het Natura 2000-beheerplan. 2. In het Wormer- en Jisperveld is wel grondverwerving, wat iets anders is dan onteigening uiteraard, opgenomen voor een particulier perceel, omdat op het desbetreffende perceel kwalificerend habitat voorkomt. Als maatregel is nu opgenomen: "*Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij overheden en particulieren*". 3. T.b.v. veenmosrietlanden zijn diverse maatregelen ook voor de Kalverpolder opgenomen (zie tabel 11): waaronder ook maaien en verwijderen opslag. 4. Maaisel moet in ieder geval buiten kwalificerend habitat en buiten uitbreidingslocaties gedeponeerd worden. Daarnaast mag het plaatsen van maaisel op oevers niet leiden tot een te hoge nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater. Het is in ieder geval van belang dat aan deze voorwaarden wordt voldaan. In het beheerplan wordt onderkend dat reguliere vergoedingen niet afdoende zijn om in dit gebied maaisel af te voeren. 5. Onderhoud, schonen en baggeren van oppervlaktewateren	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		7. Bestrijd schadelijke en/of invasieve dier- en plantsoorten. 8. Het beheer moet kostendekkend zijn. Dit betekent ook toereikende SNL- en SKNL-vergoedingen. 9. We verwijzen ook naar de algemene samenvatting van het Platform Zaanse Veenweiden.	(met uitsluiting van grootschalig baggeren) is onder voorwaarden vergunningvrij. Er zijn al diverse maatregelen opgenomen om de waterkwaliteit te verbeteren; volgens ons ontbreekt er geen informatie over de waterkwaliteit. Onderzoek naar diverse vissoorten is opgenomen (zie tabel 16). 6. Hier zijn wij het mee eens. Herstelmaatregelen worden op basis van dit beheerplan uitgewerkt en uitgevoerd. Bronmaatregelen komen aan bod in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied. 7. Dit is voor het Wormer- en Jisperveld wel opgenomen, en wordt zo mogelijk verruimd tot de Kalverpolder. 8. Er moet inderdaad indien nog nodig voor alle maatregelen financiële dekking gezocht worden. De hoogtes van SNL- en SKNL-vergoedingen vallen echter buiten de reikwijdte van een Natura 2000-beheerplan. 9. Bij de zienswijze van het Platform Zaanse Veenweiden zullen we daar op ingaan.	
15	Polder West-zaan	Deze vervangt de vorige zienswijze 2023023 van 21 april waarin een handtekening ontbrak. De zienswijze heeft betrekking op Polder Westzaan. 1. Het is een lacune dat Polder Westzaan niet onder de Vogelrichtlijn valt, gezien de rijkdom aan riet-, moeras- en weidevogels. 2. Er ontbreekt een reddingsplan voor brakwatervegetaties. 3. We onderschrijven nut en noodzaak van de 'aanvullende' maatregelen voor veenmosrietlanden. Maar de financiering hiervan is nog niet op orde. Afplaggen moet ook nazorg en vervolgbeheer omvatten. 4. Hooilandbeheer past perfect bij Natura 2000-gebieden met botanische waarden en weidevogels. Laat "vochtig weidevogelgrasland" op vaarland ten dele omschakelen naar "vochtig hooiland". De beheervergoeding is dan hoger.	1. Het Rijk bepaalt welke gebieden Vogelrichtlijngebieden zijn. Dit kan niet veranderd worden via een Natura 2000-beheerplan. 2. De mogelijke verbrakking van het gebied wordt genoemd. 3. Zie algemene opmerking over de financiën. 4. Het veranderen van een beheertype valt buiten de reikwijdte van een Natura 2000-beheerplan. 5. Het verhogen van een vaarlandvergoeding valt buiten de reikwijdte van een Natura 2000-beheerplan. 6. In het beheerplan wordt aangegeven dat handhaving nadere aandacht verdient. Als de beheerplannen voor Laag Holland zijn vastgesteld, zal bekeken worden of het handhavingsplan voor Laag Holland herzien moet worden. 7. Waarvan akte en waardering voor de steun. 8. In een Natura 2000-beheerplan kunnen alleen maatregelen	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		5. Wij pleiten voor een hogere vaarlandvergoeding. 6. Handhaving is niet op orde, onder andere met betrekking tot snelle motorbootjes. We verzoeken vergunningvrij varen te beperken tot fluisterboten. 7. We steunen het onderzoek naar hoogveenbossen in het Noorderveen. 8. Kap diverse bomen ten behoeve van weidevogels. 9. Wij waarderen een jaarlijkse evaluatie van het beheer van kwalificerende habitats, bij voorkeur een onafhankelijke onderhoudsinspectie. 10. Staatsbosbeheer zet voor het beheer mensen in met een afstand tot de arbeidsmarkt, mogelijk gemaakt door een Rijksregeling voor de Participatiewet. Er bestaat nog niet zo'n regeling voor gronden van provincies, gemeenten, waterschappen en particulieren. 11. Voeg een uitvoeringsparagraaf toe met alle maatregelen, inclusief planning en dekking.	opgenomen worden die de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen ten goede komen. 9. Waarvan akte. 10. Wij waarderen het initiatief van Staatsbosbeheer. Hoe het beheer qua bemensing wordt ingevuld valt echter buiten de reikwijdte van een Natura 2000-beheerplan. 11. De intentie is om de beheerplannen niet te gedetailleerd en niet te star te maken. Daarom ontbreekt een exacte planning. Zie algemene opmerking over de financiën.	
16	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	Deze vervangt de vorige zienswijze 2023003 van 21 april waarin een handtekening ontbrak. De zienswijze heeft alleen betrekking op het Wormer- en Jisperveld. 1. Door te veel rietmaaien en verstopte waterinlaatpunten zijn roerdomphabitats afgetakeld. Het Twiske is een goed voorbeeld hoe habitatherstel heeft plaatsgevonden. 2. M.b.t. slaapplaatsen grutto: tijdelijk plasdras zetten is het beste, gevolgd door nabeheer vanwege o.a. pitrus. 3. Bij de maatregelen voor herstel kemphaan en grutto habitats ontbreekt het terugdringen van pitrus. 4. Voor veenmosrietlanden is een mix van herfst- en wintermaaien onmisbaar. Bij afplaggen is nabeheer van belang. 5. Er is een hogere vaarlandvergoeding nodig. 6. De handhaving is niet op orde.	1. Er zijn acht maatregelen opgenomen om roerdomphabitats te verbeteren. Een daarvan is: "*cyclisch, gefaseerd maaibeheer van (te) droog riet en ruigte, 1x per 6 jaar, maaisel afvoeren*". 2. Als maatregel voor de grutto is het volgende opgenomen: "*Evaluatie van aantalsontwikkeling in 2025 en indien nodig onderzoek kwaliteit leefgebied en plas-dras*". 3. Zie ook reactie 2. Daarnaast is voor de kemphaan een aantal maatregelen opgenomen, waarbij sommige ook positief kunnen uitpakken voor pitrus (maaien en verminderen voedselrijkdom, waarbij vooral de fosfaatrijkheid een rol speelt). 4. Bij de maatregelen voor veenmosrietland worden diverse vormen van maaibeheer genoemd en ook nabeheer wordt genoemd. 5. De hoogte van de vaarlandvergoeding valt buiten de	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		7a. Verwijder alle bouwsels en bomen op particuliere gronden in weidevogelterreinen. 7b. Inventariseer kraamkolonies van de meervleermuis. 7c. Hervat nestbehandeling van ganzennesten. 8. Er ontbreken onafhankelijke inspecties naar de staat van onderhoud. 9. Voeg een uitvoeringsparagraaf toe met alle maatregelen, inclusief planning en financiële dekking."	reikwijdte van het beheerplan. 6. Er is een apart handhavingsplan; diep ingaan op handhaving valt buiten de reikwijdte van het beheerplan. 7a. Als aanvullende actie is opgenomen: "*Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij overheden en particulieren*". 7b. Als maatregel voor de meervleermuis is opgenomen: "*Omdat lokale gegevens ontbreken is nader onderzoek naar kraamkolonies en de lokale aantallen foeragerende meervleermuis nodig.*" 7c. Ganzennestbehandeling is onderdeel van het gecoördineerde beheer, dat door dit beheerplan onder voorwaarden vergunningvrij mogelijk wordt gemaakt. 8. Via veldbezoeken en overleggen over de uitvoering van maatregelen wordt een vinger aan de pols gehouden. 9. De intentie is om de beheerplannen niet te gedetailleerd en niet te star te maken. Daarom ontbreekt een exacte planning. Zie algemene opmerking over financiën.	
17	IVOT	De bestaande activiteiten in de haven van het Twiske mogen niet beperkt worden. Wij vrezen dat dat wel gebeurt door de bufferzones van 200 m rondom geschikte broedbiotopen voor onder andere roerdomp en bruine kiekendief (dit kan een doorgaande route afsluiten of de in-/uitgang van de haven).	Een van de maatregelen voor de roerdomp en bruine kiekendief is een onderzoek naar het beperken van de verstoring door recreatie en het realiseren van verstoringsvrije zones zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied. Het gaat in eerste instantie dus nog om een onderzoek bij de bufferzones. Het afsluiten van de Stootersplas ten behoeve van smienten vinden wij passend, aangezien het instandhoudingsdoel voor smienten niet gehaald wordt.	
18	Wormer- en Jisper-veld &	1. Er ontbreekt een volledige evaluatie van de eerste beheerplanperiode. Er ontbreekt een gebiedsdekkende nulmeting van het gebied. 2. De kern van het beheerplan zou moeten zijn dat het beheer	1. In 2021 is een evaluatie uitgevoerd. Het rapport is op deze webpagina te vinden: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Natuurversterking_Stikstof/Natura_2000_beheerplannen .	Bij figuur 1 moet de volgende tekst toegevoegd

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
	Kalver-polder	op orde moet worden gebracht. Het middel van onteigening van natuurgronden van beheerders die niet aan de doelstelling voldoen zou best eens opgenomen kunnen worden als instrument. 3. Verlanding via de kranswierweg vereist een uit het gebied houden van ganzen, die de oever gebruiken als loopplank naar het veld. (En ganzen vreten ook jonge rietscheuten.) Er wordt niet vermeld dat ook Amerikaanse rivierkreeften verantwoordelijk zijn voor oeverafbraak. 4. Fosfatering uit huidige bemesting wordt genoemd als probleem voor de waterkwaliteit. Dit raakt kant noch wal zonder nadere kwantificering. 5. Hydrologische isolatie van grote oppervlakken kan grote gevolgen hebben; eerst een kleine proef is wel op zijn plaats. 6. Ga bodemdaling tegen door waterinfiltratie in bredere percelen door natuurlijk indringing vanuit afbreekbare geperforeerde buizen. En daar waar mogelijk in verband met diergezondheid greppelinfiltratie. 7. De klankbordgroep waar LTO Noord aan deel genomen zou hebben is niet verder gekomen dan een oorverdovende stilte. Het was lastig om informatie te krijgen en te reageren. 8. Het hoofdstuk ganzen aanwezigheid is ronduit slecht en niet adequaat. Afname van aantallen klopt niet.	De T0-habitattypenkaart is in feite een nulmeting voor wat betreft habitattypen. In de hiervoor genoemde evaluatie is ook gekeken naar trends van soorten, dus in feite een vergelijking van de nulsituatie met de huidige. 2. Met name in paragraaf 4.1.5 is aangegeven dat beheer om nadere aandacht vraagt. Per habitattype wordt daar dieper op ingegaan. Daarnaast wordt een aantal algemene maatregelen genoemd, zoals: jaarlijkse evaluaties, betere communicatie richting overheden en particulieren en het agenderen van de behoefte aan aanvullende beheergelden. 3. Er is een uitleg bij figuur 1 weggevallen, namelijk dat alleen de dikomrande habitattypen in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder voorkomen. Zie ook reactie bij zienswijze 2023008. Bij de evaluatie van het huidige Natura 2000-beheerplan is de Amerikaanse rivierkreeft niet als knelpunt naar voren gekomen. 4. In het evaluatierapport, zie ook onder 1, wordt hier uitgebreid op ingegaan vanaf bladzijde 85; zie ook de daar genoemde gebruikte literatuur. 5. Er zal eerst nader onderzoek plaatsvinden hoe de hydrologische isolatie moet gaan plaatsvinden. 6. Bodemdaling is een probleem, maar is in het evaluatierapport niet direct genoemd als een knelpunt voor het behalen van instandhoudingsdoelen. Dit onderwerp wordt nader uitgewerkt in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). 7. LTO Noord is uitgenodigd voor deelname aan de klankbordgroep, is uitgenodigd voor de bijeenkomsten van de klankbordgroep en er zijn ook concepten gedeeld met LTO Noord. 8. We nemen aan dat het bezwaar zich richt op paragraaf 2.2 Faunabeheer en schadebestrijding in Bijlage 3, onder de kop	worden: alleen de dikomrande habitattypen komen voor in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder.

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
			"Ganzen". Deze is grotendeels gebaseerd op een Passende Beoordeling. We zien hier echter geen aantallen genoemd worden.	
19	Polder West-zaan	1. Veel van de reacties van het Platform op concept zijn verwerkt. 2. De concept-Natuurdoelanalyse zou moeten leiden tot een aanpassing van het beheerplan. 3. Op blz. 18: H4010B zijn vochtige heiden en niet veenmosrietlanden. 4. Er kan meer gezegd worden over exacte oppervlakken van kwalificerende habitattypes. 5. Het beheer moet op orde zijn. Het reguliere beheer is niet gebiedsdekkend en de SNL-vergoeding is niet kostendekkend. Meer activiteiten moeten ook onder SNL gaan vallen. 6. Uitbreidingsdoelstelling voor vochtige heiden blijft problematisch. Er is 0,5 ha geplagd voor vochtige heiden, terwijl is aangegeven dat er maar 0,1 ha vochtige heiden aanwezig is. 7. Er komt geen cranberry voor in Polder Westzaan. 8. Aanpak en regie van regulier beheer moet worden opgepakt door de provincie. 9. Verbrakking van het oppervlaktewater is op korte termijn nodig. 10. Financiering van alle maatregelen moet geborgd zijn. 11. Er ontbreken maatregelen, zoals een vegetatiekartering van het Noorderveen. 12. Er ontbreken soms nog knelpunten. 13. Onderzoek of het treffen van maatregelen wel juridisch afdwingbaar is. 14. Op blz. 26: noem naast de deelgebieden Euverenweg & de Lus en Guisveld ook de randzone van de wijk Rooswijk in	1. Waarvan akte. 2. De natuurdoelanalyse zien we als aanvulling op het beheerplan, maar er is ook veel overlap. De natuurdoelanalyse moet nog getoetst worden door de Ecologische Autoriteit en zal waarschijnlijk daardoor nog bijgeschaafd worden. Indien uit de NDA aanvullende maatregelen volgen, dan worden die uitgevoerd in de uitwerking van het herstelmaatregelenprogramma zoals dat ook onderdeel uitmaakt van het PPLG. Er wordt nog nagedacht over een mogelijk toekomstige integratie van de Natura 2000-evaluaties, natuurdoelanalyses en actualisatie van beheerplannen. 3. Op blz. 18 wordt "H4010B (veenmosrietlanden)" veranderd in "H4010B (vochtige heiden)". 4. De meest actuele informatie over habitattypen is te vinden via ndvh.nl, waar alle habitattypenkaarten te vinden zijn. De noodzaak van de meeste maatregelen zijn wel duidelijk ook zonder exacte oppervlaktes te kennen; we willen geen beheerplannen op perceelsniveau. 5. We proberen zoveel mogelijk maatregelen in goed overleg af te stemmen. De hoogte van SNL-vergoedingen valt buiten de reikwijdte van het beheerplan. Wel is opgenomen als aanvullende actie: "*Het agenderen van aanvullende beheergelden voor kwalificerend habitat door de provincie.*" 6. Het plaggen op een oppervlak van 0,5 ha voor vochtige heiden betreft locaties waar zich mogelijk vochtige heiden kunnen ontwikkelen. Dit is dus niet in tegenspraak met elkaar. 7. Vermeldingen van cranberry zullen in het hele plan verwijderd worden. 8. Tot nu toe is nog niet voor een dergelijk model gekozen.	Op blz. 18 wordt "H4010B (veenmosrietlanden)" veranderd in "H4010B (vochtige heiden)". Vermeldingen van cranberry zullen in het hele plan verwijderd worden. Bij het noemen van deelgebieden op blz. 26 en in tabel 10 zal "onder andere" worden toegevoegd.

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		het Guisveld en langs de westoevers van de Gouw in het Westzijderveld.	Het beheer wordt uitgevoerd door de TBO's waar ook de benodigde expertise meer voorhanden is dan bij de provincie. 9. De verbrakking wordt verder uitgewerkt via het gebiedsproces. 10. Zie algemene opmerking over financiering. 11. Bij het opnemen van maatregelen is de haalbaarheid ook van belang; te veel maatregelen zijn niet meer behapbaar en er moet ook voldoende financiële dekking zijn. Vegetatiekarteringen worden geregeld via de monitoringafspraken, en zijn daarom niet opgenomen als maatregel. 12. Het evaluatierapport van het beheerplan gaat uitgebreider in op knelpunten. Het is met name van belang of daardoor belangrijke maatregelen vergeten zijn, maar zie ook bij 11. 13. In sommige gevallen biedt de Wet natuurbescherming de mogelijkheid van passende maatregelen, maar wij proberen zoveel mogelijk maatregelen in goed overleg te bepalen. 14. Bij het noemen van deelgebieden op blz. 26 en in tabel 10 zal "onder andere" worden toegevoegd. We willen in beheerplannen te veel details vermijden en op deze manier vallen er mogelijk ook nieuwe gebieden onder.	
20	Wormer- en Jisper-veld & Kalver-polder	1. Veel van de reactie van het Platform op het concept is verwerkt. 2. Voor meerdere maatregelen ontbreekt een financieringsbron. 3. Voeg als extra maatregel toe de aanpak van invasieve exoten op particuliere gronden door subsidies en voorlichting. 4. Beheerregie is noodzakelijk. 5. Er is een apart uitgewerkt beheerplan voor de roerdomp nodig. 6. Bij het niet behalen van het instandhoudingsdoel voor de smient spelen mogelijk ook een rol: verstoring door waterrecreatie, sterke toename van door pitrus gedomineerde	1. Waarvan akte. 2. Zie algemene opmerking over financiering. 3. Als maatregel is opgenomen om een specifiek particulier eigendom te verwerven. In paragraaf 4.1.5 is al opgenomen als actie: "*Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij overheden en particulieren*". 4. Als aanvullende actie is opgenomen: "*Een jaarlijkse gebiedsbrede evaluatie van het beheer van kwalificerend habitat (inclusief uitbreiding) onder regie van de provincie*". Er worden ook al diverse gesprekken gevoerd over	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		graslanden en een ruige, viltige grasmat (waardoor er minder eiwitrijk, kort gras is om te foerageren). 7. Volgens ons is het instandhoudingsdoel voor de grutto niet gehaald. 8. Wij zijn onder de indruk van de vele waterkwaliteitmaatregelen. Ook maatregelen buiten de kerngebieden zijn nodig. 9. De SNL-vergoeding moet kostendekkend zijn. 10. Het Platform pleit voor een actualisatie van het handhavingsplan om het knelpunt van afstemming en coördinatie tussen handhavende partijen op te lossen. 11. Jaarlijkse monitoring moet verbeterd worden, idem voor jaarlijkse controle van het beheer (schouw). We pleiten voor toezicht op het beheer.	herstelmaatregelen. 5. In eerste instantie zal een gebiedsbreed onderzoek naar ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen uitgevoerd worden (samen met het Ilperveld). 6. Waarvan akte. 7. Er is een nog uit te voeren onderzoek naar de aantallen grutto opgenomen. 8. Sommige maatregelen worden ook buiten de kerngebieden genomen. 9. De hoogte van de SNL-vergoeding valt buiten de reikwijdte van het beheerplan. Wel is opgenomen als aanvullende actie: "*Het agenderen van aanvullende beheergelden voor kwalificerend habitat door de provincie.*" 10. Het handhavingsplan valt buiten de reikwijdte van het beheerplan. Na vaststelling van de beheerplannen voor Laag Holland zullen we bekijken of het handhavingsplan voor Laag Holland herzien moet worden. 11. Zie ook onder 4. In tabel 26 is als maatregel opgenomen: "*nader uitwerken monitoring instandhoudingsdoelen*".	
21	Kalverpolder	1. Beheerdoelen en ambitiekaart NNN moeten aangepast worden. 2. Is handhaving mogelijk vanwege verwaarlozing particuliere percelen? 3. Op percelen met een lage beheerintensiteit zouden gronden met bramen afgeplagd moeten worden. 4. Maaisel zou uit de polder afgevoerd moeten worden. Of eventueel een pilot om diepe onderbemalingen in de polder met maaisel te vullen. 5. De waterkwaliteit moet verbeterd worden. O.a. 1x per 5 à 10 jaar is onderhoudsbaggeren in met name de smallere watergangen nodig. Er is onderzoek nodig naar waterkwaliteit/ visstand met adviezen voor verbetering. 6. De stikstofdepositie moet gereduceerd worden.	1. Dit valt buiten de reikwijdte van het Natura 2000-beheerplan. 2. Als aanvullende actie is opgenomen: "*Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij overheden en particulieren*". 3. Het terugdringen van de stikstofdepositie zou ook tot minder braamgroei moeten leiden. Tijdens het opstellen van het nieuwe plan is door Staatsbosbeheer niet aangeven dat ook in de Kalverpolder geplagd zou moeten worden. 4. Financiële beperkingen spelen bij de afvoer een belangrijke rol. Als aanvullende actie is dan ook opgenomen: "*Het agenderen van aanvullende beheergelden voor kwalificerend habitat door de provincie*". We staan open voor pilots om	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		7. Diverse schadelijke flora en fauna moeten bestreden worden. 8. Het beheer moet kostendekkend zijn. 9. Wij verwijzen naar de samenvatting van de zienswijze van het Platform Zaanse Veenweiden.	diepe onderbemalingen op te vullen. 5. Er zijn diverse maatregelen opgenomen om de waterkwaliteit te verbeteren. 6. Inderdaad moet de stikstofdepositie afnemen. De aanpak van stikstofbronnen valt buiten de reikwijdte van het Natura 2000-beheerplan, maar is opgenomen in het PPLG. 7. Er zijn diverse maatregelen opgenomen om ongewenste soorten te beheren. 8. Zie de algemene opmerking over financiering. 9. Zie de beantwoording aldaar.	
22	Wormer- en Jisper-veld & Kalver-polder	Zie bij indiener nummer 18.	Zie reactie bij nummer 18.	Zie wijziging bij nummer 18.
23	Polder West-zaan	1. De beoogde verbrakking wordt qua uitvoering aangesloten bij het Uitvoeringsprogramma van de Gebiedsvisie Polder Westzaan. Daarom geen verbrakking van oppervlaktewater in agrarisch gebied, loop niet vooruit op uitkomsten gebiedsproces en beperk verbrakking tot Guisveld (conform advies Stuurgroep Verbrakking Westzaan). 2. Verbrakking staat op gespannen voet met het instandhoudingsdoel voor de bittervoorn (/zoetwatermossel). Daarom geen verdere verbrakking behoudens de afspraken in de Gebiedsvisie Polder Westzaan. 3. Maaien en afvoeren van het maaisel is voor het habitat ruigten/zomen belangrijker dan verbrakking. Het maaien zou elke 1-2 jaar moeten plaatsvinden in plaats van de nu voorgestelde 2-6 jaar. Financiële overwegingen lijken daarbij een rol te spelen, maar het beheer zou ook (financieel) geborgd moeten zijn.	1. Het beheerplan is in lijn met de Gebiedsvisie. In de Gebiedsvisie is de koers voor verbrakking vastgesteld. De koers is verbrakking van de gehele polder Westzaan. Het gaat nog niet diep op details van de verbrakking in, omdat de verbrakking nader uitgewerkt gaat worden via het Uitvoeringsprogramma. De uitwerking start met een aantal onderzoeken. 2. In het aanwijzingsbesluit voor Polder Westzaan is zowel voor de bittervoorn als voor de kleine modderkruiper aangegeven: "*Bij (beoogde) verbrakking van het gebied gaat de populatie en het leefgebied mogelijk achteruit, maar in dat geval wordt voorrang gegeven aan het – meer bedreigde en vanuit Europees opzicht – belangrijkere brakke habitattype ruigten en zomen (H6430)*." 3. Voor habitattype H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) wordt verbrakking als een belangrijke maatregel	

Indiener, volgorde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
			gezien. Dit blijkt onder andere uit de uitgevoerde evaluatie van het huidige beheerplan. Daarnaast is gefaseerd maaien en afvoeren als maatregel opgenomen. Hierbij is aangegeven dat de frequentie afhankelijk is van de aanwezige vegetatie en dat die "circa eens in de twee tot zes jaar" moet liggen. Het is dus genuanceerd, waarbij de vegetatie natuurlijk ook van belang kan zijn voor aanwezige fauna. De financiering van een aantal maatregelen behoeft inderdaad nog meer aandacht. Zie algemene opmerking daarover.	
24	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	Zie bij indiener nummer 32.	Zie reactie bij nummer 32.	Zie wijziging bij nummer 32.
25	Polder Westzaan	Zie bij indiener nummer 23.	Zie reactie bij indiener nummer 23.	
26	Polder Westzaan	Zie bij indiener nummer 23.	Zie reactie bij indiener nummer 23.	
27	IVOT	Dit is een verzoek om uitstel. Daarnaast willen we aangeven dat recreatief gebruik van het gebied mogelijk moet blijven. Er zijn zorgen dat dit niet meer mogelijk is door hydrologische isolatie en recreatie weren rondom mogelijke broedlocaties van sommige weidevogels.	Het verzoek tot uitstel is afgewezen.	
28	Wormer- en Jisperveld &	Dit is een verzoek om uitstel.	Het verzoek tot uitstel is afgewezen.	

Indiener, volgorde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
	Kalverpolder			
29	IVOT	Een aantal maatregelen heeft gevolgen voor bedrijven die waterrecreatie uitvoeren in het Twiske. Ook is het mogelijk dat het de doorvaart belemmert. Wij vinden het van belang dat waterrecreatie mogelijk blijft in het gebied en dat vaargangen bevaarbaar blijven. Het gaat om de maatregelen: 's winters afsluiten van de Stootersplas, bufferzones rondom broedgebieden roerdomp en hydrologische isolatie.	Het afsluiten van de Stootersplas ten behoeve van smienten vinden wij passend, aangezien dit nodig is voor het behalen van het instandhoudingsdoel voor smienten. Een van de maatregelen voor de roerdomp en bruine kiekendief is een onderzoek naar het beperken van de verstoring door recreatie en het realiseren van verstoringsvrije zones zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied. Het gaat in eerste instantie dus nog om een onderzoek bij de bufferzones. Er zal eerst nader onderzoek plaatsvinden hoe de hydrologische isolatie moet gaan plaatsvinden.	
30	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	1. Als maatregel ten behoeve van de roerdomp is opgenomen het afsluiten van kleine sloten rondom potentieel broedbiotoop van de roerdomp. Wat is klein en wat is potentieel? Mogelijk worden grote delen van het gebied afgesloten. Wij verzoeken u op te nemen dat primaire en secundaire watergangen niet worden afgesloten. 2. Op blz. 40 staat dat 200 ha van het gebied hydrologisch wordt geïsoleerd. Wij vragen u op te nemen dat recreatieve	1. Wat potentiële broedbiotopen van de roerdomp zijn kan van jaar tot jaar verschillen; daarom zijn deze niet aangegeven. Er zullen geen primaire watergangen worden afgesloten. In paragraaf 8.1 is opgenomen: "*De nadere uitwerking en uitvoering van maatregelen vindt bovendien in overleg en afstemming met belanghebbenden plaats. Indien bij de uitvoering blijkt dat er zich toch sociaal-economische gevolgen zullen voordoen, dan zullen de maatregelen worden aangepast, opdat dergelijke gevolgen worden beperkt.*"	Er wordt in tabel 18 toegevoegd dat geen primaire watergangen worden afgesloten.

Indiener, volgorde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		activiteiten en vaarbewegingen passend bij het gebied mogelijk moeten blijven.	2. In de tekst is al het volgende opgenomen: "*De locatie en omvang van de kerngebieden moet bij de start van de tweede beheerplanperiode worden bepaald. Bij het bepalen van de locaties moet onder andere rekening worden gehouden met de aanwezigheid van kwalificerend habitat, andere natuurdoelen die voor het gebied gelden zoals weidevogels, grondeigendom en (agrarische) functie, wensen met betrekking tot bevaarbaarheid, abiotische geschiktheid en waterbeheer-technische geschiktheid.*"	
31	Polder Westzaan	Zie bij indiener nummer 23.	Zie reactie bij indiener nummer 23.	
32	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	Vanaf de jaren 60 van de vorige eeuw worden er al schaatstochten in en om het Wormer- en Jisperveld georganiseerd. Al die wedstrijden en toertochten hebben niet geleid tot een vermindering van de roerdompaantallen. De Bannetocht is nu uit het ontwerp-beheerplan verdwenen. De Bannetocht zou als bestaand gebruik gezien moeten worden. Het ontwerp-beheerplan is nu in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.	De Bannetocht wordt nu vermeld in het ontwerp-Natura 2000-beheerplan Polder Westzaan; daar zal hij verwijderd worden. In het Natura 2000-beheerplan voor het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder zal de tocht vermeld worden. Er zal vermeld worden dat schaatsen zowel ongeorganiseerd als in de vorm van georganiseerde schaatstochten plaatsvindt. Dit kan dan vergunningvrij plaatsvinden (categorie 4b) als de tijdelijke toegangsbeperking foerageergebied roerdomp, zoals aangegeven door de terreinbeheerder, in acht genomen wordt.	In het beheerplan Polder Westzaan wordt de Bannetocht geschrapt. In beheerplan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder wordt toegevoegd bij schaatsen dat het zowel ongeorganiseerd als in de vorm van georganiseer-de schaats-

Indiener, volgorde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
				tochten, zoals de Bannetocht, plaatsvindt. (Schaatsen valt onder categorie 4b, waarbij de voorwaarde al aangegeven is in de tekst.)
33	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	1. Neem aanvullende maatregelen binnen het Natura 2000-gebied om de stikstofdepositie te verminderen. 2. Verzamel de maatregelen, maak de financiering duidelijk en borg de uitvoering. 3. Voorwaarden aan ganzenbeheer maken natuurbeheer vrijwel onmogelijk. Zie verder “Beantwoording zienswijzen met betrekking tot faunabeheer”. 4. Maak een concreet handhavingsplan met een duidelijke rolverdeling. 5. Het is wel mogelijk om de fosfaatbelasting terug te dringen. 6. Bepaal aan de hand van de nieuwe habitattypenkaart of de behoudsdoelstellingen zijn gehaald en voeg deze nieuwe kaart toe aan het beheerplan. 7. Voeg Appelbes toe als invasieve exoot op blz. 22. 8. Maak de maatregel om illegaal betreden habitat te voorkomen concreet (zie blz. 24). 9. Er dient ook voldoende geld te zijn voor habitats die voorafgaan aan kwalificerende habitats (en ook daarom is ganzenbeheer van belang). 10. Vul tabel 14 met de eigendommen aan met de status van het beheer. 11. In tabel 16 staat dat veenmosrietlanden bij voorkeur in de	1. Stikstofreductiemaatregelen worden binnen de gebiedsprocessen opgepakt. 2. Zie algemene opmerking over financiën en uitwerking van maatregelen. 3. Zie reactie in volgend hoofdstuk. 4. Dit valt buiten de reikwijdte van een beheerplan. Er is al een apart handhavingsplan. 5. De maatregelen die zijn opgenomen in paragraaf 4.5 zijn er ook op gericht om de fosfaatbelasting terug te dringen. Er is ervoor gekozen om dit in eerste instantie binnen de nog nader te identificeren kerngebieden te doen. 6. De nieuwe habitattypenkaart is nog niet gevalideerd. De maatregelen zijn juist op zo'n abstractieniveau geformuleerd dat zij nader ingevuld kunnen worden als nieuwe informatie, zoals een nieuwe habitattypenkaart, beschikbaar komt. Gezien de relatief lange geldigheid van een beheerplan is het niet verstandig om een beheerplan te gebruiken voor vluchtigere informatie. De meest actuele informatie over habitattypenkaarten is te verkrijgen via ndvh.nl. 7. Appelbes zal toegevoegd worden als invasieve exoot op blz. 22. 8. Zie algemene opmerking over uitwerking van maatregelen.	Appelbes zal toegevoegd worden als invasieve exoot op blz. 22. Er zal niet meer vermeld worden dat kanovaren is toegestaan in de Schaalsmeerpolder (paragraaf 2.4 eerste alinea). Zie volgende hoofdstuk voor faunabeheer.

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		winter moeten worden gemaaid vanwege de noordse woelmuis, maar elders staat dat dat vooral in de nazomer en herfst moet gebeuren om de negatieve gevolgen van te hoge stikstofdepositie tegen te gaan. Dit is tegenstrijdig en graag een nadere onderbouwing, ook vanwege eventuele handhaving door de Omgevingsdienst. 12. Maak alle recreatieve voorzieningen na de peildatum vergunningplichtig en ga tot handhaving over. (Veel ook niet of onduidelijk in bestemmingsplan opgenomen.) Deze voorzieningen zijn vaak omgeven door hoge bomen, die negatieve effecten kunnen hebben op instandhoudingsdoelen. 13. Voeg baggerdepots toe aan huidig gebruik. 14. Onderzoek of de gebieden die afgesloten gaan worden voor gemotoriseerde vaartuigen ook afgesloten kunnen worden voor SUP's en mogelijk ook voor kano's. (We gaan ervan uit dat die gebieden wel bereikbaar blijven voor gemotoriseerde vaartuigen voor beheer, monitoring en toezicht.) 15. Er is geen kanorecreatie toegestaan in de Schaalsmeer. 16. Er zijn aanvullende voorwaarden nodig voor de beroepsvisserij. 17. Neem expliciet een scheurverbod voor grasland op. 18. Monitor als provincie de verspreiding van de noordse woelmuis. 19. Wij hopen dat het opgenomen onderzoek naar de meervleermuis daadwerkelijk wordt uitgevoerd. 20. Wij staan positief tegenover een evaluatie van beheer; het beheer buiten onze eigendommen moet verbeterd worden en er moet geld voor gereserveerd worden. 21. Wij willen graag een onderzoek naar hydrologische bufferzones in de polders vanwege de wegzijging van water naar de dieper gelegen omliggende polders.	9. Het klopt dat er rekening gehouden moet worden met gewenste successie. 10. Dat kan aan bod komen bij de jaarlijkse evaluatie. Informatie is vaak via andere bronnen verkrijgbaar; simpelweg overnemen is niet praktisch gezien de looptijd van een beheerplan. 11. We begrijpen dat beheer complex is. De noordse woelmuis kent meer biotopen dan veenmosrietland, waarvan sommige mogelijk in de winter gemaaid kunnen worden. Aangezien de formulering "bij voorkeur" is gebruikt zal de omgevingsdienst hier niet op kunnen handhaven. De winter is voor een noordse woelmuis een minder kwetsbare periode dan bijvoorbeeld de voortplantingsperiode. 12. Handhaving van het bestemmingsplan is aan een gemeente. Als aanvullende actie is wel opgenomen: "*Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij overheden en particulieren*". 13. Zie reactie bij indiener nr. 3. 14. Uit de uitgevoerde evaluatie zijn SUP's en kano's in dit gebied niet als knelpunt naar voren gekomen. 15. Er zal niet meer vermeld worden dat kano's zijn toegestaan in de Schaalsmeerpolder. 16. Uit de uitgevoerde evaluatie bleek niet dat dit bestaande gebruik ingeperkt moet worden. 17. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt nog steeds een scheurverbod. Daarnaast is op blz. 76 onder de kop "Grond/gewasbewerking" het volgende vermeld: "De graslanden binnen het Vogelrichtlijngebied worden beschouwd als kwetsbare graslanden gezien het belang voor weidevogels waaronder de doelsoort kemphaan. Daarom is het scheurverbod hier eveneens van toepassing." Ook in de tabel bovenaan blz. 77 wordt scheuren uitgesloten.	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		22. Behoud en herstel de openheid van het landschap voor grutto en smient.	18. De provincie Noord-Holland monitort de noordse woelmuis al. De genoemde eDNA-monitoring vindt namelijk plaats in opdracht van de provincie. 19. Waarvan akte. 20. Als aanvullende actie is opgenomen: "*Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij overheden en particulieren*". Daarnaast was het ook mogelijk voor particulieren om subsidie aan te vragen. 21. Er komt een hydrologisch onderzoek in Laag Holland (maatregel 15 Programma Natuur); wellicht kan dit daarbij meegenomen worden. 22. Vooralsnog wordt voor de grutto alleen onderzoek gedaan naar de aantallen. Voor de smient worden geen maatregelen genomen. De winterspreiding van de soort is verschoven, waarbij de smient in zachtere winters noordelijker overwintert. Daarnaast is er ook geschikt leefgebied buiten de Natura 2000-begrenzing aanwezig. De reden waarom de smient zich momenteel onder het instandhoudingsdoel bevindt is niet een gebrek aan voldoende omvang en kwaliteit van het leefgebied. Voor de smient hoeft dus niets aan de openheid van het landschap gedaan te worden.	
34	Wormer- en Jisper-veld & Kalver-polder	Zie bij indiener nummer 32.	Zie reactie bij nummer 32.	Zie wijziging bij nummer 32.
35	Wormer- en Jisper-veld &	Zie bij indiener nummer 32.	Zie reactie bij nummer 32.	Zie wijziging bij nummer 32.

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
	Kalver-polder			
36	IVOT	1. Onze leden worden beperkt in het recreatief gebruik van de Stootersplas. In het ontwerp-beheerplan staat immers dat waterrecreatie van oktober tot april wordt uitgesloten op de Stootersplas. Voorts dient waterrecreatie van februari tot en met juni uitgesloten te worden, gedurende de broedperiode. De activiteiten van onze leden hebben echter geen negatieve invloed op de vogelstand. Dit komt door de zeer beperkte gebruikersgroep (circa 30 leden, met name wingfoilers), zeer beperkte gebruiksduur en zeer beperkte invasie van potentieel rust-, foerageer- en broedgebied. 2. Instandhoudingsdoelstellingen kunnen beter behaald worden buiten het centrumgebied van het Twiske. 3. De opgenomen beperkingen hadden in de samenvatting vermeld moeten worden en zijn nu te veel verstopt. Ook zijn ze in strijd met de ambities van de Provincie Noord-Holland, zoals omschreven in het document "*Water, bron van recreatie ~ Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030*"). 4. Wij willen deelnemen aan de klankbordgroep.	1. De dubbele functie van 't Twiske, natuur en recreatie, brengt dilemma's met zich mee. We begrijpen dat het 's winters afsluiten van de Stootersplas een grote impact voor uw vereniging heeft. Gezien de afnemende aantallen smienten vinden wij dit echter een passende maatregel die noodzakelijk is. Voor het afschermen van potentiële broedbiotopen moet onderzocht worden hoe dit kan worden ingepast (zie blz. 36). 2. Zie ook reactie 1. Beperkingen in een gebied hebben bijna altijd gevolgen voor de gebruikers van een gebied. 3. De samenvatting zal aangevuld worden. Zie ook reactie 1; instandhoudingsdoelstellingen zijn een Europese verplichting en wegen daarom zwaar. De visie waterrecreatie staat voor het belang van de waterrecreatie, maar bij waterrecreatie in een Natura 2000-gebied weegt het natuurbelang zwaarder als het instandhoudingsdoel niet gehaald wordt. 4. De klankbordgroep is inmiddels ontbonden en niet meer nodig, omdat er een definitief beheerplan vastgesteld kan worden.	In de samenvatting zal toegevoegd worden dat de Stootersplas in de winter voor waterrecreatie zal worden afgesloten.
37	IVOT	De zienswijze spitst zich toe op het Oostzanerveld en het Twiske. 1. Wij zijn het eens met het 's winters tijdelijk afsluiten van de Stootersplas voor waterrecreatie ten behoeve van smienten, die daar in groten getale voorkomen. 2. Wij pleiten voor een hogere vaarlandvergoeding, die tijdig wordt uitgekeerd. 3. Een gebiedsbreed onderzoek naar ontwikkeling van habitats voor roerdompen in het Oostzanerveld is van harte welkom. 4. Beperk vergunningvrij varen tot fluisterboten. De	1. Waarvan akte. Gezien de afnemende aantallen smienten vinden wij dit een passende maatregel die noodzakelijk is. 2. De hoogte van de vaarlandvergoeding valt buiten de reikwijdte van een Natura 2000-beheerplan. 3. Waarvan akte en dank voor de steun voor deze al opgenomen maatregel. 4. In het beheerplan wordt beaamd dat handhaving meer aandacht behoeft, bijvoorbeeld door een actualisatie van het huidige handhavingsplan. 5. Als aanvullende actie is opgenomen: "*Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het*	

Indie-ner, volg-orde	Gebied	Samenvatting zienswijze	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
		handhaving is niet op orde. 5. Verwijder bosjes op particuliere terreinen in weidevogelgebieden. 6. Wij waarderen een jaarlijkse gebiedsbrede evaluatie van het beheer van kwalificerend habitat onder regie van de provincie, zoals vermeld in het ontwerp-beheerplan. 7. Staatsbosbeheer heeft een groenploeg bestaande uit mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dat zou ook voor gronden van andere eigenaren goed kunnen werken. 8. Voeg een uitvoeringsparagraaf toe met een compleet overzicht van alle maatregelen met planning en financiële dekking.	*organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij particulieren*." 6. Waarvan akte. 7. Wij waarderen het initiatief van Staatsbosbeheer. Hoe het beheer qua bemensing wordt ingevuld valt echter buiten de reikwijdte van een Natura 2000-beheerplan. 8. De intentie is om de beheerplannen niet te gedetailleerd en niet te star te maken. Daarom ontbreekt een exacte planning. Zie algemene opmerking over de financiën.	
38	Wormer- en Jisper-veld & Kalver-polder	Zie verder “Beantwoording zienswijzen met betrekking tot faunabeheer”.	Zie reactie in volgend hoofdstuk.	
39	Wormer- en Jisper-veld & Kalver-polder	Deze zienswijze is identiek aan zienswijze 2025366, van dezelfde indiener (nr. 14).	Zie reactie zienswijze 2025366.	
40	Meerdere gebieden	Niet van toepassing.	Deze zienswijze is te laat binnengekomen.	
41	IVOT	Dit is een ondertekende versie van zienswijze 2026691, met de toevoeging dat ook beroepsvaart behouden moet blijven.	Zie reactie bij zienswijze 2026691.	

Beantwoording zienswijzen met betrekking tot faunabeheer

Samenvatting zienswijze Natuurmonumenten (betreffende faunabeheer)	Reactie Gedeputeerde Staten	Aanpassing beheerplan
1. De hotspots en broedgebieden waarin geen ganzenbeheer mogelijk is zijn onjuist vastgesteld en werken te beperkend. Het werkt averechts, omdat de ganzen zich juist in die gebieden zullen gaan terugtrekken. Er zou alleen een verplichting moeten zijn om 100 meter afstand aan te houden tot de broedgebieden van kemphaan en roerdomp, naast de generieke maatregelen, zoals het gebruik van een geluidsdemper.	In de PB (Passende Beoordeling) is onderzocht onder welke voorwaarden er gebruik gemaakt kan worden van de soortenontheffing ganzen binnen het Natura 2000-gebied. Om dit mogelijk te maken, kan het zijn dat er mitigerende maatregelen genomen moeten worden (voorwaarden) zodat het geen effect heeft op de instandhoudingsdoelen. Als men ganzenbeheer wil toepassen als maatregel om de IHD (instandhoudingsdoelstelling) te behalen, kan dit opgenomen worden in het Natura 2000-beheerplan als beheermaatregel vóór die IHD. Als dit een nieuwe maatregel betreft, moet deze maatregelen nog steeds getoetst worden d.m.v. een PB. Hoewel geluiddempers verplicht zijn, geeft een gedempt schot nog steeds geluid en er is sprake van visuele verstoring door menselijke aanwezigheid. Daarom blijven verstoringsvrije zones noodzakelijk. Niet is onderbouwd waarom het alternatieve voorstel voldoende waarborgen biedt voor het voorkomen van significante effecten. Het beheerplan wordt daarom niet gewijzigd.	
2. Faunabeheer is juist nodig in aangewezen habitattypen, wat voedselarme habitats zijn. De ganzen laten hier stikstof achter, vertrappen en verslempen de bodem en veroorzaken afslag van oevers. Waarom is dit anders geregeld dan in het Natura 2000-beheerplan voor de Oostelijke Vechtplassen?	Het betreden van kwetsbare habitattypes zal enigszins versoepeld worden (voorschrift 6). Bij voorschriften 18 en 24 blijkt uit de PB dat de grutto uit het voorschrift verwijderd kan worden. Bij 24 kan ook de roerdomp uit het voorschrift verwijderd worden (wordt al in 25 genoemd). Voor roerdomp, kemphaan en rietzanger wordt de beperking bij nestbehandeling minder groot (aanpassing en combinatie voorschriften 18 en 19).	Ja: voorschrift 6 wordt versoepeld en er komt een nieuw voorschrift voor het plaatsen van vangkralen en containers. Voorschriften 18, 19 en 24 worden ook aangepast. 18 en 19 worden gecombineerd.

3. De voorwaarden voor nestbehandeling van ganzen zijn te beperkend. Verwijder voorschriften 20 tot en met 23.	Nestbehandeling is een verstorende handeling. Men moet meerdere malen door de rietvegetatie om bij de nesten te komen. Daarnaast is men gedurende een periode in het riet aanwezig om de nesten te kunnen behandelen. Als grote groepen mensen op verschillende plekken gelijktijdig nestbehandeling uitvoeren, is er voor de soorten geen vorm van rust elders in het gebied. In de PB is onderzocht onder welke voorwaarden er geen significante effecten optreden op de IHD. Hieruit volgt een aanpak voor nestbehandeling onder voorwaarden. Niet is onderbouwd waarom de mogelijkheden voor nestbehandeling meer zouden kunnen zijn dan de uitkomst is van de PB. Het beheerplan wordt daarom niet gewijzigd.	
4. Het aantal schoten bij het ganzenbeheer is te beperkt. Bij Oostelijke Vechtplassen is dit ruimer.	In de PB is onderzocht onder welke voorwaarden er geen significante effecten optreden op de IHD. Hieruit volgt een maximum aantal schoten onder bepaalde voorwaarden. Het maximaal aantal schoten is afhankelijk van de grootte van de deelgebieden, wat uitkomt op ongeveer 1 schot per 10 hectare. De PB voor Wormer- en Jisperveld verschilt daarin niet van de PB voor de Oostelijke Vechtplassen. Niet is onderbouwd waarom het aantal schoten meer zou kunnen zijn dan de uitkomst is van de PB. Het beheerplan wordt daarom niet gewijzigd.	
5. Het beheer van de rosse stekelstaart ontbreekt.	Voor deze diersoort is geen Passende Beoordeling opgesteld. Hierdoor ontbreekt de onderbouwing om dit op te nemen in dit beheerplan. De route is dan het aanvragen van een vergunning. Bovendien geldt voor het beheren van de rosse stekelstaart een opdracht ex artikel 3.18, lid 1 juncto lid 4 van de Wet natuurbescherming die is gegeven aan de FBE Noord-Holland. Deze opdracht is in augustus 2022 aangevuld. Er is toen ook gemotiveerd dat voor het gebruik van de opdracht binnen Natura 2000-gebieden geen vergunning nodig is van artikel 2.7 van de Wnb. De opdracht loopt tot 1 februari 2028.	

6. De voorwaarden voor het beheer van muskusrat en beverrat zijn heel ruim. Er is onder andere aangegeven dat dit in overleg met de terreinbeheerder moet gebeuren. Wij stellen voor dat dit wordt veranderd in het moeten opvolgen van aanwijzingen van de terreinbeheerder.	De tekst wordt zodanig veranderd dat de aanwijzingen van de terreinbeheerder opgevolgd moeten worden.	Ja
7. Wij vragen om voorschriften op te nemen voor het beheer van: wasbeer, wasbeerhond, zwarte kraai, kauw, kleine mantelmeeuw.	Voor deze diersoorten is geen Passende Beoordeling opgesteld. Hierdoor ontbreekt de onderbouwing om dit op te nemen in dit beheerplan. De route is dan het aanvragen van een vergunning. Ook valt dit niet onder bestaand gebruik.	
8. Door verstoringsvrije zones te baseren op gegevens uit de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF), waarbij een belangrijke bron waarneming.nl is, speelt het waarnemerseffect een rol.	NDFF is de nationaal erkende databank voor Flora en Fauna en deze gegevens worden daarom ook gebruikt voor het opstellen van de PB's. Naast waarneming.nl wordt de NDFF ook gevuld met de gegevens uit de reguliere monitoringonderzoeken. De NDFF bundelt, uniformeert en valideert natuurgegevens in Nederland. Voordat waarnemingen zichtbaar zijn, worden ze eerst gevalideerd. Daarna kunnen ze gebruikt worden voor het onderbouwen van PB's. Hotspots kunnen wisselen, daarom wordt er elk jaar beoordeeld of de hotspots nog actueel zijn (voorschrift 4).	
9. Voorschrift 4b noemt roerdomp en bruine kiekendief. Bruine kiekendief is geen doelsoort van dit Natura 2000-gebied. Dit moet roerdomp en kemphaan zijn.	De zienswijze geeft reden het beheerplan aan te passen. Voorschrift 4b wordt aangepast naar de soorten roerdomp en kemphaan.	Ja.
Samenvatting zienswijze WBE	**Reactie Gedeputeerde Staten**	**Aanpassing beheerplan**
1. Het gecoördineerde ganzenbeheer kan alleen plaatsvinden op de gronden van Natuurmonumenten, waardoor op 2/3 deel van het Natura 2000-gebied geen ganzenbeheer kan plaatsvinden. De meeste ganzen zitten buiten de gronden van	Vanuit de PB kan het gecoördineerd beheer in het hele Natura 2000-gebied beheer uitgevoerd worden. De beheermaatregelen betreffen niet alleen afschot maar ook het uitvoeren van ruivangsten en nestbehandeling.	

Natuurmonumenten. Door de beperkende voorschriften kunnen ten opzichte van het grote aantal aanwezige ganzen te weinig ganzen geschoten worden.		
2. In de Passende Beoordeling wordt voorbij gegaan aan de speciale beschermingszone voor smienten De Marken.	Heel het Natura 2000-gebied is een aangewezen beschermingszone voor smienten, niet alleen het water De Marken. Er is een voorschrift opgenomen om verstoring van de smient te voorkomen: afschot alleen na zonsopkomst tot zonsondergang in het deelgebied van De Marken.	
3. In de Passende Beoordeling is gebruik gemaakt van verspreidingsgegevens uit de NDFF die niet gebiedsdekkend zijn.	NDFF is de nationaal erkende databank voor Flora en Fauna en deze gegevens worden daarom ook gebruikt voor het opstellen van de PBs. De NDFF bundelt, uniformeert en valideert natuurgegevens in Nederland. Voordat waarnemingen zichtbaar zijn, worden ze eerst gevalideerd. Daarna kunnen ze gebruikt worden voor het onderbouwen van PB's.	
4. Participatie heeft niet voldoende plaatsgevonden; in ieder geval heeft onze organisatie geen uitnodiging gekregen voor de totstandkoming van het ontwerp-beheerplan. Het beheerplan is in strijd met de algemene beginselen van openbaar bestuur.	Bij het uitnodigen van deelnemers aan de projectgroepen en klankbordgroep is met name gekeken naar degenen met de grootste belangen in de gebieden en met essentiële kennis over de gebieden. Om het werkbaar te houden was het nodig om het aantal deelnemers beperkt te houden; mede daarom zijn ook belangenorganisaties uitgenodigd. Specifiek voor faunabeheer heeft de FBE Noord-Holland input geleverd. De inspraakprocedure kan door een ieder worden gebruikt om zienswijzen in te dienen. Op die wijze wordt voldoende voorzien in inspraak en valt niet in te zien dat er sprake is van strijd met algemene beginselen van behoorlijk bestuur.	
5. Bij een 100 % score (wat niet reëel mag worden geacht) kunnen er 880 ganzen geschoten worden.	We kunnen deze berekening niet herleiden uit de PB. N.B. het aantal te doden dieren is niet leidend in een PB. Onderzocht wordt onder welke omstandigheden er geen significante effecten optreden op de andere natuurwaarden.	

Ambtshalve wijzigingen

Ambtelijk is onderkend dat de volgende wijzigingen benodigd zijn:

- Bij de habitattypenkaarten zal vermeld worden dat de meest recente gegevens beschikbaar zijn op www.ndvh.nl .
- Naar aanleiding van de zienswijze van Natuurmonumenten op het Natura 2000-beheerplan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder zal ook in de andere drie beheerplannen het betreden van kwalificerende habitattypes versoepeld worden ten behoeve van het ganzenbeheer.
- In de vier beheerplannen zullen de teksten over vossenbeheer worden veranderd vanwege het ontbreken van een landelijke vrijstelling op het moment van schrijven.
- In het ontwerp-beheerplan voor het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder staat in tabel 18 “samen met WJVK” (voor de roerdomp), maar dat moet zijn “samen met IVOT”.
- In het ontwerp-beheerplan voor het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder moet de verwijzing naar paragraaf 4.54 4.5 zijn.
- Ten aanzien van het ganzenbeheer zijn enkele correcties aangebracht in voorschriften die verwijzen naar andere voorschriften.
- In het beheerplan voor Eilandspolder zal de vaststellingsdatum van het ontwerp-plan vermeld worden en de zienswijzeperiode.
- In alle plannen, behalve die voor Eilandspolder, zal het verwachte inwerkingtredingsjaar voor de Omgevingswet in 2024 veranderd worden.
- In de vier beheerplannen zal aan de paragraaf 2.5 "Kaderrichtlijn Water" worden toegevoegd:
  "Het uitvoeren van de KRW-maatregelen is een verantwoordelijkheid van meerdere partijen.

  Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 – 2027 is vastgesteld op 31 januari 2022 door Provinciale Staten van Noord-Holland. In dit programma wordt onder andere uitvoering gegeven aan de Kaderrichtlijn Water. De rol van de provincie betreft vooral de ecologische waterkwaliteit. Zo

stelt de provincie, op voorstel van de waterschappen, de ecologische KRW-doelen vast van de regionale oppervlaktewaterlichamen.
Het Regionaal Waterprogramma is in beginsel alleen voor de provincie bindend. Enige uitzonderingen zijn de ecologische KRW-doelen van de oppervlaktewaterlichamen, die bindend zijn voor de waterschappen."

- In alle beheerplannen, behalve die voor Eilandspolder, wordt vermeld in de tekst over het coalitieakkoord uit 2021 dat het desbetreffende kabinet inmiddels gevallen is.

- In figuur 1 in het beheerplan voor Polder Westzaan is het blokje van habitattype kranswierwateren niet meer dikomrand, omdat dit habitattype niet voorkomt in Polder Westzaan.

Natura 2000-beheerplan Polder Westzaan

Periode 2023-2029

Verantwoording

Natura 2000-beheerplan Polder Westzaan
Periode 2023-2029
Provincie Noord-Holland
augustus 2023
Natura2000@noord-holland.nl

Opgesteld door Sweco, in opdracht van de provincie Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

1 Inleiding 7
1.1 Achtergrond & aanleiding beheerplan 7
1.2 Doel van het beheerplan 7
1.3 Proces van totstandkoming 8

2 Juridisch kader en raakvlakken met ander natuurbeleid 9
2.1 Vogel- en Habitatrichtlijn 9
2.2 Wet natuurbescherming 9
2.3 Stikstof 10
2.4 Natuurbeleid 11
2.5 Kaderrichtlijn Water 12
2.6 Gebiedsvisie Polder Westzaan 12

3 Beschrijving van het gebied 14
3.1 Algemene gebiedsbeschrijving 14
3.2 Eigendom en beheer 15
3.3 Landschapsecologische kwaliteiten 15
3.4 De instandhoudingsdoelen 18

4 Knelpunten en maatregelen 20
4.1 Habitattypen 20
4.1.1 Vochtige heiden (laagveengebied) (H4010B) 21
4.1.2 Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B) 22
4.1.3 Veenmosrietlanden (H7140B) 25
4.1.4 Hoogveenbossen (H91D0) 28
4.1.5 Beheer 29
4.2 Habitatrichtlijnsoorten 30
4.2.1 Bittervoorn 30
4.2.2 Kleine modderkruiper 31
4.2.3 Meervleermuis 31
4.2.4 Noordse woelmuis 31

5 Huidig gebruik en vergunningverlening 33
5.1 Uitgangspunten en definities 33
5.2 Toetsing huidig gebruik 34

6 Financiering 37
6.1 Kosten 37
6.2 Financiering 37

7 Handhaving 39
7.1 Vormen van handhaving 39
7.2 Relatie met andere wetgeving 39
7.3 Wat betekent dit voor u? 39

8 Sociaal-economische afweging 41

8.1 Gevolgen van maatregelen 41
8.2 Gevolgen voor huidige gebruik 41
8.3 Gevolgen voor nieuwe activiteiten 41
8.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving 41

9 Monitoring en onderzoek 43
9.1 Monitoring 43
9.1.1 Monitoring- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden 43
9.1.2 Monitoring van instandhoudingsdoelen en effecten van uitgevoerde maatregelen 44
9.1.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening 44
9.2 Onderzoek 44

10 Literatuur 46

Bijlage 1 Samenstelling projectgroep en klankbordgroep 48

Bijlage 2 Kaartbijlage 49

Bijlage 3 Beschrijving en toetsing van het huidige gebruik 54

1 Werkwijze 54

2 Beschrijving en toetsing 56
2.1 Natuurbeheer 56
2.2 Faunabeheer en schadebestrijding 57
2.3 Waterbeheer 60
2.4 Recreatie 63
2.5 Landbouw 65
2.6 Verkeer 69
2.7 Beroeps- en sportvisserij 70
2.8 Wonen en werken 71
2.9 Gebruik van drones 72

3 Literatuur 73

Bijlage 4 Monitoring 75

Samenvatting

Voor u ligt het Natura 2000-beheerplan voor Polder Westzaan. Polder Westzaan is één van de vijf Natura 2000-gebieden in Laag Holland. Over heel Europa zijn bijna 26.000 natuurgebieden opgenomen in het Europese Natura 2000-netwerk. Dit netwerk is bedoeld om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen. Door de Natura 2000-gebieden doelgericht te beheren en te onderhouden, moet het voortbestaan van de bijzondere natuurwaarden en biodiversiteit verzekerd zijn. Per Natura 2000-gebied moet er daarom een beheerplan worden opgesteld waarin is aangegeven hoe de bijzondere natuurwaarden duurzaam worden behouden. Door de aanwijzing van Polder Westzaan als Natura 2000-gebied is het gebied bovendien beschermd op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen.

In het beheerplan staan de Natura 2000-doelen -zogenaamde instandhoudingsdoelen- voor het gebied centraal. Het Rijk stelt de begrenzing van het gebied en de Natura 2000-doelen vast in het aanwijzingsbesluit. Voor Polder Westzaan zijn als instandhoudingsdoel kenmerkende laagveen-specifieke habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten opgenomen. Specifiek voor Polder Westzaan zijn de instandhoudingsdoelen voor habitattypen met een brak karakter als brakke ruigten en zomen. Natura 2000-beheerplannen worden vastgesteld voor een tijdvak van ten hoogste 6 jaar. Dit is het tweede beheerplan voor Polder Westzaan en geldt voor de periode 2023-2029.

Voorafgaand aan het opstellen van dit beheerplan is een evaluatie van de eerste beheerplanperiode uitgevoerd. Uit deze evaluatie blijkt dat een groot aantal maatregelen uit het eerste beheerplan is uitgevoerd. Desondanks zijn niet alle natuurdoelen behaald. Zo is de kwaliteit van habitattypen plaatselijk afgenomen. Voortgaande verzoeting vormt een knelpunt voor de brakke ruigten en zomen in Polder Westzaan. Verder vormen verzuring en vermesting door stikstofdepositie, de waterkwaliteit en beheeraspecten belangrijke knelpunten voor de habitattypen. In het beheerplan zijn de instandhoudingsdoelen uitgewerkt en maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te halen. Daarnaast is het huidige gebruik van het gebied beschreven en is getoetst of het gebruik de instandhoudingsdoelen in gevaar brengt.

Doelen en maatregelen voor de tweede beheerplanperiode

Voor de tweede beheerplanperiode geldt dat conform het aanwijzingsbesluit de omvang van de habitattypen vochtige heiden en ruigten en zomen moet worden uitgebreid. Bovendien moet de kwaliteit van alle habitattypen worden verbeterd. De verbeteringsopgave hangt voor het habitattype ruigten en zomen samen met de verbeteringsdoelstelling die volgt uit het aanwijzingsbesluit en uit een afname van de kwaliteit in de eerste beheerplanperiode. Voor de habitattypen vochtige heiden, veenmosrietlanden en hoogveenbossen volgt de verbeteringsopgave eveneens uit een afname van de kwaliteit in de eerste beheerplanperiode. Voor het realiseren van de kwaliteitsverbetering en uitbreiding van de ruigten en zomen is verbrakking noodzakelijk. In dit beheerplan zijn maatregelen opgenomen om deze doelen te bereiken.

Voor de tweede beheerplanperiode is verbrakking van Polder Westzaan als maatregel opgenomen. De verbrakking wordt als onderdeel van het gebiedsproces Polder Westzaan nader uitgewerkt en op basis van de Gebiedsvisie Polder Westzaan mogelijk uitgevoerd. Er worden ook nog enkele

onderzoeken uitgevoerd. Waterkwaliteitsverbetering is nodig om de instandhoudingsdoelen in dit gebied te realiseren en jonge verlanding weer op gang te brengen. Jonge verlanding is nodig om habitattypen als veenmosrietlanden, vochtige heiden, ruigten en zomen en hoogveenbossen duurzaam te behouden. Het is de verwachting dat de maatregelen die in het kader van de verbrakking worden genomen in belangrijke mate bijdragen aan de gewenste waterkwaliteitsverbetering in Polder Westzaan.

Voor het behoud van habitattypen als veenmosrietlanden en vochtige heiden maar ook van ruigten en zomen is beheer essentieel. Beheer is in deze gebieden met veel vaarland echter een grote uitdaging, terwijl stikstofdepositie intensiever beheer noodzakelijk maakt. In dit beheerplan zijn dan ook veel maatregelen opgenomen die betrekking hebben op het beheer van de gebieden. Bovendien wordt de noodzaak voor aanvullende financiering voor het reguliere beheer in dit beheerplan op de agenda gezet. Tot slot zijn ook maatregelen in dit beheerplan opgenomen, zoals plaggen, het plaatsen van oeverbescherming en hydrologische maatregelen.

De maatregelen worden in de tweede beheerplanperiode uitgevoerd, waarbij de uitvoering van sommige maatregelen tot in de derde beheerplanperiode doorloopt.

Toetsing van het huidige gebruik

Uit de toetsing van het huidige gebruik is gebleken dat het meeste gebruik ook in de tweede beheerplanperiode is toegestaan. Voor een aantal vormen van huidig gebruik zijn ten opzichte van het eerste beheerplan verzachtende maatregelen/ voorschriften opgenomen. Deze zijn nodig om significante effecten op de instandhoudingsdoelen te voorkomen. Voor deze activiteiten is tijdens de looptijd van het tweede beheerplan geen vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig zolang deze activiteiten worden uitgevoerd met inachtneming van de verzachtende maatregelen/voorschriften.

Monitoring

In dit beheerplan is aanvullend op de bestaande monitoring extra monitoring geprogrammeerd voor bijvoorbeeld Habitatrichtlijnsoorten. Daarnaast is de extra monitoringsbehoefte in beeld gebracht voor habitattypen. Uit de evaluatie van het eerste beheerplan blijkt namelijk dat de huidige standaardmonitoring niet altijd voldoende is om de ontwikkeling van instandhoudingsdoelen te kunnen volgen.

Toezicht en handhaving

Uitgangspunt voor het Natura 2000-beheerplan is adequaat toezicht en handhaving. Tijdens het opstellen van het beheerplan is echter geconstateerd dat de beperkte afstemming en coördinatie tussen de verschillende handhavende partijen in Polder Westzaan een knelpunt vormt voor effectieve handhaving. Dit verdient dan ook nadere aandacht, bijvoorbeeld bij een actualisatie van het huidige handhavingsplan.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond & aanleiding beheerplan

Voor u ligt het Natura 2000-beheerplan voor Polder Westzaan. In dit inleidende hoofdstuk wordt uitgelegd wat Natura 2000 is en wat een Natura 2000-beheerplan is.

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden, de Natura 2000-gebieden. In het Europese Natura 2000 netwerk zijn bijna 26.000 natuurgebieden als Natura 2000-gebied aangewezen waarin het duurzaam voortbestaan van bijzondere natuurwaarden wordt verzekerd opdat de Europese biodiversiteit behouden blijft. De natuurgebieden worden vaak ook gebruikt door bijvoorbeeld bewoners, recreanten en ondernemers. In een beheerplan dat per gebied wordt opgesteld is aangegeven hoe het behoud van de bijzondere natuurwaarden wordt bereikt. Het uiteindelijke resultaat is een Europees netwerk van natuurgebieden met een rijke diversiteit aan planten en dieren.

Eén van de aangewezen Natura 2000-gebieden is Polder Westzaan. De aanwijzing betekent dat het gebied beschermd is op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen. Het Rijk stelt de begrenzing vast en legt in het aanwijzingsbesluit de Natura 2000-doelstellingen vast (www.natura2000.nl).

Polder Westzaan is op 7 december 2004 door de Europese Commissie aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. In 2008 zijn de instandhoudingsdoelen opgenomen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit en in 2013 is het aanwijzingsbesluit PDN/2013-091 voor het Natura 2000-gebied definitief vastgesteld. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000-gebieden binnen drie jaar na definitieve aanwijzing een beheerplan moet worden vastgesteld en dat dit plan iedere zes jaar moet worden geactualiseerd. Het beheerplan vertaalt de doelen voor de Nederlandse natuur op nationaal niveau naar doelen op gebiedsniveau. Dit is het tweede beheerplan voor Polder Westzaan, dat geldt voor de periode 2023-2029.

1.2 Doel van het beheerplan

Het beheerplan geeft een beschrijving van wat er moet gebeuren om, in samenhang met het huidige gebruik, de Natura 2000-doelen uit het aanwijzingsbesluit te realiseren. Het beheerplan:

- Werkt de natuurdoelen voor het Natura 2000-gebied verder uit in omvang, ruimte en tijd.
- Geeft een overzicht van de maatregelen die in de planperiode van zes jaar (2023-2029) genomen moeten worden en geeft zo nodig een doorkijk naar de maatregelen die op de langere termijn noodzakelijk zijn.
- Geeft inzicht in welke activiteiten in en om het gebied zonder meer kunnen worden voortgezet, welke alleen onder bepaalde voorwaarden kunnen plaatsvinden en welke enkel kunnen worden voortgezet indien een vergunning verleend is. Dit beheerplan kan beperkingen opleveren voor het gebruik. Activiteiten die in strijd met dit beheerplan

plaatsvinden, zijn in strijd met de wet. In dat geval vindt hierop handhaving plaats.
- Geeft het toetsingskader voor de beoordeling van nieuwe activiteiten en voor handhaving. Dat kader zal de provincie c.q. de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) gebruiken bij de vergunningverlening.
- Is geen inrichtings- of beheerplan op perceelsniveau, maar vormt hiervoor wel een van de kaders. Het beheerplan legt de maatregelen vast die in deze planperiode nodig zijn om de natuurdoelen te realiseren. Dit zijn echter geen maatregelen die juridisch kunnen worden afgedwongen bij anderen, tenzij daar afspraken over zijn gemaakt. Met derden wordt op basis van vrijwilligheid samengewerkt. Bestaande (subsidie)regelingen kunnen die samenwerking faciliteren.

Juridische status en vaststelling

Het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland (GS) geven met de vaststelling van het Natura 2000-beheerplan voor Polder Westzaan uitwerking aan artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming. De looptijd van dit beheerplan start op de dag na de publicatie in het Provinciaal Blad van het definitieve vaststellingsbesluit van GS. Bij de uitwerking van de doelen en maatregelen is rekening gehouden met economische, sociale en culturele belangen die in dit gebied spelen.

1.3 Proces van totstandkoming

Het beheerplan is tot stand gekomen na overleg met Staatsbosbeheer, gemeente Zaanstad, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, gebruikers en belanghebbenden. Met de beheerders en belanghebbenden is gesproken in diverse overleggen waarin zij vertegenwoordigd waren. Bijlage 1 geeft een overzicht van de partijen die bij het opstellen van het beheerplan betrokken zijn.

2 Juridisch kader en raakvlakken met ander natuurbeleid

2.1 Vogel- en Habitatrichtlijn

De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. De Europese Commissie wil dit onder andere bereiken door een Natura 2000-netwerk te realiseren, dat bestaat uit belangrijke natuurgebieden binnen Europa. De Europese Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR) zijn belangrijke instrumenten om dit Natura 2000-netwerk te realiseren. Deze richtlijnen bepalen onder andere dat de lidstaten beschermde gebieden voor de kwetsbaarste soorten en habitattypen moeten aanwijzen; dit zijn de Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die geschikt zijn om het duurzaam voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Hierdoor wordt de biodiversiteit in Europa behouden. De opdracht is om de soorten en habitattypen waarvoor een verplichting is aangegaan, in een gunstige staat van instandhouding te brengen en deze gunstige staat vervolgens te behouden.

Natura 2000-gebieden en hun bijbehorende doelstellingen zijn vastgelegd op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. In door het Rijk vastgestelde aanwijzingsbesluiten zijn de begrenzing en de definitieve doelen voor de gebieden vastgesteld. De wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden is in de Wet natuurbescherming geregeld. Polder Westzaan is enkel aangewezen als Habitatrichtlijngebied.

2.2 Wet natuurbescherming

De regelgeving ten aanzien van natuurbescherming is in Nederland enerzijds geregeld via de Wet natuurbescherming (Wnb) en anderzijds via aanvullend beleid van met name de provincies. Sinds 1 januari 2017 zijn in de Wnb regels opgenomen voor:

- Bescherming van Natura 2000-gebieden (voorheen Natuurbeschermingswet 1998)
- Bescherming van in het wild levende dieren en planten (voorheen Flora- en faunawet)
- Bescherming van houtopstanden (voorheen Boswet)

Natura 2000

Bescherming van Natura 2000-gebieden is geregeld in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming (Wnb) bevat een beoordelingsvereiste voor plannen die significante gevolgen voor de betreffende gebieden kunnen hebben (artikel 2.7, eerste lid, Wnb), en een vergunningplicht voor projecten die significant negatieve gevolgen voor de betreffende gebieden kunnen hebben (artikel 2.7, tweede lid, Wnb). De vaststelling van een plan of het verlenen van een vergunning is alleen mogelijk indien op grond van een passende beoordeling vaststaat dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Wanneer significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden op grond van een passende beoordeling niet kunnen worden uitgesloten, kan het plan alleen worden vastgesteld of een vergunning voor het project worden verleend indien de zogenaamde ADC-toets met succes doorlopen kan worden (artikel 2.8, vierde lid, Wnb). Dat betekent

dat er geen Alternatief mag zijn met minder grote effecten op Natura 2000, het project nodig is omwille van een Dwingende reden van groot openbaar belang en de nodige Compenserende maatregelen worden getroffen.

Het Natura 2000-beheerplan is een wettelijk instrument uit de Wet natuurbescherming (artikel 2.3). Tot de inhoud van het beheerplan behoort in elk geval een beschrijving van de voor het Natura 2000-gebied nodige instandhoudingsmaatregelen, voor zover nodig passende maatregelen en de beoogde resultaten van de maatregelen.

Volgens planning van het Rijk zal in 2024 de Wnb opgaan in de Omgevingswet, de vier bijbehorende algemene maatregelen van bestuur en de Omgevingsregeling. Dit verandert in beginsel niets aan de inhoud van een Natura 2000-beheerplan of de toetsingscriteria voor plannen en projecten die significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden kunnen hebben.

Soortenbescherming

Hoofdstuk 3 van de Wnb is bedoeld voor de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten. De bescherming van soorten is niet beperkt tot specifieke gebieden en daarom in beginsel overal van toepassing, dus ook in Polder Westzaan. In ieder plan of bij iedere activiteit dient rekening te worden gehouden met een mogelijke overtreding van verbodsbepalingen voor soorten. Zo nodig dient een ontheffing te worden aangevraagd. Het verlenen van die ontheffingen wordt namens Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord uitgevoerd.

2.3 Stikstof

Stikstof is een van de knelpunten bij de realisatie van de Natura 2000-doelen in Nederland. In ons drukke land veroorzaken onder meer verkeer, industrie en landbouw gezamenlijk een zodanig hoge uitstoot van stikstofverbindingen (stikstofoxiden en ammoniak) dat hierdoor stikstofgevoelige instandhoudingsdoelen negatief worden beïnvloed. Hierdoor wordt de ruimte voor nieuwe (economische) ontwikkelingen op veel plaatsen beperkt.

In Polder Westzaan zijn stikstofgevoelige habitats aanwezig en is er bovendien sprake van overbelasting op een groot deel van deze stikstofgevoelige habitats. Er is bij deze overbelaste habitats een groot verschil tussen het huidige en het gewenste depositieniveau.

De landelijke structurele stikstofaanpak is vastgelegd in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (december 2020 aangenomen Tweede Kamer, maart 2021 aangenomen Eerste Kamer), waarmee de Wet natuurbescherming is gewijzigd. Daarnaast is er een provinciale aanpak. Deze is door GS vastgesteld op 16 maart 2021. Daarin onderscheidt de provincie Noord-Holland twee sporen: een provinciebreed geldende aanpak en een gebiedsgerichte aanpak. De provinciebrede aanpak richt zich op activiteiten die tot een afname van de stikstofuitstoot moeten leiden. Er wordt gestreefd naar uitstootvermindering door verkeer, landbouw, havens en industrie. De gebiedsgerichte aanpak kenmerkt zich door integratie en samenhang van de verschillende opgaven in het landelijk gebied. Daarbij wordt ingezet op bronmaatregelen en op natuurherstelmaatregelen, die al sinds 2015 worden genomen om de Natura 2000-instandhoudingsdoelen te behalen.

Voor de gehele provincie Noord-Holland is in samenspraak met andere overheden en gebiedspartners vóór 1 juli 2023 een concept-gebiedsplan

opgesteld. Daarin wordt aangegeven welke bijdrage aan de landelijke stikstofdoelstelling wordt geleverd. Zowel extra bronmaatregelen als extra natuurherstelmaatregelen komen in het gebiedsplan aan de orde. In natuurdoelanalyses wordt ecologisch beoordeeld of de te verwachten stikstofreductie voor een Natura 2000-gebied in samenhang met de natuurherstelmaatregelen leidt tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze natuurdoelanalyses geven mede richting aan verdere uitwerking van maatregelen in gebiedsplannen en maken inzichtelijk of aanvullende natuurmaatregelen of bronmaatregelen nodig zijn.

In het coalitieakkoord uit 2021 heeft het kabinet aangekondigd de huidige wettelijke omgevingswaarde voor stikstofdepositie voor 2035 uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering naar voren te halen. Dit betekent dat in 2030 74% van het stikstofgevoelig Natura 2000-areaal onder de kritische depositiewaarde moet zijn gebracht. In 2025 is dit conform de wettelijke verplichting 40% van dat areaal. (Inmiddels is het desbetreffende kabinet gevallen en zijn de consequenties nog onzeker.)
In de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) (Ministeries van LNV, I&W en BZK, 2022) zijn de doelstellingen uit het coalitieakkoord uit 2021 overgenomen. In de startnotitie NPLG zijn de landelijke omgevingswaarden voor stikstof vertaald naar richtinggevende gebiedsdoelen als input voor provinciale gebiedsprocessen en de gebiedsplannen en de gebiedsprogramma’s van provincies. De gebiedsplannen zijn een wettelijke verplichting uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering. De gebiedsprogramma’s voldoen minimaal aan de verplichting vanuit de Wet natuurbescherming en natuurverbetering én werken ook de drie kerndoelen van het NPLG verder uit (natuur, water en klimaat).

2.4 Natuurbeleid

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van belangrijke bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Het NNN levert, samen met het Natura 2000-netwerk, een bijdrage aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Nederland. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland zijn verantwoordelijk voor de realisatie van het NNN in de provincie. Dit doen zij samen met terreinbeherende organisaties, particulieren, gemeenten en waterschappen. Waar mogelijk wordt de natuuropgave samen opgepakt met andere onderwerpen zoals stikstof, klimaatrisico’s en recreatie.

Voor elk gebied zijn NNN-doelen geformuleerd in de vorm van natuurbeheertypen (zie ambitiekaart in bijlage 2). De beheertypen van het NNN zijn te vertalen in de habitattypen en leefgebieden voor soorten van Natura 2000. De realisatie van de NNN-doelen is niet exact hetzelfde als de Natura 2000-instandhoudingsdoelen, maar draagt in vele gevallen wel aan de realisatie bij. Soms kan er echter sprake zijn van strijdigheid in de natuurdoelen. In dat geval prevaleren de Natura 2000-doelen boven de NNN-doelen vanwege de wettelijke bescherming van Natura 2000-doelen.

Het provinciale beleid en nadere regels rondom het NNN zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening. Deze regels zijn erop gericht te voorkomen dat in bestemmingsplannen/omgevingsplannen nieuwe activiteiten mogelijk worden gemaakt, die per saldo een negatief effect hebben op het NNN, tenzij het gaat

om een activiteit van groot openbaar belang, er geen reële alternatieven zijn en de effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd.

Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)

Voor het beheer van het Natuurnetwerk Nederland bestaat het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). In het jaarlijkse Natuurbeheerplan geeft de provincie aan waar welk soort beheer gevraagd wordt. Beschermde habitattypen zijn doorvertaald naar SNL beheertypen en opgenomen in het Natuurbeheerplan. Eventuele verbeter- en uitbreidingsopgaven vanuit Natura 2000 worden opgenomen op de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan.

2.5 Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die ervoor moet zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater op orde is. De doelstelling van de KRW is dat uiterlijk in 2027 in heel Europa de kwaliteit van alle wateren zowel chemisch (schoon) als ecologisch (gezond) op orde moet zijn. De KRW zorgt er bovendien voor dat de vereiste watercondities voor beschermde gebieden, waaronder Natura 2000, gewaarborgd worden. In Polder Westzaan gaat het om de waterkwantiteit en -kwaliteit ten behoeve van habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten die afhankelijk zijn van een goede waterkwaliteit.

De KRW-maatregelen en doelen voor de planperiode 2022-2027 zijn door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier voor al haar KRW-waterlichamen uitgewerkt en vastgesteld (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 2021). Polder Westzaan behoort tot KRW-waterlichaam waterrijk polder Westzaan en waterdelen polder Assendelft (NW).
Het uitvoeren van de KRW-maatregelen is een verantwoordelijkheid van meerdere partijen.

Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 – 2027 is vastgesteld op 31 januari 2022 door Provinciale Staten van Noord-Holland. In dit programma wordt onder andere uitvoering gegeven aan de Kaderrichtlijn Water. De rol van de provincie betreft vooral de ecologische waterkwaliteit. Zo stelt de provincie, op voorstel van de waterschappen, de ecologische KRW-doelen vast van de regionale oppervlaktewaterlichamen.
Het Regionaal Waterprogramma is in beginsel alleen voor de provincie bindend. Enige uitzonderingen zijn de ecologische KRW-doelen van de oppervlaktewaterlichamen, die bindend zijn voor de waterschappen.

2.6 Gebiedsvisie Polder Westzaan

De Gebiedsvisie Polder Westzaan (Provincie Noord-Holland, 2022) geeft richting aan de ontwikkeling van Polder Westzaan binnen de thema’s water, natuur, landbouw en recreatie. Het Noorderveen -dat wél deel is van het Natura 2000-gebied Polder Westzaan- maakt geen onderdeel uit van deze gebiedsvisie. Het realiseren van de Natura 2000-instandhoudingsdoelen is één van de uitgangspunten van de gebiedsvisie.

Een belangrijk element in de gebiedsvisie is de integrale verbrakking van het hoofdwatersysteem middels de inlaat van water met een hoog chloridegehalte. Deze maatregel is noodzakelijk voor het behouden en uitbreiden van de unieke brakke ruigtevegetaties en verzorgt een verbeterde uitgangssituatie voor het

realiseren van de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Het hoofdwatersysteem met de brakke ruigten en zomen vormt een belangrijke verbindende structuur in het gehele gebied. Verder is in de gebiedsvisie beschreven dat in het Guisveld, Euverenweg en de Lus naast verbrakking het accent ligt op veenmosrietlanden en veenheiden. Goede weidevogelpercelen die in het Guisveld aanwezig zijn worden behouden waarbij het beheer gericht is op vochtige soortenrijke hooilanden en zilte graslanden. Verder wordt in de gebiedsvisie voorgesteld hier een pilot veenherstel en verlanding uit te voeren. In het Westzijderveld en de Reef wordt ingezet op het ontwikkelen van een open cultuurlandschap met een verder te versterken weidevogelkern waarin een belangrijke rol is weggelegd voor het beheer door agrariërs. In het zuidelijk deel van de polder ligt het accent op verbeterde weidevogelnatuur (meer plas-dras, meer vochtige hooilanden) met behoud en waar mogelijk ontwikkeling van aanwezige Natura 2000 habitattypen (veenmosrietlanden en ruigten en zomen). In het Westzijderveld en de Reef is net zoals in de rest van Polder Westzaan het behoud van de aanwezige Natura 2000-instandhoudingsdoelen natuurlijk het vertrekpunt.

Voor de landbouw wordt in de gebiedsvisie een belangrijke rol in het natuur- en landschapsbeheer voorzien naast een verbreding van de bedrijfsvoering. De koers voor recreatie is om de belevingsmogelijkheden van het landschap te versterken waarbij tegelijkertijd rekening wordt gehouden met de kwetsbaarheden en draagkracht van het landschap.

Op basis van de Gebiedsvisie wordt een Uitvoeringsprogramma Polder Westzaan opgesteld dat concrete afspraken bevat over de uitwerking van de keuzes. Het streven is om uiterlijk in 2040 klaar te zijn met de realisatie van de Gebiedsvisie.

3 Beschrijving van het gebied

3.1 Algemene gebiedsbeschrijving

Polder Westzaan is een laagveengebied in Laag Holland dat bestaat uit een complex van veenweiden en verlandingsvegetaties, gelegen ten noorden van Amsterdam en ten westen van Zaandam. Het gehele Natura 2000-gebied is begrensd als Habitatrichtlijngebied en niet als Vogelrichtlijngebied (zie bijlage 2, figuur 1). Niet het gehele Natura 2000-gebied is ook als NNN begrensd. Dat geldt bijvoorbeeld voor het zuidwestelijk deel van het Westzijderveld en het zuiden van de Reef.

Net als veel andere laagveengebieden in Laag Holland is ook dit gebied ontstaan door de ontginning van het oorspronkelijke uitgestrekte hoogveengebied in Noord-Holland. Polder Westzaan is een van de belangrijkste veenweidegebieden voor verlanding in brak water, onder meer voor brakke, natte strooiselruigten met echt lepelblad en echte heemst (Van Dijk et al., 2021). Bijzonder is de aanwezigheid van jonge verlandingsstadia en bloemrijke rietlanden met ruwe bies en zeebies. Deze gaan door maaibeheer na verloop van tijd over in brak veenmosrietland en moerasheide met ruwe bies en zeebies. Kenmerkend voor brak veenmosrietland is verder de aanwezigheid van een bijzondere zonering in de verlanding, waarbij de oevers worden gekenmerkt door een smalle rietzoom met echt lepelblad. Deze zonering komt alleen in het Guisveld nog sporadisch voor en is elders vrijwel verdwenen. Polder Westzaan biedt van de verschillende Natura 2000-gebieden in Laag Holland door de ligging nabij het Noordzeekanaal de beste kansen voor het herstel van de vroegere brakke omstandigheden (Provincie Noord-Holland, 2016).

Het gebied is een kerngebied voor de noordse woelmuis. Samen met het Ilperveld, het Oostzanerveld en het Wormer- en Jisperveld vormt Polder Westzaan het belangrijkste leefgebied van noordse woelmuis in Nederland (Witte van den Bosch & Bekker, 2009). De leefgebieden van noordse woelmuis in Laag Holland zijn op Europees niveau eveneens van groot belang.

De wateren in Polder Westzaan worden gekenmerkt door een grote troebelheid en waterplanten zijn in veel sloten afwezig (Van 't Veer et al., 2012; Jaarsma et al., 2016). Slechts hier en daar komen dicht begroeide sloten voor, het meest in smalle dijk- en bermslootjes en in de afgesloten wateren van het Noorderveen. Dit is het milieu van de kleine modderkruiper. Bittervoorn en rivierdonderpad zijn in de polder vrij algemeen en komen in verschillende habitats voor. De brede wateren met hoog opgaande rietzomen en zoomvormende ruigten zijn belangrijk voor de meervleermuis. In de zomer vliegt deze soort tegen het vallen van de schemering regelmatig boven dit soort rietlanden op zoek naar voedsel (Haarsma, 2011; Jansen & Lelieveld, 2018).

Op de percelen in eigendom van Staatsbosbeheer komt veel rietland voor dat als broedgebied van belang is voor rietzanger, roerdomp, snor en porseleinhoen. Hoewel de polder niet is aangewezen als Vogelrichtlijngebied, zijn de moeras- en weidevogelwaarden vergelijkbaar met andere Laag Hollandse Natura 2000-gebieden die wél als Vogelrichtlijngebied zijn aangewezen. Het is belangrijk deze moeras- en weidevogelwaarden te behouden.

3.2 Eigendom en beheer

Een groot deel van de natuurgronden in Polder Westzaan is in bezit bij Staatsbosbeheer (zie bijlage 2, figuur 2). In de deelgebieden Noorderveen, De Reef en het Westzijderveld zijn veel natuurgronden in eigendom van particulieren (zie bijlage 2, figuur 2 en 3). In De Reef zijn daarnaast veel gronden in bezit van Vogelbescherming Nederland. Deze gronden worden door Staatsbosbeheer beheerd. Overheden (provincie, Rijkswaterstaat, gemeenten en het hoogheemraadschap) hebben eveneens gronden in bezit. De watergangen in het gebied zijn voor een gedeelte eigendom van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, dat tevens waterkwaliteit- en waterkwantiteitbeheerder is.

3.3 Landschapsecologische kwaliteiten

Bodem

De bodem in Polder Westzaan bestaat uit een veenpakket van circa 2,0 m dik dat is afgezet op de oorspronkelijke kleiige en zandige wadbodem (Gebiedsanalyse-91, 2017). Deze onderliggende kleiige bodems zijn zouthoudend. Onder de slecht-doorlatende deklaag van 12 meter dikte bevindt zich het eerste watervoerend pakket.

Vanaf de kant van de Zaan aan de oostzijde van het Natura 2000-gebied en het Noordzeekanaal gaat de bodem over van waard- en weideveengronden naar koopveen- en vlierveengronden in het centrale en noordelijke deel van het gebied. De diepere bodem bestaat veelal uit veenmosveen.

Hoogteligging

Polder Westzaan heeft in het midden en in het noordelijk deel van het gebied geen grote hoogteverschillen (Gebiedsanalyse-91, 2017). Grotere hoogteverschillen tot 0,6 m komen voor in het zuidelijk deel (Reef en Westzijderveld). Deze hoogteverschillen zijn ontstaan door inklinking in onderbemalingen. De omringende polders liggen veelal dieper dan Polder Westzaan.

Grond- en oppervlaktewatersysteem

Polder Westzaan is een infiltratiegebied. Het oppervlaktewater wordt gevoed door neerslag en door waterinlaat. ’s Zomers wordt oppervlaktewater ingelaten vanuit de Nauernasche Vaart aan de westzijde en de Zaan aan de oostzijde (Provincie Noord-Holland, 2022). Hierdoor wordt de waterkwaliteit indirect beïnvloed door chloride dat wordt aangevoerd via het Noordzeekanaal. Het wateroverschot wordt via gemalen afgevoerd naar het Noordzeekanaal en de Zaan.

Het gehele Natura 2000-gebied bestaat uit twee peilgebieden: Polder Westzaan met een vast peil van NAP -1,04 m en het Noorderveen met een vast peil van NAP -1,65 m. Dit betekent dat in de zomer en winter het peil hetzelfde is. In het gebied zijn veel onderbemalingen aanwezig. In onderbemalingen kan een grondgebruiker binnen de door het hoogheemraadschap toegestane peilmarge zelf het oppervlaktewaterpeil regelen.

Polder Westzaan heeft een duidelijke chloridegradiënt. In het zuidelijk deel komen de hoogste concentraties voor (700-1000 mg Cl/l), in het noorden de laagste (200-400 mg Cl/l) (Gebiedsanalyse-91, 2017). In het middendeel

worden intermediaire waarden aangetroffen. De grenswaarde voor zoet water is 300 mg Cl/l. Voor het behoud van brakke vegetatietypen is de minimale chlorideconcentratie 1000 mg Cl/l.

Waterkwaliteit, verlanding en successie

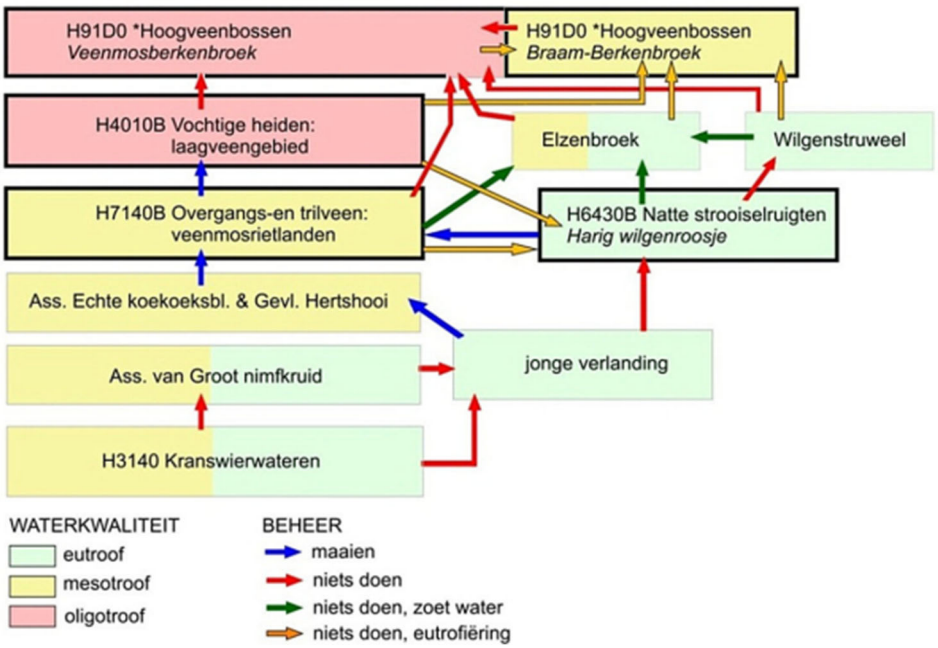
De waterkwaliteit in Polder Westzaan is onvoldoende. De gemiddelde concentraties totaal stikstof, totaal fosfaat en sulfaat in het oppervlaktewater zijn te hoog. Naast de nutriëntenconcentraties is ook de nutriëntenbelasting van belang voor de oppervlaktewaterkwaliteit. De huidige fosfaatbelasting van het oppervlaktewater is 2,3 maal hoger dan de kritische belasting. De huidige stikstofbelasting van het oppervlaktewater is lager dan de kritische belasting voor oppervlaktewater (Jaarsma et al., 2016; Van Dam & Jaarsma, 2020). Het doorzicht in het gebied is onvoldoende. Veenafbraak en hoge algenconcentraties (chlorofyl-a) veroorzaken het geringe doorzicht.

Een belangrijk deel van de stikstof- en fosfaatbelasting in het oppervlaktewater is afkomstig uit uit- en afspoeling van meststoffen (huidig en historisch). Verder draagt mineralisatie van de veenbodem bij aan de belasting van het oppervlaktewatersysteem via uit- en afspoeling. In Polder Westzaan is daarnaast interne nalevering (interne eutrofiëring) vanuit de waterbodem een belangrijke bron. Deze treedt in Polder Westzaan op onder invloed van hoge sulfaatgehaltes in het oppervlaktewater (Gebiedsanalyse-91, 2017).

Voor fosfaat geldt dat de achtergrondbelasting in het gebied hoger is dan de kritische fosfaatbelasting (Fennema, 2021). Daardoor is het niet mogelijk de fosfaatbelasting terug te dringen tot op het gewenste niveau van de kritische fosfaatbelastingsgrens. Onder zoete omstandigheden is daarom een helder plantenrijk watersysteem niet realistisch (Fennema, 2021). Brakke wateren zijn minder gevoelig voor hoge fosfaatbelasting. Onder brakke omstandigheden is het daarom mogelijk ook bij een hogere belasting een betere ecologische waterkwaliteit te realiseren.

Op dit moment zijn de sulfidegehalten als gevolg van verzoeting extreem hoog. Hoogstwaarschijnlijk remmen de hoge sulfidegehalten gezamenlijk met de overmatig voedselrijke situatie de verlanding. Daardoor treedt er via successie geen aanwas op van jonge stadia van achtereenvolgens jong rietland, veenmosrietland en vochtige laagveenheiden (Gebiedsanalyse-91, 2017) (zie figuur 1). Om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks (vochtige laagveenheide) en ook brakke ruigten en zomen te behouden, is het nodig dat er nieuwe verlanding in open water optreedt waaruit deze vegetaties zich kunnen ontwikkelen. Dit is onder brakke omstandigheden kansrijker.

Het beheer is van grote invloed op het verloop van de successie. Veenmosrietlanden ontstaan door het regelmatig maaien van jongere verlandingsvegetaties (zie figuur 1). Als het maaibeheer wordt voortgezet kunnen uit veenmosrietlanden vochtige laagveenheiden ontstaan. Wanneer er niet wordt gemaaid ontstaat er successie richting hoogveenbossen. Voor het behoud van de habitattypen veenmosrietlanden en vochtige heiden is het (maai)beheer dus van essentieel belang. Ruigten en zomen (H6430B) ontstaat eveneens uit jonge verlanding.

Figuur 1. *Relatie tussen habitattypen (de dik omrande komen voor in het gebied), successie, waterkwaliteit, en beheer in het Natura 2000-gebied Polder Westzaan.*

Landschapsecologische processen

De belangrijkste landschapsecologische en vegetatievormende processen in Polder Westzaan zijn (Gebiedsanalyse-91, 2017):

- Een sterk door de mens gereguleerde waterhuishouding in een voormalig, nu sterk ingeklonken en laaggelegen hoogveengebied, waarbij voedselrijk water wordt ingelaten.
- Langdurige invloed van brak water tot aan 1932, met name door inlaat en kwel van brak water uit het IJ, en later het Noordzeekanaal, gepaard gaande met onregelmatige overstromingen (de laatste in 1717) of de indirecte gevolgen van overstromingen in de directe omgeving (1825, 1916).
- Een hydrologie die momenteel wordt beïnvloed door brak (kwel)water vanuit het Noordzeekanaal, waardoor er in het gebied van noord naar zuid een toenemend chloridegehalte aanwezig is.
- Een vertraagde verzoeting sinds de afsluiting van de Zuiderzee (1932), beïnvloed door het spuibeleid van de sluizen langs de Noorder- IJ en Zeedijk.
- Door de historische invloed van brak water is in de veenbodem nog steeds zout aanwezig. Ook wordt via de onderbemalingen (opmalen brak grondwater) brak water aangevoerd, deels afkomstig van brak water uit het eerste watervoerende pakket.
- Zeer voedselrijk oppervlaktewater, met een hoge stikstof- en fosfaatconcentratie.
- Een verlanding die vooral tussen 1900 en 1945 is opgetreden langs slootkanten en oevers van brede wateren, in smalle petgatsloten of inpandige weilandsloten en in petgaten (Noorderveen).

Bovenstaande landschapsecologische processen zijn van invloed (geweest) op de vorming van de habitattypen. Vanwege de langdurige invloed van brak water zijn in Polder Westzaan nog relatief gunstige omstandigheden aanwezig voor brakke vormen van het habitattype veenmosrietlanden. De -in internationaal opzicht- meest bijzondere vegetatietypen zijn veenmosrietlanden met ruwe bies. Verder komen in Polder Westzaan nog brakke ruigten en zomen van goede kwaliteit voor die worden gekenmerkt door de aanwezigheid van heemst en/of echt lepelblad. Deze vegetaties worden aangetroffen in het Guisveld, de Reef en de Lus (Van Dijk et al., 2021). Echt lepelblad groeit verder ook in smalle zomen van de rompgemeenschap van harig wilgenroosje.

Door verzoeting komen in de huidige situatie met name in het noordelijk deel van het Guisveld ook vegetaties voor met kalmoes, grote egelskop en zwanebloem. Deze soorten zijn kenmerkend voor zoetwaterverlanding.

3.4 De instandhoudingsdoelen

Voor ieder Natura 2000-gebied in Nederland is een aantal kernopgaven opgesteld, op basis waarvan vervolgens de doelstellingen voor de habitattypen en soorten zijn geformuleerd (Schmidt et al., 2017). In tabel 1 zijn de vier kernopgaven voor het Natura 2000-gebied Polder Westzaan weergegeven.

Tabel 1 Kernopgaven

Kernopgave	**Beschrijving**
Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Meren en moerassen)	Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuizen (de belangrijkste kraamkamerfunctie en slaapfunctie van de meervleermuis ligt vooral in gebouwen buiten de Natura 2000-gebieden). Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van gradiënt watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschap Laagveen.
Plas-dras situaties (4.11)	Plas-dras situaties voor noordse woelmuis.
Overjarig riet (4.12)	Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijke peildynamieken en tegengaan verdroging voor rietmoerasvogels en noordse woelmuis
Brakke ruigtes (4.13)	Behoud en herstel van de brakke variant van H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) in de laagveengebieden boven het IJ, mede als leefgebied voor de noordse woelmuis.

Voor habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten zijn de instandhoudingsdoelen zoals vastgelegd in het aanwijzingsbesluit (PDN/2013-091) weergegeven in tabel 2. Het gaat voor de meeste habitattypen en soorten om behoudsdoelstellingen. De habitattypen H4010B (vochtige heiden) en H6430B (ruigten en zomen) hebben een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte en habitattype H6430B heeft bovendien een verbeteringsdoelstelling.

Tabel 2 ***Instandhoudingsdoelen voor habitattypen (a) en Habitatrichtlijnsoorten (b). = doelstelling is behoud, > doelstelling is uitbreiding of verbetering, = (<) behoud omvang, maar mag achteruit gaan ten gunste van een andere in besluit met name genoemde waarde. * prioritair habitattype of Habitatrichtlijnsoort***

(a)

Habitatcode	Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	>	=
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	>	>
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	=	=
H91D0*	Hoogveenbossen	=	=

(b)

Soortcode	Soort	Populatie	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
H1134	Bittervoorn	=	= (<)	=
H1149	Kleine modderkruiper	=	= (<)	=
H1318	Meervleermuis	=	=	=
H1340*	Noordse woelmuis	=	=	=

4 Knelpunten en maatregelen

In dit hoofdstuk zijn knelpunten voor de instandhoudingsdoelen uitgewerkt en maatregelen geformuleerd die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Daarbij wordt eerst ingegaan op habitattypen en vervolgens op Habitatrichtlijnsoorten.

4.1 Habitattypen

De oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen zijn vastgesteld op basis van de habitattypenkaart (versie N2K_HK_91_Polder_Westzaan_20150519_v10_DEF) (zie bijlage 2, figuur 4). De kaart geeft de T0-situatie weer, zijnde de referentiesituatie rondom het moment van aanwijzing. Het gaat om vegetatie-gegevens uit de periode 1996-2015.

De beschrijving van de ontwikkeling, knelpunten en de uitbreidingsdoelstelling die in dit hoofdstuk per habitattype zijn opgenomen, zijn afkomstig uit de evaluatie van het eerste beheerplan (van Dijk et al., 2021). In tabel 3 zijn de conclusies met betrekking tot de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen uit de evaluatie samengevat. Een nieuwe habitattypenkaart wordt eens in de twaalf jaar opgesteld en was voor de evaluatie nog niet beschikbaar. Daarom kan niet worden bepaald of de behoudsdoelstelling voor oppervlakte in de eerste beheerplanperiode is gerealiseerd. In tabel 4 is voor de habitattypen waar op basis van het aanwijzingsbesluit een uitbreidingsdoelstelling geldt de uitbreiding gekwantificeerd.

De maatregelen in dit beheerplan zijn gericht op het opheffen van knelpunten en realiseren van de instandhoudingsdoelen. De maatregelen zijn gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (van Dijk et al., 2021) en in overleg met de terreinbeheerder en gebiedskenners verder aangevuld. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat regulier beheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) wordt uitgevoerd. Regulier beheer is dan ook niet in dit beheerplan opgenomen.

Tabel 3. ***Beoordeling doelrealisatie eerste beheerplanperiode: groen: doel gerealiseerd, oranje: doel mogelijk niet gerealiseerd, rood: doel niet gerealiseerd, grijs: onbekend (niet voldoende data voor beoordeling). Veg.: vegetatietypen, S&F: structuur en functie, AC: abiotische condities, TS: typische soorten, Tot.: totale beoordeling. Bron: Van Dijk et al, 2021***

Habitattype	Doel oppervlak	Realisatie oppervlakte	Doel kwaliteit	Realisatie kwaliteit t.o.v. doel				
				Veg	S&F	AC	TS	Tot
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	>		=					
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	>		>					
H7140B Veenmosrietlanden	=		=					
H91D0 Hoogveenbossen	=		=					

Tabel 4. ***Kwantificering uitbreidingsdoestelling habitattypen. De kwantificering is afkomstig uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al, 2021). In de evaluatie is de kwantificering onderbouwd. = doelstelling is behoud, > doelstelling is uitbreiding***

Habitattype	Doel oppervlakte o.b.v. aanwijzingsbesluit	Uitbreidingsdoelstelling
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	>	Uitbreiding 500-1000 m^2
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	>	Uitbreiding 6,9 ha
H7140B Veenmosrietlanden	=	=
H91D0 Hoogveenbossen	=	=

4.1.1 Vochtige heiden (laagveengebied) (H4010B)

Omvang en kwaliteit

Volgens de habitattypenkaart is in deelgebied Guisveld 0,1 hectare vochtige heiden aanwezig van goede kwaliteit (zie tabel 5). In een tussentijdse kartering is op twee percelen in Guisveld een vegetatie aangetroffen die kwalificeert als vochtige heiden. Op beide percelen was in 2019 de bedekking van appelbes fors toegenomen ten koste van het heideoppervlak (pers. med. Van ’t Veer). Deze percelen zijn in 2020 en 2021 geplagd en appelbes is verwijderd. De verwachting is dat dit zal leiden tot herstel van het oorspronkelijk oppervlak vochtige heiden.

Tabel 5. ***Areaal en kwaliteit van H4010B Vochtige heiden in Polder Westzaan***

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Guisveld	0,1		0,1

Voor vochtige heiden geldt een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte en een behoudsdoelstelling voor kwaliteit (zie tabel 2).

Ontwikkeling en knelpunten

De kritische depositiewaarde van het habitattype vochtige heiden wordt in Polder Westzaan ruim overschreden op 100% van het oppervlak vochtige laagveenheide. De hoge stikstofdepositie leidt tot een afname van de kwaliteit en soortenrijkdom en een toename van de opslag waardoor de successie versnelt. In Polder Westzaan is er sprake van een toename van appelbes en een beperkte soortenrijkdom van de mossen- en korstmossenflora. Door de slechte waterkwaliteit treedt nieuwe verlanding (nagenoeg) niet meer op.

Maatregelen

Voor vochtige heiden geldt een uitbreidingsdoelstelling (zie tabel 4). Een uitbreiding van 500 tot 1000 m^2 vochtige heiden lijkt in Guisveld realistisch (Van Dijk et al, 2021). In de eerste beheerplanperiode zijn alle ontwikkellocaties voor vochtige heiden in het Guisveld geplagd (oppervlak ca. 0,5 ha). Mogelijk ontwikkelt zich hier op een termijn van 5-10 jaar vochtige heide. Hier moet als nabeheer jaarlijks handmatig opslag van onder andere appelbes worden verwijderd. Op bestaand kwalificerend habitat vochtige heiden moet eveneens jaarlijks verwijdering van opslag van onder andere appelbes plaatsvinden. Daarnaast vindt er door maaibeheer op aan vochtige heide grenzend

veenmosrietland mogelijk een ontwikkeling richting vochtige heiden plaats. Extra maatregelen ten behoeve van de uitbreiding van vochtige heiden worden in de tweede beheerplanperiode niet genomen. Verbrakking leidt in Polder Westzaan waarschijnlijk tot het weer op gang komen van brakke verlanding. Door successie kan hier uiteindelijk (> 50 jaar) vochtige heiden uit ontstaan (zie tabel 6).

Tabel 6. Maatregelen ten behoeve van vochtige heiden (H4010B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financiering
Uitbreiding van oppervlakte en behoud van kwaliteit	Guisveld	Handmatig verwijderen opslag van o.a. appelbes.	0,6 ha	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Uitbreiding van oppervlakte en behoud van kwaliteit	Guisveld	Uitvoeren schouw t.b.v. signalering ongewenste soorten (w.o. appelbes)	0,6 ha	jaarlijks	
Behoud kwaliteit	Gehele gebied	Schonen en opnieuw graven watergangen om watervoorziening verlandingen in stand te houden	5 km watergangen**	Jaarlijks	Programma natuur
Uitbreiding van oppervlakte en behoud van kwaliteit	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Verbrakking*	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Eenmalig	Provincie Noord-Holland

* O.a. voor het realiseren van de verbrakking wordt er op basis van de Gebiedsvisie Polder Westzaan een Uitvoeringsprogramma opgesteld / ** in het totaal langs habitattypen H6430B, H7140B en H4010B

4.1.2 Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)

Omvang en kwaliteit

Ruigten en zomen komen verspreid door het gebied voor. Alleen in het Noorderveen ontbreken ruigten en zomen nagenoeg. Het meest voorkomend in Polder Westzaan zijn de ruigten en zomen met harig wilgenroosje en moerasmelkdistel. Deze vegetaties behoren tot de matig ontwikkelde vormen van dit habitattype (zie tabel 7).

Oppervlakten die in Polder Westzaan voldoen aan de kwaliteit goed zijn brakke ruigten en zomen die worden gekenmerkt door de aanwezigheid van heemst en/of echt lepelblad. Alleen in het Guisveld, De Reef en De Lus komen nog vegetaties met echt lepelblad voor die classificeren als H6430B. Deze vegetaties indiceren de aanwezigheid van H6430B met een goede kwaliteit maar zijn echter niet opgenomen op de habitattypenkaart. Heemstrietland komt nog voor in de Reef.

Voor ruigten en zomen geldt een verbeteringsdoelstelling voor kwaliteit en een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte.

Tabel 7. Areaal en kwaliteit van H6430B Ruigten en zomen in Polder Westzaan

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
De Reef	0,6	5,4	6,0
Euverenweg & Lus		4,4	4,4
Guisveld		7,7	7,7
Noorderveen		0,06	0,06
Westzijderveld	0,03	8,8	8,83
Totaal	0,63	26,36	26,99

Ontwikkeling en knelpunten

Onderzoek uit de periode 2017-2019 wijst op een afname van de kwaliteit en het oppervlak van goed ontwikkelde vormen van ruigten en zomen H6430B (Van Dijk et al., 2019). Een goede kwaliteit wordt in Polder Westzaan vooral bepaald door twee soorten van brakke milieus: echt lepelblad en heemst. Beide soorten zijn afgenomen hetgeen duidt op een afname van de kwaliteit van de brakke en goed ontwikkelde vorm van H6430B. Dit hangt onder andere samen met de voortgaande verzoeting in Polder Westzaan.

Plaatselijk treedt opslag van braam en houtige gewassen en oeverafslag op. Daarnaast blijft er plaatselijk maaisel en strooisel liggen in de ruigten en zomen, waardoor de diversiteit van de lage kruidlaag en moslaag is achteruitgegaan. Stikstofminnende soorten als grote brandnetel en kleefkruid nemen daarentegen toe. Op termijn kan deze strooiselophoping leiden tot achteruitgang van kwaliteit van het habitattype (Van Dijk et al., 2019).

Opslag, de accumulatie van strooisel en oeverafslag leiden tot een afname van kwaliteit en oppervlak van de goed en matig ontwikkelde vormen van ruigten en zomen H6430B. De inloop van vee vormt plaatselijk eveneens een knelpunt (Van Dijk et al., 2022).

Voor behoud van de ruigten en zomen is een periodiek beheer van maaien en afvoeren nodig. De benodigde frequentie is afhankelijk van het aanwezige vegetatietype (Van Dijk et al., 2022). Passend beheer is echter in de praktijk niet altijd goed geregeld. Dit leidt plaatselijk eveneens tot een afname van de omvang en kwaliteit van dit habitattype.

De uitbreidingsdoelstelling voor ruigten en zomen is 6,9 ha (zie tabel 4). Dit is het areaal zoekgebied ruigten en zomen dat in Polder Westzaan aanwezig is.

Maatregelen

Om de instandhoudingsdoelen voor kwaliteit en oppervlakte te realiseren is verbrakking nodig (zie tabel 8). Om dit te realiseren wordt in het kader van de Gebiedsvisie Polder Westzaan een Uitvoeringsprogramma opgesteld en uitgevoerd. In het Guisveld loopt een onderzoek waarin de effecten van verbrakking van het oppervlaktewater op de oevervegetatie worden onderzocht (Van Dijk et al., 2022). Daarnaast worden er nog enkele andere onderzoeken naar verbrakking uitgevoerd.

Daarnaast is het nodig opslag te verwijderen en geaccumuleerd strooisel af te voeren, een beheer van gefaseerd maaien en afvoeren uit te voeren en maatregelen te treffen waarmee de watervoorziening van verlandingen (waaronder ruigten en zomen) in stand blijft en de inloop van vee wordt beperkt.

Om oeverafslag te beperken is het nodig om plaatselijk oeverbescherming te realiseren.

In deelgebied Euverenweg & Lus en Guisveld is op eigendom van overheden (waaronder de provincie, het hoogheemraadschap, de gemeente Zaanstad en Rijkswaterstaat) kwalificerend habitat (H6430B, H7140B en H91D0) aanwezig (zie bijlage 2, figuur 3 en tabel 13). Hier is het beheer niet (goed) geregeld waardoor de kwaliteit achteruit gaat. Het is noodzakelijk hiervoor goede beheerafspraken te maken. Verder wordt de toegang in delen van het gebied beperkt voor gemotoriseerde vaartuigen teneinde het illegaal betreden van kwalificerend habitat en de afslag van oevers door te hard varen te beperken (zie verder bijlage 3). Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers.

Tabel 8. Maatregelen ten behoeve van ruigten en zomen (H6430B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financiering
Verbetering van kwaliteit en uitbreiding van oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Verbrakking*	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Eenmalig	Provincie Noord-Holland
Verbetering van kwaliteit en uitbreiding van oppervlakte	Gehele gebied	Opslag verwijderen	27 ha **	Eens in de twee jaar	
Verbetering van kwaliteit en uitbreiding van oppervlakte	Gehele gebied	Strooisel verwijderen	27 ha	Eens in de zes jaar	
Verbetering van kwaliteit en uitbreiding van oppervlakte	Gehele gebied	Gefaseerd maaien en afvoeren. Frequentie is afhankelijk van de aanwezige vegetatie (Van Dijk et al., 2022)	27 ha	Ca. eens in de twee tot zes jaar	Deels via SNL, deels niet geregeld
Verbetering van kwaliteit en uitbreiding van oppervlakte	Gehele gebied	Schonen en opnieuw graven watergangen t.b.v. watervoorziening van de vegetatie en om inloop van vee tegen te gaan	5 km watergangen***	Jaarlijks	Programma natuur
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied	Plaatsen rasters tegen vee-inloop	7,5 km	Eenmalig	
Behoud van oppervlakte	Gehele gebied	Oeverbescherming ter bescherming habitat****		Eenmalig	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Euverenweg & Lus en Guisveld	Maken van beheerafspraken voor eigendom van overheden		Voor periode van zes jaar	
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied	Toegangsbeperking ten behoeve van recreatieve zonering		Eenmalig	

* O.a. voor het realiseren van de verbrakking wordt er op basis van de Gebiedsvisie Polder Westzaan een Uitvoeringsprogramma opgesteld / ** dit komt neer op ca. 13,5 ha per jaar/ *** in het totaal langs habitattypen H6430B, H7140B en H4010B/ **** langs habitattypen H6430B en H7140B

4.1.3 Veenmosrietlanden (H7140B)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype veenmosrietlanden is in bijna alle deelgebieden van Polder Westzaan aanwezig. Het grootste oppervlakte veenmosrietlanden is aanwezig in het Guisveld (zie tabel 9). Alleen in deelgebied Noorderveen ontbreekt het habitattype. Volgens de habitattypenkaart zijn veenmosrietlanden voornamelijk van goede kwaliteit.

Voor veenmosrietlanden geldt een behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit (zie tabel 2).

Tabel 9. Areaal en kwaliteit van H7140B Veenmosrietlanden in Polder Westzaan

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
De Reef	1,0	0,4	1,4
Euverenweg & Lus	0,6	0,1	0,7
Guisveld	7,1	0,8	7,9
Westzijderveld	3,9	0,8	4,7
Totaal	12,6	2,1	14,7

Ontwikkeling en knelpunten

In de eerste beheerplanperiode is er waarschijnlijk sprake van kwaliteitsverlies van veenmosrietlanden die onder andere tot uiting komt in een toename van haarmossen. De in 2020 en 2021 uitgevoerde maatregelen als plaggen, het verwijderen van opslag en herfstmaaien leiden echter lokaal waarschijnlijk tot kwaliteitsverbetering van veenmosrietlanden in de tweede beheerplanperiode. Hierop duidt de geconstateerde forse toename van ronde zonnedauw op plaglocaties (waarnemingen A. van Dorp & R. van 't Veer, SBB).

Knelpunten voor het habitattype bestaan onder andere uit een te hoge stikstofdepositie en een slechte waterkwaliteit. De kritische depositiewaarde van het habitattype veenmosrietlanden wordt in Polder Westzaan op 100% van het oppervlak overschreden. Stikstofdepositie leidt door verzuring en eutrofiëring tot een afname van de kwaliteit en omvang van veenmosrietlanden (zie tekstkader 1). De hoge fosfaatconcentraties in het oppervlaktewater kunnen in de kraggen met veenmosrietlanden leiden tot het ontstaan van dikke en soortenarme pakketten met gewoon veenmos. Dit leidt tot een afname van de kwaliteit van veenmosrietlanden. Ook leidt een slechte waterkwaliteit tot een toename of plaatselijke dominantie van ruigtekruiden op de oeverzone. Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is verder van belang om nieuwe verlanding op gang te brengen. Verlanding is nodig om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks (waaronder veenmosrietlanden) te behouden.

Daarnaast zijn er in diverse veenmosrietlanden knelpunten in het beheer geconstateerd. Dit blijkt onder andere uit een beheerschouw in 2018, 2019 en 2020 in het Guisveld, de Reef, het Westzijderveld & de Lus. De knelpunten in

het beheer leiden in combinatie met de hoge stikstofdepositie tot kwaliteitsverlies door verruiging met soorten als braam, pitrus, haagwinde en een toename van opslag met onder andere appelbes, grauwe wilg, berk en lijsterbes. De inloop van vee leidt plaatselijk eveneens tot kwaliteitsverlies en verruiging met pitrus.

Tekstkader 1. Effecten van stikstofdepositie voor veenmosrietland H7140B

De oudere stadia van het habitattype zijn ten opzichte van jongere stadia vanwege een dikkere kragge meer geïsoleerd van het bufferende oppervlaktewater en daardoor relatief vatbaar voor verzuring. Als gevolg hiervan ontstaan toenemende oppervlakten haarmos en een afname van typische soorten, zoals glanzend veenmos en elzenmos. Ook leidt stikstofdepositie door toenemende eutrofiëring tot vegetatieverdichting, zoals een toename van grassen en een snellere kieming van houtige gewassen, zoals berk, appelbes, lijsterbes, krentenboompje en bramen (Gebiedsanalyse-91, 2017). De effecten van verzuring en eutrofiëring worden versterkt door verdroging. Verder nemen onder invloed van zure stikstofdepositie (ammoniak) sommige veenmossoorten sneller toe. De jonge, gebufferde stadia gaan hierdoor sneller over in oude, verzuurde stadia dan via natuurlijke successie het geval zou zijn geweest.

Maatregelen

Het voortzetten van herfstmaaien en afvoeren van maaisel, verwijderen van opslag en het op beperkte schaal plaggen is ook in de tweede beheerplanperiode nodig om te kunnen voldoen aan de behoudsdoelstelling voor kwaliteit en oppervlakte (zie tabel 10). Om oeverafslag te beperken wordt plaatselijk oeverbescherming geplaatst. Daarnaast worden diverse maatregelen genomen om de inloop van vee te beperken en om de waterkwaliteit en de hydrologische condities te verbeteren. Verbrakking leidt in Polder Westzaan waarschijnlijk tot het weer op gang komen van brakke verlanding. Door successie kan hier veenmosrietland uit ontstaan.

In onder andere de deelgebieden Euverenweg & de Lus en Guisveld is op eigendom van overheden (waaronder de provincie, het hoogheemraadschap, de gemeente Zaanstad en Rijkswaterstaat) kwalificerend habitat (H6430B, H7140B en H91D0) aanwezig (zie bijlage 2, figuur 3 en tabel 13). Hier is het beheer niet (goed) geregeld waardoor de kwaliteit mogelijk achteruit gaat. Het is noodzakelijk hiervoor goede beheerafspraken te maken. Verder wordt de toegang in delen van het gebied beperkt voor gemotoriseerde vaartuigen teneinde het illegaal betreden van kwalificerend habitat en de afslag van oevers door te hard varen te beperken (zie verder bijlage 3). Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers.

Tabel 10. Maatregelen ten behoeve van veenmosrietlanden (H7140B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financiering
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Verbrakking*	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Eenmalig	Provincie Noord-Holland
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Ondiep plaggen (0,10 meter)	2 ha	Eenmalig	Herstelmaatregelen 2.0

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financiering
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Herfst- en of wintermaaien en afvoeren	14,7 ha	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Handmatig verwijderen opslag zoals appelbes, berk en grauwe wilg	14,7 ha	Jaarlijks	
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Uitvoeren schouw t.b.v. signalering ongewenste soorten (waaronder appelbes, bosopslag)	14,7 ha	jaarlijks	
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Oeverbescherming ter bescherming habitat**		Eenmalig	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Schonen en opnieuw graven watergangen t.b.v. de watervoorziening van de vegetatie en om inloop van vee tegen te gaan	5 km watergangen***	Jaarlijks	Programma natuur
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied	Plaatsen rasters in beweide percelen	3,5 km		
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Hydrologische maatregelen Westzaan		Eenmalig	Programma Natuur
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Guisveld	Baggeren van interne sloten ter verbetering van de waterkwaliteit	Onbekend	Eenmalig	Programma Natuur
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	O.a. Euverenweg & Lus en Guisveld	Maken beheerafspraken voor eigendommen van overheden		Voor periode van zes jaar	
Behoud van	Gehele gebied m.u.v. Noorderveen	Toegangsbeperking ten behoeve van		eenmalig	

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financiering
kwaliteit en oppervlakte		recreatieve zonering			

*O.a. voor het realiseren van de verbrakking wordt er op basis van de Gebiedsvisie Polder Westzaan een Uitvoeringsprogramma opgesteld /** langs habitattypen H6430B en H7140B / *** ten behoeve van habitattypen H4010B, H6430B en H7140B

4.1.4 Hoogveenbossen (H91D0)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype hoogveenbossen is in alle deelgebieden van Polder Westzaan aanwezig. Het grootste oppervlak is aanwezig in het Noorderveen. In de Reef, het Guisveld en Westzijderveld is een beperkt oppervlakte aanwezig. Volgens de habitattypenkaart is ongeveer twee-derde van de hoogveenbossen van goede kwaliteit en een-derde van matige kwaliteit (zie tabel 11).

Berkenbroekbossen met een hoge bedekking aan veenmossen (> 20%) vertegenwoordigen hoogveenbossen van een goede kwaliteit. Hoogveenbossen met een matige kwaliteit zijn doorgaans verdroogde en geëutrofieerde bosopstanden met een ondergroei van braam.

Tabel 11. Areaal en kwaliteit van H91D0 Hoogveenbossen in Polder Westzaan

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
De Reef	0,1	0,03	0,1
Euverenweg & Lus	1,7	0,8	2,5
Guisveld		0,2	0,2
Noorderveen	8,5	4,6	13,1
Westzijderveld	0,2	0,05	0,3
Totaal	10,5	5,7	16,2

Voor hoogveenbossen geldt een behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit (zie tabel 2).

Ontwikkeling en knelpunten

De belangrijkste boscomplexen liggen in het Noorderveen. Van deze bosopstanden zijn geen recente gegevens bekend. Typische soorten als matkop en witte berkenboleet zijn mogelijk in het Noorderveen aanwezig. Omdat het gaat om een relatief groot oppervlak aan waarschijnlijk waardevol moerasbos, is onderzoek naar de samenstelling van het bos en de aanwezigheid van typische soorten in het Noorderveen wenselijk.

In de Lus en het Noorderveen is na 2009 de opslag van appelbes lokaal sterk toegenomen. Mogelijk speelt dit eveneens in de andere deelgebieden. Dit kan leiden tot oppervlakteverlies van het habitattype hoogveenbossen. Daar waar kleine oppervlakten goed ontwikkeld H91D0 aanwezig is, wordt de kwaliteit mogelijk negatief beïnvloed door de voedselrijkdom van het oppervlaktewater.

Stikstofdepositie vormt geen knelpunt voor habitattype hoogveenbossen, aangezien de kritische depositiewaarde (KDW) in de huidige situatie nergens wordt overschreden. De huidige depositie ligt overigens niet ver onder de KDW.

Maatregelen

In de tweede beheerplanperiode is onderzoek nodig naar de kwaliteit en omvang van het habitattype hoogveenbossen. Dit onderzoek kan aantonen of aanvullende maatregelen voor de tweede beheerplanperiode nodig zijn (zie tabel 12).

Van een groot deel van het areaal hoogveenbossen is niet bekend of en op welke wijze het wordt beheerd (zie tabel 13). Dit geldt bijvoorbeeld voor het grote oppervlak hoogveenbossen in het Noorderveen. Het is wenselijk het beheer te inventariseren en voor zover nodig beheerafspraken te maken. Daarnaast is het nodig opslag van appelbes te verwijderen.

Tabel 12. Maatregelen ten behoeve van hoogveenbossen (H91D0)

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang (ha)	Frequentie	Financieringsbron
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied met nadruk op het Noorderveen	Onderzoek naar de actuele staat en bedreigingen van dit habitattype	Ca. 16 ha	Eenmalig	Gedeeltelijk uit provinciaal SNL-budget
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Gehele gebied	Handmatig verwijderen appelbes	Ca. 16 ha	Jaarlijks	
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Alle deelgebieden	Inventariseren huidig beheer en maken beheerafspraken		Voor periode van zes jaar	

4.1.5 Beheer

Goed beheer is belangrijk voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen en tegelijkertijd een grote uitdaging in Polder Westzaan. Polder Westzaan bestaat overwegend uit vaarland en het oppervlak kwalificerend habitat per perceel is veelal beperkt. Daardoor is het beheer kostbaar en niet efficiënt uitvoerbaar en is de afvoer van bijvoorbeeld gemaaid riet niet altijd goed geregeld. De SNL-vergoeding voor het reguliere beheer van kwalificerend habitat is te laag om de beheerkosten (inclusief afvoer) te dekken.

Staatsbosbeheer beheert een groot deel van het oppervlak kwalificerend habitat (zie tabel 13). Het beheer is echter niet voor het gehele oppervlak kwalificerend habitat geregeld. Dit geldt bijvoorbeeld voor (een deel van de) gronden van overheden en particulieren. Voor het habitattype hoogveenbossen is voor een groot deel van het areaal niet bekend of en hoe het beheer plaatsvindt. Voor gronden van overheden en het habitattype hoogveenbossen is het regelen van het beheer als maatregel opgenomen (zie paragraaf 4.1.2 tot en met 4.1.4).

Gezien het belang van goed beheer en de geconstateerde knelpunten, vraagt beheer in de tweede beheerplanperiode om nadere aandacht. Daarom zijn per habitattype een aantal maatregelen opgenomen die betrekking hebben op beheer. Aanvullend zijn de volgende aanvullende acties noodzakelijk:

- Een jaarlijkse gebiedsbrede evaluatie van het beheer van kwalificerend habitat (inclusief uitbreiding) onder regie van de provincie.
- Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij particulieren.
- Het agenderen van aanvullende beheergelden voor kwalificerend habitat door de provincie. Dit komt ten goede aan de kwaliteit van

habitattypen én van leefgebied van Habitatrichtlijnsoorten als noordse woelmuis en meervleermuis.

Tabel 13. Eigendom en beheer van kwalificerend habitat

Eigenaar	Onderdeel van de beheertypenkaart (2022)	H4010B - Vochtige heiden	H6430B - Ruigten en zomen	H7140B - Veenmosrietland	H91D0 - Hoogveenbossen
Staatsbosbeheer	Wel	0,09	13,94	9,64	2,27
	Niet		0,38	0,47	<0,01
HHNK	Wel		0,26	0,02	<0,01
	Niet		1,04	0,48	<0,01
Overheid	Wel		0,28	0,57	0,43
	Niet		2,15	0,48	0,01
Vogelbescherming: Beheerder SBB	Wel		2,86		
	Niet		0,07	1,23	
Overig (o.a. particulieren)	Wel		1,29	0,72	0,13
	Niet		4,28	0,89	13,20

4.2 Habitatrichtlijnsoorten

Het instandhoudingsdoel voor de Habitatrichtlijnsoorten in het gebied (bittervoorn, kleine modderkruiper, meervleermuis en noordse woelmuis) is behoud van de populatieomvang en behoud van de oppervlakte en de kwaliteit van het leefgebied. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten in dit hoofdstuk is gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (van Dijk et al., 2021). In tabel 14 zijn de conclusies met betrekking tot de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen samengevat. In het eerste beheerplan zijn de kaarten met de leefgebieden van Habitatrichtlijnsoorten opgenomen (Provincie Noord-Holland, 2016).

Tabel 14. Doelrealisatie eerst beheerplanperiode: groen: doel gerealiseerd, oranje: doel mogelijk niet gerealiseerd, rood: doel niet gerealiseerd

	Doel popula-tie	Realisatie	Doel leefgebied omvang/kwaliteit	Realisatie leefgebied	
		Behoud populatie-omvang		Behoud omvang	Behoud kwaliteit
H1134 Bittervoorn	=		=/=		
H1149 Kleine modderkruiper	=		=/=		
H1318 Meervleermuis	=		=/=		
H1340 Noordse woelmuis	=		=/=		

4.2.1 Bittervoorn

Ontwikkeling en knelpunten

Er vindt een matige afname in aantallen bittervoorn plaats op provinciaal niveau, die ook binnen de begrenzing van het gebied zichtbaar lijkt te zijn. De doelstelling van behoud van de populatie lijkt daarmee niet te zijn gerealiseerd. De kwaliteit van het leefgebied is gelijk gebleven of zelfs iets verbeterd.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het nodig om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek. Ook is het van belang de aanwezigheid en verspreiding van de zoetwatermossel in kaart te brengen omdat deze van groot belang is voor de bittervoorn (zie tabel 15). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit ten goede aan deze soort.

4.2.2 Kleine modderkruiper

Omdat er op gebiedsniveau weinig data van kleine modderkruiper beschikbaar zijn, wordt ervan uitgegaan dat de trend op provinciaal niveau eveneens geldt op gebiedsniveau. Op provinciaal niveau is een matige afname te zien. Daardoor wordt de behoudsdoelstelling voor de populatieomvang in dit gebied waarschijnlijk evenmin behaald. De kwaliteit en omvang van het leefgebied van deze soort is nagenoeg gelijk gebleven of zelfs iets verbeterd.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het nodig om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek (zie tabel 15). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit ten goede aan deze soort.

4.2.3 Meervleermuis

Ontwikkeling en knelpunten

Op basis van de provinciale data is het de verwachting dat ook in Polder Westzaan de populatie niet achteruit is gegaan. Er zijn echter aanwijzingen dat er minder kraamkolonies in de directe omgeving zijn. Dat kan van invloed zijn op de populatie die in het gebied voorkomt.

Maatregelen

Omdat lokale gegevens ontbreken is nader onderzoek naar kraamkolonies en de lokale aantallen foeragerende meervleermuis nodig. Daarnaast blijft behoud van voldoende oevers met windluwe rietzomen van belang (zie tabel 15). Hiervoor is een beheer van opslag verwijderen en gefaseerd maaien en afvoeren nodig. Bij het nader onderzoek naar foeragerende vleermuizen kan in beeld worden gebracht of de vliegroutes van voldoende kwaliteit zijn en voldoende worden beheerd.

4.2.4 Noordse woelmuis

Ontwikkeling en knelpunten

Uit veldonderzoek uitgevoerd tijdens de eerste beheerplanperiode in nabijgelegen en vergelijkbare Natura 2000-gebieden in Laag Holland blijkt dat deze gebieden een gezonde populatie bevatten met voldoende mogelijkheden voor verspreiding. De verwachting is dat dergelijke resultaten ook gelden voor Polder Westzaan. Dit is in lijn met een stabiele provinciale aantalstrend. Bovendien heeft Polder Westzaan voldoende geschikt leefgebied van voldoende omvang en kwaliteit voor de instandhouding van de Noordse woelmuis populatie.

De doelstellingen voor behoud van de populatie en de kwaliteit en omvang van het leefgebied worden dus waarschijnlijk behaald.

Maatregelen voor de tweede beheerplanperiode

In Laag Holland wordt momenteel onderzoek uitgevoerd naar de verspreiding van de noordse woelmuis met behulp van eDNA. Daarnaast is het van belang dat bestaand leefgebied wordt behouden middels gefaseerd maaien en afvoeren en het verwijderen van opslag (zie tabel 15). Zie voor nadere beheervoorschriften met betrekking tot noordse woelmuis bijlage 3.

Tabel 15. Maatregelen voor Habitatrichtlijnsoorten

Doel	Maatregel	Locatie/frequentie (indicatief)
Bittervoorn	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: consequent geschikte oevers van brede wateren en plassen, en smalle heldere sloten met waterplanten inventariseren op bittervoorn. In kaart brengen van: - aanwezigheid en verspreiding zoetwatermossel - geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water	1x per 6 jaar inventariseren*
Kleine modderkruiper	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: consequent inventariseren van een aantal vooral smalle sloten, vaak langs dijkbermen of in deels afgesloten wateren met waterplanten waar regenwater een dominante factor is. In kaart brengen van aanwezigheid van geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water.	1x per 6 jaar inventariseren*
Meervleermuis	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: gericht zoeken naar en monitoren op locaties en het gebruik van verblijfplaatsen in de omgeving en van vliegroutes langs rietzomen in het gebied	verblijfplaatsen in de omgeving en vliegroutes langs rietzomen
Noordse woelmuis	Gefaseerd maaien (bij voorkeur in de winter) en afvoeren t.b.v. behoud bestaand leefgebied Verwijderen van opslag (indien nodig jaarlijks)	in natte rietlanden, strooiselruigten, natte graslanden en veenmosrietlanden verspreid door het gehele gebied

* Daarbij moet ook inzicht zijn in de fysisch-chemische waterkwaliteit, waterdiepte, doorzicht, aanwezigheid en bedekking van oeverplanten en van drijvende en ondergedoken waterplanten. In KRW-monitoring worden deze parameters meegenomen. Bekeken moet worden of deze KRW-monitoring voldoende informatie biedt of dat aanvullend gegevens moeten worden verzameld.

5 Huidig gebruik en vergunningverlening

5.1 Uitgangspunten en definities

In dit hoofdstuk is weergegeven hoe het huidig gebruik getoetst is op het effect op de Natura 2000-doelen voor dit gebied. Nieuwe activiteiten worden niet in het beheerplan beoordeeld maar moeten worden getoetst aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Indien significant negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten moet een vergunning aangevraagd worden (zie verder paragraaf 2.2).

Om te bepalen of de realisatie van de doelstellingen wordt belemmerd door menselijke activiteiten in het gebied is het ‘huidige’ gebruik geïnventariseerd en getoetst (zie bijlage 3). De conclusies van de toetsing zijn weergegeven in paragraaf 5.2. Voor het huidige gebruik kan deze toetsing worden gezien als een ‘voortoets’; als significante effecten van het gebruik zijn uitgesloten, kan het gebruik ongewijzigd en vergunningvrij worden voortgezet. Voor het gebruik waarbij effecten niet (van te voren) zijn uit te sluiten geldt dat dit gebruik óf vergunningplichtig is óf onder bepaalde voorwaarden uitgevoerd moet worden. Daarnaast kan (huidig) gebruik ook zogenaamd ‘bestaand gebruik’ zijn (zie tekstkader 2).

Tekstkader 2. Bestaand gebruik: wat is het en wanneer is een vergunning nodig?

Sinds 1 januari 2020 definieert de Wet natuurbescherming ‘bestaand gebruik’ niet meer. Uit diverse Nederlandse en Europese jurisprudentie valt af te leiden dat ‘bestaand gebruik’ is ‘activiteit met een toestemming op de Europese referentiedatum’. Bij een toestemming kan het gaan om een natuurvergunning maar ook om een milieuvergunning of andere toestemming. De referentiedatum is de datum waarop het Natura 2000-gebied onder de bescherming van de Habitatrichtlijn (92/43/EEG) is gekomen. Dit geldt ook voor gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn (79/409/EEG) zijn aangewezen. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied op de lijst van gebieden van communautair belang is geplaatst als referentiedatum. Voor de meeste Habitatrichtlijngebieden gebieden is dat 7 december 2004, voor enkele Habitatrichtlijngebieden geldt een latere datum. Voor Vogelrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied is aangewezen als referentiedatum, tenzij die datum voor 10 juni 1994 ligt. In dat geval is 10 juni 1994 de referentiedatum. Een complete lijst van de te hanteren referentiedata per Natura 2000-gebied is te vinden op de website van BIJ12.

Bestaand gebruik is in principe vergunningvrij wanneer het gebruik rechtmatig plaatsvindt en sinds de referentiedatum ongewijzigd plaatsvindt. Ook een wijziging van bestaand gebruik, dat enige maar geen significante gevolgen heeft, is vergunningvrij toegestaan. Voor gewijzigd gebruik of gebruik dat wisselt in omvang, locatie en/of tijdstip geldt wel een vergunningplicht bij mogelijk significante effecten op de Natura 2000-doelen. Bij de vergunningverlening worden dan alleen de effecten beoordeeld van de wijzigingen in het gebruik sinds de referentiedatum waarbij voor wat betreft stikstof de laagst vergunde emissie het uitgangspunt vormt.

Het is niet altijd mogelijk om aan te tonen dat sprake is van al dan niet gewijzigd gebruik. Daarom zijn in dit beheerplan alle (menselijke) activiteiten die in en om het gebied plaatsvinden getoetst. Dit noemen we het ‘huidig gebruik’. Als in het beheerplan is beoordeeld dat het gebruik geen effecten op Natura 2000-doelen heeft als het wordt uitgevoerd zoals in het beheerplan omschreven, is het gebruik in beginsel vergunningvrij gedurende de looptijd van het beheerplan.

Europese referentiedatum

Polder Westzaan is Habitatrichtlijngebied. Voor het Habitatrichtlijngebied geldt 7 december 2004 als referentiedatum voor de bescherming van soorten en habitattypen die onder de Habitatrichtlijn vallen, omdat op die datum de lijst met gebieden van communautair belang, waaronder Polder Westzaan, is vastgesteld door de Europese Commissie. De effecten van het huidig gebruik

zijn beoordeeld ten opzichte van de referentietoetsingsdatum 7 december 2004 (het eerste moment van aanwijzing als Habitatrichtlijngebied).

5.2 Toetsing huidig gebruik

Bij de inventarisatie en toetsing van het huidige gebruik in en om Polder Westzaan zijn alle bekende activiteiten meegenomen. De inventarisatie en resultaten van de toetsing zijn opgenomen in bijlage 3. Uitgangspunt voor de toetsing van deze activiteiten is dat deze realisatie van de Natura 2000-doelen niet in de weg mogen staan. Het gebruik is in verband met de juridische gevolgen voor toestemming ingedeeld in categorieën (zie tekstkader 3). Deze indeling wordt in alle Natura 2000-beheerplannen in Noord-Holland gehanteerd. De resultaten van de toetsing zoals beschreven in bijlage 3 zijn samengevat in tabel 16. In bijlage 3 zijn -voor zover van toepassing- de specifieke voorwaarden bij de huidige activiteiten weergegeven.

Tekstkader 3. Indeling van huidig gebruik in categorieën

1 Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Onder deze categorie vallen vergunningplichtige activiteiten waarvoor het beheerplan als vrijstelling van de vergunningplicht geldt zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat geen significante effecten zullen optreden. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in betekenende mate mogen wijzigen, anders ‘herleeft’ de vergunningplicht.

2 Vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Voor bepaalde vergunningplichtige activiteiten geldt het beheerplan eveneens als vrijstelling van de vergunningplicht, maar alleen indien specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat er geen significante effecten zullen optreden, mits specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Houdt men zich niet aan deze voorwaarden of wijzigen de activiteiten in betekenende mate, dan ‘herleeft’ de vergunningplicht.

3 Activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig zijn en blijven

Voor deze activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten blijven dus gewoon vergunningplichtig. Vergunninghouders moeten zich aan de voorwaarden van de vergunning houden, anders wordt artikel 5.3, lid 4 van de Wet natuurbescherming overtreden. Na het verstrijken van de geldigheid van de vergunning zal opnieuw een vergunningprocedure gestart moeten worden.

4 Activiteiten die in huidige vorm of onder voorwaarden niet vergunningplichtig zijn

Voor deze activiteiten geldt dat in dit beheerplan met een voortoets is bekeken of bij de uitvoering van de activiteit een negatief effect kan ontstaan. Voor sommige activiteiten geldt dat effecten kunnen worden uitgesloten als de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Voor andere activiteiten gelden voorwaarden. Deze activiteiten zijn onderverdeeld in twee categorieën, 4a en 4b.

4a Niet vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Dit zijn de activiteiten die in hun huidige vorm niet vergunningplichtig zijn én geen of geen negatieve effecten hebben op het bereiken van de Natura 2000-doelen. Deze activiteiten hebben over het algemeen geen relatie met de Natura 2000-doelen. Er zijn dan ook geen beperkingen of maatregelen nodig, mits de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Ook de (beheer)maatregelen die voor Natura 2000-doelen worden getroffen kunnen zonder vergunning plaatsvinden en worden ingedeeld in deze categorie.

4b Niet vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Hieronder vallen alle activiteiten die – ten tijde van de toetsing en in de huidige vorm – op zichzelf geen significant effect hebben op de Natura 2000-doelen, maar die bij autonome ontwikkeling en/of in combinatie met andere activiteiten en/of zonder specifieke voorwaarden wel

een negatief (rest-)effect kunnen hebben. Hiervoor worden in het beheerplan inhoudelijke voorwaarden opgenomen waardoor deze effecten worden voorkomen.[1] Ook het (juridische) bestaand gebruik zoals omschreven in tekstkader 2 kan onder deze categorie vallen.

Tabel 16. Samenvatting van de toetsing van het huidige gebruik op basis van de beschrijving en toetsing in bijlage 3. De categorieën zijn in tekstkader 3 beschreven.

Omschrijving van het huidige gebruik	**Beoordeling categorie**
Regulier natuurbeheer	4b
Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer	4b
Faunabeheer en schadebestrijding (ganzen, nijlgans)	2
Faunabeheer en schadebestrijding (vos, muskusrat en beverrat)	4b
Vigerend peilbeheer (met uitzondering van de toepassing van de zakkingsclausule)	4a
Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren	4b
Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken	4b
Monitoring en ecologisch onderzoek in het kader van waterbeheer	4b
Waterrecreatie	4b
Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden	4b
Zwemmen en duiken	4b
Schaatsen	4a
Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie & recreatievoorzieningen	4a
Evenement “Wandelen over water”	4b
Overige evenementen	3
Houden en verzorgen van dieren	4a
Beweiding	4b
Bemesting	4b
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen	4b
Grond/gewasbewerking (uitgezonderd scheuren van blijvend grasland en achterstallig of grootschalig onderhoud)	4b
Gebruik bestrijdingsmiddelen	4b
Weg-, vaar- en treinverkeer	4a

[1] Daar waar deze voorwaarden niet altijd direct juridisch afdwingbaar zijn, biedt de Wet natuurbescherming en overige regelgeving een (aanvullend) juridisch instrumentarium waarmee handhaving in voldoende mate kan plaatsvinden. Er kunnen voor huidig gebruik passende maatregelen op basis van art. 2.4 (lid 1 en 3) Wet natuurbescherming worden opgelegd en er kan worden gehandhaafd op de zorgplicht van art. 1.11 Wet natuurbescherming. In sommige gevallen zal het niet naleven van voorwaarden bovendien alsnog tot een overtreding van art. 2.7 Wet natuurbescherming kunnen leiden.

Omschrijving van het huidige gebruik	**Beoordeling categorie**
Regionaal vliegverkeer	4b
Landen van luchtballonnen	3
Beroepsvisserij	4b
Sportvisserij	4b
Wonen	4a
Werken	4a
Dronegebruik voor toezicht, monitoring en beheer	4b
Recreatief dronegebruik	3

6 Financiering

6.1 Kosten

Voor een deel van de in dit beheerplan opgenomen natuurherstelmaatregelen voor habitattypen zijn gelden aangevraagd en toegekend in het kader van Herstelmaatregelen 2.0 of Programma Natuur (zie tabel 17 en paragraaf 4.1). De kosten voor de maatregelen voor Habitatrichtlijnsoorten en een deel van de maatregelen voor habitattypen zijn niet geraamd en gedekt.

De in dit beheerplan opgenomen maatregelen worden bovenop het reguliere beheer uitgevoerd. Regulier beheer wordt voornamelijk uitgevoerd door de terreinbeheerders (Staatsbosbeheer en particuliere terreinbeheerders) en gefinancierd uit het subsidiestelsel Natuur en Landschap.

Tabel 17. Overzicht van aangevraagde middelen ten behoeve van Natura 2000-natuurherstelmaatregelen in de tweede beheerplanperiode in Polder Westzaan

Financieringsbron	**Bedrag**
Herstelmaatregelen 2.0	€ 512.500,00
Programma Natuur	Deel van € 1.300.000,00* Deel van € 681.000,00**

* Het gaat hier om de maatregel ‘verkenningen systeemherstel Laag Holland’, voor alle Laag Hollandse Natura 2000-gebieden. ** Het betreft een deel van de maatregelen in het kader van het hydrologisch herstel Guisveld en hydrologisch herstel de Reef.

In dit beheerplan zijn naast inrichtings- en beheermaatregelen extra onderzoeken en monitoring opgenomen waarvoor financiële middelen nodig zijn.

In Polder Westzaan is veel vaarland aanwezig. De huidige SNL-vergoeding is niet voldoende hoog om bijvoorbeeld maaisel af te voeren. Het is noodzakelijk voor een goede uitvoering van het reguliere beheer aanvullende middelen ter beschikking te stellen (zie ook paragraaf 4.1.5). Dit is nodig voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen van de habitattypen vochtige heiden, veenmosrietlanden en ruigten en zomen en van leefgebied van Habitatrichtlijnsoorten als noordse woelmuis en meervleermuis.

6.2 Financiering

In het kader van het decentralisatie-akkoord tussen Rijk en provincies over het natuurbeleid (2011) zijn afspraken gemaakt over de beschikbare middelen voor aankoop, inrichting en beheer van het NNN en middelen voor aanvullende maatregelen voor Natura 2000, waaronder de stikstof-gerelateerde maatregelen. Daarboven zijn in het kader van het Programma Natuur (tranche 1 en 2) en Herstelmaatregelen 2.0 middelen beschikbaar voor herstelmaatregelen voor Natura 2000 en voor een hoger doelbereik. Bovendien is afgesproken dat de provincies de middelen voor het NNN met prioriteit inzetten voor het halen van de Natura 2000-doelen.

Naast de provinciale middelen besteedt Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier via de Kaderrichtlijn Water middelen aan waterkwaliteit en –

kwantiteitsmaatregelen onder andere voor het bereiken van Natura 2000-doelen.

Voor financiering van Natura 2000-maatregelen kan ook een beroep worden gedaan op Life-subsidie vanuit Europa. Gaandeweg zal de financiering van de maatregelen duidelijk worden. Daarbij geldt dat bestaande provinciale budgetten niet zullen worden overschreden.

De uitvoering van de meeste maatregelen vindt plaats door de terreinbeheerders (Staatsbosbeheer) en door het hoogheemraadschap. Ook kleinere terreinbeheerders, zoals gemeente en particulieren, kunnen natuurherstelmaatregelen uitvoeren. Dit wordt door de provincie financieel gefaciliteerd.

Voor de onderzoeken en extra monitoring is de provincie over het algemeen verantwoordelijk. Voor de uitvoering van de reguliere monitoring (voor zover afgesproken in het kader van SNL) zijn de provincie en terreinbeheerders verantwoordelijk.

7 Handhaving

De provincie Noord-Holland is het bevoegd gezag voor de handhaving van de Wet natuurbescherming. Handhaving is nodig om het leefgebied van de soorten waarvoor een Natura 2000-doel is opgenomen te behouden. Deze taken worden namens de provincie/Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) uitgevoerd. Naast de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord zijn er in Polder Westzaan ook nog andere handhavende instanties actief. Dit zijn onder andere de gemeente, politie, Staatbosbeheer en het hoogheemraadschap. De provincie heeft samen met deze partijen een handhavingsplan (2015-2020) opgesteld (Provincie Noord-Holland, 2015). Dit handhavingsplan is verlengd. Handhaving, afstemming en coördinatie van de handhaving is in Polder Westzaan een belangrijk punt van aandacht dat nader moet worden uitgewerkt.

7.1 Vormen van handhaving

Handhaving is geen doel op zich maar een middel om een doel te bereiken. Voor de provincie zijn voorlichting, toezicht en mediation belangrijke instrumenten om gebruikers, bewoners en bezoekers van het gebied te informeren over de maatregelen om de natuur in dit gebied te beschermen en de naleving van de regelgeving te bevorderen. Indien nodig zal de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord bij overtreding van de regelgeving handhavend optreden. De toezichthouders en/of buitengewoon opsporingsambtenaren van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord kunnen zowel bestuurlijk als strafrechtelijk optreden. De afweging om op een bepaalde manier handhavend op te treden maken zij op basis van de ernst en het effect van de overtreding, het motief van de overtreder, afspraken die vastgelegd zijn in nalevingsstrategieën en afspraken met justitie (strafrechtelijke handhaving).

Bij overtreding van het gestelde in de Wet natuurbescherming (Wnb) of bij het niet voldoen aan de voorschriften gesteld in een Wnb-vergunning (of bij een omgevingsvergunning afgegeven door de gemeente waarvoor Gedeputeerde Staten een verklaring van geen bezwaar (VVGB) in het kader van de Wet natuurbescherming hebben afgegeven) kan toezichthoudend en handhavend worden opgetreden door het bevoegd gezag.

7.2 Relatie met andere wetgeving

Naast de Wet natuurbescherming is er in dit gebied een groot aantal andere wetten en regels van toepassing waarvoor verschillende handhavende instanties bevoegd gezag zijn. De samenwerking tussen deze handhavende instanties is nader uitgewerkt in het handhavingsplan Laag Holland 2015-2020 (Provincie Noord-Holland, 2015). In dit plan zijn ook prioriteiten gesteld.

7.3 Wat betekent dit voor u?

Wanneer u handelingen wilt verrichten die in het beheerplan zijn opgenomen als vergunningplichtig op grond van de Wet natuurbescherming, of niet zijn opgenomen en mogelijk significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen hebben, dan dient u een vergunning aan te vragen. Hiervoor kunt u contact opnemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Wanneer u zonder vergunning handelt of de voorschriften uit het beheerplan of de vergunning niet respecteert, kan handhavend worden opgetreden.

Wanneer u van mening bent dat er (mogelijk) een overtreding in het kader van de Wet natuurbescherming plaatsvindt, adviseren wij u contact op te nemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

8 Sociaal-economische afweging

Een beheerplan Natura 2000 kan in algemene zin op verschillende manieren sociaal-economische gevolgen hebben. Er kunnen gevolgen zijn van de maatregelen, van beperkingen in het huidige gebruik en van beperkingen bij nieuwe activiteiten. Deze worden achtereenvolgens hieronder beschreven.

8.1 Gevolgen van maatregelen

De herstelmaatregelen zoals opgenomen in hoofdstuk 4 hebben op voorhand geen sociaal-economische gevolgen. De meeste maatregelen worden door terreinbeherende organisaties en het hoogheemraadschap uitgevoerd en zijn in overleg met de terreinbeherende organisaties en andere belanghebbenden tot stand gekomen. De nadere uitwerking en uitvoering van maatregelen vindt bovendien in overleg en afstemming met belanghebbenden plaats. Indien bij de uitvoering blijkt dat er zich toch sociaal-economische gevolgen zullen voordoen, dan zullen de maatregelen worden aangepast, opdat dergelijke gevolgen worden beperkt.

8.2 Gevolgen voor huidige gebruik

Uit de toetsing van het huidige gebruik in hoofdstuk 5 komt naar voren, dat de huidige activiteiten voortgezet kunnen worden. Voor een aantal activiteiten zijn ten opzichte van het eerste beheerplan voorwaarden ten aanzien van het gebruik benoemd (zie bijlage 3). Er zijn dan ook beperkte sociaal-economische gevolgen voor het huidige gebruik.

8.3 Gevolgen voor nieuwe activiteiten

Nieuwe activiteiten binnen het gebied die in aard en omvang verschillen van de huidige activiteiten kunnen beperkingen ondervinden wanneer zij habitattypen en leefgebieden van Habitatrichtlijnsoorten aantasten. Deze beperkingen zijn echter een gevolg van de aanwijzing als Natura 2000-gebied en de wettelijke regelingen, maar niet als gevolg van dit beheerplan.

Nieuwe activiteiten binnen en buiten het gebied kunnen ook beperkingen ondervinden wanneer zij tot de uitstoot van meer stikstof leiden of zorgen tot andere effecten die binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied merkbaar zijn (bijvoorbeeld vervuiling, verstoring of verlaging van de grondwaterstand binnen het Natura 2000-gebied).

8.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving

Gezien het bovenstaande wordt niet verwacht dat belanghebbenden schade zullen lijden door dit beheerplan. Als een belanghebbende toch van mening is dat het beheerplan een maatregel bevat waardoor hij schade lijdt, kan hij op grond van artikel 6.3 van de Wet natuurbescherming een verzoek om schadevergoeding bij Gedeputeerde Staten indienen. De schade moet dan wel rechtstreeks veroorzaakt worden door het beheerplan en niet door de aanwijzing als Natura 2000-gebied op zich of een ander besluit.

Daarnaast moet sprake zijn van schade waarvan het onredelijk zou zijn als de belanghebbende deze schade zélf moet dragen. De schade moet dan ook

vallen buiten het normale maatschappelijke risico. Gelet op het feit dat het Natura 2000-gebied al in 2004 is aangemeld, hadden belanghebbenden er bovendien rekening mee kunnen en moeten houden dat deze aanwijzing wellicht in de toekomst gevolgen zou kunnen hebben voor hun bedrijfsvoering of andere activiteiten. Eventuele schade zal dan ook vaak als ‘voorzienbaar’ worden beschouwd. Dergelijke voorzienbare schade komt in beginsel niet voor vergoeding in aanmerking.

9 Monitoring en onderzoek

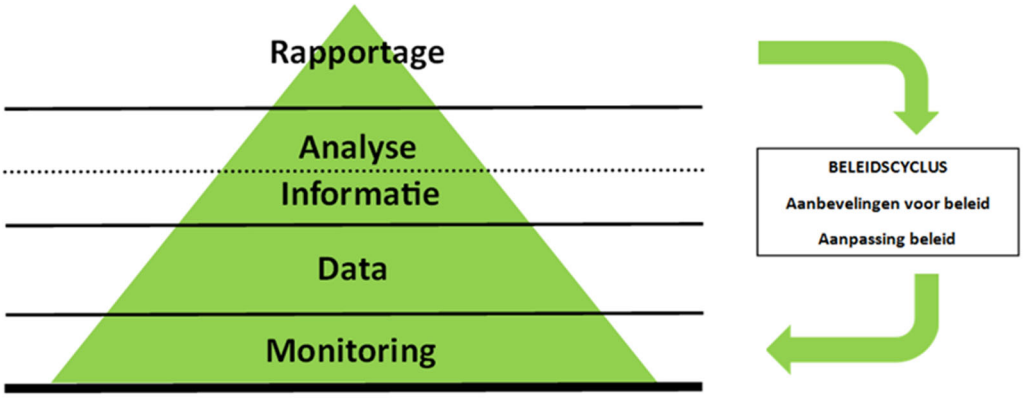
9.1 Monitoring

Monitoring is nodig om vast te kunnen stellen hoe de Natura 2000-doelen zich ontwikkelen. Verder is monitoring nodig om vast te stellen of de in het beheerplan opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd en te kunnen beoordelen of deze het beoogde resultaat hebben. Al deze gegevens zijn nodig om tussentijds bij te kunnen sturen op maatregelen en dit beheerplan te kunnen evalueren en actualiseren aan het einde van deze beheerplanperiode. Monitoringsgegevens kunnen daarnaast worden gebruikt bij het beoordelen van vergunningaanvragen.

9.1.1 Monitoring- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden

De monitoring- en evaluatiecyclus is samengevat in figuur 2. De volgende stappen zijn onderscheiden:

- Monitoring van habitattypen en soorten: het verzamelen van informatie in het veld. De provincie is verantwoordelijk voor de monitoring.
- Data: de verzamelde ecologische gegevens worden aangeleverd aan de Nationale Databank Flora- en Fauna (NDFF).
- Informatie: het bewerken van de data ten behoeve van de analyses. Hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- Analyse: analyseren van de informatie in relatie tot de gestelde doelen. Ook hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- Rapportage: rapporteren van de conclusies aan de relevante ontvangers. Hiervoor is de provincie eveneens verantwoordelijk.

Figuur 2. Monitoring- en evaluatiecyclus

Het Rijk is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie over de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen op landelijk niveau.

9.1.2 Monitoring van instandhoudingsdoelen en effecten van uitgevoerde maatregelen

In bijlage 4 is op hoofdlijnen opgenomen welke monitoring nodig is om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen in beeld te brengen. Voor de monitoring wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande SNL- en NEM-monitoring[2]. Bij de evaluatie van het eerste beheerplan is echter geconstateerd dat niet altijd voldoende gegevens beschikbaar waren om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen te kunnen volgen op basis van de bestaande monitoring (van Dijk et al. 2021). De aanvullende monitoringsbehoefte die blijkt uit de beheerplanevaluatie is in bijlage 4 opgenomen. Bij de start van de tweede beheerplanperiode wordt verder uitgewerkt op welke wijze (waar, wat, door wie en wanneer) aan de monitoringsopgave wordt voldaan (zie ook tabel 18). Voor de Habitatrichtlijnsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper en meervleermuis is het uitvoeren van protocollair onderzoek naar aantallen en trends als maatregel in dit beheerplan opgenomen (zie hoofdstuk 4.2).

De effectiviteit van maatregelen is niet altijd goed te evalueren met alleen bestaande monitoring. Daarom moeten de uitvoeringsplannen van maatregelen worden voorzien van een monitoringsparagraaf. Hierin worden de meetdoelen geformuleerd en wordt geïnventariseerd of de bestaande monitoring voldoende is om aan de meetdoelen te voldoen en of aanvullende gegevens moeten worden verzameld. Het gaat hierbij om zowel ecologische als abiotische gegevens.

9.1.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening

Een inventarisatie van vergunningsaanvragen en vergunningen voor de Wet natuurbescherming geeft inzicht in wijzigingen van het gebruik en nieuwe activiteiten. Vergunningsaanvragen en vergunningen worden per Natura 2000-gebied geregistreerd door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Door registratie van handhavingsactiviteiten en overtredingen ontstaat eveneens zicht op het gebruik.

9.2 Onderzoek

Uit hoofdstuk 4 komt een onderzoeksopgave voor de tweede beheerplanperiode naar voren. De in hoofdstuk 4 genoemde onderzoeken zijn opgenomen in tabel 18. In overleg worden de onderzoeken door de terreinbeheerders geïnitieerd en uitgevoerd. De provincie neemt het initiatief voor het nader uitwerken van de monitoring van de instandhoudingsdoelen.

In het boek ‘Groeiend veen in Laag Holland’ (Van ’t Veer, 2022) zijn concepten beschreven voor de ontwikkeling van veenvormende habitats in natuurterreinen in Laag Holland. De ‘groeiend veen’-concepten beogen de regeneratie van veen door vernatting. Het vasthouden van schoon water is hier het leidend proces en kan in combinatie met afplaggen worden toegepast. In het proefproject ‘omhoog met het veen’ in Ilperveld zijn praktijkproeven met dit soort maatregelen uitgevoerd. De ‘groeiend veen’-concepten kunnen onder andere bijdragen aan de realisatie van Natura 2000-doelvegetaties als veenmosrietlanden en moerasheide en Natura 2000-doelsoorten als noordse

[2] SNL-monitoring is monitoring die wordt uitgevoerd in het kader van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer; NEM-monitoring is de monitoring die wordt uitgevoerd in het kader van het landelijke Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

woelmuis, watersnip, roerdomp, blauwborst, bruine kiekendief en rietzangers. In het Uitvoeringsprogramma Polder Westzaan dat wordt opgesteld naar aanleiding van de Gebiedsvisie Polder Westzaan (zie paragraaf 2.6) wordt uitgewerkt welk perspectief deze concepten in Polder Westzaan hebben voor de realisatie van de natuurdoelen.

Tabel 18. Onderzoeken voor de tweede beheerplanperiode

Onderzoek	**Ten behoeve van Natura 2000-doelen**	**Meerwaarde voor**	**Deelgebied**	**Planning**
Nader uitwerken monitoring instandhoudingsdoelen	Alle		Alle	Start tweede beheerplanperiode
Onderzoek oorzaken oeverafslag en beperkte ontwikkeling van de oevervegetatie*	Vochtige heiden, ruigten en zomen, veenmosrietlanden	Alle Habitatrichtlijnsoorten, KRW-doelen	Alle	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Onderzoek naar de actuele staat en bedreigingen van hoogveenbossen	Hoogveenbossen		Gehele gebied met nadruk op Noorderveen	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Onderzoek aantallen en trends Habitatrichtlijnsoorten	Kleine modderkruiper, bittervoorn, rivierdonderpad, meervleermuis		Alle	Eerste helft tweede beheerplanperiode

* Dit onderzoek wordt gezamenlijk uitgevoerd voor de gebieden Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Polder Westzaan en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

10 Literatuur

Fennema, M. 2021. KRW-Maatregelen en Doelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 1 april 2021.

Gebiedsanalyse-91. 2017. PAS-Gebiedsanalyse Westzaan (91).

Haarsma, A-J. 2011. De meervleermuis in Nederland. Rapport nr. 2011.40. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. 2021. KRW-maatregelen en doelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027.

Jaarsma, N., H. van Dam, and R. Bijkerk. 2016. Doelen op maat. 3. Uitwerking KRW-doelen voorbeeldsystemen.

Jansen, E. and G. Lelieveld. 2018. meervleermuizen-waaien-liever-niet-weg-op-denieuwkoopse-plassen. https://www.zoogdiervereniging.nl/nieuws/2018/meervleermuizen-waaien-lieverniet-weg-op-de-nieuwkoopse-plassen

Ministeries van LNV, I&W en BZK. 2022. Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Provincie Noord-Holland. 2015. Handhavingsplan Natura 2000 gebieden Laag Holland 2015-2020.

Provincie Noord-Holland. 2016. Natura 2000 beheerplan Polder Westzaan 2016-2022. Haarlem.

Provincie Noord-Holland. 2022. Gebiedsvisie Polder Westzaan; Fase 2: ontwerp en dialoog. 24-03-2022.

Schmidt, A. M., A. van Kleunen, L. Kuiters, J. A. M. Janssen, R. J. Bijlsma, M. van Roomen, and T. van Vreeswijk. 2017. Advies over de Natura 2000-doelensystematiek en Natura 2000-doelen : Een oriënterende studie ter onderbouwing van de evaluatie van de Natura 2000-doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Wageningen Environmental Research (Wageningen). https://edepot.wur.nl/404086.

Van ’t Veer, R. 2022. Groeiend veen in Laag Holland. Conceptversie 14 juni 2022.

Van 't Veer, R., T. Kisjes, and N. Sminia. 2012. Natuuratlas Zaanstad. Stichting NME Zaanstad en Ultgeverij Noord-Holland Wormer, 320 pags.

Van Dam, H., and N.G. Jaarsma. (2020). Doelen op maat 4.1-Systeemanalyse (hoofdrapport). *Rapport in opdracht van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier*.

Van Dijk, G., R. van 't Veer, C. Cussell, and F. Smolders. 2019. Veldexperiment verbrakking Westzaan. Tussentijdse rapportage 2017-2019.

Van Dijk, G., R. van ’t Veer, C. Cusell, and M. van Ursem. 2022. Onderzoek naar herstelmaatregelen voor het behoud van brakke natuur in het Guisveld. Tussentijdse rapportage.

Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, and E. de Swart. 2021. Evaluatie Natura 2000-beheerplan Westzaan. Sweco Nederland B.V.

Witte van den Bosch, R., and D. Bekker. 2009. Verdwijnt de oer-Hollandse lemming? Geschiedenis en toekomst van de noordse woelmuis. *Zoogdier*, *20*(4), 3-7.

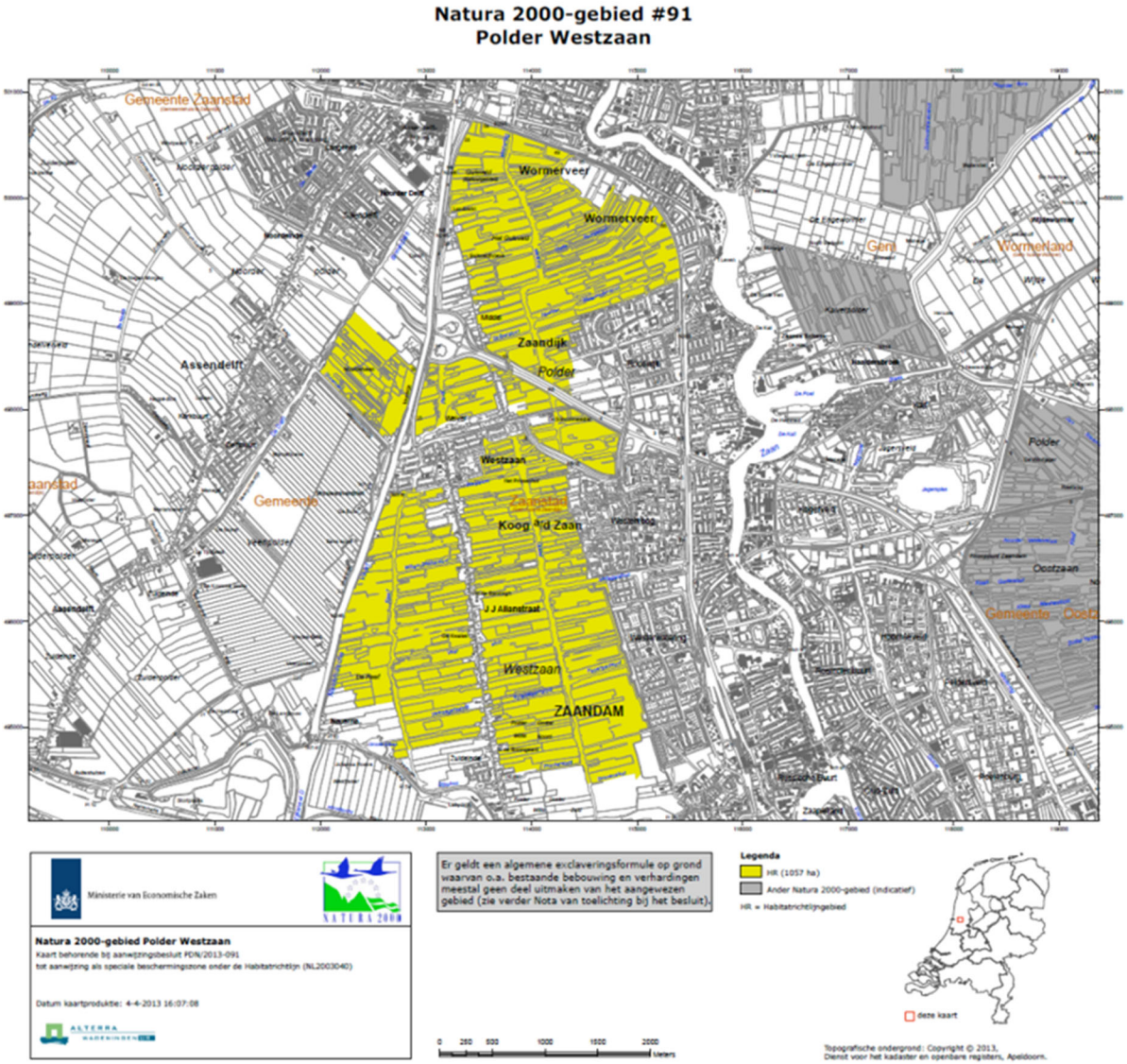
Bijlage 1 Samenstelling projectgroep en klankbordgroep

Bij de totstandkoming van dit beheerplan zijn de volgende partijen betrokken geweest:

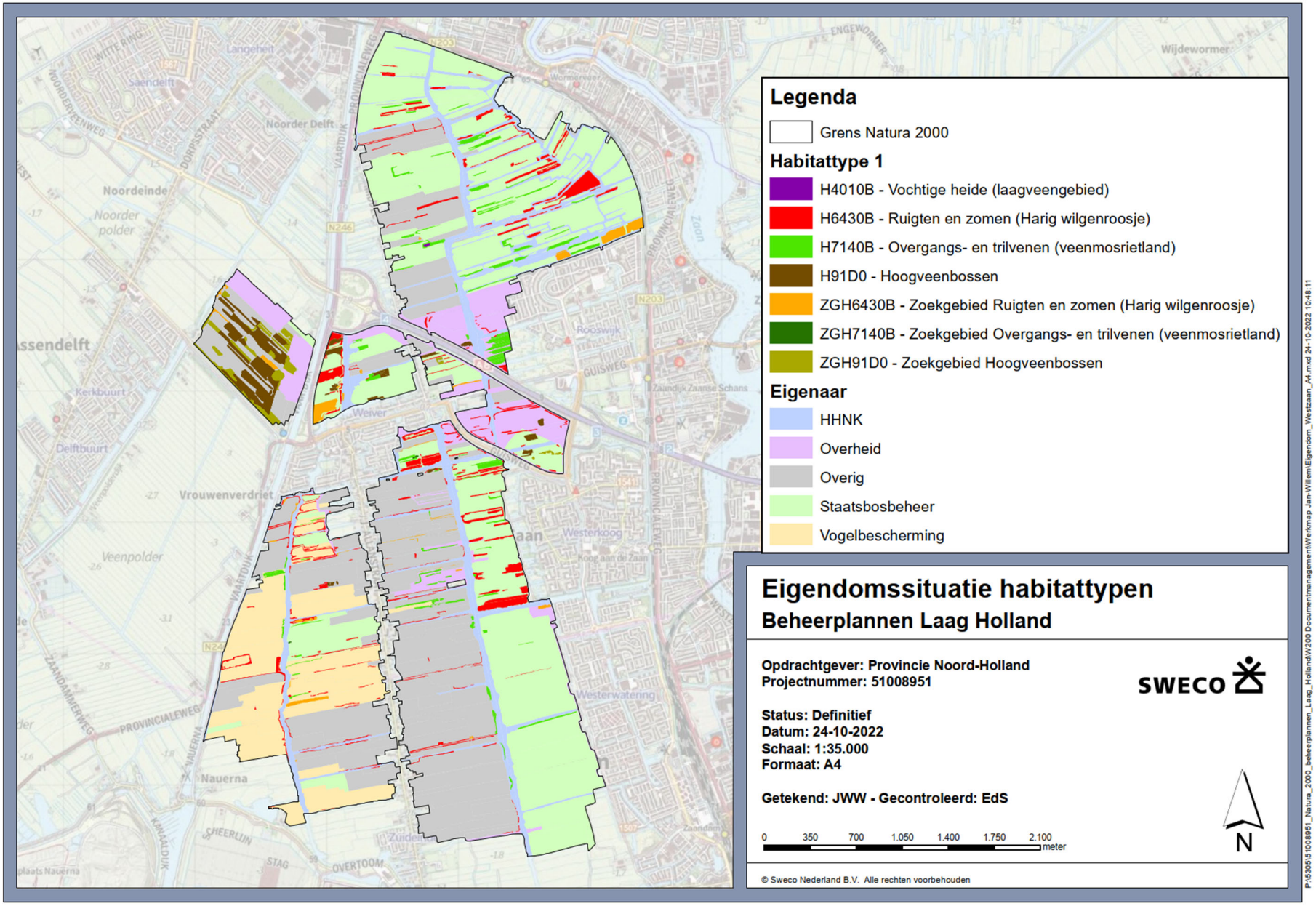
- Projectgroep bestaande uit:
  - Staatsbosbeheer
  - Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
  - Gemeente Zaanstad
  - Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
  - Provincie Noord-Holland

- Klankbordgroep bestaande uit:
  - Rijkswaterstaat
  - LTO Noord
  - Platform Zaanse Veenweidegebieden
  - Faunabeheereenheid Noord-Holland

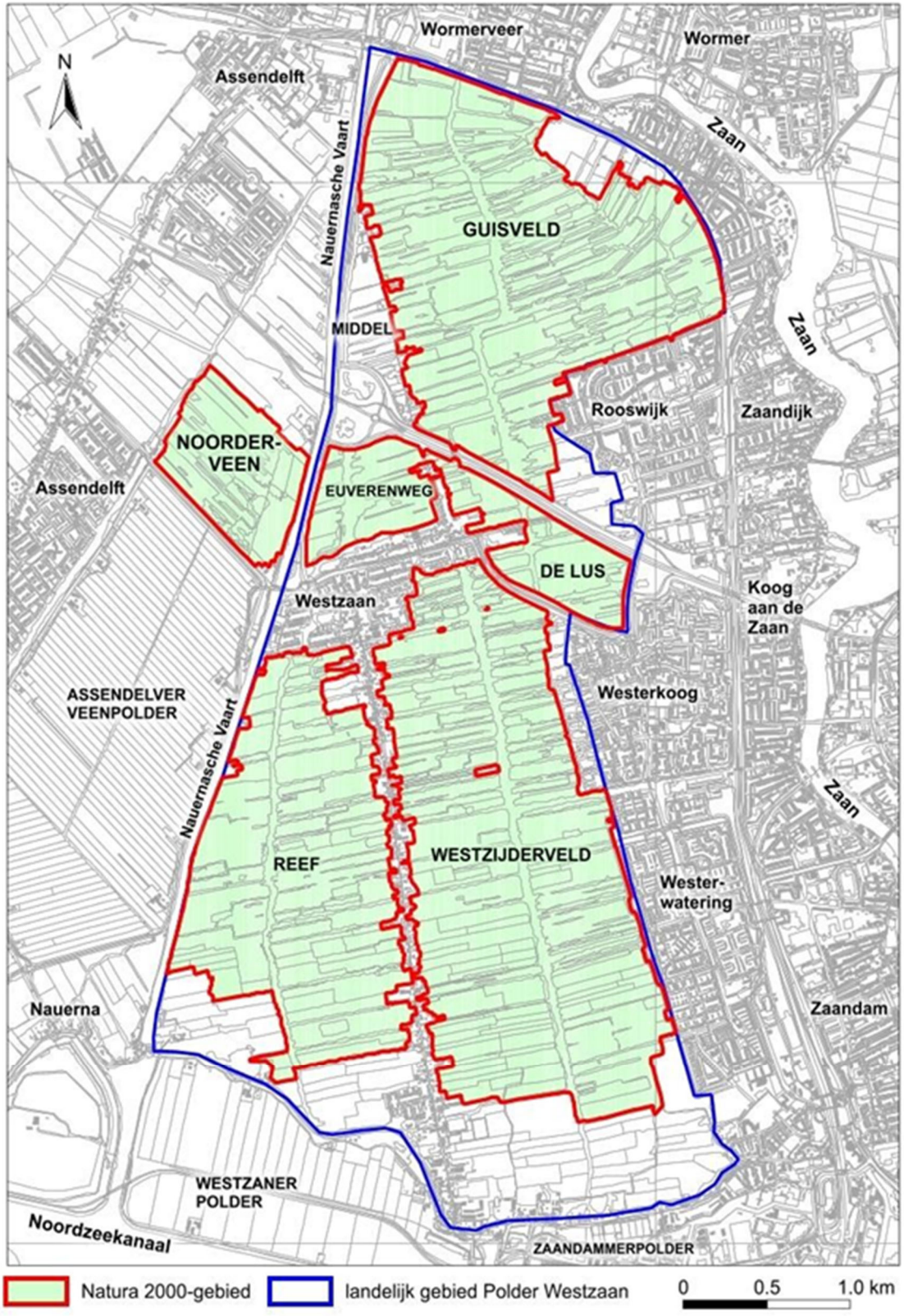
Bijlage 2 Kaartbijlage

Figuur 1. *Begrenzing van het Natura 2000-gebied Polder Westzaan. Geel: Habitatrichtlijngebied (1057 ha). Kaart horend bij het aanwijzingsbesluit PDN/2013-091*

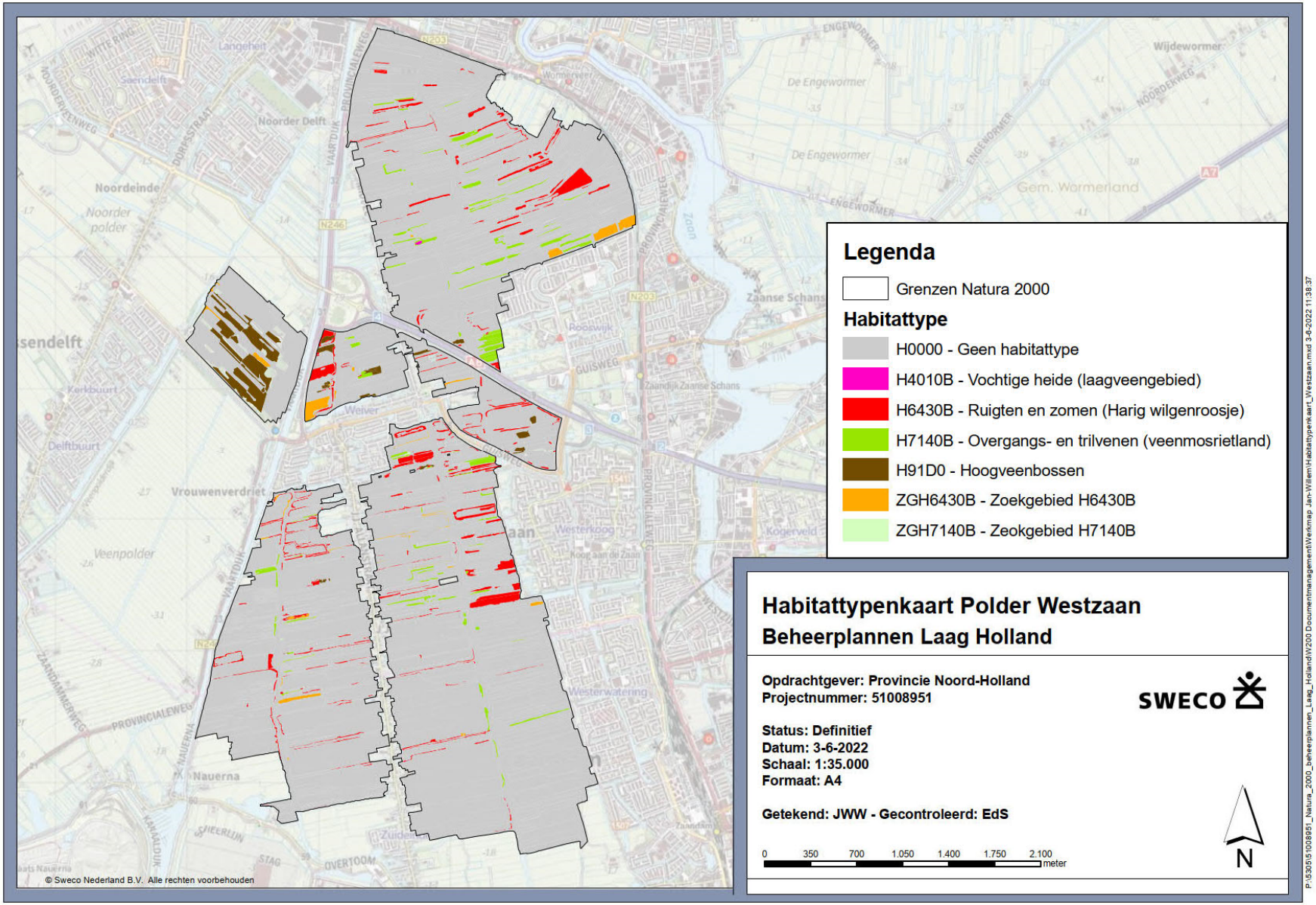

Figuur 2. Eigendomssituatie Polder Westzaan. Tevens is de ligging van kwalificerend habitat aangegeven.

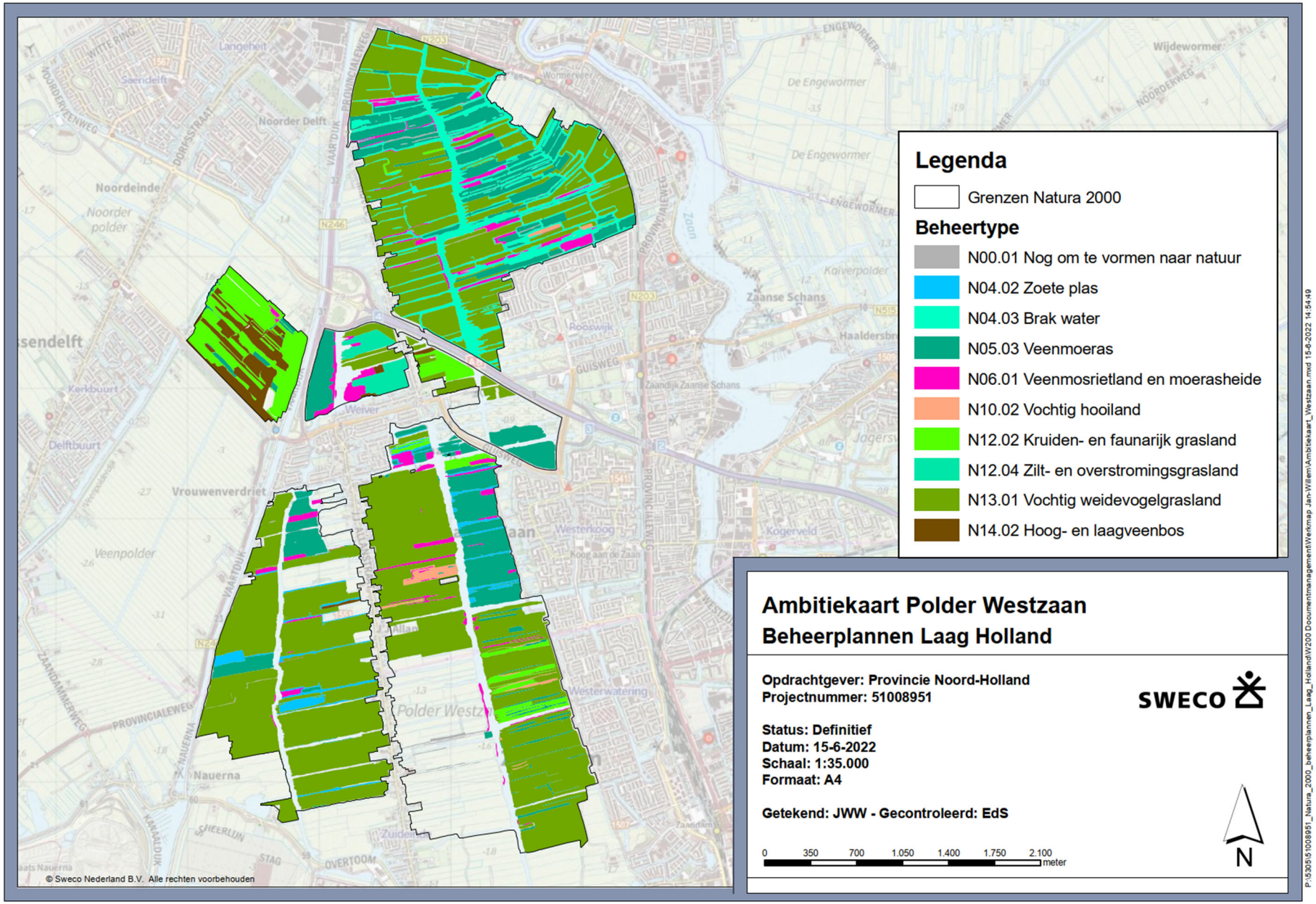

Figuur 3. Deelgebieden Polder Westzaan (Van Dijk et al., 2017[3]).

[3] Van Dijk, G., R. van 't Veer, H. van Kleef, F. Smolders, P. Westendorp, and C. Cusell. 2017. Verbrakking in het laagveenlandschap - Fase III. (Driebergen: Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren VBNE).

Figuur 4. Habitattypenkaart. T0-kaart versie 2K_HK_91_ Polder_Westzaan_20150519_v10_DEF. De meest recente gegevens zijn beschikbaar op www.ndvh.nl ((Nationale Databank Vegetatie- en habitatkarteringen).

Figuur 5. Ambitiekaart Natuurbeheerplan 2022.

Bijlage 3 Beschrijving en toetsing van het huidige gebruik

1 Werkwijze

Deze bijlage bevat de beschrijving en beoordeling van het huidige gebruik. De effecten van het huidig gebruik worden beoordeeld ten opzichte van de referentietoetsingsdatum december 2004, zijnde het eerste moment van aanwijzing van het Habitatrichtlijngebied. In het kader van de beoordeling is onderzocht in hoeverre het ‘huidig gebruik’ sinds deze datum heeft geleid tot effecten op de kwaliteit en omvang van habitattypen en leefgebieden van soorten waarvoor het gebied is aangewezen. ‘Huidig gebruik’ dat voor de referentietoetsingsdatum al aanwezig was zal in de regel geen invloed hebben op de verandering van de kwaliteit ten opzichte van de referentiedatum, tenzij het gaat om na-ijleffecten, die pas op de langere termijn optreden. In het eerste geval behoeft geen toetsing te worden uitgevoerd, in het tweede geval wel. ‘Huidig gebruik’ dat pas na 2004 gestart of gewijzigd is, kan wel een effect op omvang en/of kwaliteit hebben gehad en vormt het belangrijkste deel van de toetsing in dit hoofdstuk.

Activiteiten waarvoor reeds een vergunning is verleend in het kader van de Wet natuurbescherming (of in het verleden de Natuurbeschermingswet 1998) behoeven uiteraard niet opnieuw te worden getoetst en worden in de toetsing dan ook buiten beschouwing gelaten. Illegale of verboden activiteiten worden niet getoetst en zijn dan ook verder buiten beschouwing gelaten in de beschrijving en toetsing van het huidige gebruik.

De effecttypen waarop wordt getoetst zijn: vernietiging/fysieke aantasting, vermesting en verzuring, verontreiniging, vernatting/verdroging en verstoring door licht/geluid/beweging/betreding.

De selectie van effecten uit de effectenindicator heeft plaatsgevonden op basis van de gevoeligheid van habitattypen en soorten waarvoor Polder Westzaan is aangewezen als Natura 2000-gebied. In tabel 1 zijn de mogelijke relaties tussen de Natura 2000-instandhoudingsdoelen en effecttypen weergegeven. De relaties zijn afgeleid van de effectenindicator[4] aangevuld met conclusies uit diverse onderzoeken en expert judgement (zie tekstkader 1).

[4] Effectenindicator LNV

Tabel 1. ***Gevoeligheid van de Natura 2000-doelen voor effecttypen (oranje = gevoelig, groen = niet/beperkt gevoelig), op basis van de Effectenindicator van het ministerie van LNV, onderzoeken en expert judgement.***

Effecttype	Vernietiging fysieke aantasting	Vermesting/ Verzuring	Verontrei-niging	Vernatting/ Verdroging	Verstoring door geluid/licht/ beweging
H4010B Vochtige heiden					
H6430B Ruigten en zomen					
H7140 Overgangs- en trilvenen					
H91D0 Hoogveenbossen					
H1134 Bittervoorn					
H1149 Kleine modderkruiper					
H1318 Meervleermuis					
H1340 Noordse Woelmuis					

Tekstkader 1. ***Inkadering van effecten van verstoring door geluid/licht/beweging van huidig gebruik op verstoringsgevoelige Habitatrichtlijnsoorten***

Diverse vormen van het huidige gebruik kunnen een verstorend effect hebben. Als deze verstoring al op de referentiedatum in het gebied aanwezig was en niet is toegenomen, dan kan er in het algemeen van uit worden gegaan dat het voorkomen van (leefgebieden van) verstoringsgevoelige soorten hieraan is aangepast. Voortzetting van dit huidige gebruik zal daarmee in de regel niet leiden tot negatieve effecten op de betreffende soorten. Dit geldt voor soorten die niet onder hun instandhoudingsdoelstelling zijn en/of geen negatieve trend vertonen.

De Habitatrichtlijnsoorten die als instandhoudingsdoel voor Polder Westzaan zijn aangewezen zijn gevoelig voor verstoring. Voor de meervleermuis, die het gebied uitsluitend tussen zonsondergang en zonsopkomst gebruikt om te foerageren, betreft het met name gevoeligheid voor lichtverstoring. De meervleermuis mijdt veelal sterk verlichte wateroppervlaktes (Spoelstra et al., 2017). Op de plassen en vaarten, langs oevers en boven vochtige weilanden waar de meervleermuis veelal foerageert zal een groot deel van het oppervlak onverlicht zijn, waardoor er voldoende onverstoord foerageergebied voor de meervleermuis aanwezig blijft voor het behoud van de huidige populatie.

De kwalificerende vissoorten kleine modderkruiper en bittervoorn zijn gevoelig voor geluidverstoring (Van Opzeeland et al., 2007). Deze gevoeligheid betreft vooral harde onverwachte geluiden die tot grote drukverschillen onderwater kunnen leiden, zoals heiwerkzaamheden. Ook langsvarende motorboten kunnen vissen verstoren, maar voor kleinere boten zoals sloepen geldt dat de effectafstand naar verwachting beperkt is en hiermee ook de gevoeligheid.

Gevoeligheid van de noordse woelmuis voor verstoring door geluid, licht en beweging is naar verwachting beperkt. Zoogdieren lijken veelal bepekt gevoelig voor verstoring door geluid (Kleijn, 2008) en hoewel verlichting nachtelijke activiteit zou kunnen onderdrukken, is de afstand waarover dat een effect heeft veelal beperkt (Longcore & Rich, 2004; Spoelstra et al., 2015). Omdat de noordse woelmuis pas binnen enkele meters verstoord wordt, wordt deze als beperkt gevoelig beschouwd.

De toetsing van het huidige gebruik wordt beschreven per hoofdcategorie huidig gebruik. Per hoofdcategorie wordt een gegroepeerde beschrijving van mogelijke effecttypen weergegeven, toegespitst op de voor deze effecten gevoelige

soorten en habitattypen en uiteindelijk te verwachten effecten. Indien geconcludeerd wordt dat er geen effecten zijn, dan geldt dat onder de aangegeven specificaties.

In hoofdstuk 2 van deze bijlage is per hoofdcategorie huidig gebruik bij de toetsing aangegeven in welke categorie het betreffende gebruik valt:
1 Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden
2 Vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden
3 Vergunningplichtige activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig zijn en blijven
4a Niet-vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden
4b Niet-vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

In hoofdstuk 5 van dit beheerplan zijn de categorieën nader omschreven.

2 Beschrijving en toetsing

2.1 Natuurbeheer

Regulier natuurbeheer
Het natuurbeheer in het Natura 2000-gebied wordt voornamelijk uitgevoerd door Staatsbosbeheer, veelal samen met agrariërs. Het reguliere natuurbeheer bestaat op hoofdlijnen uit maaien, begrazen, bestrijden exoten, verwijderen opslag, rietbranden en peilbeheer. Het gaat hierbij om regulier (jaarlijks) en periodiek beheer dat nodig is voor of direct verband houdt met het beheer van het Natura 2000-gebied. Deze activiteiten worden conform de Gedragscode Natuurbeheer uitgevoerd. Voor rietbranden geldt bovendien dat het riet eerst gemaaid dient te worden en daarna buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties verbrand dient te worden. Het deponeren van het maaisel mag alleen buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties. Voor maaien van rietland, zie paragraaf 2.3, kopje ‘Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren’.

Maatregelen die nodig zijn voor of verbandhouden met het beheer van Natura 2000-gebieden zijn conform artikel 2.7, lid 2 Wnb niet vergunningplichtig. De activiteiten in het kader van regulier natuurbeheer kunnen derhalve vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen, onder boven beschreven voorwaarden (Categorie 4b).

Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer
De terreinbeheerders inventariseren het eigen beheergebied eens in de zes jaar in het kader van het SNL volgens de protocollen van BIJ12. Dit omvat een gerichte inventarisatie van kenmerkende flora en fauna (o.a. broedvogels, libellen, dagvlinders, sprinkhanen) eens per 6 jaar en vegetatiekartering eens per 12 jaar afhankelijk van de aanwezige beheertypen. Daarnaast zijn er landelijke en provinciale meetnetten, waarbinnen frequente monitoring plaatsvindt, o.a. een telling van overwinterende vogels volgens het protocol midwintertelling van Sovon. De terreinbeheerders doen verder onderzoek naar de meest geschikte locaties voor het uitvoeren van de natuurherstelmaatregelen. Daarnaast wordt er door derden (bijvoorbeeld universiteiten of vrijwilligers) met toestemming van en in overleg met de terreinbeheerders onderzoek gedaan. Het gaat bijvoorbeeld om flora- en vegetatieonderzoek, faunaonderzoek en hydrologische monitoring. Door

rekening te houden met kwetsbare locaties van habitattypen en leefgebied van soorten worden significante effecten van deze activiteiten voorkomen. Voor de activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek geldt dat deze activiteiten door of in afstemming of onder toezicht van een terreinbeheerder worden uitgevoerd en in dat geval vergunningvrij kunnen plaatsvinden (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten uit te sluiten?	Categorie
Regulier natuurbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b
Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b

2.2 Faunabeheer en schadebestrijding

Ganzen

Schadebestrijding en populatiebeheer van ganzen binnen het Natura 2000-gebied Polder Westzaan vindt plaats door de uitvoering van verschillende activiteiten. Deze activiteiten zijn beschreven in het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024[5], dat op 13 juli 2021 door GS is goedgekeurd, en het 'Faunabeheerplan Schiphol 2018-2024' (hierna: FBP Schiphol 2018-2024), dat op 13 maart 2018 door GS is goedgekeurd. De activiteiten worden uitgevoerd op basis van:

- de door GS afgegeven provinciale ontheffing voor het populatiebeheer van grauwe gans, brandgans, grote Canadese gans (*Branta canadensis*) en kleinste Canadese gans (*B. hutchinsii minima*)[6];
- de door GS afgegeven provinciale opdracht ten aanzien van de beperking van de populatie van de invasieve exoot nijlgans[7];
- de door GS afgegeven ontheffing voor populatiebeheer in de 10 kilometerzone rondom luchthaven Schiphol, voor zover het betreft de soorten grauwe gans, brandgans, grote Canadese gans (*B. canadensis*)[8];
- de landelijke vrijstelling ex artikel 3.15 van de Wnb, juncto artikel 3.1 van het Besluit natuurbescherming (Bnb) en artikel 3.1 t/m 3.4 van de Regeling natuurbescherming (Rnb) voor zover het betreft de grote Canadese gans (*B. canadensis* en *B. hutchinsii hutchinsii*)
- de provinciale vrijstelling ex artikel 3.15 van de Wnb, zoals opgenomen in artikel 4.7, 4.8 en 4.10 van de Omgevingsverordening NH2020[9] voor grauwe gans, brandgans en kolgans.

Uit de "Passende beoordeling actualisatie beheer ganzen Polder Westzaan" (De Nijs, 2022) is gebleken dat negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen (habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten) kunnen worden uitgesloten bij uitvoering van de in tabel 2a genoemde activiteiten voor het beheer van de grauwe gans, brandgans, kolgans, Canadese gans (*B. canadensis, B. hutchinsii hutchinsii en B. hutchinsii minima*), nijlgans, Indische gans, inclusief verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen, in al hun verschijningsvormen, onder de in tabel 2b genoemde voorschriften en

[5] Te vinden op https://fbenoordholland.nl/bibliotheek
[6] De ontheffing met kenmerk OD.357591, d.d. 1 februari 2022, geldig tot en met 31 januari 2024
[7] De opdracht met kenmerk 1151887/1151928, d.d. 10 december 2018, geldig tot en met 30 november 2024
[8] Het besluit met kenmerk 1045511/1063770, d.d. 29 maart 2018, geldig tot en met 13 maart 2024
[9] Zie https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR646089

beperkingen. Koppelreductie, voorjaarsafschot en nazomerafschot worden uitgevoerd met gebruikmaking van de volgende middelen: Hagelgeweer (kaliber 12), kogelgeweer (maximaal kaliber .243) en hond.

Om op locatie te komen zal het Natura 2000-gebied met voertuigen en/of vaartuigen worden betreden. Tijdens het verplaatsen binnen het Natura 2000-gebied wordt gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden, waarbij kwetsbare habitattypen zo min mogelijk worden betreden.

Ruivangsten worden uitgevoerd door te voet op het land, of met meerdere boten te water rustig ruiende ganzen op te drijven richting een op het land opgebouwde vangkraal. Na de vangst worden ganzen in een container geleid waar ze worden gedood met behulp van CO_2. De vanglocaties worden voorafgaand in samenspraak met een ecologische deskundige en in afstemming met de OD Noord-Holland Noord bepaald.

Onder een ecologisch deskundige of ‘ter zake kundige’ wordt verstaan: een persoon die voor de situatie, het betreffende gebied, de habitats en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en ((soort)specifieke) ecologische kennis heeft over het voorkomen en de verspreiding hiervan. Uitgangspunt is dat bij uitvoering van de maatregelen op terreinen van terreinbeheerder organisaties (TBO's), de terreinbeheerder als ter zake kundige wordt beschouwd. Bij afwijkende situaties - daar waar het om terreinen gaat anders dan van een TBO - is afstemming met de eigenaar/beheerder niet noodzakelijk indien dit geen ter zake kundige persoon betreft. In een dergelijke situatie dient een andere deskundige geraadpleegd te worden, bijvoorbeeld de beheerder van de naast gelegen TBO.

De in tabel 2a genoemde ganzenbeheeractiviteiten nestbehandeling, ruivangsten en (koppel)afschot kunnen voor zover getoetst in de “Passende beoordeling actualisatie beheer ganzen Polder Westzaan” van 2022, vergunningvrij worden uitgevoerd conform de in tabel 2b genoemde voorschriften en beperkingen. De tabel 2a-activiteiten zijn als vergunningvrij in het beheerplan opgenomen, waarbij het beheerplan de vergunning vormt (categorie 2). Op terreinen die in beheer zijn bij terreinbeheerders geldt steeds de voorwaarde dat faunabeheer en schadebestrijding door of in afstemming met de terreinbeheerder wordt uitgevoerd.

Tabel 2a. ***Ganzenbeheeractiviteiten, weergegeven per type, periode, tijd en soort. Soort: grauwe gans (1), brandgans (2), kolgans (3), Canadese gans (B. canadensis, B. hutchinsii hutchinsii en B. hutchinsii minima) (4), nijlgans (5), Indische gans (6) en verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen (7) in al hun verschijningsvormen. Gebaseerd op bron: Passende beoordeling actualisatie beheer ganzen Polder Westzaan, De Nijs, 2022, p. 11.***

#	Maatregel	Periode	Restricties	Soort
1	Koppelafschot	1 februari tot 1 april	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	1,2,4,5,6,7
2	Jaarrond afschot	Jaarrond, met uitzondering van brandgans en kolgans, waarvan het afschot enkel in de periode 1 maart – 1 november mag plaatsvinden	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	1,4,5,6,7
3	Afschot	1 maart tot 1 november	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	2,3
4	Nestreductie	1 maart tot 30 september (2 -3 maal per jaar)	Overdag	1,2,3,4,5,6,7
5	Ruivangsten	1 mei t/m 31 juli	Overdag	1,2,3,4

Tabel 2b. Voorschriften en beperkingen

Algemene voorschriften

1. Aan alle binnen de beschreven vrijgestelde activiteiten werkzame personen, waaronder het personeel van derden, dient een toereikende schriftelijke instructie te zijn verstrekt door de FBE die is gericht op het voorkomen en uitsluiten van activiteiten die tot gevolg (kunnen) hebben dat de hier genoemde voorschriften niet worden nageleefd.
2. Alle door of namens Gedeputeerde Staten gegeven aanwijzingen dienen onverwijld te worden opgevolgd.
3. Indien bij de uitvoering van de handelingen incidenten plaatsvinden waardoor onbedoeld schade aan het Natura 2000-gebied optreedt, waaronder ook het vrijkomen van schadelijke stoffen valt, dient hiervan onverwijld melding te worden gemaakt bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord via postbus@odnhn.nl, onder overlegging van alle relevante gegevens.

Habitattypen

4. De habitattypen H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden), H4010B – Vochtige heiden (laagveengebied) en H91D0 – Hoogveenbossen dienen bij de uitvoering van de vergunde activiteiten niet te worden betreden met voertuigen. Betreden te voet vindt minimaal plaats en enkel ter uitoefening van ruivangsten of nestbehandeling, waarbij het terrein maximaal één keer per jaar wordt betreden. Het voorgaande geldt eveneens voor locaties van recent herstelde percelen. Deze locaties dienen vooraf door de uitvoerder met de ter zake kundige persoon te worden afgestemd. In de tekst van hoofdstuk 2.2 is aangegeven wat verstaan wordt onder een ter zake kundig persoon.
5. Golfslag en aantasting van drijvende en/of onderwatervegetatie dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Boten die voor het beheer en de schadebestrijding worden gebruikt, dienen zich daarom met een snelheid van maximaal 5 km/u door het Natura 2000-gebied ‘Polder Westzaan’ te verplaatsen zodat de golfslag minimaal blijft.
6. Bij de uitvoering van de activiteiten wordt geen gebruik gemaakt van verlichting. Dit om verstoring van de meervleermuis te voorkomen.

Nestbehandeling

7. Nestbehandeling (1 maart tot en met 30 september) wordt maximaal 3 dagen uitgevoerd.
8. Bij nestbehandeling zijn maximaal twee uitvoerders actief en deze dienen gezamenlijk op te treden.

Ruivangsten

9. Ruivangsten worden maximaal 10 keer per jaar uitgevoerd.
10. Het opdrijven van ganzen naar de vangkraal wordt door maximaal 8 personen uitgevoerd.
11. Binnen de habitattypen H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden), H4010B – Vochtige heiden (laagveengebied) en H91D0 – Hoogveenbossen worden geen vangkralen en/of containers geplaatst tenzij op duidelijke aanwijzing van de natuurbeheerder.

Als bovengenoemde activiteiten niet conform de voorschriften worden uitgevoerd, is mogelijk sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming.

Vos

Om instandhoudingsdoelen te behalen kan het beheren van vossen noodzakelijk zijn. Hiervoor is een geldige ontheffing of vrijstelling nodig.

Door gebruik te maken van kunstburcht, mobiele vangkooi en geweer met geluiddemper en nachtzichtapparatuur is het beheer relatief stil, effectief en efficiënt uit te voeren met minimale verstoring naar de omgeving. Bovendien zijn meervleermuis en noordse woelmuis beperkt gevoelig voor de verstoring. Negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelen van deze soorten als gevolg van het bestrijden van vos kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten. Er dient rekening te worden gehouden met betredingsgevoelige vegetatie (habitattypen). Voorwaarde is dat gevoelige percelen (groeiplaatsen van kwalificerende habitattypen), inclusief recent herstelde percelen en zoekgebieden, gemeden dienen te worden. Extensieve betreding hiervan is, indien noodzakelijk, alleen mogelijk in afstemming met de terreinbeheerder.

Bij gebruik van een geldige ontheffing of vrijstelling voor het beheer van de vos kan, mits uitgevoerd conform de bijbehorende voorschriften, het beheer als zijnde vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen. Op terreinen die in beheer zijn bij terreinbeheerders geldt bovendien de voorwaarde dat faunabeheer en schadebestrijding door of in afstemming met de terreinbeheerder wordt uitgevoerd (categorie 4b).

Bestrijding muskusratten- en beverratten
Langs de randen van de watergangen worden het gehele jaar rond muskus- en beverratten bestreden met behulp van klemmen, fuiken, vangkooien en eventueel honden en vuur-, gasdruk- en luchtdrukwapens. In principe betreedt één persoon het gebied. In geval van een grote populatie kunnen er tijdelijk meer personen in het gebied zijn. Omdat het plaatsen en legen van de klemmen en vangkooien ook buiten de reguliere infrastructuur plaatsvindt, dient er rekening gehouden te worden met locaties van kwetsbare habitattypen en leefgebieden/periodes van verstoringsgevoelige soorten om de effecten van aantasting en verstoring te voorkomen. Muskusratten- en beverrattenbestrijding kan in het beheerplan als vergunningvrije activiteit worden opgenomen onder voorwaarde dat deze in overleg met de terreinbeheerder (met betrekking tot de periode, het tijdstip, en de wijze van bemachtiging) wordt uitgevoerd (categorie 4b).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Faunabeheer en schadebestrijding (ganzen, nijlgans)	Ja, onder voorwaarden	2
Faunabeheer en schadebestrijding (vos, muskusratten en beverratten)	Ja, onder voorwaarden	4b

2.3 Waterbeheer

Binnen het Natura 2000-gebied is Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) verantwoordelijk voor het waterbeheer (kwaliteit en kwantiteit). De relevante activiteiten zijn hier beschreven en getoetst.

Vigerend peilbeheer
Het waterbeheer wordt op basis van watergebiedsplannen en vastgestelde vigerende peilbesluiten uitgevoerd. De huidige peilbesluiten zijn vastgesteld door Gedeputeerde Staten en zijn onherroepelijk. Bij het vaststellen van de huidige peilbesluiten heeft een afstemming met onder andere de natuurfunctie plaatsgevonden en heeft een toetsing aan de instandhoudingsdoelen plaatsgevonden en zijn significant negatieve effecten uitgesloten. Een uitzondering hierop is de zakkingsclausule. Het huidige peilbeheer met uitzondering van de zakkingsclausule kan in het beheerplan vergunningvrij worden opgenomen (categorie 4a).

Nieuwe/herzieningen van peilbesluiten en de toepassing van de zakkingsclausule moeten afgestemd zijn op gebiedsfuncties en ecologische vereisten van habitattypen. Een toetsing van deze activiteiten aan Natura 2000-doelen moet plaatsvinden teneinde significante effecten te voorkomen. Nieuwe/herzieningen van peilbesluiten dienen per peilbesluit beoordeeld te worden evenals de toepassing van de zakkingsclausule. Deze activiteiten zijn vergunningplichtig als ze significante gevolgen kunnen hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren
Om de bergings- en afvoercapaciteit binnen het watersysteem op orde te hebben en ook (recreatief) varen mogelijk te houden, wordt periodiek onderhoud gepleegd aan de hoofdwatergangen en recreatief water. Deze werkzaamheden bestaan uit het maaien van overvloedige plantengroei (soms meerdere malen per jaar) en het verrichten van kleinschalige onderhoudsbaggerwerkzaamheden, waarbij de bagger op de kant wordt gezet. De werkzaamheden worden uitgevoerd conform de Gedragscode Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming, bestendig beheer en onderhoud (Unie van Waterschappen, 2019), tussen september en maart. De kavelsloten in het gebied worden jaarlijks door de grondgebruikers geschoond waarbij het plantenmateriaal op de kant wordt gezet. Schonen van het plantenmateriaal kan ontwikkeling van veenmosrietland belemmeren en moet daarom buiten de uitbreidingslocaties voor verlandingsvegetaties plaatsvinden.

Bij periodiek beheer en onderhoud wordt het maaisel en de bagger op de oevers geplaatst. Dit kan tot verruiging leiden. Wanneer ter plaatse van kwalificerende habitattypen het maaisel niet op de kant wordt gezet, worden deze effecten voorkomen. Het plaatsen van het maaisel en de bagger direct op de oevers kan leiden tot te hoge nutriëntenbelasting van de oppervlaktewateren (door het afspoelen van het maaisel/de bagger terug in de watergang) en moet derhalve voorkomen worden. Indien bagger of maaisel niet gedeponeerd kan worden langs een watergang, dient de aanliggende eigenaar in afstemming met HHNK een vervangende locatie aan te wijzen, buiten de kwalificerende habitattypen en de uitbreidingslocaties.

Bij het baggeren, herprofileren en maaien kan gewerkt worden in leefgebied van noordse woelmuis. Om significant negatieve effecten op het leefgebied van noordse woelmuis te voorkomen dienen de volgende maatregelen getroffen te worden: 1) controleer of gewerkt wordt in leefgebied van noordse woelmuis en deponeer geen materiaal op het leefgebied van noordse woelmuis. 2) voer in leefgebied van noordse woelmuis een cyclisch gefaseerd beheer uit in rietvegetaties en trilveen- en natte (schraal)graslandvegetaties. Hierbij blijft 20% van de vegetatie twee jaar staan. Hiermee wordt bereikt dat er altijd minimaal één jaar oude ongemaaide delen zijn met voldoende dekking voor de noordse woelmuis en bovendien dat het riet niet verruigt. Uitgangspunt is dat de ongemaaide delen met elkaar in verbinding blijven staan, zodat de dieren (noordse woelmuis) zich gemakkelijk kunnen verplaatsen. Deze activiteiten dienen door of in afstemming met de natuurbeheerder te worden uitgevoerd.

De activiteiten in het kader van beheer en onderhoud kunnen vergunningvrij worden opgenomen onder de voorwaarden dat deze buiten locaties met verlandingsvegetatie worden uitgevoerd (categorie 4b). Daarbij moet tevens worden toegezien dat slootbagger of schoningsmateriaal niet op kwalificerend habitat of leefgebied van noordse woelmuis wordt gedeponeerd en dat er geen uit- en afspoeling van nutriënten naar de oppervlaktewateren plaatsvindt. Verder mag het maaisel alleen buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties worden gedeponeerd.
Om het waterbergend vermogen van het gebied te behouden is een onderhoudsplan of een ontheffing van de Keur mogelijk nodig voor eventuele uitbreiding van verlandingslocaties.

Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken
De betreffende activiteiten bestaan uit het onderhoud aan kunstwerken als stuwen, dammen, duikers, beschoeiingen en dergelijke. Onder deze onderhoudswerkzaamheden vallen ook maaiwerkzaamheden. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier beheert ook de waterkeringen in het gebied. Het beheer betreft onder andere jaarlijks tweemaal maaien. Daarnaast dienen deze waterkeringen elke twaalf jaar getoetst te worden aan de vigerende normen. Hiervoor worden grondboringen verricht, profielen ingemeten en aanwezige kunstwerken geïnventariseerd en onderzoek gedaan naar beschermde soorten en gebiedsdoelstellingen. Aan de hand van de resultaten wordt besloten of versterkingsmaatregelen noodzakelijk zijn. Het kan hierbij gaan om kleinschalige maatregelen als herstellen van oeverafkalving, verwijderen van dierlijke graverijen en het dichten van scheuren of lekkages die erop zijn gericht de gewenste situatie te handhaven of herstellen.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen tot aantasting van habitattypen en een tijdelijke verstoring leiden. Door rekening te houden met kwetsbare locaties van habitattypen en soorten worden significante effecten van verstoring voorkomen. Deze kleinschalige onderhoudsactiviteiten kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat bij de uitvoering kwetsbare locaties van habitattypen (conform de in dit beheerplan opgenomen habitattypenkaart) en soorten worden ontzien en dat ze door of in afstemming met de natuurbeheerder worden uitgevoerd (categorie 4b).

Monitoring en ecologisch onderzoek in het kader van waterbeheer
Er worden verschillende vormen van monitoring en onderzoek uitgevoerd in het kader van het waterbeheer en de te bereiken waterkwaliteitsdoelen. Het hoogheemraadschap onderzoekt het gebied onder andere middels peilbuizen, waterkwaliteitsmetingen en inventarisatie van waterplanten, vissen, algen en macrofauna. Het betreft een voor de KRW verplichte maandelijkse, jaarlijkse, 3 of 6 jaarlijkse operationele en toestandsmonitoring. Deze KRW bemonsteringen door het hoogheemraadschap worden uitgevoerd volgens landelijke voorschriften beschreven in Richtlijn KRW Monitoring Oppervlaktewater en Protocol Toetsen & Beoordelen (Ohm et al., 2014) en het Handboek Hydrobiologie (STOWA, 2010). Het hoogheemraadschap monitort elke maand op vaste locaties de waterkwaliteit. Jaarlijks wordt de ontwikkeling van de oever- en ondergedoken watervegetaties (ook kranswiervegetaties, krabbenscheer en fonteinkruiden) gemonitord.

De activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek kunnen leiden tot aantasting van de vegetatie (habitats en leefgebieden van soorten) en verstoring van soorten. Dit vindt echter slechts lokaal en incidenteel plaats. Door rekening te houden met de locaties van kwalificerende habitattypen en leefgebieden van soorten en met kwetsbare perioden van soorten en door de werkzaamheden uit te voeren in afstemming met de terreinbeheerder worden significante effecten van verstoring voorkomen. Deze activiteiten kunnen dan ook onder deze voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4b).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Vigerend peilbeheer (met uitzondering van de toepassing van de zakkingsclausule)	Ja	4a
Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren (met uitzondering van grootschalig baggeren)	Ja, onder voorwaarden	4b
Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken	Ja, onder voorwaarden	4b
Monitoring en ecologisch onderzoek in het kader van waterbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b

2.4 Recreatie

Rondom Polder Westzaan wordt veel gefietst, gewandeld en paardgereden. Ook is er veel recreatievaart, zoals het varen met (kleine) motorbootjes en kano's. In het Natura 2000-gebied liggen verschillende door de KNSB erkende schaatsroutes, zoals de Guisveldtocht en de Ronde om de Watertorentocht.

Waterrecreatie
Onder vaarrecreatie vallen de volgende activiteiten: gemotoriseerd varen, zeilen, roeien, windsurfen, kanoën en het gebruik van SUP's (Standup Paddle Boards) en waterfietsen. Het gebied is vrij toegankelijk voor waterrecreatie. Bij de hierboven beschreven activiteiten is betreding van de oevers niet toegestaan, met uitzondering van hiervoor bestemde locaties. Bij varen is de maximum snelheid 6 kilometer per uur.

Varen kan leiden tot het in beweging brengen van slib en afkalving van de oevers. Afkalving van de oevers kan tot verlies en/of belemmering van de ontwikkeling van de habitattypen veenmosrietlanden, vochtige heiden en ruigten en zomen leiden. Omdat de maximum snelheid van 6 kilometer per uur lastig te handhaven is, zijn effecten van te snel varen in de praktijk niet uit te sluiten. Omdat, ondanks het verbod, oevers door gebruikers van gemotoriseerde vaartuigen illegaal worden betreden (buiten hiervoor aangewezen locaties), zijn effecten van aantasting van habitattypen en leefgebieden van soorten eveneens niet uit te sluiten. Om de significante effecten van betreding van kwalificerende habitattypen en leefgebieden van soorten en oppervlakteverlies van habitattypen door afslag van oevers uit te sluiten, dient -in overleg met grondgebruikers van het gebied- de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen beperkt te worden (maatregel uit dit beheerplan, zie hoofdstuk 4).

Aangezien de voor dit Natura 2000-gebied aangewezen soorten beperkt gevoelig zijn voor verstoring door waterrecreatie, kunnen significante effecten in dit kader worden uitgesloten.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat er in het gebied met een maximale snelheid van 6 km/uur gevaren mag worden, dat het betreden van de oevers buiten hiervoor aangewezen locaties niet is toegestaan, dat oeverbescherming op de kwetsbare locaties wordt toegepast en de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen wordt beperkt. De twee laatstgenoemde maatregelen zijn als maatregel in dit beheerplan opgenomen (zie hoofdstuk 4) (categorie 4b).

Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden
Voor wandelen, fietsen en paardrijden wordt gebruik gemaakt van aangewezen paden en wegen. Honden dienen te allen tijde aangelijnd te zijn. In vrij toegankelijke delen van het gebied, kunnen de activiteiten ook buiten deze routes plaatsvinden. De infrastructuur en vrij toegankelijke gebieden liggen buiten locaties met kwetsbare natuurwaarden. Aantasting van habitattypen en leefgebied van soorten vindt daarom niet plaats. Omdat de voor dit Natura 2000-gebied aangewezen soorten beperkt gevoelig zijn voor verstoring en hun leefgebieden buiten het effectbereik van deze activiteiten liggen (zie tekstkader 1), zijn significante gevolgen op de instandhoudingdoelstelling van deze soorten in dit kader uit te sluiten.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen onder voorwaarden (aanlijnen van honden buiten hiervoor toegankelijke locaties) worden opgenomen in het beheerplan (categorie 4b).

Zwemmen en duiken
Zwemmen is op eigen risico toegestaan in vrij toegankelijke wateren. Op plaatsen waar mag worden gezwommen mag in principe ook gedoken worden. De overlap tussen leefgebieden van Habitatrichtlijnsoorten en locaties waar mogelijk wordt gezwommen is beperkt. Verstoring zal incidenteel en lokaal plaatsvinden en hiermee niet leiden tot significante effecten. De oevers in het natuurgebied mogen niet worden betreden. Hiermee zijn effecten van aantasting van habitattypen en leefgebieden van soorten uit te sluiten. Zwemmen en duiken kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat het betreden van oevers in het natuurgebied niet is toegestaan (categorie 4b).

Schaatsen
Schaatsen in het gebied komt sporadisch voor: ongeorganiseerd of in vorm van georganiseerde schaatstochten over aangewezen routes. Aangezien er geen/beperkte overlap (in tijd en locatie) met leefgebieden van Habitatrichtlijnsoorten is, zijn significante effecten op de instandhoudingsdoelstelling van deze soorten door schaatsen uit te sluiten. Schaatsen kan zonder voorwaarden vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan (categorie 4a).

Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en recreatievoorzieningen
Bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen liggen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied of zijn geëxclaveerd en liggen hiermee ook buiten het Natura 2000-gebied. Hierdoor zijn effecten van aantasting van de kwalificerende habitattypen of leefgebieden van soorten uit te sluiten. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking. De voor het gebied aangewezen Habitatrichtlijnsoorten zijn echter weinig gevoelig voor de verstoring door deze activiteiten. Bovendien liggen hun leefgebieden buiten het effectbereik daarvan (zie tekstkader 1). In dit kader is er geen sprake van significant negatieve effecten van het betreffende gebruik op de voor het Natura 2000-gebied aangewezen doelsoorten. Het gebruik van bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen kan zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4a). Nieuwe verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen of een gewijzigd gebruik van verblijfsaccomodaties en recreatievoorzieningen zijn vergunningplichtig. In de beoordeling moeten ook de effecten van een toename van bezoekersaantallen en verstoring van (nachtelijke) rust worden meegenomen (categorie 3).

Evenementen
(Sport)evenementen kunnen leiden tot verstoring van soorten en schade aan habitattypen. Bij de inventarisatie van (sport)evenementen die in en om Polder Westzaan plaatsvinden is geconstateerd dat de opzet (frequentie, bezoekersaantallen, routes en bijkomende activiteiten) per evenement verschilt. Zodoende vallen alle evenementen per definitie buiten huidig gebruik. De evenementen dienen daarom afzonderlijk beoordeeld te worden en zijn vergunningplichtig wanneer significante effecten voor het Natura 2000-gebied niet kunnen worden uitgesloten (categorie 3).

Dit geldt voor alle evenementen met uitzondering van het jaarlijkse ‘Wandelen over water’, waarbij in het Pinksterweekend een pad in Guisveld voor wandelaars toegankelijk is. Dit pad ligt ieder jaar nagenoeg op dezelfde plek en wordt twee dagen per jaar en alleen overdag opengesteld. Het pad wordt grotendeels jaarrond door de rietvegetatie gemaaid en loopt niet door kwalificerend habitat en niet door verblijfslocaties van noordse woelmuis. Bovendien vindt het evenement alleen overdag plaats (meervleermuis) en wordt er niet door het water gelopen (bittervoorn en kleine modderkruiper). Significante effecten van “Wandelen over water” op habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten zijn dan ook uit te sluiten (zie ook uitslag RUD Wandelen over water, zaaknummer RUD.256564, september 2018). Onder de voorwaarden dat het evenement door de terreinbeherende organisatie (Staatsbosbeheer) wordt georganiseerd en begeleid en dat habitattypen niet worden betreden kan “Wandelen over water” vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten uit te sluiten?	Categorie
Waterrecreatie	Ja, onder voorwaarden	4b
Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden	Ja, onder voorwaarden	4b
Zwemmen en duiken	Ja, onder voorwaarden	4b
Schaatsen	Ja	4a
Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en recreatievoorzieningen	Ja	4a
Evenement “Wandelen over water”	Ja, onder voorwaarden	4b
Overige evenementen	Nee	3

2.5 Landbouw

Het agrarisch grondgebruik binnen het Natura 2000-gebied bestaat overwegend uit weidebeheer, waarbij de natuuropgave leidend is. Veel agrarisch gebruikte percelen zijn weidevogelgraslanden waarvoor een beheerovereenkomst is afgesloten in het kader van het SNL. Tot de categorie landbouw worden de volgende activiteiten gerekend: houden en verzorgen van dieren, beweiding en bemesting, beregening en overige kleine wateronttrekkingen, grond/gewasbewerking, gebruik bestrijdingsmiddelen en transport naar en van bedrijven (beschreven onder categorie Verkeer).

Houden en verzorgen van dieren
Het houden en verzorgen van dieren betreft voornamelijk activiteiten op boerderijen (erven) die geëxclaveerd zijn en die zich hiermee buiten de begrenzing van het Natura 2000–gebied bevinden. Deze activiteiten kunnen tot effecten van verstoring door licht, geluid en beweging leiden. Omdat de voor dit Natura 2000-gebied aangewezen soorten beperkt gevoelig zijn voor verstoring en hun leefgebieden buiten het effectbereik van deze activiteiten liggen (zie tekstkader 1) zijn significante gevolgen op de instandhoudingdoelstelling van deze soorten in dit kader uit te sluiten.

Bij het houden van dieren wordt ook stikstof uitgestoten in de vorm van ammoniak uit mest. Dit leidt tot stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied. Er zijn meerdere stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden aanwezig waarvan de kritische depositiewaarde wordt overschreden (zie hoofdstuk 4). Vermindering van de depositie is daarom nodig om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Een toename aan stikstofdepositie kan significante gevolgen hebben voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden. De aanleg van nieuwe stallen, het wijzigen van het staltype of het vergroten van de stalcapaciteit (en andere dierenverblijven) dient daarom per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Aanwezige stallen (en andere dierenverblijven) die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien de stalemissie leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor stallen (en andere dierenverblijven) met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-) vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Stallen (en andere dierenverblijven) die al legaal in gebruik waren op de referentiedatum, het gebruik sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie vanuit de stallen (en andere dierenverblijven) op het Natura 2000-gebied niet is toegenomen zijn vergunningvrij (categorie 4b).

Beweiding en bemesting
In de PAS-uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1604) van 29 mei 2019 heeft de Raad van State vastgesteld dat de categorale vrijstelling van de vergunningplicht voor beweiden en bemesten in strijd is met de Habitatrichtlijn. Rechtbank Oost Brabant heeft daarnaast op 23 maart 2022 uitspraak gedaan waaruit blijkt dat voor beweiden niet zonder meer naar een stalvergunning verwezen kan worden. Indien het om percelen nabij Natura 2000-gebied gaat, moet aangetoond worden dat er geen toename van de depositie is ten opzichte van

de referentiedatum (ECLI:NL:RBOBR:2022:1058). Voor beweiden en bemesten kan dus een Wnb-vergunning nodig zijn als blijkt dat uit deze activiteiten stikstof neerdaalt op overbelaste stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden van soorten in het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Voor beweiden en bemesten van landbouwgrond is er geen vergunningplicht als dit gebruik al legaal aanwezig was op de referentiedatum, het gebruik van de grond sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied vanuit de betreffende landbouwgrond niet is toegenomen (categorie 4b).

Beregening en overige kleine wateronttrekkingen
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen in het kader van agrarisch gebruik kunnen een verdrogend effect hebben. Deze onttrekkingen zijn gereguleerd via de Waterwet- en regelgeving. De onttrekkingen voor de landbouw hebben alleen een meldingsplicht; ze zijn te klein voor een vergunningprocedure (drempelwaarde voor Noord-Holland < 12.000 m^3/jaar). Individueel zijn dergelijke activiteiten zo kleinschalig dat een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied niet aan de orde zijn. Er hebben evenmin relevante wijzigingen in het agrarisch grondgebruik plaatsgevonden. In tijden van een watertekort geldt de verdringingsreeks. De verdringingsreeks geeft een rangorde voor de verdeling van de hoeveelheid water bij waterschaarste. Het is ter beoordeling van de waterbeheerder of er feitelijk sprake is van een tekort. Het voorkomen van onomkeerbare schade aan natuur valt daarbij in categorie 1 (de hoogste categorie). De aanwezige kleine onttrekkingen met huidige onttrekkingshoeveelheden kunnen daarom als vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen, met inachtneming van de verdringingsreeks in tijden van een watertekort (categorie 4b).

Nieuwe onttrekkingen of een toename van de onttrekkingshoeveelheden van bestaande kleine onttrekkingen vallen per definitie niet onder huidig gebruik en moeten getoetst worden aan de Wet natuurbescherming. Voor nieuwe onttrekkingen c.q. uitbreiding van bestaande onttrekkingen geldt categorie 3.

Grond/gewasbewerking
Grond- en gewasbewerking vindt plaats op agrarische gronden (in het gebied voornamelijk graslanden). Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het scheuren van graslanden, onderhoudswerkzaamheden voor het beweiden van dieren (zoals herstel van vraatschade, inzaaien van bestaand grasland), maaien, hooien, oogsten e.d. Onder deze categorie vallen ook regulier gebruik en kleinschalig onderhoud van percelen en paden (reparatie van kleine verzakkingen en andere oneffenheden van het terrein, kleinschalig herstel en versterken van bestaande paden die in regulier gebruik zijn). Hierbij kunnen effecten van verontreiniging/vermesting optreden. Om deze effecten te voorkomen dient het gebruikte materiaal aan de eisen uit wet- en regelgeving te voldoen. Verder dient het gebruikte materiaal zodanig ver van de oevers geplaatst te worden dat er geen uit- en afspoeling van nutriënten naar oppervlaktewateren plaats kan vinden.

Hierboven genoemde activiteiten kunnen tot verstoring leiden door het gebruik van machines, met name in het voor- en najaar. Omdat de voor dit Natura 2000-gebied aangewezen soorten beperkt gevoelig zijn voor verstoring en hun leefgebieden buiten het effectbereik van deze activiteiten liggen (zie kader 1),

zijn significante gevolgen op de instandhoudingdoelstelling van deze soorten in dit kader uit te sluiten.

Voor Natura 2000-gebieden geldt sinds 2015 een ploeg- en omzetverbod voor blijvend grasland. Dit is voor Habitatrichtlijngebieden sinds 2015 ongewijzigd. Scheuren en/of omzetten van blijvend grasland naar andere teelten is dan ook niet toegestaan binnen Polder Westzaan.

Grond- en gewasbewerkingsactiviteiten kunnen onder boven genoemde voorwaarden in het beheerplan worden opgenomen en zijn dan vergunningvrij (categorie 4b). Achterstallig onderhoud of incidenteel grootschalig onderhoud (zoals grootschalig aanbrengen van bodemmateriaal) dient per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Gebruik bestrijdingsmiddelen
Bij de agrarische bedrijfsvoering wordt/werd gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen (biociden en gewasbeschermingsmiddelen). Deze kunnen leiden tot mogelijke effecten van verontreiniging door verwaaiing en/of uitspoeling naar het oppervlaktewater. Het toedienen van deze middelen wordt conform de hiervoor geldende wettelijke regels uitgevoerd (Activiteitenbesluit). Deze regels zijn er onder andere op gericht de verspreiding van deze stoffen naar de lucht, bodem en het grond- en oppervlaktewater zoveel mogelijk te beperken. De toepassing van bestrijdingsmiddelen vond al ruim voor de referentiedatum plaats. Sinds de invoering van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij in 2000 (sinds 2013 opgenomen in het Activiteitenbesluit) zijn de regels ten aanzien van het gebruik van deze middelen strenger geworden en erop gericht de verspreiding van bestrijdingsmiddelen naar de omgeving te beperken, waardoor het niet te verwachten is dat de eventuele verspreiding in dit gebied is toegenomen sinds de referentiedatum[10]. Als gevolg van de aankoop van gronden voor het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zal overigens het areaal aan landbouwgrond de komende jaren verder afnemen en hiermee naar verwachting ook het gebruik van bestrijdingsmiddelen in het Natura 2000-gebied. Het gebruik van door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) toegestane bestrijdingsmiddelen wordt vergunningvrij in het beheerplan opgenomen. (categorie 4b). Voor niet bestaand gebruik is onderzoek nodig en eventueel een vergunningplicht (categorie 3).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Houden en verzorgen van dieren	Ja, onder voorwaarden	4b
Beweiding en bemesting	Ja, onder voorwaarden	4b
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen	Ja, onder voorwaarden	4b
Grond/gewasbewerking (uitgezonderd scheuren van blijvend grasland en achterstallig of grootschalig onderhoud)	Ja, onder voorwaarden	4b
Gebruik bestrijdingsmiddelen	Ja, onder voorwaarden	4b

[10] Voor open teelten werd geconstateerd dat er in de periode 1998-2010 een reductie in de milieubelasting van 87% is bereikt, vooral als gevolg van een vermindering in driftemissie door de invoering van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij (RIVM, 2019).

2.6 Verkeer

Onder verkeer wordt weg-, trein- en vaarverkeer en regionaal vliegverkeer beschreven.

Weg-, vaar- en treinverkeer
In de omgeving van het Natura 2000-gebied liggen diverse lokale wegen, provinciale wegen en Rijkswegen. Direct langs de noordzijde van het beschermde gebied ligt de N8 en kruist deze als A8 het gebied. De spoorlijn Zaanstad –Alkmaar ligt op circa 500 m ten oosten van het gebied te midden van de bebouwing ter hoogte van Zaandam, Koog aan de Zaan en Zaandijk en grenst aan het Guisveld ter hoogte van Wormerveer. Het Noordzeekanaal is omgeven door bedrijfsterreinen van Zaandam en de havens van Amsterdam. Wegen, het Noordzeekanaal en de spoorlijn liggen buiten het Natura 2000 – gebied (buiten begrenzing of zijn geëxclaveerd). Het gebruik en regulier beheer en onderhoud van deze infrastructuur leidt tot mogelijke effecten van verstoring door geluid, licht en beweging. Het gebruik hiervan dateert echter al van voor de referentiedatum en de reikwijdte van effecten hiervan is sindsdien niet toegenomen. De actuele en potentiële leefgebieden van de soorten liggen derhalve buiten het effectbereik van deze infrastructuur. Bovendien zijn deze soorten weinig gevoelig voor verstoring. In dit kader zijn significante effecten uit te sluiten. Het gebruik en regulier beheer en onderhoud van boven beschreven infrastructuur kan gezien het bovenstaande zonder nadere voorwaarden in het beheerplan worden opgenomen en is vergunningvrij (categorie 4a).

De aanleg van nieuwe wegen of vergroten van de capaciteit van bestaande wegen dient per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3). Eenmalig/incidenteel onderhoud zoals een grote renovatie is eveneens vergunningplichtig (categorie 3).

Regionaal vliegverkeer
Het gaat hier om regionale luchtvaart. Toetsing van effecten van vliegverkeer van en naar Schiphol in het kader van huidig gebruik is geen onderdeel van dit beheerplan omdat de provincie Noord Holland hier geen bevoegd gezag voor is. Deze taak ligt bij het Rijk.

Passerende vliegtuigen kunnen zowel optische als geluidsverstoring veroorzaken. Voor de kleine luchtvaart is landelijk een onderzoek uitgevoerd door Bureau Waardenburg (Lensink et al., 2011). Hieruit bleek dat voor de Natura 2000-gebieden in Laag Holland geen significante effecten optreden. Uitgangspunt in deze beoordeling was dat de gedragscode van de kleine luchtvaart wordt gehanteerd. Deze houdt onder andere in dat bij de planning en tijdens de vluchtuitvoering natuurbeschermingsgebieden (waaronder Natura 2000-gebieden) zoveel mogelijk worden vermeden. Indien het overvliegen van deze gebieden niet valt te vermijden wordt een vlieghoogte van tenminste 1.000 ft (circa 300 meter) aangehouden, behoudens beroepsmatige noodzaak.

Vliegverkeer dat sinds de referentiedatum niet wezenlijk is toegenomen is vergunningvrij onder de voorwaarden dat het vliegen over Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk wordt vermeden en dat wanneer dit niet te vermijden valt een vlieghoogte van meer dan 300 meter wordt aangehouden (behoudens beroepsmatige noodzaak) (categorie 4a). Het landen van luchtballonnen is

vanwege de kans op aantasting van kwalificerend habitat niet vergunningvrij (categorie 3). Uitbreiding van luchthavens sinds de referentiedatum is niet vergunningvrij en moet apart beoordeeld worden (categorie 3).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Weg-, vaar-, en treinverkeer	Ja	4a
Regionaal vliegverkeer	Ja, onder voorwaarden	4b
Landen van luchtballonnen	Nee	3

2.7 Beroeps- en sportvisserij

In het Natura 2000-gebied is sprake van recreatieve (sport)visserij en beroepsmatige visserij, beide aangesloten bij de Visstand beheercommissie Hollands Noorderkwartier (VBC-HNK). Door de VBC-HNK opgesteld visstandbeheerplan reguleert het visbestand in het gebied en sluit aan bij de doelstelling van het Natura 2000-gebied.

Beroepsvisserij
Beroepsvisserij heeft altijd in het gebied plaatsgevonden. De in het gebied actieve beroepsvissers betreffen beroepsvissers die een onderdeel van Noord-Hollandse bond van beroepsvissers zijn. Onder deze omstandigheid heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen moeten terug gezet worden. Hierdoor treden geen directe significante effecten op de instandhoudingsdoelstelling van deze soorten op. Door het uitzetten van soorten kan bewust de soortensamenstelling in het gebied worden veranderd. In dit gebied mag alleen aal uitgezet worden. Deze soort komt van oorsprong in het gebied voor en daarom zal het uitzetten van aal geen negatief effect hebben in dit kader. De beroepsvisserij kan tot verstoring door vooral beweging en geluid leiden. Deze verstoring is echter heel beperkt omdat deze activiteiten (waaronder het vestigen en leeghalen van fuiken) een kleine beïnvloedingszone hebben en kortdurend en beperkt tot een aantal locaties zijn op enig moment. Deze activiteiten hebben daardoor geen negatieve significante effecten op de verstoringsgevoelige soorten. De huidige beroepsvisserij kan vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarden dat voor dit Natura 2000-gebied aangewezen vissensoorten terug worden gezet en dat alleen aal uitgezet mag worden (categorie 4b).

Sportvisserij
Vissen mag alleen plaatsvinden op daarvoor aangewezen wateren en met een geldige VISpas. Daarbij is rekening gehouden met de ligging van kwetsbare habitattypen en leefgebieden van soorten. Betreden van de oevers is niet toegestaan. Dit betekent dat er geen sprake is van aantasting van de (kwaliteit) van habitattypen en leefgebieden van soorten door betreding/vernietiging en er geen sprake is van significante effecten van verstoring. Houders van een (kleine) VISpas mogen (geen of) in beperkte mate vis meenemen voor eigen consumptie. Vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen moeten terug gezet worden. Directe effecten op de vissen zijn derhalve beperkt en niet significant. Tevens geldt een verbod op het achterlaten van loodgewichten e.d. De sportvisserij kan vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan onder voorwaarden dat de oevers buiten hiervoor bestemde

locaties niet worden betreden en dat vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen terug gezet worden (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Beroepsvisserij	Ja, onder voorwaarden	4b
Sportvisserij	Ja, onder voorwaarden	4b

2.8 Wonen en werken

Wonen

De meeste woningen/boerderijen liggen aan de randen van het gebied. Bebouwing die binnen de contouren van het Natura 2000-gebied is gelegen, is (met tuinen en erven) geëxclaveerd, mits het in het bestemmingsplan/omgevingsplan ook daadwerkelijk als bebouwing, tuin of erf is opgenomen. Daardoor vallen ze de facto buiten de begrenzing. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking. De voor het gebied aangewezen Habitatrichtlijnsoorten zijn beperkt gevoelig voor verstoring. Daarbij liggen de leefgebieden van deze soorten buiten het effectbereik van de activiteiten in en rondom de bebouwing (zie tekstkader 1). Significante effecten zijn in dit kader uit te sluiten.

Bewoning kan ook bijdragen aan stikstofdepositie, vooral door stoken van gas en verkeersbewegingen van en naar de woningen. Aanwezige woningen die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien gebruik daarvan leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor woningen en boerderijen met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-) vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Woningen/boerderijen die al legaal in gebruik waren op de referentiedatum, waarvan het gebruik, inclusief terugkerend/ regulier onderhoud, sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie vanuit deze woningen op het Natura 2000-gebied niet is toegenomen zijn vergunningvrij (categorie 4a). De realisatie van bebouwing en bewoning na de referentiedatum evenals incidenteel grootschalig onderhoud (renovatie) is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Werken

De meeste bedrijven in het gebied bevinden zich aan de randen van het gebied en zijn actief binnen de dienstverlening en de handel. Ook hier geldt weer dat bebouwing (met tuinen en erven) geëxclaveerd is en de facto dus niet binnen de begrenzing valt. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe

werking. De aanwezigheid van bedrijven kan leiden tot effecten van verontreiniging/vermesting. Bedrijven worden middels omgevingsvergunningen, rijksregels en regels uit provinciale verordeningen gehouden aan beperking van de uitstoot van stoffen richting water, bodem en lucht. Deze regelgeving is erop gericht de verspreiding van stoffen naar het oppervlaktewater, de bodem en de lucht in de omgeving zoveel mogelijk te beperken. Een toename van effecten van de verspreiding van verontreinigende of vermestende stoffen door bijvoorbeeld lozen van het proceswater sinds de referentiedatum is niet te verwachten.

De voor het gebied aangewezen Habitatrichtlijnsoorten zijn beperkt gevoelig voor de verstoring. Daarbij liggen de leefgebieden van deze soorten buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie tekstkader 1). Significante effecten zijn in dit kader uit te sluiten.

Dienstverlenende bedrijven kunnen ook bijdragen aan stikstofdepositie, vooral door stoken van gas en verkeersbewegingen van en naar deze bedrijven. Aanwezige dienstverlenende bedrijven die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien het gebruik daarvan leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor bedrijven met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-) vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Bedrijfsactiviteiten die al bestonden op de referentiedatum en waarvan de stikstof-emitterende activiteiten niet zijn toegenomen zijn vergunningvrij. Deze activiteiten kunnen dan ook zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4a). Bedrijfsactiviteiten die zijn gestart na de referentiedatum of sindsdien zijn geïntensiveerd blijven vooralsnog vergunningplichtig evenals incidenteel grootschalig onderhoud (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Wonen	Ja	4a
Werken	Ja	4a

2.9 Gebruik van drones

Drones en andere Remotely Piloted Aircrafts (RPAS) van alle gewichtsklassen kunnen door inliggende terreineigenaren, beheerders en toezichthouders ten behoeve van toezicht, monitoring, beheer en inrichting van de natuurterreinen worden ingezet. Drones kunnen verstoring van natuurdoelen veroorzaken

wanneer deze zonder kennis van aanwezige natuurdoelen worden ingezet. De zorgplicht die volgt uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming is van toepassing. Onderdeel van die actieve zorgplicht is dat de professionele dronegebruiker zich op de hoogte stelt van de lokale situatie met betrekking tot de natuur en de wijze waarop verstoringsrisico's kunnen worden voorkomen. Onder deze voorwaarde kan professioneel gebruik ten behoeve van noodzakelijk toezicht, monitoring, beheer, inrichting en onderzoek van het gebied van overheidswege, in opdracht van de overheid of van terreineigenaren, beheerders en toezichthouders vergunningvrij plaatsvinden (categorie 4b). Hieronder valt ook het gebruik van onbemande HEMS (Helicopter Emergency Medical Service)-, SAR (Search And Rescue) door politie en brandweer of kustwachtvluchten die daarom op eenzelfde manier vrijgesteld worden van de vergunningplicht. In algemene zin geldt in daadwerkelijke calamiteitssituaties het adagium 'nood breekt wet'. Toegang beperkende besluiten geldend voor het gebied kunnen nadere beperkingen opleggen aan drone-gebruik. Voor ander (onder andere recreatief) drone gebruik is altijd toestemming nodig van het bevoegd gezag Wet natuurbescherming (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Dronegebruik voor toezicht, monitoring en beheer	Ja, onder voorwaarden	4b
Recreatief dronegebruik	Nee	3

3 Literatuur

De Nijs, N. 2022. Passende beoordeling actualisatie beheer ganzen Polder Westzaan. Beheer van grauwe gans, brandgans, Canadese gans (groot en kleinste), kolgans, nijlgans en Indische gans (in alle verschijningsvormen) binnen het Natura 2000-gebied Polder Westzaan. Rapport Sweco Nederland B.V. In opdracht van de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland.

Kleijn, D. 2008. Effecten van geluid op wilde soorten - implicaties voor soorten betrokken bij de aanwijzing van Natura 2000 gebieden. Wageningen: Alterra.

Lensink, R., K.L. Krijgsveld, and P.W. van Horssen. 2011. Verstorende effecten van groot vliegverkeer op broedvogels. Onderzoek op basis van bestaande gegevens verzameld rond de luchthaven Schiphol en op militaire vliegvelden. Rapport.

Longcore, T., and C. Rich. 2004. "Ecological light pollution." Frontiers in Ecology and the Environment 2 (4):191-198. doi: 10.1890/1540-9295(2004)002[0191:ELP]2.0.CO;2.

Ohm, D., R. ten Hulscher, and R. Smits. 2014. Richtlijn KRW monitoring oppervlaktewater en protocol toetsen en beoordelen. Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving (RWS, WVL).

RIVM, 2019. RIVM, 2019. Tussenevaluatie van de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' Deelproject Milieu. RIVM rapport 2019-0044.

Spoelstra, K., R.H.A. van Grunsven, J.J.C. Ramakers, K.B. Ferguson, T. Raap, M. Donners, E.M. Veenendaal, and M.E. Visser. 2017. "Response of bats to light with different spectra: light-shy and agile bat presence is affected by white and green, but not red light." Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences 284 (1855):20170075. doi: 10.1098/rspb.2017.0075.

Spoelstra, K., R.H. A. van Grunsven, M. Donners, P. Gienapp, M.E. Huigens, R. Slaterus, F. Berendse, M.E. Visser, and E. Veenendaal. 2015. "Experimental illumination of natural habitat—an experimental set-up to assess the direct and indirect ecological consequences of artificial light of different spectral composition." Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences 370 (1667):20140129. doi: 10.1098/rstb.2014.0129.

STOWA. (2010). Handboek hydrobiologie; Biologisch onderzoek voor de ecologische beoordeling van Nederlandse zoete en brakke oppervlaktewateren. Versie 2019, inclusief aanpassingen aansluiting actuele KRW-maatlatdocumenten.

Van Opzeeland, I., H. Slabbekoorn, T. Andringa, and C. ten Cate. 2007. Vissen en geluidsoverlast - effect van geluidsbelasting onder water op zoetwatervissen. Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden.

Unie van Waterschappen. (2019). Gedragscode Wet Natuurbescherming Voor Waterschappen; Onderdeel Soortbescherming Bestendig beheer en onderhoud. Goedgekeurd door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op 22 januari 2019.

Bijlage 4 Monitoring

Deze bijlage bevat een overzicht van de monitoring die op hoofdlijnen nodig is om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen in de tweede beheerplanperiode te kunnen volgen (zie tabel 1). Tabel 1 geeft tevens een overzicht van de benodigde aanvullende monitoring. Deze aanvullende monitoringsbehoefte is afgeleid uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al, 2021[11]). Daarnaast is een voorstel gedaan voor typische soorten die inzicht bieden in de kwaliteitsontwikkeling van habitattypen (zie tabel 2). Tot slot is per habitattype een evaluatie uitgevoerd van het aantal permanente kwadraten (PQ's) dat aanwezig is (zie tabel 3).

Tabel 1. Overzicht monitoringsactiviteiten Polder Westzaan. De grijze arcering geeft aan welke monitoring van toepassing is voor habitattypen en welke voor Habitatrichtlijnsoorten

Vragen	**Natura 2000-doelen**		**Methode**	**Frequentie**	**Benodigde aanvullende monitoring**
	Habitat-typen	Habitatrichtlijn soorten			
Aantal soort			Diverse	1x per 6 jaar trend in beeld	Aanvullende monitoring van aantallen en trends is voor bittervoorn, kleine modderkruiper en meervleermuis in dit beheerplan opgenomen (hfst. 4)
Oppervlakte en kwaliteit leefgebied			Diverse	1x per 6 jaar trend in beeld	
Areaal habitattype			o.a. SNL	1 x per 12 jaar	Gebiedsdekkende vegetatiekartering uiterlijk in 2026 is noodzakelijk. In Polder Westzaan is deze in 2027 gepland, dit is later dan wenselijk.
Kwaliteit habitattype			o.a. SNL	1 x per 6/12 jaar	- eventueel: koppelen structuurkartering aan gebiedsdekkende vegetatiekartering - eventueel: extra monitoring van typische soorten (zie tabel 3) -extra PQ's nodig (zie tabel 3)
Voortgang natuurherstel-maatregelen / onderzoek			Diverse	jaarlijks	
Proces natuurherstel PAS-maatregelen			PAS Procesin-dicatoren	1 x per 3 jaar	

[11] Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, and E. de Swart. 2021. Evaluatie Natura 2000-beheerplan Westzaan. Sweco Nederland B.V.

Typische soorten

Tabel 2 geeft een overzicht van de typische soorten die gebruikt zijn bij de evaluatie van het eerste beheerplan. Tijdens de evaluatie is gebleken dat een aantal van de gebruikte typische soorten niet in de gebieden voorkomen of te verwachten zijn. Voor vochtige laagveenheiden (H4010B) was bijvoorbeeld maar één typische soort benoemd. In de evaluatie is dan ook aanbevolen om de typische soortenlijst aan te passen. De herziene typische soortenlijst is opgenomen in tabel 2. De keuze voor de soorten is hieronder gemotiveerd.

Een aantal typische soorten is geschrapt. Dit zijn soorten die al langere tijd verdwenen zijn uit de Laag Hollandse Natura 2000-gebieden of daar nooit voorkwamen. Ook zijn er soorten geschrapt waarvoor momenteel geen monitoringsprogramma is opgesteld en waarvoor dit ook niet gaat gebeuren, zoals paddenstoelen en schietmotten.

Tabel 2. ***Overzicht van typische soorten. Oud: de soorten die in de beheerplanevaluatie zijn gehanteerd (Van Dijk et al, 2021). Nieuw: de aangepaste soortenlijst. Vetgedrukte soorten zijn kwalificerende SNL-soorten voor het gerelateerde beheertype.***

H4010B		H6430B		H7140B		H91D0	
Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw
Ronde zonne-dauw	**Ronde zonnedauw**	**Echt lepelblad**	**Echt lepelblad**	**Grote vuurvlinder**		Smalbladig veenmos	
	Moerasgaffel-tandmos	**Heemst**	**Heemst**	Anabolia brevipennis		**Violet veenmos**	
	Stijf veenmos	**Moeras-melkdistel**	**Moeras-melkdistel**	Limnephilus incisus		Witte berkenboleet	
	Hoogveen-veenmos	Rivierkruis-kruid		**Elzenmos**	**Elzenmos**	Houtsnip	Houtsnip
	Rood veenmos	**Selderij**	**Selderij**	**Glanzend veenmos**	**Glanzend veenmos**	**Matkop**	**Matkop**
	Lavendelhei	**Zomer-klokje**		Broos vuurzwammetje			Stijf veenmos
	Eenarig wollegras	Bosriet-zanger	Bosrietzanger	Kaal veenmosklokje			**Rood veenmos**
	Rode bosbes	Dwergmuis	Dwergmuis	Moerashoning-zwam			
	Glanzend maanmos		Veenreukgras	Veenmos-bundelzwam			
	Glanzend veenmos		Heelblaadjes	Veenmos-grauwkop			
	Slank veenmos		**Poelruit**	Veenmosvuur-zwammetje			
	Gewone dophei		**Moerasvaren**	Gouden sprinkhaan			
	Kraaihei		**Bruine kiekendief**	**Kamvaren**	**Kamvaren**		
	Struikhei			**Ronde zonnedauw**	**Ronde zonnedauw**		
	Veenpluis			**Veenmos-orchis**	**Veenmos-orchis**		
				Watersnip	Watersnip		

Toelichting typische soorten Vochtige heiden (laagveengebied) (H4010B)
Moerasgaffeltandmos: een van de mossen die als diagnostische Rode Lijstsoorten (RL) voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de standaard data formulieren (SDF's) voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent nog op meerdere plaatsen waargenomen in het Wormer- en Jisperveld.

Stijf veenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent nog waargenomen in Polder Westzaan.

Hoogveenveenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Polder Westzaan en het Ilperveld.

Rood veenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Lavendelhei: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Eenarig wollegras: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent nog waargenomen in het Ilperveld.

Rode bosbes: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Glanzend maanmos: een van de indicatorsoorten voor oude stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld en in het Wormer- en Jisperveld.

Glanzend veenmos: een van de indicatorsoorten voor jonge stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Laag Holland.

Slank veenmos: een van de indicatorsoorten voor jonge stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Gewone dophei: Gewone dophei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Polder Westzaan, het Ilperveld en Varkensland.

Kraaihei: Kraaihei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Laag Holland.

Struikhei: Struikhei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld en in het Wormer- en Jisperveld.

Veenpluis: Veenpluis is een karakteristieke soort voor goed ontwikkelde moerasheide. Deze soort is recent nog waargenomen in Laag Holland.

Toelichting typische soorten Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)
Veenreukgras: een van de zeldzame graslandsoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Polder Westzaan, het Ilperveld en Varkensland.

Heelblaadjes: een van de niet-alledaagse ruigtesoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Polder Westzaan en het Twiske.

Poelruit: een van de niet-alledaagse ruigtesoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Moerasvaren: een van de typische laagveensoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N05.02 en N05.03. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Bruine kiekendief: De bruine kiekendief is een karakteristieke broedvogel voor goed ontwikkeld rietland en is ook opgenomen als Vogelrichtlijnsoort voor het Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & 't Twiske. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N05.02 en N05.03. Tot slot zijn er van deze soort recente broedgevallen bekend uit Laag Holland.

Toelichting typische soorten Hoogveenbossen (H91D0)
Stijf veenmos: een van de mossen die als zeldzaam representatieve soort voor H91D0 wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H91D0. Deze soort is recent nog waargenomen in Polder Westzaan.

Rood veenmos: een van de mossen die als zeldzaam representatieve soort voor H91D0 wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H91D0. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N14.02. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Monitoring PQ's
Binnen de Natura 2000-gebieden in Laag Holland ligt een aantal permanente kwadranten (PQ's). Deze PQ's worden iedere vier jaar opgenomen voor het Landelijk Meetnet Flora (LMF) en spelen geen rol binnen de SNL monitoring. Hoewel het primaire doel van het LMF is om de ontwikkeling van de vegetatie in het landelijk gebied te volgen over een langere periode kan de informatie van PQ's in kwalificerende habitattypen ook gebruikt worden om de ontwikkeling van de vegetatie in dat habitattype te volgen. In de evaluatie van het eerste

beheerplan is dit ook gedaan. Omdat er in sommige habitattypen geen tot weinig PQ's liggen is het wenselijk om het aantal aanwezige PQ's in deze habitattypen uit te breiden om in de toekomst een betere uitspraak te kunnen doen over de ontwikkeling van de vegetatie binnen de habitattypen. In tabel 3 wordt per habitattype een overzicht gepresenteerd van de aanwezige PQ's en worden suggesties gedaan over het al dan niet uitbreiden van het PQ meetnet.

Tabel 3. ***Overzicht van het oppervlak van de verschillende habitattypen in het Natura 2000-gebied Polder Westzaan samen met het aantal PQ's dat in deze kwalificerende habitattypen valt en de dichtheid hiervan. Groen: aantal PQ's voldoet; geel: uitbreiding aanbevolen.***

Habitattype	Oppervlak (ha)	Aantal PQ's	PQ's/ha	Uitbreiding
H4010B	0,09	1	11,11	
H6430B	26,95	3	0,11	2
H7140B	14,70	5	0,34	1
H91D0	16,25	5	0,31	2

Toelichting
Voor het habitattype H4010B ligt er één PQ in het enige perceel van dit habitattype wat er in het hele gebied aanwezig is. Het is dus aannemelijk dat de vegetatieontwikkeling binnen dit habitattype goed kan worden gemonitord en dat het niet nodig is om nog extra PQ's in het gebied aan te leggen.
Binnen het habitattype H6430B liggen er twee PQ's in het deelgebied De Reef en één in het deelgebied Euverenweg. Omdat dit het meest aanwezige habitattype binnen het gebied is en omdat er in een aantal deelgebieden geen PQ's aanwezig zijn, ligt het voor de hand om het aantal PQ's voor dit habitattype uit te breiden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een uitbreiding van één PQ in het Guisveld en één PQ in het Westzijderveld, zodat er in alle deelgebieden met dit habitattype tenminste één PQ aanwezig is.
Voor het habitattype H7140B liggen er in totaal vijf PQ's in het gebied, waarvan er twee in het Westzijderveld, twee in het Guisveld en één in De Reef. Omdat dit al een hoog aantal PQ's is wordt het aangeraden om het aantal PQ's binnen dit habitattype slechts met één PQ in het deelgebied Euverenweg uit te breiden, omdat er binnen dit deelgebied nog geen PQ aanwezig is binnen het daar voorkomende H7140B.

Tot slot liggen er voor het habitattype H91D0 vijf PQ's binnen het deelgebied Euverenweg en geen enkel PQ binnen het deelgebied Noorderveen, waar toch het grootste oppervlakte van dit habitattype in het Natura 2000 gebied te vinden is. Waarschijnlijk heeft dit met het particuliere eigenaarschap van dit deelgebied te maken, waardoor het lastig kan zijn om aanwezige PQ's regelmatig te monitoren. Om de kwaliteit van dit habitattype goed te kunnen blijven monitoren wordt het echter toch aangeraden om het aantal PQ's voor dit habitattype met minstens twee uit te breiden in het deelgebied Noorderveen.

Natura 2000-beheerplan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

Periode 2023-2029

Natura 2000-beheerplan Wormer- en
Jisperveld & Kalverpolder
Periode 2023-2029
Provincie Noord-Holland
augustus 2023
Natura2000@noord-holland.nl

Opgesteld door Sweco, in opdracht van
provincie Noord-Holland

Provincie
Noord-Holland

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

1 Inleiding 7
1.1 Achtergrond en aanleiding beheerplan 7
1.2 Doel van het beheerplan 7
1.3 Proces van totstandkoming 8

2 Juridisch kader en raakvlakken met ander natuurbeleid 9
2.1 Vogel- en Habitatrichtlijn 9
2.2 Wet natuurbescherming 9
2.3 Stikstof 10
2.4 Natuurbeleid 11
2.5 Kaderrichtlijn Water 12

3 Beschrijving van het gebied 13
3.1 Algemene gebiedsbeschrijving 13
3.2 Eigendom en beheer 13
3.3 Landschapsecologische gebiedskenmerken 14
3.3.1 Abiotische gebiedskenmerken 14
3.3.2 Landschapsecologische processen 16
3.4 De instandhoudingsdoelen 18

4 Knelpunten en maatregelen 21
4.1 Habitattypen 21
4.1.1 Vochtige heiden (laagveengebied) (H4010B) 22
4.1.2 Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B) 23
4.1.3 Veenmosrietlanden (H7140B) 25
4.1.4 Hoogveenbossen (H91D0) 27
4.1.5 Beheer 28
4.2 Habitatrichtlijnsoorten 29
4.2.1 Bittervoorn 30
4.2.2 Kleine modderkruiper 30
4.2.3 Rivierdonderpad 30
4.2.4 Meervleermuis 31
4.2.5 Noordse woelmuis 31
4.3 Broedvogels 32
4.4 Niet-broedvogels 36
4.5 Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem 38

5 Huidig gebruik en vergunningverlening 42

5.1 Uitgangspunten en definities 42
5.2 Toetsing huidig gebruik 43

6 Financiering 46
6.1 Kosten 46
6.2 Financiering 46

7 Handhaving 48
7.1 Vormen van handhaving 48
7.2 Relatie met andere wetgeving 48
7.3 Wat betekent dit voor u? 48

8 Sociaal-economische afweging 50
8.1 Gevolgen van maatregelen 50
8.2 Gevolgen voor huidige gebruik 50
8.3 Gevolgen voor nieuwe activiteiten 50
8.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving 50

9 Monitoring en onderzoek 52
9.1 Monitoring 52
9.1.1 Monitorings- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden 52
9.1.2 Monitoring van instandhoudingsdoelen en effecten van uitgevoerde maatregelen 53
9.1.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening 53
9.2 Onderzoek 53

10 Literatuur 55

Bijlage 1 Samenstelling projectgroep en klankbordgroep 57

Bijlage 2 Kaartbijlage 58

Bijlage 3 Beschrijving en toetsing van het huidige gebruik 64

1 Werkwijze 64

2 Beschrijving en toetsing 66
2.1 Natuurbeheer 66
2.2 Faunabeheer en schadebestrijding 66
2.3 Waterbeheer 70
2.4 Recreatie 72
2.5 Landbouw 74
2.6 Verkeer 77
2.7 Beroeps- en sportvisserij 78
2.8 Wonen en werken 79
2.9 Gebruik van drones 80

3 Literatuur 80

Bijlage 4 Monitoring 82

Samenvatting

Voor u ligt het Natura 2000-beheerplan voor het gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder is één van de vijf Natura 2000-gebieden in Laag Holland. Over heel Europa zijn bijna 26.000 natuurgebieden opgenomen in het Europese Natura 2000-netwerk. Dit netwerk is bedoeld om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen. Door de Natura 2000-gebieden doelgericht te beheren en te onderhouden, moet het voortbestaan van de bijzondere natuurwaarden en biodiversiteit verzekerd zijn. Per Natura 2000-gebied moet er daarom een beheerplan worden opgesteld waarin is aangegeven hoe de bijzondere natuurwaarden duurzaam worden behouden. Door de aanwijzing van Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder als Natura 2000-gebied is het gebied bovendien beschermd op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen.

In het beheerplan staan de Natura 2000-doelen -zogenaamde instandhoudingsdoelen- voor het gebied centraal. Het Rijk stelt de begrenzing van het gebied en de Natura 2000-doelen vast in het aanwijzingsbesluit. Voor Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder zijn als instandhoudingsdoel kenmerkende laagveen-specifieke habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten opgenomen en daarnaast ook broedvogels en niet-broedvogels. Natura 2000-beheerplannen worden vastgesteld voor een tijdvak van ten hoogste 6 jaar. Dit is het tweede beheerplan voor Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder en geldt voor de periode 2023-2029.

Voorafgaand aan het opstellen van dit beheerplan is een evaluatie van de eerste beheerplanperiode uitgevoerd. Uit deze evaluatie blijkt dat een groot aantal maatregelen uit het eerste beheerplan is uitgevoerd. Desondanks zijn niet alle natuurdoelen behaald. Zo is de kwaliteit van habitattypen plaatselijk afgenomen en ligt voor de broedvogels en diverse niet-broedvogels het waargenomen aantal lager dan het gewenste aantal. Voor habitattypen vormen verzuring en vermesting door stikstofdepositie, de waterkwaliteit en beheeraspecten de belangrijkste knelpunten. In het beheerplan zijn de instandhoudingsdoelen uitgewerkt en maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te halen. Daarnaast is het huidige gebruik van het gebied beschreven en is getoetst of het gebruik de instandhoudingsdoelen in gevaar brengt.

Doelen en maatregelen voor de tweede beheerplanperiode

Voor de tweede beheerplanperiode geldt dat conform het aanwijzingsbesluit de omvang van het habitattype vochtige heiden moet worden uitgebreid. Bovendien moet de kwaliteit van dit habitattype en van de habitattypen ruigten en zomen, veenmosrietlanden en hoogveenbossen worden verbeterd. De noodzakelijke kwaliteitsverbetering hangt samen met een afname van de kwaliteit in de eerste beheerplanperiode. In dit beheerplan zijn maatregelen opgenomen om deze doelen te bereiken.

Ten opzichte van de eerste beheerplanperiode gaat daarbij veel aandacht uit naar de verbetering van de waterkwaliteit in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. Waterkwaliteitsverbetering is nodig om de kwaliteit van habitattypen te verbeteren en om jonge verlanding weer op gang te brengen.

Jonge verlanding is nodig om de instandhoudingsdoelen duurzaam te behouden.

Voor het behoud van habitattypen als veenmosrietlanden en vochtige heiden maar ook van ruigten en zomen is beheer essentieel. Beheer is in deze gebieden met veel vaarland echter een grote uitdaging, terwijl stikstofdepositie intensiever beheer noodzakelijk maakt. In dit beheerplan zijn dan ook veel maatregelen opgenomen die betrekking hebben op het beheer van de gebieden. Bovendien wordt de noodzaak voor aanvullende financiering voor het reguliere beheer in dit beheerplan op de agenda gezet. Tot slot zijn ook inrichtingsmaatregelen in dit beheerplan opgenomen, zoals plaggen, het plaatsen van oeverbescherming en hydrologische maatregelen.

In het Wormer- en Jisperveld worden maatregelen genomen voor de broedvogels roerdomp en kemphaan. Het gaat bijvoorbeeld om het verbeteren van de kwaliteit van rietlanden als broed- en foerageerbiotoop, het realiseren van rietlanden en plas-dras en aanpassingen in het beheer van weidevogelgraslanden. Om de instandhoudingsdoelen voor roerdomp te behalen is het bovendien nodig om plaatselijk en periodiek maatregelen te nemen om de verstorende effecten van vaarrecreatie te beperken.

De maatregelen worden in de tweede beheerplanperiode uitgevoerd, waarbij de uitvoering van sommige maatregelen tot in de derde beheerplanperiode doorloopt.

Toetsing van het huidige gebruik

Uit de toetsing van het huidige gebruik is gebleken dat het meeste gebruik ook in de tweede beheerplanperiode is toegestaan. Voor een aantal vormen van huidig gebruik zijn ten opzichte van het eerste beheerplan verzachtende maatregelen/ voorschriften opgenomen. Deze zijn nodig om significante effecten op de instandhoudingsdoelen te voorkomen. Voor deze activiteiten is tijdens de looptijd van het tweede beheerplan geen vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig zolang deze activiteiten worden uitgevoerd met inachtneming van de verzachtende maatregelen/voorschriften.

Monitoring

In dit beheerplan is aanvullend op de bestaande monitoring extra monitoring geprogrammeerd voor bijvoorbeeld Habitatrichtlijnsoorten. Daarnaast is de extra monitoringsbehoefte in beeld gebracht voor habitattypen. Uit de evaluatie van het eerste beheerplan blijkt namelijk dat de huidige standaardmonitoring niet altijd voldoende is om de ontwikkeling van instandhoudingsdoelen te kunnen volgen.

Toezicht en handhaving

Uitgangspunt voor het Natura 2000-beheerplan is adequaat toezicht en handhaving. Tijdens het opstellen van het beheerplan is echter geconstateerd dat de beperkte afstemming en coördinatie tussen de verschillende handhavende partijen in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder een knelpunt vormt voor effectieve handhaving. Dit verdient dan ook nadere aandacht, bijvoorbeeld bij een actualisatie van het huidige handhavingsplan.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding beheerplan

Voor u ligt het Natura 2000-beheerplan voor Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. In dit inleidende hoofdstuk wordt uitgelegd wat Natura 2000 is en wat een Natura 2000-beheerplan is.

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden, de Natura 2000-gebieden. In het Europese Natura 2000-netwerk zijn bijna 26.000 natuurgebieden als Natura 2000-gebied aangewezen waarin het duurzaam voortbestaan van bijzondere natuurwaarden wordt verzekerd opdat de Europese biodiversiteit behouden blijft. De natuurgebieden worden vaak ook gebruikt door bijvoorbeeld bewoners, recreanten en ondernemers. In een beheerplan dat per gebied wordt opgesteld is aangegeven hoe het behoud van de bijzondere natuurwaarden wordt bereikt. Het uiteindelijke resultaat is een Europees netwerk van natuurgebieden met een rijke diversiteit aan planten en dieren.

Eén van de aangewezen Natura 2000-gebieden is Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. De aanwijzing betekent dat het gebied beschermd is op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen. Het Rijk stelt de begrenzing vast en legt in het aanwijzingsbesluit de Natura 2000-doelstellingen vast (www.natura2000.nl).

Het gebied Wormer- en Jisperveld is op 24 maart 2000 door de Europese Commissie aangewezen als speciale beschermingszone voor de Vogelrichtlijn en in december 2004 voor de Habitatrichtlijn (Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder). In 2008 zijn de instandhoudingsdoelen opgenomen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit en in 2015 is het aanwijzingsbesluit PDN/2015-090 voor het Natura 2000-gebied definitief vastgesteld. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000-gebieden binnen drie jaar na definitieve aanwijzing een beheerplan moet worden vastgesteld en dat dit plan iedere zes jaar moet worden geactualiseerd. Het beheerplan vertaalt de doelen voor de Nederlandse natuur op nationaal niveau naar doelen op gebiedsniveau. Dit is het tweede beheerplan voor het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, dat geldt voor de periode 2023-2029.

1.2 Doel van het beheerplan

Het beheerplan geeft een beschrijving van wat er moet gebeuren om, in samenhang met het huidige gebruik, de Natura 2000-doelen uit het aanwijzingsbesluit te realiseren. Het beheerplan:

- Werkt de natuurdoelen voor het Natura 2000-gebied verder uit in omvang, ruimte en tijd.
- Geeft een overzicht van de maatregelen die in de planperiode van zes jaar (2023-2029) genomen moeten worden en geeft zo nodig een doorkijk naar de maatregelen die op de langere termijn noodzakelijk zijn.
- Geeft inzicht in welke activiteiten in en om het gebied zonder meer kunnen worden voortgezet, welke alleen onder bepaalde voorwaarden kunnen plaatsvinden en welke alleen kunnen worden voortgezet als er een vergunning voor is verleend. Dit beheerplan kan beperkingen

opleveren voor het gebruik. Activiteiten die in strijd met dit beheerplan plaatsvinden, zijn in strijd met de wet. In dat geval vindt hierop handhaving plaats.
- Geeft toetsingskader voor de beoordeling van nieuwe activiteiten. Dat kader zal de provincie c.q. de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord gebruiken bij de vergunningverlening.
- Is geen inrichtings- of beheerplan op perceelsniveau, maar vormt hiervoor wel een van de kaders. Het beheerplan legt de maatregelen vast die in deze planperiode nodig zijn om de natuurdoelen te realiseren. Dit zijn echter geen maatregelen die juridisch kunnen worden afgedwongen bij anderen, tenzij daar afspraken over zijn gemaakt. Met derden wordt op basis van vrijwilligheid samengewerkt. Bestaande (subsidie)regelingen kunnen die samenwerking faciliteren.

Juridische status en vaststelling

Het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland (GS) geven met de vaststelling van het Natura 2000-beheerplan voor Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder uitwerking aan artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming. De looptijd van dit beheerplan start op de dag na de publicatie in het Provinciaal Blad van het definitieve vaststellingsbesluit van GS. Bij de uitwerking van de doelen en maatregelen is rekening gehouden met economische, sociale en culturele belangen die in dit gebied spelen.

1.3 Proces van totstandkoming

Het beheerplan is tot stand gekomen na overleg met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, gemeenten, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, gebruikers en belanghebbenden. Met de beheerders en belanghebbenden is gesproken in diverse overleggen waarin zij vertegenwoordigd waren. Bijlage 1 geeft een overzicht van de partijen die bij het opstellen van het beheerplan betrokken zijn.

2 Juridisch kader en raakvlakken met ander natuurbeleid

2.1 Vogel- en Habitatrichtlijn

De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. De Europese Commissie wil dit onder andere bereiken door een Natura 2000-netwerk te realiseren, dat bestaat uit belangrijke natuurgebieden binnen Europa. De Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn belangrijke instrumenten om dit Natura 2000-netwerk te realiseren. Deze richtlijnen bepalen onder andere dat de lidstaten beschermde gebieden voor de kwetsbaarste soorten en habitattypen moeten aanwijzen; dit zijn de Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die geschikt zijn om het duurzaam voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Hierdoor wordt de biodiversiteit in Europa behouden. De opdracht is om de soorten en habitattypen waarvoor een verplichting is aangegaan, in een gunstige staat van instandhouding te brengen en deze gunstige staat vervolgens te behouden.

Natura 2000-gebieden en hun bijbehorende doelstellingen zijn vastgelegd op grond van de Europese Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR). In door het Rijk vastgestelde aanwijzingsbesluiten zijn de begrenzing en de definitieve doelen voor de gebieden vastgesteld. De wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden is in de Wet natuurbescherming geregeld.

2.2 Wet natuurbescherming

De regelgeving ten aanzien van natuurbescherming is in Nederland enerzijds geregeld via de Wet natuurbescherming (Wnb) en anderzijds via aanvullend beleid van met name de provincies. Sinds 1 januari 2017 zijn in de Wnb regels opgenomen voor:

- Bescherming van Natura 2000-gebieden (voorheen Natuurbeschermingswet 1998)
- Bescherming van in het wild levende dieren en planten (voorheen Flora- en faunawet)
- Bescherming van houtopstanden (voorheen Boswet)

Natura 2000

Bescherming van Natura 2000-gebieden is geregeld in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming (Wnb) bevat een beoordelingsvereiste voor plannen die significante gevolgen voor de betreffende gebieden kunnen hebben (artikel 2.7, eerste lid, Wnb), en een vergunningplicht voor projecten die significant negatieve gevolgen voor de betreffende gebieden kunnen hebben (artikel 2.7, tweede lid, Wnb). De vaststelling van een plan of het verlenen van een vergunning is alleen mogelijk indien op grond van een passende beoordeling vaststaat dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Wanneer significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden op grond van een passende beoordeling niet kunnen worden uitgesloten, kan het plan alleen worden vastgesteld of een vergunning voor het project worden verleend indien de zogenaamde ADC-toets met succes doorlopen kan worden (artikel 2.8, vierde lid, Wnb). Dat betekent dat er geen Alternatief mag zijn met minder grote effecten op Natura 2000, het

project nodig is omwille van een Dwingende reden van groot openbaar belang en de nodige Compenserende maatregelen worden getroffen.

Het Natura 2000-beheerplan is een wettelijk instrument uit de Wet natuurbescherming (artikel 2.3). Tot de inhoud van het beheerplan behoort in elk geval een beschrijving van de voor het Natura 2000-gebied nodige instandhoudingsmaatregelen, voor zover nodig passende maatregelen en de beoogde resultaten van de maatregelen.

Volgens planning van het Rijk zal in 2024 de Wnb opgaan in de Omgevingswet, de vier bijbehorende algemene maatregelen van bestuur en de Omgevingsregeling. Dit verandert in beginsel niets aan de inhoud van een Natura 2000-beheerplan of de toetsingscriteria voor plannen en projecten die significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden kunnen hebben.

Soortenbescherming

Hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming is bedoeld voor de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten. De bescherming van soorten is niet beperkt tot specifieke gebieden en daarom in beginsel overal van toepassing, dus ook in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. In ieder plan of bij iedere activiteit dient rekening te worden gehouden met een mogelijke overtreding van verbodsbepalingen voor soorten. Zo nodig dient een ontheffing te worden aangevraagd. Die taak wordt namens Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) uitgevoerd.

2.3 Stikstof

Stikstof is een van de knelpunten bij de realisatie van de Natura 2000-doelen in Nederland. In ons drukke land veroorzaken onder meer verkeer, industrie en landbouw gezamenlijk een zodanig hoge uitstoot van stikstofverbindingen (stikstofoxiden en ammoniak) dat hierdoor stikstofgevoelige instandhoudingsdoelen negatief worden beïnvloed. Hierdoor wordt de ruimte voor nieuwe (economische) ontwikkelingen op veel plaatsen beperkt.

In het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder zijn stikstofgevoelige habitats aanwezig en is er bovendien sprake van overbelasting op een groot deel van deze stikstofgevoelige habitats. Er is bij deze overbelaste habitats een groot verschil tussen het huidige en het gewenste depositieniveau.

De landelijke structurele stikstofaanpak is vastgelegd in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (december 2020 aangenomen Tweede Kamer, maart 2021 aangenomen Eerste Kamer), waarmee de Wet natuurbescherming is gewijzigd. Daarnaast is er een provinciale aanpak. Deze is door GS vastgesteld op 16 maart 2021. Daarin onderscheidt de provincie Noord-Holland twee sporen: een provinciebrede aanpak en een gebiedsgerichte aanpak. De provinciebrede aanpak richt zich op activiteiten die tot een afname van de stikstofuitstoot moeten leiden. Er wordt gestreefd naar uitstootvermindering door verkeer, landbouw, havens en industrie. De gebiedsgerichte aanpak kenmerkt zich door integratie en samenhang van de verschillende opgaven in het landelijk gebied. Daarbij wordt ingezet op bronmaatregelen en op natuurherstelmaatregelen, die sinds 2015 al worden genomen om de Natura 2000-instandhoudingsdoelen te behalen.

Voor de hele provincie Noord-Holland is in samenspraak met andere overheden en gebiedspartners vóór 1 juli 2023 een concept-gebiedsplan opgesteld. Daarin

wordt aangegeven welke bijdrage aan de landelijke stikstofdoelstelling wordt geleverd. Zowel extra bronmaatregelen als extra natuurherstelmaatregelen komen in het gebiedsplan aan de orde. In natuurdoelanalyses wordt ecologisch beoordeeld of de te verwachten stikstofreductie voor een Natura 2000-gebied in samenhang met de natuurherstelmaatregelen leidt tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze natuurdoelanalyses geven mede richting aan verdere uitwerking van maatregelen in gebiedsplannen en maken inzichtelijk of aanvullende natuurmaatregelen of bronmaatregelen nodig zijn.

In het coalitieakkoord uit 2021 heeft het kabinet aangekondigd de huidige wettelijke omgevingswaarde voor stikstofdepositie voor 2035 uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering naar voren te halen. Dit betekent dat in 2030 74% van het stikstofgevoelig Natura 2000-areaal onder de kritische depositiewaarde moet zijn gebracht. In 2025 is dit conform de wettelijke verplichting 40% van dat areaal. (Inmiddels is het desbetreffende kabinet gevallen en zijn de consequenties nog onzeker.)
In de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) (Ministeries van LNV, I&W en BZK, 2022) zijn de doelstellingen uit het coalitieakkoord uit 2021 overgenomen. In de startnotitie NPLG zijn de landelijke omgevingswaarden voor stikstof vertaald naar richtinggevende gebiedsdoelen als input voor provinciale gebiedsprocessen en de gebiedsplannen en de gebiedsprogramma’s van provincies. De gebiedsplannen zijn een wettelijke verplichting uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering. De gebiedsprogramma’s voldoen minimaal aan de verplichting vanuit de Wet natuurbescherming én werken ook de drie kerndoelen van het NPLG verder uit (natuur, water en klimaat).

2.4 Natuurbeleid

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van belangrijke bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Het NNN levert, samen met het Natura 2000-netwerk, een bijdrage aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Nederland. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland zijn verantwoordelijk voor de realisatie van het NNN in de provincie. Dit doen zij samen met terreinbeherende organisaties, particulieren, gemeenten en waterschappen. Waar mogelijk wordt de natuuropgave samen opgepakt met andere onderwerpen zoals stikstof, klimaatrisico’s en recreatie.

Voor elk gebied zijn NNN-doelen geformuleerd in de vorm van natuurbeheertypen (zie ambitiekaart in bijlage 2). De beheertypen van het NNN zijn te vertalen in de habitattypen en leefgebieden voor soorten van Natura 2000. De realisatie van de NNN-doelen is niet exact hetzelfde als de Natura 2000-instandhoudingsdoelen, maar draagt in vele gevallen wel aan de realisatie bij. Soms kan er echter sprake zijn van strijdigheid in de natuurdoelen. In dat geval prevaleren de Natura 2000-doelen boven de NNN-doelen vanwege de wettelijke bescherming van Natura 2000-doelen.

Het provinciale beleid en nadere regels rondom het NNN zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening. Deze regels zijn erop gericht te voorkomen dat in bestemmingsplannen/omgevingsplannen nieuwe activiteiten mogelijk worden gemaakt, die per saldo een negatief effect hebben op het NNN, tenzij het gaat om een activiteit van groot openbaar belang, er geen reële alternatieven zijn en de effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd.

Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)

Voor het beheer van het Natuurnetwerk Nederland bestaat het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). In het jaarlijkse Natuurbeheerplan geeft de provincie aan waar welk soort beheer gevraagd wordt. Beschermde habitattypen zijn doorvertaald naar SNL beheertypen en opgenomen in het Natuurbeheerplan. Eventuele verbeter- en uitbreidingsopgaven vanuit Natura 2000 worden opgenomen in de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan.

2.5 Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die ervoor moet zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater op orde is. De doelstelling van de KRW is dat uiterlijk in 2027 in heel Europa de kwaliteit van alle wateren zowel chemisch (schoon) als ecologisch (gezond) op orde moet zijn. De KRW zorgt er bovendien voor dat de vereiste watercondities voor beschermde gebieden, waaronder Natura 2000, gewaarborgd worden. In het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder gaat het om de waterkwantiteit en -kwaliteit ten behoeve van habitattypen en Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten die afhankelijk zijn van een goede waterkwaliteit.

De KRW-maatregelen en doelen voor de planperiode 2022-2027 zijn door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier voor al haar KRW-waterlichamen uitgewerkt en vastgesteld (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 2021). Wormer- en Jisperveld behoort tot KRW-waterlichaam Waterrijk Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder tot KRW-waterlichaam waterdelen Schermerboezem-Zuid+.
Het uitvoeren van de KRW-maatregelen is een verantwoordelijkheid van meerdere partijen.

Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 – 2027 is vastgesteld op 31 januari 2022 door Provinciale Staten van Noord-Holland. In dit programma wordt onder andere uitvoering gegeven aan de Kaderrichtlijn Water. De rol van de provincie betreft vooral de ecologische waterkwaliteit. Zo stelt de provincie, op voorstel van de waterschappen, de ecologische KRW-doelen vast van de regionale oppervlaktewaterlichamen.
Het Regionaal Waterprogramma is in beginsel alleen voor de provincie bindend. Enige uitzonderingen zijn de ecologische KRW-doelen van de oppervlaktewaterlichamen, die bindend zijn voor de waterschappen.

3 Beschrijving van het gebied

3.1 Algemene gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder is een bijzonder natuurgebied bestaande uit een veenweidelandschap met onder andere de aanwezigheid van vele weide- en moerasvogels (Van Dijk et al., 2021a). Daarnaast heeft het gebied een bijzondere cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Het Wormer- en Jisperveld en de Kalverpolder zijn ruimtelijk van elkaar gescheiden door de droogmakerij Engewormer. De twee delen van het Natura 2000-gebied liggen onder de zeespiegel en hebben elk een geheel eigen karakter.

Het Wormer- en Jisperveld behoort tot een van de grootste aaneengesloten veenweidegebieden van West-Europa. Het gebied omvat een open landschap van brede en smalle sloten, weilanden, rietkragen en ondiepe veenplassen. Het vormt een belangrijk leefgebied voor moeras- en weidevogels als de roerdomp, rietzanger, smient, slobeend en grutto. Het Wormer- en Jisperveld is relatief rijk aan rietzomen met veenmosrietland en op een aantal percelen heeft zich ook vochtige laagveenheide met struikheide en kraaiheide ontwikkeld. Langs de oevers van brede wateren en de veenplassen komen plaatselijk goed ontwikkelde natte strooiselruigten met heemst, moerasmelkdistel en harig wilgenroosje voor.

De Kalverpolder is met name van belang voor veenmosrietlanden en natte strooiselruigten met harig wilgenroosje en moerasmelkdistel. Rietlanden met heidesoorten en echt lepelblad ontbreken in deze kleine polder. Samen met het Wormer- en Jisperveld vormt de Kalverpolder een belangrijk leefgebied voor noordse woelmuis, dat bestaat uit een mozaïek van vochtige tot natte graslanden, rietzomen met harig wilgenroosje, veenmosrietland en natte graslanden en ruigten met pitrus en oeverzegge.

De Kalverpolder is alleen aangewezen als Habitatrichtlijngebied, de noordelijke buitenrand van de Polder Wormer, Jisp en Nek is alleen aangewezen als Vogelrichtlijngebied en de rest van het Natura 2000-gebied is aangewezen als Habitatrichtlijn- én Vogelrichtlijngebied (zie bijlage 2, figuur 1).

Niet het gehele Natura 2000-gebied is als Natuurnetwerk Nederland (NNN) begrensd (zie ambitiekaart in bijlage 2). Dat geldt met name voor het Wormer- en Jisperveld. Het Natura 2000-gebied binnen de Kalverpolder is - met uitzondering van het oppervlaktewater - wél in zijn geheel als NNN begrensd. Nog niet het gehele NNN in het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder is gerealiseerd.

3.2 Eigendom en beheer

Het overgrote deel van de natuurgrond in de Kalverpolder is in bezit van Staatsbosbeheer (zie bijlage 2, figuur 2). Een deel van deze gronden wordt verpacht aan particulieren. Een aanzienlijk deel van de natuurgrond in het Wormer- en Jisperveld is in eigendom van Natuurmonumenten. Een deel van de natuurgrond wordt door Natuurmonumenten verpacht. Daarnaast is een deel van de natuurgrond in eigendom van particuliere eigenaren. De grond buiten het NNN (maar binnen het Natura 2000-gebied) in het Wormer- en Jisperveld is voornamelijk in bezit bij particuliere eigenaren. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is een belangrijke eigenaar van het oppervlaktewater. Ook

verlandingsvegetaties behoren kadastraal vaak toe aan het hoogheemraadschap. Daarnaast is het hoogheemraadschap waterkwaliteit- en waterkwantiteitbeheerder.

3.3 Landschapsecologische gebiedskenmerken

3.3.1 Abiotische gebiedskenmerken

Bodem

De bodem in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder bestaat uit ingeklonken veen (resten van planten), met name veenmossen, op de oorspronkelijke wadbodem bestaande uit zand en kleiig zand. Het veen bestaat voornamelijk uit veenmosveen. Langs de noordrand van het Wormer- en Jisperveld en aan de westrand van de Kalverpolder komt riet- en zeggeveen voor.

Onder de 1,0 tot 2,5 m dikke veengrond ligt tot op een diepte van NAP -20 m een slecht-doorlatende deklaag van zeer fijn zand, veen, klei en leem. Daaronder bevindt zich het eerste watervoerende pakket.

Hoogteligging

Binnen het Natura 2000-gebied komen beperkte hoogteverschillen voor die zijn ontstaan door inklinking en onderbemalingen (Gebiedsanalyse-90, 2017). Het Wormer- en Jisperveld heeft een hoogteligging van NAP -1,3 tot -1.9 m (zie bijlage 2, figuur 3); de hoogteligging van de Kalverpolder is veelal NAP -1,0 tot -1,3 m. De Schaalsmeerpolder aan de westkant van het Wormer- en Jisperveld ligt dieper op ongeveer NAP-3,2 m. In het Wormer- en Jisperveld zijn veel onderbemalingen aanwezig. Ook in de Kalverpolder zijn met name aan de noordkant onderbemalingen aanwezig. (Gebiedsanalyse-90, 2017). In onderbemalingen kan een grondgebruiker binnen de door het hoogheemraadschap toegestane peilmarge zelf het oppervlaktewaterpeil regelen.

Grond- en oppervlaktewatersysteem

In het Wormer- en Jisperveld en de Kalverpolder treedt infiltratie op. Met name aan de randen van het Wormer- en Jisperveld en in de gehele Kalverpolder treedt wegzijging op richting de dieper liggende droogmakerijen die tegen deze polders aan liggen. In de dieper gelegen Schaalsmeerpolder treedt brakke kwel op.

Het Wormer- en Jisperveld bestaat uit drie peilvakken met een vast peil (zie tabel 1). Dit betekent dat het zomer- en winterpeil hetzelfde zijn. De Schaalsmeerpolder bestaat uit vier peilvakken en de Kalverpolder uit één peilvak met een vast peil. Het peilbesluit voor de peilvakken is in 2013 herzien. In peilbesluiten wordt voor veenweidegebieden uitgegaan van een drooglegging van maximaal 40 cm.

Een groot deel van het Wormer- en Jisperveld wordt onderbemalen. In onderbemalingen is het oppervlaktewaterpeil lager dan het polderpeil. Dit resulteert in een veelal grotere drooglegging in de onderbemalingen (zie bijlage 2, figuur 4).

Tabel 1. Oppervlaktewaterpeilen

Peilvak	**Peil**
Wormer- en Jisperveld	
Peilvak 5280-01	NAP -1,57 m
Peilvak 5280-02	NAP -1,48 m
Peilvak 5280-03	NAP -1,52 m
Schaalsmeerpolder	
Peilvak 5270-1	NAP -3,51 m
Peilvak 5270-2	NAP -3,61 m
Peilvak 5270-4	NAP -2,68 m
Peilvak 5270-5	NAP -2,42 m
Kalverpolder	
Peilvak 5300-01	NAP -1,20 m

Ontwatering van de graslandpercelen zorgt voor constante inklink en veraarding van de venige bodem. Daardoor treedt bodemdaling op; met name langs de randen van het gebied liggen de percelen hierdoor veel lager (zie figuur 3). Hierdoor vindt wegzijging van het centrale deel naar de buitenrand van het Natura 2000-gebied plaats. Het middendeel van het Wormer- en Jisperveld met kwetsbare habitattypen veenmosrietlanden en vochtige laagveenheiden verdroogt hier mogelijk door (Gebiedsanalyse-90, 2017).

Waterkwaliteit

Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is van belang om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks, waaronder vochtige laagveenheide en veenmosrietland, te behouden. Hiervoor is het nodig dat er nieuwe verlanding in open water en vanuit de oever optreedt, waaruit de verschillende verlandingsstadia zich kunnen ontwikkelen. Daarnaast is de oppervlaktewaterkwaliteit van invloed op verschillende Habitatrichtlijnsoorten, waaronder bittervoorn en kleine modderkruiper.

De waterkwaliteit in het Natura 2000-gebied is echter slecht. De gemiddelde concentraties totaal stikstof, totaal fosfaat en sulfaat in het oppervlaktewater zijn te hoog. De ecologische waterkwaliteit is in de huidige situatie onvoldoende. In vooral de grotere wateren is nauwelijks een water- en oevervegetatie aanwezig en is er sprake van een matig ontwikkelde visgemeenschap en een (in KRW termen) ontoereikende macrofauna gemeenschap.

De huidige fosfaatbelasting van het oppervlaktewater is 1,4 maal hoger dan de gewenste fosfaatbelasting (Jaarsma et al., 2016). Het doorzicht in het gebied is onvoldoende; veenafbraak, opwerveling van slib en hoge algenconcentraties (chlorofyl-a) veroorzaken het geringe doorzicht. De afkalving van oevers is een belangrijke bron van slib (Van Diggelen et al., 2013). Het transport van slib in het watersysteem is groot en wordt gestuurd door wind en opwerveling. Ophoping van slib treedt op in de luwe delen.

Van de stikstofbelasting is de helft van het totaal en van de fosforbelasting is meer dan 80% afkomstig van uit- en afspoeling (Jaarsma et al., 2016). Inlaatwater is voor ongeveer 20% verantwoordelijk voor de belasting. Een deel van de belasting door uit- en afspoeling is achtergrondbelasting vanuit de veenbodem. In het Wormer- en Jisperveld is daarnaast interne nalevering (eutrofiëring) vanuit de veenbodem en vanuit slib een belangrijke bron. De achtergrondbelasting en interne nalevering vanuit de veenbodem hangt samen met de historische bemesting en de mineralisatie van het veen. Het blijven bemesten van de percelen zorgt ook voor fosfaat- en stikstofbelasting van het oppervlaktewater.

De voedselrijkdom van het watersysteem wordt daarnaast bepaald doordat het watersysteem oorspronkelijk brak was. Brakke systemen zijn voedselrijk en de hoge voedselrijkdom in het verleden draagt nog steeds bij aan de hoge natuurlijke achtergrondbelasting en de interne nalevering.

Voor fosfaat geldt dat de achtergrondbelasting in het gebied ongeveer op het niveau ligt van de kritische fosfaatbelasting (Fennema, 2021). Dit betekent dat het bijna niet mogelijk is om de fosfaatbelasting terug te dringen tot op het gewenste niveau van de kritische fosfaatbelastingsgrens. Gezien de hoge fosfaatbelasting is het de verwachting dat het watersysteem troebel blijft en dat de ontwikkeling van een helder plantenrijk watersysteem niet realistisch is (Fennema, 2021).

Het is te verwachten dat de waterkwaliteit en de helderheid van het oppervlaktewater in het Wormer- en Jisperveld beter is in kleine slootjes in het centrum van het gebied, die niet worden bevaren en die verder van de waterinlaat afliggen, dan aan de randen van het gebied en in de grotere wateren (Van Dijk et al., 2021a).

3.3.2 Landschapsecologische processen

De belangrijkste landschapsecologische en vegetatievormende processen in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder zijn (Gebiedsanalyse-90, 2017):

- Een sterk door de mens gereguleerde waterhuishouding in een voormalig, nu sterk ingeklonken en laaggelegen hoogveengebied, waarbij – om verdroging te voorkomen - voedselrijk en gebiedsvreemd water wordt ingelaten.
- Een hydrologie die voornamelijk wordt beïnvloed door de omliggende droogmakerijen, resulterend in wegzijging van grondwater langs de randen van het gebied en inlaat van voedsel- en sulfaatrijk boezemwater om verdroging te voorkomen.
- Langdurige invloed van brak water tot aan 1932, met daarna een geleidelijk en vervolgens snel (vanaf 1960) opgetreden verzoeting door verandering van het ingelaten boezemwater. Door de historische invloed van brak water is in de veenbodem nog steeds fossiel zout aanwezig. Ook wordt brak water aangevoerd via water dat uit de onderbemalingen en droogmakerijen wordt uitgemalen.
- Zeer voedselrijk oppervlaktewater, met een hoge fosfaat- en stikstofconcentratie en een hoge fosfaatbelasting.
- Sterke slibvorming op de waterbodems door afbraak van de veenbodem en oeverafkalving.

- Een verlanding die vooral tussen 1900 en 1945 is opgetreden langs slootkanten en oevers van brede wateren en plassen.
- Het optreden van zwak brakke kwel in laaggelegen graslanden met onderbemaling, nog het sterkst in de droogmakerij de Schaalsmeerpolder.

Zoals reeds beschreven is het water in het gebied momenteel sterk verzoet. De aanwezigheid van brak water is waarschijnlijk in het verleden van invloed geweest op de snelle vorming van veenmosrietlanden. In het Wormer- en Jisperveld en de Kalverpolder zijn nog relictvegetaties aanwezig die kenmerkend zijn voor het brakke verleden. Het gaat bijvoorbeeld om veenmosrietlanden met ruwe bies, kenmerkend voor verlanding in zwak brak water. Een tweede relictvegetatie is zoomvormende ruigten met harig wilgenroosje en moerasmelkdistel, kenmerkend voor licht brakke wateren met een verhoogd sulfaatgehalte. De kwaliteit van dit vegetatietype neemt door de verzoeting af en enkele kenmerkende brakke soorten als echt lepelblad en heemst zijn beperkt tot het Wormer- en Jisperveld. Bovendien is in de gehele Kalverpolder en delen van het Wormer- en Jisperveld een toename vastgesteld van oeverplanten die kenmerkend zijn voor zoete wateren. Het gaat hierbij om soorten als kikkerbeet, krabbenscheer, grote egelskop, zwanenbloem, pluimzegge en hoge cyperzegge.

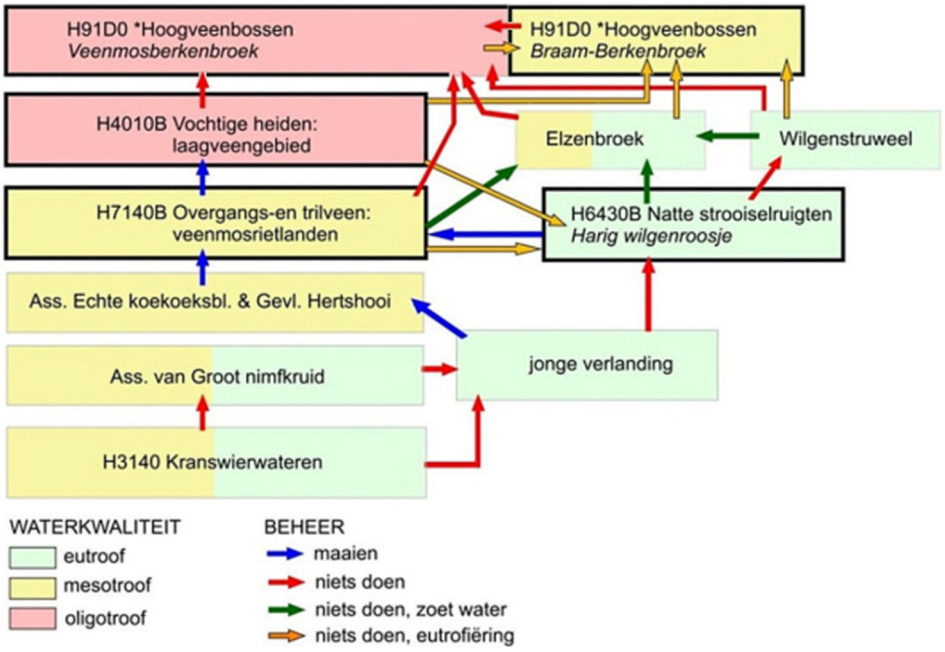
Ecologische samenhang en successie in Laag Holland

De combinatie van moerasnatuur en weidevogelgraslanden zorgt voor de rijke diversiteit aan soorten en de landschappelijke waarden van het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (Provincie Noord-Holland, 2016). Het gebied is grofweg in te delen in moerasgebieden, weidegebieden en open water. Sommige habitattypen of soorten komen alleen in één van deze gebieden voor. Maar van de meeste soorten bestaat het leefgebied uit een combinatie daarvan. Zowel de moeras, weide- als watergebieden dienen daarom behouden te worden. De Natura 2000-doelen zorgen daardoor niet alleen voor de bescherming van enkele specifieke soorten, maar ook voor de bescherming van het waardevolle cultuurlandschap als geheel.

De moerasnatuur in het gebied is afhankelijk van een successiereeks die begint bij het dichtgroeien van open water (verlanding) en eindigt met bosvorming. Voor vier stadia in deze successiereeks zijn Natura 2000-doelen vastgesteld: ruigten en zomen (H6410B), veenmosrietlanden (H7140B), vochtige heiden (H4010B) en hoogveenbossen (H91D0). Om deze stadia in stand te houden is het nodig dat ook de jongere successiestadia aanwezig zijn.

Het ontstaan van de habitattypen veenmosrietlanden, vochtige heiden, ruigten en zomen en hoogveenbos, inclusief de invloed van beheer, verzoeting en eutrofiëring, zijn weergegeven in figuur 1 (Gebiedsanalyse-90, 2017). Veenmosrietlanden ontstaan door het regelmatig maaien van jongere verlandingsvegetaties. Voor het ontstaan van veenmosrietland is het belangrijk dat er voldoende meso-eutroof verlandingsoppervlak aanwezig is. Dit kunnen jonge en initiële stadia van het veenmosrietland zijn, bestaande uit verlanding van riet met beginnende veenmosgroei, of rietverlanding met Echte koekoeksbloem. Hier en daar vindt nog verlanding vanuit de Ruwe bies-associatie plaats en ook deze gemeenschap kan zich via maaien tot veenmosrietland ontwikkelen. In het verlandingsproces treedt in de rietkragge de vorming van een regenwaterlens op waardoor een ontwikkeling richting veenmosrietland optreedt.

Als het maaibeheer wordt voortgezet, kan uit veenmosrietlanden vochtige laagveenheiden ontstaan. Wanneer er niet wordt gemaaid ontstaat er successie richting hoogveenbossen. Voor het behoud van de habitattypen veenmosrietlanden en vochtige heiden is het (maai)beheer dus van essentieel belang.

Figuur 1. Relatie tussen habitattypen (de dik omrande komen voor in het gebied), successie, waterkwaliteit en beheer in het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (Gebiedsanalyse-90, 2017).

Verlanding

Verlanding is het dichtgroeien van water zodat uiteindelijk nieuw land ontstaat. Karakteristiek voor Laag Holland zijn verlandingen vanuit de oever door ruwe bies en kleine lisdodde (Provincie Noord-Holland, 2016). Deze soorten treden op als pioniersoort waartussen riet zich vestigt. Door de productie van organisch materiaal en de invang van slib in deze oevervegetaties ontstaat na enkele jaren een verlandingszone. Aan oevers met een steil talud kan zich ook een drijvende kragge ontwikkelen van uit de oever wortelende (riet)vegetaties. De ontwikkeling kan via veenmosrietland verder gaan tot vochtige heide of hoogveenbos.

Nieuwe verlanding treedt alleen op als de condities goed zijn. In te voedselrijk water neemt de algendichtheid toe, waardoor het water troebel en zuurstofloos wordt. Dat remt het ontstaan van nieuwe verlandingen. Nadat nieuwe verlanding heeft plaatsgevonden spelen factoren als waterpeil, stikstofdepositie en een afgestemd beheer een belangrijke rol in het verdere verloop van de successie (Provincie Noord-Holland, 2016).

3.4 De instandhoudingsdoelen

Voor ieder Natura 2000-gebied in Nederland is een aantal kernopgaven opgesteld, op basis waarvan vervolgens de doelstellingen voor de habitattypen en soorten zijn geformuleerd (Schmidt et al., 2017). In tabel 2 zijn de vier

kernopgaven voor het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder weergegeven.

Tabel 2. Kernopgaven

Kernopgave	**Beschrijving**
Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Meren en moerassen)	Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuizen (de belangrijkste kraamkamerfunctie en slaapfunctie van de meervleermuis ligt vooral in gebouwen buiten de Natura 2000-gebieden). Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van gradiënt watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschap Laagveen.
Evenwichtig systeem (4.08)	Nastreven van een meer evenwichtig systeem (waterkwaliteit, waterkwantiteit en hydromorfologie): waterplantengemeenschap en vissen zoals bittervoorn, kleine modderkruiper.
Compleetheid in ruimte en tijd (4.09)	Alle successiestadia laagveenverlanding in ruimte en tijd vertegenwoordigd: overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) en vochtige heiden (laagveengebied), in samenstelling met gemeenschappen van open water.
Plas-dras situaties (4.11)	Plas-dras situaties voor smient en broedvogels zoals kemphaan en noordse woelmuis.

Voor habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten, broedvogels en niet-broedvogels zijn de instandhoudingsdoelstellingen zoals vastgelegd in het aanwijzingsbesluit (PDN/2015-090) weergegeven in tabel 2. Het gaat voor de meeste habitattypen en soorten om behoudsdoelstellingen. Habitattype H4010B heeft een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte en de kemphaan heeft een uitbreidingsdoelstelling voor de omvang en kwaliteit van het leefgebied.

Voor de gebiedsdelen die vallen onder de Habitatrichtlijn (zie figuur 1, bijlage 2) gelden de doelen voor habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten (zie tabel 3a en 3b). Voor gebiedsdelen die vallen onder de Vogelrichtlijn (zie figuur 1, bijlage 2) gelden de doelen voor broedvogels en niet-broedvogels (zie tabel 3c en 3d). Omdat de Kalverpolder niet is aangewezen als Vogelrichtlijngebied gelden hiervoor dus niet de doelen voor broedvogels en niet-broedvogels.

Tabel 3. ***Instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen (a), Habitatrichtlijnsoorten (b), broedvogels (c) en niet-broedvogels (d). = doelstelling is behoud, > doelstelling is uitbreiding of verbetering. * prioritair habitattype of Habitatrichtlijnsoort***

(a)

Habitatcode	Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	>	=
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	=	=
H91D0	Hoogveenbossen*	=	=

(b)

Soortcode	Soort	Populatie	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
H1134	Bittervoorn	=	=	=
H1149	Kleine modderkruiper	=	=	=
H1318	Meervleermuis	=	=	=
H1340	Noordse woelmuis*	=	=	=
H1163	Rivierdonderpad	=	=	=

(c)

Soortcode	Soort	Aantal broedparen *	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
A151	Kemphaan	20	>	>
A295	Rietzanger	480	=	=
A021	Roerdomp	13	=	=

* voor roerdomp gaat het om het aantal territoria, voor kemphaan om het aantal hennen, voor rietzanger om het aantal broedparen

(d)

Soortcode	Soort*	Populatie **	Instandhoudings-doelstelling	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
A156	Grutto	behoud	Slaap- en rustplaats	=	=
A056	Slobeend	90	Foerageergebied	=	=
A050	Smient	5800	Slaap- en rustplaats en foerageergebied	=	=

*bescherming onder artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn als trekvogel/**seizoensgemiddelde

4 Knelpunten en maatregelen

In dit hoofdstuk zijn voor de instandhoudingsdoelen die voor dit gebied gelden (paragraaf 3.4) de knelpunten uitgewerkt en maatregelen geformuleerd die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Daarbij wordt eerst ingegaan op habitattypen, vervolgens op Habitatrichtlijnsoorten en tenslotte op broedvogels en niet-broedvogels. Maatregelen voor habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten gelden alleen voor het gedeelte van het Natura 2000-gebied dat is aangewezen als Habitatrichtlijngebied en maatregelen voor broedvogels en niet-broedvogels gelden alleen voor het gedeelte van het Natura 2000-gebied dat is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie bijlage 2, figuur 1).

4.1 Habitattypen

De oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen zijn vastgesteld op basis van de habitattypenkaart (versie N2K_HK_90_Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder_V12) (bijlage 2). De kaart geeft de T0-situatie weer, zijnde de referentiesituatie rondom het moment van aanwijzing.

De beschrijving van de ontwikkeling, knelpunten en de uitbreidingsdoelstelling die in dit hoofdstuk per habitattype zijn opgenomen, zijn afkomstig uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021a). In tabel 4 zijn de conclusies met betrekking tot de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen uit de evaluatie samengevat. Voor veenmosrietlanden en vochtige heiden geldt dat de herstelmaatregelen die zijn uitgevoerd lokaal hebben geleid tot een kwaliteitsverbetering. Dit is bepalend geweest voor het eindoordeel dat de behoudsdoelstelling voor kwaliteit is gerealiseerd. Een nieuwe habitattypenkaart wordt eens in de twaalf jaar opgesteld en was voor de evaluatie nog niet beschikbaar. Daarom kan niet worden bepaald of de behoudsdoelstelling voor oppervlakte in de eerste beheerplanperiode is gerealiseerd.

De maatregelen in dit beheerplan zijn gericht op het opheffen van knelpunten en realiseren van de instandhoudingsdoelen. De maatregelen zijn gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021a) en in overleg met de terreinbeheerder en gebiedskenners verder aangevuld. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat regulier beheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) wordt uitgevoerd. Regulier beheer is dan ook niet in dit beheerplan opgenomen.

Tabel 4. ***Beoordeling doelrealisatie eerste beheerplanperiode: groen: doel gerealiseerd, oranje: doel mogelijk niet gerealiseerd, rood: doel niet gerealiseerd, grijs: onbekend (niet voldoende data voor beoordeling). Veg.: vegetatietypen, S&F: structuur en functie, AC: abiotische condities, TS: typische soorten, Tot.: totaal***

Habitattype	Doel oppervlak	Realisatie oppervlakte	Doel kwaliteit	Realisatie kwaliteit t.o.v. doel				
				Veg.	S&F	AC	TS	Tot.
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	>		=					
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=		=					
H7140B Veenmosrietlanden	=		=					

Habitattype	Doel oppervlak	Realisatie oppervlakte	Doel kwaliteit	Realisatie kwaliteit t.o.v. doel				
				Veg.	S&F	AC	TS	Tot.
H91D0 Hoogveenbossen	=		=					

Tabel 5. Kwantificering uitbreidingsdoestelling habitattypen. De kwantificering is afkomstig uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al, 2021). In de evaluatie is de kwantificering onderbouwd. = doelstelling is behoud, > doelstelling is uitbreiding

Habitattype	Doel oppervlakte o.b.v. aanwijzingsbesluit	Uitbreidingsdoelstelling
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	>	0,5-1,0 ha
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=
H7140B Veenmosrietlanden	=	=
H91D0 Hoogveenbossen	=	=

4.1.1 Vochtige heiden (laagveengebied) (H4010B)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype vochtige heiden komt alleen voor in het noordelijk deel van het Habitatrichtlijngebied van het Wormer- en Jisperveld en ontbreekt in de Kalverpolder (zie tabel 6).

Tabel 6. Areaal en kwaliteit van H4010B Vochtige heiden in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Wormer- en Jisperveld	0,7	0,3	1,0
Kalverpolder	0	0	0

Voor vochtige heiden geldt een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte en een behoudsdoelstelling voor kwaliteit (zie tabel 3). Een netto uitbreiding van 0,5 tot 1 ha vochtige laagveenheiden lijkt in het Wormer- en Jisperveld realistisch (zie tabel 5) (van Dijk et al., 2021a). In Kalverpolder is op dit moment geen kwalificerende vochtige laagveenheide aanwezig. Aangezien kwalificerende heidesoorten zich traag verspreiden zijn de beste kansen voor uitbreiding aanwezig in het Wormer- en Jisperveld.

Ontwikkeling en knelpunten

De kritische depositiewaarde van het habitattype vochtige heiden wordt in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder op 100% van het oppervlak vochtige laagveenheide overschreden (Van Dijk et al., 2021b). Daarnaast vormt de oppervlaktewaterkwaliteit een knelpunt voor dit habitattype.

Door de slechte waterkwaliteit treedt nieuwe verlanding (nagenoeg) niet meer op. Daarnaast leidt de hoge stikstofdepositie tot een afname van de kwaliteit en soortenrijkdom en een versnelde successie. Plaatselijk is er toename van houtige opslag (braam, zachte berk, appelbes) en toename van cranberry. Op groeiplaatsen van struikheide en kraaiheide kan cranberry op termijn deze inheemse heidesoorten verdringen hetgeen leidt tot een afname van kwaliteit

en oppervlak. Tot slot leidt afkalving van de oevers plaatselijk tot een afname van het oppervlak vochtige heiden.

Na 2015 zijn op vrijwel alle aanwezige heideoppervlakten herstelmaatregelen uitgevoerd, waaronder het verwijderen van houtige opslag zoals zachte berk en het plaggen van gedeelten waar cranberry en braam de heide zijn gaan domineren. Deze herstelmaatregelen hebben op deze locaties geresulteerd in een toename van de typische soort ronde zonnedauw. De herstelmaatregelen hebben daarom naar verwachting een positief effect op de kwaliteit van vochtige heiden en leiden mogelijk tot een uitbreiding van het oppervlak.

Maatregelen
Op basis van de vegetatiekartering die in 2022 in het Wormer- en Jisperveld is uitgevoerd, kan in beeld worden gebracht waar vegetaties aanwezig zijn die omgevormd kunnen worden tot vochtige laagveenheiden ten behoeve van de uitbreidingsdoelstelling voor dit habitattype. Het betreft bijvoorbeeld verdroogde en 'verouderde' veenmosrietlanden die al lang worden gemaaid en daarom in de successie opschuiven naar vochtige laagveenheiden. Op basis van deze vegetatiekartering kunnen daarmee ook de kansrijke locaties voor herstelmaatregelen worden bepaald. De in tabel 7 aangegeven oppervlaktes kunnen hierdoor mogelijk wijzigen. Naast de in tabel 7 genoemde maatregelen is het wenselijk onderzoek uit te voeren naar de oorzaak van de oeverafslag (zie hoofdstuk 9).

Tabel 7. Maatregelen ten behoeve van vochtige heiden (H4010B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Uitbreiding oppervlakte	Wormer- en Jisperveld	Ondiep plaggen veenmosrietland	0,2 ha	Eenmalig	Herstelmaatregelen 2.0
Uitbreiding oppervlakte	Wormer- en Jisperveld	Verwijderen opslag veenmosrietland	0,9 ha	Eenmalig, jaarlijks nabeheer	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Handmatig verwijderen cranberry en appelbes al dan niet i.c.m. ondiep plaggen	0,2 ha	Eenmalig, jaarlijks nabeheer	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Bestrijding invasie exoten (waaronder Japanse duizendknoop)	Onbekend	Eenmalig, jaarlijks nabeheer	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Duurzame bescherming en versterking oevers tegen afkalving*		Eenmalig	Programma Natuur
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Verwijderen opslag en tegengaan verruiging	1	Eenmalig, nabeheer jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Grondverwerving particulier eigendom	0,29 ha**	Eenmalig	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Verbetering kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5

* verdeeld over alle relevante habitattypen in Wormer- en Jisperveld /**het betreft een particulier eigendom met 0,09 ha vochtige laagveenheide en 0,20 ha veenmosrietland. Het beheer op dit perceel is een knelpunt. Grondverwerving is daarom wenselijk.

4.1.2 Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype ruigten en zomen is volgens de T0-kaart voor ongeveer de helft van matige kwaliteit en de helft van goede kwaliteit (zie tabel 8). De grootste oppervlakten ruigten en zomen liggen in het Wormer- en Jisperveld. Vegetaties die voldoen aan de kwaliteit goed worden gekenmerkt door de aanwezigheid

van heemst. Deze vegetaties zijn beperkt tot het Wormer- en Jisperveld en liggen voornamelijk langs brede wateren waaronder het Zwet. Goed ontwikkelde zomen met onder andere echt lepelblad komen in het gebied door verzoeting vrijwel niet meer voor.

Tabel 8. Areaal en kwaliteit van H6430B Ruigten en zomen in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

	Goede kwaliteit (ha)	**Matige kwaliteit (ha)**	**Totaal (ha)**
Wormer- en Jisperveld	1,0	0,8	1,8
Kalverpolder		0,1	0,1
Totaal	1,0	0,9	1,9

Ontwikkeling en knelpunten

Een afname van brakke soorten als heemst, echt lepelblad en selderij in de vegetatie leidt tot een afname van de kwaliteit van dit habitattype. Een vegetatie kan namelijk alleen kwalificeren als goed wanneer één van deze soorten aanwezig is. Hoewel heemst lijkt te zijn toegenomen, zijn andere brakke indicatorsoorten als echt lepelblad en selderij afgenomen (Van Dijk et al., 2021a). Deze afname hangt samen met verzoeting van het systeem. Het is te verwachten dat door verdergaande verzoeting de brakke indicatoren zullen afnemen met een afname van kwaliteit tot gevolg.

Plaatselijk vindt er in het Wormer- en Jisperveld afslag van oevers plaats. Daarnaast kan opslag (met bijvoorbeeld braam, els en zachte berk) en de aanwezigheid van (invasieve) exoten leiden tot een afname van de kwaliteit en omvang van dit habitattype. Daarnaast vormt het blijven liggen van maaisel en de inloop en begrazing door vee plaatselijk een knelpunt voor de kwaliteit van dit habitattype.

Voor behoud van de ruigten en zomen is een beheer van cyclisch maaien en afvoeren nodig. De benodigde frequentie is afhankelijk van het aanwezige vegetatietype (Van Dijk et al., 2022) . Passend beheer is echter in de praktijk niet altijd goed geregeld. Dit leidt plaatselijk eveneens tot een afname van de omvang en kwaliteit van dit habitattype.

Maatregelen

Om de behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit te realiseren is het nodig plaatselijk maatregelen te nemen om afkalving van oevers tegen te gaan, opslag en geaccumuleerd strooisel te verwijderen, (invasieve) exoten te bestrijden, de inloop van vee te beperken en een beheer van cyclisch maaien uit te voeren. De vegetatiekartering die in 2022 in het Wormer- en Jisperveld is uitgevoerd, zal richting kunnen geven aan waar de maatregelen het meest noodzakelijk en kansrijk zijn. De in tabel 9 aangegeven oppervlaktes kunnen hierdoor mogelijk wijzigen.

Verder wordt de toegang in delen van het gebied beperkt voor gemotoriseerde vaartuigen teneinde het illegaal betreden van kwalificerend habitat en de afslag van oevers door te hard varen te beperken (zie verder bijlage 3). Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers.

Tabel 9. Maatregelen ten behoeve van ruigten en zomen (H6430B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Bestrijding invasieve exoten (waaronder Japanse duizendknoop)	onbekend	Eenmalig, jaarlijks nabeheer	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Duurzame bescherming en versterking oevers tegen afkalving*		Eenmalig	Programma Natuur
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Verwijderen opslag	1,9 ha	Eenmalig, nabeheer jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Strooisel verwijderen	1,8 ha	Eens in de zes jaar	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Cyclisch maaien en afvoeren	1,9 ha	Ca. eens in de twee tot zes jaar	Deels via SNL, deels niet geregeld
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Plaatsen rasters of aanleg sloten in beweide percelen	0,5 km	Eenmalig	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Toegangsbeperking t.b.v. recreatieve zonering		Eenmalig	

* verdeeld over alle relevante habitattypen in Wormer- en Jisperveld

4.1.3 Veenmosrietlanden (H7140B)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype veenmosrietlanden komt verspreid over het hele gebied voor. In het totaal was er in de referentiesituatie circa 14,3 ha veenmosrietlanden aanwezig, waarvan ongeveer 9,3 ha van goede kwaliteit en 5 ha van matige kwaliteit (zie tabel 10).

Tabel 10. Areaal en kwaliteit van H7140B Veenmosrietlanden in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Wormer- en Jisperveld	7,5	4,7	12,2
Kalverpolder	1,8	0,3	2,1
Totaal	9,3	5,0	14,3

Ontwikkeling en knelpunten

De kritische depositiewaarde van het habitattype veenmosrietlanden wordt in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder op 100% van het oppervlak veenmosrietlanden overschreden (Van Dijk et al., 2021a). Stikstofdepositie leidt door verzuring en eutrofiëring tot een afname van de kwaliteit en omvang van veenmosrietlanden (zie tekstkader 1).

Verder vormt de oppervlaktewaterkwaliteit een knelpunt voor dit habitattype. Door hoge fosfaatconcentraties in het oppervlaktewater kunnen in de kraggen met veenmosrietlanden dikke en soortenarme pakketten met gewoon veenmos ontstaan. Dit leidt tot een afname van de kwaliteit. Plaatselijk is in het Wormer- en Jisperveld geconstateerd dat hierdoor ook het succes van plaggen negatief kan worden beïnvloed. Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is ook van belang omdat nieuwe verlanding onder zeer voedselrijke omstandigheden niet optreedt. Verlanding is nodig om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks (waaronder veenmosrietlanden) te behouden.

Tekstkader 1. Effecten van stikstofdepositie voor veenmosrietlanden

De oudere stadia van het habitattype veenmosrietlanden zijn ten opzichte van jongere stadia vanwege een dikkere kragge meer geïsoleerd van het bufferende oppervlaktewater en daardoor relatief vatbaar voor verzuring. Als gevolg hiervan ontstaan toenemende oppervlakten haarmos en een afname van typische soorten, zoals glanzend veenmos en elzenmos. Ook leidt stikstofdepositie door toenemende eutrofiëring tot vegetatieverdichting, zoals een toename van grassen en een snellere kieming van houtige gewassen, zoals berk, appelbes, lijsterbes, krentenboompje en bramen (Gebiedsanalyse-90, 2017). De effecten van verzuring en eutrofiëring worden versterkt door verdroging. Verder nemen onder invloed van stikstofdepositie (ammoniak) sommige veenmossoorten sneller toe. De jonge, gebufferde stadia gaan hierdoor sneller over in oude, verzuurde stadia en versnelde veroudering van veenmosrietlanden dan via natuurlijke successie het geval is.

Plaatselijk hebben ongewenste exoten als appelbes en cranberry zich gevestigd. Een deel van de veenmosrietlanden heeft bovendien last van vraatschade en verruiging met pitrus door beweiding. Dit kan leiden tot kwaliteitsverlies. Tot slot leidt afkalving van de oevers plaatselijk tot een afname van het oppervlak veenmosrietland.

Sinds 2013 zijn in veenmosrietlanden beheer- en herstelmaatregelen uitgevoerd. Op recent geplagde locaties zijn kenmerkende soorten aangetroffen, zoals elzenmos, ronde zonnedauw en kamvaren. De vegetatieontwikkeling op deze locaties wijst op kwaliteitsverbetering.

Maatregelen

Naast de in tabel 11 genoemde maatregelen is het wenselijk onderzoek uit te voeren naar de oorzaak van de oeverafslag (zie hoofdstuk 9). Op basis van de vegetatiekartering die in 2022 in het Wormer- en Jisperveld is uitgevoerd, kan in beeld worden gebracht waar de maatregelen het meest noodzakelijk en kansrijk zijn. De in tabel 11 aangegeven oppervlaktes kunnen hierdoor mogelijk wijzigen.

Verder wordt de toegang in delen van het gebied beperkt voor gemotoriseerde vaartuigen teneinde het illegaal betreden van kwalificerend habitat en de afslag van oevers door te hard varen te beperken (zie verder bijlage 3). Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers.

Tabel 11. Maatregelen ten behoeve van veenmosrietlanden (H7140B)

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Stobben verwijderen	0,37 ha WJV	Eenmalig	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Herfstmaaien c.q. tweede keer maaien en afvoeren	12 ha in WJV, 2 ha in Kalverpolder	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Plaggen	0,2 ha	Eenmalig	Programma versneld natuurherstel
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Handmatig verwijderen appelbes en cranberry	4,5 ha in WJV 0,5 ha in Kalverpolder	jaarlijks	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Plaatsen rasters of aanleg sloten in beweide percelen	Ca. 5 km	Eenmalig	

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Meerdere malen maaien pitrus (inclusief afvoer)	4, 5 ha in WJV 0,5 ha in Kalverpolder	Meerdere malen per jaar	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Duurzame bescherming en versterking oevers tegen afkalving (oeverbescherming)*		Eenmalig	WJV: Programma Natuur Kalverpolder: Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Bestrijding invasieve exoten (waaronder Japanse duizendknoop)	Onbekend	Eenmalig, jaarlijks nabeheer	
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Verwijderen opslag	12 ha in WJV 2 ha in Kalverpolder	Eenmalig, nabeheer jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	Verbetering kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Toegangsbeperking t.b.v. recreatieve zonering			

* verdeeld over alle relevante habitattypen in Wormer- en Jisperveld

4.1.4 Hoogveenbossen (H91D0)

Omvang en kwaliteit

Het gehele areaal van het habitattype hoogveenbossen is volgens de T0-habitattypenkaart van goede kwaliteit (zie tabel 12). Het habitattype komt alleen voor in het Wormer- en Jisperveld (Baanakkers) en niet in de Kalverpolder. Vegetaties die voldoen aan de kwaliteit goed worden gekenmerkt door het optreden van veenvorming, met name met de ontwikkeling van bulten veenmos. Veenvorming treedt echter weinig tot niet op in het gebied en het totale areaal aan veenmos binnen het bosgedeelte van de Baanakkers is door opslag van o.a. braam sinds de aanwijzing in 2004 afgenomen (R. van ’t Veer, pers. med.). Verder duidt de vegetatiekartering uit 2022 op een afname van de kwaliteit van dit habitattype en mogelijk ook op een afname van de oppervlakte.

Tabel 12. Areaal en kwaliteit van H91D0 Hoogveenbossen in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Wormer- en Jisperveld	1,4	0,0	1,4
Kalverpolder		0,0	0,0
Totaal	1,4	0,0	1,4

Ontwikkeling en knelpunten

Door de opslag van onder andere braam en een gebrek aan veenmos en veenvorming is de kwaliteit van het habitattype hoogveenbossen sinds 2004 afgenomen van goed naar matig ontwikkeld (Van Dijk et al., 2021a). Dit wordt onder andere veroorzaakt door een matige waterkwaliteit en verdroging van de bodem en te voedselrijke omstandigheden. Het invangen van stikstofdepositie via de opgaande beplanting speelt hierbij mogelijk eveneens een rol. De in de vegetatiekartering van 2022 geconstateerde negatieve ontwikkeling van dit

habitattype hangt samen met verruiging met braam en plaatselijk de opslag van soorten als taxus en hulst. Verder is tijdens deze kartering maar een beperkte aanwezigheid van veenmos aangetroffen.

Maatregelen

Om de behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit te realiseren is het nodig om opslag (waaronder braam) te verwijderen en de waterkwaliteit te verbeteren.

Uit de vegetatiekartering uit 2022 kan worden afgeleid over welk oppervlak het hoogveenbos (nog) kwalificeert en in hoeverre de voorgestelde maatregelen (zie tabel 13) leiden tot herstel en het realiseren van de behoudsdoelstelling. Een mogelijk aanvullende maatregel voor het handhaven van het oppervlakte hoogveenbossen kan bestaan uit het toestaan van de successie van (niet kwalificerend) veenmosrietland richting hoogveenbos.

Tabel 13. Maatregelen ten behoeve van hoogveenbossen (H91D0)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Verwijderen opslag (w.o. braam, Amerikaanse vogelkers en andere ongewenste soorten).	1,4 ha	Eenmalig, jaarlijks nabeheer	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Mogelijk aanvullend n.a.v. vegetatiekartering 2022: successie van veenmosrietland richting hoogveenbos			
Behoud kwaliteit en oppervlak	Wormer- en Jisperveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5

4.1.5 Beheer

Goed beheer is belangrijk voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen en tegelijkertijd een grote uitdaging in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. Het gebied bestaat overwegend uit vaarland en het oppervlakte kwalificerend habitat per perceel is veelal beperkt. Daardoor is het beheer kostbaar en niet efficiënt uitvoerbaar en is de afvoer van bijvoorbeeld gemaaid riet niet altijd goed geregeld. De SNL-vergoeding voor het reguliere beheer van kwalificerend habitat is te laag om de beheerkosten (inclusief afvoer) te dekken. Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten beheren een groot deel van het oppervlak kwalificerend habitat (zie tabel 14). Het beheer is echter niet voor het gehele oppervlak kwalificerend habitat geregeld. Dit geldt bijvoorbeeld voor (een deel van de) gronden van overheden en particulieren.

Gezien het belang van goed beheer en de geconstateerde knelpunten, vraagt beheer in de tweede beheerplanperiode om nadere aandacht. Daarom is per habitattype een aantal maatregelen opgenomen die betrekking hebben op beheer. Aanvullend zijn de volgende aanvullende acties noodzakelijk:

- Een jaarlijkse gebiedsbrede evaluatie van het beheer van kwalificerend habitat (inclusief uitbreiding) onder regie van de provincie;
- Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij overheden en particulieren;

- Het agenderen van aanvullende beheergelden voor kwalificerend habitat door de provincie.

Dit komt ten goede aan de kwaliteit van habitattypen en van leefgebied van doelsoorten als noordse woelmuis, meervleermuis, roerdomp en rietzanger.

Tabel 14. Eigendom en beheer van kwalificerend habitat

Eigenaar	**Onderdeel van de beheertypenkaart (2022)**	**H4010B - Vochtige heiden**	**H6430B - Ruigten en zomen**	**H7140B - Veenmosrietland**	**H91D0 - Hoogveenbossen**
Natuurmonumenten	Wel	0,91	0,81	9,83	1,3
	Niet		0,02	0,65	
Staatsbosbeheer	Wel		0,09	1,36	
	Niet		<0,01	0,01	
HHNK	Wel	0,02	0,33	1,46	0,1
	Niet	<0,01	0,20	0,19	
Overheid	Wel		0,03	0,01	
	Niet			0,06	
Overig (waaronder particulier)	Wel	0,09	0,16	0,39	
	Niet	<0,01	0,24	0,36	

4.2 Habitatrichtlijnsoorten

Het instandhoudingsdoel voor de Habitatrichtlijnsoorten in het gebied (bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, meervleermuis en noordse woelmuis) is behoud van de populatieomvang en behoud van het oppervlakte en de kwaliteit van het leefgebied. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten in dit hoofdstuk is gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021a). In tabel 15 zijn de conclusies met betrekking tot de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen samengevat. In het eerste beheerplan zijn de kaarten met de verspreiding en leefgebieden van Habitatrichtlijnsoorten opgenomen (Provincie Noord-Holland, 2016).

Het (potentiële) leefgebied van noordse woelmuis en het foerageergebied van meervleermuis is niet alleen aanwezig op gronden van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer maar ook op verpachte gronden en gronden van particuliere eigenaren en het hoogheemraadschap. Al deze partijen spelen een rol bij de uitvoering van de in deze paragraaf voorgestelde maatregelen.

Tabel 15. Doelrealisatie eerste beheerplanperiode: groen: doel gerealiseerd, oranje: doel mogelijk niet gerealiseerd, rood: doel niet gerealiseerd

soort	Doel populatie	Realisatie **Behoud populatie-omvang**	Doel leefgebied **omvang/kwaliteit**	Realisatie leefgebied **Behoud omvang**	**Behoud kwaliteit**
H1134 Bittervoorn	=		=/=		
H1149 Kleine modderkruiper	=		=/=		
H1163 Rivierdonderpad	=		=/=		
H1318 Meervleermuis	=		=/=		
H1340 Noordse woelmuis	=		=/=		

4.2.1 Bittervoorn

Ontwikkeling en knelpunten

Er vindt een matige afname in aantallen bittervoorn plaats op provinciaal niveau, die op basis van KRW onderzoek ook binnen de begrenzing van het gebied zichtbaar lijkt te zijn. De doelstelling van behoud van de populatie lijkt daarmee niet te zijn gerealiseerd. De verslechtering van kwaliteit van het leefgebied van de bittervoorn (minder watervegetatie, minder macrofauna, verslechtering waterkwaliteit) is hiervan mogelijk de oorzaak. De behoudsdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied is daardoor niet gerealiseerd. De omvang van het leefgebied is gelijk gebleven.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het noodzakelijk om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek. Ook is het van belang de aanwezigheid en verspreiding van de zoetwatermossel in kaart te brengen omdat deze van groot belang is voor de bittervoorn (zie tabel 16). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit ten goede aan deze soort.

4.2.2 Kleine modderkruiper

Ontwikkeling en knelpunten

Omdat er op gebiedsniveau weinig data van kleine modderkruiper beschikbaar zijn, wordt ervan uitgegaan dat de trend op provinciaal niveau eveneens geldt op gebiedsniveau. Op provinciaal niveau is een matige afname te zien. Daardoor wordt de behoudsdoelstelling voor de populatieomvang in dit gebied waarschijnlijk evenmin behaald.

De afnemende ecologische waterkwaliteit zorgt voor een afname in de kwaliteit van het leefgebied van de kleine modderkruiper. De omvang van het leefgebied is gelijk gebleven.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het nodig om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek (zie tabel 16). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit ten goede aan deze soort.

4.2.3 Rivierdonderpad

Ontwikkeling en knelpunten

Op provinciaal niveau is de rivierdonderpad sterk afgenomen en de afwezigheid van de soort bij visstandsonderzoek in 2019 impliceert dat deze trend ook geldt voor het Wormer- en Jisperveld en de Kalverpolder en dat de behoudsdoelstelling voor populatieomvang niet is gerealiseerd. De kwaliteit en omvang van het leefgebied lijken in het gebied voldoende, hoewel enkele aspecten van kwaliteit (met name waterkwaliteit) negatief zijn.

De rivierdonderpad komt voor langs oevers van brede sloten en plassen op kunstmatig substraat (zoals stenen, kleine brokken puin of dammetjes) dat plaatselijk aanwezig is. Uit het eerste beheerplan komt naar voren dat de soort voornamelijk in het noordelijk deel van het Wormer- en Jisperveld is

aangetroffen, langs de oevers van het Zwet en de Poel. In de Kalverpolder zijn lokaal eveneens geschikte leefgebieden aanwezig.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het nodig om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek (zie tabel 16). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit ten goede aan deze soort.

4.2.4 Meervleermuis

Ontwikkeling en knelpunten

Op basis van provinciale data wordt verwacht dat ook in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder de populatie meervleermuizen gelijk is gebleven. Er zijn echter aanwijzingen dat er minder kraamkolonies in de directe omgeving zijn. Dat kan van invloed zijn op de populatie die in het gebied voorkomt.

Omdat het gebied zeer geschikt foerageergebied vormt voor de meervleermuis en significante barrières en significante lichtverstoring afwezig zijn, is de verwachting dat de kwaliteit en omvang van het leefgebied stabiel zijn gebleven gedurende de eerste beheerplanperiode.

Maatregelen

Omdat lokale gegevens ontbreken is nader onderzoek naar kraamkolonies en de lokale aantallen foeragerende meervleermuis nodig. In 2017 is er een kraamkolonie in Jisp geconstateerd. Daarnaast blijft behoud van voldoende oevers met windluwe rietzomen van belang (zie tabel 16). Hiervoor is een beheer van opslag verwijderen en gefaseerd maaien en afvoeren nodig. Bij het nader onderzoek naar foeragerende vleermuizen kan in beeld worden gebracht of de vliegroutes van voldoende kwaliteit zijn en voldoende worden beheerd.

4.2.5 Noordse woelmuis

Ontwikkeling en knelpunten

Uit veldonderzoek uitgevoerd tijdens de eerste beheerplanperiode blijkt dat er geen sprake is van een negatieve trend in het gebied en er voldoende verbinding is tussen de leefgebieden. De beheerders van het gebied geven aan dat de soort verspreid door het gebied veel voorkomt. De doelstellingen voor behoud van de populatie en de kwaliteit en omvang van het leefgebied worden dus waarschijnlijk behaald.

Maatregelen

In Laag Holland wordt momenteel onderzoek uitgevoerd naar de verspreiding van de noordse woelmuis met behulp van eDNA. Daarnaast is het van belang dat bestaand leefgebied wordt behouden middels gefaseerd maaien en afvoeren en het verwijderen van opslag (zie tabel 16). Zie voor nadere beheervoorschriften met betrekking tot noordse woelmuis bijlage 3.

Tabel 16. Maatregelen voor Habitatrichtlijnsoorten

Doel	Maatregel	Locatie/frequentie (indicatief)
Bittervoorn	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: consequent geschikte oevers van brede wateren en plassen, en smalle heldere sloten met waterplanten inventariseren op bittervoorn. In kaart brengen van: - aanwezigheid en verspreiding zoetwatermossel - geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water	1x per 6 jaar inventariseren*
Kleine modderkruiper	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: consequent inventariseren van een aantal vooral smalle sloten, vaak langs dijkbermen of in deels afgesloten wateren met waterplanten waar regenwater een dominante factor is. In kaart brengen van aanwezigheid van geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water.	1x per 6 jaar inventariseren*
Rivierdonderpad	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends. Consequent inventariseren van een aantal vooral brede sloten en plassen, vaak met kunstmatig substraat	1x per 6 jaar inventariseren*
Meervleermuis	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: gericht zoeken naar en monitoren op locaties en het gebruik van verblijfplaatsen in de omgeving en van vliegroutes langs rietzomen in het gebied. Inclusief bepalen kwaliteit vliegroutes.	verblijfplaatsen in de omgeving en vliegroutes langs rietzomen
Noordse woelmuis	Gefaseerd maaien (bij voorkeur in de winter) en afvoeren t.b.v. behoud bestaand leefgebied Verwijderen van opslag (indien nodig jaarlijks)	in natte rietlanden, strooiselruigten, natte graslanden en veenmosrietlanden verspreid door het gehele gebied
Bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad	Verbetering watersysteemkwaliteit	Zie paragraaf 4.5

* Daarbij moet ook inzicht zijn in de fysisch-chemische waterkwaliteit, waterdiepte, doorzicht, aanwezigheid en bedekking van oeverplanten en van drijvende en ondergedoken waterplanten. In KRW-monitoring worden deze parameters meegenomen. Bekeken moet worden of deze KRW-monitoring voldoende informatie biedt of dat aanvullend gegevens moeten worden verzameld.

4.3 Broedvogels

Voor alle broedvogel doelsoorten waarvoor het Wormer- en Jisperveld zijn aangewezen geldt een behoudsdoelstelling voor de omvang en kwaliteit van het leefgebied. Een uitzondering hierop is de kemphaan, waarvoor een uitbreidingsdoelstelling voor de kwaliteit en omvang van het leefgebied geldt. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten per soort in dit hoofdstuk is gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021a). In tabel 17 zijn per soort de recente aantallen en doelaantallen weergegeven. De hier weergegeven aantallen zijn geactualiseerd ten opzichte van de evaluatie van het eerste beheerplan met gegevens beschikbaar op www.sovon.nl. Voor geen van de soorten wordt het instandhoudingsdoel in de huidige situatie gehaald. Wel wordt voldaan aan de doelstellingen met betrekking tot het leefgebied.

Het (potentiële) leefgebied van de broedvogels voor roerdomp, kemphaan en rietzanger is niet alleen aanwezig op gronden van Natuurmonumenten maar ook op verpachte gronden en gronden van particuliere eigenaren en het hoogheemraadschap. Bij voorkeur spelen al deze partijen een rol bij de uitvoering van de in deze paragraaf voorgestelde maatregelen.

Tabel 17. ***Doelrealisatie gedurende de eerste beheerplanperiode. Het gemiddelde aantal over de afgelopen vijf seizoenen is weergegeven in relatie tot het instandhoudingsdoel (IHD). Groen: doel gerealiseerd; Rood: doel niet gerealiseerd (de realisatie van de doelstellingen voor het leefgebied betreft daarbij een inschatting). ? betekent onvoldoende gegevens. Daarnaast is een kwalitatieve inschatting gemaakt of de doelstelling voor kwaliteit en omvang van het leefgebied is gerealiseerd. Groen (=): behoudsdoelstelling gerealiseerd; Oranje (>): er is sprake van verbetering maar de doelstelling voor uitbreiding en verbetering is niet gerealiseerd. Bron Netwerk Ecologische Monitoring (Sovon, RWS, CBS, provincies)***

	2016	2017	2018	2019	2020	gemiddeld	IHD*	doelstelling leefgebied	
								omvang	kwaliteit
Roerdomp	5	4	?	?	?	*5*	13	=	=
Kemphaan	0	0	0	?	?	*0*	20	>	>
Rietzanger	302	?	?	?	?	*302*	480**	=	=

*bij roerdomp gaat het om aantal territoria, bij kemphaan om aantal hennen en bij rietzanger om aantal broedparen/ ** in 2022 zijn ruim 800 territoria waargenomen en is het doelaantal gehaald

4.3.1 Roerdomp

Ontwikkeling en knelpunten

Hoewel er in 2021 minimaal zes broedparen zijn vastgesteld (H. Wondergem en H. Zoer, pers. med.), ligt het aantal broedende roerdompen in 2021 onder het instandhoudingsdoel van 13. De positieve trend voor roerdomp die landelijk wordt waargenomen, is in het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder niet duidelijk aanwezig. In de eerste beheerplanperiode zijn maatregelen uitgevoerd die hebben geleid tot een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied van roerdomp (Van Dijk et al., 2021a). Deze lijken succesvol te zijn geweest gezien de geconstateerde toename van het aantal broedparen in 2021. Om het doelaantal te halen zijn echter aanvullende maatregelen nodig.

Maatregelen

Maatregelen ten behoeve van de roerdomp richten zich op herstel en ontwikkeling van leefgebied (zie tabel 18). Hierbij is het van belang om verruiging en opslag tegen te gaan, te vernatten en voldoende overgangen naar structuurrijk grasland, riet, water en moerasvegetaties te ontwikkelen. Nieuw rietland kan worden ontwikkeld door huidig grasland te vernatten en door nieuwe verlanding te stimuleren middels verbetering van waterkwaliteit. Onderzoek moet gebiedsbreed inzicht geven waar geschikte ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen zich bevinden (gezamenlijk met Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske).

Voor de roerdomp is het van belang om door herstel brede rietkragen te realiseren, waarvan minimaal 20% bestaat uit overjarig, voldoende dicht, nat

riet[1]. Ook zijn overgangen water / riet / moerasvegetaties / structuurrijk grasland van belang. Het natte riet vereist een waterdiepte van 10-50 cm. Op nestlocaties is de waterdiepte tot en met juni minimaal 15-20 cm diep. Binnen een territorium is een rietzone met een randlengte van circa 1 km nodig voor foerageren en broedhabitat (nat rietland) met een oppervlak van 1-2 ha. Binnen het leefgebied kan een nestplek in het veenweidegebied met een schakering aan kleine landschapselementen, zoals sloten, petgaten en grasland, van beperkte omvang zijn (10 x 10 m) (Van der Winden & Van Beusekom, 2015).

Tot slot veroorzaakt waterrecreatie mogelijk verstoring, waardoor herstel van de aantallen roerdomp belemmerd wordt (zie bijlage 3). Om de verstoring van broedende en foeragerende roerdompen te voorkomen zijn maatregelen nodig om de toegang tot deze locaties voor vaarrecreatie te beperken (februari tot en met juni).

Tabel 18. Maatregelen ten behoeve van roerdomp

Maatregel	**Omvang/locatie (indicatief)**
verwijderen en afvoeren van bramen en opslag (houtige gewassen)	aaneengesloten nat en voldoende dicht rietland en geschikt foerageergebied in nat grasland en op overgang water / riet / moerasvegetaties / structuurrijk grasland. Totale omvang >160 ha Ten oosten van De Marken en ten zuiden van Het Zwet,
cyclisch, gefaseerd maaibeheer van (te) droog riet en ruigte 1x per 6 jaar, maaisel afvoeren	
voldoende overgangen naar structuurrijk grasland, riet, water en moerasvegetaties ontwikkelen door onder andere een beperkte en gevarieerde (runder)begrazing	
afrasteren rietbiotoop tegen (ganzen)vraat en begrazing	
peilbeheer bestaande roerdompbiotopen optimaliseren	
verbeteren van waterkwaliteit t.b.v. voedselbeschikbaarheid en op gang brengen nieuwe verlanding (zie paragraaf 4.5)	
uitvoeren gebiedsbreed onderzoek naar ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen. Gezamenlijk met Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en ’t Twiske.	
realiseren verstoringsvrije zone zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied door toegangsbeperking (februari tot en met juni)	Afsluiten kleine sloten rondom (potentieel) broedbiotoop. (Primaire watergangen worden niet afgesloten.)

4.3.2 Kemphaan

Ontwikkeling en knelpunten

De kemphaan is als broedvogel verdwenen uit het gebied en de populatie ligt dan ook onder het instandhoudingsdoel van 25 hennen. Landelijk is de kemphaan eveneens als broedvogel zo goed als verdwenen. Intensivering van de landbouw, die zowel binnen als buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied van grote invloed is, vormt een belangrijke oorzaak voor de afname. Het leefgebied van kemphaan bestaat uit een complex van aaneengesloten vochtige en zeer natte en schrale extensief gebruikte graslandgebieden en nat

[1]https://www.natura2000.nl/sites/default/files/profielen/Profielen_Vogels_Actueel/Profiel_vogel_A021.pdf

hooiland in open landschap. In de huidige situatie zijn de graslanden echter te droog en te voedselrijk.

Maatregelen

Maatregelen moeten zich richten op vernatting en verminderde voedselrijkdom van de bodem om zo de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren (zie tabel 19). Hoge grondwaterstanden (< 30 cm -mv tussen mei en juli) en plas-dras zijn van belang om de groei van de vegetatie te vertragen, voedselbeschikbaarheid te vergroten en predatie door grondpredatoren tegen te gaan.

In de eerste beheerplanperiode zijn plaatselijk maatregelen uitgevoerd op onderbemalen percelen die hebben geleid tot een verhoging van de grondwaterstand. Maatregelen die leiden tot een verhoging van de grondwaterstand moeten echter over een veel groter areaal worden uitgevoerd. Daarbij is het nodig dat ook plas-dras situaties worden gerealiseerd. Recent gerealiseerde plas-draspercelen functioneren echter -om onbekende redenen- niet altijd goed. Daarom is het wenselijk om voorafgaand aan het realiseren van nieuwe plas-draspercelen onderzoek te doen naar mogelijke locaties voor de ontwikkeling van plas-dras en het functioneren van huidige plas-draspercelen (zie hoofdstuk 9).

Verder moet de voedselrijkdom van de bodem worden verminderd, waarbij de bemesting afgestemd moet zijn op de ontwikkeling van de kwaliteit van het leefgebied. Dit kan door aanvankelijk (zeer) beperkt te bemesten om de pH van de bodem te verhogen en het bodemleven te verbeteren, gevolgd, waar mogelijk, door het stopzetten van bemesting. Verder kan maaien bijdragen aan verschraling (niet voor eind juli).

Uit een recent onderzoek blijkt dat effecten van verstoring door aangelijnde honden groter zijn dan eerder geschat (Krijgsveld et al., 2022). Het is wenselijk te onderzoeken wat de consequenties van dit onderzoek zijn voor de broedvogelpopulatie weidevogels (waaronder kemphaan) in de Schaalsmeerpolder en het Jisperpad.

Tabel 19. Maatregelen ten behoeve van kemphaan

Maatregel	**Omvang/locatie (indicatief)**
peilverhoging	weidevogelgraslanden
verminderen bemesting/voedselrijkdom gericht op ontwikkeling van de kwaliteit van het leefgebied toepassen verschralingsbeheer door maaien niet maaien voor eind juli (eventueel voorbeweiden met lage rundveedichtheden)	weidevogelgraslanden: 100 ha extra vochtig hooi- en schraalgrasland met voldoende plas-dras plus 200 ha randgebied (totaal oppervlakte weidevogelkerngebied minimaal 1000 ha, Aanvalsplan Grutto[2])
aanleg van plas-dras	weidevogelgraslanden: minimaal 0,5 ha per 100 ha peilniveau sloten nabij locaties plas-dras ca. <15cm -mv langs slootkant
onderzoek mogelijke verstoring door honden in broedseizoen	In de Schaalsmeerpolder en op het Jisperpad en de paden die vanaf het Jisperpad het leefgebied in leiden

[2] https://www.vogelbescherming.nl/docs/531bce4d-4124-4b5b-ba36-430c87fcb95e.pdf

4.3.3 Rietzanger

De aantallen broedende rietzangers waren in 2016 lager dan het doelaantal van 480. In 2022 was het aantal territoria met meer dan 800 waarnemingen hoger dan het doelaantal. Landelijk is er eveneens sprake van een forse toename van de aantallen rietzanger. Potentie voor rietzangers in het Wormer- en Jisperveld lijkt te bestaan door de ontwikkeling van overjarig rietland. De rietzanger zal kunnen profiteren van de maatregelen voor de roerdomp. Bovendien vertoont het aantal rietzangers een stijgende lijn. Aanvullende maatregelen voor de rietzanger zijn daarom niet nodig.

4.4 Niet-broedvogels

Voor alle doelsoorten niet-broedvogels waarvoor het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder is aangewezen geldt een behoudsdoelstelling voor zowel omvang als kwaliteit van het leefgebied. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten per soort is gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021a). In tabel 20 zijn per soort de recente aantallen en doelaantallen weergegeven. De hier weergegeven aantallen zijn geactualiseerd ten opzichte van de evaluatie van het eerste beheerplan met gegevens beschikbaar op www.sovon.nl. Alleen voor de grutto wordt het instandhoudingsdoel in de huidige situatie gehaald. Ook wordt voldaan aan de doelstellingen met betrekking tot het behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied.

Het (potentiële) leefgebied van de niet-broedvogels voor smient, slobeend en grutto is niet alleen aanwezig op gronden van Natuurmonumenten maar ook op verpachte gronden en gronden van particuliere eigenaren. Bij voorkeur spelen al deze partijen een rol bij de uitvoering van de in deze paragraaf voorgestelde maatregelen.

Tabel 20. ***Doelrealisatie gedurende de eerste beheerplanperiode. Het aantal per seizoen wordt weergegeven als het seizoens-maximum (max) of -gemiddelde (gem.). Ook wordt het gemiddelde over de afgelopen vijf seizoenen weergegeven in relatie tot het instandhoudingsdoel (IHD). Functie: f = foerageren, s = slaap- of rustplaats. Groen: doel gerealiseerd; Rood: doel niet gerealiseerd (de realisatie van de doelstellingen voor het leefgebied betreft daarbij een inschatting). ? betekent onvoldoende gegevens. Daarnaast is een kwalitatieve inschatting gemaakt of de doelstelling voor kwaliteit en omvang van het leefgebied is gerealiseerd. Groen (=): behoudsdoelstelling gerealiseerd. Bron Netwerk Ecologische Monitoring (Sovon, RWS, CBS, provincies)***

	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	Gemiddeld	IHD	aantal	functie	doelstelling leefgebied	
											omvang	kwaliteit
Smient	2978	4360	2980	3648	4227	4802	*3832*	5800	gem.	s, f	=	=
Slobeend	23	23	18	15	118	87	*47*	90	gem.	f	=	=
Grutto	2497	2302	2142	1083	2513	2902	*2239*	Behoud	max.	s	=	=

4.4.1 Smient

De smient bevindt zich in de huidige situatie onder het instandhoudingsdoel. Deels wordt dit waarschijnlijk verklaard doordat op het moment van vaststelling van het doelaantal (rond het jaar 2000) de aantallen smienten in het gebied en landelijk maximaal waren. Sindsdien zijn de landelijke en lokale populatie afgenomen.

De winterspreiding van de soort is verschoven, waarbij de smient in de zachtere winters noordelijker overwintert. Het huidige doelaantal is daardoor waarschijnlijk niet meer realistisch. Daarnaast is er ook geschikt leefgebied buiten de Natura 2000-begrenzing aanwezig. Dit verklaart mogelijk voor een deel de lagere aantallen binnen de gebiedsbegrenzing. De reden waarom de smient zich momenteel onder het instandhoudingsdoel bevindt is dan ook niet een gebrek aan voldoende omvang en kwaliteit van het leefgebied. De kwaliteit en omvang van het leefgebied moeten worden behouden door voortzetting van het huidige beheer van het vochtige weidevogelgrasland met voldoende plas-draspercelen en behoud van rust. Aanvullende maatregelen zijn voor de smient niet nodig.

4.4.2 Slobeend

Ontwikkeling en knelpunten

De aantallen slobeenden in het gebied liggen momenteel ruim onder het instandhoudingsdoel. De reden daarvoor is onduidelijk. Er is voldoende leefgebied van goede kwaliteit aanwezig. De maatregelen die getroffen worden voor kemphaan en veenmosrietland zullen bovendien naar verwachting zorgen voor een versterking van het leefgebied van de slobeend. Momenteel is er echter nog geen sprake van een dergelijke positieve aantalsontwikkeling, hoewel recent (2019) een aanzienlijk hoger aantal is geteld en ook de landelijke trend positief is.

Maatregelen

Monitoring van de aantallen slobeenden vanuit het Meetnet Watervogels in de komende jaren zal moeten uitwijzen of de positieve aantalsontwikkeling doorzet. Zo niet, dan moet aanvullend onderzoek naar de kwaliteit van het leefgebied worden uitgevoerd om de oorzaak van de achterblijvende aantalsontwikkeling te achterhalen. In een tussentijdse evaluatie halverwege de tweede beheerplanperiode (2025) moet hierover een besluit worden genomen (zie tabel 21).

Tabel 21. Maatregelen ten behoeve van slobeend

Maatregel	**Omvang/locatie (indicatief)**
Protocollaire (Meetnet Watervogels) monitoring aantallen Evaluatie van aantalsontwikkeling in 2025 en indien nodig onderzoek kwaliteit leefgebied	hele Wormer- en Jisperveld

4.4.3 Grutto

Ontwikkeling en knelpunten

Er wordt voldaan aan de behoudsdoelstelling van het aantal niet-broedende grutto's in het gebied. Vooral in de jaren 19/20 en 20/21 zijn relatief hoge aantallen grutto's waargenomen. Landelijk dalen de aantallen niet-broedende grutto's en ook binnen het gebied is er op de jaren 19/20 en 20/21 na sprake van een sterke daling.

Maatregelen

In een tussentijdse evaluatie halverwege de tweede beheerplanperiode moet worden gekeken of de gunstige aantalsontwikkeling van 19/20 en 20/21 zich heeft voortgezet. Wanneer dit niet het geval is, is onderzoek nodig of een afnemende kwaliteit van het leefgebied (waaronder de kwaliteit van plas-draslocaties en voldoende rust) de oorzaak is van de dalende trend (zie tabel 22).

Tabel 22. Maatregelen ten behoeve van grutto

Maatregel	Omvang/locatie (indicatief)
Protocollaire (Meetnet Watervogels) monitoring aantallen Evaluatie van aantalsontwikkeling in 2025 en indien nodig onderzoek kwaliteit leefgebied en plas-dras	weidevogelgraslanden Wormer- en Jisperveld

4.5 Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem

Knelpunten en maatregelen

De waterkwaliteit is een knelpunt voor het realiseren van diverse instandhoudingsdoelen waaronder vochtige heiden en veenmosrietlanden (zie paragraaf 4.1). Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is van belang om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks, waaronder vochtige laagveenheide en veenmosrietland, te behouden. Hiervoor is het nodig dat er nieuwe verlanding optreedt, waaruit de verschillende verlandingsstadia zich kunnen ontwikkelen. Verder is de waterkwaliteit voor deze habitattypen van belang omdat een slechte waterkwaliteit de kwaliteit van deze habitattypen en het succes van herstelmaatregelen negatief kan beïnvloeden (van Dijk et al, 2021). De oppervlaktewaterkwaliteit is daarnaast van invloed op het habitattype hoogveenbossen en op verschillende Habitatrichtlijnsoorten, waaronder bittervoorn en kleine modderkruiper (paragraaf 4.1 en 4.2).

Waterkwaliteitsmaatregelen ten gunste van de genoemde instandhoudingsdoelen moeten er op zijn gericht (zie paragraaf 3.3.1):

- De fosfaatbelasting terug te dringen.
- Het doorzicht te verbeteren.
- Het afkalven van oevers te beperken.
- De opbouw van een sliblaag en transport van slib door het watersysteem te beperken.
- De invloed van inlaatwater te beperken en die van regenwater te vergroten.
- De ontwikkeling van de oever- en watervegetatie te stimuleren.

In tabel 23 zijn de bijbehorende maatregelen uitgewerkt. Maatregelen worden voornamelijk geconcentreerd in ‘kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding’ (zie tabel 23). In deze kerngebieden wordt ingezet op waterkwaliteitsverbetering en verlanding waarbij ook Habitatrichtlijnsoorten als bittervoorn en kleine modderkruiper meeprofiteren. Daarnaast biedt het maatregelenpakket door herstel en ontwikkeling van de (riet)oeverzone extra leef- en foerageergebied voor andere doelsoorten als noordse woelmuis, meervleermuis en moerasvogels als roerdomp en rietzanger.

De locatie en omvang van de kerngebieden moet bij de start van de tweede beheerplanperiode worden bepaald.[3] Bij het bepalen van de locaties moet onder andere rekening worden gehouden met de aanwezigheid van kwalificerend habitat, andere natuurdoelen die voor het gebied gelden zoals weidevogels, grondeigendom en (agrarische) functie, wensen met betrekking tot bevaarbaarheid, abiotische geschiktheid en waterbeheer-technische geschiktheid.

Aangezien het realiseren van helder water in dit gebied een grote uitdaging is, zal verlanding vanuit de oever naar verwachting eerder optreden dan verlanding vanuit open water. De huidige verlandingsvegetaties zijn onder de voormalige brakke omstandigheden eveneens vanuit de oevers ontstaan (Gebiedsanalyse-90, 2017). Alleen in de Kalverpolder treedt op beperkte schaal Krabbenscheer-verlanding op, kenmerkend voor verlanding in vrijwel verzoet water. Naar verwachting zal verlanding vanuit open water in de Kalverpolder dan ook eerder optreden dan in het Wormer- en Jisperveld.

Wanneer in de tweede beheerplanperiode blijkt dat de waterkwaliteitsmaatregelen uit dit beheerplan niet leiden tot verbetering van de waterkwaliteit en het op gang komen van verlanding, is dit een reden om verbrakking in dit Natura 2000-gebied te overwegen. De effecten van de waarschijnlijke verbrakking in Polder Westzaan zullen in deze overweging een belangrijke rol spelen.

Relatie met de Kaderrichtlijn Water (KRW)

Door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier zijn de KRW-maatregelen en doelen voor de planperiode 2022-2027 uitgewerkt (Fennema, 2021). Uit de systeemanalyse van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier blijkt dat in het Wormer- en Jisperveld en de Kalverpolder een helder plantenrijk watersysteem in het grootste gedeelte van het oppervlaktewater niet realistisch is (Fennema, 2021). In het KRW-maatregelenprogramma is aangegeven dat de KRW-maatregelen in dit gebied zijn gericht op het versterken van biodiversiteit in de oeverzone en helder water in geïsoleerde en/of luwe delen. De keuze in dit beheerplan om maatregelen te concentreren in geïsoleerde kerngebieden komt hiermee overeen.

De ambities voor de KRW overlappen in het Wormer- en Jisperveld en de Kalverpolder in belangrijke mate met de gewenste waterkwaliteitsverbetering ten gunste van de Natura 2000-doelen. Het uitvoeren van KRW-maatregelen in dit gebied biedt daarom ook kansen voor het realiseren van de Natura 2000-doelen. KRW-maatregelen die bijdragen aan de Natura 2000-doelen zijn dan ook opgenomen als Natura 2000-maatregel (zie tabel 23). Andersom biedt uitvoering van de Natura 2000-maatregelen ook extra kansen voor het

[3] Verkennende vragen worden in het kader van het programma natuurherstel in samenwerking met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier opgepakt

realiseren van de KRW-doelen voor bijvoorbeeld de oevervegetatie en macrofauna- en visgemeenschap.

Werkenderwijs leren

Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem is niet alleen in dit gebied maar in heel Laag Holland een uitdagende opgave. Om de effectiviteit van maatregelen goed in beeld te krijgen en werkenderwijs te leren is monitoring dan ook onderdeel van het maatregelpakket voor waterkwaliteit (zie tabel 23). Het is verder wenselijk dat er tussen de waterbeheerder en de natuurbeheerders regelmatig informatie wordt uitgewisseld over maatregelen en de ontwikkeling van de waterkwaliteit. Het verdient aanbeveling de ervaring in vergelijkbare gebieden als bijvoorbeeld het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, waar vergelijkbare problematiek speelt en vergelijkbare maatregelen worden genomen, hier eveneens bij te betrekken.

Tabel 23. Maatregelen voor de verbetering van de kwaliteit van het watersysteem

Deelgebied	Maatregel	Toelichting	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder	Identificeren kerngebied waterkwaliteitsverbetering en verlanding (inclusief uitvoeren monitoring)*	Bij start van de tweede beheerplanperiode	WJV: 150-200 ha Kalverpolder: 50 ha	Eenmalig	Programma Natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Opstellen uitvoeringsplan voor kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding*	In dit uitvoeringsplan worden de maatregelen die voor de kerngebieden worden benoemd verder uitgewerkt		Eenmalig	Programma Natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Aanpassing (waaronder reductie) bemesting			Eenmalig	
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Isolatie van de kerngebieden door waterhuishoudkundige maatregelen*		WJV: 150-200 ha Kalverpolder: 50 ha	Eenmalig	Programma Natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Visstandsbeheer waar nodig*			Eén keer in de tweede beheerplanperiode	Uitvoeringsprogramma Natuur 2021 – 2023: maatregel Verkenningen systeemherstel Laag-Holland/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Hoog dynamisch slootpeil door vasthouden regenwater*/**				Programma Natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Vooroeververdediging	Om afkalving te voorkomen en ruimte voor ontwikkeling van de oeverzone te stimuleren		Eenmalig	Programma Natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Monitoring waterkwaliteit (inclusief nulmonitoring)*	In afstemming met KRW monitoring		Conform op te stellen monitoringsplan	Programma Natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

Deelgebied	Maatregel	Toelichting	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (inclusief de kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	Aangepast maaibeheer van oevers en watergangen: uitlopende oevervegetatie en verlandingsvegetaties waar mogelijk laten staan*	Dit is ook een KRW-maatregel.		Jaarlijks	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027
Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (inclusief de kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	afrasteren van oevers om de inloop van vee tegen te gaan en vegetatiegroei op gang te brengen	Dit is ook een KRW-maatregel. Maatregel ter beperking van de oeverafkalving en ontwikkeling van de oeverzone		Eenmalig	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027
Wormer- en Jisperveld en Kalverpolder (inclusief de kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	uitvoeren actief vegetatiebeheer*	Dit is ook een KRW-maatregel. Uitvoering door aanplant rietstekken. Ter stimulering van de ontwikkeling van de oevervegetatie, waarmee afkalving verder kan worden beperkt.		Jaarlijks	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027

* gezamenlijk nader uit te werken door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en beheerders/** Van Diggelen et al., 2013

5 Huidig gebruik en vergunningverlening

5.1 Uitgangspunten en definities

In dit hoofdstuk is weergegeven hoe het huidig gebruik getoetst is op het effect op de Natura 2000-doelen voor dit gebied. Nieuwe activiteiten worden niet in het beheerplan beoordeeld maar moeten worden getoetst aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Indien significant negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten moet een vergunning aangevraagd worden (zie verder paragraaf 2.2).

Om te bepalen of de realisatie van de doelstellingen wordt belemmerd door menselijke activiteiten in het gebied is het ‘huidige’ gebruik geïnventariseerd en getoetst (zie bijlage 3). De conclusies van de toetsing zijn weergegeven in paragraaf 5.2. Voor het huidige gebruik kan deze toetsing worden gezien als een ‘voortoets’; als significante effecten van het gebruik zijn uitgesloten, kan het gebruik ongewijzigd en vergunningvrij worden voortgezet. Voor het gebruik waarbij effecten niet (van te voren) zijn uit te sluiten geldt dat dit gebruik óf vergunningplichtig is óf onder bepaalde voorwaarden uitgevoerd moet worden. Daarnaast kan (huidig) gebruik ook zogenaamd ‘bestaand gebruik’ zijn (zie tekstkader 2).

Tekstkader 2. Bestaand gebruik: wat is het en wanneer is een vergunning nodig?

Sinds 1 januari 2020 definieert de Wet natuurbescherming ‘bestaand gebruik’ niet meer. Uit diverse Nederlandse en Europese jurisprudentie valt af te leiden dat ‘bestaand gebruik’ is ‘activiteit met een toestemming op de Europese referentiedatum’.

Bij een toestemming kan het gaan om een natuurvergunning maar ook om een milieuvergunning of andere toestemming. De referentiedatum is de datum waarop het Natura 2000-gebied onder de bescherming van de Habitatrichtlijn (92/43/EEG) is gekomen. Dit geldt ook voor gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn (79/409/EEG) zijn aangewezen. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied op de lijst van gebieden van communautair belang is geplaatst als referentiedatum. Voor de meeste Habitatrichtlijngebieden gebieden is dat 7 december 2004, voor enkele Habitatrichtlijngebieden geldt een latere datum. Voor Vogelrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied is aangewezen als referentiedatum, tenzij die datum voor 10 juni 1994 ligt. In dat geval is 10 juni 1994 de referentiedatum. Een complete lijst van de te hanteren referentiedata per Natura 2000-gebied is te vinden op de website van BIJ12.

Dit bestaand gebruik is in principe vergunningvrij wanneer het gebruik rechtmatig plaatsvindt en sinds de referentiedatum ongewijzigd plaatsvindt. Ook een wijziging van bestaand gebruik, dat enige maar geen significante gevolgen heeft, is vergunningvrij toegestaan. Voor gewijzigd gebruik of gebruik dat wisselt in omvang, locatie en/of tijdstip geldt wel een vergunningplicht bij mogelijk significante effecten op de Natura 2000-doelen. Bij de vergunningverlening worden dan alleen de effecten beoordeeld van de wijzigingen in het gebruik sinds de referentiedatum waarbij voor wat betreft stikstof de laagst vergunde emissie het uitgangspunt vormt.

Het is niet altijd mogelijk om aan te tonen dat sprake is van al dan niet gewijzigd gebruik. Daarom zijn in dit beheerplan alle (menselijke) activiteiten die in en om het gebied plaatsvinden getoetst. Dit noemen we het ‘huidig gebruik’. Als in het beheerplan is beoordeeld dat het gebruik geen effecten op Natura 2000-doelen heeft als het wordt uitgevoerd zoals in het beheerplan omschreven, is het gebruik in beginsel vergunningvrij gedurende de looptijd van het beheerplan.

Europese referentiedatum

Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder is Vogelrichtlijngebied en Habitatrichtlijngebied. Voor het Habitatrichtlijngebied geldt 7 december 2004 als referentiedatum voor de bescherming van soorten en habitattypen die onder de Habitatrichtlijn vallen, omdat op die datum de lijst met gebieden van

communautair belang, waaronder Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, is vastgesteld door de Europese Commissie. Voor Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder als Vogelrichtlijngebied geldt 24 maart 2000 als referentiedatum zijnde het moment van aanwijzing onder de Vogelrichtlijn (zie paragraaf 1.1). De effecten van het huidig gebruik zijn beoordeeld ten opzichte van de referentietoetsingsdatum 24 maart 2000 (het eerste moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied). Deze datum is hiermee impliciet ook van toepassing op de doelen voor het Habitatrichtlijngebied, dat hiermee ruimtelijk grotendeels overlapt.

5.2 Toetsing huidig gebruik

Bij de inventarisatie en toetsing van het huidige gebruik in en om het Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder zijn alle bekende activiteiten meegenomen. De inventarisatie en resultaten van de toetsing zijn opgenomen in bijlage 3. Uitgangspunt voor de toetsing van deze activiteiten is dat deze realisatie van de Natura 2000-doelen niet in de weg mogen staan. Het gebruik is in verband met de juridische gevolgen voor toestemming ingedeeld in categorieën (zie tekstkader 3). Deze indeling wordt in alle Natura 2000-beheerplannen in Noord-Holland gehanteerd. De resultaten van de toetsing zoals beschreven in bijlage 3 zijn samengevat in tabel 24. In bijlage 3 zijn -voor zover van toepassing- de specifieke voorwaarden bij de huidige activiteiten weergegeven.

Tekstkader 3. Indeling van huidig gebruik in categorieën

1 Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Onder deze categorie vallen vergunningplichtige activiteiten waarvoor het beheerplan als vrijstelling van de vergunningplicht geldt zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat geen significante effecten zullen optreden. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in betekenende mate mogen wijzigen, anders ‘herleeft’ de vergunningplicht.

2 Vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Voor bepaalde vergunningplichtige activiteiten geldt het beheerplan eveneens als vrijstelling van de vergunningplicht, maar alleen indien specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat er geen significante effecten zullen optreden, mits specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Houdt men zich niet aan deze voorwaarden of wijzigen de activiteiten in betekenende mate, dan ‘herleeft’ de vergunningplicht.

3 Activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig zijn en blijven

Voor deze activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten blijven dus gewoon vergunningplichtig. Vergunninghouders moeten zich aan de voorwaarden van de vergunning houden, anders wordt artikel 5.3, lid 4 van de Wet natuurbescherming overtreden. Na het verstrijken van de geldigheid van de vergunning zal opnieuw een vergunningprocedure gestart moeten worden.

4 Activiteiten die in huidige vorm of onder voorwaarden niet vergunningplichtig zijn

Voor deze activiteiten geldt dat in dit beheerplan met een voortoets is bekeken of bij de uitvoering van de activiteit een negatief effect kan ontstaan. Voor sommige activiteiten geldt dat effecten kunnen worden uitgesloten als de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Voor andere activiteiten gelden voorwaarden. Deze activiteiten zijn onderverdeeld in twee categorieën, 4a en 4b.

4a Niet vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Dit zijn de activiteiten die in hun huidige vorm niet vergunningplichtig zijn én geen of geen negatieve effecten hebben op het bereiken van de Natura 2000-doelen. Deze activiteiten hebben over het algemeen geen relatie met de Natura 2000-doelen. Er zijn dan ook geen beperkingen of

maatregelen nodig, mits de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Ook de (beheer)maatregelen die voor Natura 2000-doelen worden getroffen kunnen zonder vergunning plaatsvinden en worden ingedeeld in deze categorie.

4b Niet vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Hieronder vallen alle activiteiten die – ten tijde van de toetsing en in de huidige vorm – op zichzelf geen significant effect hebben op de Natura 2000-doelen, maar die bij autonome ontwikkeling en/of in combinatie met andere activiteiten en/of zonder specifieke voorwaarden wel een negatief (rest-)effect kunnen hebben. Hiervoor worden in het beheerplan inhoudelijke voorwaarden opgenomen waardoor deze effecten worden voorkomen.[4] Ook het (juridische) bestaand gebruik zoals omschreven in tekstkader 2 kan onder deze categorie vallen.

Tabel 24. Samenvatting van de toetsing van het huidige gebruik op basis van de beschrijving en toetsing in bijlage 3. De categorieën zijn in tekstkader 3 beschreven

Omschrijving van het huidige gebruik	**Beoordeling categorie**
Regulier natuurbeheer	4a
Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer	4b
Faunabeheer en schadebestrijding (vos en muskusrat en beverrat)	4b
Faunabeheer en schadebestrijding (gans en nijlgans)	2
Vigerend peilbeheer (met uitzondering van de toepassing van de zakkingsclausule)	4a
Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren	4b
Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken	4b
Monitoring en ecologisch onderzoek ten behoeve van waterbeheer en -kwaliteit	4b
Waterrecreatie	4b
Fietsen, wandelen en uitlaten van honden	4b
Zwemmen en duiken	4b
Schaatsen	4b
Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie & recreatievoorzieningen	4a
Evenementen	3
Houden en verzorgen van dieren	4b
Beweiding	4b
Bemesting	4b

[4] Daar waar deze voorwaarden niet altijd direct juridisch afdwingbaar zijn, biedt de Wet natuurbescherming en overige regelgeving een (aanvullend) juridisch instrumentarium waarmee handhaving in voldoende mate kan plaatsvinden. Er kunnen voor huidig gebruik passende maatregelen op basis van art. 2.4 (lid 1 en 3) Wet natuurbescherming worden opgelegd en er kan worden gehandhaafd op de zorgplicht van art. 1.11 Wet natuurbescherming. In sommige gevallen zal het niet naleven van voorwaarden bovendien alsnog tot een overtreding van art. 2.7 Wet natuurbescherming kunnen leiden.

Omschrijving van het huidige gebruik	Beoordeling categorie
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen	4b
Grond/gewasbewerking (uitgezonderd scheuren en achterstallig of grootschalig onderhoud)	4b
Gebruik bestrijdingsmiddelen	4b
Wegverkeer	4a
Regionaal vliegverkeer	4b
Landen van luchtballonnen	3
Beroepsvisserij	4b
Sportvisserij	4b
Wonen	4a
Werken	4a
Dronegebruik voor toezicht, monitoring en beheer	4b
Recreatief dronegebruik	3

6 Financiering

6.1 Kosten

Voor een deel van de in dit beheerplan opgenomen natuurherstelmaatregelen voor habitattypen is budget gereserveerd in het kader van Herstelmaatregelen 2.0 of Programma Natuur (zie tabel 25 en paragraaf 4.1). De kosten voor de maatregelen voor vogelsoorten, Habitatrichtlijnsoorten en een deel van de maatregelen voor habitattypen zijn nog niet geraamd en gedekt.

De in dit beheerplan opgenomen maatregelen worden bovenop het reguliere beheer uitgevoerd. Regulier beheer wordt voornamelijk uitgevoerd door de terreinbeheerders (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en particuliere terreinbeheerders) en gefinancierd via het subsidiestelsel Natuur en Landschap.

Tabel 25. Overzicht van aangevraagde middelen ten behoeve van Natura 2000-natuurherstelmaatregelen in de tweede beheerplanperiode in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (peildatum oktober 2022).

Financiering	
Herstelmaatregelen 2.0	Wormer- en Jisperveld € 630.000,00 Kalverpolder € 288.000,00
Programma Natuur	Deel van € 1.300.000,00* Wormer- en Jisperveld: € 1.035.000,00 Kalverpolder: € 187.500,00

* Het gaat hier om de maatregel ‘verkenningen systeemherstel Laag Holland’, voor alle Laag Hollandse Natura 2000-gebieden

In dit beheerplan zijn naast inrichtings- en beheermaatregelen extra onderzoeken en monitoring opgenomen waarvoor financiële middelen nodig zijn.

In Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder is veel vaarland aanwezig. De huidige SNL-vergoeding is niet voldoende hoog om bijvoorbeeld maaisel af te voeren. Het is noodzakelijk voor een goede uitvoering van het reguliere beheer aanvullende middelen ter beschikking te stellen (zie ook paragraaf 4.1.5). Dit is nodig voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen van de habitattypen vochtige heiden, veenmosrietlanden en ruigten en zomen en van leefgebied van doelsoorten als noordse woelmuis, meervleermuis, roerdomp en rietzanger.

6.2 Financiering

In het kader van het decentralisatie-akkoord tussen Rijk en provincies over het natuurbeleid (2011) zijn afspraken gemaakt over de beschikbare middelen voor aankoop, inrichting en beheer van het NNN en middelen voor aanvullende maatregelen voor Natura 2000, waaronder de stikstof-gerelateerde maatregelen. Daarboven zijn in het kader van het Programma Natuur (tranche 1 en 2) en Herstelmaatregelen 2.0 middelen beschikbaar voor herstelmaatregelen voor Natura 2000 en voor een hoger doelbereik. Bovendien is afgesproken dat de provincies de middelen voor het NNN met prioriteit inzetten voor het halen van de Natura 2000-doelen.

Naast de provinciale middelen besteedt Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier via de Kaderrichtlijn Water middelen aan waterkwaliteit en –kwantiteitsmaatregelen onder andere voor het bereiken van Natura 2000-doelen.

Voor financiering van Natura 2000-maatregelen kan ook een beroep worden gedaan op Life-subsidie vanuit Europa. Gaandeweg zal de financiering van de maatregelen duidelijk worden. Daarbij geldt dat bestaande provinciale budgetten niet zullen worden overschreden. De uitvoering van de meeste maatregelen vindt plaats door de terreinbeheerders (Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) en door het hoogheemraadschap. Ook kleinere terreinbeheerders, zoals gemeenten en particulieren, kunnen natuurherstelmaatregelen uitvoeren. Dit wordt door de provincie financieel gefaciliteerd.

Voor de onderzoeken en extra monitoring is de provincie over het algemeen verantwoordelijk. Voor de uitvoering van de reguliere monitoring (voor zover afgesproken in het kader van SNL) zijn de provincie en terreinbeheerders verantwoordelijk.

7 Handhaving

De provincie/Gedeputeerde Staten van Noord-Holland is het bevoegd gezag voor de handhaving van de Wet natuurbescherming. Handhaving is nodig om het leefgebied van de soorten waarvoor een Natura 2000-doel is opgenomen te behouden. Deze taken worden namens de provincie/Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) uitgevoerd. Naast de ODNHN zijn er in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder ook nog andere handhavende instanties actief. Dit zijn onder andere gemeenten, politie, Natuurmonumenten, Staatbosbeheer en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. De provincie heeft samen met deze partijen een handhavingsplan (2015-2020) opgesteld (Provincie Noord-Holland, 2015). Dit handhavingsplan is verlengd. Handhaving, afstemming en coördinatie van de handhaving is in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder een belangrijk punt van aandacht dat nader moet worden uitgewerkt.

7.1 Vormen van handhaving

Handhaving is geen doel op zich maar een middel om een doel te bereiken. Voor de provincie zijn voorlichting, toezicht en mediation belangrijke instrumenten om gebruikers, bewoners en bezoekers van het gebied te informeren over de maatregelen om de natuur in dit gebied te beschermen en de naleving van de regelgeving te bevorderen. Indien nodig zal de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord bij overtreding van de regelgeving handhavend optreden. De toezichthouders en/of buitengewoon opsporingsambtenaren van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord kunnen zowel bestuurlijk als strafrechtelijk optreden. De afweging om op een bepaalde manier handhavend op te treden maken zij op basis van de ernst en het effect van de overtreding, het motief van de overtreder, afspraken die vastgelegd zijn in nalevingsstrategieën en afspraken met justitie (strafrechtelijke handhaving).

Bij overtreding van het gestelde in de Wet natuurbescherming (Wnb) of bij het niet voldoen aan de voorschriften gesteld in een Wnb-vergunning (of bij een omgevingsvergunning afgegeven door de gemeente waarvoor Gedeputeerde Staten een verklaring van geen bezwaar (VVGB) in het kader van de Wet natuurbescherming hebben afgegeven) kan toezichthoudend en handhavend worden opgetreden door het bevoegd gezag.

7.2 Relatie met andere wetgeving

Naast de Wet natuurbescherming is er in dit gebied een groot aantal andere wetten en regels van toepassing waarvoor verschillende handhavende instanties bevoegd gezag zijn. De samenwerking tussen deze handhavende instanties is nader uitgewerkt in het handhavingsplan Laag Holland 2015-2020 ({Provincie Noord-Holland, 2015, Handhavingsplan Natura 2000 gebieden Laag Holland 2015-2020}). In dit plan zijn ook prioriteiten gesteld.

7.3 Wat betekent dit voor u?

Wanneer u handelingen wilt verrichten die in het beheerplan zijn opgenomen als vergunningplichtig op grond van de Wet natuurbescherming, of niet zijn opgenomen en wel mogelijk significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen hebben, dan dient u een vergunning aan te vragen. Hiervoor kunt u contact opnemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Wanneer u

zonder vergunning handelt of de voorschriften uit het beheerplan of de vergunning niet respecteert, kan handhavend worden opgetreden.

Wanneer u van mening bent dat er (mogelijk) een overtreding in het kader van de Wet natuurbescherming plaatsvindt, adviseren wij u contact op te nemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

8 Sociaal-economische afweging

Een beheerplan Natura 2000 kan in algemene zin op verschillende manieren sociaal-economische gevolgen hebben. Er kunnen gevolgen zijn van de maatregelen, van beperkingen in het huidige gebruik en van beperkingen bij nieuwe activiteiten. Deze worden achtereenvolgens hieronder beschreven.

8.1 Gevolgen van maatregelen

De herstelmaatregelen zoals opgenomen in hoofdstuk 4 hebben op voorhand geen sociaal-economische gevolgen. De meeste maatregelen worden door terreinbeherende organisaties en het hoogheemraadschap uitgevoerd en zijn in overleg met de terreinbeherende organisaties en andere belanghebbenden tot stand gekomen. De nadere uitwerking en uitvoering van maatregelen vindt bovendien in overleg en afstemming met belanghebbenden plaats. Indien bij de uitvoering blijkt dat er zich toch sociaal-economische gevolgen zullen voordoen, dan zullen de maatregelen worden aangepast, opdat dergelijke gevolgen worden beperkt.

8.2 Gevolgen voor huidige gebruik

Uit de toetsing van het huidige gebruik in hoofdstuk 5 komt naar voren, dat de huidige activiteiten voortgezet kunnen worden. Voor een aantal activiteiten zijn ten opzichte van het eerste beheerplan voorwaarden ten aanzien van het gebruik benoemd (zie bijlage 3). Er zijn dan ook beperkte sociaal-economische gevolgen voor het huidige gebruik.

8.3 Gevolgen voor nieuwe activiteiten

Nieuwe activiteiten binnen het gebied die in aard en omvang verschillen van de huidige activiteiten kunnen beperkingen ondervinden wanneer zij habitattypen en leefgebieden van Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten aantasten. Deze beperkingen zijn echter een gevolg van de aanwijzing als Natura 2000-gebied en de wettelijke regelingen, maar niet als gevolg van dit beheerplan.

Nieuwe activiteiten binnen en buiten het gebied kunnen ook beperkingen ondervinden wanneer zij tot de uitstoot van meer stikstof leiden of zorgen tot andere effecten die binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied merkbaar zijn (bijvoorbeeld vervuiling, verstoring of verlaging van de grondwaterstand binnen het Natura 2000-gebied).

8.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving

Gezien het bovenstaande wordt niet verwacht dat belanghebbenden schade zullen lijden door dit beheerplan. Als een belanghebbende toch van mening is dat het beheerplan een maatregel bevat waardoor hij schade lijdt, kan hij op grond van artikel 6.3 van de Wet natuurbescherming een verzoek om schadevergoeding bij Gedeputeerde Staten indienen. De schade moet dan wel rechtstreeks veroorzaakt worden door het beheerplan en niet door de aanwijzing als Natura 2000-gebied op zich of een ander besluit.

Daarnaast moet sprake zijn van schade waarvan het onredelijk zou zijn als de belanghebbende deze schade zélf moet dragen. De schade moet dan ook

vallen buiten het normale maatschappelijke risico. Gelet op het feit dat het Natura 2000-gebied al in 2004 is aangemeld, hadden belanghebbenden er bovendien rekening mee kunnen en moeten houden dat deze aanwijzing wellicht in de toekomst gevolgen zou kunnen hebben voor hun bedrijfsvoering of andere activiteiten. Eventuele schade zal dan ook vaak als ‘voorzienbaar’ worden beschouwd. Dergelijke voorzienbare schade komt in beginsel niet voor vergoeding in aanmerking.

9 Monitoring en onderzoek

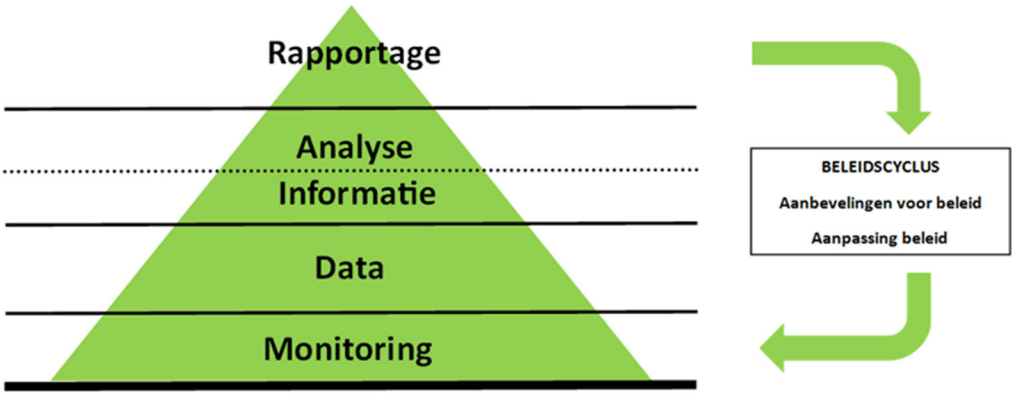
9.1 Monitoring

Monitoring is nodig om vast te kunnen stellen hoe de Natura 2000-doelen zich ontwikkelen. Verder is monitoring nodig om vast te stellen of de in het beheerplan opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd en te kunnen beoordelen of deze het beoogde resultaat hebben. Al deze gegevens zijn nodig om tussentijds bij te kunnen sturen op maatregelen en dit beheerplan te kunnen evalueren en actualiseren aan het einde van deze beheerplanperiode. Monitoringsgegevens kunnen daarnaast worden gebruikt bij het beoordelen van vergunningaanvragen.

9.1.1 Monitorings- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden

De monitoring- en evaluatiecyclus is samengevat in figuur 2. De volgende stappen zijn onderscheiden:

- Monitoring van habitattypen en soorten: het verzamelen van informatie in het veld. De provincie is verantwoordelijk voor de monitoring.
- Data: de verzamelde ecologische gegevens worden door de beheerders die de monitoring hebben uitgevoerd, aangeleverd aan de Nationale Databank Flora- en Fauna (NDFF).
- Informatie: het bewerken van de data ten behoeve van de analyses. Hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- Analyse: analyseren van de informatie in relatie tot de gestelde doelen. Ook hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- Rapportage: rapporteren van de conclusies aan de relevante ontvangers. Hiervoor is de provincie eveneens verantwoordelijk.

Figuur 2. Monitoring- en evaluatiecyclus

Het Rijk is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie over de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen op landelijk niveau.

9.1.2 Monitoring van instandhoudingsdoelen en effecten van uitgevoerde maatregelen

In bijlage 4 is op hoofdlijnen opgenomen welke monitoring nodig is om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen in beeld te brengen. Voor de monitoring wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande SNL- en NEM-monitoring [5]. Bij de evaluatie van het eerste beheerplan is echter geconstateerd dat niet altijd voldoende gegevens beschikbaar waren om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen te kunnen volgen op basis van de bestaande monitoring (Van Dijk et al. 2021). De aanvullende monitoringsbehoefte die blijkt uit de beheerplanevaluatie is in bijlage 4 opgenomen. Bij de start van de tweede beheerplanperiode wordt verder uitgewerkt op welke wijze (waar, wat, door wie en wanneer) aan de monitoringsopgave wordt voldaan (zie ook tabel 25). Voor de Habitatrichtlijnsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad en meervleermuis en slobeend en grutto is het uitvoeren van protocollair onderzoek naar aantallen en trends als maatregel in dit beheerplan opgenomen (zie paragraaf 4.2 en 9.2).

De effectiviteit van maatregelen is niet altijd goed te evalueren met alleen bestaande monitoring. Daarom moeten de uitvoeringsplannen van maatregelen worden voorzien van een monitoringsparagraaf. Hierin worden de meetdoelen geformuleerd en geïnventariseerd of de bestaande monitoring voldoende is om aan de meetdoelen te voldoen en of aanvullende gegevens moeten worden verzameld. Het gaat hierbij om zowel ecologische als abiotische gegevens.

9.1.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening

Een inventarisatie van vergunningsaanvragen en vergunningen voor de Wet natuurbescherming geeft inzicht in wijzigingen van het gebruik en nieuwe activiteiten. Vergunningsaanvragen en vergunningen worden per Natura 2000-gebied geregistreerd door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Door registratie van handhavingsactiviteiten en overtredingen ontstaat eveneens zicht op het gebruik.

9.2 Onderzoek

Uit hoofdstuk 4 komt een onderzoeksopgave voor de tweede beheerplanperiode naar voren. De in hoofdstuk 4 genoemde onderzoeken zijn opgenomen in tabel 26. In overleg worden de onderzoeken door de terreinbeheerders geïnitieerd en uitgevoerd. De provincie neemt het initiatief voor het nader uitwerken van de monitoring van de instandhoudingsdoelen.

In het boek ‘Groeiend veen in Laag Holland’ (Van ’t Veer, 2022) zijn concepten beschreven voor de ontwikkeling van veenvormende habitats in natuurterreinen in Laag Holland. De ‘groeiend veen’-concepten beogen de regeneratie van veen door vernatting. Het vasthouden van schoon water is hier het leidend proces en kan in combinatie met afplaggen worden toegepast. In het proefproject ‘omhoog met het veen’ in Ilperveld zijn praktijkproeven met dit soort maatregelen uitgevoerd. De groeiend veen’-concepten kunnen onder andere bijdragen aan de realisatie van Natura 2000-doelvegetaties als veenmosrietlanden en moerasheide en Natura 2000-doelsoorten als noordse

[5] SNL-monitoring is monitoring die wordt uitgevoerd in het kader van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer. NEM-monitoring is de monitoring die wordt uitgevoerd in het kader van het landelijke Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

woelmuis, watersnip, roerdomp, blauwborst, bruine kiekendief en rietzanger. Bij aanvang van de tweede beheerplanperiode wordt verkend welk perspectief deze concepten bieden voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen in dit Natura 2000-gebied. Het aanvalsplan grutto biedt mogelijk kansen voor de realisatie van de maatregelen voor kemphaan en heeft tevens meerwaarde voor niet-broedvogels als smient, slobeend en grutto.

Tabel 26. Onderzoeken voor de tweede beheerplanperiode

Onderzoek	**Ten behoeve van Natura 2000-doelen**	**Meerwaarde voor**	**Deelgebied**	**Planning**
nader uitwerken monitoring instandhoudingsdoelen	Alle		Alle	Start tweede beheerplanperiode
onderzoek oorzaken oeverafslag en beperkte ontwikkeling van de oevervegetatie*	vochtige heiden, ruigten en zomen, veenmosrietlanden	alle Habitatrichtlijnsoorten, roerdomp en rietzanger, KRW-doelen	Wormer- en Jisperveld	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Onderzoek aantallen en trends Habitatrichtlijnsoorten	kleine modderkruiper, bittervoorn, rivierdonderpad, meervleermuis		Alle	Eerste helft tweede beheerplanperiode
onderzoek naar functioneren huidige en ontwikkeling nieuwe plasdras-percelen	kemphaan	smient, slobeend, weidevogels	Wormer- en Jisperveld	Eerste helft tweede beheerplanperiode
evaluatie van aantalsontwikkeling in 2025 en indien nodig onderzoek kwaliteit leefgebied	slobeend grutto		Wormer- en Jisperveld	2025
gebiedsbreed onderzoek naar ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen. Gezamenlijk met Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske.	roerdomp	rietzanger	Wormer- en Jisperveld	Start tweede beheerplanperiode
onderzoek perspectief concepten groeiend veen en aanvalsplan grutto voor het realiseren van Natura 2000-doelen*	n.t.b.	n.t.b.	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	Eerste helft tweede beheerplanperiode

* Dit onderzoek wordt gezamenlijk uitgevoerd voor de gebieden Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Polder Westzaan en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

10 Literatuur

Fennema, M. 2021. KRW-Maatregelen en Doelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 1 april 2021.

Gebiedsanalyse-90. 2017. PAS-Gebiedsanalyse Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (90).

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. 2021. KRW-maatregelen en doelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027.

Jaarsma, N., H. van Dam, and R. Bijkerk. 2016. Doelen op maat. 3. Uitwerking KRW-doelen voorbeeldsystemen. KenB rapport 2016-114.

Ministeries van LNV, I&W en BZK, 2022. Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Provincie Noord-Holland, 2015. Handhavingsplan Natura 2000 gebieden Laag Holland 2015-2020.

Provincie Noord-Holland. 2016. Natura 2000 beheerplan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder 2016-2022.

Schmidt, A. M., A. van Kleunen, L. Kuiters, J. A. M. Janssen, R. J. Bijlsma, M. van Roomen, and T. van Vreeswijk. 2017. Advies over de Natura 2000-doelensystematiek en Natura 2000-doelen : Een oriënterende studie ter onderbouwing van de evaluatie van de Natura 2000-doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Wageningen Environmental Research (Wageningen). https://edepot.wur.nl/404086.

Van ’t Veer, R., 2022. Groeiend veen in Laag Holland. Conceptversie 14 juni 2022.

Van der Winden, J., and R. van Beusekom. 2015. Riet en ruimte voor de roerdomp. Vogelbescherming Nederland.

Van Diggelen, J., F. Smolders, L. Lamers, R. Hendriks, D. Kleijn, L. Turlings en P.-J. Westendorp. 2013. Onderzoek naar een duurzaam beheer van het Wormer- en Jisperveld. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Vereniging Natuurmonumenten, 2013.04.

Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, and E. de Swart. 2021a. Evaluatie Natura 2000 beheerplan Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. Sweco Nederland B.V.

Van Dijk, R., D. de Vries, J.-W. Wolters, and E. de Swart. 2021b. Ecologische visie Wormer- en Jisperveld, Kalverpolder en Engewormer. Inventarisatie van natuurdoelen en van de knelpunten voor de natuurdoelrealisatie van Wormer- en Jisperveld, Kalverpolder en Engewormer.

Van Dijk, G., Van ’t Veer, R., Cusell, C. en M. van Ursem, 2022. Onderzoek naar herstelmaatregelen voor het behoud van brakke natuur in het Guisveld. Tussentijdse rapportage.

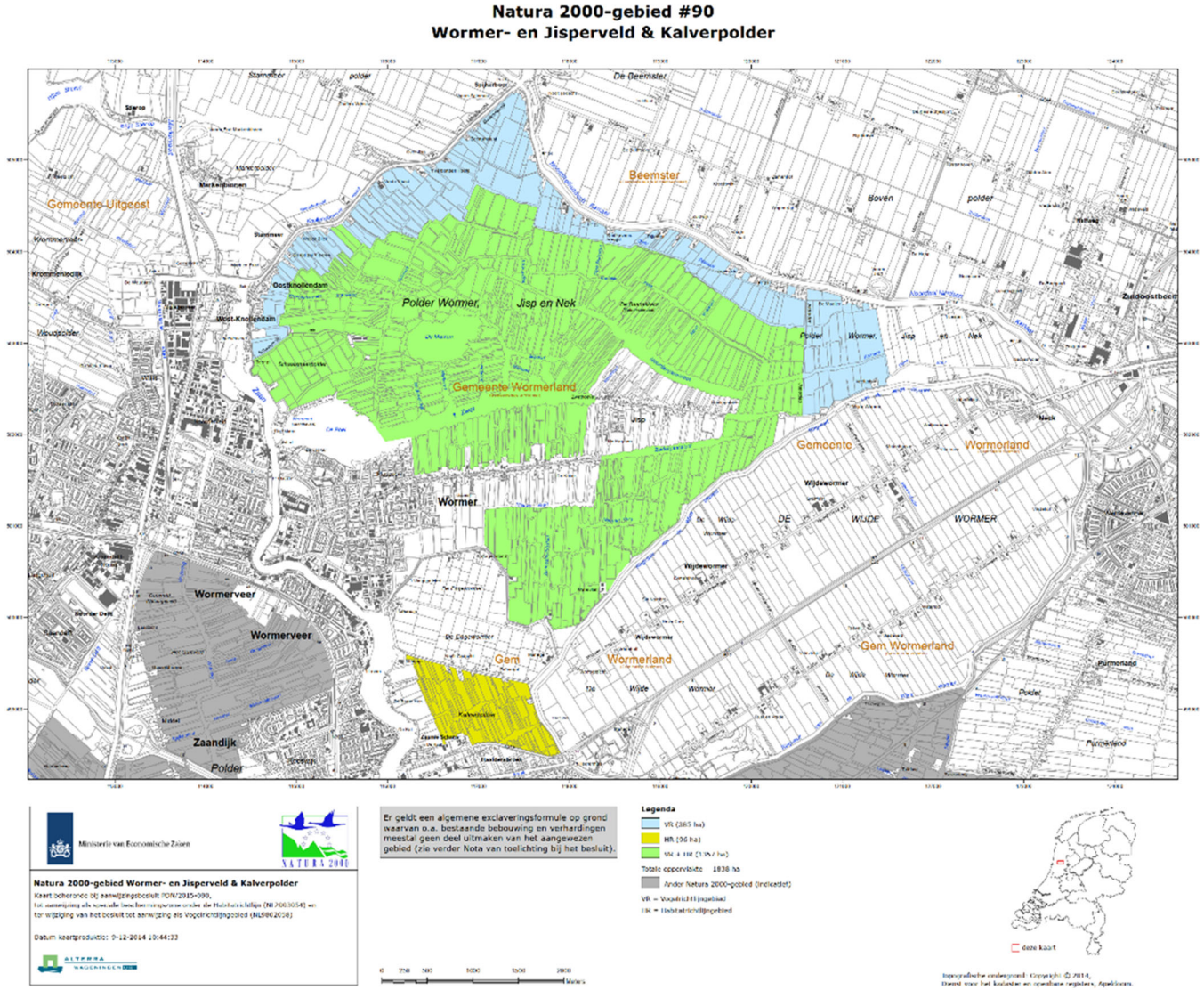
Bijlage 1 Samenstelling projectgroep en klankbordgroep

Bij de totstandkoming van dit beheerplan zijn de volgende partijen betrokken geweest:

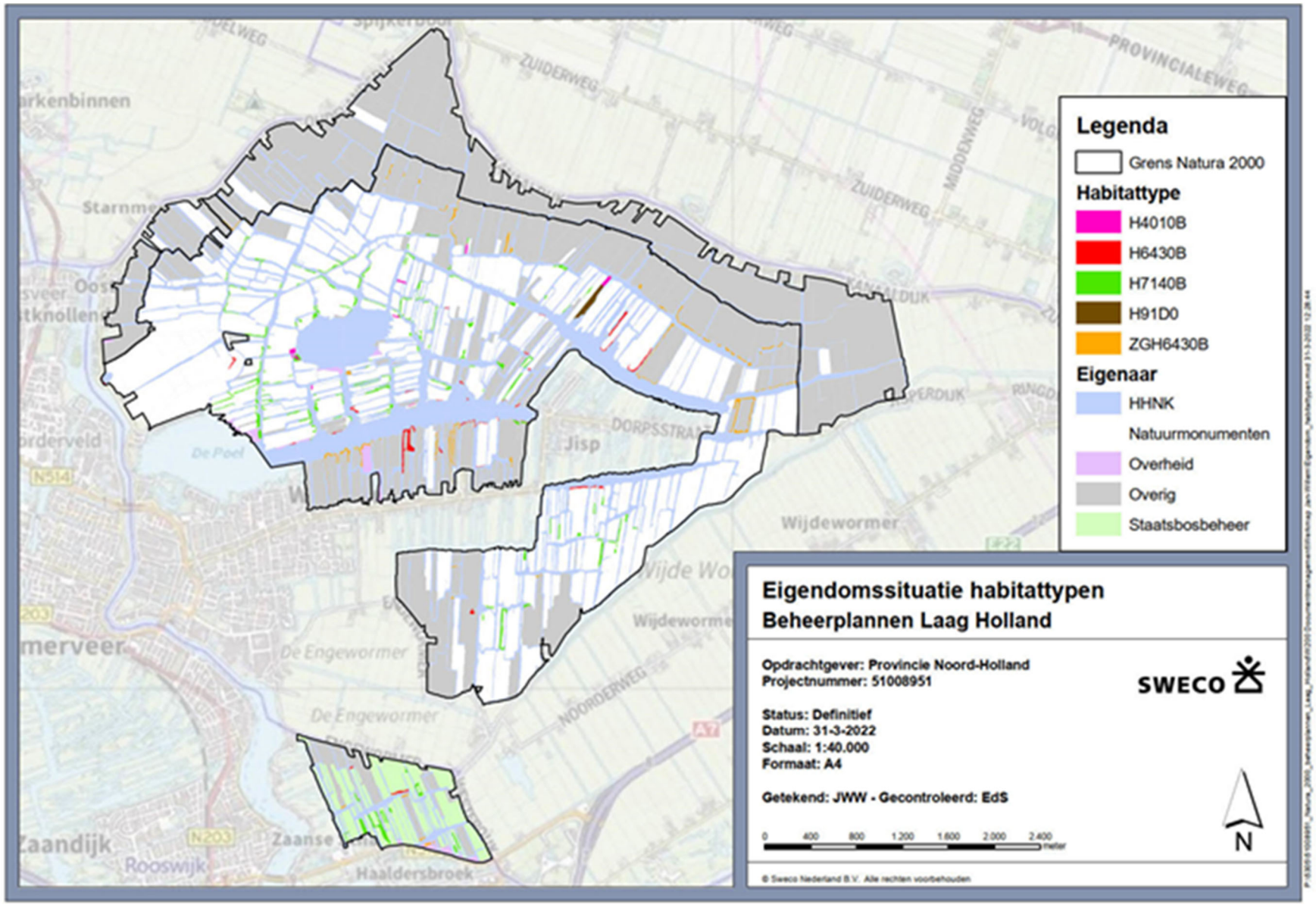
- Projectgroep bestaande uit:
    - Natuurmonumenten
    - Staatsbosbeheer
    - Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
    - Gemeente Wormerland
    - Gemeente Zaanstad
    - Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
    - Provincie Noord-Holland

- Klankbordgroep bestaande uit:
    - LTO Noord
    - Platform Zaanse Veenweidegebieden
    - Faunabeheereenheid Noord-Holland

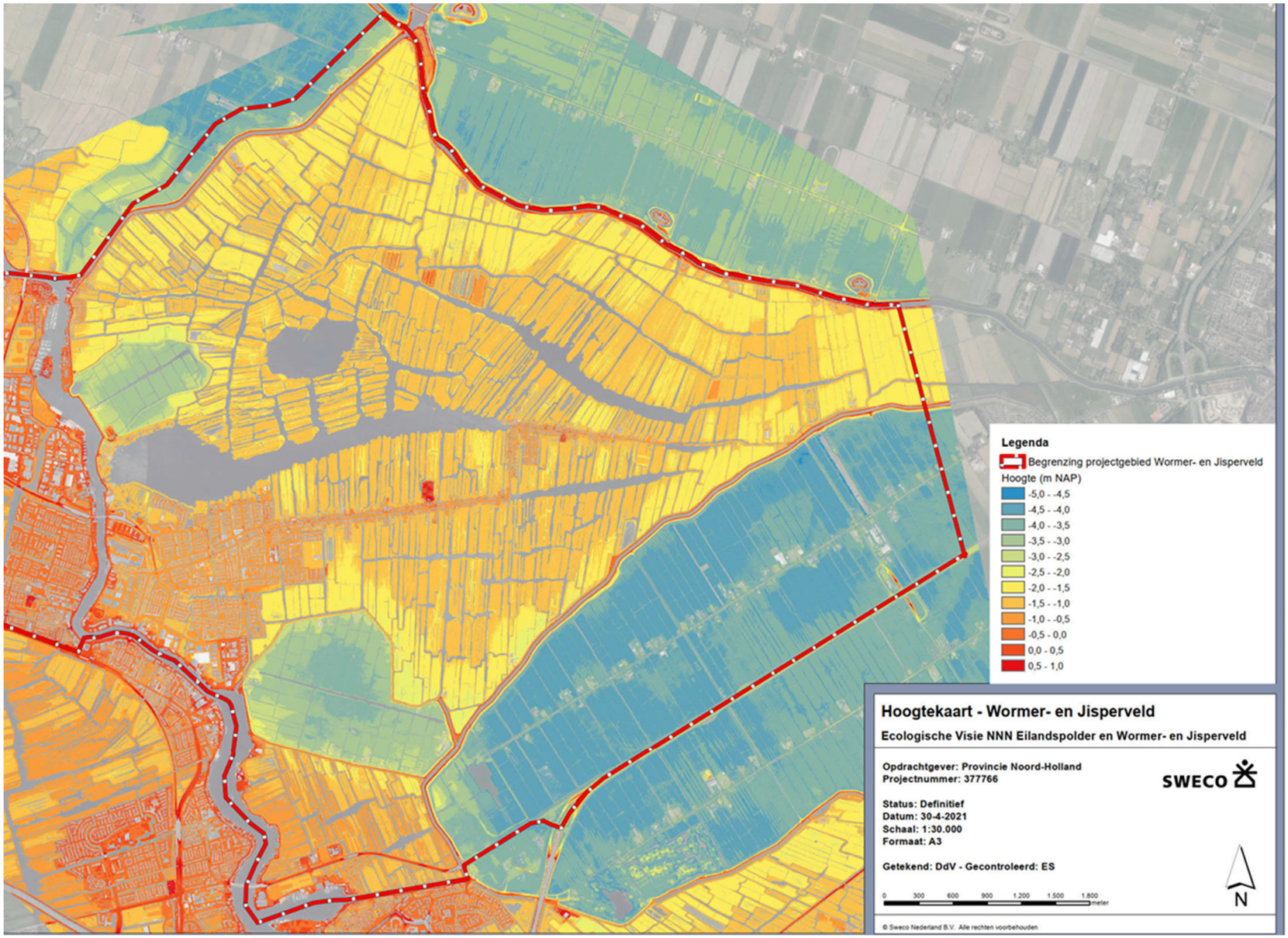
Bijlage 2 Kaartbijlage

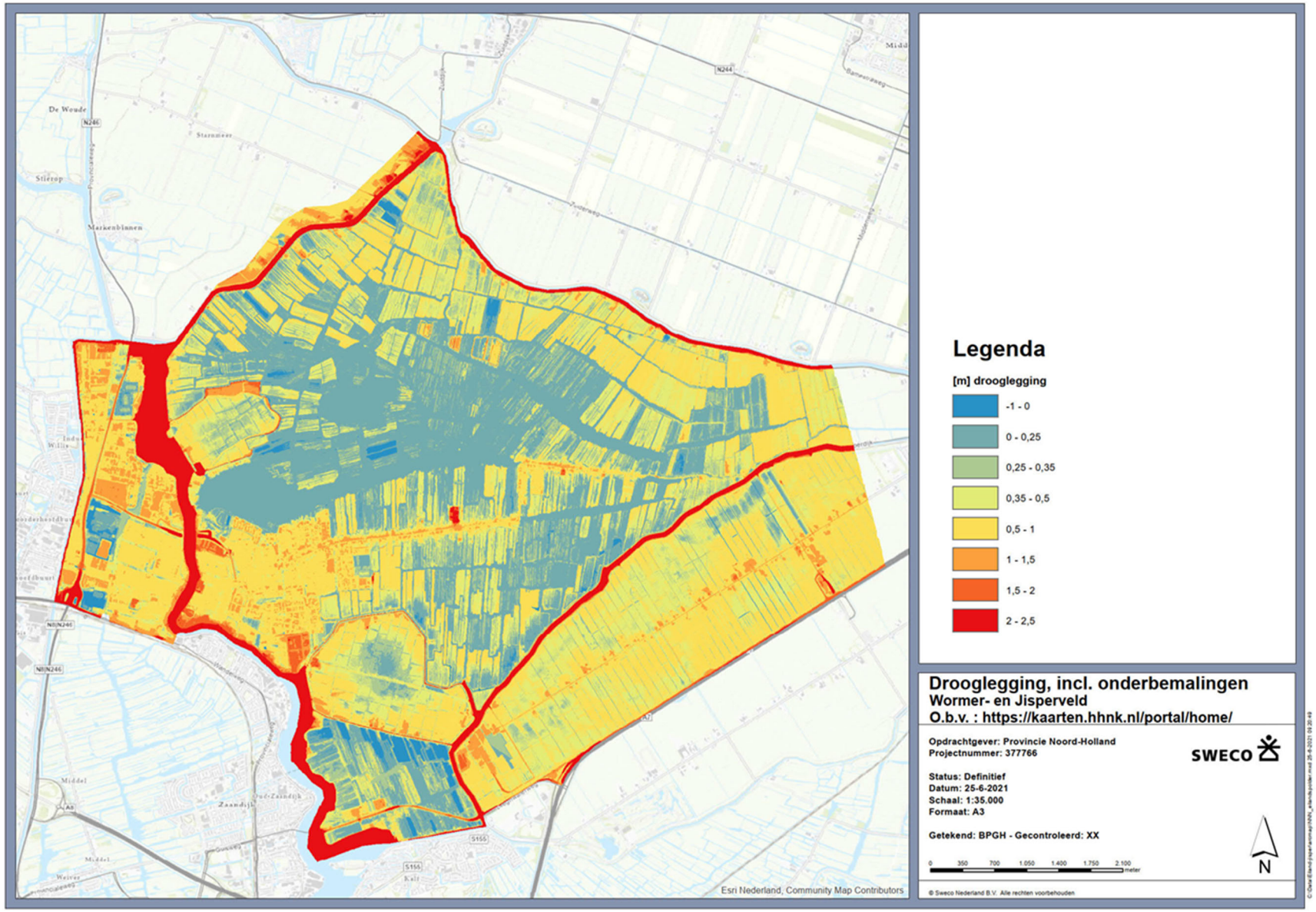
Figuur 1. *Begrenzing van het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. Kaart horend bij het aanwijzingsbesluit (PDN/2015-090) Blauw: Vogelrichtlijngebied (385 ha), geel: Habitatrichtlijngebied (96 ha) en groen: Vogel- en Habitatrichtlijngebied (1357 ha)*

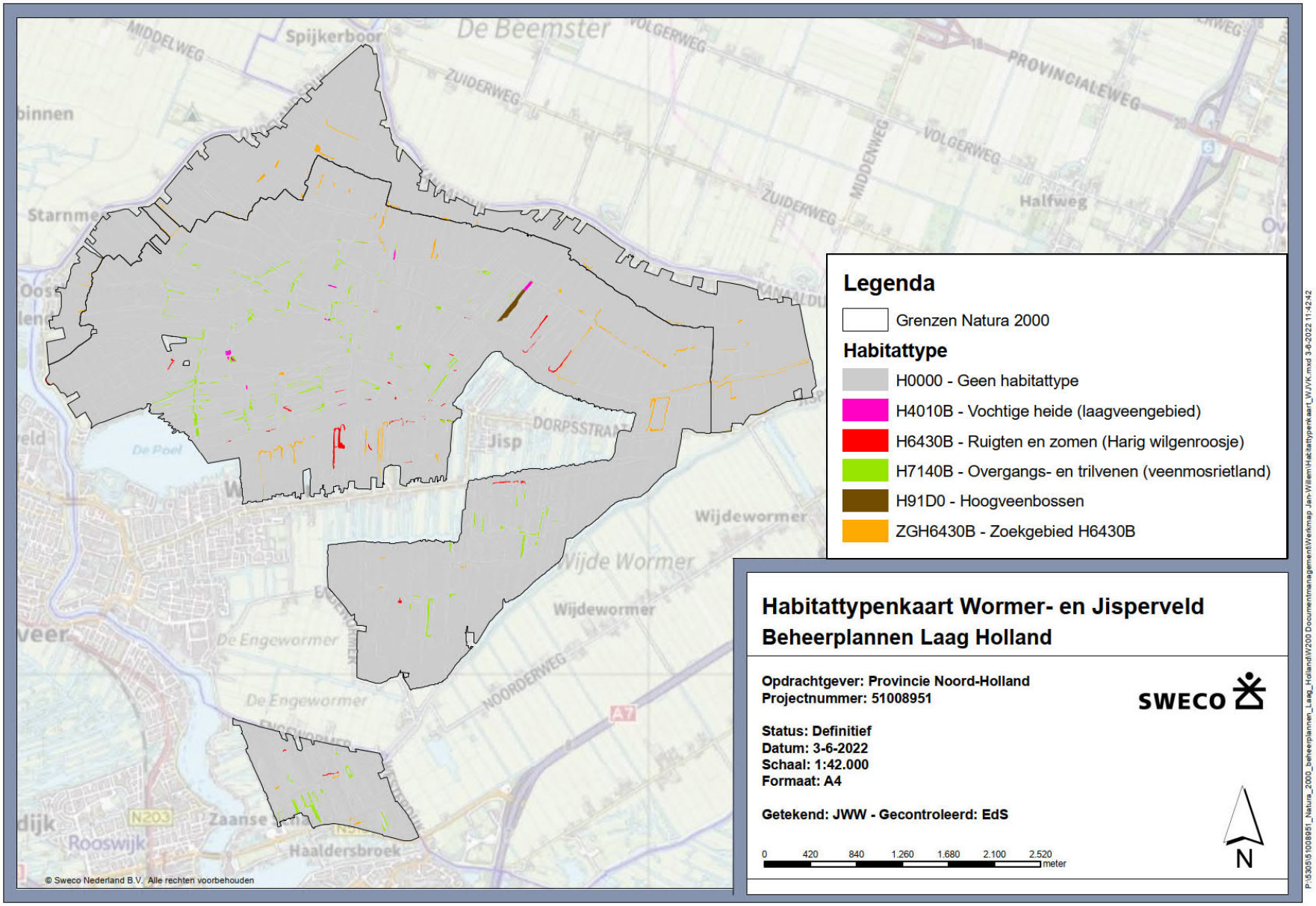
Figuur 2. Eigendomssituatie Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. Tevens is de ligging van kwalificerend habitat aangegeven.

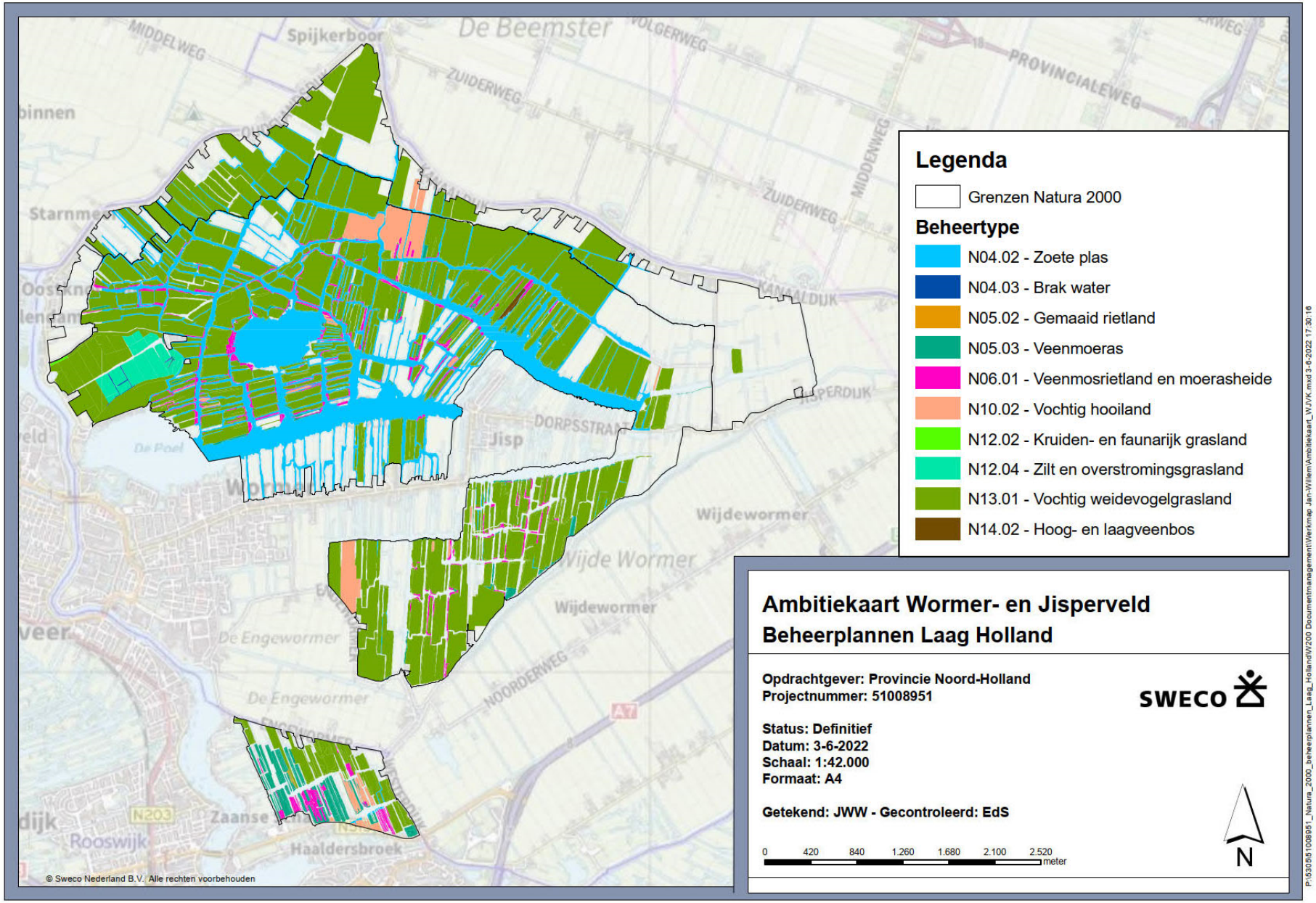
Figuur 3. Hoogteligging.

Figuur 4. *Berekende drooglegging. De drooglegging is het verschil tussen de maaiveldhoogte en het oppervlaktewaterpeil. Bij een drooglegging van 0,20 m bijvoorbeeld ligt het oppervlaktewaterpeil 0,20 m beneden het maaiveld. Bij een positieve drooglegging is het oppervlaktewaterpeil hoger dan het maaiveld*

Figuur 5. *Habitattypenkaart. T0-kaart versie N2K_HK_90_Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder_V12. De meest recente gegevens zijn beschikbaar op www.ndvh.nl (Nationale Databank Vegetatie- en habitatkarteringen).*

Figuur 6. Ambitiekaart uit het Natuurbeheerplan 2022

Bijlage 3 Beschrijving en toetsing van het huidige gebruik

1 Werkwijze

Deze bijlage bevat de beschrijving en beoordeling van het huidige gebruik. De effecten van het huidig gebruik worden beoordeeld ten opzichte van de referentietoetsingsdatum 24 maart 2000, zijnde het eerste moment van aanwijzing van het gebied als Vogelrichtlijngebied. Deze datum is hiermee impliciet ook van toepassing op de doelen voor het Habitatrichtlijngebied, dat hier ruimtelijk met uitzondering van Kalverpolder mee overlapt. In het kader van de beoordeling is onderzocht in hoeverre het 'huidig gebruik' sinds deze datum heeft geleid tot effecten op de kwaliteit en omvang van habitattypen en leefgebieden van soorten waarvoor het gebied is aangewezen. 'Huidig gebruik' dat voor de referentietoetsingsdatum al aanwezig was zal in de regel geen invloed hebben op de verandering van de kwaliteit ten opzichte van de referentiedatum, tenzij het gaat om na-ijleffecten, die pas op de langere termijn optreden. In het eerste geval behoeft geen toetsing te worden uitgevoerd, in het tweede geval wel. 'Huidig gebruik' dat pas na 2000 gestart of gewijzigd is, kan wel een effect op omvang en/of kwaliteit hebben gehad en vormt het belangrijkste deel van de toetsing in dit hoofdstuk.

Activiteiten waarvoor reeds een vergunning is verleend in het kader van de Wet natuurbescherming (of in het verleden van de Natuurbeschermingswet 1998) behoeven uiteraard niet opnieuw te worden getoetst en worden in de toetsing dan ook buiten beschouwing gelaten. Illegale of verboden activiteiten worden niet getoetst en zijn dan ook verder buiten beschouwing gelaten in de beschrijving en toetsing van het huidige gebruik.

De effecttypen waarop wordt getoetst zijn: vernietiging/fysieke aantasting, vermesting en verzuring, verontreiniging, vernatting/verdroging en verstoring door licht/geluid/beweging/betreding.

De selectie van effecten uit de effectenindicator heeft plaatsgevonden op basis van de gevoeligheid van habitattypen en soorten waarvoor Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder is aangewezen als Natura 2000-gebied. In tabel 1 zijn de mogelijke relaties tussen de Natura 2000-instandhoudingsdoelen en effecttypen weergegeven. De relaties zijn afgeleid van de effectenindicator[6] aangevuld met conclusies uit diverse onderzoeken en expert judgement.

Tabel 1. Gevoeligheid van de Natura 2000-doelen voor effecttypen (oranje = gevoelig, groen = niet/beperkt gevoelig), op basis van de Effectenindicator van het ministerie van LNV, onderzoeken en expert judgement.

Effecttype	Vernietiging/ fysieke aantasting	Vermesting/ verzuring	Verontreiniging	Vernatting/ verdroging	Verstoring door geluid/licht/ beweging
H4010B Vochtige heiden					
H6430B Ruigten en zomen					
H7140 Overgangs- en trilvenen					
H91D0 Hoogveenbossen					
H1134 Bittervoorn					
H1149 Kleine modderkruiper					
H1163 Rivierdonderpad					
H1318 Meervleermuis					
H1340 Noordse Woelmuis					
A021 Roerdomp					
A151 Kemphaan					
A295 Rietzanger					
A050 Smient					
A056 Slobeend					

[6] Effectenindicator LNV

Effecttype	Vernietiging/ fysieke aantasting	Vermesting/ verzuring	Verontreiniging	Vernatting/ verdroging	Verstoring door geluid/licht/ beweging
A156 Grutto					

Tekstkader 1. Inkadering van effecten van verstoring door geluid/licht/beweging van huidig gebruik op verstoringsgevoelige Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten

Diverse vormen van het huidige gebruik kunnen een verstorend effect hebben. Als deze verstoring al op de referentiedatum in het gebied aanwezig was en niet is toegenomen, dan kan er in het algemeen van uit worden gegaan dat het voorkomen van (leefgebieden van) verstoringsgevoelige soorten hieraan is aangepast. Voortzetting van dit huidige gebruik zal daarmee in de regel niet leiden tot negatieve effecten op de betreffende soorten. Dit geldt voor soorten die niet onder hun instandhoudingsdoelstelling zijn en/of geen negatieve trend vertonen.

Van de voor het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder aangewezen vogelsoorten zijn vooral (broed)vogels gevoelig voor verstoring door geluid, licht en beweging. Verstoringsafstanden van vogels zijn deels onderzocht en gerapporteerd in o.a. Livezey et al. (2016) en Krijgsveld et al. (2022). Deze gevoeligheid is met name van belang voor broedvogels, die sterk plaatsgebonden zijn. Deze kunnen maar beperkt uitwijken, omdat geschikt habitat niet overal voorhanden is en gedurende het broedseizoen aan hun nestplaats gebonden zijn. Voor foeragerende en rustende niet-broedvogels zijn er in Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder weliswaar uitwijkmogelijkheden, maar moet eveneens worden getoetst of verstoring niet leidt tot effecten op de omvang van de populatie. Voor de aangewezen (verstoringsgevoelige) broedvogelsoorten die zich onder hun instandhoudingsdoelstelling bevinden en/of soorten die negatieve aantalstrends laten zien geldt dat er maatregelen in het kader van het beheerplan worden opgesteld om de doelen te behalen door het treffen van maatregelen vanuit andere beleidskaders (bijvoorbeeld maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water kunnen leiden tot verbetering van waterkwaliteit, wat vervolgens bij zou kunnen dragen aan uitbreiding van leefgebieden van de roerdomp). Bij het uitwerken van de maatregelen, waaronder het bepalen van geschikte locaties waar nieuwe leefgebieden en habitatherstel kunnen worden gerealiseerd, wordt er rekening gehouden met het huidige gebruik binnen het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder.

Ook de kwalificerende Habitatrichtlijnsoorten zijn gevoelig voor verstoring. Voor de meervleermuis, die het gebied uitsluitend tussen zonsondergang en zonsopkomst gebruikt om te foerageren, betreft het met name gevoeligheid voor lichtverstoring. De meervleermuis mijdt veelal sterk verlichte wateroppervlaktes (Spoelstra et al., 2017). Op de plassen en vaarten, langs oevers en boven vochtige weilanden waar de meervleermuis veelal foerageert zal een groot deel van het oppervlakte onverlicht zijn, waardoor er voldoende onverstoord foerageergebied voor de meervleermuis aanwezig blijft voor het behoud van de huidige populatie.

De kwalificerende vissoorten kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad zijn gevoelig voor geluidverstoring (Van Opzeeland et al., 2007). Deze gevoeligheid betreft vooral harde onverwachte geluiden die tot grote drukverschillen onderwater kunnen leiden, zoals heiwerkzaamheden. Ook langsvarende motorboten kunnen vissen verstoren, maar voor kleinere boten zoals sloepen geldt dat de effectafstand naar verwachting beperkt is en hiermee ook de gevoeligheid.

Gevoeligheid van de noordse woelmuis voor verstoring door geluid, licht en beweging is naar verwachting beperkt. Zoogdieren lijken veelal beperkt gevoelig voor verstoring door geluid (Kleijn, 2008) en hoewel verlichting nachtelijke activiteit zou kunnen onderdrukken, is de afstand waarover dat een effect heeft veelal beperkt (Longcore & Rich, 2004; Spoelstra et al., 2015). Omdat de noordse woelmuis pas binnen enkele meters verstoord wordt, wordt deze als beperkt gevoelig beschouwd.

De toetsing van het huidige gebruik wordt beschreven per hoofdcategorie huidig gebruik. Per hoofdcategorie wordt een gegroepeerde beschrijving van mogelijke effecttypen weergegeven, toegespitst op de voor deze effecten gevoelige soorten en habitattypen en uiteindelijk te verwachten effecten. Indien geconcludeerd wordt dat er geen effecten zijn, dan geldt dat onder de aangegeven specificaties.

In hoofdstuk 2 van deze bijlage is per hoofdcategorie huidig gebruik bij de toetsing aangegeven in welke categorie het betreffende gebruik valt:
1 Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden
2 Vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden

3 Activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig blijven zijn en blijven
4a Niet-vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden
4b Niet-vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

In hoofdstuk 5 van dit beheerplan zijn de categorieën nader omschreven.

2 Beschrijving en toetsing

2.1 Natuurbeheer

Regulier natuurbeheer
Het reguliere natuurbeheer bestaat op hoofdlijnen uit maaien, begrazen, bestrijden exoten, verwijderen opslag, rietbranden en peilbeheer. Het gaat hierbij om regulier (jaarlijks) en periodiek beheer dat nodig is voor of direct verband houdt met het beheer van het Natura 2000-gebied. Deze activiteiten worden conform de Gedragscode Natuurbeheer uitgevoerd. Voor rietbranden geldt bovendien dat het riet eerst gemaaid dient te worden en daarna buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties verbrand dient te worden. Het deponeren van het maaisel mag alleen buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties. Voor maaien van rietland, zie paragraaf 2.3, kopje ‘Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren’.

Maatregelen die nodig zijn voor of verbandhouden met het beheer van Natura 2000-gebieden zijn conform art. 2.7, lid 2 Wnb niet vergunningplichtig. De activiteiten in het kader van regulier natuurbeheer kunnen derhalve zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen, onder boven beschreven voorwaarden (categorie 4a).

Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer
De terreinbeheerders inventariseren het eigen beheergebied eens in de zes jaar in het kader van het SNL volgens de protocollen van BIJ12. Dit omvat een gerichte inventarisatie van kenmerkende flora en fauna (o.a. broedvogels, libellen, dagvlinders, sprinkhanen) eens per 6 jaar en vegetatiekartering eens per 12 jaar afhankelijk van de aanwezige beheertypen. Daarnaast zijn er landelijke en provinciale meetnetten, waarbinnen frequente monitoring plaatsvindt, o.a. een telling van overwinterende vogels volgens het protocol midwintertelling van Sovon. De terreinbeheerders doen verder onderzoek naar de meest geschikte locaties voor het uitvoeren van de natuurherstelmaatregelen. Daarnaast wordt er door derden (bijvoorbeeld universiteiten of vrijwilligers) met toestemming van en in overleg met de terreinbeheerders onderzoek gedaan. Het gaat bijvoorbeeld om flora- en vegetatieonderzoek, faunaonderzoek en hydrologische monitoring. Door rekening te houden met kwetsbare locaties van habitattypen en leefgebied van soorten en met kwetsbare perioden van verstoringsgevoelige soorten worden significante effecten van deze activiteiten voorkomen. Voor activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek geldt dat deze activiteiten door of onder toezicht van een terreinbeheerder worden uitgevoerd en in dat geval vergunningvrij kunnen plaatsvinden (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten uit te sluiten?	Categorie
Regulier natuurbeheer	Ja	4a
Monitoring en onderzoek	Ja, onder voorwaarden	4b

2.2 Faunabeheer en schadebestrijding

Ganzen
Schadebestrijding en populatiebeheer van ganzen binnen het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder vindt plaats door de uitvoering van verschillende activiteiten. Deze activiteiten zijn beschreven in het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024[7], dat op 13 juli 2021 door GS is goedgekeurd. De activiteiten worden uitgevoerd op basis van:

[7] Te vinden op https://fbenoordholland.nl/bibliotheek

- de door GS afgegeven provinciale ontheffing voor het populatiebeheer van grauwe gans, brandgans, grote Canadese gans (*Branta canadensis*) en kleinste Canadese gans (*B. hutchinsii minima*)[8];
- de door GS afgegeven provinciale opdracht ten aanzien van de beperking van de populatie van de invasieve exoot nijlgans[9];
- de landelijke vrijstelling ex artikel 3.15 van de Wnb, juncto artikel 3.1 van het Besluit natuurbescherming (Bnb) en artikel 3.1 t/m 3.4 van de Regeling natuurbescherming (Rnb) voor zover het betreft de grote Canadese gans (*B. canadensis* en *B. hutchinsii hutchinsii*)
- de provinciale vrijstelling ex artikel 3.15 van de Wnb, zoals opgenomen in artikel 4.7, 4.8 en 4.10 van de Omgevingsverordening NH2020[10] voor grauwe gans, brandgans en kolgans.

Uit de “Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder” (Hüsken en De Nijs, 2022) is gebleken dat negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen (habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten, Vogelrichtlijnsoorten (broedvogels en niet-broedvogels)) kunnen worden uitgesloten bij uitvoering van de in tabel 2a genoemde activiteiten voor het beheer van de grauwe gans, brandgans, Canadese gans (B. *canadensis, B. hutchinsii hutchinsii en B. hutchinsii minima*) en nijlgans, inclusief verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen, in al hun verschijningsvormen, onder de in tabel 2b genoemde voorschriften en beperkingen.

Koppel- en voorjaarsafschot en nazomerafschot wordt uitgevoerd met gebruikmaking van de volgende middelen: Hagelgeweer (kaliber 12), kogelgeweer (maximaal kaliber .243), geluiddemper en hond. Om op locatie te komen zal het Natura 2000-gebied met voertuigen en/of vaartuigen worden betreden. Tijdens het verplaatsen binnen het Natura 2000-gebied wordt gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden, waarbij kwetsbare habitattypen zo min mogelijk worden betreden.

Ruivangsten worden uitgevoerd door te voet op het land, of met meerdere boten te water rustig ruiende ganzen op te drijven richting een op het land opgebouwde vangkraal. Na de vangst worden ganzen in een container geleid waar ze worden gedood met behulp van CO_2. De vanglocaties worden voorafgaand in samenspraak met ecologische deskundigen bepaald.

De uitvoering van de activiteiten is in handen van een ‘Gecoördineerd Beheerteam’, dat onder de algehele coördinatie van de Faunabeheereenheid Noord-Holland staat. De uitvoering van de activiteiten wordt afgestemd met een ter zake ecologisch deskundige[11].

De in tabel 2a genoemde ganzenbeheeractiviteiten nestbehandeling, ruivangsten en (koppel)afschot kunnen voor zover getoetst in de “Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder” (Hüsken en De Nijs, 2022) vergunningvrij worden uitgevoerd conform de in tabel 2b genoemde voorschriften en beperkingen. De tabel 2a-activiteiten zijn als vergunningvrij in het beheerplan opgenomen, waarbij het beheerplan de vergunning vormt (categorie 2). Op terreinen die in beheer zijn bij terreinbeheerders geldt steeds de voorwaarde dat faunabeheer en schadebestrijding door of in afstemming met de terreinbeheerder wordt uitgevoerd.

Tabel 2a. Ganzenbeheeractiviteiten, weergegeven per type, periode, tijd en soort. Soort: grauwe gans (1), brandgans (2), Canadese gans (grote en kleinste) (3), nijlgans (4) en verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen in al hun verschijningsvormen (5).

#	Maatregel	Periode	Restricties	Soort
1	Koppel- en voorjaarsafschot	1 februari t/m 30 april	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	1,2,3,4, 5
2	Nazomerafschot	1 augustus t/m 30 september	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	2,3,4,5
3	Nestbehandeling	1 maart t/m 30 september	Overdag	1,2,3,4,5
4	Ruivangsten	1 mei t/m 31 juli	Overdag	1,2,3,5

Tabel 2b. Voorschriften en beperkingen

Algemene voorschriften

[8] De ontheffing met kenmerk OD.357591, d.d. 1 februari 2022, geldig tot en met 31 januari 2024
[9] De opdracht met kenmerk 1151887/1151928, d.d. 10 december 2018, geldig tot en met 30 november 2024
[10] Zie https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR646089

1. Aan alle binnen de beschreven vrijgestelde activiteiten werkzame personen, waaronder het personeel van derden, dient een toereikende schriftelijke instructie te zijn verstrekt door FBE die is gericht op het voorkomen en uitsluiten van activiteiten die tot gevolg (kunnen) hebben dat de hier genoemde voorschriften niet worden nageleefd.
2. Alle door of namens Gedeputeerde Staten gegeven aanwijzingen dienen onverwijld te worden opgevolgd.
3. Indien bij de uitvoering van de vergunde handelingen incidenten plaatsvinden waardoor onbedoeld schade aan het Natura 2000-gebied optreedt, waaronder ook het vrijkomen van schadelijke stoffen valt, dient hiervan onverwijld melding te worden gemaakt bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord via postbus@odnhn.nl, onder overlegging van alle relevante gegevens.
4. De uitvoering van de activiteiten dient te worden afgestemd met een ter zake ecologisch deskundige[11]. De uitvoerder dient van deze afstemming documentatie bij te houden waaruit duidelijk blijkt welke uitkomsten, afspraken en overige relevante informatie uit deze afstemming zijn gevormd. Onderstaande dient jaarlijks in ieder geval te worden afgestemd en geregistreerd:
    a) Jaarlijks dient, voorafgaand aan de start van de activiteiten, afstemming plaats te vinden omtrent de variatie in plas-drasgebieden en de daarbij behorende verwachte ‘hotspots’ van foerageer/pleister/slaapplaatsen van de grutto.
    b) Jaarlijks dient, voorafgaand aan de start van de activiteiten, afstemming plaats te vinden omtrent de variatie in broedlocaties van de roerdomp en kemphaan.
    c) Jaarlijks dienen de kaarten van de verstoringsvrije zones als bedoeld in voorschriften 10 en 12 te worden geactualiseerd.
5. De documentatie en registratie zoals opgenomen in voorschrift 4 dient jaarlijks voor 1 februari van het betreffende kalenderjaar te worden verzonden naar het bevoegd gezag. Het dient verzonden te worden naar Natura2000@noord-holland.nl.

Habitattypen- en soorten

6. Habitattypen H4010B - Vochtige heiden (laagveengebied), H6430B - Ruigten en zomen (harig wilgenroosje), H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) en H91D0 - Hoogveenbossen dienen bij de uitvoering van de vergunde activiteiten niet te worden betreden met voertuigen. Betreden te voet vindt minimaal plaats en enkel ter uitoefening van ruivangsten of nestbehandeling, waarbij het terrein maximaal één keer per jaar wordt betreden.
7. Golfslag en aantasting van drijvende en/of onderwatervegetatie en verstoring van soorten dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Boten die voor het beheer en schadebestrijding worden gebruikt dienen zich daarom met een snelheid van maximaal 5 km/u door het Natura 2000-gebied ‘Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder’ te verplaatsen.
8. Bij de uitvoering van de activiteiten wordt geen gebruik gemaakt van verlichting. Dit om verstoring van de meervleermuis te voorkomen.

Voorschriften afschot

9. Rondom de hotspots van de grutto, zoals vastgesteld in voorschrift 4a, en de broedgebieden van de roerdomp en kemphaan, zoals vastgesteld in voorschrift 4b, dient koppel-, voorjaars- en nazomerafschot uitsluitend op meer dan 300 meter afstand te worden uitgevoerd. Voor de grutto geldt dit enkel in de maanden maart en april.
10. Koppel- en voorjaarsafschot (februari t/m april) wordt niet uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de smient, slobeend en grutto, zoals weergegeven in figuur 5-1 op pagina 66 van de PB.
11. Koppel- en voorjaarsafschot in deelgebied 1, zoals weergegeven in figuur 1, vindt vanaf 1 februari tot en met 31 maart uitsluitend na zonsopgang tot vóór zonsondergang plaats. Dit om verstoring van smienten te voorkomen.
12. Nazomerafschot (augustus t/m september) wordt niet uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de slobeend, zoals weergegeven in figuur 5-3 op pagina 68 van de PB.

[11] Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Hij voldoet aan een of meer van deze punten:

- hij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- hij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- hij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
- hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.

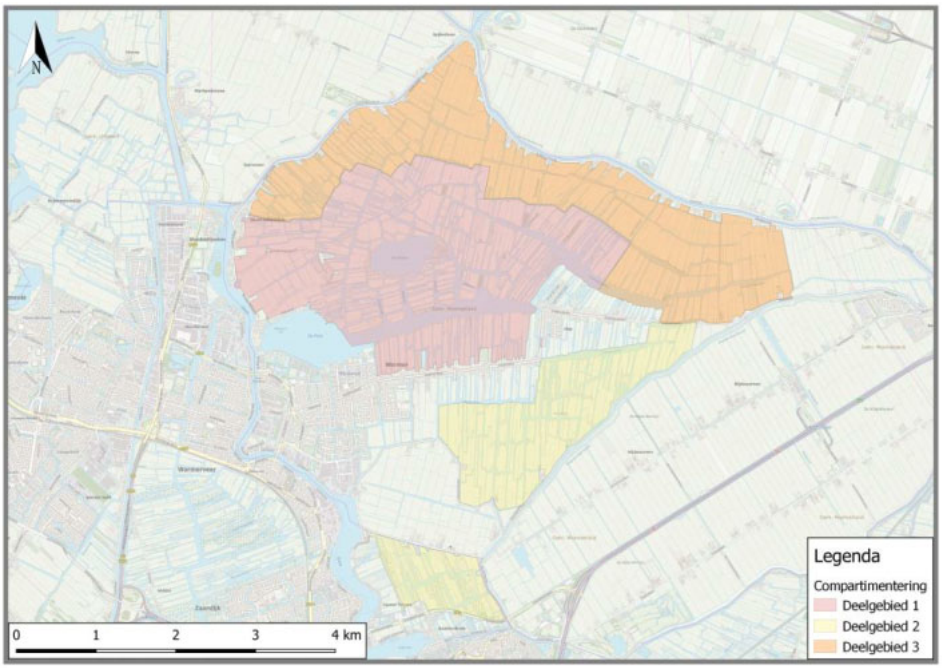
13. Bij afschot dient te allen tijde gebruik gemaakt te worden van een geluiddemper.
14. Uitvoering van afschot mag maximaal op 2 dagen per week plaatsvinden per deelgebied (zie figuur 1).
15. Er zijn bij afschot maximaal twee uitvoerders actief per deelgebied (zie figuur 1) en deze dienen gezamenlijk op te treden.
16. Uitvoering van afschot vindt per dag slechts in één deelgebied plaats (zie figuur 1).
17. Er worden per dag per deelgebied (zie figuur 1) maximaal 40 schoten genomen.

Voorschriften nestbehandeling

18. Om aantasting van nestlocaties van de broedvogels roerdomp, kemphaan en de rietzanger te voorkomen, worden de broedhabitats nabij broedgevallen niet betreden voor nestbehandeling.
19. Nestbehandeling ten tijde van voorjaars-, koppel- en nazomerafschot wordt uitsluitend uitgevoerd door de uitvoerders als bedoeld in voorschrift 15.
20. Nestbehandeling wordt in de periode van mei tot en met juli per deelgebied (zie figuur 1) maximaal 3 dagen uitgevoerd.
21. Bij nestbehandeling in de periode van mei tot en met juli zijn maximaal twee uitvoerders actief per deelgebied (zie figuur 1) en deze dienen gezamenlijk op te treden.
22. Uitvoering van nestbehandeling in de periode van mei tot en met juli vindt in maximaal één deelgebied (figuur 1) tegelijk plaats.

Voorschriften ruivangsten

23. Rondom de broedlocaties van de kemphaan, zoals vastgesteld in voorschrift 4b, dienen ruivangsten uitsluitend op meer dan 100 meter afstand te worden uitgevoerd.
24. Bij uitvoering van ruivangsten dienen rietkragen van meer dan 3 meter breed en rietvelden niet te worden betreden. Dit om verstoring van rietzangers en roerdompen te voorkomen.
25. Ruivangsten worden per deelgebied (zie figuur 1) maximaal 4 keer per jaar uitgevoerd.
26. Er wordt niet meer dan 1 ruivangst tegelijkertijd op hetzelfde tijdstip uitgevoerd. Dit om te allen tijde voldoende rust te garanderen in andere deelgebieden (zie figuur 1).
27. Het opdrijven van ganzen naar de vangkraal wordt door maximaal 8 personen uitgevoerd.
28. Binnen de habitattypen H4010B - Vochtige heiden (laagveengebied), H6430B - Ruigten en zomen (harig wilgenroosje), H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) en H91D0 - Hoogveenbossen worden geen vangkralen en/of containers geplaatst tenzij op duidelijke aanwijzing van de natuurbeheerder.

Figuur 1. Compartimentering Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

Vos
Om instandhoudingsdoelen te behalen kan het beheren van vossen noodzakelijk zijn. Hiervoor is een geldige ontheffing of vrijstelling nodig.

Door gebruik te maken van kunstburcht, mobiele vangkooi en geweer met geluiddemper en nachtzichtapparatuur is het beheer relatief stil, effectief en efficiënt uit te voeren met minimale verstoring naar de omgeving en van broedende vogels. Negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelen als gevolg van de verstoring tijdens het bestrijden van vos kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten. Er dient rekening te worden gehouden met betredingsgevoelige vegetatie (habitattypen). Voorwaarde is dat gevoelige percelen (groeiplaatsen van kwalificerende habitattypen), inclusief recent herstelde percelen en zoekgebieden, gemeden dienen te worden. Extensieve betreding hiervan is, indien noodzakelijk, alleen mogelijk in afstemming met de terreinbeheerder.

Bij gebruik van een geldige ontheffing of vrijstelling voor het beheer van de vos kan, mits uitgevoerd conform de bijbehorende voorschriften, het beheer als zijnde vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen. Op terreinen die in beheer zijn bij terreinbeheerders geldt bovendien de voorwaarde dat faunabeheer en schadebestrijding door of in afstemming met de terreinbeheerder wordt uitgevoerd (categorie 4b).

Bestrijding muskusrat en bever
Langs de randen van de watergangen worden het gehele jaar rond muskus- en beverratten bestreden met behulp van klemmen, fuiken, vangkooien en eventueel honden en vuur-, gasdruk- en luchtdrukwapens. In principe betreedt één persoon het gebied. In geval van een hoge populatie kunnen er tijdelijk enkele personen in het gebied zijn. Omdat het plaatsen en legen van de klemmen en vangkooien ook buiten de reguliere infrastructuur plaatsvindt, dient betreding van locaties met kwetsbare habitattypen en leefgebieden/periodes van verstoringsgevoelige soorten zoveel mogelijk te worden voorkomen om de effecten van aantasting en verstoring te voorkomen. Bestrijding van muskusrat en beverrat kan als vergunningvrije activiteit in het beheerplan worden opgenomen onder voorwaarde dat aanwijzingen van de terreinbeheerder moeten worden opgevolgd (aanwijzingen met betrekking tot de periode, het tijdstip en de wijze van bemachtiging) (categorie 4b).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Faunabeheer en schadebestrijding (vos, muskusrat en beverrat)	Ja, onder voorwaarden	4b
Faunabeheer en schadebestrijding (ganzen en nijlgans)	Ja, onder voorwaarden	2

2.3 Waterbeheer

Binnen het Natura 2000-gebied is Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) verantwoordelijk voor het waterbeheer (kwaliteit en kwantiteit). Relevante activiteiten zijn: peilbeheer, onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren en onderhoud waterhuishoudkundige werken.

Vigerende peilbeheer
Het waterbeheer wordt op basis van watergebiedsplannen en vastgestelde vigerende peilbesluiten uitgevoerd. De huidige peilbesluiten zijn vastgesteld door Gedeputeerde Staten en zijn onherroepelijk. Bij het vaststellen van de huidige peilbesluiten heeft een afstemming met (onder andere) de natuurfunctie plaatsgevonden en heeft een toetsing aan de instandhoudingsdoelen plaatsgevonden en zijn significant negatieve effecten uitgesloten. Een uitzondering hierop is de zakkingsclausule. Het huidige peilbeheer met uitzondering van de zakkingsclausule kan vergunningvrij worden opgenomen (categorie 4a).

Nieuwe/herzieningen van peilbesluiten en de toepassingen van de zakkingsclausule moeten afgestemd zijn op gebiedsfuncties en ecologische vereisten van habitattypen. Een toetsing van deze activiteiten aan Natura 2000-doelen moet plaatsvinden teneinde significante effecten te voorkomen. Nieuwe/herzieningen van peilbesluiten dient per peilbesluit beoordeeld te worden eveneens als toepassing van de zakkingsclausule. Deze activiteiten zijn vergunningplichtig als ze significante gevolgen kunnen hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Beheer en onderhoud
Om de bergings- en afvoercapaciteit binnen het watersysteem op orde te hebben en ook (recreatief) varen mogelijk te houden, wordt periodiek onderhoud gepleegd aan de hoofdwatergangen en recreatief water. Deze werkzaamheden bestaan uit het maaien van overvloedige plantengroei (soms meerdere malen per jaar) en het verrichten van kleinschalige onderhoudsbaggerwerkzaamheden, waarbij de bagger op de kant wordt gezet. De werkzaamheden worden uitgevoerd conform de Gedragscode Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming, bestendig beheer en onderhoud (Unie van Waterschappen, 2019), tussen september en maart. De kavelsloten in het gebied worden jaarlijks door de grondgebruikers geschoond waarbij het plantenmateriaal op de kant wordt gezet. Schonen van het plantenmateriaal kan ontwikkeling van veenmosrietland belemmeren en moet daarom buiten locaties met verlandingsvegetaties plaatsvinden.

Bij periodiek beheer en onderhoud wordt het maaisel en de bagger op de oevers geplaatst. Dit kan tot verruiging leiden. Wanneer ter plaatse van kwalificerende habitattypen het maaisel niet op de kant wordt gezet, worden deze effecten voorkomen. Het plaatsen van het maaisel en de bagger direct op de oevers kan leiden tot te hoge nutriëntenbelasting van de oppervlaktewateren (door het afspoelen van het maaisel/de bagger terug in de watergang) en moet derhalve voorkomen worden. Indien bagger of maaisel niet gedeponeerd kan worden langs een watergang, dient de aanliggende eigenaar in afstemming met het hoogheemraadschap een vervangende locatie aan te wijzen, buiten de kwalificerende habitattypen en de uitbreidingslocaties.

Bij het baggeren, herprofileren en maaien kan gewerkt worden in het leefgebied van de noordse woelmuis. Om significant negatieve effecten op het leefgebied van de noordse woelmuis te voorkomen, dienen de volgende maatregelen getroffen te worden: 1) controleer of gewerkt wordt in het leefgebied van de noordse woelmuis en deponeer geen materiaal op het leefgebied van de noordse woelmuis. 2) voer in het leefgebied van de noordse woelmuis een cyclisch gefaseerd beheer uit in rietvegetaties en trilveen- en natte (schraal)graslandvegetaties. Hierbij blijft 20% van de vegetatie twee jaar staan. Hiermee wordt bereikt dat er altijd minimaal één jaar oude, ongemaaide delen aanwezig zijn met voldoende dekking voor de noordse woelmuis en bovendien dat het riet niet verruigt. Uitgangspunt is dat de ongemaaide delen met elkaar in verbinding blijven staan, zodat de dieren (noordse woelmuis) zich gemakkelijk kunnen verplaatsen. Deze activiteiten dienen door of in afstemming met de natuurbeheerder te worden uitgevoerd.

De activiteiten in het kader van beheer en onderhoud kunnen vergunningvrij worden opgenomen onder de voorwaarden dat deze buiten locaties met verlandingsvegetatie worden uitgevoerd (categorie 4b). Daarbij moet tevens worden toegezien dat slootbagger of schoningsmateriaal niet op kwalificerend habitat of het leefgebied van de noordse woelmuis wordt gedeponeerd en dat er geen uit- en afspoeling van nutriënten naar oppervlaktewateren plaatsvindt. Verder mag het maaisel alleen buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties worden gedeponeerd.
Om het waterbergend vermogen van het gebied te behouden is een onderhoudsplan of een ontheffing van de Keur mogelijk nodig voor eventuele uitbreiding van verlandingslocaties.

Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken
De betreffende activiteiten bestaan uit het onderhoud aan kunstwerken als molens, stuwen, dammen, duikers, beschoeiingen en dergelijke. Onder deze onderhoudswerkzaamheden vallen ook maaiwerkzaamheden.
Natuurmonumenten beheert de waterkeringen rond de Schaalsmeerpolder. Overige waterkeringen in het gebied worden door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier beheerd. Het beheer betreft onder andere jaarlijks tweemaal maaien. Daarnaast dienen deze waterkeringen elke twaalf jaar getoetst te worden aan de vigerende normen. Hiervoor worden grondboringen verricht, profielen ingemeten en aanwezige kunstwerken geïnventariseerd en onderzoek gedaan naar beschermde soorten en gebiedsdoelstellingen. Aan de hand van de resultaten wordt besloten of versterkingsmaatregelen noodzakelijk zijn. Het kan hierbij gaan om kleinschalige maatregelen als herstellen van oeverafkalving, verwijderen van dierlijke graverijen en het dichten van scheuren of lekkages dat erop is gericht de gewenste situatie te handhaven of herstellen.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen tot aantasting van habitattypen en een tijdelijke verstoring leiden. Door rekening te houden met kwetsbare locaties van habitattypen en soorten en perioden van

verstoringsgevoelige soorten worden significante effecten voorkomen. Deze kleinschalige onderhoudsactiviteiten kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat bij de uitvoering kwetsbare locaties van habitattypen (conform de in dit beheerplan opgenomen habitattypenkaart) en soorten worden ontzien en dat ze door of in afstemming met de natuurbeheerder worden uitgevoerd (categorie 4b).

Monitoring en ecologisch onderzoek ten behoeve van waterbeheer en -kwaliteit
Er worden verschillende vormen van monitoring en onderzoek uitgevoerd in het kader van het waterbeheer en de te bereiken waterkwaliteitsdoelen. Het hoogheemraadschap onderzoekt het gebied onder andere middels peilbuizen, waterkwaliteitsmetingen en inventarisatie van waterplanten, vissen, algen en macrofauna. Het betreft een voor de KRW verplichte maandelijkse, jaarlijkse, 3 of 6 jaarlijkse operationele en toestandsmonitoring. Deze KRW bemonsteringen door het hoogheemraadschap worden uitgevoerd volgens landelijke voorschriften beschreven in Richtlijn KRW Monitoring Oppervlaktewater en Protocol Toetsen & Beoordelen (Ohm et al., 2014) en het Handboek Hydrobiologie. Het hoogheemraadschap monitort elke maand op vaste locaties de waterkwaliteit. Jaarlijks wordt de ontwikkeling van de oever- en ondergedoken watervegetaties (ook kranswiervegetaties, krabbenscheer en fonteinkruiden) gemonitord.

De activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek kunnen leiden tot aantasting van de vegetatie (habitattypen en leefgebieden van soorten) en verstoring van soorten. Dit vindt echter slechts lokaal en incidenteel plaats. Door rekening te houden met de locaties van kwalificerende habitattypen en leefgebieden van soorten en met kwetsbare perioden van soorten en door de werkzaamheden uit te voeren in afstemming met de terreinbeheerder worden significante effecten van verstoring voorkomen. Deze activiteiten kunnen dan ook onder deze voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4b).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Vigerende peilbeheer (met uitzondering van de toepassing van de zakkingsclausule)	Ja	4a
Onderhoud, schonen en baggeren van oppervlaktewateren (met uitsluiting van grootschalig baggeren)	Ja, onder voorwaarden	4b
Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken	Ja, onder voorwaarden	4b
Monitoring en ecologisch onderzoek ten behoeve van waterbeheer en -kwaliteit	Ja, onder voorwaarden	4b

2.4 Recreatie

Waterrecreatie
Onder waterrecreatie vallen de volgende activiteiten: gemotoriseerd varen, zeilen, roeien en kanoën. Het gebied is alleen toegankelijk voor boten op aangewezen routes. Daarbuiten zijn de watergangen te ondiep voor boten. In de Schaalsmeerpolder zijn geen boten toegestaan. Bij hierboven beschreven activiteiten is betreding van de oevers niet toegestaan. Bij varen is de toegestane maximum snelheid 6 kilometer per uur.

Varen kan leiden tot het in beweging brengen van slib en afkalving van de oevers. Afkalving van de oevers kan tot verlies en/of belemmering van de ontwikkeling van de habitattypen veenmosrietlanden, vochtige heiden en ruigten en zomen leiden (zie hoofdstuk 4). Omdat de maximum snelheid van 6 kilometer per uur lastig te handhaven is, zijn effecten van te snel varen in de praktijk niet uit te sluiten. Omdat, ondanks het verbod, oevers door gebruikers van gemotoriseerde vaartuigen illegaal worden betreden (buiten hiervoor aangewezen locaties), zijn effecten van aantasting van habitattypen en leefgebieden van soorten eveneens niet uit te sluiten. Om de significante effecten van betreding van kwalificerende habitattypen en leefgebieden van soorten en oppervlakteverlies van habitattypen door afslag van oevers uit te sluiten, dient de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen beperkt te worden (maatregel uit dit beheerplan, zie hoofdstuk 4). Op kwetsbare locaties dient ter voorkoming van oeverafslag bovendien oeverbescherming te worden aangebracht (maatregel uit dit beheerplan, zie hoofdstuk 4).

Waterrecreatie kan daarnaast een verstorend effect hebben op vogels die in de moeraszone of in de omgeving van de watergangen broeden of op het open water rusten en foerageren en, bij betreding, op weidevogels. De als broedvogel aangewezen moerasvogel roerdomp foerageert in de overgangszone

water/riet en het nest wordt vaak nabij open water gemaakt in overjarig nat rietland. Ook de rietzanger broedt in de rietkragen langs bevaren watergangen. De rietzanger is weinig gevoelig voor verstoring door recreatie (Krijgsveld et al., 2022), maar verstoring van de roerdomp door vaarrecreatie is niet uit te sluiten. Frequente (vanaf 5-10 keer per dag) passages van waterrecreanten kan namelijk tot een afstand van 200 m leiden tot een verminderde broeddichtheid van onder andere roerdompen (Van der Hut, 2022). Aangezien roerdomp in het Natura 2000-gebied zich onder zijn instandhoudingsdoel bevindt zijn de significante effecten van verstoring door waterrecreatie op deze soort niet uit te sluiten. Waterrecreatie dient daarom in de omgeving van geschikt broedgebied van de roerdomp (huidige locaties en uitbreidingslocaties) in de voor deze soort gevoelige periode van februari tot en met juni te worden uitgesloten. Dit betekent dat er maatregelen nodig zijn om de toegang tot deze locaties voor vaarrecreatie te beperken bijvoorbeeld door het afsluiten van kleine sloten in de omgeving van (potentiële) broedlocaties.

Om de verstoring van het potentieel broedgebied van kemphaan te voorkomen is het betreden van de oevers buiten hiervoor bestemde en aangewezen locaties niet toegestaan.

Niet-broedvogels, met name overdag op het water rustende smienten, maar ook foeragerende slobeenden, kunnen verstoord worden door waterrecreatie. Er is echter een beperkte overlap tussen het recreatievaarseizoen en het gebruik van het gebied door grote aantallen smienten. Voor de slobeend is dat minder uitgesproken het geval, maar ook de aantallen slobeenden zijn tijdens het recreatieseizoen relatief laag. De laatste jaren is er daarbij in toenemende mate overlap tussen het verblijf van wintervogels, die eerder terugkomen en later vertrekken, en recreatief gebruik (langer vaarseizoen). In de huidige situatie is er echter geen sprake van actuele knelpunten met betrekking tot recreatie (zie hoofdstuk 4). Voor niet-broedvogels zijn significant negatieve effecten van waterrecreatie dus vooralsnog uit te sluiten.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat er in het gebied met een maximale snelheid van 6 km/uur gevaren mag worden, dat het betreden van de oevers niet is toegestaan, dat er van februari tot en met juni toegangsbeperking voor vaarrecreatie geldt in de omgeving van geschikt broedbiotoop van de roerdomp, dat oeverbescherming op de kwetsbare locaties wordt toegepast en de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen wordt beperkt (categorie 4b). De drie laatstgenoemde maatregelen zijn als maatregel in dit beheerplan opgenomen (hoofdstuk 4).

Fietsen en wandelen en uitlaten van honden
Voor wandelen en fietsen wordt gebruik gemaakt van aangewezen paden en wegen die grotendeels aan de rand van het Natura 2000-gebied en buiten locaties met kwetsbare natuurwaarden liggen. Excursies buiten aangewezen paden mogen alleen onder begeleiding van een gids van de terreinbeheerder plaatsvinden om betreding van habitattypen en kwetsbare leefgebieden te beperken en aantasting te voorkomen. Voor het hele Natura 2000-gebied geldt dat honden te allen tijde aangelijnd dienen te zijn.

De wandelroutes in het gebied zijn in het broedseizoen afgesloten, met uitzondering van de wandelroute in Schaalsmeerpolder, tenzij door de beheerder anders besloten vanwege verstoring door te intensief gebruik. Significante effecten van verstoring door wandelen, fietsen en het uitlaten van honden op voor het Natura 2000-gebied aangewezen broedvogels zijn daardoor uitgesloten.

Uit een recent onderzoek blijkt dat effecten van verstoring door aangelijnde honden groter zijn dan eerder geschat (Krijgsveld et al., 2022). Het is wenselijk te onderzoeken wat de consequenties van dit onderzoek zijn voor de broedvogelpopulatie weidevogels (waaronder kemphaan) in de Schaalsmeerpolder en het Jisperpad (zie maatregel paragraaf 4.3).

In de trek- en winterperiode worden door de terreinbeheerder ook paden in kwetsbare gebieden voor niet-broedvogels afgesloten. Hiermee zijn significant negatieve effecten op niet-broedvogels eveneens uitgesloten.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen worden opgenomen in het beheerplan onder voorwaarde dat excursies buiten aangewezen paden door een gids van de terreinbeheerder worden begeleid en honden te allen tijde zijn aangelijnd (categorie 4b).

Zwemmen en duiken
Zwemmen is op eigen risico toegestaan in vrij toegankelijke wateren. Op plaatsen waar mag worden gezwommen, mag in principe ook gedoken worden. De overlap tussen leefgebieden van Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten en locaties waar mogelijk wordt gezwommen is beperkt. Verstoring zal incidenteel en lokaal plaatsvinden en hiermee niet leiden tot significante effecten. De oevers in het natuurgebied mogen niet worden betreden. Hiermee zijn effecten van aantasting van habitattypen en leefgebieden van soorten uit te sluiten. Zwemmen en duiken kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat het betreden van oevers in het natuurgebied niet is toegestaan (categorie 4b).

Schaatsen
Schaatsen in het gebied komt sporadisch en verspreid voor. Dit gebeurt zowel ongeorganiseerd als in de vorm van georganiseerde schaatstochten, zoals de Bannetocht. Voor watervogels (slobeend en smient) geldt dat ze dan locaties opzoeken met open water. Andere Vogelrichtlijnsoorten zijn dan in het gebied niet aanwezig. Uitzondering vormt de roerdomp. Bij schaatsen dient de tijdelijke toegangsbeperking foerageergebied roerdomp, zoals aangegeven door de terreinbeheerder, in acht genomen te worden. Onder deze voorwaarden kan schaatsen vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan (categorie 4b).

Gebruik bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen
Bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen liggen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied of zijn geëxclaveerd en liggen hiermee ook buiten het Natura 2000-gebied. Hierdoor zijn effecten van aantasting van de kwalificerende habitattypen of leefgebieden van soorten uit te sluiten. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking. Activiteiten in het kader van het gebruik van verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen hebben een relatief kleine externe verstoringszone. De leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten zijn buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1). In dit kader is er geen sprake van significant negatieve effecten van het betreffende gebruik op de voor het Natura 2000-gebied aangewezen habitattypen en doelsoorten. Het gebruik van bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen kan zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4a). Nieuwe verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen of een gewijzigd gebruik van verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen zijn vergunningplichtig. In de beoordeling moeten ook de effecten van een toename van bezoekersaantallen en verstoring van (nachtelijke) rust worden meegenomen (categorie 3).

Evenementen
(Sport)evenementen kunnen leiden tot verstoring van soorten en schade aan habitattypen. Bij de inventarisatie van (sport)evenementen die in en om Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder plaatsvinden is geconstateerd dat de opzet (frequentie, bezoekersaantallen, routes en bijkomende activiteiten) per evenement verschilt. Zodoende vallen alle evenementen per definitie buiten huidig gebruik. De evenementen dienen daarom afzonderlijk beoordeeld te worden en zijn vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten uit te sluiten?	Categorie
Waterrecreatie	Ja, onder voorwaarden	4b
Fietsen, wandelen en uitlaten van honden	Ja, onder voorwaarden	4b
Zwemmen en duiken	Ja, onder voorwaarden	4b
Schaatsen	Ja, onder voorwaarden	4b
Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en recreatievoorzieningen	Ja	4a
Evenementen	Nee	3

2.5 Landbouw

Het agrarisch grondgebruik binnen het Natura 2000-gebied bestaat overwegend uit graslandbeheer, waarbij de natuuropgave leidend is. Veel agrarisch gebruikte percelen zijn weidevogelgraslanden waarvoor een

beheerovereenkomst is afgesloten in het kader van het SNL. Tot de categorie landbouw worden de volgende activiteiten gerekend: houden en verzorgen van dieren, beweiding en bemesting, beregening en overige kleine wateronttrekkingen, grond/gewasbewerking en gebruik bestrijdingsmiddelen.

Houden en verzorgen van dieren
Het houden en verzorgen van dieren betreft voornamelijk activiteiten op boerderijen (erven) die geëxclaveerd zijn en die zich hiermee buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied bevinden. Deze activiteiten kunnen tot effecten van verstoring door licht, geluid en beweging leiden. De leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten zijn echter buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1).

Bij het houden van dieren wordt ook stikstof uitgestoten in de vorm van ammoniak uit mest. Dit leidt tot stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied. Er zijn meerdere stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden aanwezig waarvan de kritische depositiewaarde wordt overschreden (zie hoofdstuk 4). Vermindering van de depositie is daarom nodig om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Een toename aan stikstofdepositie kan significante gevolgen hebben voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden. De aanleg van nieuwe stallen, het wijzigen van het staltype of het vergroten van de stalcapaciteit (en andere dierenverblijven) dient daarom per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Aanwezige stallen (en andere dierenverblijven) die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien de stalemissie leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor stallen (en andere dierenverblijven) met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-) vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Stallen (en andere dierenverblijven) die al legaal in gebruik waren op de referentiedatum, het gebruik sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie vanuit de stallen (en andere dierenverblijven) op het Natura 2000-gebied niet is toegenomen zijn vergunningvrij (categorie 4b).

Beweiding en bemesting
In de PAS-uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1604) van 29 mei 2019 heeft de Raad van State vastgesteld dat de categorale vrijstelling van de vergunningplicht voor beweiden en bemesten in strijd is met de Habitatrichtlijn. In de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 12 oktober 2022, ECLI:NL:RVS:2022:2874, legt de Afdeling uit op welke manier beweiden beoordeeld kan worden. Voor beweiden en bemesten is een Wnb-vergunning nodig als blijkt dat uit deze activiteiten stikstof neerdaalt op overbelaste stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden van soorten in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Voor beweiden en bemesten van landbouwgrond is er geen vergunningplicht als aangetoond kan worden dat dit gebruik al legaal aanwezig was op de referentiedatum, het gebruik van de grond sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied vanuit de betreffende landbouwgrond niet is toegenomen (categorie 4b).

Beregening en overige kleine wateronttrekkingen
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen in het kader van agrarisch gebruik kunnen een verdrogend effect hebben. Deze onttrekkingen zijn gereguleerd via de Waterwet- en regelgeving. De onttrekkingen voor de landbouw hebben alleen een meldingsplicht; ze zijn te klein voor een vergunningprocedure (drempelwaarde voor Noord-Holland <12.000 m^3/jaar). Individueel zijn dergelijke activiteiten zo kleinschalig dat een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied niet aan de orde zijn. Er hebben evenmin relevante wijzigingen in het agrarisch grondgebruik plaatsgevonden. In tijden van

een watertekort geldt de verdringingsreeks. De verdringingsreeks geeft een rangorde voor de verdeling van de hoeveelheid water bij waterschaarste. Het is ter beoordeling van de waterbeheerder of er feitelijk sprake is van een tekort. Het voorkomen van onomkeerbare schade aan natuur valt daarbij in categorie 1 (de hoogste categorie). De aanwezige kleine onttrekkingen met huidige onttrekkingshoeveelheden kunnen daarom als vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen, met inachtneming van de verdringingsreeks in tijden van een watertekort (categorie 4b).

Nieuwe onttrekkingen of een toename van de onttrekkingshoeveelheden van bestaande kleine onttrekkingen vallen per definitie niet onder huidig gebruik en moeten getoetst worden aan de Wet natuurbescherming. Voor nieuwe onttrekkingen c.q. uitbreiding van bestaande onttrekkingen geldt categorie 3.

Grond/gewasbewerking
Grond- en gewasbewerking vindt plaats op agrarische gronden (in het gebied voornamelijk graslanden). Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het scheuren van graslanden, onderhoudswerkzaamheden voor het beweiden van dieren (zoals herstel van vraatschade, inzaaien van bestaand grasland), maaien, hooien, oogsten e.d. Onder deze categorie vallen ook regulier gebruik en kleinschalig onderhoud van percelen en paden (reparatie van kleine verzakkingen en andere oneffenheden van het terrein, kleinschalig herstel en versterken van bestaande paden die in regulier gebruik zijn). Hierbij kunnen effecten van verontreiniging/vermesting optreden. Om deze effecten te voorkomen dient het gebruikte materiaal aan de eisen uit wet- en regelgeving te voldoen. Verder dient het gebruikte materiaal zodanig ver van de oevers geplaatst te worden dat er geen uit- en afspoeling van nutriënten naar oppervlaktewateren plaats kan vinden. Hierboven genoemde activiteiten kunnen tot verstoring leiden door het gebruik van machines, met name in het voor- en najaar. De (potentiële) leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten liggen buiten het effectbereik van verstoring door deze activiteiten.

Voor Natura 2000-gebieden geldt sinds 2015 een ploeg- en omzetverbod voor blijvend grasland. Dit is voor Habitatrichtlijngebieden sinds 2015 ongewijzigd. Scheuren en/of omzetten van blijvend grasland naar andere teelten is dan ook niet toegestaan binnen het Habitatrichtlijngebied van Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. De graslanden binnen het Vogelrichtlijngebied worden beschouwd als kwetsbare graslanden gezien het belang voor weidevogels waaronder de doelsoort kemphaan. Daarom is het scheurverbod hier eveneens van toepassing.

Grond- en gewasbewerkingsactiviteiten kunnen, uitgezonderd het scheuren van blijvend grasland, onder boven genoemde voorwaarden in het beheerplan worden opgenomen en zijn dan vergunningvrij (categorie 4b). Achterstallig onderhoud of incidenteel grootschalig onderhoud (zoals grootschalig aanbrengen van bodemlaag) dient per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Gebruik bestrijdingsmiddelen
Bij de agrarische bedrijfsvoering wordt/werd gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen (biociden en gewasbeschermingsmiddelen). Deze kunnen leiden tot mogelijke effecten van verontreiniging door verwaaiing en/of uitspoeling naar het oppervlaktewater. Het toedienen van deze middelen wordt conform de hiervoor geldende wettelijke regels uitgevoerd (Activiteitenbesluit). Deze regels zijn er onder andere op gericht de verspreiding van deze stoffen naar de lucht, bodem en het grond- en oppervlaktewater zoveel mogelijk te beperken.

De toepassing van bestrijdingsmiddelen vond al ruim voor de referentiedatum plaats. Sinds de invoering van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij in 2000 (sinds 2013 opgenomen in het Activiteitenbesluit) zijn de regels ten aanzien van het gebruik van deze middelen strenger geworden en erop gericht de verspreiding van bestrijdingsmiddelen naar de omgeving te beperken, waardoor het niet te verwachten is dat de eventuele verspreiding in dit gebied is toegenomen sinds de referentiedatum[12]. Als gevolg van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zal overigens het areaal aan landbouwgrond de komende

[12] Voor open teelten werd geconstateerd dat er in de periode 1998-2010 een reductie in de milieubelasting van 87% is bereikt voor open teelten, vooral als gevolg van een vermindering in driftemissie door de invoering van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij (RIVM, 2019).

jaren verder afnemen en hiermee naar verwachting ook het gebruik van bestrijdingsmiddelen in het Natura 2000-gebied. Het huidige gebruik van door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) toegestane bestrijdingsmiddelen wordt vergunningvrij in het beheerplan opgenomen (categorie 4b). Voor niet bestaand gebruik is onderzoek nodig en eventueel een vergunningplicht (categorie 3).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Houden en verzorgen van dieren	Ja, onder voorwaarden	4b
Beweiding en bemesting	Ja, onder voorwaarden	4b
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen	Ja, onder voorwaarden	4b
Grond/gewasbewerking (uitgezonderd scheuren en achterstallig of grootschalig onderhoud)	Ja, onder voorwaarden	4b
Gebruik bestrijdingsmiddelen	Ja, onder voorwaarden	4b

2.6 Verkeer

Onder verkeer wordt wegverkeer en regionaal vliegverkeer beschreven. In de directe nabijheid van het gebied liggen geen spoorwegen of belangrijke routes voor de scheepvaart.

Wegverkeer
In de omgeving van het Natura 2000-gebied liggen diverse lokale wegen, provinciale wegen en Rijkswegen. De snelwegen A7 en A8 liggen op minimaal 3 km afstand van het gebied. Binnen de begrenzing van het Natura 2000–gebied gelegen wegen zijn geëxclaveerd en liggen hiermee buiten het Natura 2000-gebied. Gezien de grote afstand tot de snelwegen en de verstoringsgevoeligheid van soorten is er op voorhand geen sprake van significante effecten in het kader van de instandhoudingsdoelen als gevolg van het gebruik hiervan. Het gebruik en regulier beheer en onderhoud van overige wegen (in de directe omgeving van het Natura 2000-gebied) leidt tot mogelijke effecten van verstoring door geluid, licht en beweging, doordat deze op kortere afstand zijn gelegen. Het gebruik van deze wegen dateert echter al van voor de referentiedatum en de reikwijdte van effecten hiervan is sindsdien niet toegenomen. De actuele en potentiële leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten liggen derhalve buiten het effectbereik van deze wegen. In dit kader zijn significante effecten uit te sluiten. Het gebruik en regulier beheer en onderhoud van deze wegen kan gezien het bovenstaande zonder nadere voorwaarden in het beheerplan worden opgenomen en is vergunningvrij (categorie 4a).

De aanleg van nieuwe wegen of vergroten van de capaciteit van bestaande wegen dient per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3). Eenmalig/incidenteel onderhoud zoals een grote renovatie is eveneens vergunningplichtig (categorie 3).

Regionaal vliegverkeer
Het gaat hier om regionale luchtvaart. Toetsing van effecten van vliegverkeer van en naar Schiphol in het kader van huidig gebruik is geen onderdeel van dit beheerplan, omdat Provincie Noord Holland hier geen bevoegd gezag voor is. Deze taak ligt bij het Rijk.

Passerende vliegtuigen kunnen zowel optische als geluidsverstoring veroorzaken. Voor de kleine luchtvaart is landelijk een onderzoek uitgevoerd door Bureau Waardenburg (Lensink et al., 2011). Hieruit bleek dat voor de Natura 2000-gebieden in Laag Holland geen significante effecten optreden. Uitgangspunt in deze beoordeling was dat de gedragscode van de kleine luchtvaart wordt gehanteerd. Deze houdt onder andere in dat bij de planning en tijdens de vluchtuitvoering natuurbeschermingsgebieden (waaronder Natura 2000-gebieden) zoveel mogelijk worden vermeden. Indien het overvliegen van deze gebieden niet valt te vermijden wordt een vlieghoogte van tenminste 1.000 ft (circa 300 meter) aangehouden, behoudens beroepsmatige noodzaak. In Krijgsveld et al. (2022) wordt aangegeven dat vogels over het algemeen niet wegvluchten vanaf een vlieghoogte van 300 meter van sportvliegtuigen hoewel alerte reacties wel optreden.

Regionaal vliegverkeer dat sinds de referentiedatum niet wezenlijk is toegenomen is vergunningvrij onder de voorwaarden dat het vliegen over Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk wordt vermeden en dat wanneer dit niet te vermijden valt een vlieghoogte van meer dan 300 meter wordt aangehouden (behoudens beroepsmatige noodzaak) (categorie 4b). Het landen van luchtballonnen is vanwege het verstorende effect op vogels en vanwege de kans op aantasting van kwalificerend habitat niet vergunningvrij (categorie 3). Uitbreiding van luchthavens sinds de referentiedatum is niet vergunningvrij en moet apart beoordeeld worden (categorie 3).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Wegverkeer	Ja	4a
Regionaal vliegverkeer	Ja, onder voorwaarden	4b
Landen van luchtballonnen	Nee	3

2.7 Beroeps- en sportvisserij

In het Natura 2000-gebied is sprake van recreatieve (sport)visserij en beroepsmatige visserij, beide aangesloten bij de Visstand beheercommissie Hollands Noorderkwartier (VBC-HNK). Door de VBC-HNK opgesteld visstandbeheerplan reguleert het visbestand in het gebied en sluit aan bij de doelstelling van het Natura 2000-gebied.

Beroepsvisserij
Beroepsvisserij heeft altijd in het gebied plaatsgevonden. De actieve beroepsvissers zijn een onderdeel van Noord Hollandse bond van beroepsvissers. Onder deze omstandigheid heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Vissoorten waarvoor dit Natura 2000-gebied is aangewezen moeten terug gezet worden. Hierdoor treden geen directe significante effecten op de instandhoudingsdoelstelling van deze soorten op. Door het uitzetten van soorten kan bewust de soortensamenstelling in het gebied worden veranderd. In dit gebied mag alleen aal uitgezet worden. Deze soort komt van oorsprong in het gebied voor en daarom zal het uitzetten van aal geen negatief effect hebben in dit kader. De beroepsvisserij kan tot verstoring leiden door vooral beweging en geluid. Deze verstoring is echter heel beperkt omdat deze activiteiten (waaronder het vestigen en leeghalen van fuiken) een kleine beïnvloedingszone hebben en kortdurend en beperkt tot een aantal locaties zijn op enig moment. Deze activiteiten hebben daardoor geen negatieve significante effecten op de verstoringsgevoelige soorten. De huidige beroepsvisserij kan onder voorwaarde dat voor dit Natura 2000–gebied aangewezen vissensoorten terug worden gezet en dat alleen aal uitgezet mag worden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4b).

Sportvisserij
Vissen mag alleen plaatsvinden op daarvoor aangewezen wateren en met een geldige VISpas. Daarbij is rekening gehouden met de ligging van kwetsbare habitattypen en leefgebieden van (verstoringsgevoelige) soorten. Betreden van de oevers is niet toegestaan. Dit betekent dat er geen sprake is van aantasting van de (kwaliteit) van habitattypen en leefgebieden van soorten door betreding/vernietiging en geen sprake van significante effecten van verstoring. Houders van een (kleine) VISpas mogen (geen of) in beperkte mate vis meenemen voor eigen consumptie. Vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen moeten terug gezet worden. Directe effecten op de vissen zijn derhalve beperkt en niet significant. Tevens geldt een verbod op het achterlaten van loodgewichten e.d. De sportvisserij kan vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan onder voorwaarde dat de oevers buiten hiervoor bestemde locaties niet mogen worden betreden en dat vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen teruggezet moeten worden (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Beroepsvisserij	Ja, onder voorwaarden	4b
Sportvisserij	Ja, onder voorwaarden	4b

2.8 Wonen en werken

Wonen

De woningen/boerderijen liggen vooral aan de randen van het gebied. Bebouwing die binnen de contouren van het Natura 2000-gebied is gelegen, is (met tuinen en erven) geëxclaveerd, mits het in het bestemmingsplan/omgevingsplan ook daadwerkelijk als bebouwing, tuin of erf is opgenomen. Daardoor vallen ze de facto buiten de begrenzing. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking door activiteiten die in een tuin of op een erf plaatsvinden, zoals regulier onderhoud aan huis en tuin, onderhoud aan erfbeplanting, spelen en muziek. De leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten zijn buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1). Bewoning kan ook bijdragen aan stikstofdepositie, vooral door stoken van gas en verkeersbewegingen van en naar de woningen. Om effecten van stikstofdepositie tegen te gaan worden natuurherstelmaatregelen getroffen (hoofdstuk 4).

Aanwezige woningen die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien gebruik daarvan leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor woningen en boerderijen met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-)vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Woningen/boerderijen die al legaal in gebruik waren op de referentiedatum, waarvan het gebruik, inclusief terugkerend/ regulier onderhoud, sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie vanuit deze woningen op het Natura 2000-gebied niet is toegenomen zijn vergunningvrij (categorie 4a). De realisatie van bebouwing en bewoning na de referentiedatum evenals incidenteel grootschalig onderhoud (renovatie) is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Werken

De meeste bedrijven in het gebied bevinden zich aan de randen van het gebied en zijn actief binnen de dienstverlening en de handel. Ook hier geldt weer dat bebouwing (met tuinen en erven) geëxclaveerd is en de facto dus niet binnen de begrenzing valt.

De aanwezigheid van bedrijven kan leiden tot effecten van verstoring door licht, geluid en beweging, beperken van openheid van het gebied en verontreiniging/vermesting. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking. Bedrijven worden middels omgevingsvergunningen, rijksregels en regels uit provinciale verordeningen gehouden aan beperking van de uitstoot van stoffen richting water, bodem en lucht. Deze vergunningen zijn erop gericht de verspreiding van stoffen naar het oppervlaktewater, de bodem en de lucht in de omgeving zoveel mogelijk te beperken. Een toename van effecten van de verspreiding van verontreinigende of vermestende stoffen door bijvoorbeeld lozen van het proceswater sinds de referentiedatum is niet te verwachten.

De activiteiten die plaatsvinden op de terreinen van bedrijven kunnen leiden tot verstoring door licht, beweging en geluid en tot beperken van openheid in het gebied. Deze activiteiten hebben echter een beperkte overlap met het gebied, gezien het feit dat het gaat om dienstverlenende of handelsbedrijven, die zich aan de rand van het gebied bevinden. Daarbij liggen de leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten buiten het effectbereik van deze activiteiten.

Dienstverlenende bedrijven kunnen ook bijdragen aan stikstofdepositie, vooral door stoken van gas en verkeersbewegingen van en naar deze bedrijven. Aanwezige dienstverlenende bedrijven die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien het gebruik daarvan leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor bedrijven met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-)vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Bedrijfsactiviteiten die al bestonden op de referentiedatum en waarvan de stikstof-emitterende activiteiten niet zijn toegenomen zijn vergunningvrij. Deze activiteiten kunnen dan ook zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4a). Bedrijfsactiviteiten die zijn gestart na de referentiedatum of sindsdien zijn geïntensiveerd blijven vooralsnog vergunningplichtig evenals incidenteel grootschalig onderhoud (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Wonen	Ja	4a
Werken	Ja	4a

2.9 Gebruik van drones

Drones en andere Remotely Piloted Aircraft Systems (RPAS) van alle gewichtsklassen kunnen door inliggende terreineigenaren, beheerders en toezichthouders ten behoeve van toezicht, monitoring, beheer en inrichting van de natuurterreinen worden ingezet. Drones kunnen verstoring van natuurdoelen veroorzaken wanneer deze zonder kennis van aanwezige natuurdoelen worden ingezet. De zorgplicht die volgt uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming is van toepassing. Onderdeel van die actieve zorgplicht is dat de professionele dronegebruiker zich op de hoogte stelt van de lokale situatie met betrekking tot de natuur en de wijze waarop verstoringsrisico's kunnen worden voorkomen. Onder deze voorwaarde kan professioneel gebruik ten behoeve van noodzakelijk toezicht, monitoring, beheer, inrichting en onderzoek van het gebied van overheidswege, in opdracht van de overheid of van terreineigenaren, beheerders en toezichthouders vergunningvrij plaatsvinden (categorie 4b). Hieronder valt ook het gebruik van onbemande HEMS (Helicopter Emergency Medical Service)-, SAR (Search And Rescue) door politie en brandweer of kustwachtvluchten die daarom op eenzelfde manier vrijgesteld worden van de vergunningplicht. In algemene zin geldt in daadwerkelijke calamiteitssituaties het adagium 'nood breekt wet'. Toegang beperkende besluiten geldend voor het gebied kunnen nadere beperkingen opleggen aan dronegebruik. Voor ander (onder andere recreatief) dronegebruik is altijd toestemming nodig van het bevoegd gezag Wet natuurbescherming (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Dronegebruik voor toezicht, monitoring en beheer	Ja, onder voorwaarden	4b
Recreatief dronegebruik	Nee	3

3 Literatuur

Hüsken, K. en De Nijs, N. 2022. Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. Beheer van grauwe gans, brandgans, Canadese gans in alle verschijningsvormen en nijlgans binnen het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. Rapport Sweco Nederland B.V. In opdracht van de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland.

Kleijn, D. 2008. Effecten van geluid op wilde soorten - implicaties voor soorten betrokken bij de aanwijzing van Natura 2000 gebieden. Alterra-rapport 1705, Wageningen.

Krijgsveld, K.L., B. Klaassen and J. van der Winden. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Lensink, R., K.L. Krijgsveld and P.W. van Horssen. 2011. Verstorende effecten van groot vliegverkeer op broedvogels. Onderzoek op basis van bestaande gegevens verzameld rond de luchthaven Schiphol en op militaire vliegvelden. Rapport.

Livezey, K.B., E. Fernández-Juricic and D.T. Blumstein. 2016. Database of bird flight initiation distances to assist in estimating effects from human disturbance and delineating buffer areas. *Journal of Fish and Wildlife Managament* 7: 181-191.

Longcore, T. and C. Rich. 2004. Ecological light pollution. *Frontiers in Ecology and the Environment* 2(4): 191-198.

Ohm, M., D. Ten Hulscher and R. Smits. 2014. Richtlijn KRW Monitoring Oppervlaktewater en Protocol Toetsen & Beoordelen. Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving (RWS, WVL).

RIVM, 2019. RIVM, 2019. Tussenevaluatie van de nota ‘Gezonde Groei, Duurzame Oogst’ Deelproject Milieu. RIVM rapport 2019-0044.

Spoelstra, K., R.H.A. van Grunsven, M. Donners, P. Gienapp, M.E. Huigens, R. Slaterus, F. Berendse, M.E. Visser and E. Veenendaal. 2015. Experimental illumination of natural habitat—an experimental set-up to assess the direct and indirect ecological consequences of artificial light of different spectral composition. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences* 370(1667).

Spoelstra, K., R.H.A. van Grunsven, J.J.C. Ramakers, K.B. Ferguson, T. Raap, M. Donners, E.M. Veenendaal and M.E. Vissers. 2017. Response of bats to light with different spectra: light-shy and agile bat presence is affected by white and green, but not red light. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 284(1855).

Van der Hut, R.M.G. 2022. Ecologisch beheerplan Het Twiske. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, A&W-rapport 20-450.

Van Opzeeland, I., H. Slabbekoorn, T. Andringa and C. ten Cate. 2007. Vissen en geluidsoverlast - effect van geluidsbelasting onder water op zoetwatervissen. Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden.

Unie van Waterschappen. (2019). Gedragscode Wet Natuurbescherming Voor Waterschappen; Onderdeel Soortbescherming Bestendig beheer en onderhoud. Goedgekeurd door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op 22 januari 2019.

Bijlage 4 Monitoring

Deze bijlage bevat een overzicht van de monitoring die nodig is om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen in de tweede beheerplanperiode te kunnen volgen (zie tabel 1). Tabel 1 geeft tevens een overzicht van de benodigde aanvullende monitoring. Deze aanvullende monitoringsbehoefte is afgeleid uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al, 2021). Daarnaast is een voorstel gedaan voor typische soorten die inzicht bieden in de kwaliteitsontwikkeling van habitattypen (zie tabel 2). Tot slot is per habitattype een evaluatie uitgevoerd van het aantal permanente kwadraten (PQ's) dat aanwezig is (zie tabel 3).

Tabel 1. Overzicht monitoringsactiviteiten Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder. De grijze arcering geeft aan welke monitoring van toepassing is voor habitattypen en welke voor Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten

Vragen	**Natura 2000-doelen**		**Methode**	**Frequentie**	**Benodigde aanvullende monitoring**
	Habitat-typen	Habitat- en Vogelrichtlijn-soorten			
Aantal soort			Diverse	1x per 6 jaar trend in beeld	Aanvullende monitoring van aantallen en trends is voor bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, meervleermuis, grutto en slobeend in dit beheerplan opgenomen (hfst. 4)
Oppervlakte en kwaliteit leefgebied			Diverse	1x per 6 jaar trend in beeld	
Areaal habitattype			SNL	1 x per 12 jaar	-eventueel koppelen structuurkartering aan gebiedsdekkende vegetatiekartering - eventueel extra monitoring van typische soorten (zie tabel 3) -extra PQ's nodig (zie tabel 3)
Kwaliteit habitattype			o.a. SNL	1 x per 6/12 jaar	Gebiedsdekkende vegetatiekartering uiterlijk in 2026 is noodzakelijk. In 2022 is deze in WJV uitgevoerd. In Kalverpolder is deze in 2027 gepland. Dit is later dan wenselijk.
Voortgang natuurherstel-maatregelen / onderzoek			Diverse	jaarlijks	
Proces natuurherstel PAS-maatregelen			PAS proces-indicatoren	1 x per 3 jaar	

Typische soorten

Tabel 2 geeft een overzicht van de typische soorten die gebruikt zijn bij de evaluatie van het eerste beheerplan. Tijdens de evaluatie is gebleken dat een aantal van de gebruikte typische soorten niet in de gebieden voorkomen of te verwachten zijn. Voor vochtige laagveenheiden (H4010B) was bijvoorbeeld maar één typische soort benoemd. In de evaluatie is dan ook aanbevolen om de typische soortenlijst aan te passen. De herziene typische soortenlijst is opgenomen in tabel 2. De keuze voor de soorten is hieronder gemotiveerd.

Een aantal typische soorten is geschrapt. Dit zijn soorten die al langere tijd verdwenen zijn uit de Laag Hollandse Natura 2000-gebieden of daar nooit voorkwamen. Ook zijn er soorten geschrapt waarvoor momenteel geen monitoringsprogramma is opgesteld en waarvoor dit ook niet gaat gebeuren, zoals paddenstoelen en schietmotten.

Tabel 2. Overzicht van typische soorten. Oud: de soorten die in de beheerplanevaluatie zijn gehanteerd (Van Dijk et al, 2021[13]). Nieuw: de aangepaste soortenlijst. Vetgedrukte soorten zijn kwalificerende SNL soorten voor het gerelateerde beheertype.

H4010B		H6430B		H7140B		H91D0	
Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw
Ronde zonnedauw	**Ronde zonnedauw**	**Echt lepelblad**	**Echt lepelblad**	**Grote vuurvlinder**		Smalbladig veenmos	
	Moerasgaffel-tandmos	**Heemst**	**Heemst**	Anabolia brevipennis		**Violet veenmos**	
	Stijf veenmos	**Moerasmelk-distel**	**Moerasmelk-distel**	Limnephilus incisus		Witte berkenboleet	
	Hoogveenveen-mos	Rivierkruiskruid		**Elzenmos**	**Elzenmos**	Houtsnip	Houtsnip
	Rood veenmos	**Selderij**	**Selderij**	**Glanzend veenmos**	**Glanzend veenmos**	**Matkop**	**Matkop**
	Lavendelhei	**Zomerklokje**		Broos vuurzwammetje			Stijf veenmos
	Eenarig wollegras	Bosrietzanger	Bosrietzanger	Kaal veenmosklokje			**Rood veenmos**
	Rode bosbes	Dwergmuis	Dwergmuis	Moerashoning-zwam			
	Glanzend maanmos		Veenreukgras	Veenmosbundel-zwam			
	Glanzend veenmos		Heelblaadjes	Veenmosgrauw-kop			
	Slank veenmos		**Poelruit**	Veenmosvuur-zwammetje			
	Gewone dophei		**Moerasvaren**	Gouden sprinkhaan			
	Kraaihei		**Bruine kiekendief**	**Kamvaren**	**Kamvaren**		
	Struikhei			**Ronde zonnedauw**	**Ronde zonnedauw**		
	Veenpluis			**Veenmosorchis**	**Veenmos-orchis**		
				Watersnip	Watersnip		

[13] Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, and E. de Swart. 2021. Evaluatie Natura 2000-beheerplan Westzaan. Sweco Nederland B.V.

Toelichting typische soorten Vochtige heiden (laagveengebied) (H4010B)
Moerasgaffeltandmos: een van de mossen die als diagnostische Rode Lijstsoorten (RL) voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de Standaard Data Formulieren (SDF's) voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent nog op meerdere plaatsen waargenomen in het Wormer- en Jisperveld.

Stijf veenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de standaardgegevensformulieren (SDF's) voor H4010B. Deze soort is recent nog waargenomen in Polder Westzaan.

Hoogveenveenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Polder Westzaan en het Ilperveld.

Rood veenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Lavendelhei: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Eenarig wollegras: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent nog waargenomen in het Ilperveld.

Rode bosbes: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Glanzend maanmos: een van de indicatorsoorten voor oude stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld en in het Wormer- en Jisperveld.

Glanzend veenmos: een van de indicatorsoorten voor jonge stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Laag Holland.

Slank veenmos: een van de indicatorsoorten voor jonge stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Gewone dophei: Gewone dophei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Polder Westzaan, het Ilperveld en Varkensland.

Kraaihei: Kraaihei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Laag Holland.

Struikhei: Struikhei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld en in het Wormer- en Jisperveld.

Veenpluis: Veenpluis is een karakteristieke soort voor goed ontwikkelde moerasheide. Deze soort is recent nog waargenomen in Laag Holland.

Toelichting typische soorten Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)
Veenreukgras: een van de zeldzame graslandsoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Polder Westzaan, het Ilperveld en Varkensland.

Heelblaadjes: een van de niet-alledaagse ruigtesoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Polder Westzaan en het Twiske.

Poelruit: een van de niet-alledaagse ruigtesoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Moerasvaren: een van de typische laagveensoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N05.02 en N05.03. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Bruine kiekendief: De bruine kiekendief is een karakteristieke broedvogel voor goed ontwikkeld rietland. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N05.02 en N05.03. Tot slot zijn er van deze soort recente broedgevallen bekend uit alle Laag Holland gebieden.

Toelichting typische soorten Hoogveenbossen (H91D0)
Stijf veenmos: een van de mossen die als zeldzaam representatieve soort voor H91D0 wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H91D0. Deze soort is recent nog waargenomen in Polder Westzaan.

Rood veenmos: een van de mossen die als zeldzaam representatieve soort voor H91D0 wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H91D0. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N14.02. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Monitoring PQ's
Binnen dit Natura-gebied ligt een aantal permanente kwadranten (PQ's). Deze PQ's worden iedere vier jaar opgenomen voor het Landelijk Meetnet Flora (LMF) en spelen geen rol binnen de SNL monitoring. Hoewel het primaire doel van het LMF is om de ontwikkeling van de vegetatie in het landelijk gebied te volgen over een langere periode, kan de informatie van PQ's in kwalificerende habitattypen ook gebruikt worden om de ontwikkeling van de vegetatie in dat habitattype te volgen. In de evaluatie van het eerste beheerplan is dit ook gedaan. Omdat er in sommige habitattypen geen tot weinig PQ's liggen, is het wenselijk om het aantal aanwezige PQ's in deze habitattypen uit te breiden om in de toekomst een betere uitspraak te kunnen doen over de ontwikkeling van de vegetatie binnen de habitattypen. In tabel 3 wordt per habitattype een overzicht gepresenteerd van de aanwezige PQ's en worden suggesties gedaan over het al dan niet uitbreiden van het PQ meetnet.

Tabel 3. ***Overzicht van het oppervlakte van de verschillende habitattypen in het Natura 2000 gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder samen met het aantal PQ's dat in deze kwalificerende habitattypen valt en de dichtheid hiervan. Groen: aantal PQ's voldoet; geel: uitbreiding aanbevolen; oranje: uitbreiding noodzakelijk***

Habitattype	Opp (ha)	Aantal PQ's	PQ's/ha	Uitbreiding
H4010B	1,02	8	7,84	
H6430B	1,88	3	1,60	
H7140B	14,33	3	0,21	2
H91D0	1,43	0	n.v.t.	1

Toelichting
Voor H4010B liggen er 8 PQ's op een oppervlakte van 1,02 ha, waarvan er een aantal zeer dicht bij elkaar liggen. Het betreft hier allemaal recente PQ's die sinds 2018 worden gemonitord. Door het aantal en de ligging van deze PQ's lijkt het er op dat deze PQ's specifiek zijn aangelegd om de ontwikkeling van het aanwezige H4010B te monitoren. Het huidige aantal PQ's wordt daarom als (ruim) voldoende ingeschat om de kwaliteit van het aanwezige H4010B in het Wormer- en Jisperveld te monitoren.

Van de drie PQ’s H6430B liggen er twee in het Wormer- en Jisperveld en één in de Kalverpolder. Hoewel er geen PQ aanwezig is op het grootste oppervlakte van dit habitattype in het Wormer- en Jisperveld, lijkt dit aantal genoeg om een accuraat beeld te krijgen van de ontwikkeling van dit habitattype, zeker gezien het relatief kleine oppervlakte van dit habitattype in het gebied. Ook valt de locatie van de PQ’s in het Wormer- en Jisperveld samen met de locaties waar de afgelopen tien jaar soorten als Selderij, Echt lepelblad en Heemst zijn waargenomen.

Voor H7140B is deze verdeling hetzelfde; van de drie PQ’s liggen er twee in het Wormer- en Jisperveld en één in de Kalverpolder. Omdat het oppervlakte H7140B echter groter is dan dat van alle andere habitattypes binnen dit gebied samen, ligt het voor de hand om het aantal PQ’s voor dit habitattype ook te verhogen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een uitbreiding van het meetnet met minimaal twee PQ’s in het Wormer- en Jisperveld, afhankelijk van het budget. Door het kleine oppervlakte van dit habitattype in de Kalverpolder ligt het niet voor de hand om in dit deelgebied meer PQ’s aan te leggen.

Binnen het habitattype H91D0 ligt momenteel geen enkel PQ. Binnen het Natura 2000-gebied komt dit habitattype voor als één groot perceel in het Wormer- en Jisperveld en het ligt dus voor de hand om in dit perceel op een representatieve locatie één nieuw PQ aan te leggen, om de ontwikkeling van dit habitattype te kunnen volgen.

Natura 2000-beheerplan Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske

Periode 2023-2029

Natura 2000-beheerplan Ilperveld,
Varkensland, Oostzanerveld & Twiske
Periode 2023-2029

Provincie Noord-Holland

augustus 2023

Natura2000@noord-holland.nl

Opgesteld door Sweco, in opdracht van
provincie Noord-Holland

Provincie
Noord-Holland

Inhoudsopgave

Samenvatting 6

1 Inleiding 8
1.1 Achtergrond & aanleiding beheerplan 8
1.2 Doel van het beheerplan 8
1.3 Proces van totstandkoming 9

2 Juridisch kader en raakvlakken met ander natuurbeleid 10
2.1 Vogel- en Habitatrichtlijn 10
2.2 Wet natuurbescherming 10
2.3 Stikstof 11
2.4 Natuurbeleid 12
2.5 Kaderrichtlijn Water 13

3 Beschrijving van het gebied 14
3.1 Algemene gebiedsbeschrijving 14
3.2 Eigendom en beheer 14
3.3 Landschapsecologische gebiedskenmerken 15
3.3.1 Abiotische gebiedskenmerken 15
3.3.2 Landschapecologische processen 17
3.4 Instandhoudingsdoelstellingen 19

4 Knelpunten en maatregelen 22
4.1 Habitattypen 22
4.1.1 Kranswierwateren (H3140) 23
4.1.2 Vochtige heiden (laagveengebieden) (H4010B) 25
4.1.3 Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B) 26
4.1.4 Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) (H7140B) 28
4.1.5 Hoogveenbossen (H91D0) 31
4.1.6 Beheer 32
4.2 Habitatrichtlijnsoorten 33
4.2.1 Bittervoorn 33
4.2.2 Kleine modderkruiper 33
4.2.3 Rivierdonderpad 34
4.2.4 Meervleermuis 34
4.2.5 Noordse woelmuis 34
4.3 Broedvogels 36
4.3.1 Roerdomp 37
4.3.2 Bruine kiekendief 38
4.3.3 Kemphaan 39

4.3.4 Watersnip 40
4.3.5 Visdief 41
4.3.6 Snor 42
4.3.7 Rietzanger 42
4.4 Niet-broedvogels 42
4.4.1 Grauwe gans 43
4.4.2 Smient 43
4.4.3 Krakeend 44
4.4.4 Slobeend 44
4.4.5 Meerkoet 44
4.4.6 Grutto 45
4.5 Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem 45

5 Huidig gebruik en vergunningverlening 49
5.1 Uitgangspunten en definities 49
5.2 Toetsing huidig gebruik 50

6 Financiering 53
6.1 Kosten 53
6.2 Financiering 53

7 Handhaving 55
7.1 Vormen van handhaving 55
7.2 Relatie met andere wetgeving 55
7.3 Wat betekent dit voor u? 55

8 Sociaal-economische afweging 57
8.1 Gevolgen van maatregelen 57
8.2 Gevolgen voor huidige gebruik 57
8.3 Gevolgen voor nieuwe activiteiten 57
8.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving 57

9 Monitoring en onderzoek 59
9.1 Monitoring 59
9.1.1 Monitorings- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden 59
9.1.2 Monitoring van instandhoudingsdoelen en effecten van uitgevoerde maatregelen 60
9.1.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening 60
9.2 Onderzoek 60

10 Literatuur 62

Bijlage 1 Samenstelling projectgroep en klankbordgroep 64

Bijlage 2 Kaartbijlage 65

Bijlage 3 Beschrijving en toetsing van het huidige gebruik 69

1 Werkwijze 69

2 Beschrijving en toetsing 72
2.1 Natuurbeheer 72
2.2 Faunabeheer en schadebestrijding 73
2.3 Waterbeheer 78
2.4 Recreatie 80

2.5 Landbouw 84
2.6 Verkeer 87
2.7 Beroeps- en sportvisserij 88
2.8 Wonen en werken 89
2.9 Gebruik van drones 91

3 Literatuur 92

Bijlage 4 Monitoring 94

Samenvatting

Voor u ligt het Natura 2000-beheerplan voor het gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is één van de vijf Natura 2000-gebieden in Laag Holland. Over heel Europa zijn bijna 26.000 natuurgebieden opgenomen in het Europese Natura 2000-netwerk. Dit netwerk is bedoeld om de achteruitgang van de biodiversiteit in Europa te stoppen. Door de Natura 2000-gebieden doelgericht te beheren en te onderhouden, moet het voortbestaan van de bijzondere natuurwaarden en biodiversiteit verzekerd zijn. Per Natura 2000-gebied moet er daarom een beheerplan worden opgesteld waarin is aangegeven hoe de bijzondere natuurwaarden duurzaam worden behouden. Door de aanwijzing van Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske als Natura 2000-gebied is het gebied bovendien beschermd op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen.

In het beheerplan staan de Natura 2000-doelen -zogenaamde instandhoudingsdoelen- voor het gebied centraal. Het Rijk stelt de begrenzing van het gebied en de Natura 2000-doelen vast in het aanwijzingsbesluit. Voor Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske zijn als instandhoudingsdoel kenmerkende laagveen-specifieke habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten opgenomen en daarnaast ook broedvogels en niet-broedvogels. Natura 2000-beheerplannen worden vastgesteld voor een tijdvak van ten hoogste 6 jaar. Dit is het tweede beheerplan voor Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske en geldt voor de periode 2023-2029.

Voorafgaand aan het opstellen van dit beheerplan is een evaluatie van de eerste beheerplanperiode uitgevoerd. Uit deze evaluatie blijkt dat een groot aantal maatregelen uit het eerste beheerplan is uitgevoerd. Desondanks zijn niet alle natuurdoelen behaald. Zo is de kwaliteit van habitattypen plaatselijk afgenomen en ligt voor diverse broedvogels en niet-broedvogels het waargenomen aantal lager dan het gewenste aantal. Voor habitattypen vormen verzuring en vermesting door stikstofdepositie, de waterkwaliteit en beheeraspecten de belangrijkste knelpunten. In het beheerplan zijn de instandhoudingsdoelen uitgewerkt en maatregelen die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te halen. Daarnaast is het huidige gebruik van het gebied beschreven en is getoetst of het gebruik de instandhoudingsdoelen in gevaar brengt.

Doelen en maatregelen voor de tweede beheerplanperiode

Voor de tweede beheerplanperiode geldt dat conform het aanwijzingsbesluit de omvang van de habitattypen kranswierwateren, vochtige heiden en veenmosrietlanden moet worden uitgebreid. Bovendien moet de kwaliteit van alle habitattypen worden verbeterd. De noodzakelijke kwaliteitsverbetering hangt samen met de afname van de kwaliteit in de eerste beheerplanperiode. In dit beheerplan zijn maatregelen opgenomen om deze doelen te bereiken.

Ten opzichte van de eerste beheerplanperiode gaat daarbij veel aandacht uit naar de verbetering van de waterkwaliteit in het Oostzanerveld, Ilperveld en Varkensland. Waterkwaliteitsverbetering is nodig om de kwaliteit van habitattypen te verbeteren, uitbreiding van bijvoorbeeld het habitattype kranswierwateren te realiseren en om jonge verlanding weer op gang te

brengen. Jonge verlanding is nodig om de instandhoudingsdoelen duurzaam te behouden.

Voor het behoud van habitattypen als veenmosrietlanden en vochtige heiden maar ook van ruigten en zomen is beheer essentieel. Beheer is in deze gebieden met veel vaarland echter een grote uitdaging, terwijl stikstofdepositie intensiever beheer noodzakelijk maakt. In dit beheerplan zijn dan ook veel maatregelen opgenomen die betrekking hebben op het beheer van de gebieden. Bovendien wordt de noodzaak voor aanvullende financiering voor het reguliere beheer in dit beheerplan op de agenda gezet. Tot slot zijn ook maatregelen in dit beheerplan opgenomen, zoals plaggen, het plaatsen van oeverbescherming en hydrologische maatregelen.

In Twiske, Oostzanerveld, Varkensland en Ilperveld worden maatregelen genomen voor broedvogels als bruine kiekendief, roerdomp, watersnip, visdief en kemphaan. Het gaat bijvoorbeeld om het verbeteren van de kwaliteit van rietlanden als broed- en foerageerbiotoop, het realiseren van rietlanden en plas-dras en aanpassingen in het beheer van weidevogelgraslanden. Om de instandhoudingsdoelen van soorten als roerdomp, bruine kiekendief en smient te behalen is het bovendien nodig om plaatselijk en periodiek maatregelen te nemen om de verstorende effecten van vaarrecreatie te beperken.

De maatregelen worden in de tweede beheerplanperiode uitgevoerd, waarbij de uitvoering van sommige maatregelen tot in de derde beheerplanperiode doorloopt.

Toetsing van het huidige gebruik

Uit de toetsing van het huidige gebruik is gebleken dat het meeste gebruik ook in de tweede beheerplanperiode is toegestaan. Voor een aantal vormen van huidig gebruik zijn ten opzichte van het eerste beheerplan verzachtende maatregelen/ voorschriften opgenomen. Deze zijn nodig om significante effecten op de instandhoudingsdoelen te voorkomen. Voor deze activiteiten is tijdens de looptijd van het tweede beheerplan geen vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig zolang deze activiteiten worden uitgevoerd met inachtneming van de verzachtende maatregelen/voorschriften.
De Stootersplas zal in de winterperiode afgesloten worden voor vormen van waterrecreatie als wind- en wingsurfen.

Monitoring

In dit beheerplan is aanvullend op de bestaande monitoring extra monitoring geprogrammeerd voor bijvoorbeeld Habitatrichtlijnsoorten. Daarnaast is de extra monitoringsbehoefte in beeld gebracht voor habitattypen. Uit de evaluatie van het eerste beheerplan blijkt namelijk dat de huidige standaardmonitoring niet altijd voldoende is om de ontwikkeling van instandhoudingsdoelen te kunnen volgen.

Toezicht en handhaving

Uitgangspunt voor het Natura 2000-beheerplan is adequaat toezicht en handhaving. Tijdens het opstellen van het beheerplan is echter geconstateerd dat de beperkte afstemming en coördinatie tussen de verschillende handhavende partijen in Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske een knelpunt vormt voor effectieve handhaving. Dit verdient dan ook nadere aandacht, bijvoorbeeld bij een actualisatie van het huidige handhavingsplan.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond & aanleiding beheerplan

Voor u ligt het Natura 2000-beheerplan voor Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (IVOT). In dit inleidende hoofdstuk wordt uitgelegd wat Natura 2000 is en wat een Natura 2000-beheerplan is.

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden, de Natura 2000-gebieden. In het Europese Natura 2000-netwerk zijn bijna 26.000 natuurgebieden als Natura 2000-gebied aangewezen waarin het duurzaam voortbestaan van bijzondere natuurwaarden wordt verzekerd opdat de Europese biodiversiteit behouden blijft. De natuurgebieden worden vaak ook gebruikt door bijvoorbeeld bewoners, recreanten en ondernemers. In een beheerplan dat per gebied wordt opgesteld is aangegeven hoe het behoud van de bijzondere natuurwaarden wordt bereikt. Het uiteindelijke resultaat is een Europees netwerk van natuurgebieden met een rijke diversiteit aan planten en dieren.

Eén van de aangewezen Natura 2000-gebieden is Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. De aanwijzing betekent dat het gebied beschermd is op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen. Het Rijk stelt de begrenzing vast en legt in het aanwijzingsbesluit de Natura 2000-doelstellingen vast (www.natura2000.nl).

Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is in 2000 voor het eerst aangemeld als Vogelrichtlijngebied en in 2004 als Habitatrichtlijngebied. In 2008 zijn de conceptdoelen in het ontwerpbesluit vastgesteld en in 2013 definitief gemaakt in het aanwijzingsbesluit PDN/2013-092. De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000-gebieden binnen drie jaar na definitieve aanwijzing een beheerplan moet worden vastgesteld en dat dit plan iedere zes jaar moet worden geactualiseerd. Het beheerplan vertaalt de doelen voor de Nederlandse natuur op nationaal niveau naar doelen op gebiedsniveau. Dit is het tweede beheerplan voor Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, dat geldt voor de periode 2023-2029.

1.2 Doel van het beheerplan

Het beheerplan geeft een beschrijving van wat er moet gebeuren om, in samenhang met het huidige gebruik, de Natura 2000-doelen uit het aanwijzingsbesluit te realiseren. Het beheerplan:

- Werkt de natuurdoelen voor het Natura 2000-gebied verder uit in omvang, ruimte en tijd.
- Geeft een overzicht van de maatregelen die in de planperiode van zes jaar (2023-2029) genomen moeten worden en geeft zo nodig een doorkijk naar de maatregelen die op de langere termijn noodzakelijk zijn.
- Geeft inzicht in welke activiteiten in en om het gebied zonder meer kunnen worden voortgezet, welke alleen onder bepaalde voorwaarden kunnen plaatsvinden en welke enkel kunnen worden voortgezet indien een vergunning verleend is. Dit beheerplan kan beperkingen opleveren voor het gebruik. Activiteiten die in strijd met dit beheerplan

plaatsvinden, zijn in strijd met de wet. In dat geval vindt hierop handhaving plaats.
- Geeft het toetsingskader voor de beoordeling van nieuwe activiteiten en voor handhaving. Dat kader zal de provincie c.q. de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) gebruiken bij de vergunningverlening.
- Is geen inrichtings- of beheerplan op perceelsniveau, maar vormt hiervoor wel één van de kaders. Het beheerplan legt de maatregelen vast die in deze planperiode nodig zijn om de natuurdoelen te realiseren. Dit zijn echter geen maatregelen die juridisch kunnen worden afgedwongen bij anderen, tenzij daar afspraken over zijn gemaakt. Met derden wordt op basis van vrijwilligheid samengewerkt. Bestaande (subsidie)regelingen kunnen die samenwerking faciliteren.

Juridische status en vaststelling

Het College van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland (GS) geven met de vaststelling van het Natura 2000-beheerplan voor Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske uitwerking aan artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming. De looptijd van dit beheerplan start op de dag na de publicatie in het Provinciaal Blad van het definitieve vaststellingsbesluit van GS. Bij de uitwerking van de doelen en maatregelen is rekening gehouden met economische, sociale en culturele belangen die in dit gebied spelen.

1.3 Proces van totstandkoming

Het beheerplan is tot stand gekomen na overleg met Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland, gemeenten, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK), de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, gebruikers en belanghebbenden. Met de beheerders en belanghebbenden is gesproken in diverse overleggen waarin zij vertegenwoordigd waren. Bijlage 1 geeft een overzicht van de partijen die bij het opstellen van het beheerplan betrokken zijn.

2 Juridisch kader en raakvlakken met ander natuurbeleid

2.1 Vogel- en Habitatrichtlijn

De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. De Europese Commissie wil dit onder andere bereiken door een Natura 2000-netwerk te realiseren, dat bestaat uit belangrijke natuurgebieden binnen Europa. De Europese Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR) zijn belangrijke instrumenten om dit Natura 2000-netwerk te realiseren. Deze richtlijnen bepalen onder andere dat de lidstaten beschermde gebieden voor de kwetsbaarste soorten en habitattypen moeten aanwijzen; dit zijn de Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die geschikt zijn om het duurzaam voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Hierdoor wordt de biodiversiteit in Europa behouden. De opdracht is om de soorten en habitattypen waarvoor een verplichting is aangegaan, in een gunstige staat van instandhouding te brengen en deze gunstige staat vervolgens te behouden.

Natura 2000-gebieden en hun bijbehorende doelstellingen zijn vastgelegd op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In door het Rijk vastgestelde aanwijzingsbesluiten zijn de begrenzing en de definitieve doelen voor de gebieden vastgesteld. De wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden is in de Wet natuurbescherming geregeld. Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is aangewezen als Vogel- en Habitatrichtlijngebied.

2.2 Wet natuurbescherming

De regelgeving ten aanzien van natuurbescherming is in Nederland enerzijds geregeld via de Wet natuurbescherming (Wnb) en anderzijds via aanvullend beleid van met name de provincies. Sinds 1 januari 2017 zijn in de Wnb regels opgenomen voor:

- Bescherming van Natura 2000-gebieden (voorheen de Natuurbeschermingswet 1998)
- Bescherming van in het wild levende dieren en planten (voorheen de Flora- en faunawet)
- Bescherming van houtopstanden (voorheen de Boswet)

Natura 2000

Bescherming van Natura 2000-gebieden is geregeld in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming. De Wet natuurbescherming (Wnb) bevat een beoordelingsvereiste voor plannen die significante gevolgen voor de betreffende gebieden kunnen hebben (artikel 2.7, eerste lid, Wnb), en een vergunningplicht voor projecten die significant negatieve gevolgen voor de betreffende gebieden kunnen hebben (artikel 2.7, tweede lid, Wnb). De vaststelling van een plan of het verlenen van een vergunning is alleen mogelijk indien op grond van een passende beoordeling vaststaat dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Wanneer significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden op grond van een passende beoordeling niet kunnen worden uitgesloten, kan het plan alleen worden vastgesteld of een vergunning voor het project worden verleend indien de zogenaamde ADC-toets met succes doorlopen kan worden (artikel 2.8, vierde lid, Wnb). Dat betekent

dat er geen Alternatief mag zijn met minder grote effecten op Natura 2000, het project nodig is omwille van een Dwingende reden van groot openbaar belang en de nodige Compenserende maatregelen worden getroffen.

Het Natura 2000-beheerplan is een wettelijk instrument uit de Wet natuurbescherming (artikel 2.3). Tot de inhoud van het beheerplan behoort in elk geval een beschrijving van de voor het Natura 2000-gebied nodige instandhoudingsmaatregelen, voor zover nodig passende maatregelen en de beoogde resultaten van de maatregelen.

Volgens planning van het Rijk zal in 2024 de Wnb opgaan in de Omgevingswet, de vier bijbehorende algemene maatregelen van bestuur en de Omgevingsregeling. Dit verandert in beginsel niets aan de inhoud van een Natura 2000-beheerplan of de toetsingscriteria voor plannen en projecten die significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden kunnen hebben.

Soortenbescherming

Hoofdstuk 3 van de Wnb is bedoeld voor de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten. De bescherming van soorten is niet beperkt tot specifieke gebieden en daarom in beginsel overal van toepassing, dus ook in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. In ieder plan of bij iedere activiteit dient rekening te worden gehouden met een mogelijke overtreding van verbodsbepalingen voor soorten. Zo nodig dient een ontheffing te worden aangevraagd. Het verlenen van die ontheffingen wordt namens Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord uitgevoerd.

2.3 Stikstof

Stikstof is een van de knelpunten bij de realisatie van de Natura 2000-doelen in Nederland. In ons drukke land veroorzaken onder meer verkeer, industrie en landbouw gezamenlijk een zodanig hoge uitstoot van stikstofverbindingen (stikstofoxiden en ammoniak) dat hierdoor stikstofgevoelige instandhoudingsdoelen negatief worden beïnvloed. Hierdoor wordt de ruimte voor nieuwe (economische) ontwikkelingen op veel plaatsen beperkt.

In Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld zijn stikstofgevoelige habitats aanwezig en is er bovendien sprake van overbelasting op een groot deel van deze stikstofgevoelige habitats. Er is bij deze overbelaste habitats een groot verschil tussen het huidige en het gewenste depositieniveau.

De landelijke structurele stikstofaanpak is vastgelegd in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (december 2020 aangenomen door Tweede Kamer, maart 2021 aangenomen door Eerste Kamer), waarmee de Wet natuurbescherming is gewijzigd. Daarnaast is er een provinciale aanpak. Deze is door GS vastgesteld op 16 maart 2021. Daarin onderscheidt de provincie Noord-Holland twee sporen: een provinciebreed geldende aanpak en een gebiedsgerichte aanpak. De provinciebrede aanpak richt zich op activiteiten die tot een afname van de stikstofuitstoot moeten leiden. Er wordt gestreefd naar uitstootvermindering door verkeer, landbouw, havens en industrie. De gebiedsgerichte aanpak kenmerkt zich door integratie en samenhang van de verschillende opgaven in het landelijk gebied. Daarbij wordt ingezet op bronmaatregelen en op natuurherstelmaatregelen, die al sinds 2015 worden genomen om de Natura 2000-instandhoudingsdoelen te behalen.

Voor de gehele provincie Noord-Holland is in samenspraak met andere overheden en gebiedspartners vóór 1 juli 2023 een concept-gebiedsplan opgesteld. Daarin wordt aangegeven welke bijdrage aan de landelijke stikstofdoelstelling wordt geleverd. Zowel extra bronmaatregelen als extra natuurherstelmaatregelen komen in het gebiedsplan aan de orde. In natuurdoelanalyses wordt ecologisch beoordeeld of de te verwachten stikstofreductie voor een Natura 2000-gebied in samenhang met de natuurherstelmaatregelen leidt tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze natuurdoelanalyses geven mede richting aan verdere uitwerking van maatregelen in gebiedsplannen en maken inzichtelijk of aanvullende natuurmaatregelen of bronmaatregelen nodig zijn.

In het coalitieakkoord uit 2021 heeft het kabinet aangekondigd de huidige wettelijke omgevingswaarde voor stikstofdepositie voor 2035 uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering naar voren te halen. Dit betekent dat in 2030 74% van het stikstofgevoelig Natura 2000-areaal onder de kritische depositiewaarde moet zijn gebracht. In 2025 is dit conform de wettelijke verplichting 40% van dat areaal. (Inmiddels is het desbetreffende kabinet gevallen en zijn de consequenties nog onzeker.)
In de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) (Ministeries van LNV, I&W en BZK, 2022) zijn de doelstellingen uit het coalitieakkoord uit 2021 overgenomen. In de startnotitie NPLG zijn de landelijke omgevingswaarden voor stikstof vertaald naar richtinggevende gebiedsdoelen als input voor provinciale gebiedsprocessen en de gebiedsplannen en de gebiedsprogramma’s van provincies. De gebiedsplannen zijn een wettelijke verplichting uit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering. De gebiedsprogramma’s voldoen minimaal aan de verplichting vanuit de Wet natuurbescherming én werken ook de drie kerndoelen van het NPLG verder uit (natuur, water en klimaat).

2.4 Natuurbeleid

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van belangrijke bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Het NNN levert, samen met het Natura 2000-netwerk, een bijdrage aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Nederland. Gedeputeerde Staten van Noord-Holland zijn verantwoordelijk voor de realisatie van het NNN in de provincie. Dit doen zij samen met terreinbeherende organisaties, particulieren, gemeenten en waterschappen. Waar mogelijk wordt de natuuropgave samen opgepakt met andere onderwerpen zoals stikstof, klimaatrisico’s en recreatie.

Voor elk gebied zijn NNN-doelen geformuleerd in de vorm van natuurbeheertypen (zie ambitiekaart in bijlage 2). De beheertypen van het NNN zijn te vertalen in de habitattypen en leefgebieden voor soorten van Natura 2000. De realisatie van de NNN-doelen is niet exact hetzelfde als de Natura 2000-instandhoudingsdoelen, maar draagt in vele gevallen wel aan de realisatie bij. Soms kan er echter sprake zijn van strijdigheid in de natuurdoelen. In dat geval prevaleren de Natura 2000-doelen boven de NNN-doelen vanwege de wettelijke bescherming van Natura 2000-doelen.

Het provinciale beleid en nadere regels rondom het NNN zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening. Deze regels zijn erop gericht te voorkomen dat in bestemmingsplannen/omgevingsplannen nieuwe activiteiten mogelijk worden

gemaakt, die per saldo een negatief effect hebben op het NNN, tenzij het gaat om een activiteit van groot openbaar belang, er geen reële alternatieven zijn en de effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd.

Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)

Voor het beheer van het Natuurnetwerk Nederland bestaat het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). In het jaarlijkse Natuurbeheerplan geeft de provincie aan waar welk soort beheer gevraagd wordt. Beschermde habitattypen zijn doorvertaald naar SNL beheertypen en opgenomen in het Natuurbeheerplan. Eventuele verbeter- en uitbreidingsopgaven vanuit Natura 2000 worden opgenomen in de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan.

2.5 Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die ervoor moet zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater op orde is. De doelstelling van de KRW is dat uiterlijk in 2027 in heel Europa de kwaliteit van alle wateren zowel chemisch (schoon) als ecologisch (gezond) op orde moet zijn. De KRW zorgt er bovendien voor dat de vereiste watercondities voor beschermde gebieden, waaronder Natura 2000, gewaarborgd worden. In Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske gaat het om de waterkwantiteit en -kwaliteit ten behoeve van habitattypen en Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten die afhankelijk zijn van een goede waterkwaliteit.

De KRW-maatregelen en doelen voor de planperiode 2022-2027 zijn door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier voor al haar KRW-waterlichamen uitgewerkt en vastgesteld (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 2021). Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske behoort tot de KRW-waterlichamen waterrijk ’t Twiske en waterrijk Waterland. Het uitvoeren van de KRW-maatregelen is een verantwoordelijkheid van meerdere partijen.

Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 – 2027 is vastgesteld op 31 januari 2022 door Provinciale Staten van Noord-Holland. In dit programma wordt onder andere uitvoering gegeven aan de Kaderrichtlijn Water. De rol van de provincie betreft vooral de ecologische waterkwaliteit. Zo stelt de provincie, op voorstel van de waterschappen, de ecologische KRW-doelen vast van de regionale oppervlaktewaterlichamen.
Het Regionaal Waterprogramma is in beginsel alleen voor de provincie bindend. Enige uitzonderingen zijn de ecologische KRW-doelen van de oppervlaktewaterlichamen, die bindend zijn voor de waterschappen.

3 Beschrijving van het gebied

3.1 Algemene gebiedsbeschrijving

Het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld vormen tezamen het grootste uitgeveende laagveencomplex ten noorden van Amsterdam. Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld bestaat grotendeels uit extensief gebruikte vochtige graslanden, die van belang zijn voor soorten als grutto, tureluur, zomertaling, krakeend en slobeend. Andere bijzondere vogels zijn visdief en wulp. Van laatstgenoemde zijn in de winter soms grote groepen aanwezig. De extensieve graslanden zijn niet alleen voor weidevogels van belang maar ook voor de noordse woelmuis, die vooral voorkomt in de meest vochtige graslanden met een ietwat pollige vegetatiestructuur. Daarnaast voelt de noordse woelmuis zich ook thuis in de aangrenzende veenmosbegroeiingen, die zich vooral in de voormalige petgaten hebben ontwikkeld (Van Dijk et al., 2021).

Naast extensief grasland bevat het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld rietland, vochtige ruigten en verschillende stadia van verlandingsvegetaties, zoals veenmosrietlanden en vochtige heide. De rietlanden en moerassen in het gebied zijn van waarde voor moerasvogels als rietzanger, bruine kiekendief, snor en roerdomp. Bovendien broedt de watersnip plaatselijk rond de afwisseling van vochtige graslanden en moerassen. Ten slotte is Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld van belang voor de soorten bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, rivierdonderpad en meervleermuis.

Het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland kenmerken zich door hun openheid. Het Twiske heeft door de inrichting meer bos en heeft daardoor een parkachtig karakter. Het Twiske is een populair natuur- en recreatiegebied. Vanaf 1960 werd in het gebied zand gewonnen dat nodig was voor de aanleg van het Coentunneltracé. Door deze zandwinning ontstond een grote plas, de Stootersplas, die goed voor recreatieve doeleinden gebruikt kon worden. In 1972 werd met de inrichting van het Twiske als recreatieterrein begonnen. Het riviertje werd opnieuw uitgegraven en het wateroppervlak van het gebied uitgebreid tot 200 ha. Rondom de recreatieplas liggen rietkragen en bosaanplant. Daardoor is het Twiske meer besloten dan het omringende laagveenlandschap. Alleen de noordkant van Twiske is meer open. Het Twiske heeft vooral betekenis voor broedende en overwinterende water- en rietvogels en de noordse woelmuis. Daarnaast is het ook een foerageergebied voor meervleermuis.

Een deel van het Oostzanerveld, het Ilperveld en Varkensland is zowel Vogel- als Habitatrichtlijngebied, het Twiske is alleen Vogelrichtlijngebied en een deel van het Oostzanerveld is alleen aangewezen als Habitatrichtlijngebied (zie bijlage 2, figuur 1). Daarnaast is het gebied deels als NNN begrensd.

3.2 Eigendom en beheer

Ilperveld is grotendeels in bezit en beheer bij Landschap Noord-Holland en Varkensland en Oostzanerveld worden beheerd door Staatsbosbeheer (zie bijlage 2, figuur 2). Bovendien zijn in deze gebieden ook particuliere gronden aanwezig. Het recreatiegebied het Twiske is circa 650 hectare groot en in eigendom bij Staatsbosbeheer en in erfpacht uitgegeven aan recreatieschap Twiske-Waterland. Het beheer wordt uitgevoerd door Recreatie Noord-Holland.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is waterkwaliteit- en waterkwantiteitbeheerder.

3.3 Landschapsecologische gebiedskenmerken

3.3.1 Abiotische gebiedskenmerken

Bodem

De bodem in Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld bestaat uit een 2,0 tot 4,5 m dik veenpakket dat is afgezet op kleiige en zandige wadafzettingen (Gebiedsanalyse-92, 2017). Onder het veenpakket ligt tot op een diepte van NAP -20 m een slecht doorlatende deklaag (zeer fijn zand, veen, klei, leem). Daaronder bevindt zich het eerste watervoerende pakket.

De bodem bestaat voornamelijk uit veenmosveen (rauwveengronden). In het Twiske is de bodem grotendeels opgehoogd met zand. In het Ilperveld komen enkele vuilstorten met opgebrachte bodems voor. Een groot gedeelte van het Ilperveld en het Oostzanerveld en een kleiner gedeelte van Varkensland bestaan uit petgaten die voor de turfwinning zijn vergraven.

Hoogteligging

Binnen het Natura 2000-gebied komen beperkte reliëfverschillen voor die zijn ontstaan door onder andere inklinking in onderbemalingen. In onderbemalingen kan een grondgebruiker binnen de door het waterschap toegestane peilmarge zelf het oppervlaktewaterpeil regelen.

Het Ilperveld bezit een hoogteligging van NAP –1.2 m tot –1.8 m, het Varkensland heeft een hoogteligging van NAP –1.4 m tot –1.9 m en het Oostzanerveld heeft een hoogteligging van NAP –1.2 m tot –1.7 m NAP (Gebiedsanalyse-92, 2017). In het Ilperveld zijn de voormalige stortplaatsen herkenbaar vanwege hun relatief hoge ligging.

Het Twiske kent een afwijkende bodemopbouw en geomorfologie. Het petgatengebied is rond 1942 omdijkt, opgespoten en ingepolderd en heeft een hoogteligging van NAP –1.9 m tot –2.5 m.

Grond- en oppervlaktewatersysteem

In het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland treedt wegzijging op naar de diepe droogmakerijen de Wijde Wormer en de Purmer (Gebiedsanalyse-92, 2017). In Varkensland is er daarnaast een aanzienlijke wegzijging naar de kleine droogmakerij Noordmeer. Het oppervlaktewater in de drie deelgebieden wordt gevoed door neerslag en door de inlaat van oppervlaktewater uit de Waterlandse boezem. Indirect komt er licht brak en voedselrijk kwelwater uit de droogmakerijen via het inlaatwater in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld binnen. Plaatselijk treedt er in de onderbemalingen kwel op met water dat licht brak kan zijn.

Het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland bestaan ieder uit één peilgebied met een vast peil (zie tabel 1). Dit betekent dat het zomer- en winterpeil hetzelfde zijn. Het vaste peil leidt ertoe dat neerslag snel wordt afgevoerd en een neerslagtekort snel wordt aangevoerd met boezemwater. Doordat het oppervlaktewater van het Ilperveld en Varkensland in open verbinding staat met het Noordhollandsch Kanaal leidt dit plaatselijk tot een sterke invloed van boezemwater. Twiske bestaat uit zes peilvakken waarvan twee met een vast

peil, twee met een flexibel peil en twee met een dynamisch peil (peilbesluit herzien in 2013).

In peilbesluiten wordt voor veenweidegebieden uitgegaan van een drooglegging van maximaal 40 cm. Delen van het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland worden onderbemalen. In onderbemalingen is het oppervlaktewaterpeil lager dan het polderpeil. Dit resulteert in een veelal grotere drooglegging in de onderbemalingen. De ontwatering die nodig is voor het graslandgebruik zorgt voor constante inklink en veraarding van de venige bodem. Daardoor treedt bodemdaling op die het sterkst is in de onderbemalingen.

Tabel 1. Oppervlaktewaterpeilen (herzien in 2013)

Deelgebied	**Peil**
Oostzanerveld	NAP -1.46 m
Ilperveld	NAP -1.56 m
Varkensland	NAP -1.56 m

Waterkwaliteit in Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland

Een goede oppervlaktewaterkwaliteit met lage nutriëntenconcentraties en een goed doorzicht is van belang om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks, waaronder vochtige laagveenheide en veenmosrietland, te behouden. Hiervoor is het nodig dat er nieuwe verlanding in open water en vanuit de oever optreedt, waaruit de verschillende verlandingsstadia zich kunnen ontwikkelen. Daarnaast is de oppervlaktewaterkwaliteit van belang voor het habitattype kranswierwateren en van invloed op verschillende Habitatrichtlijnsoorten, waaronder bittervoorn en kleine modderkruiper.

De waterkwaliteit in het Natura 2000-gebied is echter slecht. De gemiddelde concentraties totaal stikstof, totaal fosfaat en sulfaat in het oppervlaktewater zijn te hoog. Hoewel de waterkwaliteit op het gebied van doorzicht en fosfaat langjarig wel is verbeterd, is deze toch nog onvoldoende voor de aanwezigheid van kranswierwateren en het optreden van nieuwe verlanding (Wolters et al., 2022). Ook de ecologische waterkwaliteit (KRW) is onvoldoende. De water- en oevervegetatie is matig ontwikkeld en er is sprake van een matig ontwikkelde macrofauna gemeenschap. Bekend is bijvoorbeeld dat in het Ilperveld nagenoeg geen watervegetatie meer aanwezig is (Van Dijk et al., 2021).

De huidige fosfaatbelasting van het oppervlaktewater is 1,2 maal hoger dan de gewenste fosfaatbelasting (Van Dam & Jaarsma, 2020). Het doorzicht in het gebied is onvoldoende en het chlorofyl-a gehalte is te hoog. De oorzaak van de hoge fosfaatbelasting ligt in dit gebied vooral bij de nalevering van fosfaat uit de bodem, deels door mineralisatie van het aanwezig veen en deels door de aanwezigheid van een historische fosfaatvoorraad die is ontstaan door jarenlange bemesting (Groenendijk et al., 2012). Door de afbraak van veen ontstaat ook slibvorming. Slibvorming draagt bij aan een slechte waterkwaliteit, met verhoogde fosfaatgehalten. Sterke waterbewegingen in het oppervlaktewatersysteem, zoals varen met motorboten en windwerking, zorgen voor veel opwerveling, waardoor het water vrijwel altijd troebel is. Inlaatwater draagt in beperkte mate bij aan de nutriëntenbelasting van het oppervlaktewater.

De voedselrijkdom van het watersysteem wordt daarnaast bepaald doordat het watersysteem oorspronkelijk brak was. Brakke systemen zijn voedselrijk en de hoge voedselrijkdom in het verleden draagt nog steeds bij aan de hoge natuurlijke achtergrondbelasting. De hoge sulfaatconcentraties hangen eveneens samen met de brakke geschiedenis. De hoge sulfaatconcentraties dragen bij aan de interne nalevering van fosfaat (interne eutrofiëring).

Voor fosfaat geldt dat de achtergrondbelasting in het gebied ongeveer op het niveau ligt van de kritische fosfaatbelasting (Fennema, 2021). Dit betekent dat het bijna niet mogelijk is om de fosfaatbelasting terug te dringen tot op het gewenste niveau van de kritische fosfaatbelastingsgrens. Gezien de hoge fosfaatbelasting is het de verwachting dat het watersysteem troebel blijft en dat de ontwikkeling van een helder plantenrijk watersysteem niet realistisch is (Fennema, 2021).

Naar verwachting zijn de beste kansen voor een goede waterkwaliteit aanwezig in pas uitgegraven petgaten, geïsoleerde en gebaggerde sloten of regelmatig geschoonde smalle weilandslootjes die niet worden bevaren, ver van de waterinlaat liggen en die liggen langs percelen waar geen bemesting plaatsvindt.

3.3.2 Landschapecologische processen

De belangrijkste landschapsecologische en vegetatievormende processen in de veengebieden Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld zijn (Gebiedsanalyse-92, 2017):

- Een sterk door de mens gereguleerde waterhuishouding in een voormalig, nu sterk ingeklonken en laaggelegen hoogveengebied, waarbij – om verdroging te voorkomen - voedselrijk en gebiedsvreemd water wordt ingelaten.
- Een hydrologie die voornamelijk wordt beïnvloed door de omliggende droogmakerijen, resulterend in wegzijging van grondwater langs de randen en inlaat van zwak brak boezemwater dat indirect afkomstig is uit de droogmakerijen (brakke kwel).
- Langdurige invloed van brak water tot aan 1932, met daarna een geleidelijk opgetreden verzoeting door verandering van het ingelaten boezemwater.
- Zeer voedselrijk oppervlaktewater, met hoge fosfaat- en stikstofconcentraties, voornamelijk ontstaan door interne eutrofiëring.
- Het optreden van verlanding langs oevers van meren en brede wateringen in een voormalig veenontginningsgebied.
- Ontwikkeling van veenmosrietlanden uit jonge successiestadia onder invloed van regenwater gevoede omstandigheden en een regelmatig beheer van maaien en afvoeren.
- Natuurlijke en half-natuurlijke ontwikkeling van voedselrijke ruigten en zomen (moerasmelkdistel-associatie), braam-elzenbroek en braam-berkenbroek door natuurlijke verlanding (ruigten en zomen) en/of staken van het beheer (ruigten, zomen en bossen).

Zoals reeds beschreven is het water in het gebied momenteel sterk verzoet. De aanwezigheid van brak water is waarschijnlijk in het verleden van invloed geweest op de snelle vorming van veenmosrietlanden. In het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld zijn nog relictvegetaties aanwezig die

kenmerkend zijn voor het brakke verleden. Het gaat bijvoorbeeld om veenmosrietlanden (H7140B) en vochtige laagveenheiden (H4010B) met ruwe bies, kenmerkend voor verlanding in zwak brak water. Momenteel komen nog steeds veenmosrietlanden en jonge verlandingsstadia met ruwe bies voor, de zogenaamde ‘veenmosbiezenlanden’ en ‘koekoeksbloem-biezenlanden’.

Een tweede relictvegetatie is zoomvormende ruigten met harig wilgenroosje en moerasmelkdistel (H6430B), kenmerkend voor licht brakke wateren met een verhoogd sulfaatgehalte. Plaatselijk komt in sloten met helder water nog de brakwatersoort snavelruppia voor.

Ecologische samenhang en successie

Het voorkomen van moerasnatuur en weidevogelgraslanden zorgt voor de rijke diversiteit aan soorten en de landschappelijke waarden van het Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland en Twiske (Provincie Noord-Holland, 2016). Het gebied is grofweg in te delen in moerasgebieden, weidegebieden en open water. Sommige habitattypen of soorten komen alleen in één van deze gebieden voor. Andere habitattypen of soorten komen in meerdere gebieden voor. Bovendien is er een sterke relatie tussen het water in het gebied en de moerasnatuur. Zowel de moeras-, weide- als watergebieden dienen daarom behouden te worden. De Natura 2000-doelen zorgen daardoor niet alleen voor de bescherming van enkele soorten maar voor de bescherming van het waardevolle cultuurlandschap als geheel.

De moerasnatuur in het gebied is afhankelijk van een successiereeks die begint bij het dichtgroeien van open water (verlanding) en eindigt met bosvorming. Voor vier stadia in deze successiereeks zijn Natura 2000-doelen vastgesteld: ruigten en zomen (H6410B), veenmosrietlanden (H7140B), vochtige heiden (H4010B) en hoogveenbossen (H91D0). Om deze stadia in stand te houden is het nodig dat ook de jongere successiestadia aanwezig zijn.

Het ontstaan van de habitattypen veenmosrietlanden, vochtige heiden, ruigten en zomen en hoogveenbos, inclusief de invloed van beheer, verzoeting en eutrofiëring zijn weergegeven in figuur 1 (Gebiedsanalyse-92, 2017). Veenmosrietlanden ontstaan door het regelmatig maaien van jongere verlandingsvegetaties. Voor het ontstaan van veenmosrietland is het belangrijk dat er voldoende meso-eutroof verlandingsoppervlak aanwezig is. Dit kunnen jonge en initiële stadia van het veenmosrietland zijn, bestaande uit verlanding van riet met beginnende veenmosgroei (*Phragmition/Caricion nigrae*), of rietverlanding met echte koekoeksbloem (*Lychnido-Hypericetum tetrapteri subass typicum*). Het huidige oppervlak aan verlanding is echter nauwelijks toegenomen sinds de periode 1945-1976.

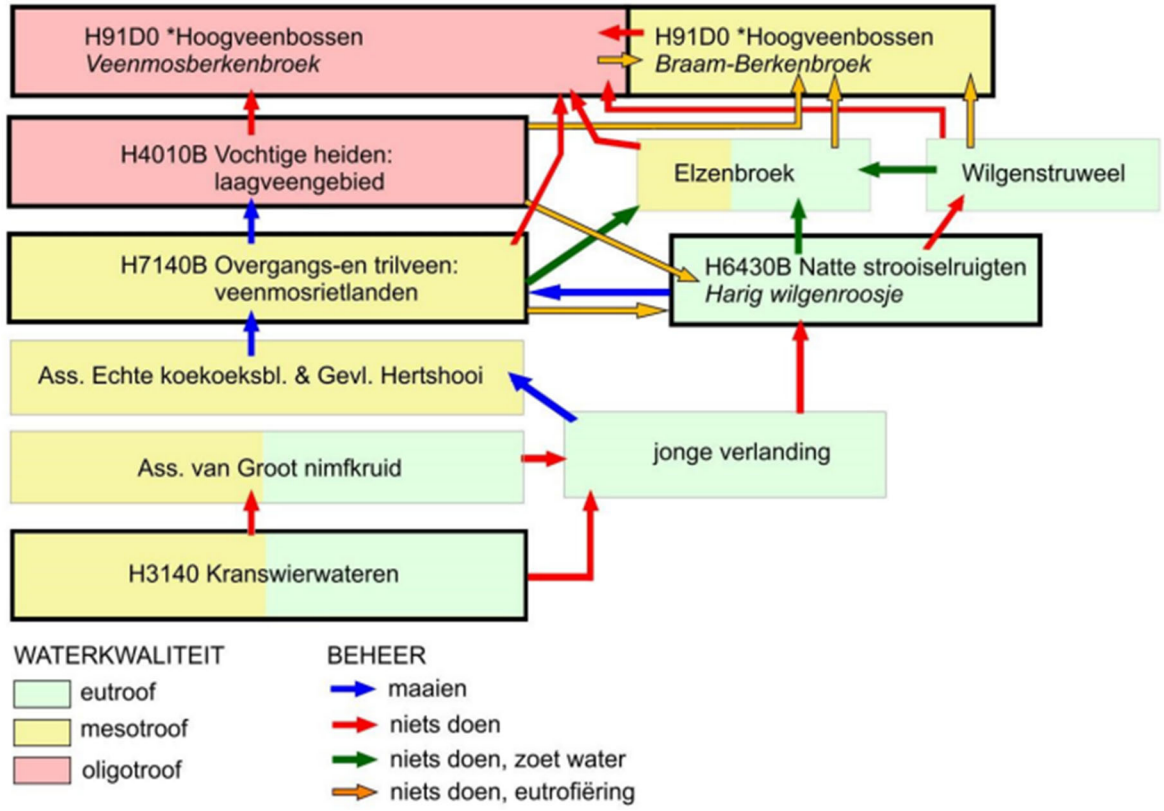
Als het maaibeheer wordt voortgezet kunnen uit veenmosrietlanden vochtige laagveenheiden ontstaan. Wanneer er niet wordt gemaaid ontstaat er successie richting hoogveenbossen. Met name de vochtige heiden zijn in dit Natura 2000-gebied weinig stabiel; zodra het beheer wordt gestaakt ontstaat er successie richting hoogveenbossen. Voor het behoud van de habitattypen veenmosrietlanden en vochtige heiden is het (maai)beheer dus van essentieel belang.

Verlanding

Verlanding is het dichtgroeien van water zodat uiteindelijk nieuw land ontstaat. Karakteristiek voor Laag Holland zijn verlandingen vanuit de oever door ruwe bies en kleine lisdodde (Provincie Noord-Holland, 2016). Deze soorten treden

op als pioniersoort waartussen riet zich vestigt. Door de productie van organisch materiaal en de invang van slib in deze oevervegetaties ontstaat na enkele jaren een verlandingszone. Aan oevers met een steil talud kan zich ook een drijvende kragge ontwikkelen van uit de oever wortelende (riet)vegetaties. De ontwikkeling kan via veenmosrietland verder gaan tot vochtige heide of hoogveenbos.

Nieuwe verlanding treedt alleen op als de condities goed zijn. In te voedselrijk water neemt de algendichtheid toe, waardoor het water troebel en zuurstofloos wordt. Dat remt het ontstaan van nieuwe verlandingen. Nadat nieuwe verlanding heeft plaatsgevonden spelen factoren als waterpeil, stikstofdepositie en een afgestemd beheer een belangrijke rol in het verdere verloop van de successie (Provincie Noord-Holland, 2016).

Figuur 1. Relatie tussen habitattypen (de dik omrande komen voor in het gebied), successie, waterkwaliteit, en beheer in de Natura 2000-gebiedsdelen Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland (Gebiedsanalyse-92, 2017)

3.4 Instandhoudingsdoelstellingen

Voor ieder Natura 2000-gebied in Nederland is een aantal kernopgaven opgesteld, op basis waarvan vervolgens de doelstellingen voor de habitattypen en soorten zijn geformuleerd (Schmidt et al., 2017). In tabel 2 zijn de kernopgaven voor het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske weergegeven.

Tabel 2. Kernopgaven

Kernopgave	Beschrijving
Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Meren en moerassen)	Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuizen (de belangrijkste kraamkamerfunctie en slaapfunctie van de meervleermuis ligt vooral in gebouwen buiten de Natura 2000-gebieden). Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van gradiënt watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschap Laagveen.
Compleetheid in ruimte en tijd (4.09)	Alle successiestadia laagveenverlanding in ruimte en tijd vertegenwoordigd: overgangs- en trilvenen, veenmosrietlanden H7140_B en vochtige heiden laagveengebied, H4010_B en veenbossen, hoogveenbossen *H91D0, in samenstelling met gemeenschappen van open water.
Plas-dras situaties (4.11)	Plas-dras situaties voor smienten A050, kemphaan A151 en noordse woelmuis *H1340.
Overjarig riet (4.12)	Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig Riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijke peildynamiek en tegengaan verdroging voor rietmoerasvogels, zoals roerdomp A021, snor A292 en voor de noordse woelmuis *H1340.
Brakke ruigtes (4.13)	Behoud en herstel van brakke variant van ruigten en zomen (Harig wilgenroosje) in de laagveengebieden boven het IJ, mede als leefgebied voor de noordse woelmuis.

Voor habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten, broedvogels en niet-broedvogels zijn de instandhoudingsdoelstellingen zoals vastgelegd in het aanwijzingsbesluit (PDN/2013-092) weergegeven in tabel 3. Voor de gebiedsdelen die vallen onder de Habitatrichtlijn (zie bijlage 2, figuur 1) gelden de doelen voor habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten (zie tabel 3a en 3b). Voor gebiedsdelen die vallen onder de Vogelrichtlijn (zie bijlage 2, figuur 1) gelden de doelen voor broedvogels en niet-broedvogels (zie tabel 3c en 3d). Omdat Twiske alleen als Vogelrichtlijngebied is aangewezen gelden voor Twiske alleen de doelen voor broedvogels en niet-broedvogels.

Tabel 3. Instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen (a), Habitatrichtlijnsoorten (b), broedvogels (c) en niet-broedvogels (d). = doelstelling is behoud, > doelstelling is uitbreiding of verbetering. * staat voor prioritair habitattype of Habitatrichtlijnsoort

(a)

Habitatcode	Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit
H3140	Kranswierwateren	>	=
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	>	=
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	>	=
H91D0*	Hoogveenbossen	=	=

(b)

Soortcode	Soort	Populatie	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
H1134	Bittervoorn	=	=	=
H1149	Kleine modderkruiper	=	=	=
H1163	Rivierdonderpad	=	=	=
H1318	Meervleermuis	=	=	=
H1340*	Noordse woelmuis	=	=	=

(c)

Soortcode	Soortnaam	aantal broedparen*	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
A021	Roerdomp	17	=	=
A081	Bruine kiekendief	15	=	=
A151	Kemphaan	20	>	>
A153	Watersnip	60	>	>
A193	Visdief	180	=	=
A292	Snor	50	=	=
A295	Rietzanger	800	=	=

* voor roerdomp gaat het om het aantal territoria, voor kemphaan om het aantal hennen, voor de overige soorten gaat het om het aantal broedparen

(d)

Soortcode	Soort*	Populatie**	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied	Instandhoudingsdoelstelling
A043	Grauwe gans	90	=	=	Foerageergebied
A050	Smient	6400	=	=	Slaap- en rustplaats en foerageergebied
A051	Krakeend	200	=	=	Foerageergebied
A056	Slobeend	50	=	=	Foerageergebied
A125	Meerkoet	710	=	=	Foerageergebied
A156	Grutto	behoud	=	=	Slaap- en rustplaats

* bescherming onder artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn als trekvogel/ ** seizoensgemiddelde

4 Knelpunten en maatregelen

In dit hoofdstuk zijn voor de instandhoudingsdoelen die voor dit gebied gelden (zie paragraaf 3.4) de knelpunten uitgewerkt en maatregelen geformuleerd die nodig zijn om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Daarbij wordt eerst ingegaan op habitattypen, vervolgens op Habitatrichtlijnsoorten en tenslotte op broedvogels en niet-broedvogels. Maatregelen voor habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten gelden alleen voor het Habitatrichtlijngebied en maatregelen voor broedvogels en niet-broedvogels gelden alleen voor het Vogelrichtlijngebied (zie bijlage 2, figuur 1).

4.1 Habitattypen

De oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen zijn vastgesteld op basis van de habitattypenkaart (versie N2K_HK_92_20170908_v7_HR) (zie bijlage 2, figuur 3). De kaart geeft de T0-situatie weer, zijnde de situatie rondom 2013 (referentiesituatie rondom aanwijzing).

De beschrijving van de ontwikkeling, knelpunten en de uitbreidingsdoelstelling die in dit hoofdstuk per habitattype zijn opgenomen, zijn afkomstig uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In tabel 4 zijn de conclusies met betrekking tot de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen uit de evaluatie samengevat. Voor veenmosrietlanden en vochtige heiden geldt dat de herstelmaatregelen die zijn uitgevoerd lokaal de komende jaren waarschijnlijk zullen leiden tot een kwaliteitsverbetering en mogelijk ook een uitbreiding van het oppervlakte. Het eindoordeel voor de behoudsdoelstelling voor kwaliteit is echter dat deze nog niet gerealiseerd is. Een nieuwe habitattypenkaart wordt eens in de twaalf jaar opgesteld en was voor de evaluatie nog niet beschikbaar. Daarom kan niet worden bepaald of de behoudsdoelstelling voor oppervlakte in de eerste beheerplanperiode is gerealiseerd.

De maatregelen in dit beheerplan zijn gericht op het opheffen van knelpunten en realiseren van de instandhoudingsdoelen. De maatregelen zijn gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021) en in overleg met de terreinbeheerders en gebiedskenners verder aangevuld. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat regulier beheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) wordt uitgevoerd. Regulier beheer is dan ook niet in dit beheerplan opgenomen.

Tabel 4. ***Beoordeling doelrealisatie: groen: doel gerealiseerd, oranje: doel mogelijk niet gerealiseerd, rood: doel niet gerealiseerd, grijs: onbekend (niet voldoende data voor beoordeling). Veg.: vegetatietypen, S&F: structuur en functie, AC: abiotische condities, TS: typische soorten, Tot.: totaal***

Habitattype	Doel oppervlak	Realisatie oppervlakte	Doel kwaliteit	Realisatie kwaliteit t.o.v. doel				
				Veg.	S&F	AC	TS	Tot.
H3140 Kranswierwateren	>		=					
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	>		=					
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=		=					

Habitattype	Doel oppervlak	Realisatie oppervlakte	Doel kwaliteit	Realisatie kwaliteit t.o.v. doel				
				Veg.	S&F	AC	TS	Tot.
H7140B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	>		=					
H91D0 Hoogveenbossen	=		=					

Tabel 5. ***Kwantificering uitbreidingsdoestelling habitattypen. De kwantificering is afkomstig uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In de evaluatie is de kwantificering onderbouwd. = doelstelling is behoud, > doelstelling is uitbreiding***

Habitattype	Doel oppervlakte o.b.v. aanwijzingsbesluit	Uitbreidingsdoelstelling
H3140 Kranswierwateren	>	Uitbreiding 5-10 ha
H4010B Vochtige heiden (laagveengebied)	>	Uitbreiding ca. 1 ha
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=
H7140B Veenmosrietlanden	>	Uitbreiding ca. 31,7 ha
H91D0 Hoogveenbossen	=	=

4.1.1 Kranswierwateren (H3140)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype kranswierwateren H3140 komt alleen voor in het deelgebied Varkensland (zie tabel 6). Dit habitattype is hier aanwezig in smalle, heldere slootjes in onbemeste percelen met vochtig hooiland en veenmosrietland. Voor kranswierwateren geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte (zie tabel 4). In 2020-2021 zijn er in het Ilperveld nieuwe petgaten gegraven en in 2022 in Varkensland. De slechte waterkwaliteit vormt op dit moment waarschijnlijk echter een beperking voor de ontwikkeling van dit habitattype. Voor de verbetering van de waterkwaliteit zijn dan ook aanvullende maatregelen nodig (zie paragraaf 4.5).

Tabel 6. ***Areaal en kwaliteit van H3140 Kranswierwateren in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld***

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Kwaliteit onbekend (ha)	Totaal (ha)
Varkensland			0,03	0,03
Totaal			0,03	0,03

Ontwikkeling en knelpunten

De knelpunten voor het habitattype kranswierwateren zijn de te hoge fosfaatbelasting en een beperkt doorzicht. Uit de vergelijking van een vlakdekkende florakartering van het Ilperveld uit 2019 (Non & Diemeer, 2020) met voorgaande florakarteringen blijkt dat waterplanten sterk zijn afgenomen en dat het water op veel plaatsen vegetatie-loos is geworden.

Heldere wateren zijn van groot belang voor kranswiervegetaties. Deze komen echter maar weinig voor en zijn in dit gebied beperkt tot pioniersituaties: pas

uitgegraven petgaten, geïsoleerde en gebaggerde sloten of regelmatig geschoonde smalle weilandslootjes. Helaas is ook de helderheid van het water in geïsoleerde sloten en in de petgaten tijdelijk. Uit het Watersniponderzoek uit 2003 (Witteveldt & Van ’t Veer, 2003) blijkt dat gunstige condities voor kranswierwateren in afgesloten wateren en in petgaten enkele jaren aanwezig zijn. Om de condities in deze regenwater gevoede geïsoleerde wateren gunstig te houden is regelmatige verwijdering van de slibbodem (slootschonen) noodzakelijk; ook het regelmatig doorspoelen van geïsoleerde watersystemen waarin veel fosfaat is opgehoopt is waarschijnlijk een optie.

Uit het Watersniponderzoek (Witteveldt & Van ’t Veer, 2003) bleek dat de geïsoleerde wateren helderder waren dan de niet-geïsoleerde wateren en dat de meeste nutriënten en macro-ionen in lagere concentraties aanwezig waren. Opgelost fosfaat was echter steeds relatief hoog in de geïsoleerde wateren en petgaten. Dit fosfaat is afkomstig uit de veenbodem van de aangrenzende graslanden en wordt jaarlijks hoger wanneer de sloten niet worden geschoond of het water wordt doorgespoeld. Op termijn wordt de fosfaatconcentratie zo hoog, dat de heldere geïsoleerde wateren troebel worden en de watervegetatie weer afneemt (Van 't Veer & Dekker, 2015).

Maatregelen

Kranswierwateren zijn op dit moment alleen aanwezig in Varkensland (zie tabel 6). De uitbreidingsdoelstelling voor kranswierwateren is 5 tot 10 ha (zie tabel 5) (Van Dijk et al., 2021). In de beheerplanevaluatie wordt geconcludeerd dat deze uitbreiding mogelijk is in Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland (Van Dijk et al., 2021). Op basis van ervaring in Ilperveld (plan Watersnip) blijkt dat kranswiervegetaties zich na de uitvoering van maatregelen ontwikkelen maar na beperkte tijd weer verdwijnen. De aanwezigheid van kranswiervegetaties is dus in Laag-Holland niet bestendig. Dit komt overeen met het gegeven dat kranswiervegetaties veelal pioniervegetaties zijn. Onder voedselrijke omstandigheden als in Laag-Holland is de levensduur van deze vegetaties bovendien relatief kort.

In het Ilperveld worden in de tweede beheerplanperiode in de pilot ‘bestendige uitbreiding habitattype H3140’ herstel- en uitbreidingsmaatregelen genomen ten behoeve van kranswiervegetaties (zie tabel 7). De maatregelen bestaan uit hydrologische isolatie van deelgebieden om de nutriëntenbelasting te verminderen en doorzicht te verbeteren en te baggeren. In de pilot ‘bestendige uitbreiding habitattype H3140’ wordt geëxperimenteerd met slootschonings- en baggerfrequentie en doorspoelen van vakken om kranswiervegetaties voor langere tijd te kunnen behouden. Het effect van deze maatregelen op de ontwikkeling van watervegetatie moet worden gemonitord.

De uitbreiding van kranswierwateren in Varkensland en Oostzanerveld wordt - afhankelijk van de uitkomsten in Ilperveld- in de derde beheerplanperiode uitgevoerd (zie tabel 7).

Tabel 7. Maatregelen ten behoeve van kranswierwateren (H3140)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang (ha)	Frequentie	Financieringsbron
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld	Uitvoering pilot bestendige uitbreiding habitattype H3140: hydrologische isolatie, baggeren, monitoring	1,67 - 3,33	Eenmalig, beheerplanperiode 2	Programma natuur, IBP Vitaal Platteland Ilperveld en Versneld natuurherstel Rijk (RVO)
Uitbreiding oppervlakte	Varkensland en Oostzanerveld	Hydrologische isolatie en baggeren t.b.v. uitbreiding habitattype, na succesvolle pilot Ilperveld	3,33 - 6,67	Eenmalig, beheerplanperiode 3	
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Monitoring t.b.v. uitbreiding in beheerplanperiode 3		Gedurende 6 jaar	Programma natuur
Behoud kwaliteit en uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5.

4.1.2 Vochtige heiden (laagveengebieden) (H4010B)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype vochtige heiden H4010B komt alleen voor in het Ilperveld (zie tabel 8). In de eerste beheerplanperiode is er sprake van kwaliteitsverlies van het habitattype vochtige laagveenheide in het Ilperveld.

Voorafgaand aan de eerste beheerplanperiode heeft in het Oostzanerveld een afname plaatsgevonden van de kwaliteit vochtige laagveenheiden waardoor kwalificerende vochtige laagveenheiden in het Oostzanerveld niet meer voorkomen (pers. med. Van ’t Veer).

Voor vochtige heiden geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte (zie tabel 3). Naar schatting is een uitbreiding van het oppervlak vochtige laagveenheiden van ongeveer 1 ha op een termijn van 25 jaar mogelijk (Van Dijk et al., 2021) (zie tabel 5). Vanwege de geringe verspreidingscapaciteit van inheemse heidesoorten wordt de uitbreiding het meest kansrijk geacht in het Ilperveld waar nu ook al kwalificerende vochtige heiden aanwezig is. In Varkensland is door gericht beheer, in combinatie met plaggen, het oppervlak aan dophei recent toegenomen (periode 2016-2021). Hier zijn eveneens kansen voor uitbreiding van nieuw kwalificerend oppervlak vochtige heiden (pers. med. Van 't Veer & Dekker). Aangezien kwalificerende vochtige heiden in het recente verleden in het Oostzanerveld ook nog aanwezig waren, zijn er ook hier kansen voor uitbreiding van dit habitattype.

Tabel 8. Areaal en kwaliteit van H4010B Vochtige heiden in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Ilperveld	0,57	0,01	0,58

Ontwikkeling en knelpunten

De kritische depositiewaarde van het habitattype vochtige heiden wordt in het Ilperveld op 100% van het oppervlak vochtige laagveenheide overschreden (Wolters et al., 2022). Daarnaast vormt de oppervlaktewaterkwaliteit een knelpunt voor dit habitattype.

Door de slechte waterkwaliteit treedt nieuwe verlanding niet meer op. Daarnaast leidt de hoge stikstofdepositie tot een afname van de kwaliteit en soortenrijkdom en een versnelde successie. Plaatselijk is er sprake van vergrassing, een beperkte soortenrijkdom van de mossen- en korstmossenflora en een afname van heidesoorten door een toename van houtige opslag (berk), appelbes en cranberry.

In het Ilperveld zullen de in 2020 en 2021 uitgevoerde herstelmaatregelen naar verwachting leiden tot kwaliteitsverbetering en uitbreiding van het areaal vochtige heiden. Het betreft het verwijderen van cranberry en appelbes en (herfst)maaibeheer. In Varkensland zijn eveneens kansen ontstaan voor uitbreiding van vochtige heiden door gepast beheer in combinatie met plaggen.

Maatregelen

In tabel 9 zijn de maatregelen ten behoeve van vochtige heiden (H4010B) opgenomen. Voortzetten van herfstmaaien en het verwijderen van opslag blijft nodig om te kunnen voldoen aan de behoudsdoelstelling voor kwaliteit. Daarnaast is waterkwaliteitsverbetering nodig voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen van vochtige heiden.

In de beheerplanevaluatie wordt uitgegaan van een uitbreiding van 1 ha vochtige laagveenheide in de komende 25 jaar (zie ook tabel 5). Dit vindt in Ilperveld voornamelijk plaats door herfstmaaien van verouderd veenmosrietland grenzend aan vochtige heide. Aangezien vochtige heide alleen voorkomt in Ilperveld zijn de kansen voor uitbreiding het grootst in het Ilperveld, maar ook in Varkensland en Oostzanerveld zijn kansen. Om 1 ha uitbreiding te realiseren moeten maatregelen en het noodzakelijke beheer op een groter oppervlak worden ingezet.

Tabel 9. Maatregelen ten behoeve van vochtige heiden (H4010B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang (ha)	Frequentie	Financieringsbron
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld	Herfstmaaien verouderd veenmosrietland grenzend aan vochtige heide	5 ha	Jaarlijks	
Uitbreiding oppervlakte	Varkensland	Gepast nabeheer plaglocaties en herfstmaaien veenmosrietland	3 ha	Jaarlijks	
Uitbreiding oppervlakte	Oostzanerveld	Grondruil, bomen/opslag verwijderen, appelbes verwijderen, eventueel plaggen, nabeheer	6 ha	Eenmalig herstel, jaarlijks nabeheer	
Behoud kwaliteit	Ilperveld	Herfstmaaien	0,6 ha	Jaarlijks	
Behoud kwaliteit	Ilperveld	Handmatig verwijderen opslag (waaronder cranberry, appelbes en bosopslag)	0,6 ha	Jaarlijks	
Behoud kwaliteit, uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5

4.1.3 Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)

Omvang en kwaliteit

Het habitattype ruigten en zomen is volgens de habitattypenkaart vrijwel geheel van matige kwaliteit (zie tabel 10). De grootste oppervlakten ruigten en zomen liggen in het Ilperveld. Ook in het Oostzanerveld komt het habitattype verspreid

voor. In het Varkensland is het areaal ruigten en zomen zeer beperkt. Vegetaties die voldoen aan de kwaliteit goed worden gekenmerkt door de aanwezigheid van de soorten heemst, selderij en echt lepelblad. Deze soorten zijn in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld zeer zeldzaam of afwezig.

Voor het habitattype ruigten en zomen geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en oppervlakte (zie tabel 3).

Tabel 10. Areaal en kwaliteit van H6430B Ruigten en zomen in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Ilperveld	0,01	7,13	7,14
Varkensland		0,02	0,02
Oostzanerveld		2,35	2,35
Totaal	0,01	9,50	9,51

Ontwikkeling en knelpunten

Een afname van de bedekking met ruigtekruiden en van typische soorten als selderij en moerasmelkdistel wijst in dit gebied op een afname van de kwaliteit van het habitattype ruigten en zomen H6430B. Vanwege de verzoeting van het gebied zullen de brakke soorten naar verwachting verder afnemen. Op termijn zullen er waarschijnlijk rietzomen ontstaan met echte valeriaan en moerasspirea en kan de vegetatie zich ontwikkelen tot het zoete subtype H6430A.

Plaatselijk treedt opslag van braam en houtige gewassen en oeverafslag op. Daarnaast blijft er plaatselijk maaisel en strooisel liggen in de ruigten en zomen, waardoor stikstof-minnende soorten als grote brandnetel en kleefkruid kunnen toenemen. Opslag, de accumulatie van strooisel en oeverafslag kunnen leiden tot een afname van kwaliteit en oppervlak van ruigten en zomen H6430B. De ruigten en zomen in Ilperveld hebben verder te maken met verdroging waardoor de meeste ruigtes te droog zijn en een goede kwaliteit niet kan worden gehaald.

Voor behoud van de ruigten en zomen is een periodiek beheer van maaien en afvoeren nodig. De benodigde frequentie is afhankelijk van het aanwezige vegetatietype (Van Dijk et al., 2022). Passend beheer is echter in de praktijk niet altijd goed geregeld. Dit leidt plaatselijk mogelijk eveneens tot een afname van de omvang en kwaliteit van dit habitattype.

Maatregelen

Om de behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit te realiseren is het nodig periodiek opslag te verwijderen om ruigtesoorten te behouden, geaccumuleerd strooisel af te voeren en een beheer van gefaseerd maaien en afvoeren uit te voeren (zie tabel 11). Om oeverafslag te beperken is het nodig om plaatselijk oeverbescherming te realiseren. In Ilperveld worden hydrologische herstelmaatregelen genomen om de verdroging van ruigten en zomen tegen te gaan.

Verder wordt de toegang in delen van het gebied beperkt voor gemotoriseerde vaartuigen teneinde het illegaal betreden van kwalificerend habitat en de afslag van oevers door te hard varen te beperken (zie verder bijlage 3). Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers.

Tabel 11. Maatregelen ten behoeve van ruigten en zomen (H6430B)

Doel	Deelgebied	Maatregel	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verwijderen opslag	9,5 ha*	Minimaal eens per 3 jaar	
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld	Hydrologisch herstel		Eenmalig	Programma natuur
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Strooisel verwijderen (in Ilperveld i.c.m. hydrologisch herstel)		Eens in de zes jaar	
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Gefaseerd maaien en afvoeren. Frequentie is afhankelijk van de aanwezige vegetatie (Van Dijk et al., 2022)	9,5 ha	Ca. eens in de twee tot drie jaar	Deels via SNL, deels niet geregeld
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Oeverbescherming		Eenmalig	Programma natuur (Varkensland en Oostzanerveld)
Behoud van kwaliteit en oppervlakte	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Toegangsbeperking ten behoeve van recreatieve zonering		Eenmalig	

* Uitgaande van een frequentie van minimaal eens in de drie jaar komt dit neer op ca. 3,5 ha per jaar.

4.1.4 Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) (H7140B)

Omvang en kwaliteit

De grootste oppervlakten veenmosrietlanden komen voor in het Ilperveld. Daarnaast komt het habitattype veenmosrietlanden verspreid in het Oostzanerveld en Varkensland voor. De omvang van het habitattype is volgens de habitattypekaart 52,8 ha, waarvan 31,8 ha van goede kwaliteit en 20,9 ha van matige kwaliteit (zie tabel 12).

Voor veenmosrietlanden geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte (zie tabel 3).

Tabel 12. Areaal en kwaliteit van H7410B Veenmosrietlanden in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Ilperveld	20,3	17,2	37,5
Varkensland	3,2	0,5	3,7
Oostzanerveld	8,4	3,2	11,6
Totaal	31,9	20,9	52,8

Ontwikkeling en knelpunten

In de eerste beheerplanperiode was er sprake van kwaliteitsverlies onder andere door een toename van opslag en de ontwikkeling van de moslaag. Het voorkomen van een typische soort als veenmosorchis is in de eerste beheerplanperiode afgenomen hetgeen eveneens wijst op een afname van de kwaliteit van veenmosrietlanden. In de oeverzone wordt de kwaliteit door goed beheer (afvoeren van maaisel, laat in het jaar maaien en afvoeren) behouden of

zelfs verbeterd (Non en Diemeer, 2020). Ook de in 2020 en 2021 uitgevoerde maatregelen als plaggen en het verwijderen van opslag leiden naar verwachting tot kwaliteitsverbetering en uitbreiding van het oppervlak veenmosrietlanden.

Knelpunten voor het habitattype bestaan onder andere uit een te hoge stikstofdepositie en een slechte waterkwaliteit. De kritische depositiewaarde van het habitattype veenmosrietlanden wordt in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld op 100% van het oppervlak veenmosrietlanden overschreden. Stikstofdepositie leidt door verzuring en eutrofiëring tot een afname van de kwaliteit en omvang van veenmosrietlanden (zie tekstkader 1).

Tekstkader 1. Effecten van stikstofdepositie voor veenmosrietland H7140B

De oudere stadia van het habitattype zijn ten opzichte van jongere stadia vanwege een dikkere kragge meer geïsoleerd van het bufferende oppervlaktewater en daardoor relatief vatbaar voor verzuring. Als gevolg hiervan ontstaan toenemende oppervlakten haarmos en een afname van typische soorten, zoals glanzend veenmos en elzenmos. Ook leidt stikstofdepositie door toenemende eutrofiëring tot vegetatieverdichting, zoals een toename van grassen en een snellere kieming van houtige gewassen, zoals berk, appelbes, lijsterbes, krentenboompje en bramen (Gebiedsanalyse-92, 2017). De effecten van verzuring en eutrofiëring worden versterkt door verdroging. Verder nemen onder invloed van zure stikstofdepositie (ammoniak) sommige veenmossoorten sneller toe. De jonge, gebufferde stadia gaan hierdoor sneller over in oude, verzuurde stadia dan via natuurlijke successie het geval zou zijn geweest.

Door te hoge fosfaatconcentraties in het oppervlaktewater kunnen in de kraggen met veenmosrietlanden dikke en soortenarme pakketten met gewoon veenmos ontstaan. Dit leidt tot een afname van de kwaliteit van veenmosrietlanden. Ook leidt een slechte waterkwaliteit tot een toename of plaatselijke dominantie van ruigtekruiden. Dit is met name zichtbaar langs de oevers van de geplagde veenmosrietlanden. Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is van belang om nieuwe verlanding op gang te brengen. Verlanding is nodig om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks (waaronder veenmosrietlanden) te behouden.

Plaatselijk hebben ongewenste exoten als appelbes en cranberry zich gevestigd en treedt opslag op bomen op. Een deel van de veenmosrietlanden heeft bovendien last van vraatschade en verruiging met pitrus door beweiding. Dit kan leiden tot kwaliteitsverlies. Tot slot leidt afkalving van de oevers plaatselijk tot een afname van het oppervlak veenmosrietland.

Maatregelen
De maatregelen die in de eerste beheerplanperiode zijn genomen leiden waarschijnlijk in de tweede beheerplanperiode tot verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het oppervlak veenmosrietlanden. Om de instandhoudingsdoelen te realiseren is het noodzakelijk om aanvullende maatregelen te nemen. Waterkwaliteitsverbetering is nodig voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen van veenmosrietlanden. In tabel 13 zijn de maatregelen ten behoeve van het habitattype veenmosrietlanden opgenomen.

In de beheerplanevaluatie wordt uitgegaan van een uitbreiding van 37,1 ha, te verdelen over de drie deelgebieden in de komende 25-30 jaar (zie tabel 5). De beheerders geven aan dat dit een forse opgave is. Een deel van de uitbreiding kan worden gerealiseerd via successie van jonge verlanding. Dit kunnen jonge en initiële stadia van het veenmosrietland zijn, bestaande uit verlanding van riet met beginnende veenmosgroei of rietverlanding met echte koekoeksbloem (zie paragraaf 3.3.2). Jonge verlanding is echter nauwelijks aanwezig in Ilperveld,

Varkensland en Oostzanerveld. De kansen voor uitbreiding van veenmosrietland door successie via bestaande jonge verlanding moet bij aanvang van de tweede beheerplanperiode verder in beeld worden gebracht.

Daarnaast kan uitbreiding gerealiseerd worden door kwaliteitsverbetering van veenmosrietland dat niet kwalificeert. Hiervan is in Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland een aanzienlijk oppervlak aanwezig. Maatregelen die leiden tot uitbreiding door kwaliteitsverbetering zijn bijvoorbeeld het verwijderen van opslag, plaggen en maaien (zie tabel 13). Inrichtingsmaatregelen in het kader van de 'Groeiend veen'-concepten (Van 't Veer, 2022) (zie ook paragraaf 9.2) kunnen eveneens bijdragen aan het realiseren van de uitbreiding. Bij aanvang van de tweede beheerplanperiode moet door de beheerders nader worden bepaald welke maatregelen nodig zijn.

Verder wordt de toegang in delen van het gebied beperkt voor gemotoriseerde vaartuigen teneinde het illegaal betreden van kwalificerend habitat en de afslag van oevers door te hard varen te beperken (zie verder bijlage 3). Dit wordt uitgevoerd in niet doorgaande wateren en in afstemming met de grondgebruikers.

Tabel 13. Maatregelen ten behoeve van veenmosrietlanden (H7140B)

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland	Inventarisatie van kansen uitbreiding door successie via bestaande jonge verlanding			
Uitbreiding oppervlakte	Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland	Uitbreiding door kwaliteitsontwikkeling van niet kwalificerend veenmosrietland: verwijderen opslag, plaggen en maaien	Ilperveld ca. 10 ha*, Oostzanerveld ca. 10 ha*, Varkensland ca. 17 ha*	Nader te bepalen	
Behoud kwaliteit	Ilperveld	Nabeheer plaglocaties: verwijderen cranberry en andere ongewenste soorten	11,3 ha	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit	Ilperveld	Baggeren & hydrologische isolatie van watergangen		Eenmalig	Programma natuur
Behoud kwaliteit	Varkensland	Kwaliteitsimpuls Varkensland: verbeteren detailwaterhuishouding, historische greppels herstellen, vervangen greppelbuizen.	28 ha**	Eenmalig	Programma natuur
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Handmatig verwijderen appelbes en cranberry	52,8 ha	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Herfstmaaien en afvoeren	37,5 ha	Jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Meerdere malen maaien pitrus (inclusief afvoer)	Ca. 17 ha in Ilperveld Ca. 2 ha in Varkensland Ca. 5 ha in Oostzanerveld	Meerdere malen per jaar	
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Oeverbescherming		Eenmalig	Herstelmaatregelen 2.0 (Varkensland en Oostzanerveld)
Behoud kwaliteit	Ilperveld	Plaatsen rasters of aanleg sloten in beweide percelen om inloop van vee tegen te gaan	Ca. 10 km	Eenmalig	
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verwijderen opslag	17 ha	Eenmalig, nabeheer jaarlijks	Herstelmaatregelen 2.0

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5
Behoud van kwal. en opp.	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Toegangsbeperking ten behoeve van recreatieve zonering		Eenmalig	

* dit betreft een ruwe schatting. In het Oostzanerveld en Varkensland is dit gebaseerd op de aanname dat 50% van het niet kwalificerende natuurbeheertype N06-01 (veenmosrietland en moerasheide) om te vormen is naar kwalificerend veenmosrietland/** onder dit oppervlak vallen ook maatregelen voor andere habitattypen

4.1.5 Hoogveenbossen (H91D0)

Omvang en kwaliteit

Het grootste areaal hoogveenbossen bevindt zich in het Ilperveld. Hier komen in het noordwesten verschillende grote percelen goed ontwikkeld hoogveenbos voor. Daarnaast komt het habitattype op beperkte schaal voor in Varkensland en in het Oostzanerveld (zie tabel 14).

Tabel 14. Areaal en kwaliteit van H91D0 Hoogveenbossen in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld

Deelgebied	Goede kwaliteit (ha)	Matige kwaliteit (ha)	Totaal (ha)
Ilperveld	5,9	10,9	16,8
Varkensland	0,5		0,5
Oostzanerveld	0,4		0,4
Totaal	6,8	10,9	17,7

Voor het habitattype hoogveenbossen geldt een behoudsdoelstelling voor kwaliteit en oppervlakte (zie tabel 3).

Ontwikkeling en knelpunten

Opslag van appelbes en braam vormt een probleem en kan leiden tot kwaliteitsverlies van het habitattype hoogveenbossen. Met name aan de randen van bospercelen kan voedselrijk oppervlaktewater bijdragen aan de vestiging van deze soorten. Daarnaast is uit veldwaarnemingen gebleken dat veenbossen plaatselijk zijn verdroogd. Daardoor is er plaatselijk sprake van een afname van de veenmosbedekking (pers. med. W. Non). In hoeverre deze drukfactoren leiden tot een afname van kwaliteit en oppervlakte van het habitattype is niet bekend.

Maatregelen

Om de behoudsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit te realiseren is het nodig om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren en opslag van onder andere appelbes en braam te verwijderen (zie tabel 15).

Tabel 15. Maatregelen ten behoeve van hoogveenbossen (H91D0)

Doel	Deelgebied	Maatregelen	Omvang (ha)	Frequentie	Financieringsbron
Kwaliteit	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Verwijderen appelbes en braam		Jaarlijks	
Behoud kwaliteit	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld	Verbeteren kwaliteit watersysteem			Zie paragraaf 4.5

4.1.6 Beheer

Goed beheer is belangrijk voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen en tegelijkertijd een grote uitdaging in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld, & Twiske. Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld bestaan overwegend uit vaarland en het oppervlakte kwalificerend habitat per perceel is veelal beperkt. Daardoor is het beheer kostbaar en niet efficiënt uitvoerbaar en is de afvoer van bijvoorbeeld gemaaid riet niet altijd goed geregeld. De SNL-vergoeding voor het reguliere beheer van kwalificerend habitat is te laag om de beheerkosten te dekken.

Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland beheren een groot deel van het areaal kwalificerend habitat (zie tabel 16). Het beheer is echter niet voor het gehele oppervlak kwalificerend habitat geregeld. Dit geldt bijvoorbeeld voor gronden van overheden, het hoogheemraadschap en particuliere gronden.

Gezien het belang van goed beheer en de geconstateerde knelpunten, vraagt beheer in de tweede beheerplanperiode om nadere aandacht. Daarom is per habitattype een aantal maatregelen opgenomen die betrekking hebben op beheer. Aanvullend zijn de volgende acties noodzakelijk:

- Een jaarlijkse gebiedsbrede evaluatie van het beheer van kwalificerend habitat (inclusief uitbreiding) onder regie van de provincie.
- Communicatie over beheer en instandhoudingsdoelen- en maatregelen en het organiseren van het beheer van kwalificerend habitat bij particulieren.
- Het agenderen van aanvullende beheergelden voor kwalificerend habitat door de provincie.

Tabel 16. Eigendom en beheer van kwalificerend habitat

	Onderdeel van de beheertypen kaart (2022)	H3140 - Kranswier-wateren	H4010B - Vochtige heiden	H6430B - Ruigten en zomen	H7140B – Veenmosriet-landen	H91D0 – Hoogveen-bossen
Staatsbosbeheer	Ja	0,03		1,57	13,04	0,50
	Nee			0,06	0,30	
Landschap Noord-Holland	Ja		0,58	4,43	34,73	15,96
	Nee			0,59	0,91	
HHNK	Ja			0,28	0,66	0,30
	Nee			1,24	0,68	0,04
Overheid	Ja			<0,01	<0,01	
	Nee			0,14		
Overig (waaronder particulier)	Ja			1,16	0,18	
	Nee			0,33	0,72	0,50

4.2 Habitatrichtlijnsoorten

Het instandhoudingsdoel voor de Habitatrichtlijnsoorten in het gebied (bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, meervleermuis en noordse woelmuis) is behoud van de populatieomvang en behoud van het oppervlakte en de kwaliteit van het leefgebied. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten in dit hoofdstuk is gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In tabel 17 zijn de conclusies met betrekking tot de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen samengevat. In het eerste beheerplan zijn de kaarten met de leefgebieden van Habitatrichtlijnsoorten opgenomen (Provincie Noord-Holland, 2016).

Tabel 17. Doelrealisatie Habitatrichtlijnsoorten: groen: doel gerealiseerd, oranje: doel mogelijk niet gerealiseerd, rood: doel niet gerealiseerd

soort	Doel popula-tie	Realisatie	Doel leefgebied	Realisatie leefgebied	
		Behoud populatie-omvang	omvang/kwaliteit	Behoud omvang	behoud kwaliteit
H1134 Bittervoorn	=		=/=		
H1149 Kleine modderkruiper	=		=/=		
H1163 Rivierdonderpad	=		=/=		
H1318 Meervleermuis	=		=/=		
H1340 Noordse woelmuis	=		=/=		

4.2.1 Bittervoorn

Ontwikkeling en knelpunten

Er vindt een matige afname in aantallen bittervoorn plaats op provinciaal niveau, die ook binnen de begrenzing van het gebied zichtbaar lijkt te zijn. De doelstelling van behoud van de populatie lijkt daarmee niet te zijn gerealiseerd. De verslechterde kwaliteit van het leefgebied van de bittervoorn (met name een afname van watervegetatie en slechte waterkwaliteit in het Ilperveld) is hiervan mogelijk de oorzaak. De behoudsdoelstelling voor de kwaliteit van het leefgebied is dan ook niet gerealiseerd. De omvang van het leefgebied is gelijk gebleven.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het noodzakelijk om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek. Daarbij moeten ook de verspreiding van de zoetwatermossel, geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water in kaart worden gebracht (zie tabel 18). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit ten goede aan deze soort.

4.2.2 Kleine modderkruiper

Ontwikkeling en knelpunten

Omdat er op gebiedsniveau weinig data van kleine modderkruiper beschikbaar zijn, wordt ervan uitgegaan dat de trend op provinciaal niveau eveneens geldt op gebiedsniveau. Op provinciaal niveau is een matige afname te zien. Daardoor wordt de behoudsdoelstelling voor de populatieomvang in dit gebied waarschijnlijk evenmin behaald.

De afnemende ecologische waterkwaliteit zorgt voor een afname in de kwaliteit van het leefgebied van de kleine modderkruiper. De omvang van het leefgebied is gelijk gebleven.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het noodzakelijk om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek (zie tabel 18). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit deze soort ten goede.

4.2.3 Rivierdonderpad

Ontwikkeling en knelpunten

Op provinciaal niveau is de rivierdonderpad sterk afgenomen. De aantalstrend van rivierdonderpad in het gebied is daardoor waarschijnlijk eveneens negatief. Daarmee wordt de behoudsdoelstelling voor de populatieomvang waarschijnlijk niet behaald. De ecologische waterkwaliteit is afgenomen, wat betekent dat ook de kwaliteit van het leefgebied van de rivierdonderpad achteruit is gegaan.

Maatregelen

Aangezien concrete monitoringsgegevens ontbreken, is het wenselijk om zowel de aantallen als de verspreiding van de soort beter in kaart te brengen met protocollair, gedetailleerd onderzoek (zie tabel 18). Daarnaast komt verbetering van de watersysteemkwaliteit deze soort ten goede.

4.2.4 Meervleermuis

Ontwikkeling en knelpunten

Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske worden als foerageergebied gebruikt door meervleermuis. Omdat Twiske niet als Habitatrichtlijngebied is aangewezen is meervleermuis geen instandhoudingsdoel voor Twiske. Op basis van de provinciale data is de verwachting dat in Ilperveld, Varkensland en het Oostzanerveld de populatie niet achteruit is gegaan. Er zijn echter aanwijzingen dat er minder kraamkolonies in de directe omgeving zijn. Dat kan van invloed zijn op de populatie die in het gebied voorkomt.

Maatregelen

Omdat lokale gegevens ontbreken is nader onderzoek naar kraamkolonies en de lokale aantallen foeragerende meervleermuis nodig. Daarnaast blijft behoud van voldoende oevers met windluwe rietzomen van belang (zie tabel 18). Hiervoor is een beheer van opslag verwijderen en gefaseerd maaien en afvoeren nodig. Bij het nader onderzoek naar foeragerende vleermuizen kan in beeld worden gebracht of de vliegroutes van voldoende kwaliteit zijn en voldoende worden beheerd.

4.2.5 Noordse woelmuis

Ontwikkeling en knelpunten

Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske zijn leefgebied voor noordse woelmuis. Omdat Twiske niet als Habitatrichtlijngebied is aangewezen is noordse woelmuis geen instandhoudingsdoel voor Twiske.

In lijn met een stabiele provinciale aantalstrend, blijkt uit veldonderzoek uitgevoerd tijdens de eerste beheerplanperiode dat de noordse woelmuis verspreid door het gebied voorkomt en er geen negatieve aantalstrend geldt. Ook is er voldoende verbinding tussen de leefgebieden. De doelstellingen voor behoud van de populatie en de kwaliteit en omvang leefgebied worden dus waarschijnlijk behaald.

Maatregelen voor de tweede beheerplanperiode

In Laag Holland wordt momenteel onderzoek uitgevoerd naar de verspreiding van de noordse woelmuis met behulp van eDNA. Daarnaast is het van belang dat bestaand leefgebied wordt behouden middels gefaseerd maaien en afvoeren (zie tabel 18). Zie voor nadere beheervoorschriften met betrekking tot noordse woelmuis bijlage 3.

Tabel 18. Maatregelen voor Habitatrichtlijnsoorten in de deelgebieden Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld (Twiske is geen Habitatrichtlijngebied)

Doel	Maatregel	Locatie/frequentie (indicatief)
Bittervoorn	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: consequent geschikte oevers van brede wateren en plassen, en smalle heldere sloten met waterplanten inventariseren op bittervoorn. In kaart brengen van: - aanwezigheid en verspreiding zoetwatermossel - geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water	1x per 6 jaar inventariseren*
Kleine modderkruiper	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: consequent inventariseren van een aantal vooral smalle sloten, vaak langs dijkbermen of in deels afgesloten wateren met waterplanten waar regenwater een dominante factor is. In kaart brengen van aanwezigheid van geschikte overwinteringsplaatsen, of mogelijkheid tot uitwisseling met open water	1x per 6 jaar inventariseren*
Rivierdonderpad	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends. Consequent inventariseren van een aantal vooral brede sloten en plassen, vaak met kunstmatig substraat	1x per 6 jaar inventariseren*
Meervleermuis	Protocollair onderzoek naar aantallen en trends: gericht zoeken naar en monitoren op locaties en het gebruik van verblijfplaatsen en vliegroutes	verblijfplaatsen in de omgeving en vliegroutes langs rietzomen
Noordse woelmuis	Gefaseerd maaien en afvoeren t.b.v. behoud bestaand leefgebied	in natte rietlanden, strooiselruigten, graslanden en veenmosrietlanden verspreid door het gehele gebied
Bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad	Verbetering watersysteemkwaliteit	Zie paragraaf 4.5

* Daarbij moet ook inzicht zijn in de fysisch-chemische waterkwaliteit, waterdiepte, doorzicht, aanwezigheid en bedekking van oeverplanten en van drijvende en ondergedoken waterplanten. In KRW-monitoring worden deze parameters meegenomen. Bekeken moet worden of deze KRW-monitoring voldoende informatie biedt of dat aanvullend gegevens moeten worden verzameld.

4.3 Broedvogels

Voor alle doelsoorten broedvogels waarvoor het gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske is aangewezen geldt een behoudsdoelstelling voor zowel omvang als kwaliteit van het leefgebied. Een uitzondering hierop zijn de broedvogels kemphaan en de watersnip, waarvoor een uitbreidingsdoelstelling voor de kwaliteit en omvang van het leefgebied geldt. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten per soort in dit hoofdstuk is gebaseerd op de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In tabel 19 zijn per soort de recente aantallen en doelaantallen weergegeven. De hier weergegeven aantallen zijn geactualiseerd ten opzichte van de evaluatie van het eerste beheerplan met gegevens beschikbaar op www.sovon.nl.

Voor alleen de broedvogels snor en rietzanger wordt het instandhoudingsdoel in de huidige situatie gehaald. Voor de overige soorten is dat niet het geval. Wel wordt voldaan aan de doelstellingen met betrekking tot het leefgebied, met uitzondering van de uitbreidings- en verbeterdoelstellingen voor de broedvogels kemphaan en watersnip.

Bij de beschrijving per soort in deze paragraaf wordt in de maatregelentabellen ook het belang van elk deelgebied voor de soort aangegeven (Wolters et al., 2022). Wanneer een deelgebied niet wordt genoemd, zijn de genoemde maatregelen niet van toepassing op dat deelgebied.

Tabel 19 ***Doelrealisatie gedurende de eerste beheerplanperiode. Het gemiddelde aantal over zes seizoenen is weergegeven in relatie tot het instandhoudingsdoel (IHD). Groen: doel gerealiseerd; Rood: doel niet gerealiseerd; ? onvoldoende gegevens. Daarnaast is een kwalitatieve inschatting gemaakt of de doelstelling voor kwaliteit en omvang van het leefgebied is gerealiseerd. Groen (=): behoudsdoelstelling gerealiseerd; Rood (>):de doelstelling voor uitbreiding en verbetering is niet gerealiseerd. Bron Netwerk Ecologische Monitoring (Sovon, RWS, CBS, provincies)***

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	gemiddeld*	IHD*	doelstelling leefgebied	
									omvang	kwaliteit
Roerdomp	12	10	12	?	14	*?*	*12*	17	=	=
Bruine Kiekendief	8	12	?	?	?	*?*	*10*	15	=	=
Kemphaan	0	0	0	0	0	*0*	*0*	20	>	>
Watersnip	?	?	10	?	?	*?*	*?*	60	>	>
Visdief	80	?	?	?	?	*?*	*?*	180	=	=
Snor	?	37	?	?	?	*?*	*?*	50	=	=
Rietzanger	?	360	?	?	?	*?*	*?*	800	=	=

*de getallen in deze tabel betreffen een schatting op basis van onvolledige tellingen

**bij roerdomp gaat het om aantal territoria, bij kemphaan om aantal hennen, bij de overige soorten gaat het om het aantal broedparen

4.3.1 Roerdomp

Ontwikkeling en knelpunten

De aantallen broedende roerdompen liggen momenteel met circa 12 broedparen onder het instandhoudingsdoel van 17. De positieve trend die landelijk voor roerdomp wordt waargenomen is in dit gebied niet aanwezig. De in het eerste beheerplan genomen maatregelen hebben nog niet geleid tot een duidelijke toename van de roerdomp. Verstoring van rust door recreatie vormt mogelijk, en met name in het Twiske, eveneens een knelpunt voor de verstoringsgevoelige roerdomp. Om het doelaantal te halen zijn daarom maatregelen nodig gericht op het behoud en de ontwikkeling van geschikt leefgebied en nieuw broedbiotoop met voldoende foerageergebied. Daarnaast kan het beperken van verstoring door recreatie bijdragen aan het herstel van de aantallen roerdompen.[1]

Maatregelen

Maatregelen ten behoeve van de roerdomp richten zich op herstel en ontwikkeling van leefgebied (zie tabel 20). Hierbij is het van belang om verruiging en opslag tegen te gaan, te vernatten en voldoende overgangen naar structuurrijk grasland, riet, water en moerasvegetaties te ontwikkelen. Nieuw rietland kan worden ontwikkeld door huidig grasland te vernatten en door nieuwe verlanding te stimuleren middels verbetering van waterkwaliteit. Onderzoek moet gebiedsbreed inzicht geven waar geschikte ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen zich bevinden (gezamenlijk met Wormer- en Jisperveld). Een deel van de in tabel 20 genomen maatregelen kan mogelijk worden vervangen door de inrichtingsmaatregelen in het kader van de ‘Groeiend veen’-concepten (Van ‘t Veer, 2022) (zie ook paragraaf 9.2).

Voor de roerdomp is het van belang om door herstel brede rietkragen te realiseren, waarvan minimaal 20% bestaat uit overjarig, voldoende dicht, nat riet. Ook zijn overgangen water / riet / moerasvegetaties / structuurrijk grasland van belang. Het natte riet vereist een waterdiepte van 10-50 cm. Op nestlocaties is de waterdiepte tot en met juni minimaal 15-20 cm diep. Binnen een territorium is een rietzone met een randlengte van circa 1 km nodig voor foerageren en broedhabitat (nat rietland) met een oppervlak van 1-2 ha. Binnen het leefgebied kan een nestplek in het veenweidegebied met een schakering aan kleine landschapselementen, zoals sloten, petgaten en grasland, van beperkte omvang zijn (10 x 10 m) (Van der Winden & Van Beusekom, 2015).

Tot slot veroorzaakt waterrecreatie mogelijk verstoring, waardoor herstel van de aantallen roerdomp belemmerd wordt (zie bijlage 3). Om de verstoring van broedende en foeragerende roerdompen te beperken vindt waterrecreatie in Twiske plaats buiten een bufferzone van 200 meter vanaf geschikt broedgebied van de roerdomp. Onderzocht moet worden hoe dit kan worden ingepast.

[1] Waterrecreatie kan soorten als roerdomp en bruine kiekendief verstoren (Krijgsveld et al., 2022). Voor de bruine kiekendief geldt dat de dichtheid afneemt bij ≥10 passanten per dag binnen verstoringsafstand van 100-300 m (Van der Hut, 2022)

Tabel 20. Maatregelen ten behoeve van roerdomp

Deelgebied†	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld** Varkensland** Oostzanerveld* Twiske***	verwijderen en afvoeren van bramen en opslag (houtige gewassen) cyclisch, gefaseerd maaibeheer van (te) droog riet en ruigte 1x per 3-5 jaar, maaisel afvoeren voldoende overgangen naar structuurrijk grasland, riet, water en moerasvegetaties ontwikkelen door o.a. beperkte en gevarieerde (runder)begrazing afrasteren rietbiotoop tegen (ganzen)vraat en begrazing peilbeheer bestaande roerdompbiotopen optimaliseren verbeteren van waterkwaliteit t.b.v. voedselbeschikbaarheid en op gang brengen nieuwe verlanding (zie paragraaf 4.5) afplaggen van strooisellaag ruigtes t.b.v. nat rietland met water op maaiveld in de zomer	Locaties voor ontwikkeling aaneengesloten en voldoende dicht rietland, inclusief geschikt foerageergebied in nat grasland en op overgang water / riet / moerasvegetaties / structuurrijk grasland nader te onderzoeken. Mogelijke locaties (n.t.b.): Ilperveld: Rondom Nieuwe Gouw ≥ 60 ha Varkensland: Ten noorden van de Nonksloot ≥ 40 ha Oostzanerveld: Ten noorden van de spoorlijn langs de A7 Twiske[2]: Ten zuidoosten van de Stootersplas (De Vennen)
	onderzoek naar mate van predatie door o.a. vossen en hoe dat eventueel kan worden tegengegaan	hele IVOT
	uitvoeren gebiedsbreed onderzoek naar ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen, gezamenlijk met Wormer- en Jisperveld	
Twiske***	Onderzoek beperken verstoring door recreatie en realiseren verstoringsvrije zone zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied	bufferzone van 200 m van februari tot en met juni

*†Het belang van elk deelgebied voor de roerdomp is aangegeven met een asterisk: *beperkt, **groot, ***zeer groot*

4.3.2 Bruine kiekendief

Ontwikkeling en knelpunten

Het aantal broedparen bruine kiekendief in het gebied ligt met circa 10 broedparen onder het instandhoudingsdoel van 15. De hoogste aantallen worden waargenomen in het Ilperveld. Kwaliteit van het leefgebied vormt voor de soort een knelpunt, waarbij onder andere verstoring door recreatie en verdroging een negatief effect op de aantallen hebben. Maatregelen zijn daarom nodig om het leefgebied van de bruine kiekendief, bestaande uit drogere overjarige rietlanden, te verbeteren.

Maatregelen

Maatregelen om de kwaliteit van bestaand leefgebied te verbeteren moeten zich richten op het behoud en de ontwikkeling van overjarig rietland (zie tabel 21). Daarbij is het van belang om verruiging en opslag tegen te gaan en te vernatten om nieuw rietland te ontwikkelen op huidig grasland en predatie door vossen tegen te gaan. Een deel van de in tabel 21 genomen maatregelen kan

[2] In Twiske vond tussen 10-2021 en 10-2022 al 11 ha natuurherstel plaats t.b.v. leefgebied voor bruine kiekendief en roerdomp (zie ook Van der Hut, 2021). Aanvullende ontwikkeling van leefgebied voor de roerdomp in Twiske is daarom alleen nodig wanneer dit in de andere deelgebieden niet (succesvol) gerealiseerd kan worden en/of het doelaantal van 17 broedparen roerdomp nog niet wordt behaald.

mogelijk worden vervangen door de inrichtingsmaatregelen in het kader van de ‘Groeiend veen’-concepten (Van ‘t Veer, 2022) (zie ook paragraaf 9.2).

Verstoring door (vaar)recreatie kan mogelijk vooral in de broedperiode optreden en zal daarom vooral dan moeten worden beperkt (zie bijlage 3)[3]. Om de verstoring van broedende en foeragerende bruine kiekendieven te beperken zou waterrecreatie alleen plaats mogen vinden buiten een bufferzone van 200 m vanaf geschikt broedgebied van de bruine kiekendief. Onderzocht moet worden hoe dit kan worden ingepast.

Tabel 21. Maatregelen ten behoeve van bruine kiekendief

Deelgebied†	**Maatregel**	**Omvang/locatie**
Ilperveld*** Varkensland* Oostzanerveld** Twiske**	ontwikkeling overjarig riet 1,0 -1,5 m hoog met onderlaag van oud plantenmateriaal houtopslag verwijderen cyclisch rietmaaibeheer, waarbij brede rietstroken behouden blijven, en tegengaan begrazing vernatten t.b.v. behoud bestaand rietland en ontwikkeling van nieuw riet op huidig grasland, en t.b.v. beperking predatie door vos	Locaties voor herstel leefgebied (broedgebied ≥ 0,5 – 1,0 ha) nader te onderzoeken: Ilperveld: Rondom Nieuwe Gouw Varkensland: Ten noorden van de Nonksloot Oostzanerveld: Ten noorden van de spoorlijn langs de A7 Twiske: Ten zuidoosten van de Stootersplas (De Vennen)
Twiske**	Onderzoek beperken verstoring door recreatie[2]. Realiseren verstoringsvrije zone zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied	Twiske: De Leers, Klaas Dobbers Droogte, De Ekkers, De Belt en De Vennen bufferzone van 200 m breed van maart tot en met juni

*†Het belang van elk deelgebied voor de bruine kiekendief is aangegeven met een asterisk: *beperkt, **groot, ***zeer groot*

4.3.3 Kemphaan

Ontwikkeling en knelpunten

De kemphaan is als broedvogel verdwenen uit het gebied en de populatie ligt dan ook onder het instandhoudingsdoel van 20 hennen. Landelijk is de kemphaan eveneens als broedvogel zo goed als verdwenen. Intensivering van de landbouw, die zowel binnen als buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied van grote invloed is, vormt een belangrijke oorzaak voor de afname. Het leefgebied van kemphaan bestaat uit een complex van aaneengesloten vochtige en zeer natte en schrale extensief gebruikte graslandgebieden en nat hooiland in open landschap. In de huidige situatie zijn veel graslanden echter te droog en te voedselrijk.

Maatregelen

Maatregelen richten zich op vernatting en verminderde voedselrijkdom van de bodem om zo de kwaliteit van het leefgebied te verbeteren (zie tabel 22). Hoge grondwaterstanden (< 30 cm -mv tussen mei en juli) en plas-dras zijn van belang om de groei van de vegetatie te vertragen, voedselbeschikbaarheid te vergroten en predatie door grondpredatoren tegen te gaan.

Verder moet de voedselrijkdom van de bodem worden verminderd, waarbij de bemesting afgestemd moet zijn op de ontwikkeling van de kwaliteit van het leefgebied. Dit kan door aanvankelijk (zeer) beperkt te bemesten om de pH van

[3]https://www.natura2000.nl/sites/default/files/profielen/Profielen_Vogels_Actueel/Profiel_vogel_A081.pdf

de bodem te verhogen en het bodemleven te verbeteren, gevolgd, waar mogelijk, door het stopzetten van bemesting. Verder kan maaien bijdragen aan verschraling (niet voor eind juli).

Tabel 22. Maatregelen ten behoeve van kemphaan

Deelgebied†	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld** Varkensland** Oostzanerveld***	peilverhoging	weidevogelgraslanden
	verminderen bemesting/voedselrijkdom gericht op ontwikkeling van de kwaliteit van het leefgebied toepassen verschralingsbeheer door maaien niet maaien voor eind juli (eventueel voorbeweiden met lage rundveedichtheden)	weidevogelgraslanden, mogelijke extra locaties conform ambitiekaart Natuurbeheerplan 2022: Ilperveld: 42 ha extra vochtig hooiland, 46 ha extra vochtig weidevogelgrasland Varkensland: realisatie 91 ha extra vochtig weidevogelgrasland Oostzanerveld: realisatie 47,2 ha extra nat/vochtig hooiland, 116 ha extra vochtig weidevogelgrasland
	aanleg van plas-dras	weidevogelgraslanden: minimaal 0,5 ha per 100 ha peilniveau sloten nabij locaties plas-dras circa < 15 cm onder maaiveld langs slootkant

*†Het potentieel belang van elk deelgebied voor de kemphaan is aangegeven met een asterisk: *beperkt, **groot, ***zeer groot*

4.3.4 Watersnip

Ontwikkeling en knelpunten

De watersnip is momenteel (vrijwel) afwezig als broedvogel in het gebied en ligt dus aanzienlijk onder het instandhoudingsdoel van 60 broedpaar. Dit wordt waarschijnlijk vooral veroorzaakt door verdroging van de graslanden. Om het leefgebied te herstellen is in de eerste beheerplanperiode een mozaïek van in totaal 150 ha vochtig weidevogelgrasland en vochtig hooiland in het Ilperveld tot stand gebracht voor de watersnip en kemphaan. Dit heeft echter nog niet geleid tot een toename in de aantallen broedende watersnippen in het gebied.

Maatregelen

Aanvullende maatregelen moeten zich richten op het ontwikkelen van geschikt leefgebied, bestaande uit schraal en (zeer) nat, kruiden- en structuurrijk grasland waar gebroed kan worden en plas-draslocaties om te kunnen foerageren (zie tabel 23). Vernatting van de bodem alleen, zal naar verwachting onvoldoende zijn. Verschraling door de afvoer van voedingsstoffen is eveneens essentieel (Howison et al., 2019).

Tabel 23. Maatregelen ten behoeve van watersnip

Deelgebied†	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld** Varkensland* Oostzanerveld** Twiske*	onderzoek naar mogelijke locaties voor ontwikkeling plas-dras aanleg van plas-dras die in broedseizoen geleidelijk droogvallen	Locaties plas-dras n.t.b.: weidevogelgraslanden en slikkige delen in pitrus/rietmoeras
	mozaïekbeheer van veengrond met peilverhoging: extensief, aangepast beheer, verschraling, uitmijnen van voedingsstoffen. Water boven maaiveld, delen met alleen 's winters water boven maaiveld en rand van grasland met zure, kruidenrijke vegetatie door laat maaien of begrazen.	zie kemphaan Varkensland en Oostzanerveld (voor watersnip totaal IVOT 150 ha) peilverhoging tot 0-20 cm -mv in april-mei

*†Het belang van elk deelgebied voor de watersnip is aangegeven met een asterisk: *beperkt, **groot, ***zeer groot . In de najaarstrek is Twiske ook van belang voor watersnip.*

4.3.5 Visdief

Ontwikkeling en knelpunten

Hoewel nauwkeurige telgegevens ontbreken, ligt het huidige aantal broedende visdieven in het gebied onder het doelaantal van 180. Geschikt leefgebied is echter aanwezig en de afname in het gebied heeft te maken met nieuw ontstane kolonies in het IJsselmeer en Markermeer, waar predatiedruk lager is dan in het veenweidegebied. Predatie vormt dan ook een mogelijk knelpunt. Ook een tekort aan geschikt broedbiotoop, bestaande uit kruidenrijk grasland met een zeer korte vegetatiestructuur of afwezigheid daarvan in de vorm van grind of zand, vormt mogelijk een knelpunt voor de aantallen visdieven in het gebied.

Maatregelen

Onderzocht moet worden in welke mate er momenteel geschikt leefgebied aanwezig is in het gebied of dat aanvullend leefgebied gecreëerd zou moeten worden. Broedlocaties zouden kunnen worden gecreëerd middels het aanbrengen van vlotjes of pontons gevuld met grind op open water. Deze dragen ook bij aan een beperking van predatie. Geschikte locaties voor de vlotjes of pontons moeten nader worden bepaald, maar vanwege de omvang van de pontons (circa 100 m^2) zouden dat voor de pontons de wat grotere open wateroppervlaktes zijn. Vlotjes, die elk één paar visdieven herbergen, kunnen ook in kleinere watergangen geplaatst worden (zie tabel 24). Een zone van minimaal 100 meter rondom de vlotjes of pontons mag niet toegankelijk zijn voor vaarrecreatie om te voorkomen dat er verstoring door vaarrecreanten optreedt.

Tabel 24. Maatregelen ten behoeve van visdief

Deelgebied†	Maatregel	Omvang/locatie
Ilperveld** Twiske**	onderzoek naar aanwezigheid en geschiktheid als broedbiotoop van kruidenrijk grasland met zeer korte vegetatiestructuur vlotjes/pontons op open water	Ilperveld: n.t.b. Twiske: n.t.b. (pontons mogelijk in De Ekkers en De Vennen)

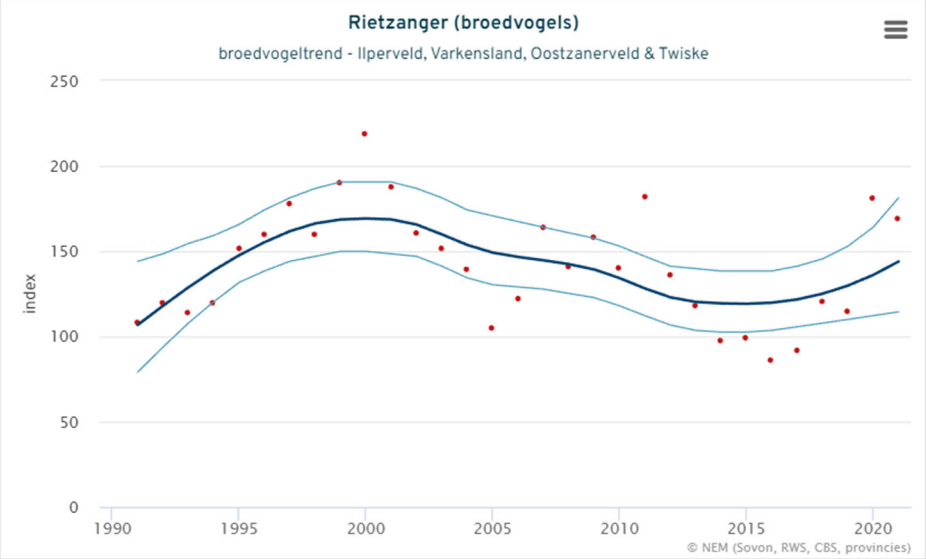
*†Het belang van elk deelgebied voor de visdief is aangegeven met een asterisk: *beperkt, **groot, ***zeer groot*

4.3.6 Snor

Nauwkeurige telgegevens voor de snor in het Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske zijn, afgezien van een telling in 2017 (37 broedpaar), niet beschikbaar. De doelstelling voor de snor met betrekking tot behoud van geschikt leefgebied wordt echter behaald en de soort vertoont landelijk en ook in de Provincie Noord-Holland sinds circa 2012 een sterk positieve aantalstrend. Er wordt daarom momenteel (waarschijnlijk) voldaan aan het instandhoudingsdoel van 50 broedpaar. Aanvullende maatregelen voor de snor zijn daarom niet nodig. De snor zal bovendien profijt hebben van maatregelen voor veenmosrietlanden en voor roerdomp en bruine kiekendief.

4.3.7 Rietzanger

Hoewel recente, nauwkeurige telgegevens ontbreken voor de rietzanger, komt het huidige aantal broedende rietzangers (waarschijnlijk) ongeveer overeen met het instandhoudingsdoel van 800 broedpaar. Het aantal in het gebied lijkt te fluctueren (zie figuur 2). Naast het relatief lage aantal in 2017, lijkt er sinds 2016 sprake van een sterk positieve aantalstrend. Ook op provinciaal en landelijk niveau neemt de soort sterk in aantal toe. In het gebied is er geen sprake van duidelijke knelpunten. De huidige situatie met voldoende overjarig rietland dient behouden te blijven, maar er zijn geen aanvullende maatregelen nodig. De rietzanger zal bovendien profijt hebben van maatregelen voor veenmosrietlanden en voor roerdomp en bruine kiekendief.

Figuur 2. *De aantalsontwikkeling van de rietzanger. De donkerblauwe lijn geeft de jaarlijkse indextrend van de broedpopulatie ten opzichte van 1990 weer ± standaardfout (lichtblauwe lijnen). De rode stippen geven jaarlijkse schattingen weer op basis van steekproeven in het gebied.*

4.4 Niet-broedvogels

Voor niet-broedvogels waarvoor het gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske is aangewezen geldt een behoudsdoelstelling voor zowel omvang als kwaliteit van het leefgebied. De beschrijving van de ontwikkeling en knelpunten per soort in dit hoofdstuk is gebaseerd op de

evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021). In tabel 25 zijn per soort de recente aantallen en doelaantallen weergegeven. De hier weergegeven aantallen zijn geactualiseerd ten opzichte van de evaluatie van het eerste beheerplan met gegevens beschikbaar op www.sovon.nl.

Voor de niet-broedvogels grauwe gans en krakeend wordt het instandhoudingsdoel in de huidige situatie gehaald. Voor de smient, slobeend, meerkoet en grutto is dat niet het geval. Met uitzondering van grutto wordt voldaan aan de doelstellingen met betrekking tot het leefgebied.

Bij de beschrijving per soort wordt in de maatregelentabellen in deze paragraaf ook het belang van elk deelgebied voor de soort aangegeven (Wolters et al., 2022). Wanneer een deelgebied niet wordt genoemd, zijn de genoemde maatregelen niet van toepassing op dat deelgebied.

Tabel 25. ***Doelrealisatie gedurende de eerste beheerplanperiode. Het aantal per seizoen wordt weergegeven als het seizoens-maximum (max) of -gemiddelde (gem.). Ook wordt het gemiddelde over de afgelopen zes seizoenen weergegeven in relatie tot het instandhoudingsdoel (IHD). Functie: f = foerageren, s = slaap- of rustplaats. Groen: doel gerealiseerd; Rood: doel niet gerealiseerd.; ? betekent onvoldoende gegevens. Daarnaast is een kwalitatieve inschatting gemaakt of de doelstelling voor kwaliteit en omvang van het leefgebied is gerealiseerd. Groen (=): behoudsdoelstelling gerealiseerd; rood (=): behoudsdoelstelling niet gerealiseerd. Bron Netwerk Ecologische Monitoring (Sovon, RWS, CBS, provincies)***

	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	gemiddeld	IHD	aantal	functie	doelstelling leefgebied	
											omvang	kwaliteit
Grauwe gans	2257	1933	1828	1553	1840	2115	*1921*	90	gem.	f	=	=
Smient	5462	4818	4899	5110	4706	6217	*5202*	6400	gem.	s, f	=	=
Krakeend	365	400	330	454	426	335	*385*	200	gem.	f	=	=
Slobeend	38	39	49	46	31	37	*40*	50	gem.	f	=	=
Meerkoet	475	630	609	715	710	667	*634*	710	gem.	f	=	=
Grutto	166	131	?	60	23	44	*85*	behoud	max.	s	=	=

4.4.1 Grauwe gans

De aanwijzing voor grauwe gans (en ook de andere niet-broedvogels) betreft een bescherming als trekvogel (zie paragraaf 3.4). De grauwe gans bevindt zich momenteel ruim boven het instandhoudingsdoel met een positieve landelijke aantalstrend. De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn behouden en er is geen sprake van knelpunten. Er zijn daarom geen aanvullende maatregelen nodig voor de grauwe gans.

4.4.2 Smient

Ontwikkeling en knelpunten

De smient bevindt zich in de huidige situatie onder het instandhoudingsdoel. Deels wordt dit waarschijnlijk verklaard door het moment van vaststelling van het doelaantal toen, rond het jaar 2000, de aantallen smienten in zowel het

gebied als landelijk maximaal waren. Sindsdien is de landelijke en lokale populatie afgenomen. De winterspreiding van de soort is verschoven, waarbij de smient in de zachtere winters noordelijker overwintert. Het huidige doelaantal is daardoor waarschijnlijk niet meer realistisch. In recente jaren lijken de aantallen zich echter te stabiliseren. Ook is er geschikt leefgebied buiten de Natura 2000-begrenzing aanwezig. Dit zou ook deels de lagere aantallen binnen de gebiedsbegrenzing kunnen verklaren. De reden waarom de smient zich momenteel onder het instandhoudingsdoel bevindt is dan ook niet een gebrek aan voldoende omvang en kwaliteit van het leefgebied. Wel veroorzaken recreatievormen als wind- en wingsurfen op de Stootersplas mogelijk aanzienlijke verstoring in de winter, wanneer grote aantallen smienten op deze locatie rusten (zie bijlage 3).

Maatregelen

De Stootersplas moet in de winterperiode (november tot en met februari) afgesloten zijn voor vormen van waterrecreatie als wind- en wingsurfen.

4.4.3 Krakeend

De krakeend bevindt zich momenteel ruim boven het instandhoudingsdoel en de aantallen nemen in dit gebied toe. De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn behouden. Er zijn dan ook geen aanvullende maatregelen nodig voor de krakeend.

4.4.4 Slobeend

De slobeend bevindt zich momenteel net onder het instandhoudingsdoel. Zowel de landelijke als de lokale trend is echter positief zodat het doelaantal waarschijnlijk in de komende jaren wél gehaald gaat worden. Bovendien kan de soort profiteren van maatregelen die worden getroffen voor de kemphaan, watersnip en veenmosrietlanden. De omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn behouden. Er zijn dan ook voor de slobeend geen aanvullende maatregelen nodig.

4.4.5 Meerkoet

Ontwikkeling en knelpunten

De meerkoet bevindt zich in het gebied na een langdurige negatieve trend momenteel onder het instandhoudingsdoel. Recentelijk lijken de aantallen zich in het gebied te herstellen, maar de aantalsontwikkeling van de meerkoet in het gebied is lang achtergebleven ten opzichte van de landelijke ontwikkeling. De huidige situatie van het leefgebied lijkt echter te voldoen aan de ecologische vereisten voor 710 foeragerende meerkoeten en het is daarom niet duidelijk waarom de afname heeft plaatsgevonden. Mogelijk speelt voedselbeschikbaarheid in de omgeving van het gebied een rol.

Maatregelen

Middels telgegevens moet onderzocht worden waar de geschikte oorspronkelijke en huidige/toekomstige potentiële foerageerlocaties liggen voor de niet-broedende meerkoeten (zie tabel 26). Door dit te beoordelen in samenhang met een analyse van de voedselkwaliteit, moet blijken of het beheer moet worden bijgesteld en/of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

Tabel 26. Maatregelen ten behoeve van meerkoet

Deelgebied†	Maatregel	Omvang/locatie
Varkensland** Oostzanerveld* Twiske***	onderzoek naar aantalsontwikkeling en voedselbeschikbaarheid in de drie deelgebieden, in de omgeving en in vergelijking met andere gebieden: terreingebruik, dieet en aanbod waterplanten. Ook verstoringsdruk door recreatie daarin meenemen.	n.v.t.

*†Het belang van elk deelgebied voor de meerkoet is aangegeven met een asterisk: *beperkt, **groot, ***zeer groot*

4.4.6 Grutto

De aantallen niet-broedende grutto's voldoen niet aan de doelstelling van behoud van de aantallen.

Voor niet-broedende grutto's zijn het Oostzanerveld, Ilperveld en Varkensland van belang. De omvang en kwaliteit van het leefgebied in Oostzanerveld dreigt af te nemen doordat percelen dichtgroeien. In zijn algemeenheid wordt in dit Natura 2000-gebied aan het behoud van plas-draspercelen, open, vochtige graslanden en voldoende rust voldaan, zodat de omvang en kwaliteit van het leefgebied zijn behouden. Er zijn dan ook geen aanvullende maatregelen nodig zolang het open landschap van vochtige graslanden en plas-draspercelen wordt behouden. Dit behoud is voor de tweede beheerplanperiode voor het Oostzanerveld echter een specifiek punt van aandacht.

De geplande maatregelen voor de broedvogels watersnip en kemphaan (vooral extra plas-dras) zullen ook een positief effect hebben voor de grutto als niet-broedvogel. Dit geldt zeker als er voor wordt gezorgd dat er voorafgaand aan het broedseizoen (eind februari/maart) voldoende plas-dras percelen aanwezig zijn in de verschillende deelgebieden.

4.5 Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem

Knelpunten en maatregelen

De waterkwaliteit is een knelpunt voor het realiseren van diverse instandhoudingsdoelen waaronder kranswierwateren, vochtige heiden en veenmosrietlanden (zie paragraaf 4.1). Een goede oppervlaktewaterkwaliteit is van belang om op de lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks, waaronder vochtige laagveenheide en veenmosrietland, te behouden. Hiervoor is het nodig dat er nieuwe verlanding optreedt, waaruit de verschillende verlandingsstadia zich kunnen ontwikkelen. Verder is de waterkwaliteit voor deze habitattypen van belang omdat een slechte waterkwaliteit de kwaliteit van de habitattype kranswierwateren, vochtige heiden en veenmosrietlanden en het succes van herstel- en uitbreidingsmaatregelen negatief kan beïnvloeden (Van Dijk et al., 2021). De oppervlaktewaterkwaliteit is daarnaast van invloed op het habitattype hoogveenbossen en op verschillende Habitatrichtlijnsoorten, waaronder bittervoorn en kleine modderkruiper (zie paragraaf 4.1 en 4.2).

Waterkwaliteitsmaatregelen ten gunste van de genoemde instandhoudingsdoelen moeten er op zijn gericht (zie paragraaf 3.3.1):

- De fosfaatbelasting terug te dringen.
- Het doorzicht te verbeteren.
- Het afkalven van oevers te beperken.

- De opbouw van een sliblaag en transport van slib door het watersysteem te beperken.
- De invloed van inlaatwater te beperken en die van regenwater te vergroten.
- De ontwikkeling van de oever- en watervegetatie te stimuleren.

In tabel 27 zijn de bijbehorende maatregelen uitgewerkt. Maatregelen worden voornamelijk geconcentreerd in ‘kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding’ (zie tabel 27). In deze kerngebieden wordt ingezet op waterkwaliteitsverbetering en verlanding waarbij ook Habitatrichtlijnsoorten als bittervoorn en kleine modderkruiper meeprofiteren. Daarnaast biedt het maatregelenpakket door herstel en ontwikkeling van de (riet)oeverzone extra leef- en foerageergebied voor andere doelsoorten als noordse woelmuis, meervleermuis en moerasvogels als roerdomp en rietzanger.

De locatie en omvang van de kerngebieden moet bij de start van de tweede beheerplanperiode worden bepaald[4]. Bij het bepalen van de locaties moet onder andere rekening worden gehouden met de aanwezigheid van kwalificerend habitat, andere natuurdoelen die voor het gebied gelden zoals weidevogels, grondeigendom en (agrarische) functie, wensen met betrekking tot bevaarbaarheid, abiotische geschiktheid en waterbeheer-technische geschiktheid.

Aangezien het realiseren van helder water in dit gebied een grote uitdaging is, zal verlanding vanuit de oever naar verwachting eerder optreden dan verlanding vanuit open water. De huidige verlandingsvegetaties zijn onder de voormalige brakke omstandigheden eveneens vanuit de oevers ontstaan (Gebiedsanalyse-92, 2017).

Wanneer in de tweede beheerplanperiode blijkt dat de waterkwaliteitsmaatregelen uit dit beheerplan niet leiden tot verbetering van de waterkwaliteit en het op gang komen van verlanding, dan is dit een reden om verbrakking in dit Natura 2000-gebied te overwegen. De effecten van de waarschijnlijke verbrakking in Polder Westzaan zullen in deze overweging een belangrijke rol spelen.

Relatie met de Kaderrichtlijn Water (KRW)

Door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier zijn de KRW-maatregelen en doelen voor de planperiode 2022-2027 uitgewerkt (Fennema, 2021). Uit de systeemanalyses van het hoogheemraadschap blijkt dat in Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld een helder plantenrijk watersysteem in het grootste gedeelte van het oppervlaktewater niet realistisch is (Fennema, 2021). In het KRW-maatregelenprogramma is aangegeven dat de KRW-maatregelen in dit gebied zijn gericht op het versterken van biodiversiteit in de oeverzone en helder water in geïsoleerde en/of luwe delen. De keuze in dit beheerplan om maatregelen te concentreren in geïsoleerde kerngebieden komt hiermee overeen.

De ambities voor de KRW overlappen in het Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld in belangrijke mate met de gewenste waterkwaliteitsverbetering ten gunste van de Natura 2000-doelen. Het uitvoeren van KRW-maatregelen in dit gebied biedt daarom ook kansen voor het realiseren van de Natura 2000-doelen. KRW-maatregelen die bijdragen aan de Natura 2000-doelen zijn dan ook opgenomen als Natura 2000-maatregel (zie tabel 27). Andersom biedt

[4] Verkennende vragen worden in het kader van het programma natuurherstel in samenwerking met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier opgepakt.

uitvoering van de Natura 2000-maatregelen ook extra kansen voor het realiseren van de KRW-doelen voor bijvoorbeeld de oevervegetatie en macrofauna- en visgemeenschap.

Werkenderwijs leren

Verbetering van de kwaliteit van het watersysteem is niet alleen in dit gebied maar in heel Laag Holland een uitdagende opgave. Om de effectiviteit van maatregelen goed in beeld te krijgen en werkenderwijs te leren is monitoring dan ook onderdeel van het maatregelpakket voor waterkwaliteit (zie tabel 27). Het is verder wenselijk dat de waterbeheerder en de natuurbeheerders regelmatig informatie uitwisselen over maatregelen en de ontwikkeling van de waterkwaliteit. Het verdient aanbeveling de ervaring in vergelijkbare gebieden als bijvoorbeeld het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, waar vergelijkbare problematiek speelt en vergelijkbare maatregelen worden genomen, hier eveneens bij te betrekken.

Tabel 27. Maatregelen voor de verbetering van de kwaliteit van het watersysteem

Deelgebied	Maatregel	Toelichting	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Identificeren kerngebied waterkwaliteitsverbetering en verlanding (inclusief uitvoeren monitoring)*	Bij start van de tweede beheerplanperiode	Ilperveld: 350 ha Oostzanerveld: 200 ha Varkensland: 150 ha	Eenmalig	Programma Natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Opstellen uitvoeringsplan voor kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding*	In dit uitvoeringsplan worden de maatregelen die voor de kerngebieden worden benoemd verder uitgewerkt		Eenmalig	Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Aanpassing (waaronder reductie) bemesting			Eenmalig	
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Isolatie van de kerngebieden door waterhuishoudkundige maatregelen*		Ilperveld: 350 ha Oostzanerveld: 200 ha Varkensland: 150 ha	Eenmalig	Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Visstandsbeheer waar nodig*			Eén keer in de tweede beheerplanperiode	Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Hoog dynamisch slootpeil door vasthouden regenwater*/**				Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Vooroeververdediging	Om afkalving te voorkomen en ruimte voor ontwikkeling van de oeverzone te stimuleren		Eenmalig	Programma natuur / Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding	Monitoring waterkwaliteit (inclusief nulmonitoring)*	In afstemming met KRW monitoring		Conform op te stellen monitoringsplan	Programma natuur/ Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld (inclusief de kerngebieden	Aangepast maaibeheer van oevers en watergangen: uitlopende	Dit is ook een KRW-maatregel		Jaarlijks	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands

Deelgebied	Maatregel	Toelichting	Omvang	Frequentie	Financieringsbron
waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	oevervegetatie en verlandingsvegetaties waar mogelijk laten staan*				Noorderkwartier 2022-2027
Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld (inclusief de kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	afrasteren van oevers om de inloop van vee tegen te gaan en vegetatiegroei op gang te brengen	Dit is ook een KRW-maatregel. Maatregel ter beperking van de oeverafkalving en ontwikkeling van de oeverzone		Eenmalig	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027
Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld (inclusief de kerngebieden waterkwaliteitsverbetering en verlanding)	uitvoeren actief vegetatiebeheer*	Dit is ook een KRW-maatregel. Uitvoering door aanplant rietstekken. Ter stimulering van de ontwikkeling van de oevervegetatie, waarmee afkalving verder kan worden beperkt.		Jaarlijks	KRW-maatregelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027

* gezamenlijk nader uit te werken door HHNK en beheerders/ ** Van Diggelen et al., 2013.

5 Huidig gebruik en vergunningverlening

5.1 Uitgangspunten en definities

In dit hoofdstuk is weergegeven hoe het huidig gebruik getoetst is op het effect op de Natura 2000-doelen voor dit gebied. Nieuwe activiteiten worden niet in het beheerplan beoordeeld maar moeten worden getoetst aan de Natura 2000-instandhoudingsdoelen. Indien negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten, moet een vergunningprocedure in het kader van de Wet natuurbescherming worden doorlopen (zie verder paragraaf 2.2).

Om te bepalen of de realisatie van de doelstellingen wordt belemmerd door menselijke activiteiten in het gebied is het ‘huidige’ gebruik geïnventariseerd en getoetst (zie bijlage 3). De conclusies van de toetsing zijn weergegeven in paragraaf 5.2. Voor het huidige gebruik kan deze toetsing worden gezien als een ‘voortoets’; als significante effecten van het gebruik zijn uitgesloten, kan het gebruik ongewijzigd en vergunningvrij worden voortgezet. Voor het gebruik waarbij effecten niet (van te voren) zijn uit te sluiten geldt dat dit gebruik óf vergunningplichtig is óf onder bepaalde voorwaarden uitgevoerd moet worden. Daarnaast kan (huidig) gebruik ook zogenaamd ‘bestaand gebruik’ zijn (zie tekstkader 2).

Tekstkader 2. Bestaand gebruik: wat is het en wanneer is een vergunning nodig?

Sinds 1 januari 2020 definieert de Wet natuurbescherming ‘bestaand gebruik’ niet meer. Uit diverse Nederlandse en Europese jurisprudentie valt af te leiden dat ‘bestaand gebruik’ is ‘activiteit met een toestemming op de Europese referentiedatum’.

Bij een toestemming kan het gaan om een natuurvergunning maar ook om een milieuvergunning of andere toestemming. De referentiedatum is de datum waarop het Natura 2000-gebied onder de bescherming van de Habitatrichtlijn (92/43/EEG) is gekomen. Dit geldt ook voor gebieden die op grond van de Vogelrichtlijn (79/409/EEG) zijn aangewezen. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied op de lijst van gebieden van communautair belang is geplaatst als referentiedatum. Voor de meeste Habitatrichtlijngebieden is dat 7 december 2004. Voor enkele Habitatrichtlijngebieden geldt een latere datum. Voor Vogelrichtlijngebieden geldt de datum waarop het gebied is aangewezen als referentiedatum, tenzij die datum voor 10 juni 1994 ligt. In dat geval is 10 juni 1994 de referentiedatum. Een complete lijst van de te hanteren referentiedata per Natura 2000-gebied is te vinden op de website van BIJ12.

Bestaand gebruik is in principe vergunningvrij wanneer het gebruik rechtmatig plaatsvindt en sinds de referentiedatum ongewijzigd plaatsvindt. Ook een wijziging van bestaand gebruik, dat enige maar geen significante gevolgen heeft, is vergunningvrij toegestaan. Voor gewijzigd gebruik of gebruik dat wisselt in omvang, locatie en/of tijdstip geldt wel een vergunningplicht bij mogelijk significante effecten op de Natura 2000-doelen. Bij de vergunningverlening worden dan alleen de effecten beoordeeld van de wijzigingen in het gebruik sinds de referentiedatum waarbij voor wat betreft stikstof de laagst vergunde emissie het uitgangspunt vormt.

Het is niet altijd mogelijk om aan te tonen dat sprake is van al dan niet gewijzigd gebruik. Daarom zijn in dit beheerplan alle (menselijke) activiteiten die in en om het gebied plaatsvinden getoetst. Dit noemen we het ‘huidig gebruik’. Als in het beheerplan is beoordeeld dat het gebruik geen effecten op Natura 2000-doelen heeft als het wordt uitgevoerd zoals in het beheerplan omschreven, is het gebruik in beginsel vergunningvrij gedurende de looptijd van het beheerplan.

Europese referentiedatum

Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is Vogelrichtlijngebied én Habitatrichtlijngebied. Voor het Habitatrichtlijngebied geldt 7 december 2004 als referentiedatum voor de bescherming van soorten en habitattypen die onder de

Habitatrichtlijn vallen, omdat op die datum de lijst met gebieden van communautair belang, waaronder Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, is vastgesteld door de Europese Commissie. Voor Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske als Vogelrichtlijngebied geldt 24 maart 2000 als referentiedatum zijnde het moment van aanwijzing onder de Vogelrichtlijn (zie paragraaf 1.1). De effecten van het huidig gebruik zijn beoordeeld ten opzichte van de referentietoetsingsdatum 24 maart 2000. Deze datum is hiermee impliciet ook van toepassing op de doelen voor het Habitatrichtlijngebied, dat hiermee ruimtelijk grotendeels overlapt.

5.2 Toetsing huidig gebruik

Bij de inventarisatie en toetsing van het huidige gebruik in en om Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske zijn alle bekende activiteiten meegenomen. De inventarisatie en resultaten van de toetsing zijn opgenomen in bijlage 3. Uitgangspunt voor de toetsing van deze activiteiten is dat deze realisatie van de Natura 2000-doelen niet in de weg mogen staan. Het gebruik is in verband met de juridische gevolgen voor toestemming ingedeeld in categorieën (zie tekstkader 3). Deze indeling wordt in alle Natura 2000-beheerplannen in Noord-Holland gehanteerd. De resultaten van de toetsing zoals beschreven in bijlage 3 zijn samengevat in tabel 28. In bijlage 3 zijn -voor zover van toepassing- de specifieke voorwaarden bij de huidige activiteiten weergegeven.

Tekstkader 3. Indeling van huidig gebruik in categorieën

1 Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Onder deze categorie vallen vergunningplichtige activiteiten waarvoor het beheerplan als vrijstelling van de vergunningplicht geldt zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat geen significante effecten zullen optreden. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in betekenende mate mogen wijzigen, anders ‘herleeft’ de vergunningplicht.

2 Vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Voor bepaalde vergunningplichtige activiteiten geldt het beheerplan eveneens als vrijstelling van de vergunningplicht, maar alleen indien specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat er geen significante effecten zullen optreden, mits specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Houdt men zich niet aan deze voorwaarden of wijzigen de activiteiten in betekenende mate, dan ‘herleeft’ de vergunningplicht.

3 Activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig zijn en blijven

Voor deze activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten blijven dus gewoon vergunningplichtig. Vergunninghouders moeten zich aan de voorwaarden van de vergunning houden, anders wordt artikel 5.3, lid 4 van de Wet natuurbescherming overtreden. Na het verstrijken van de geldigheid van de vergunning zal opnieuw een vergunningprocedure gestart moeten worden.

4 Activiteiten die in huidige vorm of onder voorwaarden niet vergunningplichtig zijn

Voor deze activiteiten geldt dat in dit beheerplan met een voortoets is bekeken of bij de uitvoering van de activiteit een negatief effect kan ontstaan. Voor sommige activiteiten geldt dat effecten kunnen worden uitgesloten als de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Voor andere activiteiten gelden voorwaarden. Deze activiteiten zijn onderverdeeld in twee categorieën, 4a en 4b.

4a Niet vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Dit zijn de activiteiten die in hun huidige vorm niet vergunningplichtig zijn én geen of geen negatieve effecten hebben op het bereiken van de Natura 2000-doelen. Deze activiteiten hebben over het algemeen geen relatie met de Natura 2000-doelen. Er zijn dan ook geen beperkingen of maatregelen nodig, mits de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Ook de (beheer)maatregelen die voor Natura 2000-doelen worden getroffen kunnen zonder vergunning plaatsvinden en worden ingedeeld in deze categorie.

4b Niet vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Hieronder vallen alle activiteiten die – ten tijde van de toetsing en in de huidige vorm – op zichzelf geen significant effect hebben op de Natura 2000-doelen, maar die bij autonome ontwikkeling en/of in combinatie met andere activiteiten en/of zonder specifieke voorwaarden wel een negatief (rest-)effect kunnen hebben. Hiervoor worden in het beheerplan inhoudelijke voorwaarden opgenomen waardoor deze effecten worden voorkomen.[5] Ook het (juridische) bestaand gebruik zoals omschreven in tekstkader 2 kan onder deze categorie vallen.

Tabel 28. Samenvatting van de toetsing van het huidige gebruik op basis van de beschrijving en toetsing in bijlage 3. De categorieën zijn in kader 3 beschreven.

Omschrijving van het huidige gebruik	Beoordeling categorie
Regulier natuurbeheer	4b
Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer	4b
Faunabeheer en schadebestrijding (vos, muskusrat en beverrat)	4b
Faunabeheer en schadebestrijding (ganzen en nijlgans)	2
Vigerend peilbeheer (met uitzondering van de toepassing van de zakkingsclausule)	4a
Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren	4b
Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken	4b
Monitoring en ecologisch onderzoek in het kader van waterbeheer	4b
Vaarrecreatie en overige waterrecreatie	4b
Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden	4b
Zwemmen en duiken	4b
Schaatsen	4b
Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en bestaande recreatievoorzieningen	4a
Evenementen	3
Houden en verzorgen van dieren	4b

[5] Daar waar deze voorwaarden niet altijd direct juridisch afdwingbaar zijn, biedt de Wet natuurbescherming en overige regelgeving een (aanvullend) juridisch instrumentarium waarmee handhaving in voldoende mate kan plaatsvinden. Er kunnen voor huidig gebruik passende maatregelen op basis van art. 2.4 (lid 1 en 3) Wet natuurbescherming worden opgelegd en er kan worden gehandhaafd op de zorgplicht van art. 1.11 Wet natuurbescherming. In sommige gevallen zal het niet naleven van voorwaarden bovendien alsnog tot een overtreding van art. 2.7 Wet natuurbescherming kunnen leiden.

Omschrijving van het huidige gebruik	Beoordeling categorie
Beweiding	4b
Bemesting	4b
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen	4b
Grond/gewasbewerking (uitgezonderd scheuren van blijvend grasland in Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld en achterstallig of grootschalig onderhoud)	4b
Gebruik bestrijdingsmiddelen	4b
Weg-, vaar- en treinverkeer	4a
Regionaal vliegverkeer	4b
Landen van luchtballonnen	3
Beroepsvisserij	4b
Sportvisserij	4b
Wonen	4a
Werken	4a
Dronegebruik voor toezicht, monitoring en beheer	4b
Recreatief dronegebruik	3

6 Financiering

6.1 Kosten

Voor een deel van de in dit beheerplan opgenomen natuurherstelmaatregelen voor habitattypen zijn gelden aangevraagd en toegekend in het kader van Herstelmaatregelen 2.0 of Programma Natuur (zie tabel 29). De kosten voor de maatregelen voor vogelsoorten, Habitatrichtlijnsoorten en een deel van de maatregelen voor habitattypen zijn nog niet geraamd en gedekt.

De in dit beheerplan opgenomen maatregelen worden bovenop het reguliere beheer uitgevoerd. Regulier beheer wordt voornamelijk uitgevoerd door de terreinbeheerders (Staatsbosbeheer, Recreatie Noord-Holland, Landschap Noord-Holland en particuliere terreinbeheerders) en gefinancierd uit het subsidiestelsel Natuur en Landschap.

Tabel 29. Overzicht van aangevraagde middelen ten behoeve van Natura 2000-natuurherstelmaatregelen in de tweede beheerplanperiode in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske.

Financieringsbron	**Bedrag**
Herstelmaatregelen 2.0	Ilperveld € 970.000,00 Varkensland en Oostzanerveld € 534.375,00
Programma Natuur	Deel van € 1.300.000,00* Ilperveld: € 800.00,00 (hydrologische maatregelen)** Varkensland en Oostzanerveld: ca. € 1.800.000,00 (hydrologische maatregelen)**

* Het gaat hier om de maatregel ‘verkenningen systeemherstel Laag Holland’, voor alle Laag Hollandse Natura 2000-gebieden/** de hydrologische maatregelen hebben naar verwachting ook een positief effect op de waterkwaliteit

In dit beheerplan zijn naast inrichtings- en beheermaatregelen extra onderzoeken en monitoring opgenomen waarvoor financiële middelen nodig zijn.

In Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld is veel vaarland aanwezig. De huidige SNL-vergoeding is niet voldoende hoog om bijvoorbeeld maaisel af te voeren. Het is noodzakelijk voor een goede uitvoering van het reguliere beheer aanvullende middelen ter beschikking te stellen (zie ook paragraaf 4.1.6).. Dit is nodig voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen van de habitattypen vochtige heiden, veenmosrietlanden en ruigten en zomen en van de leefgebieden van de doelsoorten noordse woelmuis, meervleermuis, roerdomp, bruine kiekendief, snor en rietzanger.

6.2 Financiering

In het kader van het decentralisatie-akkoord tussen Rijk en provincies over het natuurbeleid (2011) zijn afspraken gemaakt over de beschikbare middelen voor aankoop, inrichting en beheer van het NNN en middelen voor aanvullende maatregelen voor Natura 2000, waaronder de stikstof-gerelateerde maatregelen. Daarboven zijn in het kader van het Programma Natuur (tranche 1 en 2) en Herstelmaatregelen 2.0 middelen beschikbaar voor herstelmaatregelen

voor Natura 2000 en voor een hoger doelbereik. Bovendien is afgesproken dat de provincies de middelen voor het NNN met prioriteit inzetten voor het halen van de Natura 2000-doelen.

Naast de provinciale middelen besteedt Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier via de Kaderrichtlijn Water middelen aan waterkwaliteit en –kwantiteitsmaatregelen onder andere voor het bereiken van Natura 2000-doelen.

Voor financiering van Natura 2000-maatregelen kan ook een beroep worden gedaan op Life-subsidie vanuit Europa. Gaandeweg zal de financiering van de maatregelen duidelijk worden. Daarbij geldt dat bestaande provinciale budgetten niet zullen worden overschreden.

De uitvoering van de meeste maatregelen vindt plaats door de terreinbeheerders (Landschap Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland en Staatsbosbeheer) en door het hoogheemraadschap. Ook kleinere terreinbeheerders, zoals gemeenten en particulieren (waaronder agrariërs), kunnen natuurherstelmaatregelen uitvoeren. Dit wordt door de provincie financieel gefaciliteerd.

Voor de onderzoeken en extra monitoring is de provincie over het algemeen verantwoordelijk. Voor de uitvoering van de reguliere monitoring (voor zover afgesproken in het kader van SNL) zijn de provincie en terreinbeheerders verantwoordelijk.

7 Handhaving

De provincie Noord-Holland is het bevoegd gezag voor de handhaving van de Wet natuurbescherming. Handhaving is nodig om het leefgebied van de soorten waarvoor een Natura 2000-doel is opgenomen te behouden. Deze taken worden namens de provincie/Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) uitgevoerd. Naast de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord zijn er in Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske ook nog andere handhavende instanties actief. Dit zijn onder andere gemeenten, politie, Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland en het hoogheemraadschap. De provincie heeft samen met deze partijen een handhavingsplan (2015-2020) opgesteld (Provincie Noord-Holland, 2015). Dit handhavingsplan is verlengd. Handhaving, afstemming en coördinatie van de handhaving is in Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland & Twiske een belangrijk punt van aandacht dat nader moet worden uitgewerkt.

7.1 Vormen van handhaving

Handhaving is geen doel op zich maar een middel om een doel te bereiken. Voor de provincie zijn voorlichting, toezicht en mediation belangrijke instrumenten om gebruikers, bewoners en bezoekers van het gebied te informeren over de maatregelen om de natuur in dit gebied te beschermen en de naleving van de regelgeving te bevorderen. Indien nodig zal de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord bij overtreding van de regelgeving handhavend optreden. De toezichthouders en/of buitengewoon opsporingsambtenaren van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord kunnen zowel bestuurlijk als strafrechtelijk optreden. De afweging om op een bepaalde manier handhavend op te treden maken zij op basis van de ernst en het effect van de overtreding, het motief van de overtreder, afspraken die vastgelegd zijn in nalevingsstrategieën en afspraken met justitie (strafrechtelijke handhaving).

Bij overtreding van het gestelde in de Wet natuurbescherming (Wnb) of bij het niet voldoen aan de voorschriften gesteld in een Wnb-vergunning (of bij een omgevingsvergunning afgegeven door de gemeente waarvoor Gedeputeerde Staten een verklaring van geen bezwaar (VVGB) in het kader van de Wet natuurbescherming hebben afgegeven) kan toezichthoudend en handhavend worden opgetreden door het bevoegd gezag.

7.2 Relatie met andere wetgeving

Naast de Wet natuurbescherming is er in dit gebied een groot aantal andere wetten en regels van toepassing waarvoor verschillende handhavende instanties bevoegd gezag zijn. De samenwerking tussen deze handhavende instanties is nader uitgewerkt in het handhavingsplan Laag Holland 2015-2020 (Provincie Noord-Holland, 2015). In dit plan zijn ook prioriteiten gesteld.

7.3 Wat betekent dit voor u?

Wanneer u handelingen wilt verrichten die in het beheerplan zijn opgenomen als vergunningplichtig op grond van de Wet natuurbescherming, of niet zijn opgenomen en wel mogelijk significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen hebben, dan dient u een vergunning aan te vragen. Hiervoor kunt u contact opnemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Wanneer u

zonder vergunning handelt of de voorschriften uit het beheerplan of de vergunning niet respecteert, kan handhavend worden opgetreden.

Wanneer u van mening bent dat er (mogelijk) een overtreding in het kader van de Wet natuurbescherming plaatsvindt, adviseren wij u contact op te nemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

8 Sociaal-economische afweging

Een beheerplan Natura 2000 kan in algemene zin op verschillende manieren sociaal-economische gevolgen hebben. Er kunnen gevolgen zijn van de maatregelen, van beperkingen in het huidige gebruik en van beperkingen bij nieuwe activiteiten. Deze worden achtereenvolgens hieronder beschreven.

8.1 Gevolgen van maatregelen

De herstelmaatregelen zoals opgenomen in hoofdstuk 4 hebben op voorhand geen sociaal-economische gevolgen. De meeste maatregelen worden door terreinbeherende organisaties en het hoogheemraadschap uitgevoerd en zijn in overleg met de terreinbeherende organisaties en andere belanghebbenden tot stand gekomen. De nadere uitwerking en uitvoering van maatregelen vindt bovendien in overleg en afstemming met belanghebbenden plaats. Indien bij de uitvoering blijkt dat er zich toch sociaal-economische gevolgen zullen voordoen, dan zullen de maatregelen worden aangepast, opdat dergelijke gevolgen worden beperkt.

8.2 Gevolgen voor huidige gebruik

Uit de toetsing van het huidige gebruik in hoofdstuk 5 komt naar voren, dat de huidige activiteiten voortgezet kunnen worden. Voor een aantal activiteiten zijn ten opzichte van het eerste beheerplan voorwaarden ten aanzien van het gebruik benoemd (zie bijlage 3). Er zijn dan ook beperkte sociaal-economische gevolgen voor het huidige gebruik. Met name het tijdens de wintermaanden afsluiten van de Stootersplas voor waterrecreatie en het instellen van bufferzones rondom broedbiotopen heeft mogelijk sociaal-economische gevolgen.

8.3 Gevolgen voor nieuwe activiteiten

Nieuwe activiteiten binnen het gebied die in aard en omvang verschillen van de huidige activiteiten kunnen beperkingen ondervinden wanneer zij habitattypen en leefgebieden van Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten aantasten. Deze beperkingen zijn echter een gevolg van de aanwijzing als Natura 2000-gebied en de wettelijke regelingen, maar niet als gevolg van dit beheerplan.

Nieuwe activiteiten binnen en buiten het gebied kunnen ook beperkingen ondervinden wanneer zij tot de uitstoot van meer stikstof leiden of zorgen tot andere effecten die binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied merkbaar zijn (bijvoorbeeld vervuiling, verstoring of verlaging van de grondwaterstand binnen het Natura 2000-gebied).

8.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving

Gezien het bovenstaande wordt niet verwacht dat belanghebbenden schade zullen lijden door dit beheerplan. Als een belanghebbende toch van mening is dat het beheerplan een maatregel bevat waardoor hij schade lijdt, kan hij op grond van artikel 6.3 van de Wet natuurbescherming een verzoek om schadevergoeding bij Gedeputeerde Staten indienen. De schade moet dan wel rechtstreeks veroorzaakt worden door het beheerplan en niet door de aanwijzing als Natura 2000-gebied op zich of een ander besluit.

Daarnaast moet sprake zijn van schade waarvan het onredelijk zou zijn als de belanghebbende deze schade zélf moet dragen. De schade moet dan ook vallen buiten het normale maatschappelijke risico. Gelet op het feit dat het Natura 2000-gebied al in 2004 is aangemeld, hadden belanghebbenden er bovendien rekening mee kunnen en moeten houden dat deze aanwijzing wellicht in de toekomst gevolgen zou kunnen hebben voor hun bedrijfsvoering of andere activiteiten. Eventuele schade zal dan ook vaak als ‘voorzienbaar’ worden beschouwd. Dergelijke voorzienbare schade komt in beginsel niet voor vergoeding in aanmerking.

9 Monitoring en onderzoek

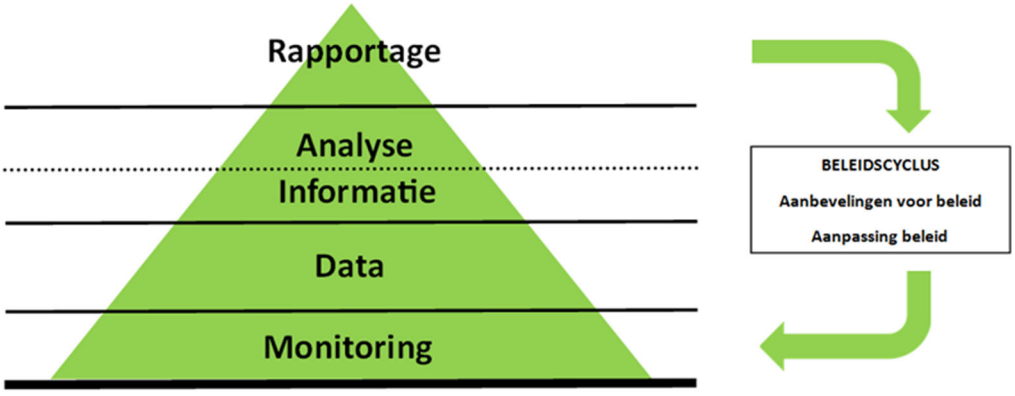
9.1 Monitoring

Monitoring is nodig om vast te kunnen stellen hoe de Natura 2000-doelen zich ontwikkelen. Verder is monitoring nodig om vast te stellen of de in het beheerplan opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd en te kunnen beoordelen of deze het beoogde resultaat hebben. Al deze gegevens zijn nodig om tussentijds bij te kunnen sturen op maatregelen en dit beheerplan te kunnen evalueren en actualiseren aan het einde van deze beheerplanperiode. Monitoringsgegevens kunnen daarnaast worden gebruikt bij het beoordelen van vergunningaanvragen.

9.1.1 Monitorings- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden

De monitoring- en evaluatiecyclus is samengevat in figuur 3. De volgende stappen zijn onderscheiden:

- Monitoring van habitattypen en soorten: het verzamelen van informatie in het veld. De provincie is verantwoordelijk voor de monitoring.
- Data: de verzamelde ecologische gegevens worden door de beheerders die de monitoring hebben uitgevoerd, aangeleverd aan de Nationale Databank Flora- en Fauna (NDFF).
- Informatie: het bewerken van de data ten behoeve van de analyses. Hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- Analyse: analyseren van de informatie in relatie tot de gestelde doelen. Ook hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- Rapportage: rapporteren van de conclusies aan de relevante ontvangers. Hiervoor is de provincie eveneens verantwoordelijk.

Figuur 3. Monitoring- en evaluatiecyclus

Het Rijk is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie over de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen op landelijk niveau.

9.1.2 Monitoring van instandhoudingsdoelen en effecten van uitgevoerde maatregelen

In bijlage 4 is op hoofdlijnen opgenomen welke monitoring nodig is om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelstellingen in beeld te brengen. Voor de monitoring wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande SNL- en NEM-monitoring[6]. Bij de evaluatie van het eerste beheerplan is echter geconstateerd dat niet altijd voldoende gegevens beschikbaar waren om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen te kunnen volgen op basis van de bestaande monitoring (Van Dijk et al. 2021). De aanvullende monitoringsbehoefte die blijkt uit de beheerplanevaluatie is in bijlage 4 opgenomen. Bij de start van de tweede beheerplanperiode wordt verder uitgewerkt op welke wijze (waar, wat, door wie en wanneer) aan de monitoringsopgave wordt voldaan (zie ook tabel 28). Voor de Habitatrichtlijnsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad en meervleermuis en voor meerkoet is het uitvoeren van protocollair onderzoek naar aantallen en trends als maatregel in dit beheerplan opgenomen (zie hoofdstuk 4.2).

De effectiviteit van maatregelen is niet altijd goed te evalueren met alleen bestaande monitoring. Daarom moeten de uitvoeringsplannen van maatregelen worden voorzien van een monitoringsparagraaf. Hierin worden de meetdoelen geformuleerd en wordt geïnventariseerd of de bestaande monitoring voldoende is om aan de meetdoelen te voldoen en of aanvullende gegevens moeten worden verzameld. Het gaat hierbij om zowel ecologische als abiotische gegevens.

9.1.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening

Een inventarisatie van vergunningsaanvragen en vergunningen voor de Wet natuurbescherming geeft inzicht in wijzigingen van het gebruik en nieuwe activiteiten. Vergunningsaanvragen en vergunningen worden per Natura 2000-gebied geregistreerd door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Door registratie van handhavingsactiviteiten en overtredingen ontstaat eveneens zicht op het gebruik.

9.2 Onderzoek

Uit hoofdstuk 4 komt een onderzoeksopgave voor de tweede beheerplanperiode naar voren. De in hoofdstuk 4 genoemde onderzoeken zijn opgenomen in tabel 30. In overleg worden de onderzoeken door de terreinbeheerders geïnitieerd en uitgevoerd. De provincie neemt het initiatief voor het nader uitwerken van de monitoring van de instandhoudingsdoelen.

In het boek ‘Groeiend veen in Laag Holland’ (Van ’t Veer, 2022) zijn concepten beschreven voor de ontwikkeling van veenvormende habitats in natuurterreinen in Laag Holland. De ‘Groeiend veen’-concepten beogen de regeneratie van veen door vernatting. Het vasthouden van schoon water is hier het leidend proces en kan in combinatie met afplaggen worden toegepast. In het proefproject ‘omhoog met het veen’ in Ilperveld zijn praktijkproeven met dit soort maatregelen uitgevoerd. De ‘Groeiend veen’-concepten beogen onder andere de realisatie van Natura 2000-doelvegetaties als veenmosrietlanden en

[6] SNL-monitoring is monitoring die wordt uitgevoerd in het kader van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer, NEM-monitoring is de monitoring die wordt uitgevoerd in het kader van het landelijke Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

moerasheide en Natura 2000-doelsoorten als noordse woelmuis, watersnip, roerdomp, blauwborst, bruine kiekendief en rietzangers. Bij aanvang van de tweede beheerplanperiode worden de concepten verder uitgewerkt tot maatregelen voor de realisatie van de instandhoudingsdoelen. Het Aanvalsplan grutto biedt mogelijk kansen voor de realisatie van de maatregelen voor kemphaan en heeft tevens meerwaarde voor niet-broedvogels als smient, slobeend en grutto.

Tabel 30. Onderzoeken voor de tweede beheerplanperiode

Onderzoek	**Ten behoeve van Natura 2000-doelen**	**Meerwaarde voor**	**Deelgebied**	**Planning**
Nader uitwerken monitoring instandhoudingsdoelen	Alle		Alle	Start tweede beheerplanperiode
Inventarisatie van kansen uitbreiding veenmosrietland door successie via bestaande jonge verlanding	Veenmosrietland		Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland	Start tweede beheerplanperiode
Onderzoek oorzaken oeverafslag en beperkte ontwikkeling van de oevervegetatie*	vochtige heiden, ruigten en zomen, veenmosrietlanden	alle Habitatrichtlijnsoorten, roerdomp en rietzanger, KRW-doelen	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Onderzoek aantallen en trends Habitatrichtlijnsoorten	kleine modderkruiper, bittervoorn, rivierdonderpad, meervleermuis		Alle	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Onderzoek beperken verstoring door recreatie: verstoringsvrije zone zonder waterrecreatie rondom geschikt broedgebied	roerdomp, bruine kiekendief		Twiske	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Gebiedsbreed onderzoek naar ontwikkellocaties voor roerdompbiotopen. Gezamenlijk met Wormer- en Jisperveld	roerdomp	rietzanger, snor, bruine kiekendief	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld, Twiske	Start tweede beheerplanperiode
Onderzoek naar aantalsontwikkeling en voedselbeschikbaarheid in de drie deelgebieden, in de omgeving en in vergelijking met andere gebieden. Ook verstoringsdruk door recreatie daarin meenemen	meerkoet		Twiske, Varkensland en Oostzanerveld	Eerste helft tweede beheerplanperiode
Uitwerken ‘Groeiend veen’-concepten tot maatregelen.	n.t.b.	n.t.b.	Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld	Eerste helft tweede beheerplanperiode

* Dit onderzoek wordt gezamenlijk uitgevoerd voor de gebieden Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Polder Westzaan en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

10 Literatuur

Fennema, M. 2021. KRW-Maatregelen en Doelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, 1 april 2021.

Gebiedsanalyse-92. 2017. PAS-gebiedsanalyse Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske (92).

Groenendijk, J., R. van 't Veer, F. Smolders, J. van Diggelen en T. van den Broek. 2012. Waterkwaliteit, mestgift en weidevogels in Laag Holland. Analyse van waterkwaliteits- en weidevogeldoelstellingen in relatie tot bemestingCentre on Biological Diversity.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. 2021. KRW-maatregelen en doelen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 2022-2027.

Howison, R.A., H. Belting, J. Smart, M. Smart, R. Schukard, O. Thorup, T. Piersma, en International Wader Study Group. 2019. Meadowbirds on the horizon of southwest Friesland. International Wader Study Group (Easterein).

Krijgsveld, K.L., B. Klaassen en J. van der Winden. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Ministeries van LNV, I&W en BZK, 2022. Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Non, W.C., en J. Diemeer. 2020. SNL-monitoring Ilperveld - Kartering flora 2019. Inclusief 64 verspreidingskaarten. Natuurlijke zaken (Heiloo).

Provincie Noord-Holland. 2015. Handhavingsplan Laag Holland 2015-2020.

Provincie Noord-Holland. 2016. Natura 2000 beheerplan Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske 2016-2022.

Schmidt, A. M., A. van Kleunen, L. Kuiters, J. A. M. Janssen, R. J. Bijlsma, M. van Roomen, en T. van Vreeswijk. 2017. Advies over de Natura 2000-doelensystematiek en Natura 2000-doelen : Een oriënterende studie ter onderbouwing van de evaluatie van de Natura 2000-doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Wageningen Environmental Research (Wageningen). https://edepot.wur.nl/404086.

Van Dam, H., en N.G. Jaarsma. 2020. Doelen op maat 4.1 - Systeemanalyse (hoofdrapport). Rapport in opdracht van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

Van der Hut, R.M.G. 2021. Twiske moerasherstel inrichtingsschetsen. Notitie bureau Altenburg & Wymenga

Van der Hut, R.M.G. 2022. Ecologisch beheerplan Het Twiske. A&W-rapport 20-450. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek (Feanwâlden).

Van Diggelen, J., F. Smolders, L. Lamers, R. Hendriks, D. Kleijn, L. Turlings en P.-J. Westendorp. 2013. Onderzoek naar een duurzaam beheer van het Wormer- en Jisperveld. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Vereniging Natuurmonumenten, 2013.04.

Van 't Veer, R, en N. Dekker. 2015. Florakartering Ilperveld 2013-2014. Jisp: Van ’t Veer & De Boer, Ecologisch adviesbureau.

Van ’t Veer, R., 2022. Groeiend veen in Laag Holland. Conceptversie 14 juni 2022

Van der Winden, J., en R. van Beusekom. 2015. Riet en ruimte voor de roerdomp. Vogelbescherming Nederland.

Van Dijk, G., Van ’t Veer, R., Cusell, C. en M. van Ursem, 2022. Onderzoek naar herstelmaatregelen voor het behoud van brakke natuur in het Guisveld. Tussentijdse rapportage.

Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, en E. de Swart. 2021. Evaluatie Natura 2000 beheerplan Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Sweco Nederland B.V.

Witteveldt, M. en R. van' t Veer, 2003. Evaluatie Natuurherstelproject Plan Watersnip: Ilperveld 1997-2003. Uitg. Agens Raadgevend Buro, Hoorn, 2003, 108 pags. + bijlagen.

Wolters, J.W., van Dijk, R., Prins, L. en de Swart, E., 2022. Ecologische analyse Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Opdrachtgever provincie Noord-Holland.

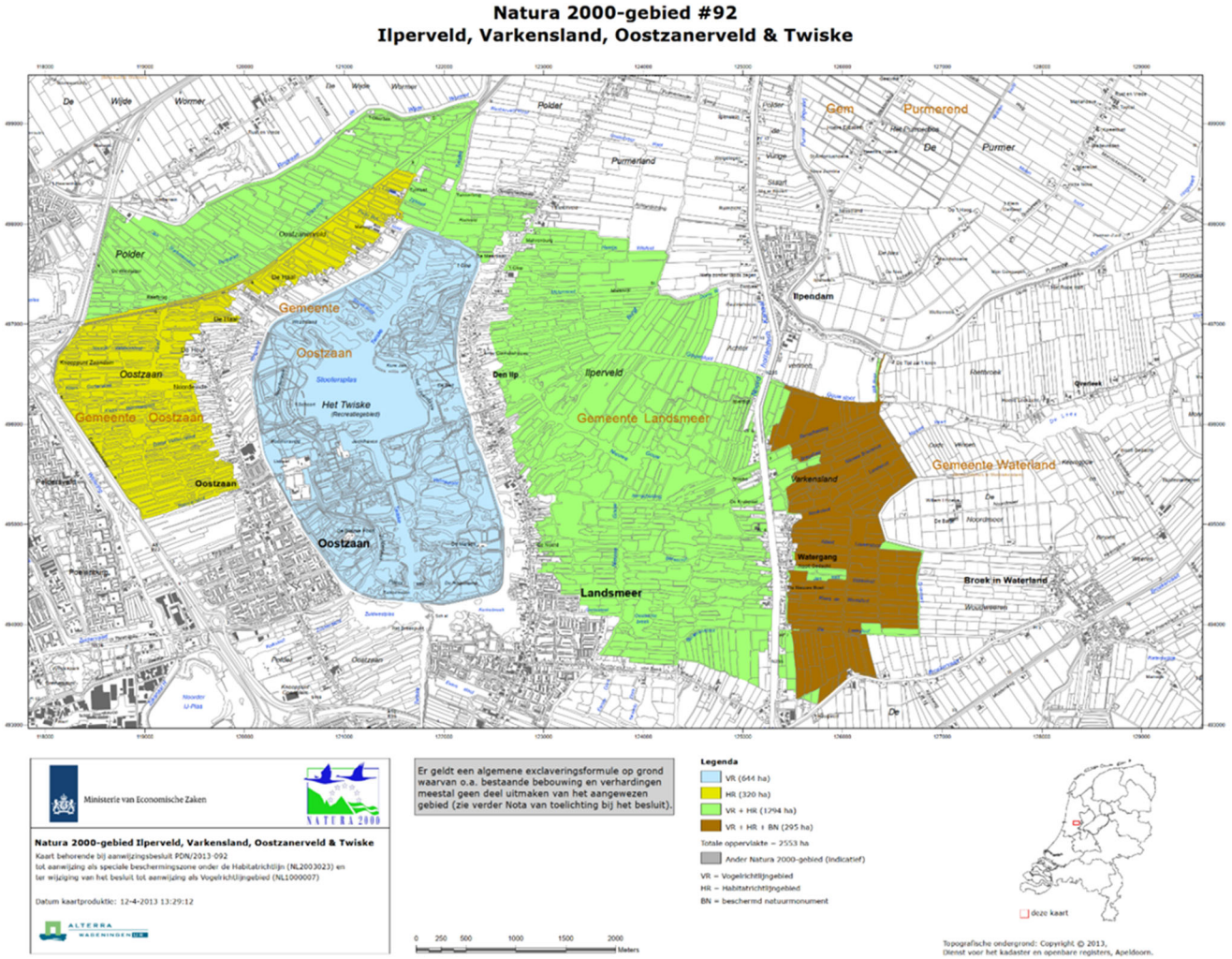
Bijlage 1 Samenstelling projectgroep en klankbordgroep

Bij de totstandkoming van dit beheerplan zijn de volgende partijen betrokken geweest:

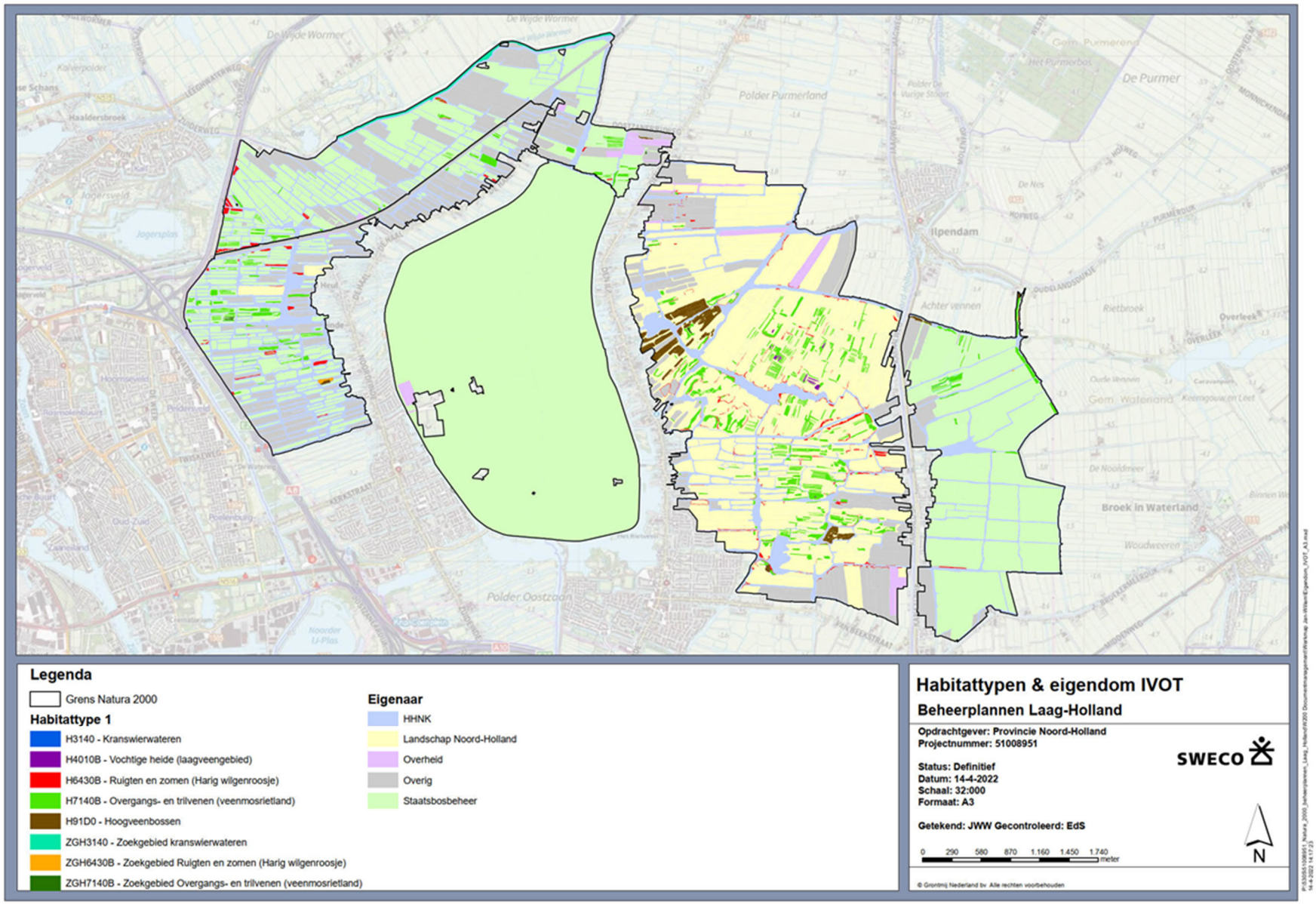
- Projectgroep bestaande uit:
  - Staatsbosbeheer
  - Landschap Noord-Holland
  - Recreatie Noord-Holland
  - Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
  - Gemeente Landsmeer
  - Gemeente Waterland
  - Gemeente Oostzaan
  - Gemeente Wormerland
  - Gemeente Zaanstad
  - Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
  - Provincie Noord-Holland

- Klankbordgroep bestaande uit:
  - LTO Noord
  - Rijkswaterstaat
  - Hart voor het Twiske
  - Platform Zaanse Veenweidegebieden
  - Faunabeheereenheid Noord-Holland

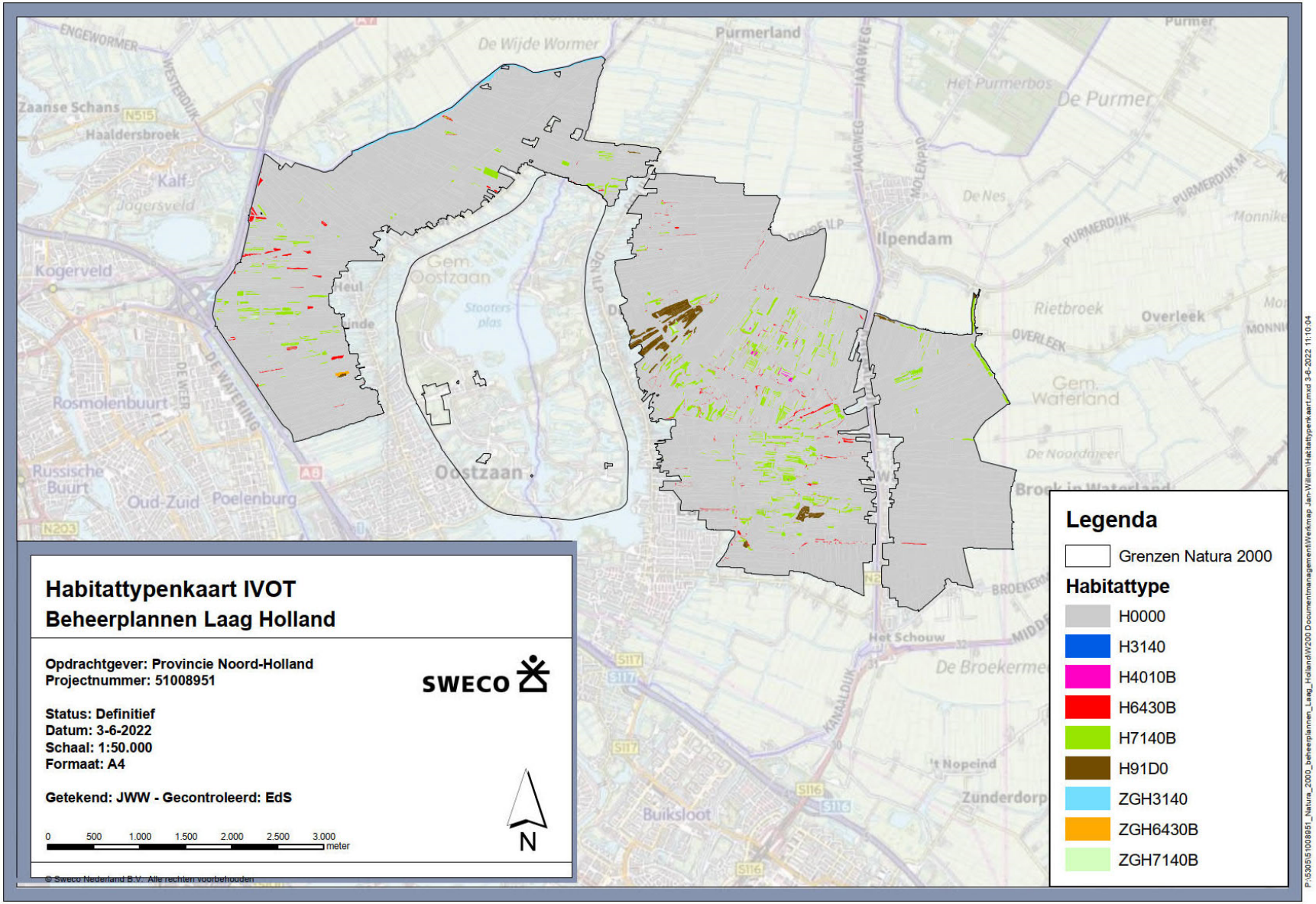
Bijlage 2 Kaartbijlage

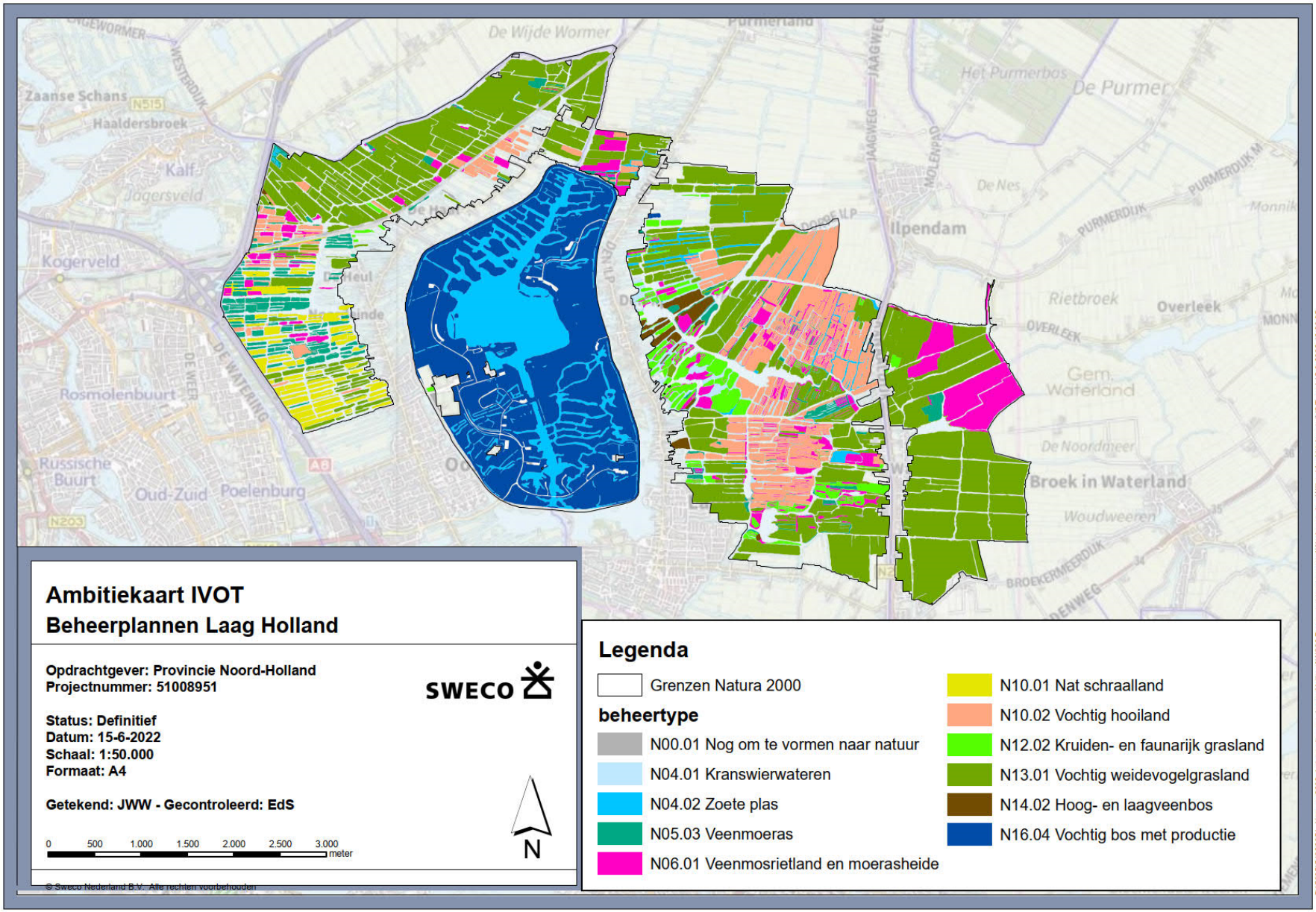
Figuur 1. *Begrenzing van het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske. Kaart behorende bij aanwijzingsbesluit PDN/2013-092. De status Beschermd Natuurmonument is met de invoering van de Wet natuurbescherming in 2017 vervallen. De status van Varkensland als Beschermd Natuurmonument geldt dus niet meer. Blauw: Vogelrichtlijngebied (644 ha); Geel: Habitatrichtlijngebied (320 ha): Groen en bruin: Vogel- en Habitatrichtlijngebied (1589 ha)*

Figuur 2. Eigendomssituatie Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Tevens is de ligging van kwalificerend habitat aangegeven.

Figuur 3. Habitattypenkaart. T0-kaart, versie N2K_HK_92_20170908_v7_HR. De meest recente gegevens zijn beschikbaar op www.ndvh.nl (Nationale Databank Vegetatie- en habitatkarteringen).

Figuur 4. Ambitiekaart uit het Natuurbeheerplan 2022

Bijlage 3 Beschrijving en toetsing van het huidige gebruik

1 Werkwijze

Deze bijlage bevat de beschrijving en beoordeling van het huidige gebruik. De effecten van het huidig gebruik worden beoordeeld ten opzichte van de referentietoetsingsdatum 24 maart 2000, zijnde het eerste moment van aanwijzing van het gebied als Vogelrichtlijngebied. Deze datum is hiermee impliciet ook van toepassing op de doelen voor het Habitatrichtlijngebied, dat hier ruimtelijk met uitzondering van het zuidelijke deel van Oostzanerveld mee overlapt. In het kader van de beoordeling is onderzocht in hoeverre het 'huidig gebruik' sinds deze datum heeft geleid tot effecten op de kwaliteit en omvang van habitattypen en leefgebieden van soorten waarvoor het gebied is aangewezen. 'Huidig gebruik' dat voor de referentietoetsingsdatum al aanwezig was zal in de regel geen invloed hebben op de verandering van de kwaliteit ten opzichte van de referentiedatum, tenzij het gaat om na-ijleffecten, die pas op de langere termijn optreden. In het eerste geval behoeft geen toetsing te worden uitgevoerd, in het tweede geval wel. 'Huidig gebruik' dat pas na 2000 gestart of gewijzigd is, kan wel een effect op omvang en/of kwaliteit hebben gehad en vormt het belangrijkste deel van de toetsing in dit hoofdstuk.

Activiteiten waarvoor reeds een vergunning is verleend in het kader van de Wet natuurbescherming behoeven uiteraard niet opnieuw te worden getoetst en worden in de toetsing dan ook buiten beschouwing gelaten. Illegale of verboden activiteiten worden niet getoetst en zijn dan ook verder buiten beschouwing gelaten in de beschrijving en toetsing van het huidige gebruik.

De effecttypen waarop wordt getoetst zijn: vernietiging/fysieke aantasting, vermesting en verzuring, verontreiniging, vernatting/verdroging en verstoring door licht/geluid/beweging/betreding.

De selectie van effecten uit de effectenindicator heeft plaatsgevonden op basis van de gevoeligheid van habitattypen en soorten waarvoor Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is aangewezen als Natura 2000-gebied. In tabel 1 zijn de mogelijke relaties tussen de Natura 2000-instandhoudingsdoelen en effecttypen weergegeven. De relaties zijn afgeleid van de effectenindicator[7] aangevuld met conclusies uit diverse onderzoeken en expert judgement.

[7] Effectenindicator LNV

Tabel 1. ***Gevoeligheid van de Natura 2000-doelen voor effecttypen (oranje = gevoelig, groen = niet/beperkt gevoelig), op basis van de Effectenindicator van het ministerie van LNV, onderzoeken en expert judgement***

Effecttype	Vernietiging fysieke aantasting	Vermesting /Verzuring	Veront-reiniging	Vernatting/ Verdroging	Verstoring door geluid/licht/ beweging
H3140 Kranswier-wateren					
H6430B Ruigten en zomen					
H4010B Vochtige heide					
H7140B Overgangs- en trilvenen					
H91D0 Hoogveenbossen					
H1134 Bittervoorn					
H1149 Kleine modderkruiper					
H1163 Rivierdonderpad					
H1318 Meervleermuis					
H1340 Noordse Woelmuis					
A021 Roerdomp					
A081 Bruine kiekendief					
A151 Kemphaan					
A153 Watersnip					
A193 Visdief					
A292 Snor					
A295 Rietzanger					
A043 Grauwe gans					
A050 Smient					
A051 Krakeend					
A056 Slobeend					
A0125 Meerkoet					
A156 Grutto					

Kader 1. Inkadering van effecten van verstoring door geluid/licht/beweging van huidig gebruik op verstoringsgevoelige Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten

Diverse vormen van het huidige gebruik kunnen een verstorend effect hebben. Als deze verstoring al op de referentiedatum in het gebied aanwezig was en niet is toegenomen, dan kan er in het algemeen van uit worden gegaan dat het voorkomen van (leefgebieden van) verstoringsgevoelige soorten hieraan is aangepast. Voortzetting van dit huidige gebruik zal daarmee in de regel niet leiden tot negatieve effecten op de betreffende soorten. Dit geldt voor soorten die niet onder hun instandhoudingsdoelstelling zijn en/of geen negatieve trend vertonen.

Van de voor het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske aangewezen soorten zijn vooral (broed)vogels gevoelig voor verstoring door geluid, licht en beweging. Verstoringsafstanden van vogels zijn deels onderzocht en gerapporteerd in o.a. Livezey et al. (2016) en Krijgsveld et al. (2022). Deze gevoeligheid is met name van belang voor broedvogels, die sterk plaatsgebonden zijn. Deze kunnen maar beperkt uitwijken, omdat geschikt habitat niet overal voorhanden is en zij gedurende het broedseizoen aan hun nestplaats gebonden zijn. Voor foeragerende en rustende niet-broedvogels zijn er in Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske weliswaar uitwijkmogelijkheden maar moet eveneens worden getoetst of verstoring niet leidt tot effecten op de omvang van de populatie. Voor de aangewezen (verstoringsgevoelige) broedvogelsoorten die zich onder hun instandhoudingsdoelstelling bevinden en/of soorten die negatieve aantalstrends laten zien geldt dat er maatregelen in het kader van het beheerplan worden opgesteld om de doelen te behalen door het treffen van maatregelen vanuit andere beleidskaders (bijvoorbeeld maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water kunnen leiden tot verbetering van waterkwaliteit, wat vervolgens bij zou kunnen dragen aan uitbreiding van leefgebieden van de roerdomp). Bij het uitwerken van de maatregelen, waaronder het bepalen van geschikte locaties waar nieuwe leefgebieden en habitatherstel kunnen worden gerealiseerd, wordt er rekening gehouden met het huidige gebruik binnen het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

Ook de kwalificerende Habitatrichtlijnsoorten zijn gevoelig voor verstoring. Voor de meervleermuis, die het gebied uitsluitend tussen zonsondergang en zonsopkomst gebruikt om te foerageren, betreft het met name gevoeligheid voor lichtverstoring. De meervleermuis mijdt veelal sterk verlichte wateroppervlaktes (Spoelstra et al., 2017). Op de plassen en vaarten, langs oevers en boven vochtige weilanden waar de meervleermuis veelal foerageert zal een groot deel van het oppervlakte onverlicht zijn, waardoor er voldoende onverstoord foerageergebied voor de meervleermuis aanwezig blijft voor het behoud van de huidige populatie.

De kwalificerende vissoorten kleine modderkruiper, bittervoorn en rivierdonderpad zijn gevoelig voor geluidverstoring (Van Opzeeland et al., 2007). Deze gevoeligheid betreft vooral harde onverwachte geluiden die tot grote drukverschillen onderwater kunnen leiden, zoals heiwerkzaamheden. Ook langsvarende motorboten kunnen vissen verstoren, maar voor kleinere boten, zoals sloepen, geldt dat de effectafstand naar verwachting beperkt is en hiermee ook de gevoeligheid.

Gevoeligheid van de noordse woelmuis voor verstoring door geluid, licht en beweging is naar verwachting beperkt. Zoogdieren lijken veelal beperkt gevoelig voor verstoring door geluid (Kleijn, 2008) en hoewel verlichting nachtelijke activiteit zou kunnen onderdrukken, is de afstand waarover dat een effect heeft veelal beperkt (Longcore & Rich, 2004, Spoelstra et al., 2015). Omdat de noordse woelmuis pas binnen enkele meters verstoord wordt, wordt deze als beperkt gevoelig beschouwd.

De toetsing van het huidige gebruik wordt beschreven per hoofdcategorie huidig gebruik. Per hoofdcategorie wordt een gegroepeerde beschrijving van mogelijke effecttypen weergegeven, toegespitst op de voor deze effecten gevoelige soorten en habitattypen en uiteindelijk te verwachten effecten. Indien geconcludeerd wordt dat er geen effecten zijn, dan geldt dat onder de aangegeven specificaties.

In hoofdstuk 2 van deze bijlage is per hoofdcategorie huidig gebruik bij de toetsing aangegeven in welke categorie het betreffende gebruik valt:
1 Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden
2 Vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden

3 Vergunningplichtige activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig zijn en blijven
4a Niet-vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden
4b Niet-vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

In hoofdstuk 5 van dit beheerplan zijn de categorieën nader omschreven.

2 Beschrijving en toetsing

2.1 Natuurbeheer

Regulier natuurbeheer
Het natuurbeheer in het Natura 2000-gebied wordt voornamelijk uitgevoerd door Staatsbosbeheer (Oostzanerveld en Varkensland), Landschap Noord-Holland (Ilperveld) en het Recreatieschap Twiske-Waterland (Twiske), veelal samen met agrariërs. Het reguliere natuurbeheer bestaat op hoofdlijnen uit maaien, begrazen, bestrijden exoten, verwijderen opslag, peilbeheer en rietbranden. Het gaat hierbij om regulier (jaarlijks) en periodiek beheer dat nodig is voor of direct verband houdt met het beheer van het Natura 2000-gebied. Deze activiteiten worden conform de Gedragscode Natuurbeheer uitgevoerd. Voor rietbranden geldt bovendien dat het riet eerst gemaaid dient te worden en daarna buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties verbrand dient te worden. Het deponeren van het maaisel mag alleen buiten de kwalificerende habitats en de uitbreidingslocaties.

Voor maaien van rietland, zie paragraaf 2.3, kopje ‘Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren’. Maatregelen die nodig zijn voor of verbandhouden met het beheer van Natura 2000-gebieden zijn conform art. 2.7, lid 2 Wnb niet vergunningplichtig. De activiteiten in het kader van regulier natuurbeheer kunnen derhalve vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen, onder boven beschreven voorwaarde (Categorie 4b).

Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer
De terreinbeheerders inventariseren het eigen beheergebied eens in de zes jaar in het kader van het SNL volgens de protocollen van BIJ12. Dit omvat een gerichte inventarisatie van kenmerkende flora en fauna (o.a. broedvogels, libellen, dagvlinders, sprinkhanen) eens per 6 jaar en vegetatiekartering eens per 12 jaar afhankelijk van de aanwezige beheertypen. Daarnaast zijn er landelijke en provinciale meetnetten, waarbinnen frequente monitoring plaatsvindt, o.a. een telling van overwinterende vogels volgens het protocol midwintertelling van Sovon. De terreinbeheerders doen verder onderzoek naar de meest geschikte locaties voor het uitvoeren van de natuurherstelmaatregelen. Daarnaast wordt er door derden (bijvoorbeeld universiteiten of vrijwilligers) met toestemming van en in overleg met de terreinbeheerders onderzoek gedaan. Het gaat bijvoorbeeld om flora- en vegetatieonderzoek, faunaonderzoek en hydrologische monitoring.
Door rekening te houden met kwetsbare locaties van habitattypen en leefgebied van soorten en met kwetsbare perioden van verstoringsgevoelige soorten worden significante effecten van deze activiteiten voorkomen. Voor activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek geldt dat deze activiteiten door of onder toezicht van een terreinbeheerder worden uitgevoerd en in dat geval vergunningvrij kunnen plaatsvinden (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten uit te sluiten?	Categorie
Regulier natuurbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b
Monitoring en onderzoek in het kader van natuurbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b

2.2 Faunabeheer en schadebestrijding

Ganzen

Schadebestrijding en populatiebeheer van ganzen binnen het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland Oostzanerveld & Twiske vindt plaats door de uitvoering van verschillende activiteiten. Deze activiteiten zijn beschreven in het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024[8], dat op 13 juli 2021 door GS is goedgekeurd. De activiteiten worden uitgevoerd op basis van:

- de door GS afgegeven provinciale ontheffing voor het populatiebeheer van grauwe gans, brandgans, grote Canadese gans (*Branta canadensis*) en kleinste Canadese gans (*B. hutchinsii minima*)[9];
- de door GS afgegeven provinciale opdracht ten aanzien van de beperking van de populatie van de invasieve exoot nijlgans[10];
- de landelijke vrijstelling ex artikel 3.15 van de Wnb, juncto artikel 3.1 van het Besluit natuurbescherming (Bnb) en artikel 3.1 t/m 3.4 van de Regeling natuurbescherming (Rnb) voor zover het betreft de grote Canadese gans (*B. canadensis* en *B. hutchinsii hutchinsii*)
- de provinciale vrijstelling ex artikel 3.15 van de Wnb, zoals opgenomen in artikel 4.7, 4.8 en 4.10 van de Omgevingsverordening NH2020[11] voor grauwe gans, brandgans en kolgans.

Uit de “Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske” (Hüsken en De Nijs, 2022) is gebleken dat negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen (habitattypen, Habitatrichtlijnsoorten, Vogelrichtlijnsoorten (broedvogels en niet-broedvogels)) kunnen worden uitgesloten bij uitvoering van de in tabel 2a genoemde activiteiten voor het beheer van de grauwe gans, brandgans, kolgans, Canadese gans (B*. canadensis, B. hutchinsii hutchinsii en B. hutchinsii minima*), nijlgans, inclusief verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen, in al hun verschijningsvormen, onder de in tabel 2b genoemde voorschriften en beperkingen. Koppel- en voorjaarsafschot en nazomerafschot wordt uitgevoerd met gebruikmaking van de volgende middelen: Hagelgeweer (kaliber 12), kogelgeweer (maximaal kaliber .243), geluiddemper en hond.

Om op locatie te komen zal het Natura 2000-gebied met voertuigen en/of vaartuigen worden betreden. Tijdens het verplaatsen binnen het Natura 2000-gebied wordt gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden, waarbij kwetsbare habitattypen zo min mogelijk worden betreden.

Ruivangsten worden uitgevoerd door te voet op het land, of met meerdere boten te water rustig ruiende ganzen op te drijven richting een op het land

[8] Te vinden op https://fbenoordholland.nl/bibliotheek
[9] De ontheffing met kenmerk OD.357591, d.d. 1 februari 2022, geldig tot en met 31 januari 2024
[10] De opdracht met kenmerk 1151887/1151928, d.d. 10 december 2018, geldig tot en met 30 november 2024
[11] Zie https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR646089

opgebouwde vangkraal. Na de vangst worden ganzen in een container geleid waar ze worden gedood met behulp van CO_2. De vanglocaties worden, voorafgaand in samenspraak met ecologische deskundigen bepaald.

De uitvoering van de activiteiten is in handen van een 'Gecoördineerd Beheerteam', dat onder de algehele coördinatie van de Faunabeheereenheid Noord-Holland staat. De uitvoering van de activiteiten wordt afgestemd met een ter zake ecologisch deskundige[12].

De in tabel 2a genoemde ganzenbeheeractiviteiten nestbehandeling, ruivangsten en (koppel)afschot kunnen voor zover getoetst in de "Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske" (Hüsken en De Nijs, 2022) vergunningvrij worden uitgevoerd conform de in tabel 2b genoemde voorschriften en beperkingen. De tabel 2a-activiteiten zijn als vergunningvrij in het beheerplan opgenomen, waarbij het beheerplan de vergunning vormt (categorie 2). Op terreinen die in beheer zijn bij terreinbeheerders geldt steeds de voorwaarde dat faunabeheer en schadebestrijding door of in afstemming met de terreinbeheerder wordt uitgevoerd.

Tabel 2a. Ganzenbeheeractiviteiten, weergegeven per type, periode, tijd en soort. Soort: grauwe gans (1), brandgans (2), Canadese gans (groot en kleinste) (3), nijlgans (4) en verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen in al hun verschijningsvormen (5).

#	Maatregel	Periode	Restricties	Soort
1	Koppel- en voorjaarsafschot	1 februari t/m 30 april	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	1,2,3,4, 5
2	Nazomerafschot	1 augustus t/m 30 september	1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang	2,3,4,5
3	Nestbehandeling	1 maart t/m 30 september	Overdag	1,2,3,4,5
4	Ruivangsten	1 mei t/m 31 juli	Overdag	1,2,3

Tabel 2b. Voorschriften en beperkingen

Algemene voorschriften

1. Aan alle binnen de beschreven vrijgestelde activiteiten werkzame personen, waaronder het personeel van derden, dient een toereikende schriftelijke instructie te zijn verstrekt door de FBE die is gericht op het voorkomen en uitsluiten van activiteiten die tot gevolg (kunnen) hebben dat de hier genoemde voorschriften niet worden nageleefd.
2. Alle door of namens Gedeputeerde Staten gegeven aanwijzingen dienen onverwijld te worden opgevolgd.
3. Indien bij de uitvoering van de vergunde handelingen incidenten plaatsvinden waardoor onbedoeld schade aan het Natura 2000-gebied optreedt, waaronder ook het vrijkomen van schadelijke stoffen valt, dient hiervan onverwijld melding te worden gemaakt bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord via postbus@odnhn.nl, onder overlegging van alle relevante gegevens.
4. De uitvoering van de activiteiten dient te worden afgestemd met een ter zake ecologisch deskundige[12]. De uitvoerder dient van deze afstemming documentatie bij te houden

[12] Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Hij voldoet aan een of meer van deze punten:
- hij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- hij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- hij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
- hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting

waaruit duidelijk blijkt welke uitkomsten, afspraken of overige relevante informatie uit deze afstemming zijn gevormd. Onderstaande dient jaarlijks in ieder geval te worden afgestemd en geregistreerd:

a) Jaarlijks dient voorafgaand aan de start van de activiteiten afstemming plaats te vinden omtrent de variatie in plas-drasgebieden en de daarbij behorende verwachte 'hotspots' van foerageer/pleister/slaapplaatsen van de grutto.
b) Jaarlijks dient, voorafgaand aan de start van de activiteiten afstemming plaats te vinden omtrent de variatie in broedlocaties van de roerdomp en bruine kiekendief.
c) Jaarlijks dienen de kaarten van de verstoringsvrije zones als bedoeld in voorschriften 11, 13, 21 en 27 te worden geactualiseerd.

5. De documentatie en registratie zoals opgenomen in voorschrift 4 dient jaarlijks voor 1 februari van het betreffende kalenderjaar te worden verzonden naar het bevoegd gezag. Het dient verzonden te worden naar Natura2000@noord-holland.nl.

Habitattypen- en soorten

6. Habitattypen H4010B - Vochtige heiden (laagveengebied), H6430B - Ruigten en zomen (harig wilgenroosje), H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) en H91D0 - Hoogveenbossen dienen bij de uitvoering van de vergunde activiteiten niet te worden betreden met voertuigen. Betreden te voet vindt minimaal plaats en enkel ter uitoefening van ruivangsten of nestbehandeling, waarbij het terrein maximaal één keer per jaar wordt betreden.
7. Golfslag en aantasting van drijvende en/of onderwatervegetatie en verstoring van soorten dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Boten die voor het beheer en de schadebestrijding worden gebruikt dienen zich daarom met een snelheid van maximaal 5 km/u door het Natura 2000-gebied 'Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske' te verplaatsen.
8. Bij de uitvoering van de activiteiten wordt geen gebruik gemaakt van verlichting. Dit om verstoring van de meervleermuis te voorkomen.

Voorschriften afschot

9. Nazomerafschot (van 1 augustus tot en met 30 september) dient niet te worden toegepast op de grauwe gans.
10. Koppel- en voorjaarsafschot van de grauwe gans dient enkel uitgevoerd te worden op standganzen.
11. Koppel- en voorjaarsafschot (februari t/m april) wordt niet uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de watersnip, kemphaan, slobeend en grutto, zoals weergegeven in figuur 5-1 op pagina 81 van de Passende Beoordeling (PB)[13]. Voor de slobeend geldt dit alleen tussen maart en april.
12. Rondom de hotspots van de grutto, zoals vastgesteld op grond van voorschrift 4a, en de broedgebieden van de roerdomp en bruine kiekendief, zoals vastgesteld op grond van voorschrift 4b, dient koppel-, voorjaars- en nazomerafschot uitsluitend op meer dan 300 meter afstand te worden uitgevoerd. Voor de bruine kiekendief en de grutto geldt dit enkel in de maanden maart en april.
13. Nazomerafschot (augustus t/m september) wordt niet uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de slobeend en watersnip, zoals weergegeven in figuur 5-4 op pagina 84 van de PB.
14. In het deelgebied Twiske (zie figuur 1) dient het koppel- en voorjaarsafschot vanaf 1 februari tot en met 31 maart enkel plaats te vinden na zonsopgang en vóór zonsondergang. Dit om verstoring van smienten te voorkomen.
15. Bij afschot dient te allen tijde gebruik gemaakt te worden van een geluiddemper.
16. Uitvoering van afschot mag maximaal op 2 dagen per week plaatsvinden per deelgebied (zie figuur 1).
17. Er zijn bij afschot maximaal twee uitvoerders actief per deelgebied (zie figuur 1) en deze dienen gezamenlijk op te treden.

Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of hij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.

[13]Hüskens, K en de Nijs, N., 2022. Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. In opdracht van de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland. Datum 03-10-2022

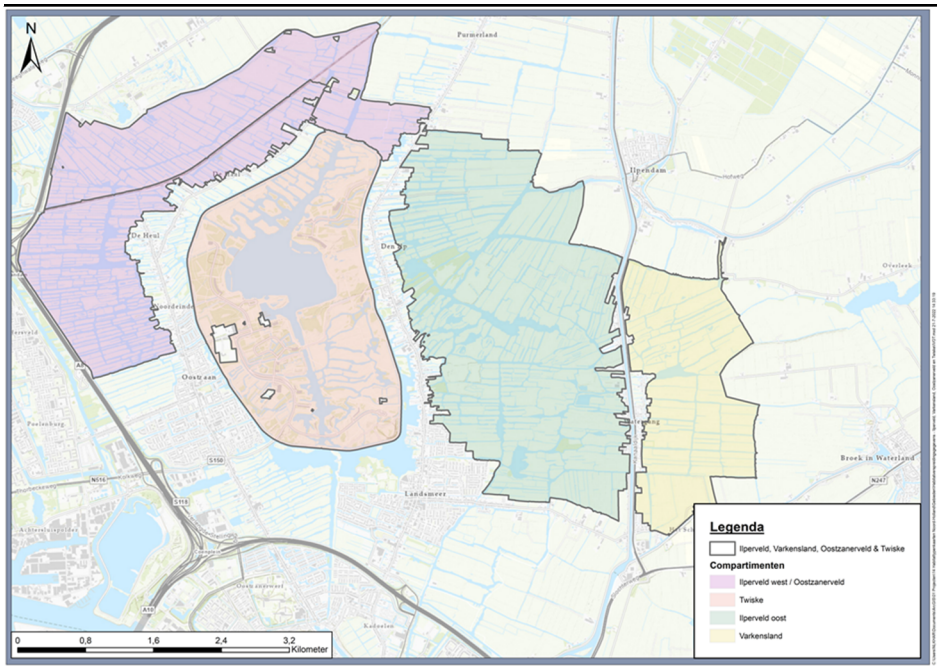
18. Uitvoering van afschot vindt in maximaal twee deelgebieden (zie figuur 1) tegelijk plaats, waarbij bij elk uitvoerend deelgebied in minimaal één aangrenzend deelgebied niet wordt uitgevoerd.
19. Er worden per dag per deelgebied (figuur 1) maximaal 40 schoten genomen.

Voorschriften nestbehandeling

20. Rondom de hotspots van de grutto, zoals vastgesteld in voorschrift 4a, en de broedgebieden van de roerdomp en bruine kiekendief, zoals vastgesteld in voorschrift 4b, dient nestbehandeling uitsluitend op meer dan 100 meter afstand te worden uitgevoerd. Voor de bruine kiekendief en grutto geldt dit enkel in de maanden maart en april.
21. Nestbehandeling dient niet te worden uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de watersnip, snor, kemphaan, slobeend, grutto en visdief, zoals weergegeven in figuur 5-2 op pagina 82 van de PB. Voor de slobeend geldt dit enkel in de maanden maart, april, augustus en september.
22. Nestbehandeling ten tijde van voorjaars-, koppel- en nazomerafschot wordt uitsluitend uitgevoerd door de uitvoerders als bedoeld in voorschrift 17.
23. Nestbehandeling wordt in de periode van mei tot en met juli per deelgebied maximaal 3 dagen uitgevoerd.
24. Bij nestbehandeling in de periode van mei tot en met juli zijn maximaal twee uitvoerders actief per deelgebied (figuur 1) en deze dienen gezamenlijk op te treden.
25. Uitvoering van nestbehandeling in de periode van mei tot en met juli vindt in maximaal twee deelgebieden (zie figuur 1) tegelijk plaats, waarbij bij elk uitvoerend deelgebied in minimaal één aangrenzend deelgebied niet wordt uitgevoerd.

Voorschriften ruivangsten

26. Rondom de hotspots van de grutto, zoals vastgesteld op grond van voorschrift 4a, en de roerdomp, zoals vastgesteld op grond van voorschrift 4b, dienen ruivangsten uitsluitend op meer dan 100 meter afstand te worden uitgevoerd.
27. Ruivangsten dienen niet te worden uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de visdief, kemphaan en watersnip, zoals weergegeven in figuur 5-3 op pagina 83 van de PB.
28. Bij uitvoering van ruivangsten dienen rietkragen van meer dan 3 meter breed en rietvelden niet te worden betreden. Dit om verstoring van roerdompen, snorren en rietzangers te voorkomen.
29. Ruivangsten worden per deelgebied (figuur 1) maximaal 4 keer per jaar uitgevoerd.
30. Er wordt niet meer dan 1 ruivangst tegelijkertijd op hetzelfde tijdstip uitgevoerd. Dit om te allen tijde voldoende rust te garanderen in andere deelgebieden (figuur 1).
31. Het opdrijven van ganzen naar de vangkraal wordt door maximaal 8 personen uitgevoerd.
32. Binnen de habitattypen H4010B - Vochtige heiden (laagveengebied), H6430B - Ruigten en zomen (harig wilgenroosje), H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) en H91D0 - Hoogveenbossen worden geen vangkralen en/of containers geplaatst tenzij op duidelijke aanwijzing van de natuurbeheerder.

Figuur 1. Compartimentering Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske in deelgebieden

Vos

Om instandhoudingsdoelen te behalen kan het beheren van vossen noodzakelijk zijn. Hiervoor is een geldige ontheffing of vrijstelling nodig.

Door gebruik te maken van kunstburcht, mobiele vangkooi en geweer met geluiddemper en nachtzichtapparatuur is het beheer relatief stil, effectief en efficiënt uit te voeren met minimale verstoring op broedende vogels. Negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelen als gevolg van de verstoring tijdens het bestrijden van vos kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten. Er dient rekening te worden gehouden met betredingsgevoelige vegetatie (habitattypen). Voorwaarde is dat gevoelige percelen (groeiplaatsen van kwalificerende habitattypen), inclusief recent herstelde percelen en zoekgebieden, gemeden dienen te worden. Extensieve betreding hiervan is, indien noodzakelijk, alleen mogelijk in afstemming met de terreinbeheerder.

Bij gebruik van een geldige ontheffing of vrijstelling voor het beheer van de vos kan, mits uitgevoerd conform de bijbehorende voorschriften, het beheer als zijnde vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen. Op terreinen die in beheer zijn bij terreinbeheerders geldt bovendien de voorwaarde dat faunabeheer en schadebestrijding door of in afstemming met de terreinbeheerder wordt uitgevoerd (categorie 4b).

Bestrijding muskusratten en beverratten

Langs de randen van de watergangen worden het gehele jaar rond muskus- en beverratten bestreden met behulp van klemmen, fuiken, vangkooien en eventueel honden en vuur-, gasdruk- en luchtdrukwapens. In principe betreedt één persoon het gebied. In geval van een hoge populatie kunnen er tijdelijk meer (enkele) personen in het gebied zijn. Omdat het plaatsen en legen van de klemmen en vangkooien ook buiten de reguliere infrastructuur plaatsvindt, dient er rekening gehouden te worden met locaties van kwetsbare habitattypen en leefgebieden/periodes van verstoringsgevoelige soorten om de effecten van aantasting en verstoring te voorkomen. Bestrijding van muskusratten en

beverratten kan als vergunningvrije activiteit in het beheerplan worden opgenomen onder voorwaarde dat deze in overleg met de terreinbeheerder (met betrekking tot de periode, het tijdstip en de wijze van bemachtiging) wordt uitgevoerd (categorie 4b).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Faunabeheer en schadebestrijding (ganzen en nijlgans)	Ja, onder voorwaarden	2
Faunabeheer en schadebestrijding (vos, muskusratten en beverraten)	Ja, onder voorwaarden	4b

2.3 Waterbeheer

Binnen het Natura 2000-gebied is Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) verantwoordelijk voor het waterbeheer (kwaliteit en kwantiteit).

Vigerend peilbeheer
Het waterbeheer wordt op basis van watergebiedsplannen en vastgestelde vigerende peilbesluiten uitgevoerd. De huidige peilbesluiten zijn vastgesteld door Gedeputeerde Staten en zijn onherroepelijk. Bij het vaststellen van de huidige peilbesluiten heeft een afstemming met (onder andere) de natuurfunctie plaatsgevonden en heeft een toetsing aan de instandhoudingsdoelen plaatsgevonden en zijn significant negatieve effecten uitgesloten. Een uitzondering hierop is de zakkingsclausule. Het huidige peilbeheer met uitzondering van de zakkingsclausule kan in het beheerplan vergunningvrij worden opgenomen (categorie 4a).

Nieuwe/herzieningen van peilbesluiten en de toepassing van de zakkingsclausule moeten afgestemd zijn op gebiedsfuncties en ecologische vereisten van habitattypen. Een toetsing van deze activiteiten aan Natura 2000-doelen moet plaatsvinden teneinde significante effecten te voorkomen. Nieuwe/herzieningen van peilbesluiten dienen per peilbesluit beoordeeld te worden evenals toepassing van de zakkingsclausule. Deze activiteiten zijn vergunningplichtig als ze significante gevolgen kunnen hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Onderhoud, kleinschalig schonen en baggeren van oppervlaktewateren
Om de bergings- en afvoercapaciteit binnen het watersysteem op orde te hebben en ook (recreatief) varen mogelijk te houden, wordt periodiek onderhoud gepleegd aan de hoofdwatergangen en recreatief water. Deze werkzaamheden bestaan uit het maaien van overvloedige plantengroei (soms meerdere malen per jaar) en het verrichten van kleinschalige onderhoudsbaggerwerkzaamheden, waarbij de bagger op de kant wordt gezet. De werkzaamheden worden uitgevoerd conform de Gedragscode Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming, bestendig beheer en onderhoud (Unie van Waterschappen, 2019), tussen september en maart. De kavelsloten in het gebied worden jaarlijks door de grondgebruikers geschoond waarbij het plantenmateriaal op de kant wordt gezet. Schonen van het plantenmateriaal kan ontwikkeling van veenmosrietland belemmeren en moet daarom buiten locaties met verlandingsvegetaties plaatsvinden.

Bij periodiek beheer en onderhoud wordt het maaisel en de bagger op de oevers geplaatst. Dit kan tot verruiging leiden. Wanneer ter plaatse van kwalificerende habitattypen het maaisel niet op de kant wordt gezet, worden deze effecten voorkomen. Het plaatsen van het maaisel en de bagger direct op de oevers kan leiden tot te hoge nutriëntenbelasting van de oppervlaktewateren (door het afspoelen van het maaisel/de bagger terug in de watergang) en moet derhalve voorkomen worden. Bagger kan in de daartoe bestemde grondkwekerijen in depot worden gebracht. Indien bagger of maaisel niet gedeponeerd kan worden langs een watergang of grondkwekerij, dient de aanliggende eigenaar in afstemming met HHNK een vervangende locatie aan te wijzen, buiten de kwalificerende habitattypen en de uitbreidingslocaties.

Bij het baggeren, herprofileren en maaien kan gewerkt worden in leefgebied van noordse woelmuis. Om significant negatieve effecten op het leefgebied van noordse woelmuis te voorkomen dienen de volgende maatregelen getroffen te worden: 1) controleer of gewerkt wordt in leefgebied van noordse woelmuis en deponeer geen materiaal op het leefgebied van noordse woelmuis. 2) voer in leefgebied van noordse woelmuis een cyclisch gefaseerd beheer uit in rietvegetaties en trilveen- en natte (schraal)graslandvegetaties. Hierbij blijft 20% van de vegetatie twee jaar staan. Hiermee wordt bereikt dat er altijd minimaal één jaar oude ongemaaide delen zijn met voldoende dekking voor de noordse woelmuis en bovendien dat het riet niet verruigt. Uitgangspunt is dat de ongemaaide delen met elkaar in verbinding blijven staan, zodat de dieren (noordse woelmuis) zich gemakkelijk kunnen verplaatsen. Deze activiteiten dienen door of in afstemming met de natuurbeheerder te worden uitgevoerd.

De activiteiten in het kader van beheer en onderhoud kunnen vergunningvrij worden opgenomen onder de voorwaarden dat deze buiten locaties met verlandingsvegetatie worden uitgevoerd (categorie 4b). Daarbij moet tevens worden toegezien dat slootbagger of schoningsmateriaal niet op kwalificerend habitat of leefgebied van noordse woelmuis wordt gedeponeerd en dat er geen uit- en afspoeling van nutriënten naar oppervlaktewateren plaatsvindt. Verder mag het maaisel alleen buiten kwalificerend habitat en de uitbreidingslocaties worden gedeponeerd.
Om het waterbergend vermogen van het gebied te behouden is een onderhoudsplan of een ontheffing van de Keur mogelijk nodig voor eventuele uitbreiding van verlandingslocaties.

Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken
De betreffende activiteiten bestaan uit het onderhoud aan kunstwerken als stuwen, dammen, duikers, beschoeiingen en dergelijke. Onder deze onderhoudswerkzaamheden vallen ook maaiwerkzaamheden. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier beheert ook de waterkeringen in het gebied. Het beheer betreft onder andere jaarlijks tweemaal maaien. Daarnaast dienen deze waterkeringen elke twaalf jaar getoetst te worden aan de vigerende normen. Hiervoor worden grondboringen verricht, profielen ingemeten en aanwezige kunstwerken geïnventariseerd en onderzoek gedaan naar beschermde soorten en gebiedsdoelstellingen. Aan de hand van de resultaten wordt besloten of versterkingsmaatregelen noodzakelijk zijn. Het kan hierbij gaan om kleinschalige maatregelen als herstellen van oeverafkalving, verwijderen van dierlijke graverijen en het dichten van scheuren of lekkages dat erop is gericht de gewenste situatie te handhaven of herstellen.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen tot aantasting van habitattypen en een tijdelijke verstoring leiden. Door rekening te houden met kwetsbare locaties van habitattypen en soorten en perioden van verstoringsgevoelige soorten worden significante effecten van verstoring voorkomen. Deze kleinschalige onderhoudsactiviteiten kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat bij de uitvoering kwetsbare locaties van habitattypen (conform de in dit beheerplan opgenomen habitattypenkaart) en soorten worden ontzien en dat ze door of in afstemming met de natuurbeheerder worden uitgevoerd (categorie 4b).

Monitoring en ecologisch onderzoek ten behoeve van waterbeheer
Er worden verschillende vormen van monitoring en onderzoek uitgevoerd in het kader van het waterbeheer en de te bereiken waterkwaliteitsdoelen. Het hoogheemraadschap onderzoekt het gebied onder andere middels peilbuizen, waterkwaliteitsmetingen en inventarisatie van waterplanten, vissen, algen en macrofauna. Het betreft een voor de KRW verplichte maandelijkse, jaarlijkse, 3 of 6 jaarlijkse operationele en toestandsmonitoring. Deze KRW bemonsteringen door het hoogheemraadschap worden uitgevoerd volgens landelijke voorschriften beschreven in Richtlijn KRW Monitoring Oppervlaktewater en Protocol Toetsen & Beoordelen (Ohm et al., 2014) en het Handboek Hydrobiologie (STOWA, 2010). Het hoogheemraadschap monitort elke maand op vaste locaties de waterkwaliteit. Jaarlijks wordt de ontwikkeling van de oever- en ondergedoken watervegetaties (ook kranswiervegetaties, krabbenscheer en fonteinkruiden) gemonitord.

De activiteiten in het kader van monitoring en onderzoek kunnen leiden tot aantasting van de vegetatie (habitattypen en leefgebieden van soorten) en verstoring van soorten. Dit vindt echter slechts lokaal en incidenteel plaats. Door rekening te houden met de locaties van kwalificerende habitattypen en leefgebieden van soorten en met kwetsbare perioden van soorten en door de werkzaamheden uit te voeren in afstemming met de terreinbeheerder worden significante effecten van verstoring voorkomen. Deze activiteiten kunnen dan ook onder deze voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4b).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Vigerende peilbeheer (met uitzondering van de toepassing van de zakkingsclausule)	Ja	4a
Onderhoud, schonen en baggeren van oppervlaktewateren (met uitsluiting van grootschalig baggeren)	Ja, onder voorwaarden	4b
Kleinschalig onderhoud waterhuishoudkundige werken	Ja, onder voorwaarden	4b
Monitoring en ecologisch onderzoek ten behoeve van waterbeheer	Ja, onder voorwaarden	4b

2.4 Recreatie

Het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland zijn voornamelijk bereikbaar over het water. Op enkele punten zijn verhuurbedrijven met fluisterboten. Ook veel bewoners hebben een bootje. Naast fietspaden is een aantal wandelpaden en een ruiterroute aanwezig. In het gebied lopen verschillende schaatsroutes

waaronder de Oostzaner Poldertocht, Ilperveldtocht, Klein Waterland Oost-tocht, Waterland West-tocht en de Midden Noord-Hollandtocht. Twiske is een druk bezocht recreatiegebied met vele voorzieningen. De recreatie concentreert zich grotendeels in het zuidwestelijke en noordoostelijke deel van Twiske. Het noordoostelijke deel van Twiske wordt in de zomer veel gebruikt vanwege het aanwezige strand. Het water wordt recreatief gebruikt met kano's en SUP's (Standup Paddle Boards) en de grote plas met zeilboten, waterfietsen en windsurfers (de laatste ook in de winter). Door Twiske lopen de fietsroutes Veenweide-Wormerroute en de Rondom Watergangroute en de landelijke fietsroute van Alkmaar naar Maastricht.

Waterrecreatie
Onder vaarrecreatie vallen de volgende activiteiten: gemotoriseerd varen, zeilen, roeien, windsurfen, wingfoilen, wingsuppen, kanoën en gebruik van SUP's en waterfietsen. Het gebied is alleen toegankelijk voor boten en surfers op aangewezen locaties en routes. Voor kanoën, SUP's en waterfietsen is het gebied vrij toegankelijk. In het Twiske is varen met een verbrandingsmotor niet toegestaan. Bij hierboven beschreven activiteiten is betreding van de oevers niet toegestaan, met uitzondering van hiervoor bestemde locaties. Bij varen is de maximum snelheid 6 kilometer per uur.

Varen kan leiden tot het in beweging brengen van slib en afkalving van de oevers. Afkalving van de oevers in Oostzanerveld, Ilperveld en Varkensland kan tot verlies en/of belemmering van de ontwikkeling van de habitattypen veenmosrietlanden, vochtige heiden en ruigten en zomen leiden. Omdat de maximum snelheid van 6 kilometer per uur lastig te handhaven is, zijn effecten van te snel varen in de praktijk niet uit te sluiten. Omdat, ondanks het verbod, oevers door gebruikers van gemotoriseerde vaartuigen illegaal worden betreden (buiten hiervoor aangewezen locaties), zijn effecten van aantasting van habitattypen en leefgebieden van soorten eveneens niet uit te sluiten. Om de significante effecten van betreding van kwalificerende habitattypen en leefgebieden van soorten en oppervlakteverlies van habitattypen door afslag van oevers uit te sluiten, dient in Oostzanerveld, Ilperveld en Varkensland de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen beperkt te worden (maatregel uit dit beheerplan, zie hoofdstuk 4). Daarnaast dient op kwetsbare locaties oeverbescherming toegepast te worden.

Waterrecreatie kan tevens een verstorend effect hebben op vogels die in de moeraszone of in de omgeving van de watergangen broeden of op het open water rusten en foerageren en, bij betreding, op weidevogels. De roerdomp foerageert in de overgangszone water/riet en het nest wordt vaak nabij open water gemaakt in overjarig nat rietland. De bruine kiekendief kan ook zijn nest maken in rietkragen langs slootjes en open water en ook de rietzanger broedt in de rietkragen langs bevaren watergangen. De rietzanger is weinig gevoelig voor verstoring door recreatie (Krijgsveld et al., 2022), maar verstoring van de roerdomp en bruine kiekendief door vaarrecreatie is niet uit te sluiten. Frequente passages van waterrecreanten (vanaf 5-10 keer per dag voor roerdomp en ≥ 10 keer voor bruine kiekendief) kan namelijk tot een afstand van 200 m (voor roerdomp) of 300 m (voor bruine kiekendief) leiden tot een verminderde broeddichtheid (Van der Hut, 2022). Aangezien roerdomp en bruine kiekendief in het Natura 2000–gebied zich onder hun instandhoudingsdoelen bevinden, zijn significante effecten van verstoring door waterrecreatie dat plaatsvindt zonder beperkingen op deze soorten niet uit te sluiten. Het betreft Twiske, waar er sprake is van een intensieve waterrecreatie. Waterrecreatie dient daarom in Twiske binnen een zone van 200 m vanaf geschikt broedgebied van de roerdomp en bruine kiekendief (huidige locaties

en uitbreidingslocaties) in de voor deze soorten gevoelige periode (van februari tot en met juni) te worden uitgesloten.

Waterrecreatie kan ook voor de smient (niet-broedvogel) leiden tot verstoring. Voor deze soort vormt winterrecreatie op de Stootersplas een knelpunt, omdat er dan grote aantallen smienten op deze locatie rusten, terwijl de soort zich momenteel onder het instandhoudingsdoel bevindt. De Stootersplas dient daarom in de winter afgesloten te zijn voor deze vormen van waterrecreatie om significant negatieve effecten op de soort te voorkomen.

Voor overige broedvogels vormt verstoring door waterrecreatie geen knelpunt en zal het niet tot significant negatieve effecten leiden, omdat de broedlocaties voor het grootse deel buiten beïnvloedingszone hiervan liggen en/of omdat de soorten slechts beperkt gevoelig zijn voor verstoring. Voor de overige niet-broedvogels geldt dat er een beperkte overlap is tussen het recreatievaarseizoen en het gebruik van het gebied door grote aantallen niet-broedvogels. De laatste jaren is er wel in toenemende mate overlap tussen het verblijf van wintervogels, die eerder komen en later vertrekken, en recreatief gebruik (langer vaarseizoen). In de huidige situatie is er geen sprake van actuele knelpunten.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarden dat er in het gebied met een maximale snelheid van 6 km/uur gevaren mag worden, dat het betreden van de oevers niet is toegestaan, dat de Stootersplas in de winter voor vaarrecreatie (waaronder windsurfen en wingfoilen en -suppen) afgesloten wordt en dat er in Twiske van februari tot en met juni een bufferzone van 200 m vanaf geschikt broedbiotoop van de roerdomp en bruine kiekendief zonder waterrecreatie wordt aangehouden. Voor Oostzanerveld, Ilperveld en Varkensland gelden bovendien de voorwaarden dat oeverbescherming op de kwetsbare locaties wordt toegepast en de toegang in delen van het gebied voor gemotoriseerde vaartuigen wordt beperkt. De twee laatstgenoemde maatregelen zijn als noodzakelijke maatregel in dit beheerplan beschreven (hoofdstuk 4) (categorie 4b).

Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden
Voor wandelen, fietsen en paardrijden wordt gebruik gemaakt van aangewezen paden en wegen. Deze infrastructuur ligt, met uitzondering van deelgebied Twiske, buiten locaties met kwetsbare natuurwaarden. In Twiske is een aantal hondenlosloopgebieden aanwezig. Deze locaties bevinden zich buiten de belangrijke broedgebieden, slaapplaatsen en foerageergebieden voor aangewezen vogelsoorten (Van der Hut, 2022). Elders in het Natura 2000-gebied moeten honden altijd aangelijnd zijn.

Het noordelijk deel van de Stootersplas is een belangrijke slaapplaats voor smient (Van der Hut, 2022). Een verstorend effect van wandelen en honden uitlaten op de vlonders bij het Kure-Jan strand en ’t Schoorl strand is dan ook niet uit te sluiten. Gezien het belang van de Stootersplas voor deze soort in koude winterperioden en het feit dat de soort onder het instandhoudingsdoel zit, moeten deze vlonders in de winter (1 november tot 1 maart) worden afgesloten. Hoewel uit een recent onderzoek (Krijgsveld et al., 2022) blijkt dat effecten van verstoring door aangelijnde honden groter zijn dan eerder geschat leidt het uitlaten van honden in de huidige situatie elders niet tot knelpunten en zijn significante effecten verder uit te sluiten. Honden dienen daarbij nabij rietkragen (biotoop voor noordse woelmuis, bruine kiekendief en roerdomp) echter kort

aangelijnd te zijn om zo verstoring te voorkomen. Excursies buiten aangewezen paden mogen alleen plaatsvinden onder begeleiding van een gids van de terreinbeheerder om betreding van habitattypen en kwetsbare leefgebieden te beperken en aantasting te voorkomen.

De hierboven beschreven activiteiten kunnen onder voorwaarden (afsluiten van vlonders nabij Kure-Jan strand en 't Schoorl strand in de periode 1 november – 1 maart, begeleiding van excursies en kort aanlijnen honden nabij rietkragen in Twiske) worden opgenomen in het beheerplan (categorie 4b).

Zwemmen en duiken
Zwemmen is op eigen risico toegestaan in vrij toegankelijke wateren. Op plaatsen waar mag worden gezwommen, mag in principe ook gedoken worden. De overlap tussen leefgebieden van vogels en Habitatrichtlijnsoorten en locaties waar mogelijk wordt gezwommen is beperkt. Verstoring zal incidenteel en lokaal plaatsvinden en hiermee niet leiden tot significante effecten. De oevers in het natuurgebied mogen niet worden betreden. Hiermee zijn effecten van aantasting van habitattypen en leefgebieden van soorten uit te sluiten. Zwemmen en duiken kunnen vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen onder de voorwaarde dat het betreden van oevers in het natuurgebied niet is toegestaan (categorie 4b).

Schaatsen
Schaatsen in het gebied komt sporadisch voor: ongeorganiseerd of in de vorm van georganiseerde schaatstochten over aangewezen routes. Voor watervogels (slobeend en smient) geldt dat ze dan locaties opzoeken met open water. Andere vogels zijn dan in het gebied niet/beperkt aanwezig. Uitzondering vormt de roerdomp. Bij schaatsen dient de tijdelijke toegangsbeperking foerageergebied roerdomp zoals aangegeven door de terreinbeheerder in acht genomen te worden. Onder deze voorwaarden kan schaatsen vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan (categorie 4b).

Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en bestaande recreatievoorzieningen
Bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen liggen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied of zijn geëxclaveerd en liggen hiermee ook buiten het Natura 2000-gebied. Hierdoor zijn effecten van aantasting van de kwalificerende habitattypen of leefgebieden van soorten uit te sluiten. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking. Activiteiten in het kader van het gebruik van verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen hebben een relatief kleine externe verstoringszone. De leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten zijn buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1). In dit kader is er geen sprake van significant negatieve effecten van het betreffende gebruik op de voor het Natura 2000-gebied aangewezen habitattypen en doelsoorten. Het gebruik van bestaande verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen kan zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4a). Nieuwe verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen of een gewijzigd gebruik van verblijfsaccommodaties en recreatievoorzieningen zijn vergunningplichtig. In de beoordeling moeten ook de effecten van een toename van bezoekersaantallen en verstoring van (nachtelijke) rust worden meegenomen (categorie 3).

Evenementen
(Sport)evenementen kunnen leiden tot verstoring van soorten en schade aan habitattypen. Bij de inventarisatie van (sport)evenementen die in en om Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske plaatsvinden is geconstateerd dat de opzet (frequentie, bezoekersaantallen, routes en bijkomende activiteiten) per evenement wijzigt. Zodoende vallen alle evenementen per definitie buiten huidig gebruik. De evenementen dienen daarom afzonderlijk beoordeeld te worden en zijn vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten uit te sluiten?	Categorie
Waterrecreatie	Ja, onder voorwaarden	4b
Fietsen, wandelen, paardrijden en uitlaten van honden	Ja, onder voorwaarden	4b
Zwemmen en duiken	Ja, onder voorwaarden	4b
Schaatsen	Ja, onder voorwaarden	4b
Gebruik bestaande verblijfsaccommodatie en bestaande recreatievoorzieningen	Ja	4a
Evenementen	Nee	3

2.5 Landbouw

Het agrarisch grondgebruik binnen het Natura 2000-gebied bestaat overwegend uit weidebeheer, waarbij de natuuropgave leidend is. Veel agrarisch gebruikte percelen zijn weidevogelgraslanden waarvoor een beheerovereenkomst is afgesloten in het kader van het SNL. Tot de categorie landbouw worden de volgende activiteiten gerekend: houden en verzorgen van dieren, beweiding en bemesting, beregening en overige kleine wateronttrekkingen, grond/gewasbewerking, gebruik bestrijdingsmiddelen en transport naar en van bedrijven (beschreven onder categorie Verkeer).

Houden en verzorgen van dieren
Het houden en verzorgen van dieren betreft voornamelijk activiteiten op boerderijen (erven) die geëxclaveerd zijn en die zich hiermee buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied bevinden. Deze activiteiten kunnen tot effecten van verstoring door licht, geluid en beweging leiden. De leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten zijn echter buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1).

Bij het houden van dieren wordt ook stikstof uitgestoten in de vorm van ammoniak uit mest. Dit leidt tot stikstofdepositie in het Natura 2000-gebied. Er zijn meerdere stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden aanwezig waarvan de kritische depositiewaarde wordt overschreden (zie hoofdstuk 4). Vermindering van de depositie is daarom nodig om de instandhoudingsdoelen te realiseren. Een toename aan stikstofdepositie kan significante gevolgen hebben voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden. De aanleg van nieuwe stallen, het wijzigen van het staltype of het vergroten van de stalcapaciteit (en andere dierenverblijven) dient daarom per project beoordeeld

te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Aanwezige stallen (en andere dierenverblijven) die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien de stalemissie leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor stallen (en andere dierenverblijven) met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-)vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Stallen (en andere dierenverblijven) die al legaal in gebruik waren op de referentiedatum, waarvan het gebruik sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie vanuit de stallen (en andere dierenverblijven) op het Natura 2000-gebied niet is toegenomen zijn vergunningvrij (categorie 4b).

Beweiding en bemesting
In de PAS-uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1604) van 29 mei 2019 heeft de Raad van State vastgesteld dat de categorale vrijstelling van de vergunningplicht voor beweiden en bemesten in strijd is met de Habitatrichtlijn. In de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 12 oktober 2022, ECLI:NL:RVS:2022:2874, legt de Afdeling uit op welke manier beweiden beoordeeld kan worden. Voor beweiden en bemesten is een Wnb-vergunning nodig als blijkt dat uit deze activiteiten stikstof neerdaalt op overbelaste stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden van soorten in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Voor beweiden en bemesten van landbouwgrond is er geen vergunningplicht als aangetoond kan worden dat dit gebruik al legaal aanwezig was op de referentiedatum, het gebruik van de grond sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied vanuit de betreffende landbouwgrond niet is toegenomen (categorie 4b).

Beregening en overige kleine wateronttrekkingen
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen in het kader van agrarisch gebruik kunnen een verdrogend effect hebben. Deze onttrekkingen zijn gereguleerd via de Waterwet- en regelgeving. De onttrekkingen voor de landbouw hebben alleen een meldingsplicht, ze zijn te klein voor een vergunningprocedure (drempelwaarde voor Noord-Holland < 12.000 m^3/jaar). Individueel zijn dergelijke activiteiten zo kleinschalig dat een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied niet aan de orde is. Er hebben evenmin relevante wijzigingen in het agrarisch grondgebruik plaatsgevonden. In tijden van een watertekort geldt de verdringingsreeks. De

verdringingsreeks geeft een rangorde voor de verdeling van de hoeveelheid water bij waterschaarste. Het is ter beoordeling van de waterbeheerder of er feitelijk sprake is van een tekort. Het voorkomen van onomkeerbare schade aan natuur valt daarbij in categorie 1 (de hoogste categorie). De aanwezige kleine onttrekkingen met huidige onttrekkingshoeveelheden kunnen daarom als vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen, met inachtneming van de verdringingsreeks in tijden van een watertekort (categorie 4b).

Nieuwe onttrekkingen of een toename van de onttrekkingshoeveelheden van bestaande kleine onttrekkingen vallen per definitie niet onder huidig gebruik en moeten getoetst worden aan de Wet natuurbescherming. Voor nieuwe onttrekkingen c.q. uitbreiding van bestaande onttrekkingen geldt categorie 3.

Grond/gewasbewerking
Grond- en gewasbewerking vindt plaats op agrarische gronden (in het gebied voornamelijk graslanden). Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het scheuren van graslanden, onderhoudswerkzaamheden voor het beweiden van dieren (zoals herstel van vraatschade, inzaaien van bestaand grasland), maaien, hooien, oogsten e.d. Onder deze categorie vallen ook regulier gebruik en kleinschalig onderhoud van percelen en paden (reparatie van kleine verzakkingen en andere oneffenheden van het terrein, kleinschalig herstel en versterken van bestaande paden die in regulier gebruik zijn). Hierbij kunnen effecten van verontreiniging/vermesting optreden. Om deze effecten te voorkomen dient het gebruikte materiaal aan de eisen uit wet- en regelgeving te voldoen. Verder dient het gebruikte materiaal zodanig ver van de oevers geplaatst te worden dat er geen uit- en afspoeling van nutriënten naar oppervlaktewateren plaats kan vinden. Hierboven genoemde activiteiten kunnen tot verstoring leiden door het gebruik van machines, met name in het voor- en najaar. De (potentiële) leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten liggen buiten het effectbereik van verstoring door deze activiteiten.

Voor Natura 2000-gebieden geldt sinds 2015 een ploeg- en omzetverbod voor blijvend grasland. Dit is voor Habitatrichtlijngebieden sinds 2015 ongewijzigd. Scheuren en/of omzetten van blijvend grasland naar andere teelten is dan ook niet toegestaan binnen de deelgebieden Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld.

Grond- en gewasbewerkingsactiviteiten kunnen, uitgezonderd het scheuren van blijvend grasland, onder boven genoemde voorwaarden in het beheerplan worden opgenomen en zijn dan vergunningvrij (categorie 4b). Achterstallig onderhoud of incidenteel grootschalig onderhoud (zoals grootschalig aanbrengen van bodemmateriaal) dient per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Gebruik bestrijdingsmiddelen
Bij de agrarische bedrijfsvoering wordt/werd gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen (biociden en gewasbeschermingsmiddelen). Deze kunnen leiden tot mogelijke effecten van verontreiniging door verwaaiing en/of uitspoeling naar het oppervlaktewater. Het toedienen van deze middelen wordt conform de hiervoor geldende wettelijke regels uitgevoerd (Activiteitenbesluit). Deze regels zijn er onder andere op gericht de verspreiding van deze stoffen

naar de lucht, bodem en het grond- en oppervlaktewater zoveel mogelijk te beperken.

De toepassing van bestrijdingsmiddelen vond al ruim voor de referentiedatum plaats. Sinds de invoering van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij in 2000 (sinds 2013 opgenomen in het Activiteitenbesluit) zijn de regels ten aanzien van het gebruik van deze middelen strenger geworden en erop gericht de verspreiding van bestrijdingsmiddelen naar de omgeving te beperken, waardoor het niet te verwachten is dat de eventuele verspreiding in dit gebied is toegenomen sinds de referentiedatum[14]. Als gevolg van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) zal overigens het areaal aan landbouwgrond de komende jaren verder afnemen en hiermee naar verwachting ook het gebruik van bestrijdingsmiddelen in het Natura 2000-gebied. Het gebruik van door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) toegestane bestrijdingsmiddelen wordt vergunningvrij in het beheerplan opgenomen (categorie 4b). Voor niet bestaand gebruik is onderzoek nodig en eventueel een vergunningplicht (categorie 3).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Houden en verzorgen van dieren	Ja, onder voorwaarden	4b
Beweiding en bemesting	Ja, onder voorwaarden	4b
Beregening en overige kleine wateronttrekkingen	Ja, onder voorwaarden	4b
Grond/gewasbewerking (m.u.v. scheuren van blijvend grasland in Ilperveld, Varkensland en Oostzanerveld en achterstallig of grootschalig onderhoud)	Ja, onder voorwaarden	4b
Gebruik bestrijdingsmiddelen	Ja, onder voorwaarden	4b

2.6 Verkeer

Onder verkeer wordt wegverkeer, treinverkeer, vaarverkeer en regionaal vliegverkeer beschreven.

Weg-, vaar- en spoorverkeer
In de omgeving van het Natura 2000-gebied liggen diverse lokale wegen, provinciale wegen en Rijkswegen. De A7/A8 grenst tussen de Roemersloot en de ringvaart van de Wijde wormer (zuidzijde) direct aan het Natura 2000 gebied. De A10 ligt ten zuiden van het gebied (op circa 1 km afstand). Het Noordhollandsch Kanaal en de provinciale weg scheiden het Ilperveld van Varkensland. Binnen het gebied bevinden zich lokale wegen (voornamelijk in Twiske) en de spoorlijn Zaanstad-Purmerend (het doorkruist het Oostzanerveld). Wegen, het Noordhollandsch Kanaal en de spoorlijn liggen buiten het Natura 2000-gebied (buiten begrenzing of zijn geëxclaveerd). Het gebruik en regulier beheer en onderhoud van deze infrastructuur leidt tot mogelijke effecten van verstoring door geluid, licht en beweging. Het gebruik hiervan dateert echter al van voor de referentiedatum en de reikwijdte van effecten hiervan is sindsdien niet toegenomen. De actuele en potentiële leefgebieden van verstoringsgevoelige soorten liggen derhalve buiten het

[14] Voor open teelten werd geconstateerd dat er in de periode 1998-2010 een reductie in de milieubelasting van 87% is bereikt voor open teelten, vooral als gevolg van een vermindering in driftemissie door de invoering van het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij (RIVM, 2019).

effectbereik van deze infrastructuur. In dit kader zijn significante effecten uit te sluiten. Het gebruik en regulier beheer en onderhoud van boven beschreven infrastructuur kan gezien het bovenstaande zonder nadere voorwaarden in het beheerplan worden opgenomen en is vergunningvrij (categorie 4a).
De aanleg van nieuwe wegen of vergroten van de capaciteit van bestaande wegen dient per project beoordeeld te worden en is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3). Eenmalig/incidenteel onderhoud zoals een grote renovatie is eveneens vergunningplichtig (categorie 3).

Regionaal vliegverkeer
Het gaat hier om regionale luchtvaart. Toetsing van effecten van vliegverkeer van en naar Schiphol in het kader van huidig gebruik is geen onderdeel van dit beheerplan, omdat de provincie Noord-Holland hier geen bevoegd gezag voor is. Deze taak ligt bij het Rijk.

Passerende vliegtuigen kunnen zowel optische als geluidsverstoring veroorzaken. Voor de kleine luchtvaart is landelijk een onderzoek uitgevoerd door Bureau Waardenburg (Lensink et al., 2011). Hieruit bleek dat voor de Natura 2000-gebieden in Laag Holland geen significante effecten optreden. Uitgangspunt in deze beoordeling was dat de gedragscode van de kleine luchtvaart wordt gehanteerd. Deze houdt onder andere in dat bij de planning en tijdens de vluchtuitvoering natuurbeschermingsgebieden (waaronder Natura 2000-gebieden) zoveel mogelijk worden vermeden. Indien het overvliegen van deze gebieden niet valt te vermijden wordt een vlieghoogte van tenminste 1.000 ft (circa 300 meter) aangehouden, behoudens beroepsmatige noodzaak. In Krijgsveld et al. (2022) wordt aangegeven dat vogels over het algemeen niet wegvluchten vanaf een vlieghoogte van 300 meter van sportvliegtuigen hoewel alerte reacties wel optreden.
Regionaal vliegverkeer dat sinds de referentiedatum niet wezenlijk is toegenomen is vergunningvrij onder de voorwaarden dat het vliegen over Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk wordt vermeden en dat wanneer dit niet te vermijden valt een vlieghoogte van meer dan 300 meter wordt aangehouden (behoudens beroepsmatige noodzaak) (categorie 4b).

Het landen van luchtballonnen is vanwege het verstorende effect op vogels en vanwege de kans op aantasting van kwalificerend habitat niet vergunningvrij (categorie 3). Uitbreiding van luchthavens sinds de referentiedatum is niet vergunningvrij en moet apart beoordeeld worden (categorie 3).

Activiteit	Significante negatieve effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Weg-, vaar- en treinverkeer	Ja	4a
Regionaal vliegverkeer	Ja, onder voorwaarden	4b
Landen van luchtballonnen	Nee	3

2.7 Beroeps- en sportvisserij

In het Natura 2000-gebied is sprake van recreatieve (sport)visserij en beroepsmatige visserij, beiden aangesloten bij de Visstand beheercommissie Hollands Noorderkwartier (VBC-HNK). Door de VBC-HNK opgesteld visstandbeheerplan reguleert het visbestand in het gebied en sluit aan bij de doelstelling van het Natura 2000-gebied.

Beroepsvisserij
Beroepsvisserij heeft altijd in het gebied plaatsgevonden. De in het gebied actieve beroepsvissers betreffen beroepsvissers die een onderdeel van de Noord-Hollandse bond van beroepsvissers zijn en twee particulieren. Onder deze omstandigheid heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Vissoorten waarvoor Natura 2000 is aangewezen moeten terug gezet worden. Hierdoor treden geen directe significante effecten op de instandhoudingsdoelstelling van deze soorten op. Door het uitzetten van soorten kan bewust de soortensamenstelling in het gebied worden veranderd. In dit gebied mag alleen aal uitgezet worden. Deze soort komt van oorsprong in het gebied voor en daarom zal het uitzetten van aal geen negatief effect hebben in dit kader. De beroepsvisserij kan tot verstoring door vooral beweging en geluid leiden. Deze verstoring is echter heel beperkt omdat deze activiteiten (waaronder het vestigen en leeghalen van fuiken) een kleine beïnvloedingszone hebben en kortdurend en beperkt tot een aantal locaties zijn op enig moment. Deze activiteiten hebben daardoor geen negatieve significante effecten op de verstoringsgevoelige soorten. De huidige beroepsvisserij kan onder voorwaarde dat voor dit Natura 2000-gebied aangewezen vissensoorten terug worden gezet en dat alleen aal uitgezet mag worden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4b).

Sportvisserij
Vissen mag alleen plaatsvinden op daarvoor aangewezen wateren en met een geldige VISpas. Daarbij is rekening gehouden met de ligging van kwetsbare habitattypen en leefgebieden van (verstoringsgevoelige) soorten. Betreden van de oevers is niet toegestaan. Dit betekent dat er geen sprake is van aantasting van de (kwaliteit) van habitattypen en leefgebieden van soorten door betreding/vernietiging en geen sprake van significante effecten van verstoring. Houders van een (kleine) VISpas mogen (geen of) in beperkte mate vis meenemen voor eigen consumptie. Vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen moeten terug gezet worden. Directe effecten op de vissen zijn derhalve beperkt en niet significant. Tevens geldt een verbod op het achterlaten van loodgewichten e.d. De sportvisserij kan vergunningvrij worden opgenomen in het beheerplan onder voorwaarde dat de oevers buiten hiervoor bestemde locaties niet mogen worden betreden en dat vissoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen terug gezet moeten worden (categorie 4b).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Beroepsvisserij	Ja, onder voorwaarden	4b
Sportvisserij	Ja, onder voorwaarden	4b

2.8 Wonen en werken

Wonen
De meeste woningen/boerderijen liggen aan de randen van het gebied. Bebouwing die binnen de contouren van het Natura 2000-gebied is gelegen, is (met tuinen en erven) geëxclaveerd, mits het in het bestemmingsplan/omgevingsplan ook daadwerkelijk als bebouwing, tuin of erf is opgenomen. Daardoor vallen ze de facto buiten de begrenzing. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking door activiteiten die in een tuin of op een erf plaatsvinden, zoals regulier onderhoud aan huis en tuin, onderhoud aan erfbeplanting, spelen en muziek. De leefgebieden van

verstoringsgevoelige soorten zijn buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1). Bewoning kan ook bijdragen aan stikstofdepositie, vooral door stoken van gas en verkeersbewegingen van en naar de woningen. Om effecten van stikstofdepositie tegen te gaan worden natuurherstelmaatregelen getroffen (hoofdstuk 4).

Aanwezige woningen die na de referentiedatum in gebruik zijn genomen hebben een Wnb-vergunning nodig, indien gebruik daarvan leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor woningen en boerderijen met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-)vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Woningen/boerderijen die al legaal in gebruik waren op de referentiedatum, waarvan het gebruik, inclusief terugkerend/ regulier onderhoud, sinds die datum niet wezenlijk is gewijzigd en sinds die datum de stikstofdepositie vanuit deze woningen op het Natura 2000-gebied niet is toegenomen zijn vergunningvrij (categorie 4a). De realisatie van bebouwing en bewoning na de referentiedatum evenals incidenteel grootschalig onderhoud (renovatie) is vergunningplichtig als dit significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Werken

De meeste bedrijven in het gebied bevinden zich aan de randen van het gebied en zijn actief binnen de dienstverlening en de handel. Ook hier geldt weer dat bebouwing (met tuinen en erven) geëxclaveerd is en de facto dus niet binnen de begrenzing valt. Effecten zijn alleen mogelijk in het kader van de externe werking. De aanwezigheid van bedrijven kan leiden tot effecten van verontreiniging/vermesting. Bedrijven worden middels omgevingsvergunningen, rijksregels en regels uit provinciale verordeningen gehouden aan beperking van de uitstoot van stoffen richting water, bodem en lucht. Deze regels zijn erop gericht de verspreiding van stoffen naar het oppervlaktewater, de bodem en de lucht in de omgeving zoveel mogelijk te beperken. Een toename van effecten van de verspreiding van verontreinigende of vermestende stoffen door bijvoorbeeld lozen van het proceswater sinds de referentiedatum is niet te verwachten. De activiteiten die plaatsvinden op de terreinen van bedrijven kunnen ook leiden tot verstoring door licht, beweging en geluid en tot beperken van openheid in het gebied. Deze activiteiten hebben echter een beperkte overlap met het gebied, gezien het feit dat het gaat om dienstverlenende of handelsbedrijven, die zich aan de rand van het gebied bevinden. Daarbij liggen de leefgebieden van (verstoringsgevoelige) soorten buiten het effectbereik van deze activiteiten (zie kader 1). Dienstverlenende bedrijven kunnen ook bijdragen aan stikstofdepositie, vooral door stoken van gas en verkeersbewegingen van en naar deze bedrijven. Aanwezige dienstverlenende

bedrijven die na de referentiedatum zijn gestart hebben een Wnb-vergunning nodig, indien het in gebruik zijn leidt tot stikstofdepositie op stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in het Natura 2000-gebied (categorie 3). Dat geldt in beginsel ook voor bedrijven met een relevante stikstofdepositie die vielen onder een voormalige (PAS-)vrijstelling of zijn gerealiseerd tussen referentiedata en inwerkingtreding van het PAS (interimmers). Het Rijk en de provincies werken aan een legalisatieprogramma voor deze bedrijven. De artikelen 1.13a, 1.13b en 1.13c van de Wnb bevatten de wettelijke opdracht voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en de provincies om samen zorg te dragen voor het legaliseren van projecten of activiteiten waarvoor ten tijde van het PAS 2015–2021 geen natuurvergunning nodig was vanwege hun geringe stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. In de wet is opgenomen dat het legalisatieprogramma voor zowel de PAS-meldingen als de meldingsvrije activiteiten geldt. Het legalisatieprogramma voor de PAS-meldingen geeft aan op welke wijze er alsnog toestemming kan worden verleend voor vergunningplichtige activiteiten.

Bedrijfsactiviteiten die al bestonden op de referentiedatum en waarvan de stikstof-emitterende activiteiten niet zijn toegenomen zijn vergunningvrij. Deze activiteiten kunnen dan ook zonder nadere voorwaarden vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen (categorie 4a). Bedrijfsactiviteiten die zijn gestart na de referentiedatum of sindsdien zijn geïntensiveerd blijven vooralsnog vergunningplichtig evenals incidenteel grootschalig onderhoud (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Wonen	Ja	4a
Werken	Ja	4a

2.9 Gebruik van drones

Drones en andere Remotely Piloted Aircraft Systems (RPAS) van alle gewichtsklassen kunnen door inliggende terreineigenaren, beheerders en toezichthouders ten behoeve van toezicht, monitoring, beheer en inrichting van de natuurterreinen worden ingezet. Drones kunnen verstoring van natuurdoelen veroorzaken wanneer deze zonder kennis van aanwezige natuurdoelen worden ingezet. De zorgplicht die volgt uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming is van toepassing. Onderdeel van die actieve zorgplicht is dat de professionele dronegebruiker zich op de hoogte stelt van de lokale situatie met betrekking tot de natuur en de wijze waarop verstoringsrisico’s kunnen worden voorkomen. Onder deze voorwaarde kan professioneel gebruik ten behoeve van noodzakelijk toezicht, monitoring, beheer, inrichting en onderzoek van het gebied van overheidswege, in opdracht van de overheid of van terreineigenaren, beheerders en toezichthouders vergunningvrij plaatsvinden (categorie 4b). Hieronder valt ook het gebruik van onbemande HEMS (Helicopter Emergency Medical Service)-, SAR (Search And Rescue) door politie en brandweer of kustwachtvluchten die daarom op eenzelfde manier vrijgesteld worden van de vergunningplicht. In algemene zin geldt in daadwerkelijke calamiteitssituaties het adagium ‘nood breekt wet’. Toegang beperkende besluiten geldend voor het gebied kunnen nadere beperkingen opleggen aan dronegebruik. Voor ander (onder andere recreatief) dronegebruik is altijd toestemming nodig van het bevoegd gezag Wet natuurbescherming (categorie 3).

Activiteit	Significante effecten op de IHD uit te sluiten?	Categorie
Dronegebruik voor toezicht, monitoring en beheer	Ja, onder voorwaarden	4b
Recreatief dronegebruik	Nee	3

3 Literatuur

Hüsken, K. en de Nijs, N, 2022. Passende beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Beheer van grauwe gans, brandgans, Canadese gans (in alle verschijningsvormen) en nijlgans binnen het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. Rapport Sweco Nederland B.V. In opdracht van de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland.

Kleijn, D. 2008. Effecten van geluid op wilde soorten - implicaties voor soorten betrokken bij de aanwijzing van Natura 2000 gebieden. Wageningen: Alterra.

Krijgsveld, K.L., B. Klaassen and J. van der Winden. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Lensink, R., K.L. Krijgsveld and P.W. van Horssen. 2011. Verstorende effecten van groot vliegverkeer op broedvogels. Onderzoek op basis van bestaande gegevens verzameld rond de luchthaven Schiphol en op militaire vliegvelden. Rapport.

Livezey, K.B., E. Fernández-Juricic and D.T. Blumstein. 2016. Database of bird flight initiation distances to assist in estimating effects from human disturbance and delineating buffer areas. Journal of Fish and Wildlife Managament 7: 181-191.

Longcore, T., and C. Rich. 2004. "Ecological light pollution." Frontiers in Ecology and the Environment 2 (4):191-198. doi: 10.1890/1540-9295(2004)002[0191:ELP]2.0.CO;2.

Ohm, D., R. ten Hulscher & R. Smits. 2014. Richtlijn KRW monitoring oppervlaktewater en protocol toetsen en beoordelen. Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving (RWS, WVL).

RIVM, 2019. RIVM, 2019. Tussenevaluatie van de nota ‘Gezonde Groei, Duurzame Oogst’ Deelproject Milieu. RIVM rapport 2019-0044.

Spoelstra, K., R.H.A. van Grunsven, J.J.C. Ramakers, K.B. Ferguson, T. Raap, M. Donners, E.M. Veenendaal, and M.E. Visser. 2017. "Response of bats to light with different spectra: light-shy and agile bat presence is affected by white and green, but not red light." Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences 284 (1855):20170075. doi: 10.1098/rspb.2017.0075.

Spoelstra, K., R.H. A. van Grunsven, M. Donners, P. Gienapp, M.E. Huigens, R. Slaterus, F. Berendse, M.E. Visser and E. Veenendaal. 2015. "Experimental illumination of natural habitat—an experimental set-up to assess the direct and indirect ecological consequences of artificial light of different spectral composition." Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences 370 (1667):20140129. doi: 10.1098/rstb.2014.0129.

STOWA. (2010). Handboek hydrobiologie; Biologisch onderzoek voor de ecologische beoordeling van Nederlandse zoete en brakke oppervlaktewateren. Versie 2019, inclusief aanpassingen aansluiting actuele KRW-maatlatdocumenten.

Van der Hut, R.M.G. 2022. Ecologisch beheerplan Het Twiske. A&W-rapport 20-450. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek (Feanwâlden).

Van Opzeeland, I., H. Slabbekoorn, T. Andringa, and C. ten Cate. 2007. Vissen en geluidsoverlast - effect van geluidsbelasting onder water op zoetwatervissen. Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden.

Unie van Waterschappen. (2019). Gedragscode Wet Natuurbescherming Voor Waterschappen; Onderdeel Soortbescherming Bestendig beheer en onderhoud. Goedgekeurd door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit op 22 januari 2019.

Bijlage 4 Monitoring

Deze bijlage bevat een overzicht van de monitoring die op hoofdlijnen nodig is om de ontwikkeling van de instandhoudingsdoelen in de tweede beheerplanperiode te kunnen volgen (zie tabel 1). Tabel 1 geeft tevens een overzicht van de benodigde aanvullende monitoring. Deze aanvullende monitoringsbehoefte is afgeleid uit de evaluatie van het eerste beheerplan (Van Dijk et al., 2021[15]). Daarnaast is een voorstel gedaan voor typische soorten die inzicht bieden in de kwaliteitsontwikkeling van habitattypen (zie tabel 2). Tot slot is per habitattype een evaluatie uitgevoerd van het aantal permanente kwadraten (PQ's) dat aanwezig is (zie tabel 3).

Tabel 1. Overzicht monitoringsactiviteiten Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & 't Twiske. De grijze arcering geeft aan welke monitoring van toepassing is

Vragen	**Natura 2000-doelen**		**Methode**	**Frequentie**	**Benodigde aanvullende monitoring**
	Habitat-typen	Habitatrichtlijn soorten, broedvogels en niet-broedvogels			
Aantal soort			Diverse	1x per 6 jaar trend in beeld	Aanvullende monitoring van aantallen en trends is voor bittervoorn, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, meervleermuis en meerkoet in dit beheerplan opgenomen (hfst. 4)
Oppervlakte en kwaliteit leefgebied			Diverse	1x per 6 jaar trend in beeld	
Areaal habitattype			SNL	1 x per 12 jaar	Gebiedsdekkende vegetatiekartering uiterlijk in 2026 is noodzakelijk. In Oostzanerveld is deze in 2027 gepland, in Varkensland in 2028. Eerder zou wenselijk zijn.
Kwaliteit habitattype			o.a. SNL	1 x per 6/12 jaar	- eventueel: koppelen structuurkartering aan gebiedsdekkende vegetatiekartering - eventueel: extra monitoring van typische soorten (zie tabel 3) -extra PQ's nodig (zie tabel 3)

[15] Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, and E. de Swart. 2021. Evaluatie Natura 2000-beheerplan Westzaan. Sweco Nederland B.V.

Vragen	Natura 2000-doelen		Methode	Frequentie	Benodigde aanvullende monitoring
Voortgang natuurherstel-maatregelen / onderzoek			Diverse	jaarlijks	
Proces natuurherstel PAS-maatregelen			PAS proces-indicatoren	1 x per 3 jaar	

Typische soorten

Tabel 2 geeft een overzicht van de typische soorten die gebruikt zijn bij de evaluatie van het eerste beheerplan. Tijdens de evaluatie is gebleken dat een aantal van de gebruikte typische soorten niet in de gebieden voorkomen of te verwachten zijn. Voor vochtige laagveenheiden (H4010B) was bijvoorbeeld maar één typische soort benoemd. In de evaluatie is dan ook aanbevolen om de typische soortenlijst aan te passen. De herziene typische soortenlijst is opgenomen in tabel 2. De keuze voor de soorten is hieronder gemotiveerd.

Een aantal typische soorten is geschrapt. Dit zijn soorten die al langere tijd verdwenen zijn uit de Laag Hollandse Natura 2000-gebieden of daar nooit voorkwamen. Ook zijn er soorten geschrapt waarvoor momenteel geen monitoringsprogramma is opgesteld en waarvoor dit ook niet gaat gebeuren, zoals paddenstoelen en schietmotten.

Tabel 2. ***Overzicht van typische soorten. Oud: de soorten die in de beheerplanevaluatie zijn gehanteerd (Van Dijk et al., 2021). Nieuw: de aangepaste soortenlijst. Vetgedrukte soorten zijn kwalificerende SNL soorten voor het gerelateerde beheertype.***

H3140		H4010B		H6430B		H7140B		H91D0	
Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw
Brakwater kransblad		**Ronde zonnedauw**	**Ronde zonnedauw**	**Echt lepelblad**	**Echt lepelblad**	**Grote vuurvlinder**		Smalbladig veenmos	
Breekbaar kransblad	Breekbaar kransblad		**Moeras-gaffel-tandmos**	**Heemst**	**Heemst**	Anabolia brevipennis		**Violet veenmos**	
Brokkelig kransblad			Stijf veenmos	**Moeras-melkdistel**	**Moeras-melkdis-tel**	Limnephilus incisus		Witte berken-boleet	
Buigzaam glanswier			**Hoogveen-veenmos**	Rivier-kruiskruid		**Elzenmos**	**Elzen-mos**	Houtsnip	Houtsnip
Gebogen kransblad	**Gebogen kransblad**		**Rood veenmos**	**Selderij**	**Selderij**	**Glanzend veenmos**	**Glanzend veenmos**	**Matkop**	**Matkop**
Kust-kransblad	**Kust-kransblad**		**Lavendelhei**	**Zomer-klokje**		Broos vuur-zwammetje			Stijf veenmos
Stekelharig kransblad	**Stekelharig kransblad**		Eenarig wollegras	Bosriet-zanger	Bosriet-zanger	Kaalveenmos klokje			**Rood veenmos**
Sterkrans-wier	**Sterkrans-wier**		**Rode bosbes**	Dwergmuis	Dwerg-muis	Moeras-honingzwam			
	Groot nimf-kruid		**Glanzend maanmos**		Veen-reukgras	Veenmos-bundelzwam			
			Glanzend veenmos		Heel-blaadjes	Veenmos-grauwkop			

H3140		H4010B		H6430B		H7140B		H91D0	
Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw	Oud	Nieuw
			Slank veenmos		**Poelruit**	Veenmosvuur-zwammetje			
			Gewone dophei		**Moeras-varen**	Gouden sprinkhaan			
			Kraaihei		**Bruine kieken-dief**	**Kamvaren**	**Kam-varen**		
			Struikhei			**Ronde zonnedauw**	**Ronde zonne-dauw**		
			Veenpluis			**Veenmos-orchis**	**Veenmos orchis**		
						Watersnip	Watersnip		

Toelichting typische soorten Kranswierwateren (H3140)
Groot nimfkruid: groot nimfkruid is een hogere waterplant die vaak samen met kranswieren voorkomt, maar toleranter is voor hoge nutriëntenconcentraties. Hoewel deze soort prominenter voorkomt in de associatie van groot nimfkruid (niet kwalificerend voor H3140) is de soort toch opgenomen als typische soort vanwege zijn historische voorkomen in Laag Holland samen met sterkranswier. Daarnaast is deze soort recent waargenomen in de Kalverpolder, Polder Westzaan en alle deelgebieden van het Ilperveld, Oostzanerveld, Varkensland & 't Twiske.

Toelichting typische soorten Vochtige heiden (laagveengebied) (H4010B)
Moerasgaffeltandmos: een van de mossen die als diagnostische rode lijst (RL) soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's (standaard data formulieren) voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent nog op meerdere plaatsen waargenomen in het Wormer- en Jisperveld.

Stijf veenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent nog waargenomen in Polder Westzaan.

Hoogveenveenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Polder Westzaan en het Ilperveld.

Rood veenmos: een van de mossen die als diagnostische RL soorten voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Lavendelhei: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Eenarig wollegras: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent nog waargenomen in het Ilperveld.

Rode bosbes: een van de hoogveensoorten die als representatief voor H4010B wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Glanzend maanmos: een van de indicatorsoorten voor oude stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld en in het Wormer- en Jisperveld.

Glanzend veenmos: een van de indicatorsoorten voor jonge stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Laag Holland.

Slank veenmos: een van de indicatorsoorten voor jonge stadia van H4010B voor het invullen van de SDF's voor H4010B. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Gewone dophei: Gewone dophei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Polder Westzaan, het Ilperveld en Varkensland.

Kraaihei: Kraaihei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in Laag Holland.

Struikhei: Struikhei is een karakteristieke climaxsoort voor goed ontwikkelde moerasheide. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N06.01. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld en in het Wormer- en Jisperveld.

Veenpluis: Veenpluis is een karakteristieke soort voor goed ontwikkelde moerasheide. Deze soort is recent nog waargenomen in Laag Holland.

Toelichting typische soorten Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B)
Veenreukgras: een van de zeldzame graslandsoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Polder Westzaan, het Ilperveld en Varkensland.

Heelblaadjes: een van de niet-alledaagse ruigtesoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Polder Westzaan en het Twiske.

Poelruit: een van de niet-alledaagse ruigtesoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Moerasvaren: een van de typische laagveensoorten voor het invullen van de SDF's van H6430B. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N05.02 en N05.03. Deze soort is recent waargenomen in Laag Holland.

Bruine kiekendief: De bruine kiekendief is een karakteristieke broedvogel voor goed ontwikkeld rietland en is ook opgenomen als Vogelrichtlijnsoort voor het Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & 't Twiske. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N05.02 en N05.03. Tot slot zijn er van deze soort recente broedgevallen bekend uit Laag Holland.

Toelichting typische soorten Hoogveenbossen (H91D0)
Stijf veenmos: een van de mossen die als zeldzaam representatieve soort voor H91D0 wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H91D0. Deze soort is recent nog waargenomen in Polder Westzaan.

Rood veenmos: een van de mossen die als zeldzaam representatieve soort voor H91D0 wordt gegeven voor het invullen van de SDF's voor H91D0. Het gaat hier tevens om een kwalificerende soort voor N14.02. Tot slot is deze soort recent waargenomen in het Ilperveld.

Monitoring PQ's
Binnen Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske ligt een aantal permanente kwadranten (PQ's). Deze PQ's worden iedere vier jaar opgenomen voor het Landelijk Meetnet Flora (LMF) en spelen geen rol binnen de SNL monitoring. Hoewel het primaire doel van het LMF is om de ontwikkeling van de vegetatie in het landelijk gebied te volgen over een langere periode kan de informatie van PQ's in kwalificerende habitattypen ook gebruikt worden om de ontwikkeling van de vegetatie in dat habitattype te volgen. In de evaluatie van het eerste beheerplan is dit ook gedaan. Omdat er in sommige habitattypen geen tot weinig PQ's liggen, is het wenselijk om het aantal aanwezige PQ's in deze habitattypen uit te breiden om in de toekomst een betere uitspraak te kunnen doen over de ontwikkeling van de vegetatie binnen de habitattypen. In tabel 3 wordt per habitattype een overzicht gepresenteerd van de aanwezige PQ's en worden suggesties gedaan over het al dan niet uitbreiden van het PQ meetnet.

Tabel 3. ***Overzicht van het oppervlakte van de verschillende habitattypen in het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske samen met het aantal PQ's dat in deze kwalificerende habitattypen valt en de dichtheid hiervan. Groen: aantal PQ's voldoet; geel: uitbreiding aanbevolen; oranje: uitbreiding noodzakelijk***

Habitattype	Oppervlak (ha)	Aantal PQ's	PQ's/ha	Uitbreiding
H3140	0,03	0	n.v.t.	1
H4010B	0,58	1	1,72	1
H6430B	9,52	3	0,32	1
H7140B	52,76	3	0,06	4
H91D0	17,73	3	0,17	

Toelichting
Binnen de enige sloot in Varkensland waar het habitattype H3140 momenteel voorkomt ligt nog geen PQ. Om de ontwikkeling van de vegetatie binnen dit habitattype te kunnen volgen is het dus noodzakelijk om op deze locatie een nieuw PQ aan te leggen.

Voor H4010B ligt het enige PQ in een stuk moerasheide van 164 m^2 dat volledig omringd is door veenmosrietland. Verder in het noorden van het gebied ligt een

veel groter oppervlakte van meerdere percelen moerasheide, dus het stuk heide met het PQ is zeker niet het meest representatief voor het habitattype in het Ilperveld. Daarom, en omdat het niet aan te raden is om van slechts één PQ uit te gaan, wordt het aanbevolen om nog één PQ in de grotere noordelijker gelegen percelen H4010B in het Ilperveld aan te leggen.

De drie PQ's in H6430B liggen allemaal in het Ilperveld, waar ook het grootste oppervlakte van dit habitattype aanwezig is. Als de PQ's proportioneel per oppervlakte habitattype per deelgebied verdeeld zouden zijn, zou er nog één PQ aan dit habitattype in het Oostzanerveld moeten worden toegevoegd om ook daar iets te kunnen zeggen over de ontwikkeling van dit habitattype. Het zeer kleine oppervlakte van dit habitattype in Varkensland lijkt niet de moeite om nog apart een PQ aan te gaan leggen.

Voor H7140B liggen er twee PQ's in het Ilperveld, waar ook het grootste oppervlakte van dit habitattype ligt, en één in het Oostzanerveld. Gezien het grote oppervlakte van dit habitattype, en het ontbreken van PQ's in Varkensland, ligt het voor de hand om het aantal PQ's binnen dit habitattype uit te breiden om de ontwikkeling van de vegetatie in de verschillende deelgebieden beter te kunnen volgen. Om deze ontwikkeling goed te kunnen volgen wordt het aangeraden om in Varkensland en het Oostzanerveld allebei nog één PQ aan te leggen en om in het Ilperveld nog twee PQ's aan te leggen.

Binnen het habitattype H91D0 liggen drie PQ's in het Ilperveld, waar ook bijna het gehele oppervlakte van dit beheertype ligt. Omdat er een PQ ligt op de drie verschillende belangrijke boslocaties wordt het niet noodzakelijk geacht om nog extra PQ's binnen dit habitattype aan te leggen om de ontwikkeling van de vegetatie hierin goed te kunnen volgen, ook omdat het verwacht wordt dat de bossen binnen dit habitattype redelijk homogeen zijn.

Provincie Noord-Holland

NATURA 2000

Natura 2000-beheerplan Eilandspolder 2023-2029

INHOUD

5 | Samenvatting

9 | 1 Inleiding

9 | 1.1 Achtergrond en aanleiding voor het beheerplan

9 | 1.2 Aanwijzingsbesluit en instandhoudingsdoelstellingen

9 | 1.3 Doel van het beheerplan

10 | 1.4 Juridische status en vaststellingsprocedure

10 | 1.5 Proces totstandkoming

11 2 Karakteristiek van het gebied

| 11 | 2.1 Algemene kenschets

12 | 2.2 Huidige functies in en rondom het Natura 2000-gebied

12 | 2.2.1 Gemeentelijke indeling en eigendomssituatie

12 | 2.2.2 Cultuurhistorie en archeologie

12 | 2.2.3 Landbouw

13 | 2.2.4 Recreatie

14 | 2.2.5 Natuurbeheer

14 | 2.2.6 Bebouwing en infrastructuur

14 | 2.2.7 Industrie en bedrijvigheid

14 | 2.2.8 Beroeps- en sportvisserij

15 | 2.3 Ecologie

15 | 2.3.1 Samenspel van factoren

15 | 2.3.2 Water

16 | 2.3.3 Bodem

16 | 2.3.4 Lucht (stikstofdepositie)

16 | 2.3.5 Ecologische samenhang

18 | 2.4 Beleid, plannen en projecten

18 | 2.4.1 Beleid

20 | 2.4.2 Plannen, projecten en onderzoeken

21 | 3 Uitwerking Natura 2000-doelen

21 | 3.1 Kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen
22 | 3.2 Habitattypen
22 | 3.2.1 Ruigten en zomen (subtype b, Harig wilgenroosje)
23 | 3.2.2 Veenmosrietland
27 | 3.3 Leefgebieden van soorten
27 | 3.3.1 Bittervoorn
28 | 3.3.2 Kleine modderkruiper
29 | 3.3.3 Noordse woelmuis
30 | 3.3.4 Rietzanger (broedvogel)
31 | 3.3.5 Smient (niet broedvogel)
32 | 3.3.6 Meerkoet (niet broedvogel)
33 | 3.3.7 Grutto (niet-broedvogel)
34 | 3.3.8 Goudplevier (niet-broedvogel)
35 | 3.3.9 Kievit (niet-broedvogel)
37 | 3.3.10 Lepelaar (niet-broedvogel)
38 | 3.3.11 Wintertaling

40 | 4 Maatregelen

41 | 4.1 Maatregelen Veenmosrietland
42 | 4.2 Waterbeheer

43 | 5 Toetsing huidig gebruik en kader vergunningverlening

43 | 5.1 Kader voor de toetsing huidig gebruik
45 | 5.2 Toetsing huidig gebruik
45 | 5.3 Kader voor vergunningverlening
46 | 5.3.1 Natuurbeheer
46 | 5.3.2 Agrarische activiteiten
46 | 5.3.3 Waterbeheer
46 | 5.3.4 Bebouwing, bedrijven, infrastructuur
46 | 5.3.5 Nieuwe recreatieve voorzieningen of evenementen
47 | 5.3.6 Aanleg van dammen
47 | 5.3.7 Beheer en schadebestrijding
47 | 5.3.8 Activiteiten die tot een toename van de stikstofdepositie leiden
47 | 5.3.9 Gebruik van drones

48 | 6 Handhaving

48 | 6.1 Vormen van handhaving

49 | 6.2 Relatie met andere wetgeving

49 | 6.3 Wat betekent dit voor u?

50 | 7 Sociaal economische gevolgen

50 | 7.1 Motivering van het maatregelenpakket

50 | 7.2 Gevolgen van maatregelen

50 | 7.3 Gevolgen voor huidig gebruik en nieuwe activiteiten

51 | 7.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving

52 | 8 Monitoring

52 | 8.1 Monitorings- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden

53 | 8.2 Monitoring van natuurwaarden en effect getroffen maatregelen

53 | 8.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening

54 | 8.5 Overzicht monitoringsactiviteiten in Eilandspolder

54 | 8.6 Monitoringsplan

56 | 9 Uitvoering

56 | 9.1 Kosten en financiering van de maatregelen

56 | 9.2 Uitvoering van de maatregelen

58 | Bijlagen

SAMENVATTING

Eilandspolder is één van de vijf aangewezen Natura 2000-gebieden in Laag Holland (zie fig. 1). Dat houdt in dat het gebied beschermd is op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen. Deze doelen, evenals de begrenzing, heeft het Rijk vastgesteld in een Aanwijzingsbesluit. De Natura 2000-doelen zijn geformuleerd in instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en (leefgebieden van) soorten.

Het doel van dit Natura 2000-beheerplan is tweeledig:

1. Het bevat een uitwerking van de Natura 2000-doelen in omvang, ruimte en tijd en beschrijft de maatregelen die genomen moeten worden om die doelen daadwerkelijk te bereiken.
2. Het geeft aan in hoeverre bestaande of nieuwe activiteiten in en om het gebied kunnen (blijven) plaatsvinden zonder dat de Natura 2000-doelen in gevaar komen. Met andere woorden: het geeft duidelijkheid aan gebruikers aan welke voorwaarden ze zich moeten houden om hun activiteiten te kunnen uitvoeren zonder dat ze een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming moeten aanvragen. Het vormt daardoor ook een kader voor vergunningverlening voor nieuwe activiteiten en voor handhaving.

In deze samenvatting zijn de hoofdpunten van het beheerplan opgenomen. Per onderdeel wordt verwezen naar de betreffende hoofdstukken. De samenvatting is hiermee tevens een leeswijzer.

Natura 2000-doelen, maatregelen en uitvoering

De Natura 2000-doelen, knelpunten voor de realisatie daarvan en maatregelen die in de tweede beheerplanperiode van zes jaar nodig zijn om de doelen te halen, zijn samengevat in tabel 1. Een uitgebreide beschrijving van de doelen en maatregelen staat in hoofdstuk 3, respectievelijk hoofdstuk 4.

Voor de gehele Eilandspolder zijn op grond van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied doelen bepaald voor behoud van het leefgebied van de volgende vogelsoorten: rietzanger, smient, meerkoet, grutto, goudplevier, kievit, lepelaar en wintertaling. Voor Eilandspolder-Oost zijn, op grond van de aanwijzing van dit deelgebied als Habitatrichtlijngebied, doelen bepaald voor behoud van de habitattypen veenmosrietland en ruigten en zomen en het leefgebied van de soorten bittervoorn, kleine modderkruiper en noordse woelmuis.

Alleen voor het habitattype veenmosrietland zijn ten opzichte van het huidige beheer aanvullende beheer- en inrichtingsmaatregelen nodig: extra maaien, opslag verwijderen en plaggen. Dat is met name het gevolg van de te hoge stikstofdepositie op het gebied. De maatregelen zijn overgenomen uit de gebiedsanalyse die in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) is opgesteld voor Eilandspolder-Oost. Daarnaast is het gewenst het mestgebruik terug te dringen ter verbetering van de waterkwaliteit op langere termijn. De mogelijkheden en kosten zullen met partijen gezamenlijk in beeld worden gebracht. Tot slot dient op locaties waar zich nieuw veenmosrietland kan ontwikkelen een onderhoudsafspraak gemaakt te worden met HHNK of ontheffing van de Keur te worden overeengekomen.

In hoofdstuk 9 worden de trekkers, de kosten en de financiering van de maatregelen benoemd.

Toetsing huidig gebruik en kader vergunningverlening

Er mogen in het gebied geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen. Daarom is het huidig gebruik getoetst aan deze doelen. Ook activiteiten buiten de begrenzing van het gebied kunnen een effect hebben op de Natura 2000-doelen (externe werking); deze zijn daarom eveneens getoetst. Voorts is op hoofdlijnen aangegeven hoe nieuwe activiteiten zullen worden getoetst.

De resultaten van deze toetsing staan in hoofdstuk 5; de volledige toetsing van het huidig gebruik is in bijlage 5.1 opgenomen.

Toetsing huidig gebruik
Uit de toetsing blijkt dat het huidig gebruik geen effect heeft of de effecten zijn zo gering dat ze de Natura 2000-doelen niet in gevaar brengen. In sommige gevallen dient men zich wel aan bepaalde voorwaarden te houden om aantasting van de Natura 2000-doelen te kunnen uitsluiten. Deze voorwaarden staan in bijlage 5.1.
Van het huidig gebruik dat bijdraagt aan de te hoge stikstofdepositie kan niet worden uitgesloten dat het een effect heeft op het habitattype veenmosrietland. Maar door het uitvoeren van de maatregelen uit dit beheerplan (hoofdstuk 4) wordt verslechtering voorkomen en kan het gebruik worden voortgezet. De effecten van het gebruik zijn in het kader van het PAS passend beoordeeld. De conclusie is dat het gebruik onder voorwaarde van uitvoering van de PAS-maatregelen voortgezet kan worden. Dit betreft het agrarisch gebruik, het verkeer en de industrie.

Kader vergunningverlening voor nieuwe activiteiten
Nieuwe activiteiten kunnen een negatief effect hebben op de Natura 2000-doelen voor Eilandspolder als ze leiden tot:

- Verslechtering van waterkwaliteit of- kwantiteit voor habitattypen of leefgebieden van soorten
- Toename betreding habitattypen of leefgebieden van soorten
- Verandering, versnippering of vernietiging van habitattypen of leefgebieden van soorten
- Toename van licht of geluid in leefgebieden van verstoringgevoelige vogels. Voor de maximaal toelaatbare continue geluidverstoring door bijvoorbeeld wegen of industrie, is een kritische grens aangegeven van:
    - 52 dB(A) voor moerasbroedvogels (rietzanger) en
    - 55 dB(A) voor niet-broedvogels (grutto, kievit, smient, lepelaar, meerkoet, goudplevier, wintertaling)
- Toename van stikstofdepositie op veenmosrietland. De toename dient te worden berekend met behulp van het rekenmodel AERIUS. Mogelijk dient een vergunning te worden aangevraagd.

De inhoud van dit beheerplan kan gebruikt worden voor de zogenoemde ‘voortoets’. Als in een voortoets effecten van een nieuwe activiteit niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, dient voor die activiteit een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd. Uit de onderbouwing van de aanvraag zal moeten blijken dat significante effecten kunnen worden uitgesloten, gezien de omvang en de locatie van de activiteit en – zo nodig- door het uitvoeren van mitigerende of compenserende maatregelen. De aangevraagde vergunning kan dan worden verleend.
Bij twijfel over de vergunningplicht voor een activiteit kan contact worden opgenomen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

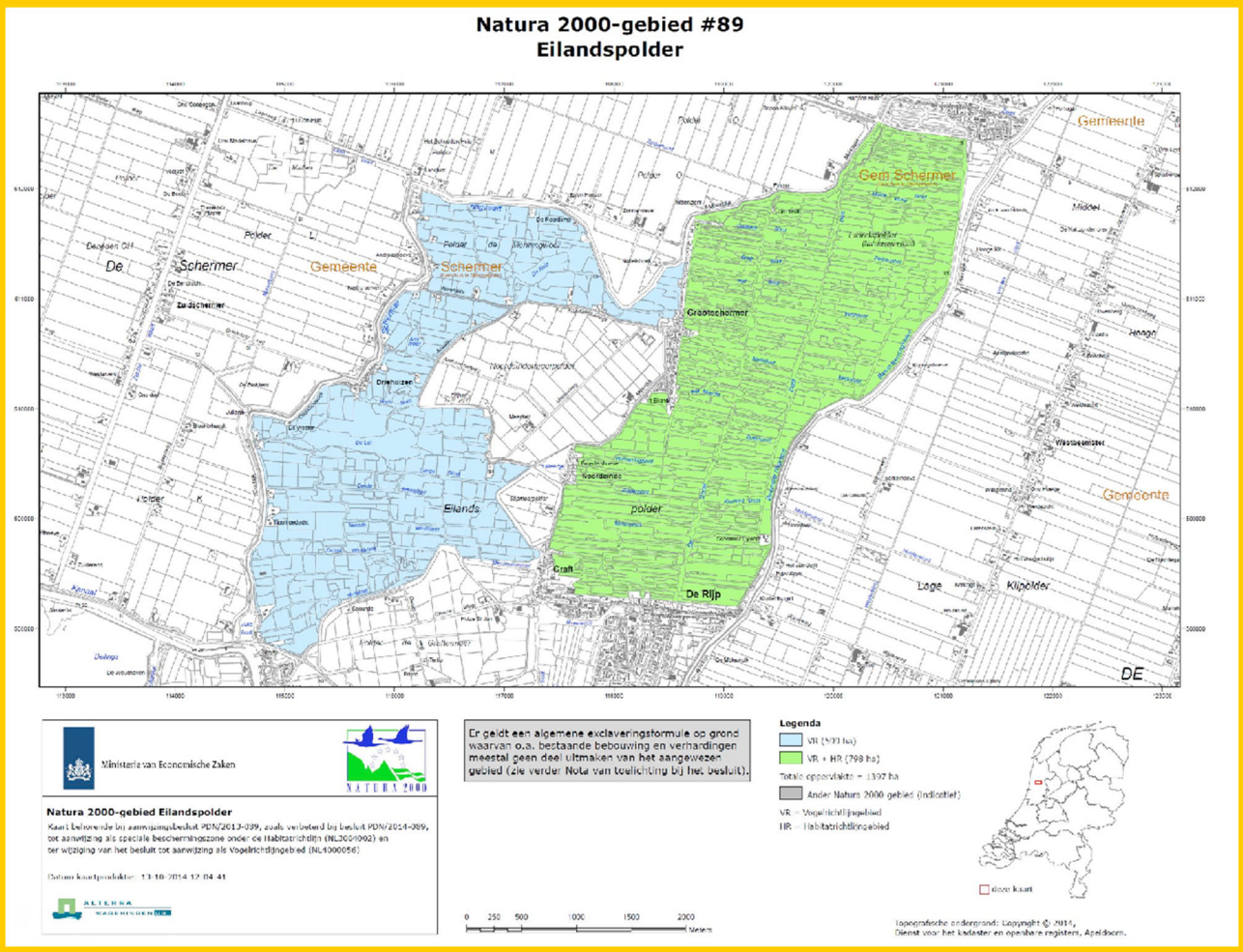
Handhaving en monitoring
In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de handhaving die plaatsvindt om de natuur in het Natura 2000-gebied te beschermen.
In hoofdstuk 8 is de monitoringsopgave voor de Eilandspolder beschreven. Het betreft met name de monitoring van habitattypen en (leefgebieden van) soorten en de monitoring van de uitvoering en effectiviteit van de maatregelen uit dit beheerplan.
Voor beide onderwerpen is respectievelijk wordt een uitvoeringsplan opgesteld.
Uitvoeringsplannen worden separaat vastgesteld en zijn niet aan inspraak onderhevig.

Sociaal economische effecten

In hoofdstuk 7 zijn de effecten van dit beheerplan op de ontwikkelingsmogelijkheden van de verschillende economische sectoren in en om het gebied beschreven. Het gaat hier om effecten van de in dit beheerplan opgenomen maatregelen of effecten van beperkingen in het huidige of toekomstige gebruik van het gebied vanwege dit beheerplan.

De gehanteerde grenzen voor de maximale continue geluidbelasting zijn minder streng dan de vanuit de Wet milieubeheer toegestane geluidbelasting in stiltegebieden. Deze scheppen dus in beginsel geen extra beperkingen voor ontwikkelingen die tot een toename van de continue geluidbelasting leiden.

Fig. 1 Begrenzing van het Natura 2000-gebied Eilandspolder

Tabel 1: overzicht Natura 2000-doelen en maatregelen Eilandspolder

	Natura 2000-doel	Aanwezig[1]	Lokale trend	Knelpunt?	Maatregelen 2e planperiode
Habitattypen (code)					
Ruigten en zomen (H6430B)	behoud	1,22 ha	=	Nee	
Veenmosrietland (H7140B)	behoud	2,2 ha	+	Ja	herfstmaaien, opslag verwijderen, plaggen, afspraken onderhoud oevers met verlandingslocaties
Habitatrichtlijnsoorten (code)					
Bittervoorn (H1134)	behoud	Lokaal	=	Nee*1	
Kleine modderkruiper (H1149)	behoud	Lokaal	?	Nee*1	
Noordse woelmuis (H1340)	behoud	Groot deel van gebied	?	Nee*1	
Vogelrichtlijnsoorten					
Rietzanger (broedvogel, A0295)	behoud leefgebied 230 vogels	219-149	0	Nee*2	
Smient (niet broedvogel, A050)	behoud leefgebied 7000 vogels	5000-6000	+\-	Nee	
Meerkoet (niet broedvogel, A0125)	behoud leefgebied 480 vogels	136-175	-	Nee*2	
Grutto (niet broedvogel, A0156)	behoud leefgebied 170 vogels	678-728	++	Nee	
Goudplevier (niet broedvogel, A0140)	behoud leefgebied 150 vogels	58-421	?	Nee	
Kievit (niet broedvogel, A0142)	behoud leefgebied 1200 vogels	1394-275	?	Nee*2	
Lepelaar (niet broedvogel, A034)	behoud leefgebied 2 vogels	1	?	Nee	
Wintertaling (niet broedvogel, A052)	behoud leefgebied 130 vogels	30 -33	-	Nee*2	

*1: vooralsnog geen knelpunt te benoemen, maar er is nog te weinig bekend om met zekerheid te kunnen stellen dat er geen knelpunten zijn.

*2: de onvoldoende omvang/ achteruitgang van de populatie is niet te wijten aan kwaliteit/omvang van het leefgebied.

Wijziging ten opzichte van het vorige beheerplan

Dit beheerplan is grotendeels gelijk aan het plan voor de vorige beheerperiode, die van 2016 tot 2022 liep. Dat plan is in 2021 geëvalueerd door een onafhankelijk ecologisch adviesbureau (Van Dijk et al., 2021). Uit de evaluatie bleek geen noodzaak tot een herziening. Daarom is het plan nagenoeg gelijk gebleven. De belangrijkste wijziging is de aanpassing van het ganzenbeheer. Zogenoemd gecoördineerd beheer wordt door dit beheerplan vergunningvrij gemaakt. Daarnaast zijn diverse kleinere aanpassingen doorgevoerd, met name vanwege nieuwe wet- en regelgeving.

1 Voor de vogelsoorten zijn de getallen van de twee meest recente bekende jaren ingevuld, om een beeld te geven van de soms grote fluctuatie over de jaren heen.

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond en aanleiding voor het beheerplan

De natuur beleven, gebruiken en beschermen. Daar draait het om in de Natura 2000-gebieden. Recreanten, inwoners en ondernemers maken gebruik van de gebieden. Planten, vogels en andere dieren vinden er de bescherming die nodig is om de soorten en leefgebieden in stand te houden. Nederland telt ruim 160 Natura 2000-gebieden. Ze maken deel uit van een samenhangend netwerk van belangrijke natuurgebieden in de Europese Unie. De Europese Commissie wil dit Natura 2000-netwerk realiseren om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen.

De Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn de belangrijkste instrumenten om dat doel te bereiken. Deze richtlijnen bepalen onder andere dat de lidstaten beschermde gebieden voor de kwetsbaarste soorten en habitattypen moeten aanwijzen, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die geschikt zijn om het duurzame voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Hierdoor wordt de biodiversiteit in Europa behouden. De opdracht is om de soorten en habitattypen waarvoor een verplichting is aangegaan, in een gunstige staat van instandhouding te brengen en deze gunstige staat vervolgens te behouden. De wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden is in Nederland sinds 1 januari 2017 geregeld in de Wet natuurbescherming.

Het Rijk heeft het gebied Eilandspolder op 25 april 2013 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. De aanwijzing betekent dat het gebied beschermd is op grond van de Wet natuurbescherming: er mogen in beginsel geen activiteiten plaatsvinden die de Natura 2000-doelen voor het gebied in gevaar brengen.

De Wet natuurbescherming bepaalt dat voor alle Natura 2000-gebieden een beheerplan moet worden vastgesteld. Het beheerplan vertaalt de bescherming van de Natura 2000-doelen op nationaal niveau naar gebiedsniveau.

1.2 Aanwijzingsbesluit en instandhoudingsdoelstellingen

In het aanwijzingsbesluit is naast de begrenzing van het gebied (zie fig. 1) aangegeven voor welke habitattypen en (leefgebieden van) soorten instandhoudingsdoelstellingen (Natura 2000-doelen) gelden. De Natura 2000-doelen voor dit gebied staan in tabel 1 samengevat. Ze worden in hoofdstuk 3 nader uitgewerkt.
Het aanwijzingsbesluit is te vinden is op deze website: www.natura2000.nl.

1.3 Doel van het beheerplan

Het beheerplan beschrijft wat er moet gebeuren om, mede gezien het huidig gebruik, de Natura 2000-doelen uit het aanwijzingsbesluit te realiseren. Het beheerplan:

- Werkt de Natura 2000-doelen voor het gebied verder uit in omvang, ruimte en tijd.
- Geeft een overzicht van de maatregelen die in de tweede planperiode van zes jaar (2023-2029) genomen moeten worden en geeft een doorkijk naar de maatregelen die op langere termijn noodzakelijk zijn.
- Geeft inzicht in de voorwaarden waaronder het huidig gebruik in en om het gebied zonder schade aan de Natura 2000-doelen kan worden voortgezet.

2 Om de omvang van het bijlagenrapport te beperken is ervoor gekozen om alle documenten die zijn uitgegeven door of in opdracht van de overheid niet in de bijlage op te nemen. De website geeft bovendien steeds de meest recente versies van de documenten.

- Vormt het kader voor vergunningverlening voor nieuwe activiteiten en voor handhaving.

Het beheerplan is ook bedoeld om voor alle betrokkenen duidelijk te maken wat voor hen de gevolgen zijn van de aanwijzing van Eilandspolder als Natura 2000-gebied. De Natura 2000-doelen worden concreet en zichtbaar gemaakt, evenals de maatregelen die nodig zijn om ze te kunnen realiseren. Het beheerplan is geen inrichting- of beheerplan op perceelsniveau, maar vormt hier wel het kader voor. In het beheerplan staat ook wanneer de maatregelen worden genomen (binnen de looptijd van het beheerplan of daarna) en wie de maatregelen financiert en uitvoert.

1.4 Juridische status en vaststellingsprocedure

Het beheerplangebied ligt in de provincie Noord-Holland. Het omvat ook rijksgronden (de gronden van Staatsbosbeheer). Het beheerplan wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland (GS). Deze geven met de vaststelling van het Natura 2000-beheerplan voor Eilandspolder uitwerking aan artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming. Het ontwerpbeheerplan heeft vanaf 16 maart 2023 zes weken ter inzage gelegen. De wijzigingen naar aanleiding van de ingekomen zienswijzen zijn, zoals aangegeven in de Nota van Antwoord (provincie Noord-Holland, 2023), in het beheerplan verwerkt. De looptijd van dit beheerplan start op de dag na de publicatie van de vastelling in het Provinciaal Blad en is zes jaar.

Bij de juridische status van het beheerplan spelen de volgende aspecten:

- Het beheerplan kan voorwaarden stellen aan activiteiten in en om het gebied. Activiteiten die niet plaatsvinden conform (de voorwaarden uit) dit beheerplan en waarvoor geen vergunning is verleend of melding is gedaan, zijn in strijd met de wet. In dat geval vindt hierop handhaving plaats.
- Het beheerplan legt de maatregelen vast die in deze planperiode nodig zijn om de Natura 2000-doelen te realiseren. Dit zijn echter geen maatregelen die juridisch worden afgedwongen bij anderen, tenzij daar afspraken over zijn gemaakt. De provincie zal in beginsel in overeenstemming met het in het beheerplan vastgestelde beleid handelen. Met derden wordt op basis van vrijwilligheid samengewerkt. Bestaande (subsidie)regelingen faciliteren die samenwerking. In uitzonderingsgevallen - als doelen niet gehaald worden doordat verslechterende of verstorende effecten optreden - kan het bevoegd gezag zelf maatregelen treffen, als derden die achterwege laten.
- Met het beheerplan en de daarin uitgewerkte Natura 2000-doelen moet rekening gehouden worden bij de verlening van vergunningen op grond van de Wet natuurbescherming. In dat opzicht geeft het beheerplan een globaal toetsingskader voor de beoordeling van nieuwe activiteiten. In dat kader zal het bevoegde gezag het beheerplan gebruiken bij de vergunningverlening.

In 2019 oordeelde de Raad van State dat het PAS in strijd was met de Habitatrichtlijn. In dit beheerplan worden nog wel PAS-maatregelen genoemd, maar het PAS zelf is niet meer in werking.

1.5 Proces totstandkoming

Dit beheerplan is grotendeels gelijk aan het beheerplan voor de planperiode 2016-2022. De belangrijkste wijziging betreft het ganzenbeheer. In 2022 is een concept-beheerplan tot stand gekomen. Dit concept-plan is voorgelegd aan een aantal stakeholders. Deze consultatie betrof een informeel traject, dat niet wettelijk verplicht is, maar gevolgd is omdat GS er veel waarde aan hechtten om betrokkenen al vóór het formele besluitvormingstraject te informeren en gelegenheid te geven om te reageren. De reacties zijn, voor zover mogelijk en van toepassing, verwerkt in het ontwerp-beheerplan. GS hebben het ontwerp-beheerplan vastgesteld op 7 maart 2023.

2 KARAKTERISTIEK VAN HET GEBIED

Dit hoofdstuk beschrijft het gebied en het gebruik ervan. Ook is het voor dit beheerplan relevante overheidsbeleid beschreven en zijn de belangrijkste ontwikkelingen genoemd die een relatie hebben met het beheerplan.

2.1 Algemene kenschets

Laag Holland
Het Natura 2000-gebied Eilandspolder maakt onderdeel uit van Laag Holland. Laag Holland wordt zowel vanuit natuur- als cultuurhistorisch oogpunt als belangrijk ervaren door het grotendeels agrarische, typisch Hollandse landschap. Als kernkwaliteiten worden de grote openheid van het landschap, de vele weide- en moerasvogels, het oude geometrische inrichtingspatroon in de droogmakerijen, de veenpakketten, de middeleeuwse strokenverkavelingen en de historische watergangen, een groot aantal archeologische locaties en karakteristieke dijk- en lintdorpen, genoemd. Het gebied wordt internationaal hoog gewaardeerd, mede dankzij de weidevogels. De Natura 2000-doelen van de Eilandspolder zijn onderdeel van de kernkwaliteiten van Laag Holland.

Eilandspolder
Het grillige, waterrijke gebied Eilandspolder staat in contrast met de strakke, rechtlijnige droogmakerijen Schermer en Beemster die het gebied omringen. Opvallend is de hoge ligging van het “veeneiland” ten opzichte van de droogmakerijen. Het grootste gedeelte van het Natura 2000-gebied bestaat uit graslanden met een soortenrijke weidevogelstand. Langs de oevers van brede sloten zijn door verlanding relatief brede oeverlanden ontstaan, waar plaatselijk zeldzame plantengemeenschappen voorkomen. De afwisseling van grasland, rietland en ruigte maakt de Eilandspolder rijk aan bijzondere flora en fauna.

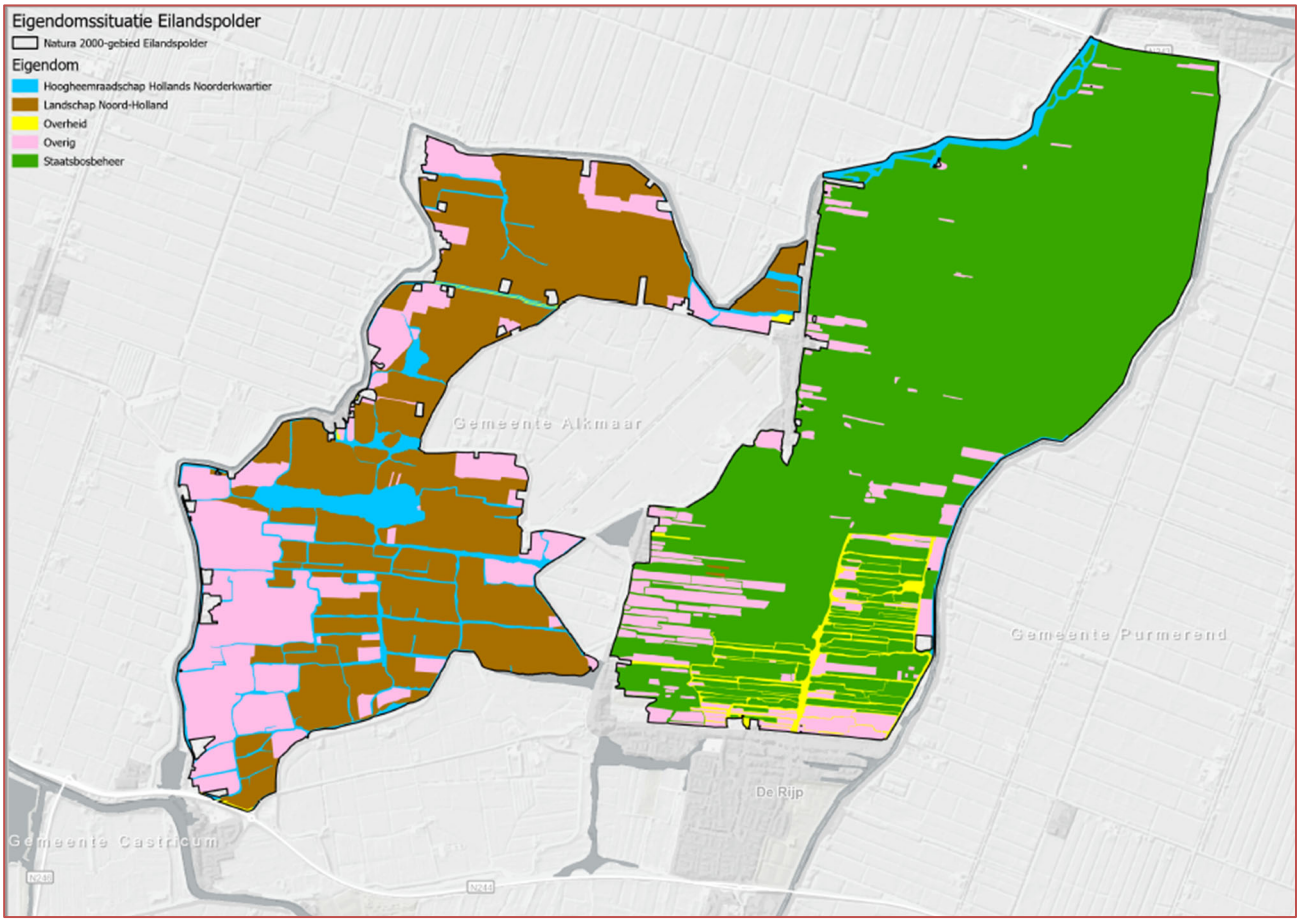
De dorpen Grootschermer en Graft scheiden de Eilandspolder in een westelijk en een oostelijk deel. Zowel Eilandspolder-Oost als Eilandspolder-West zijn aangewezen in het kader van de Vogelrichtlijn. Eilandspolder-Oost is tevens aangemeld voor de Habitatrichtlijn. In beide delen is het oorspronkelijke kavelpatroon, zoals het door ontginning en erosie is ontstaan, nog aanwezig. Opvallend daarbij is het verschil in kavelpatroon tussen Eilandspolder-Oost en Eilandspolder-West. Dit verschil is ontstaan door een verschillende ontginningswijze. In Eilandspolder-Oost is in de Middeleeuwen een groot ontwateringskanaal aangelegd, de Gouw. Loodrecht op de Gouw zijn dwarssloten gegraven die het land verdeelden in kavels van precies 1.250 meter lang. Eilandspolder-West is later ingepolderd volgens een vierkant blokkenpatroon. Kenmerkend voor Eilandspolder-West zijn de natuurlijk gevormde meertjes zoals de Knie, Arismeer en de Lei.

2.2 Huidige functies in en rondom het Natura 2000-gebied

2.2.1 Gemeentelijke indeling en eigendomssituatie

Het gehele Natura 2000-grondgebied valt binnen de grenzen van de gemeente Alkmaar.
Eilandspolder-Oost (799 hectare) is grotendeels in eigendom van Staatsbosbeheer. Eilandspolder-West (617 hectare) is voor een belangrijk deel in eigendom van Landschap Noord-Holland. Daarnaast liggen hier eigendommen van particulieren, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de overheid.

Fig. 2.1 eigendomssituatie Eilandspolder

2.2.2 Cultuurhistorie en archeologie

De Eilandspolder bezit bijzondere cultuurlandschappelijke en –historische waarden. Het betreft onder andere de goed herkenbare veenweideverkaveling (vooral goed zichtbaar in Eilandspolder-Oost) en het duidelijke landschappelijke contrast tussen het hoge “oudland” van de Eilandspolder en het lage “nieuwland” van de Schermer en de Beemster.

In de Eilandspolder-Oost zijn veel locaties met hoge archeologische waarden te vinden. Hier bevinden zich overblijfselen van bewoning uit de late Middeleeuwen of zijn ze te verwachten. Omdat de archeologische overblijfselen zowel in wetenschappelijk als in cultuurhistorisch opzicht een bijdrage leveren aan de bewoningsgeschiedenis van het gebied, wordt het behoud van deze locaties nagestreefd.

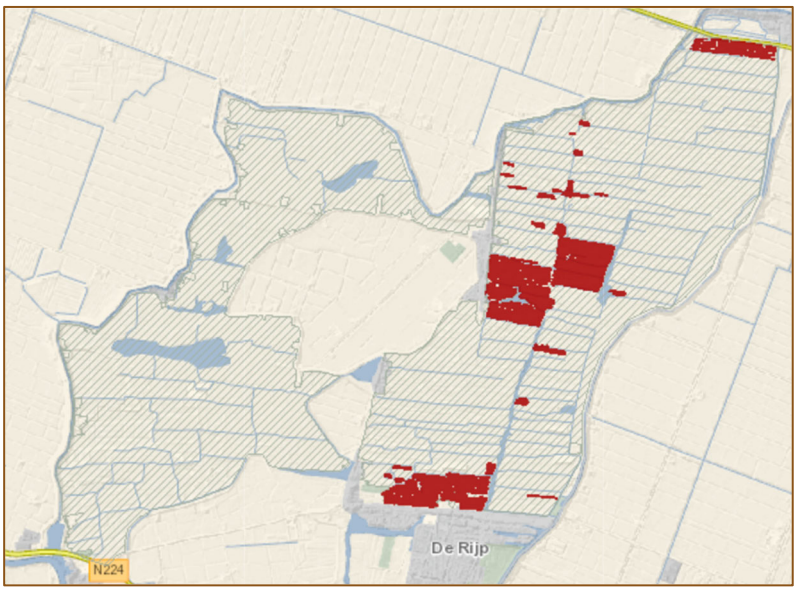
2.2.3 Landbouw

Het traditionele agrarische beheer heeft het gebied gemaakt tot wat het nu is. Het agrarische grondgebruik binnen het Natura 2000-gebied bestaat overwegend uit weidebeheer, waarbij de natuuropgave leidend is. Aangepast landbouwkundig gebruik is bij uitstek het middel om zowel natuur als landschappelijke doelen te bereiken.
De meeste agrarische percelen zijn weidevogelbeheergebieden waarvoor een overeenkomst in het kader van het SNL (Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer) is afgesloten.

In het Natura 2000-gebied vindt geen noemenswaardige maïsteelt plaats.
Meer dan 40% van het Natura 2000-gebied bestaat uit water. De meeste percelen zijn met elkaar verbonden en over land bereikbaar. Alleen in het oostelijk deel zijn de percelen voor een deel alleen varend te bereiken. In fig.2.2 staan de

percelen waarvoor een vaarbijdrage kan worden aangevraagd.

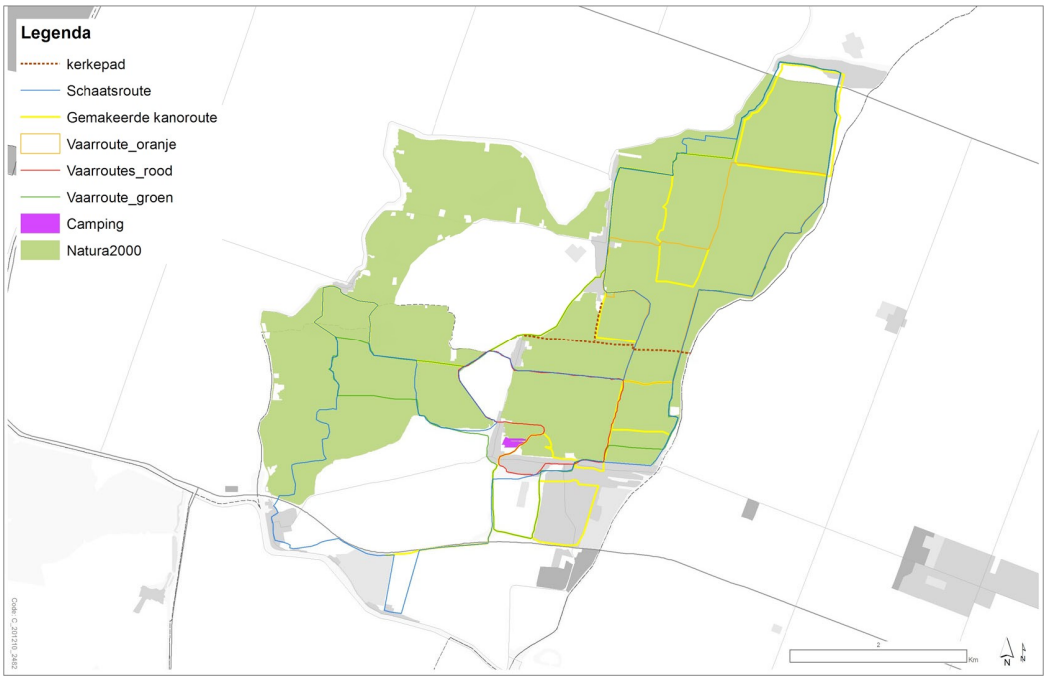
Fig. 2.2 Vaarbijdragekaart Eilandspolder (Natuurbeheerplan 2022, Provincie Noord-Holland)

2.2.4 Recreatie

In Eilandspolder zijn veel recreatieve mogelijkheden. Het (toenmalige) Nationaal Landschap Laag Holland heeft samen met anderen een toeristisch actieplan gemaakt om het toerisme in dit gebied te stimuleren. Inkomsten uit toerisme kunnen het onderhoud van dit cultuurlandschap mede bekostigen. In en om de Eilandspolder wordt gefietst, gewandeld, gevaren (daarvoor zijn digitale routes), gezwommen, er worden festivals georganiseerd en diverse excursies door het gebied gehouden. Ook worden vergunningen verleend voor vissen in het gebied, zowel overdag als 's nachts. Voor natuurliefhebbers valt er ook veel te beleven: een vogeluitkijkpost, informatievoorzieningen en het bezichtigen van botanische locaties. In de winter kan er soms worden geschaatst; hiervoor zijn digitale routes beschikbaar (zie onder andere www.schaatsen.nl/natuurijs). Zonder een volledig overzicht te geven, zijn in onderstaande figuur de belangrijkste recreatieve routes door het Natura 2000-gebied weergegeven. De fietsroutes nabij het gebied volgen de bestaande wegen en liggen daardoor buiten het Natura 2000-gebied (niet op kaart).

Fig. 2.3 Recreatieve routes door het Natura 2000-gebied

2.2.5 Natuurbeheer

Het natuurbeheer in het Natura 2000-gebied wordt voornamelijk uitgevoerd door de terreinbeherende organisaties, Landschap Noord-Holland (Eilandspolder-West) en Staatsbosbeheer (Eilandspolder-Oost), en de agrariërs, al dan niet als pachter van een terreinbeherende organisatie. Ook zijn er in het gebied verschillende vrijwilligers actief. Het natuurbeheer richt zich op de Natura 2000-doelen en de weidevogels. De wijze van natuurbeheer is vastgelegd in de beheerplannen van de terreinbeheerders en in het Natuurbeheerplan van de provincie. Het Natuurbeheerplan bepaalt voor welke beheertypen beheerpakketten kunnen worden afgesloten. Het betreft in de Eilandspolder grotendeels beheertypen 'weidevogelgrasland', maar ook beheertypen die gericht zijn op de aangewezen habitattypen. Bijlage 1.1 bevat informatie over de voor Eilandspolder geldende beheertypen.

2.2.6 Bebouwing en infrastructuur

De Eilandspolder wordt door de lintdorpen Grootschermer en Graft gesplitst in een oostelijk en westelijk deel. Alleen ten zuiden en ten noorden van het Natura 2000-gebied liggen provinciale wegen en grotere woonkernen. In fig. 2.4 zijn de bebouwing en infrastructuur rondom de Eilandspolder weergegeven.

Fig. 2.4 Bebouwing en infrastructuur in en nabij het Natura 2000-gebied Eilandspolder.

2.2.7 Industrie en bedrijvigheid

Vergeleken met de andere Natura 2000-gebieden in Laag Holland is in de nabijheid van de Eilandspolder weinig industrie en bedrijvigheid gevestigd. De bedrijvigheid concentreert zich in de kernen Schermerhorn en De Rijp. De meeste industrie in Laag Holland is zuidelijker, in de Zaanstreek, te vinden.

2.2.8 Beroeps- en sportvisserij

In het Natura 2000-gebied is sprake van recreatieve (sport)visserij en beroepsmatige visserij. Beide partijen zijn vertegenwoordigd in de Visstandbeheercommissie Hoogheemraadschap Hollands Noorder Kwartier (VBC HHNK). De beroeps- en sportvisserij stellen samen een visplan op, waarin de visserij in het Natura 2000-gebied is gereguleerd. De afspraken uit deze visplannen zijn kaderstellend voor de visserij in het betreffende gebied en moeten aansluiten op en niet strijdig zijn met de Natura 2000-doelstellingen zoals die op het gebied van toepassing zijn.

2.3 Ecologie

2.3.1 Samenspel van factoren

De eigenschappen van bodem, (grond- en oppervlakte)water en lucht bepalen welke habitattypen en leefgebieden van soorten zich bij een juist beheer kunnen ontwikkelen en handhaven. Deze eigenschappen hebben niet alleen een invloed op de natuur maar ook op andere functies van het gebied, zoals waterbeheer en landbouw. Ze beïnvloeden elkaar, waarbij water een sleutelrol speelt. Bijlage 2.2 geeft een algemene toelichting op de processen die in het veenweidegebied spelen. Bijlage 2.3 geeft achtergrondinformatie over water en bodem.

2.3.2 Water

Waterpeil

Het grondwaterpeil is van belang, onder andere omdat het bepaalt welke planten in het gebied kunnen groeien. Ook de diepte van het grondwater ten opzichte van het maaiveld, de ontwateringsdiepte, is relevant. Sommige planten moeten met hun wortels in het grondwater staan. Voor deze soorten moet het grondwater rond maaiveldhoogte staan (tot ongeveer 25 cm onder maaiveld). Bij een (langdurige) ontwateringsdiepte van meer dan 40 cm onder maaiveld overleven alleen planten van droge omstandigheden.
Bodemdieren, als wormen, kunnen niet in het grondwater leven; zij blijven in de bodem boven het grondwaterpeil. Bij een laag grondwaterpeil kunnen deze dieren dieper in de grond komen en daarmee als voedselbron onbereikbaar worden voor vogels.

Het oppervlaktewaterpeil grijpt op een andere manier in op de eigenschappen van het gebied. Zo zijn moerasplanten gebaat bij een lager peil in de zomer en hoger in de winter. De planten kunnen dan in de zomer kiemen op een droge oever en vervolgens uitgroeien naar dieper water.

Het peilbeheer wordt vastgelegd door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK). Het Natura 2000-gebied vormt één peilvak waar hetzelfde waterpeil wordt nagestreefd. Door het waterpeil te vergelijken met de hoogtekaart van het gebied is de drooglegging te bepalen. Een aantal percelen ligt onder het oppervlaktewaterpeil. In deze gebieden wordt het peil kunstmatig laag gehouden: dat noemt men onderbemalingen. In tabel 2.1 wordt het waterpeil en de ontwatering weergegeven.

Tabel 2.1 Waterpeil (bron: Peilbesluit Eilandspolder HHNK)

Peilvak	Zomerpeil	Winterpeil	Drooglegging
Eilandspolder	-2,33 m NAP	-2,35 m NAP	10 – 40 cm

Volgens Kiwa ligt de maaiveldhoogte in het Natura 2000-gebied tussen -1,8 en -2,5 m NAP. De omgeving van het Natura 2000-gebied bestaat uit lager gelegen polders en droogmakerijen. Het polderpeil bedraagt in de zomer -2,33 m NAP en in de winter -2,35 m NAP, waarbij de meeste percelen een drooglegging van 20-30 cm hebben.

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit is vooral van belang voor de beschermde soorten die in het water leven en voor het ontstaan van nieuwe verlanding vanuit open water, het voorstadium voor veenmosrietland.
Het water in de Eilandspolder is relatief voedselrijk. Dat komt onder andere omdat, om het waterpeil te handhaven, periodiek voedselrijk water wordt ingelaten van de Schermerboezem. Daarnaast is het water ook voedselrijk door de eigenschappen van het gebied zelf. Het water was oorspronkelijk brak, maar na de afsluiting van de Zuiderzee trad verzoeting op. Tegenwoordig is het oppervlaktewater zoet tot licht brak. Door de brakke historie is het gebied heel gevoelig voor met name fosfaat. De hoge gehaltes aan deze stof bemoeilijken het op gang komen van jonge verlanding. In bijlage 2.3 zijn de gegevens over de waterkwaliteit in het gebied opgenomen.

2.3.3 Bodem

Eilandspolder is een laagveengebied. Veen bestaat uit resten van planten. Normaal gesproken vergaan dode planten snel, maar in natte omstandigheden gaat de afbraak langzaam waardoor veen ontstaat. Het veen in het Natura 2000-gebied is ontstaan door invloed van voedselrijk water. Omdat de veenlaag dikker en dikker wordt, ontstaat uiteindelijk een bovenlaag die niet meer door voedselrijk water, maar door het voedselarme regenwater wordt gevoed. In deze voedselarme situaties groeien veel bijzondere planten.

Uit het laagveenmoeras zijn door ontginningen van het veen en eeuwenlang extensief agrarisch gebruik, weiden ontwikkeld. Daarom spreekt men van een veenweidegebied.
Het resultaat is een landschap van graslanden met moerasvegetaties langs de oevers. Het gebied kent daardoor een grote rijkdom aan zowel moerassoorten als weidevogels.

In bijlage 2.3 wordt dieper ingegaan op de bodemeigenschappen van het gebied.

2.3.4 Lucht (stikstofdepositie)

Stikstof is een essentiële voedingsstof voor planten. Door een teveel aan stikstof krijgen planten die daar goed tegen kunnen de overhand. Meer zeldzame en kwetsbare soorten worden door deze algemene snel groeiende soorten verdrongen. Stikstof zorgt ook voor verzuring van de bodem, wat ook een afname van bijzondere soorten tot gevolg heeft. Stikstof is vooral van belang voor planten op het land. Voor water- of oeverplanten is fosfaat hier de beperkende factor.

Stikstof wordt voornamelijk door industrie, landbouw en verkeer in de lucht uitgestoten. Vanuit de lucht slaat de stikstof neer op de bodem (depositie). Slechts een deel van de stikstofbelasting van Natura 2000-gebieden is terug te voeren op uitstoot uit de directe omgeving. De rest wordt 'achtergronddepositie' genoemd.

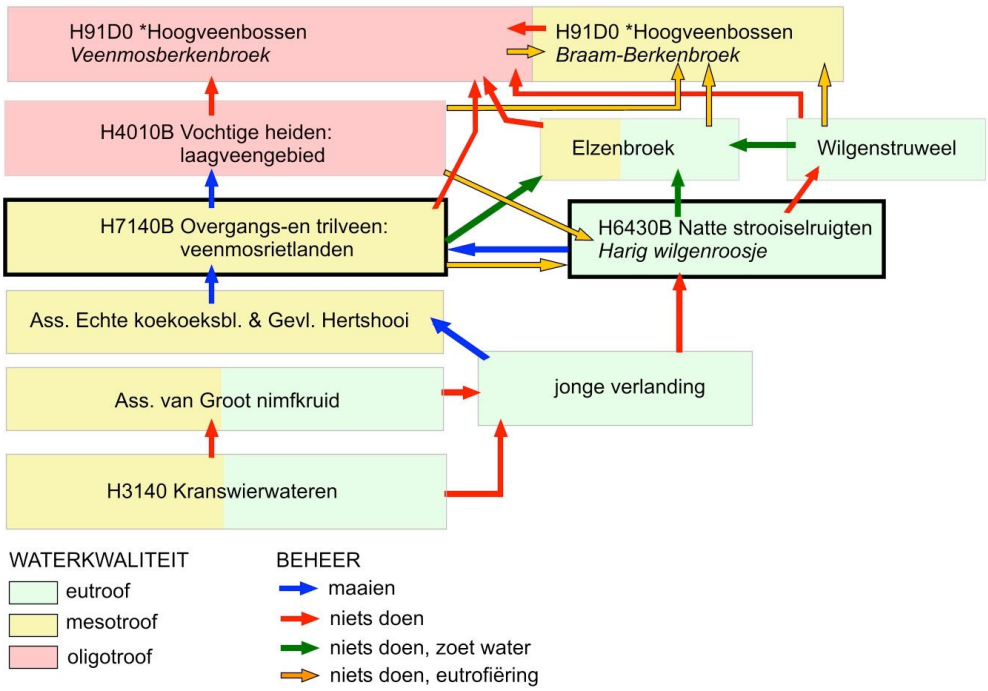
Voor het Habitatrichtlijn-deel van de Eilandspolder, Eilandspolder-Oost, is één habitattype aangewezen dat gevoelig is voor stikstofdepositie: veenmosrietland. Voor veenmosrietland geldt een kritische depositiewaarde (KDW) van 714 mol stikstof/ ha/jaar.
De kritische depositiewaarde is ***'de grens waarboven het risico niet kan worden uitgesloten dat de kwaliteit van het habitattype significant wordt aangetast als gevolg van de verzurende en/of vermestende werking van stikstofdepositie'*** (Van Dobben en Hinsbergen, 2008). Op dit moment wordt voor veenmosrietland de KDW in Eilandspolder ruim overschreden. De stikstofdepositie terugdringen vormt daarom een belangrijke factor bij het realiseren van het Natura 2000-doel voor veenmosrietland in Eilandspolder-Oost.

2.3.5 Ecologische samenhang

De combinatie van moerasnatuur en weidevogelgraslanden zorgt voor de rijke diversiteit aan soorten en de landschappelijke waarden in Eilandspolder. Het gebied is grofweg in te delen in moerasgebieden, weidegebieden en open water. Sommige habitattypen of soorten komen alleen in één van deze gebieden voor. Maar van de meeste soorten bestaat het leefgebied uit een combinatie daarvan. Zowel de moeras-, weide- als watergebieden dienen daarom behouden te worden. De Natura 2000-doelen zorgen daarmee niet alleen voor de bescherming van enkele specifieke Natura 2000-soorten en habitattypen, maar ook voor de bescherming van het waardevolle cultuurlandschap als geheel. Enkele belangrijke factoren worden hieronder toegelicht.

Successie in Laag Holland
In dit beheerplan komt de term successie regelmatig voor. Met successie wordt de opeenvolgende verandering bedoeld die zich van nature in de plantengroei voltrekt, waarbij de ene vegetatie overgaat in de andere.
De moerasnatuur in Eilandspolder is afhankelijk van een successiereeks die begint bij het dichtgroeien van open water (verlanding) en eindigt bij bosvorming. Voor twee stadia in deze successiereeks zijn Natura 2000-doelen vastgesteld: ruigten en zomen (habitattype 6410) en veenmosrietlanden (habitattype 7140B). Om deze stadia in stand te houden is het nodig dat ook de voorafgaande successiestadia in ruimte en tijd vertegenwoordigd zijn. Fig. 2.5 geeft de samenhang weer.

Fig. 2.5 Successiereeks Laag Holland; alleen de dikomrande habitattypen komen in Eilandspolder voor

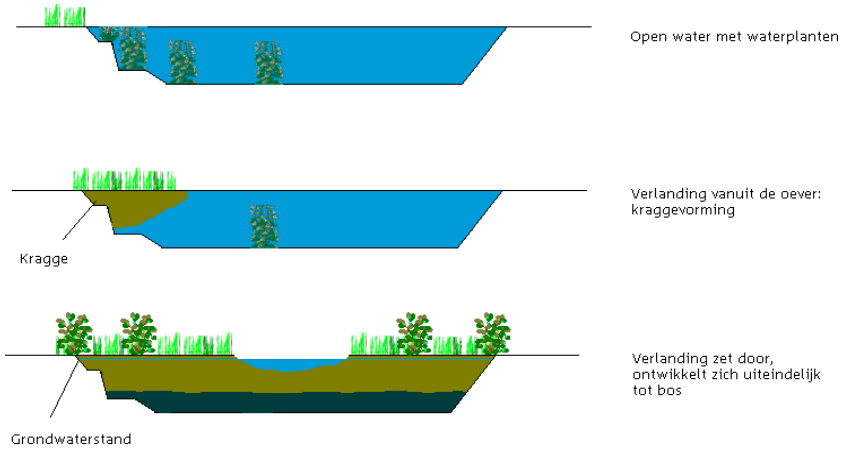

Indien men niets doet ontstaat door successie (bijna) overal in het laagveen uiteindelijk bos.
Door beheer, zoals maaien en afvoeren of begrazen, kan de successie worden tegengegaan of vertraagd, maar niet helemaal worden voorkomen. Om op lange termijn alle stadia van de verlandingsreeks in voldoende mate te behouden, is het daarom nodig steeds opnieuw bij het begin te beginnen: open water. Het 'terug zetten in de tijd' van de successie is in die zin een ecologische voorwaarde voor het behoud van de laagveenmoerassen.

Verlanding: open water groeit dicht

Verlanding is het dichtgroeien van water zodat uiteindelijk nieuw land ontstaat. Karakteristiek voor Laag Holland zijn verlandingen vanuit de oever door Ruwe bies en Kleine lisdodde. Deze soorten treden op als pioniersoort waartussen Riet zich vestigt. Door de productie van organisch materiaal en de invang van slib in deze oevervegetaties ontstaat na enkele jaren een verlandingszone. Aan oevers met een steil talud kan zich ook een drijvende kragge ontwikkelen van uit de oever wortelende (riet)vegetaties (zie fig. 2.6). De ontwikkeling kan via Veenmosrietland verder gaan tot er Vochtige heide of Hoogveenbos is ontstaan.

Fig. 2.6 Verlanding in Laag Holland

Nieuwe verlanding treedt alleen op als de watercondities goed zijn. In te voedselrijk water neemt de algendichtheid toe, waardoor het water troebel en zuurstofloos wordt. Dat remt het ontstaan van nieuwe verlanding. Vooral het te hoge fosfaatgehalte is hier een probleem, zeker sinds het van oorsprong brakke water is verzoet (in brak water kan de combinatie van te veel fosfaat en te veel stikstof de oorzaak zijn van algenbloei).
Nadat nieuwe verlanding heeft plaatsgevonden spelen factoren als waterpeil en een afgestemd beheer een belangrijke rol in het verdere verloop van de successie.

2.4 Beleid, plannen en projecten

2.4.1 Beleid

Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie beschrijft de ambities van de provincie voor de leefomgeving. De hoofdambitie is als volgt geformuleerd: "*De provincie streeft naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een economisch vitale provincie draagt bij aan het welzijn, en een leefbare provincie draagt bij aan economische vitaliteit. We staan voor een gezonde en veilige leefomgeving, goed voor mens, plant en dier, en daarmee ook goed voor het economisch vestigingsklimaat binnen de provincie. Dit evenwicht staat ten dienste van duurzame ontwikkeling: toekomstige generaties moeten ook profiteren van de keuzes die wij maken.*"

De Omgevingsvisie hanteert een aantal ontwikkelprincipes, waarvan met name de volgende van belang zijn voor veenweidegebieden:

- "Versterken van het landschap als onderdeel van het metropolitaan system". Hier wordt onder andere genoemd dat de verdiencapaciteit in de metropool ook moet worden aangewend voor het beheer van het veenweidegebied.
- "De agrifoodsector wordt gefaciliteerd bij de duurzame en economische ontwikkeling". Een van de kritische succesfactoren hierbij is de mogelijkheid voor alternatieve teelten, bijvoorbeeld in de veenweidegebieden.
- "Natuurlijke processen zijn richtinggevend voor inrichting en beheer van nieuwe en bestaande natuurgebieden".
- "Het landgebruik en de waterpeilen worden in balans gebracht met de draagkracht van het veenweidegebied". Dit is nodig om de bodemdaling van veengronden af te remmen.

Dit beheerplan geeft aan welke maatregelen nodig zijn om de Natura 2000-doelen in Eilandspolder te behalen. Het beheerplan draagt daarnaast ook bij aan het volgen van de ontwikkelprincipes uit de Omgevingsvisie.

Bestemmingsplannen

Bestemmingsplannen die het Natura 2000-gebied betreffen mogen niet in strijd zijn met de Wet natuurbescherming. Een bestemmingsplan wordt door middel van een plantoets getoetst aan deze wet. Dit betekent echter niet dat alles binnen het bestemmingsplan vervolgens is toegestaan zonder Wet natuurbescherming-vergunning. Een bestemmingsplan heeft hiervoor vaak onvoldoende detailniveau. De plantoets vervangt de vergunningplicht dus niet. Als de plantoets een passende beoordeling bevat, kan die beoordeling eventueel wel gebruikt worden in een eventuele vergunningenprocedure. Een voorbeeld: volgens een bestemmingsplan mag weliswaar een stal worden gebouwd, maar voor de Wet natuurbescherming is het daarnaast van belang hoe groot de stal is en welk type stal het is. Dit wordt projectgewijs getoetst aan de Wet natuurbescherming.

De Eilandspolder ligt binnen de gemeente Alkmaar. De toegekende bestemmingen en de feitelijke bescherming van het natuurgebied zijn vastgelegd in enkele bestemmingsplannen (zie www.ruimtelijkeplannen.nl of planviewer.nl). Als de Omgevingswet in werking treedt, zullen de bestemmingsplannen vervangen worden door één omgevingsplan.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden in Nederland. Het NNN levert, samen met het Natura 2000-netwerk, een bijdrage aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Nederland. GS zijn verantwoordelijk voor de realisatie van het NNN in de provincie Noord-Holland. Dit doen zij samen met natuurbeherende organisaties, agrariërs, gemeenten en waterschappen. De Nederlandse Natura 2000-gebieden liggen vrijwel geheel binnen het NNN. Het Natura 2000-gebied Eilandspolder maakt geheel deel uit van het NNN (zie bijlage 1.1). Voor elk gebied zijn NNN-doelen geformuleerd in de vorm van beheertypen. De beheertypen van het NNN zijn te vertalen in de habitattypen en leefgebieden voor soorten van Natura 2000. In bijlage 2.1 is een vertaaltabel voor beheertypen en habitattypen opgenomen. De realisatie van het NNN en de daarvoor beschikbare instrumenten en financiële middelen leveren een belangrijke bijdrage aan de bescherming van de Natura 2000-doelen. In de alinea over het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) wordt hier verder op ingegaan.

Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL)
In het kader van het SNL maakt de provincie jaarlijks een Natuurbeheerplan (NBP), waarin staat waar welk soort natuurbeheer wordt gevraagd (beheertypenkaart) of welke ontwikkeling gewenst is (ambitiekaart).
Het SNL kent twee voor Natura 2000 belangrijke uitvoeringsregelingen.
Op grond van de Uitvoeringsregeling Natuur en Landschapsbeheer (SVNL) kunnen agrariërs die landbouwgrond met natuurwaarden beheren en natuurbeheerders daar een vergoeding voor krijgen, conform de beheertypenkaart. Op grond van de Uitvoeringsregeling kwaliteitsimpuls natuur- en landschapsbeheer (SKNL) kan subsidie worden aangevraagd voor functieverandering en voor kwaliteitsverbeteringsmaatregelen conform de ambitiekaart.
In een openstellingsbesluit bepaalt de provincie jaarlijks hoeveel budget voor vergoeding van welk beheer beschikbaar wordt gesteld. Het NBP is afgestemd op het Natura 2000-beheerplan; de beheertypenkaart en de ambitiekaart uit het NBP geven invulling aan de beheermaatregelen die gevraagd worden vanuit de Natura 2000-doelen. Bijlage 1.1 geeft de beheertype- en de ambitiekaart uit het NBP 2016 voor Eilandspolder weer.

Masterplan biodiversiteit

Het Masterplan biodiversiteit richt zich op het herstel en de versterking van de biodiversiteit. Er is geprobeerd om compleet te zijn in alle activiteiten, projecten en programma's die de provincie wil gaan uitvoeren of al uitvoert ter versterking van de biodiversiteit.
Een van de thema's is het versterken van de biodiversiteit in de natuurgebieden. Hierbij is een aantal ambities vastgelegd, waaronder: optimalisatie van het beheer van natuurgebieden, verzachten van de effecten van een hoge recreatiedruk op bijzondere natuurgebieden en het vergroten van het bereiken van de doelen in Natura 2000-gebieden. Bij dit laatste is het bijvoorbeeld van belang dat de waterkwaliteit, waterkwantiteit en bodemkwaliteit verbeteren. Ook het bestrijden van invasieve exoten is nodig.
Het Masterplan besteedt daarnaast aandacht aan monitoring. Het zet in op de optimalisatie van de werkwijze bij de monitoring voor het SNL en Natura 2000.

Soortenbescherming
De Wet natuurbescherming beschermt niet alleen Natura 2000-gebieden, maar in hoofdstuk 3 van de wet zijn ook regels opgenomen voor de bescherming van in het wild levende dier- en plantsoorten. De bescherming van soorten is niet beperkt tot specifieke gebieden en daarom in beginsel overal van toepassing, dus ook in Eilandspolder. In bepaalde gevallen kan een ontheffing worden verleend om van deze bescherming af te wijken. In een dergelijke ontheffing zijn voorschriften opgenomen. Het verlenen van ontheffingen wordt namens Gedeputeerde Staten van Noord-Holland door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (ODNHN) uitgevoerd.

Kaderrichtlijn Water
De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn op basis waarvan de lidstaten ervoor moeten zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in 2027 op orde is. Hiertoe zijn stroomgebiedbeheerplannen opgesteld, waarin per KRW-waterlichaam doelen en maatregelen zijn beschreven. Uitvoering hiervan is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gebiedspartijen. De KRW bevat een register met beschermde gebieden. Hieronder vallen ook de Natura 2000-gebieden. Voor deze gebieden kunnen specifieke, aanvullende maatregelen worden opgenomen in de stroomgebiedbeheerplannen. Voor Eilandspolder zijn met name bepaalde condities nodig voor het duurzaam in stand houden van het veenmosrietland. De overige functies en de aanwezige natuurlijke achtergrondbelasting van nutriënten zorgen voor beperkingen in de mogelijkheden om de ecologische waterkwaliteit significant te verbeteren. De KRW-doelen zijn hierop inmiddels aangepast, dat wil zeggen dat de ambities verlaagd zijn gezien de omstandigheden. Uiteraard moeten de Natura 2000-doelen wel behaald worden.

Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 – 2027 is vastgesteld op 31 januari 2022 door Provinciale Staten van Noord-Holland. In dit programma wordt onder andere uitvoering gegeven aan de Kaderrichtlijn Water. De rol van de provincie betreft vooral de ecologische waterkwaliteit. Zo stelt de provincie, op voorstel van de waterschappen, de ecologische KRW-doelen vast van de regionale oppervlaktewaterlichamen.
Het Regionaal Waterprogramma is in beginsel alleen voor de provincie bindend. Enige uitzonderingen zijn de ecologische KRW-doelen van de oppervlaktewaterlichamen, die bindend zijn voor de waterschappen.

Stiltegebieden
Het gehele Natura 2000-gebied Eilandspolder is aangewezen als stiltegebied. In een stiltegebied is het verboden om

toestellen te gebruiken waardoor de ervaring van natuurlijk geluid wordt verstoord. In stiltegebieden gelden de volgende regels:

- een algemene zorgplicht om de stilte niet te verstoren;
- een richtwaarde van 35 dB(A) LAeq,24h voor het maximaal toelaatbare geluidsniveau op 50 m van de bron (bij een LAeq,24h worden alle geluidniveaus over de periode van een etmaal gemiddeld);
- een verbod voor een aantal geluidproducerende activiteiten. Voor een aantal activiteiten zoals normale agrarische activiteiten, beheer en onderhoud en schadebestrijding geldt een vrijstelling.

De regels voor stiltegebieden zijn opgenomen in de Omgevingsverordening van de provincie Noord-Holland.

2.4.2 Plannen, projecten en onderzoeken

Beheerplan Eilandspolder-West (Landschap Noord-Holland, 2006)
In het beheerplan westelijke Eilandspolder geeft Landschap Noord Holland haar visie op de gewenste ontwikkelingen in het westelijk deel van de Eilandspolder. Tevens worden de doelstellingen voor het terreinbeheer bepaald. Voor dit beheerplan zijn de Natura 2000-doelen als uitgangspunt meegenomen. Het beheerplan Eilandspolder-West ondersteunt het Natura 2000-beheerplan. Het beheerplan omvat de bezittingen van Landschap Noord-Holland.
Dit beheerplan is ongewijzigd verlengd tot 2024.

Beheerplan Schermereiland 2019-2031 (Staatsbosbeheer, 2019)
De Eilandspolder maakt onderdeel uit van de Staatsbosbeheer planeenheid Schermereiland. Voor deze eenheid heeft Staatsbosbeheer een beheerplan opgesteld. Hierin staan ambities, doelen en een maatregelenplanning.
Het landschappelijk streefbeeld voor Schermereiland is een open veenweidegebied.
Ten behoeve van het abiotische herstel streeft Staatsbosbeheer naar een natuurlijk oppervlaktewaterpeilverloop.
Staatsbosbeheer heeft vier biotische hoofddoelstellingen voor de Eilandspolder:

1. Optimaal leefgebied voor een levensvatbare weidevogelpopulatie
2. Foerageer- en rustgebied voor wintergasten
3. Handhaving en ontwikkeling van verlandingsvegetaties
4. Ontwikkeling en handhaving van leefgebied en verbindingszones voor de noordse woelmuis, waterspitsmuis en dwergmuis

Rapport ‘naar een beheerplan voor Eilandspolder-Oost als Natura 2000-gebied’ (Alterra, 2010)
Om een constructieve bijdrage te leveren aan de discussies rond het Natura 2000-beheerplan heeft de Stichting Open Polders aan de Wetenschapswinkel Wageningen UR gevraagd een rapport op te stellen over de belangrijkste zaken waar het beheerplan op zou moeten ingaan, gelet op de soorten en habitattypen waarvoor Eilandspolder-Oost is aangewezen. Het doel van het onderzoek is het ontsluiten van ecologische kennis en ervaring over de te beschermen soorten en habitattypen (de Natura 2000-doelen) en de eisen die zij stellen aan inrichting en beheer van het gebied. Het rapport is als een informatiebron gebruikt voor dit beheerplan en bevat nuttige adviezen voor het beheer op perceelsniveau.

3 UITWERKING NATURA 2000-DOELEN

De Natura 2000-doelen (de 'instandhoudingsdoelstellingen') voor Eilandspolder zijn vastgelegd in het Aanwijzingsbesluit voor Eilandspolder. In Eilandspolder gelden uitsluitend behoudsdoelen en geen uitbreidingsdoel. In dit hoofdstuk worden deze doelen uitgewerkt. Om de doelen te kunnen bereiken, is het in beginsel nodig aan de ecologische vereisten van de habitattypen en leefgebieden van soorten te voldoen.
Deze ecologische vereisten zijn te vertalen in water-, milieu- en ruimtelijke condities en zijn in dit hoofdstuk weergegeven. De vereisten zijn ontleend aan de landelijk opgestelde profieldocumenten, tenzij anders is vermeld.
Als de huidige situatie in dit gebied niet ongunstig is en er geen aanwijzingen zijn- bijvoorbeeld negatieve trendgegevens- dat de situatie zal verslechteren, dan is het niet altijd nodig om aan de algemeen geldende vereisten te voldoen.
Uit de beschrijving van de huidige situatie, en trends, in combinatie met de ecologische vereisten, blijkt of er in de huidige situatie knelpunten zijn die kunnen zorgen dat de doelen niet worden gehaald. Wanneer dit het geval is zijn maatregelen nodig. Deze worden in hoofdstuk 4 uitgewerkt.
De meeste gegevens over het voorkomen van soorten en habitattypen zijn ontleend aan de Natura 2000 Atlas Laag Holland (2016), die Landschap Noord-Holland in opdracht van de provincie heeft samengesteld.

In de evaluatie van het Natura 2000-beheerplan is vaak recentere informatie te vinden over de staat van instandhouding (Van Dijk et al., 2021).

3.1 Kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen

De kernopgaven vormen de grondslag voor de instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en soorten. In tabel 3.1 zijn de kernopgaven voor Eilandspolder weergegeven.
De instandhoudingsdoelstellingen geven per soort of habitattype aan of de huidige situatie behouden dient te blijven, dan wel verbeterd of uitgebreid moet worden. Voor de Eilandspolder gaat het steeds om behoud van de huidige situatie. Alle soorten en habitattypen hebben een eigen H(abitatrichtlijn)- of A (Vogelrichtlijn) code.
De definitie van de kwaliteit van habitattypen vindt plaats volgens een algemeen geldende methode, die gebruik maakt van de aanwezigheid van vegetatietypen en soms ook 'typische soorten' (definitietabel en profieldocumenten, zie www.natura2000.nl).
De instandhoudingsdoelstellingen voor vogels gelden voor het gebied dat is aangewezen op grond van de Vogelrichtlijn (het hele gebied); de overige instandhoudingsdoelstellingen gelden alleen voor het gebied dat is aangewezen op grond van de Habitatrichtlijn, te weten Eilandspolder-Oost (zie fig. 1).

Tabel 3.1 Kernopgaven voor Eilandspolder

Kernopgave	Instandhoudingsdoelstelling
Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Meren en moerassen)	Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels. Herstel van mozaïek van verlandingsstadia en herstel van gradiënt watertypen.
Compleetheid in ruimte en tijd	Alle successiestadia laagveenverlanding in ruimte en tijd vertegenwoordigd: Veenmosrietlanden , in samenstelling met gemeenschappen van open water.
Plas-dras situaties	Plas-dras situaties voor Smienten en Noordse woelmuis.

3.2 Habitattypen

De meest recente gegevens zijn beschikbaar op www.ndvh.nl (Nationale Databank Vegetatie- en habitatkarteringen).

3.2.1 Ruigten en zomen (subtype b, Harig wilgenroosje)

Instandhoudingsdoelstelling

Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Huidige situatie in omvang en kwaliteit

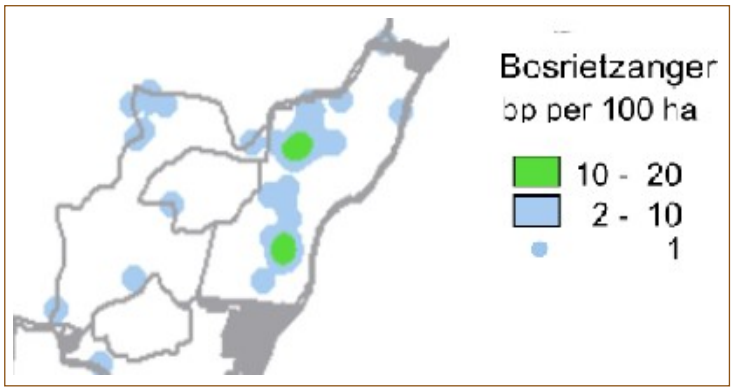
Ruigten en zomen (code H6430B) van goede kwaliteit, met typische brakke soorten als heemst en echt lepelblad, komen niet in de Eilandspolder voor. De moerasmelkdistel, een algemene soort, komt wél regelmatig voor, maar alleen bij het voorkomen van niet-algemene soorten is de kwaliteit als goed te beoordelen. Er zijn maar enkele plekken in de Eilandspolder waar moerasmelkdistel wordt vergezeld door niet-algemene soorten. Deze zijn als goed te bestempelen. Doorgaans ontbreken niet-algemene soorten. Het overgrote deel van de ruigten en zomen kent nu een matige kwaliteit (zie fig. 3.2).

Er komen drie typische soorten voor, in een redelijke verspreiding:

Tabel 3.2 Aanwezige typische soorten ruigten en zomen

Soort	Voorkomen
Moerasmelkdistel	Constante soort in ruigten en zomen
Bosrietzanger	Zie fig. 3.1; in 2021 waren er circa 40 territoria van bosrietzangers (persoonlijke mededeling Platform Zaanse veenweidegebieden)
Dwergmuis	Regelmatig

Fig. 3.1 Verspreiding Bosrietzanger Eilandspolder (Van 't Veer, 2009)

Trend

Zoete soortenarme natte ruigten zoals die in de Eilandspolder voorkomen, staan niet onder druk. De trend, zowel landelijk als in de Eilandspolder, is stabiel.

Ecologische vereisten

In tabel 3.3 staan de vereisten voor dit habitattype, in vergelijking tot de huidige situatie.

Tabel 3.3 Huidige en gewenste situatie voor Ruigten en zomen (zonder brakke soorten)

Kenmerk	Huidige Situatie	Gewenste Situatie
Waterkwaliteit	Voedselrijk	Matig voedselrijk – voedselrijk
Peilbeheer	Strak	Flexibel
Inundaties	Geen	Aantal keer per jaar
pH	8,0-8,4[1]	6-8
Stikstofdepositie	Ca 1280 mol N.ha.jr	< KDW 2.400 mol N.ha.jr

[1] Bron: H. van Dam, N.G. Jaarsma & S. van Dam (2020). Doelen op maat. 4.9 - Systeemanalyses Laag Holland. Herman van Dam, Adviseur Water en Natuur, Amsterdam. Rapport 1308-4-9 / Nico Jaarsma, Aquatische Ecologie & Fotografie, Den Hoorn, Rapport HvD 01-9. 308p.

Knelpunten

Door het strakke peil treden geen overstromingen op. Overstroming speelt een belangrijke rol in de verspreiding van zaden maar ook in de afvoer van vegetatieresten en het open houden van de vegetatie door golfslag. Door overstroming wordt dominantie van ruigtekruiden als grote brandnetel en kleefkruid voorkomen (Van 't Veer et al., 2009). Echter door het bestaande beheer van de ruigten, wordt dominantie van deze ongewenste soorten ook voorkomen. Gelet hierop zijn er voor ruigten en zomen geen knelpunten.

Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd

Ruigten en zomen	Omvang	Ruimte	Tijd	Maatregelen nodig?
Behoud omvang matige kwaliteit	1,22 ha	Fig. 3.2	Doel wordt al gehaald	nee

Fig. 3.2 Voorkomen ruigten en zomen (matige kwaliteit) in Eilandspolder-Oost (Atlas, 2016)

3.2.2 Veenmosrietland

Instandhoudingsdoelstelling

Behoud oppervlakte en behoud kwaliteit.

Huidige situatie in omvang en kwaliteit

Veenmosrietland (code H7140B) is een tijdelijk stadium in de verlandingsreeks en kent daardoor een natuurlijke variatie in oppervlakte en kwaliteit. Op de eerste habitattypekaart was 0,21 ha aan veenmosrietland aanwezig (zie fig. 3.3). Op grond van de vegetatiekenmerken is het te beschouwen als van goede kwaliteit.
Er komen zes typische soorten voor:

Tabel 3.4 Aanwezige typische soorten veenmosrietland (uit: Atlas, 2016 en persoonlijke mededelingen A.J. Rossenaar en Platform Zaanse Veenweidegebieden)

Soort	Voorkomen
Veenmosgrauwkop	onbekend
Kamvaren	toename
Ronde zonnedauw	toename
Heemst	onbekend
Watersnip	onbekend
Broos vuurzwammetje / Veenmosvuurzwammetje	ongeveer 2.000 exemplaren

Trends

Landelijke trend

Veenmosrietland is in ons land in de loop van de twintigste eeuw sterk achteruitgegaan door verzuring, verdroging, eutrofiëring, verbossing en verzoeting. Verbossing treedt spontaan op wanneer het maaibeheer wordt gestaakt. In de periode 1994-2004 is het areaal bos in de laagveengebieden toegenomen en zijn veel perceelskernen van veenmosrietlanden veranderd in de richting van verdere dominantie door zuurminnende plantensoorten.

Lokale trend

In de Eilandspolder-Oost is het kleine oppervlak veenmosrietland vooral het gevolg van niet adequaat beheer: sinds 1999 is veel oppervlak veenmosrietland verdwenen of omgezet in moerasruigten. Hierdoor is het aanwezige oppervlak sterk afgenomen tot kleine plekken met veenmosrietland. Echter vanaf 2009 tot 2022 is met hulp van vrijwilligers veel extra maaibeheer uitgevoerd op kansrijke plekken, waardoor de oppervlakte is toegenomen van 0,21 ha naar 2,2 ha. Ook het afschermen voor vee is hierbij van belang geweest. Het blijkt mogelijk de oppervlakte veenmosrietand door uitgevoerd adequaat beheer aanmerkelijk te vergroten. Er worden nu nog delen gemaaid die zich waarschijnlijk in de nabije toekomst ook in de richting van veenmosrietland ontwikkelen.

Ecologische vereisten

Omdat veenmosrietland een tijdelijk successiestadium is, zullen de bestaande veenmosrietlanden zonder maatregelen uiteindelijk altijd verdwijnen. Voor behoud van het huidige areaal is het daarom noodzakelijk dat op een andere locatie uit nieuwe verlandingen weer veenmosrietlanden ontstaan. Voor behoud van veenmosrietland zijn daarom zowel de ecologische vereisten voor bestaande veenmosrietlanden (***tabel 3.5***) als die voor nieuwe verlanding uit open water (***tabel 3.6***) van belang.

Tabel 3.5 Ecologische vereisten voor bestaande veenmosrietlanden

Factor	Huidige situatie	Gewenste situatie
Zuurgraad	Onbekend	Ondergrond pH 5,5-7,5; bovengrond pH < 4,5 (pH daalt naarmate invloed van regenwater stijgt)
Oppervlaktewaterpeil	Strak peil	Natuurlijke fluctuaties maar geen overstromingen
Vochttoestand	's Winters inunderend – zeer vochtig (5 tot -40 cm maaiveld)	Zeer nat (-5 tot 10 cm – maaiveld)
Stikstofdepositie	961 mol N.ha.jr[2]	KDW 714 mol N.ha.jr
Beheer	Te weinig of onvoldoende op veenmosrietland afgestemd beheer	Voldoende op Veenmosrietland afgestemd beheer

Tabel 3.6 Ecologische vereisten open water voor nieuwe verlandingen in zoete omstandigheden

Factor	Huidige situatie open water*	Benodigd voor nieuwe verlandingen
Ortho-fosfaat	0,15 mg/l (bijlage 2)	Maximaal 0,06 mg/l
Nitraat	0,15-0,9 mg/l (bijlage 2)	Maximaal 0,35 mg/l
Sulfaat	>100 mg/l (bijlage 2)	Maximaal 19 mg /l
Sulfiden	Hoog	Laag
Doorzicht	var. 40-60 cm	Tenminste de helft van de diepte
Zuurgraad	8,0-8,4	pH 6,5-7,5

*Het betreft huidige situatie groot open water; kleine geïsoleerde wateren kunnen afwijken.

Knelpunten

De in ***tabel 3.6*** genoemde waarden zijn ontleend aan het landelijke profieldocument voor veenmosrietland. Van nature zijn er in Laag Holland redelijk voedselrijke omstandigheden. In het Ilperveld is gebleken dat verlanding in Laag Holland ook kan optreden als niet aan de landelijk geformuleerde criteria wordt voldaan, mits de juiste beheer- en inrichtingsmaatregelen worden genomen. De genoemde waarden hoeven hier dus niet per se te worden bereikt.

In de PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017) worden de knelpunten voor het behoud van het veenmosrietland in Eilandspolder-Oost uitgewerkt in relatie tot de te hoge stikstofdepositie. In het kort gaat het om de combinatie van

- Niet optimale waterkwaliteit

[2] (gemiddelde voor 2019, volgens AERIUS Monitor 2021 (versie 2021.0.1))

- Een overschrijding van de KDW voor stikstofdepositie tot na 2030
- Geen adequaat beheer.

De analyse concludeert dat het voorkomen van verdere verslechtering van de kwaliteit en behoud van de omvang mogelijk is, onder de voorwaarde dat het reguliere beheer van veenmosrietland goed wordt uitgevoerd en aanvullend vanaf de eerste beheerplanperiode een combinatie van extra beheer- en inrichtingsmaatregelen wordt uitgevoerd. Er vindt vanaf 2009 adequaat beheer voor veenmosrietland plaats, waardoor de verwachting in de PAS-gebiedsanalyse was dat de oppervlakte verder zou toenemen en de kwaliteit zou verbeteren. Vanwege de veel te hoge fosfaatbelasting, die 'natuurlijke' jonge verlanding bemoeilijkt, is het daarnaast voor een duurzamere instandhouding van het systeem gewenst om er voor te zorgen dat de waterkwaliteit niet verder verslechtert en zo mogelijk op termijn verbetert.

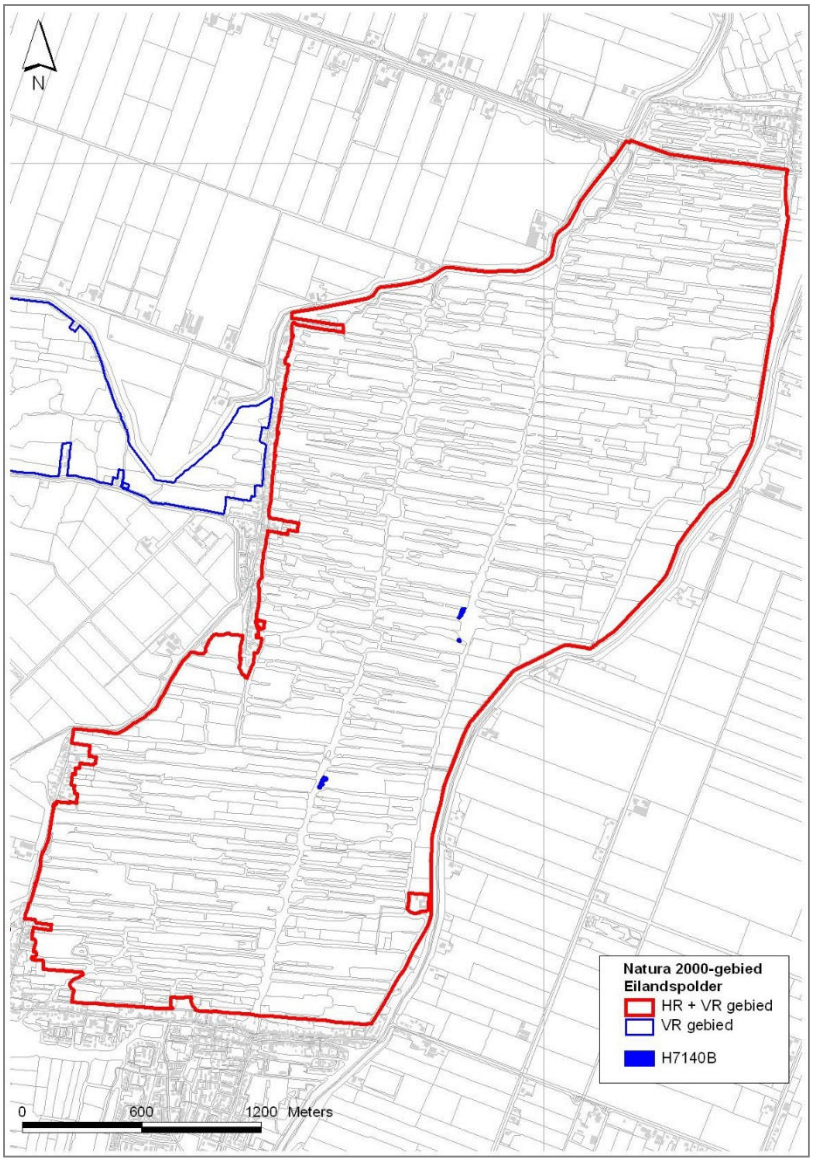
De enorme toename van het aantal ganzen in Laag Holland wordt vaak ook gezien als een knelpunt, vanwege schade door vraat of vertrapping en bemesting. Uit onderzoek in 2012 bleek destijds niet dat ganzen in Eilandspolder bij de toenmalige aantallen een knelpunt vormden voor behoud van het veenmosrietland (Landschap Noord-Holland, 2012).

Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd

Veenmosrietlanden	Omvang	Ruimte	Tijd	Maatregelen nodig?
Behoud omvang matige kwaliteit	0,21 ha	Fig. 3.3 (rode locaties)	doel wordt bereikt als maatregelen worden uitgevoerd	Vanaf 1e BP beheer- en inrichtingsmaatregelen nodig ter voorkoming van verslechtering door te hoge stikstofdepositie en verbetering waterkwaliteit gewenst t.b.v. duurzamer behoud.

In ***fig. 3.3*** staat aangegeven waar zich op dit moment veenmosrietlanden bevinden die behouden moeten worden. De gesignaleerde knelpunten dienen hiertoe opgelost te worden. Hoe dit voor de tweede beheerplanperiode van 6 jaar gebeurt wordt in paragraaf 4.1 uitgewerkt. De beheermaatregelen zullen na de tweede periode weer geëvalueerd worden.

Fig. 3.3 Locaties met veenmosrietland in Eilandspolder-Oost (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017)

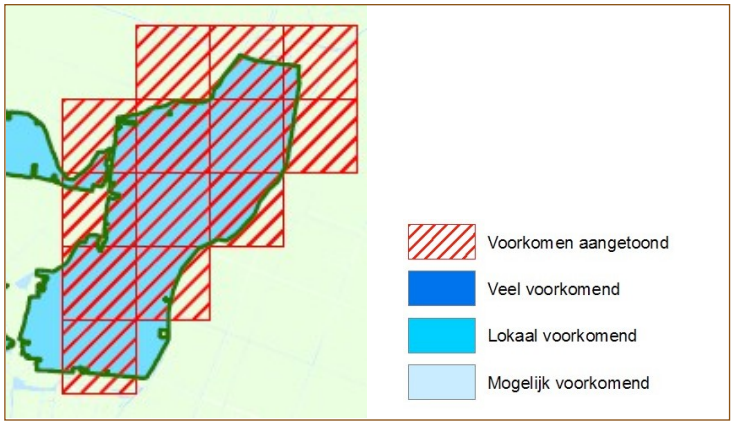
3.3 Leefgebieden van soorten

3.3.1 Bittervoorn

Instandhoudingsdoelstelling
Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied.

Huidige verspreiding en omvang populatie
In de Eilandspolder-Oost komt bittervoorn (code H1134) lokaal voor.

Fig. 3.4 Voorkomen bittervoorn in Eilandspolder-Oost (Atlas, 2016)

Trends
Landelijke trend
De verspreiding van de soort in ons land is niet volledig bekend (zeker in het noorden van het land). Het is zeer waarschijnlijk dat de soort tussen 1945 en 1970 achteruitging in Noord-Holland en Noordwest-Overijssel. Het vermoeden bestaat dat het Nederlandse verspreidingsgebied van de bittervoorn in de loop van de twintigste eeuw met 25% is afgenomen.

Lokale trend
Gedurende de periode 1997-2006 is de bittervoorn in de Eilandspolder lokaal aangetroffen (Landschap Noord-Holland, 2010). In de Eilandspolder-West (niet aangewezen voor deze soort) is de bittervoorn ook in 2009 nog lokaal aangetroffen. Gelet hierop wordt aangenomen dat de bittervoorn ook in het oostelijk deel nog lokaal voorkomt, maar meetgegevens daarover zijn niet beschikbaar.

Ecologische vereisten leefgebied
De bittervoorn wordt aangetroffen in stilstaand of langzaam stromend, helder, relatief ondiep water van sloten, plassen en vijvers met een rijke onderwatervegetatie en een doorgaans niet al te weke bodem. De onderwatervegetatie biedt de jonge vissen een veilige beschutting. In stromend en dieper water kan de vis in de oeverzone worden aangetroffen. Van nature komt de soort voor in overstromingsvlaktes van rivieren, maar in ons land heeft de soort tegenwoordig haar zwaartepunt in de sloten en plassen van het laagveencultuurlandschap. Voor de voortplanting heeft de bittervoorn grote zoetwatermossels nodig waarin de eieren worden gelegd. Versnippering van het leefgebied heeft een negatief effect op de bittervoorn.

Huidige verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied
In het gebied bevinden zich veel kleine watergangen met grillige oevers en gevarieerde oevervegetatie. Mede gezien de verspreiding van de soort wordt de kwaliteit van het leefgebied als lokaal van goede kwaliteit beoordeeld.

Knelpunten
Gelet op de naar verwachting stabiele trend, de spreiding in het voorkomen en de lokale aanwezigheid van goed leefgebied wordt geconcludeerd dat de huidige situatie volstaat voor het halen van de instandhoudingsdoelstelling. Het leefgebied van de bittervoorn is in Eilandspolder niet gevoelig voor stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).
Er zijn voor de soort geen knelpunten te benoemen.

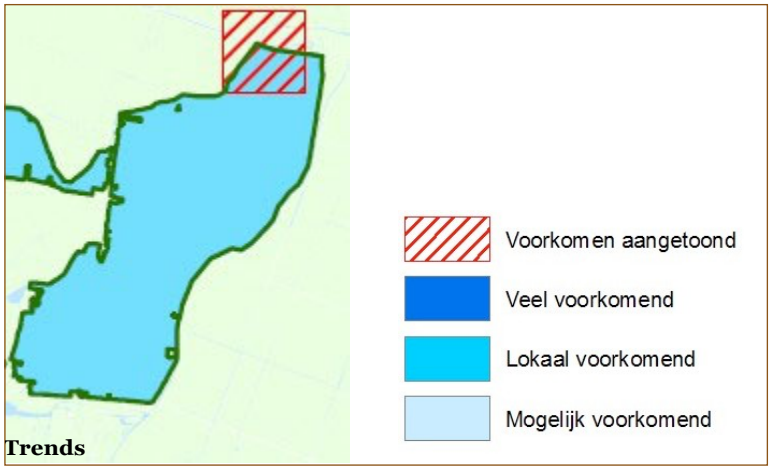
Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd
De huidige situatie dient behouden te blijven. Dit betekent het behoud van de oever- en randzones van de aanwezige plassen, bredere sloten en weteringen.

3.3.2 Kleine modderkruiper

Instandhoudingsdoelstelling
Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied.

Huidige verspreiding en omvang van de populatie
De verspreiding van de kleine modderkruiper (code H1149) is vermoedelijk onderschat, omdat de soort vrij moeilijk te vangen is. In de Eilandspolder-Oost komt de soort lokaal voor.

Fig. 3.5 Voorkomen kleine modderkruiper in Eilandspolder-Oost (Atlas, 2016)

Landelijke trend
De kleine modderkruiper heeft een ruime verspreiding binnen Nederland en is binnen het verspreidingsgebied vrij algemeen. In het veenweidegebied kan men kleine modderkruipers vooral aantreffen in bredere poldersloten. Over eventuele voor- of achteruitgang van aantallen of de verspreiding van kleine modderkruipers is weinig bekend.

Lokale trend
Gedurende de periode van 1997-2006 is de kleine modderkruiper lokaal aangetroffen in de Eilandspolder-Oost (Landschap Noord-Holland, 2010). Nieuwere gegevens ontbreken.

Ecologische vereisten leefgebied
De kleine modderkruiper heeft helder zoet water nodig met waterplanten. Kleine modderkruipers worden aangetroffen in sloten, beken, rivierarmen en meren. Stilstaande en langzaam stromende wateren vormen de ideale biotopen. De kleine modderkruiper is aangepast aan een leven op en in de bodem. Ook is de kleine modderkruiper in staat om gebruik te maken van darmademhaling. Daardoor kunnen deze vissen in zuurstofarme situaties overleven. Vooral de watergangen met een niet te dikke baggerlaag, die regelmatig worden gebaggerd, zijn een kwalitatief goed leefgebied voor de soort.

Huidige verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied
Vooral de watergangen met een niet te dikke baggerlaag, in combinatie met oever- en watervegetatie, zijn een kwalitatief goed leefgebied voor de soort. Deze leefgebieden van goede kwaliteit zijn lokaal in het Natura 2000-gebied aanwezig.

Knelpunten
Gelet op de stabiele trend, de spreiding in het voorkomen en de lokale aanwezigheid van goed leefgebied wordt geconcludeerd dat de huidige situatie volstaat voor het halen van de instandhoudingsdoelstelling. Het leefgebied ondervindt in Eilandspolder geen negatief effect van de te hoge stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017). Er zijn geen knelpunten.

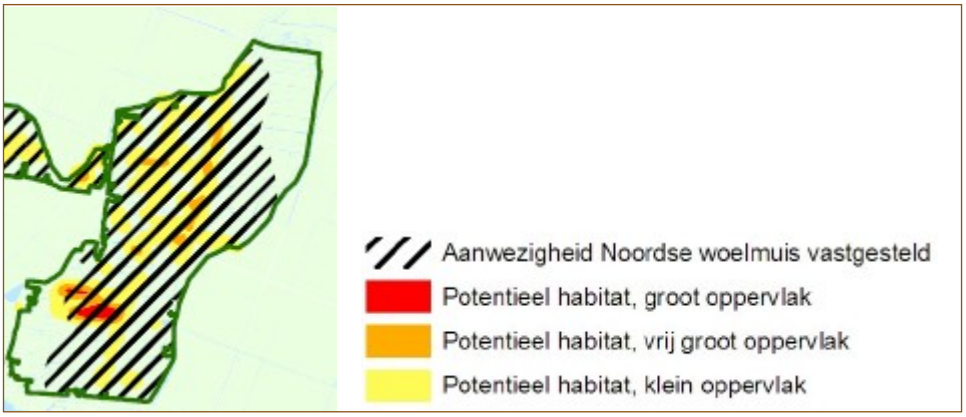
Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd
De huidige situatie dient behouden te blijven. Dit houdt in het behoud van bredere watergangen met oever- en watervegetatie, die regelmatig worden gebaggerd. Aanvullende maatregelen zijn niet nodig.

3.3.3 Noordse woelmuis

Instandhoudingsdoelstelling
Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied.

Huidige verspreiding en omvang van de populatie
Het gebied is van bijzonder belang voor de noordse woelmuis (code H1340), die landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. De soort komt hier in een groot deel van het gebied voor (zie ***fig. 3.6***).

Fig. 3.6 Leefgebied en voorkomen noordse woelmuis (Atlas, 2016)

Trends
Landelijke trend
Voor heel Nederland is een achteruitgang van de noordse woelmuis in de periode 1989-1996 ten opzichte van de periode 1946-1969 op basis van de verspreiding in 5x5 km-hokken vastgesteld op 24 %. Over de periode 1994-2007 lijkt de situatie voor de noordse woelmuispopulatie stabiel, behalve in het Deltagebied, waar een afname is geconstateerd.

Lokale trend
Er zijn van deze soort geen lokale trendgegevens bekend.

Ecologische vereisten leefgebied
De belangrijkste vereiste voor het leefgebied is de combinatie van natte en droge leefgebieden (moeras, veenmosrietland, vochtig weidevogelgrasland) en het ontbreken van de concurrerende soorten aardmuis en veldmuis. Het voorkomen van de noordse woelmuis wordt in Nederland beïnvloed door concurrentie van deze soorten. De veldmuis beperkt zich tot droge grasvegetaties, de aardmuis tot iets verdrogende riet- en ruigtevegetaties. Als deze beide soorten aanwezig zijn, beperkt de noordse woelmuis zich tot de echt natte en incidenteel overstroomde riet- en ruigtevegetaties en graslanden.

In sommige gebieden (de Oude Venen, Nieuwkoopse Plassen en de Biesbosch) handhaaft de noordse woelmuis zich ondanks de nabijheid van de veldmuis en/of de aardmuis. Dit is met name het geval in habitats die regelmatig overstromen of (‘s winters) hoge waterstanden kennen. De noordse woelmuis lijkt goed in staat te overleven in zulke habitats. Als voldoende natte leefgebieden aanwezig zijn, is bedreiging door concurrentie minimaal (La Haye et al., 2008).

Het vergroten van het oppervlak leefgebied en het verbinden van lokale populaties biedt betere garanties voor een duurzame instandhouding van de soort (Van Apeldoorn et al., 2010). Dit blijkt ook uit een onderzoek naar concurrentie bij de noordse woelmuis in het Ilperveld (Van Straaten, 2008). Uit dit onderzoek blijkt voorts dat daar zelfs in een door dammen goed ontsloten gebied geen goede veldmuispopulatie tot ontwikkeling kan komen, zelfs niet in de drogere delen. Vermoedelijk komt dit door de dominerende natte omstandigheden van het onderzoeksgebied en omgeving.

Huidige omvang, spreiding en kwaliteit van het leefgebied
De natte rietlanden, ruigten, veenmosrietlanden en weidevogelgraslanden garanderen een uitstekend leefgebied. In fig.3.6 is dit leefgebied aangegeven. De soort komt ook daarbuiten voor.

Knelpunten
Aardmuis en veldmuis komen in het Natura 2000-gebied sporadisch voor. Ze lijken geen bedreiging voor de noordse woelmuis te zijn, vanwege het zeer natte karakter van het gebied. Toch blijft voorzichtigheid geboden als het gaat om nieuwe ontsluitingen.
Er zijn geen effecten te verwachten van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017). De populatie in de Eilandspolder is echter wel geïsoleerd van andere populaties. Het is wenselijk om verbindingen met populaties in de omgeving aan te leggen.

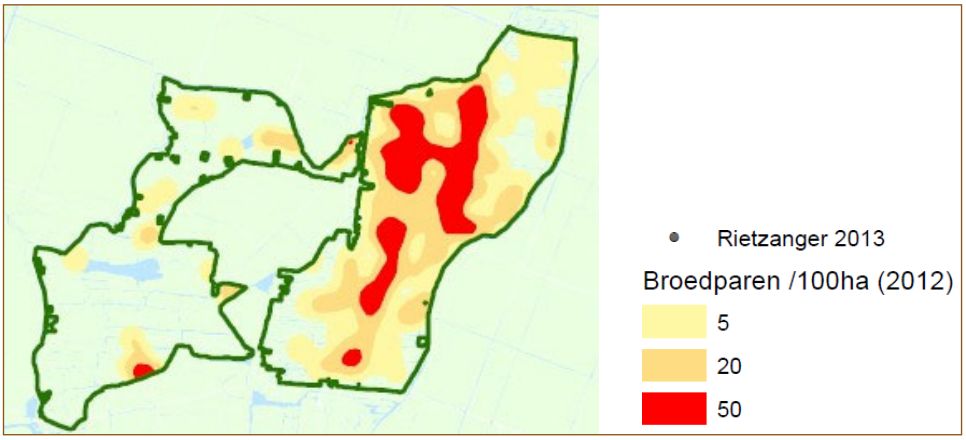
Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd
Het huidige leefgebied dient behouden te blijven. Het is daartoe nodig het huidige natuurbeheer van moeras, veenmosrietland en vochtig weidevogelgrasland niet ingrijpend te wijzigen.
Aanvullende maatregelen zijn niet nodig. In het kader van het NNN worden natte verbindingen aangelegd tussen de Eilandspolder, de Mijzenpolder en het Wormer- en Jisperveld (www.noord-holland.nl). Hierdoor worden drie gebieden met noordse woelmuizen met elkaar verbonden; dit zorgt voor een duurzamer behoud van de populatie in de Eilandspolder.

3.3.4 Rietzanger (broedvogel)

Instandhoudingsdoelstelling
Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor een populatie van 230 paar.

Huidige verspreiding en omvang populatie
Het aantal broedparen van de rietzanger (code A0295) in 2009 was 219; in 2013 was dat 149 (Atlas, 2016). De soort is verspreid over het gebied aanwezig (zie ***fig. 3.7***).

Fig. 3.7 Broeddichtheid rietzanger 2013 (Atlas, 2016)

Trends
Landelijke trend
De Nederlandse populatie van de rietzanger laat sinds 1981 (1981-2003) een matige toename zien. Ook over de periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een matige toename. Door slechte omstandigheden in de overwintergebieden kan een tijdelijke afname in de populatie optreden.

Lokale trend
De soort is sinds 1989 duidelijk in aantal toegenomen, maar na 2009 weer afgenomen. Door slechte omstandigheden in de overwintergebieden kan een tijdelijke afname in de populatie optreden (Landschap Noord-Holland, 2010). De trend wordt als 'stabiel' beoordeeld (Atlas, 2016).

Ecologische vereisten leefgebied
Geschikte broed- en foerageergebieden voor de rietzanger zijn veenmosrietlanden, grote zeggen, vochtige ruigten, hooiland (dotter, koekoeksbloem) en verruigd rietland. De soort kan echter ook broeden in een smalle rietkraag of ruige greppel. De soort broedt en foerageert nauwelijks in waterriet (Alterra, 2003).

Huidige omvang en kwaliteit leefgebied

De kwaliteit van het leefgebied is goed: grote (2- 5 ha) en kleine (50 tot 100 m^2) overjarige rietlanden en zoomvormende ruigten langs meren en brede vaarten, en met riet dichtgegroeide graslanden (Landschap Noord-Holland, 2010). Het voldoet aan de ecologische vereisten voor een populatie van 230 paar.

Knelpunten

Mede gelet op de over een langere periode stabiele trend zijn er nu geen knelpunten. Het leefgebied ondervindt in Eilandspolder geen negatief effect van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).

Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd

De huidige situatie dient behouden te blijven. Dat betekent dat het huidige natuurbeheer van moeras, veenmosrietland en vochtig hooiland niet ingrijpend gewijzigd mag worden. Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig.

3.3.5 Smient (niet broedvogel)

Instandhoudingsdoelstelling

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor 7000 vogels (seizoensgemiddelde). De aanwijzing heeft alleen betrekking op de trekvogels.

Huidige omvang en verspreiding populatie

De smient (code A050) is voornamelijk in de winter in het Natura 2000-gebied aanwezig, Overdag worden foeragerende smienten vooral in de centrale delen van de polders aangetroffen, maar ‘s nachts worden ook percelen dichterbij wegen en bebouwing bezocht (Landschap Noord-Holland, 2010). ***Fig. 3.8*** geeft de verspreiding in 2011/2012 weer. Het seizoensgemiddelde bedroeg in 2012/2013 4793 vogels.

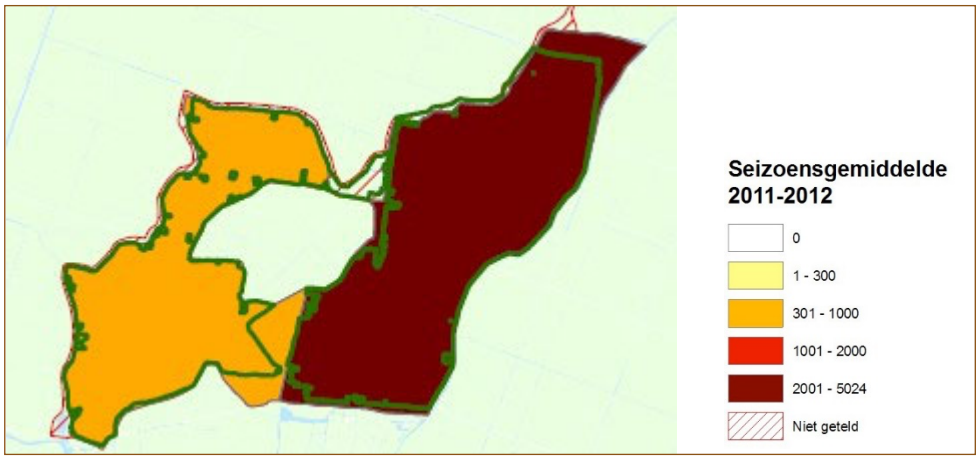
Trends

Zowel landelijk als lokaal is de soort in de jaren tachtig toegenomen, sinds midden jaren negentig weer iets afgenomen. In dit gebied is de soort in het seizoen 2009/2010 zelfs gehalveerd, maar daarna weer toegenomen. Onderstaand zijn de seizoensgemiddelden in het Natura 2000-gebied weergegeven. De trend wordt als ‘stabiel’ beoordeeld.

Tabel 3.6. seizoensgemiddelden smient 2004-2013 (Atlas, 2016)

Smient	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13
Seizoensgemiddelde	5317	5939	5140	5877	5173	2690	3777	5672	4793

Fig. 3.8 seizoensgemiddelde smient (Atlas, 2016)

Ecologische vereisten leefgebied

De smient is voornamelijk in de winter aanwezig. Smienten gebruiken de graslanden als foerageergebied en het open water om te rusten.

Smienten zijn planteneters die op een grote verscheidenheid aan planten, zaden en wortels kunnen foerageren. De smient heeft een voorkeur voor eiwitrijke en goed verteerbare grassoorten (of jonge scheuten), die hij graag zoekt op vochtige of deels geïnundeerde graslanden (in verband met frequente drinkvluchten).

Smienten zijn gevoelig voor verstoring door recreatie. De mate van verstoring beïnvloedt de keuze van de dagrust-plaatsen, maar omdat de soort in het binnenland voornamelijk 's nachts foerageert, hoeft dit niet automatisch tot verlies van voedselgebied te leiden. Extensivering van graslandbeheer en/of betere drainering van natte graslanden werken negatief door in de draagkracht van een gebied. De soort is gevoelig voor eventuele barrières zoals windmolenparken en hoogspanningsleidingen, bij pendelbewegingen tussen voedselterrein en slaapplaats.

Huidige omvang en kwaliteit leefgebied
De open waterrijke vochtige weidevogelgraslanden zijn kwalitatief goede leefgebieden van de smient. De huidige situatie voldoet aan de ecologische vereisten voor 7000 vogels.

Knelpunten
De seizoensgemiddelden liggen onder het instandhoudingsdoel; de oorzaak hiervan is niet de oppervlakte of kwaliteit van het leefgebied in het Natura 2000-gebied. Ook buiten het Natura 2000-gebied is veel geschikt leefgebied voor de smient aanwezig, waardoor veel smienten ook buiten het Natura 2000-gebied foerageren en rusten en daarmee een afname binnen het Natura 2000-gebied veroorzaken. In de huidige situatie is voldoende geschikt leefgebied aanwezig. Het leefgebied ondervindt in Eilandspolder geen negatief effect van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).

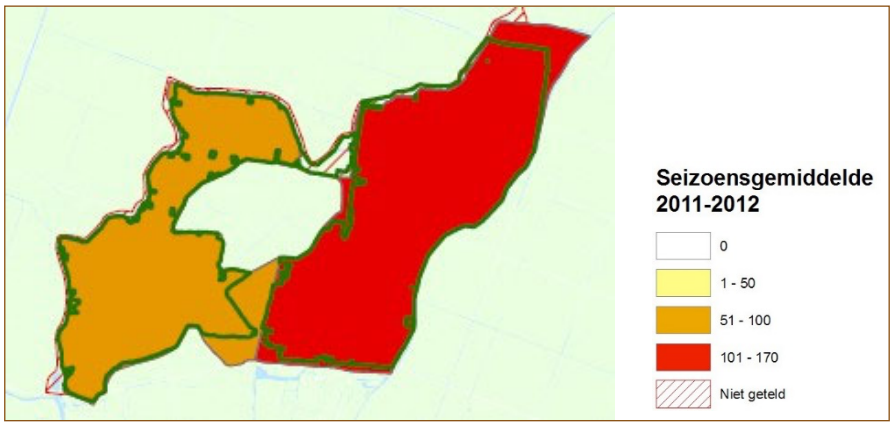
Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd
De huidige situatie dient behouden te blijven. Dat betekent dat het huidige beheer van het vochtige weidevogelgrasland niet ingrijpend gewijzigd dient te worden. Aanvullende maatregelen zijn niet nodig.

3.3.6 Meerkoet (niet broedvogel)

Instandhoudingsdoelstelling
Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor 480 vogels (seizoensgemiddelde).
Voor deze soort is het Natura 2000-gebied alleen aangewezen als overwinteringsgebied en rustplaats in de trekperiode.

Huidige situatie in omvang en spreiding van de populatie
De meerkoet (code A125) is jaarrond verspreid over het gebied aan te treffen en broedt ook in het gebied. De meeste vogels komen voor in Eilandspolder-Oost (***fig. 3.9***).
Het seizoensgemiddelde ligt al jaren (ver) onder de 480 vogels.

Fig. 3.9 seizoensgemiddelde meerkoet 2011-2012 (Atlas, 2016)

Trends
Landelijk is de trend stabiel maar binnen het Natura 2000-gebied vertoont het aantalsverloop een fluctuerende, maar sinds 2004 dalende trend. Onderstaand zijn de seizoensgemiddelden in het Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 3.7 seizoensgemiddelden meerkoet 2004-2013 (Atlas, 2016)

Meerkoet	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13
Seizoensgemiddelde	403	287	278	196	267	152	130	175	136

Ecologische vereisten leefgebied
De meerkoet is niet kritisch wat betreft voedselkeuze en foerageergedrag, waardoor de soort zich aan verschillende omstandigheden kan aanpassen. Schelpdieren en plantaardig materiaal behoren tot de voedselkeuze, wat wordt gevonden in het water, aan de oevers en op akker- en grasland. Bij strenge vorst verplaatsen de groepen meer naar het zuidelijk deel van Nederland. De meerkoet is meestal niet schuw, tenzij hij in grote concentraties voorkomt. Het gaat dan om groepen die op ondergedoken waterplanten foerageren of die ruien.

Huidige omvang en kwaliteit leefgebied
Door de combinatie van open water, moeras en vochtig weidevogelgrasland, is het gehele Natura 2000-gebied een uitstekend leefgebied voor de meerkoet. De huidige situatie voldoet aan de ecologische vereisten van een leefgebied voor 480 meerkoeten.

Knelpunten
De recente afname in het Natura 2000-gebied houdt hoogstwaarschijnlijk geen verband met het leefgebied. Doordat de soort zeer flexibel is qua leefgebied en voedsel en bovendien niet schuw is van karakter, is de meerkoet minder gebonden aan natuurgebieden dan andere soorten. Ook buiten het Natura 2000-gebied is geschikt leefgebied aanwezig, wat tot een afname in het Natura 2000-gebied kan leiden. Het leefgebied ondervindt geen effect van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).

Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd
De huidige situatie dient behouden te blijven. Dat houdt in dat het huidige natuurbeheer van vooral het vochtige weidevogelgrasland niet ingrijpend gewijzigd dient te worden. Aanvullende maatregelen zijn niet nodig.

3.3.7 Grutto (niet-broedvogel)

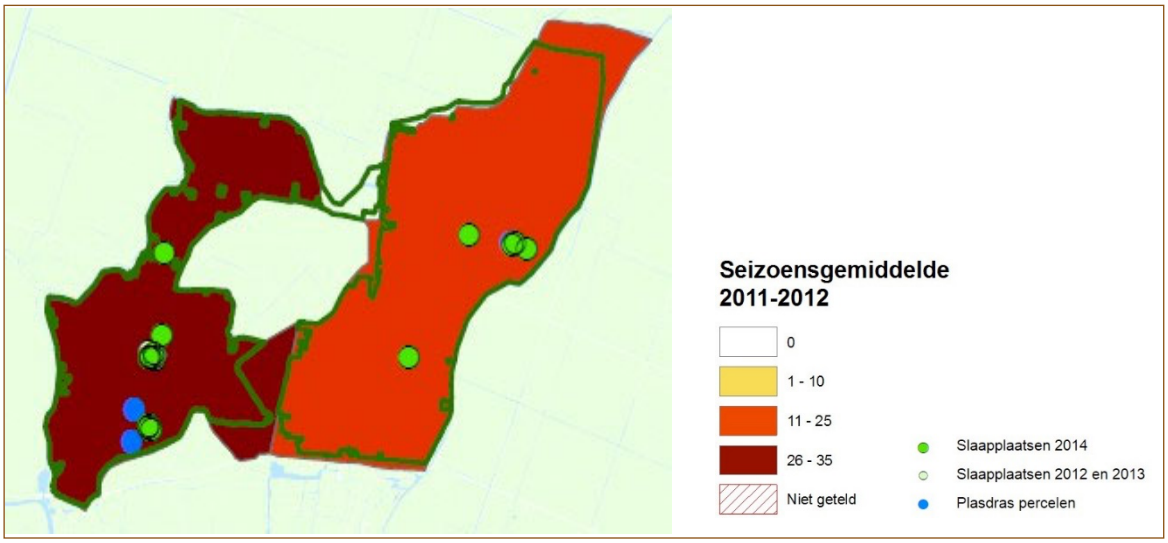
Instandhoudingsdoelstelling
Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor 170 vogels (seizoensmaximum). Eilandspolder is alleen voor de doortrekkende grutto's aangewezen. De aanwijzing heeft dus geen betrekking op de broedende vogels.

Huidige omvang en verspreiding populatie
De grutto (code A156) is in de broed- en trekperiode in het Natura 2000-gebied aanwezig. Voor de doortrekkende grutto heeft het gebied een functie als slaapplaats en foerageergebied. In fig. 3.10 zijn de meest recente verspreidingsgegevens van slaapplaatsen en het seizoensgemiddelde voor de doortrekkende grutto weergegeven.

Trends
Landelijke trendgegevens van de (niet-broedende) grutto zijn niet bekend.
In het seizoen 2009/2010 was het lokale seizoensmaximum 540, in 2010/2011 902; in 2011/2012 676 en in 2012/2013 was dit 728. Dit geeft een positieve trend aan.

Ecologische vereisten leefgebied
Goede foerageergebieden bestaan uit vochtig weidevogelgrasland. De kritische factoren zijn:
- Open landschap
- Rust
- Bereikbaarheid bodemfauna
- Aaneengesloten gebieden
- Plas-dras situaties verspreid over het gebied (1 tot 2 % van oppervlakte)

Fig. 3.10 Seizoensgemiddelde grutto 2011-2012 en slaapplaatsen/plasdraspercelen 2012-2014 (Atlas, 2016)

Huidige omvang en kwaliteit leefgebied

De plas-dras-percelen en de vochtige weidevogelgraslanden in Eilandspolder zijn uitstekend leefgebied voor de (door) trekkende grutto. De huidige situatie voldoet aan de ecologische vereisten voor 170 vogels.

Knelpunten

In de huidige situatie zijn er geen knelpunten voor het behoud van het leefgebied van de doortrekkende grutto. .Het leefgebied ondervindt geen effect van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).

Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang, ruimte en tijd

De plas-dras percelen en de open (vochtige) graslanden dienen behouden te blijven. Aanvullende maatregelen zijn niet nodig.

3.3.8 Goudplevier (niet-broedvogel)

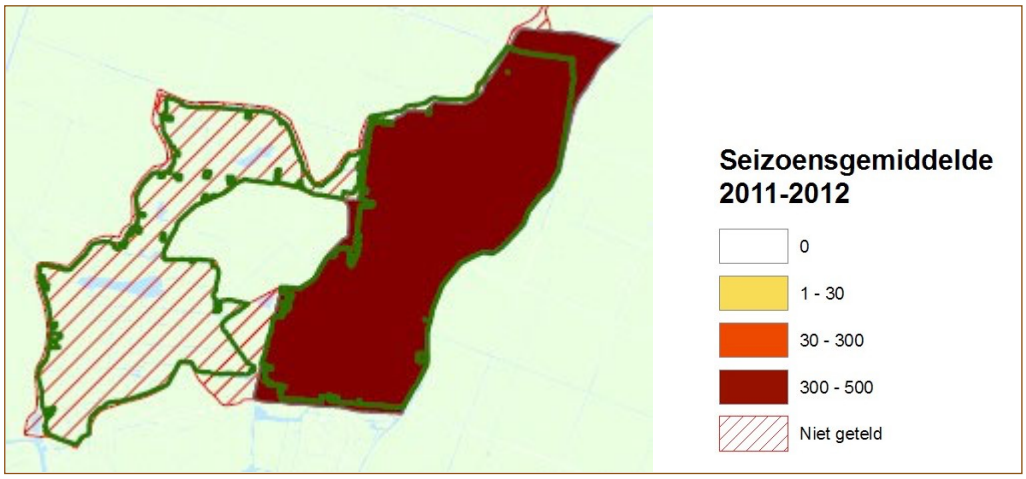
Instandhoudingsdoelstelling

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor 150 vogels.

Huidige omvang en verspreiding populatie

De goudplevier (code A140) is in de winter- en trekperiode in het Natura 2000-gebied aanwezig. Het seizoensgemiddelde in 2012/2013 betrof 421. Ze foerageren verspreid over het gebied. De soort komt echter veel vaker voor buiten de Eilandspolder; de aangrenzende Mijzenpolder trekt veel goudplevieren aan. In deze polder waren daar in februari 2008 bijna 9000 goudplevieren aanwezig.

Fig.3.11 seizoensgemiddelde goudplevier 2011-2012 (Atlas, 2016)

Trends

Landelijke trend

Tellingen in de gebieden van het zogenoemde 'Watervogelmeetnet' vertonen een matige toename van de goudplevier sinds 1981 (1981-2003) en ook een matige toename in de meest recente telperiode (1995-2003). Aantallen van de goudplevieren fluctueren met het winterweer. De winter van 2008/2009 kende zeer lage aantallen goudplevieren in Nederland, door de relatief koude winter in Nederland en vooral ten oosten daarvan. Eenmaal door kou verdreven komen goudplevieren niet zo snel terug (Sovon, 2011).

Omdat de goudplevier veel in agrarische gebieden voorkomt, zijn deze tellingen niet representatief. Waarschijnlijk is de populatie van de goudplevier landelijk gezien eerder stabiel dan toenemend.

Lokale trend

Onderstaand zijn de seizoensgemiddelden in het Natura 2000-gebied weergegeven (Atlas, 2016). In 2009/2010 is een sterke daling opgetreden, daarna een sterke stijging.

Tabel 3.8. Seizoensgemiddelden goudplevier (Atlas, 2016)

Goudplevier	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12
Seizoensgemiddelde	--	--	44	25	24	5	58	421

Ecologische vereisten leefgebieden

De goudplevier houdt zich in ons land voornamelijk op in open agrarisch landschap en in het inter-getijdengebied. In het agrarische landschap bestaat zijn voedselbiotoop vooral uit graslanden met korte grazige vegetatie. Goudplevieren vertonen daarbij voorkeur voor oude graslanden op kleigronden en op klei-op-veen. De goudplevier voedt zich met bodemfauna, in het binnenland hoofdzakelijk met regenwormen, daarnaast eet hij ook larven van langpootmuggen (emelten) en kevertjes. Plaatselijk zoeken goudplevieren ook voedsel op stoppelvelden en akkers met oogstresten of op braakliggende akkers, vooral na regenval en meestal indien grasland in de buurt ligt. In de Eilandspolder rust de goudplevier op plas-dras percelen.

Goudplevieren zijn vrij gevoelig voor verstoring en groepen blijven na verstoring langdurig rondvliegen. De soort is ook gevoelig voor verdichting van het landschap door bebouwing en beplantingen.

Huidige omvang en kwaliteit leefgebied

De meest geschikte leefgebieden voor de goudplevier liggen in de agrarische gebieden buiten het Natura 2000-gebied. De Eilandspolder is dankzij de aanwezigheid van oud grasland (met kort gras) en plas-draspercelen desalniettemin geschikt leefgebied voor de goudplevier.

Knelpunten

Het leefgebied ondervindt geen effect van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).

Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd

Aangezien de goudplevier voornamelijk voorkomt in gebieden buiten Natura 2000 en de aantallen sterk fluctueren met het winterweer, is er geen aanleiding om in de Eilandspolder maatregelen te nemen. Door het huidige natuurbeheer van het (vochtig)weidevogelgrasland te continueren wordt geschikt leefgebied voor de goudplevier in stand gehouden. Wel is het noodzakelijk om voldoende oude grasland (met kort gras) in de Eilandspolder te behouden.

Voor Natura 2000-gebieden gold sinds 2015 op grond van het Gemeenschappelijk LandbouwBeleid (GLB) een ploeg- en omzetverbod voor blijvend grasland. Vanaf 2023 is het GLB gewijzigd en mag ecologisch kwetsbaar blijvend grasland dat ligt binnen de Natura 2000-gebieden in het kader van de Habitatrichtlijn niet worden geploegd dan wel omgezet. Voor grasland dat ligt binnen Natura 2000-gebied op grond van de Vogelrichtlijn bepalen de regels van het beheerplan of er geploegd mag worden. Voor het Vogelrichtlijndeel van Eilandspolder, het westelijke deel, blijft ook daar een scheurverbod van kracht. Zowel voor de kievit als voor de goudplevier is oud grasland een noodzaak. Ook is een goede kwaliteit van het bodemleven voor een aantal vogelsoorten een voorwaarde voor hun voortbestaan.

3.3.9 Kievit (niet-broedvogel)

Instandhoudingsdoelstelling

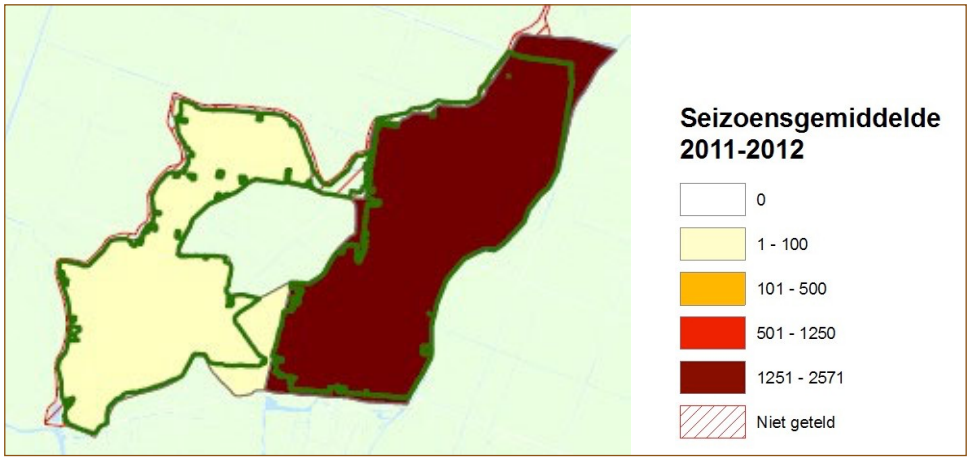
Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor 1200 vogels. De aanwijzing geldt alleen voor trekvogels, niet voor

broedvogels.

Huidige omvang en verspreiding populatie

De kievit (code A142) is jaarrond verspreid in het gebied aan te treffen. In het seizoen 2012/2013 was het seizoensgemiddelde 1394, in het volgende seizoen nog maar 275. De soort gebruikt dezelfde slaapplaatsen als de grutto (zie ***fig. 3.10***) en broedt ook in het gebied. De kievit foerageert verspreid over het gebied.

Fig. 3.12 seizoensgemiddelde Kievit 2011-2012 (Atlas, 2016)

Trends

Landelijk is de trend stabiel. Binnen het Natura 2000-gebied is de trend sterk fluctuerend. Onderstaand zijn de seizoensgemiddelden in het Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 3.9. Seizoensgemiddelden kievit 2004-2013 (Atlas, 2016)

Kievit	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13
Seizoensgemiddelde	196	82	86	67	67	16	28	30	33

Ecologische vereisten leefgebied

De kievit verblijft vooral in (vochtig) weidevogelgrasland. De soort foerageert in agrarisch gebied zowel op graslanden als op akkers. Bij graslanden bestaat een voorkeur voor kort gras, dus voor beweid of regelmatig gemaaid grasland. Rusten doen groepen kieviten vaak op structuurrijke terreinen, zoals omgeploegde akkers of oude weilanden, of op open, nat vlak terrein zoals drooggevallen slikvlakten en ondiep water. Buiten de broedtijd is het activiteitsritme van de kievit afhankelijk van de maancyclus. Bij volle maan foerageert de kievit vooral 's nachts; bij nieuwe maan foerageert hij ook veel overdag.

Huidige omvang en kwaliteit leefgebied

De meest geschikte leefgebieden voor de kievit liggen in de agrarische gebieden buiten de Natura 2000-gebieden. De Eilandspolder is dankzij de aanwezigheid van oud grasland (met kort gras) en plas-draspercelen desalniettemin geschikt leefgebied voor de (door)trekkende kievit.

Knelpunten leefgebied

De aantallen van de kievit liggen onder de instandhoudingsdoelstelling. Dat komt waarschijnlijk omdat buiten het Natura 2000-gebied gebieden liggen die veel kieviten aantrekken, wat tot een afname in het Natura 2000-gebied leidt. Zo waren in de Mijzenpolder in de winter van 2008/2009 11000 pleisterende kieviten aanwezig. Bovendien trekt de kievit, net als de goudplevier, bij vorst uit Nederland weg (Sovon, 2011).

De wisselende, soms lage, aantallen kieviten in de Eilandspolder zijn niet te wijten aan het leefgebied in de polder. Het is wel belangrijk om voldoende oude graslanden (met kort gras) in de Eilandspolder te behouden. Het leefgebied ondervindt geen effect van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).

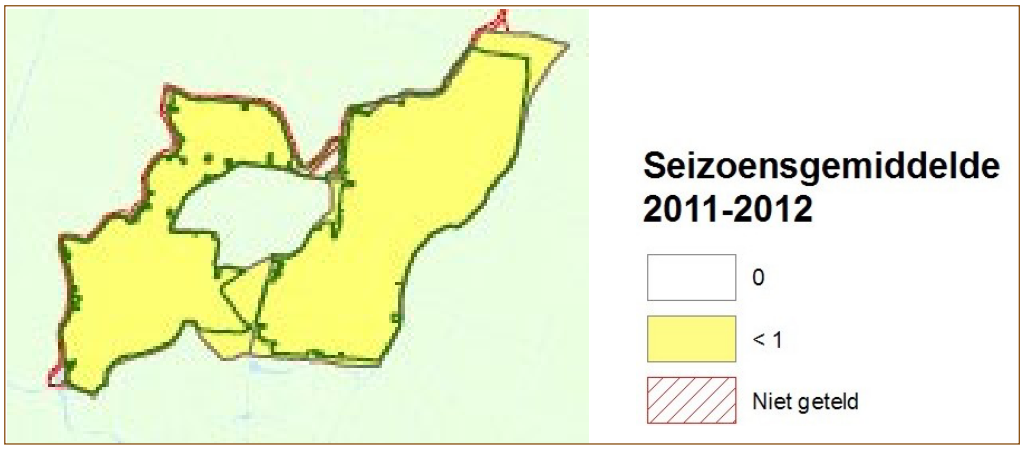
Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd
Aangezien de kievit voornamelijk voorkomt in gebieden buiten de Eilandspolder en de aantallen sterk fluctueren met het winterweer, is er geen aanleiding om in de Eilandspolder maatregelen te nemen om de plaatselijk geconstateerde achteruitgang van de kievit tegen te gaan. Door het huidige beheer van het (vochtig)weidevogelgrasland uit te voeren wordt geschikt leefgebied voor de kievit in stand gehouden. Wel is het noodzakelijk om voldoende oud grasland (met kort gras) in de Eilandspolder te behouden. Zie paragraaf 3.3.8 voor het voortbestaan van het scheurverbod voor de gehele Eilandspolder.

3.3.10 Lepelaar (niet-broedvogel)

Instandhoudingsdoelstelling
Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor 2 vogels.

Huidige omvang en verspreiding populatie
Ten tijde van aanwijzing van de Eilandspolder voor de Vogelrichtlijn (24 maart 2000) had de lepelaar (code A034) in de zomermaanden een rustplaats in de Eilandspolder-Oost; foeragerende exemplaren kwamen verspreid over het gehele gebied voor. Doordat het voorkomen van de lepelaar zich naar het noorden van de provincie heeft verplaatst, wordt de Eilandspolder niet meer als rustplaats gebruikt. De Eilandspolder wordt nog wel elk jaar door enkele lepelaars als foerageergebied gebruikt.

Fig. 3.13 seizoensgemiddelde lepelaar 2011-2012 (Atlas,2016)

Trends
Landelijke trend
De lepelaar kent landelijk een positieve trend. De soort is in aantal toegenomen doordat het voorkomen van de lepelaar zich naar het noorden van de provincie heeft verplaatst. Recentelijk zijn nieuwe kolonies ontstaan dichter bij de Eilandspolder, zoals bij Haarlem en Andijk.

Lokale trend
De aantallen zijn wisselend maar elk jaar foerageren enkele lepelaars in het gebied. Onderstaand zijn de seizoensgemiddelden in het Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 3.10 seizoensgemiddelden lepelaar 2004-2013 (Atlas, 2016)

Lepelaar	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13
Seizoensgemiddelde	1	1	0	3	3	3	2	1	1

Ecologische vereisten leefgebied
De voedselbiotoop bestaat uit zoete en zoute waterpartijen met veel ondiep (10-30 cm), helder en visrijk water. Bij voorkeur in moerasgebieden of in geulen en plassen op droogvallende platen in inter-getijdengebied. De lepelaars zoeken hun voedsel ook veel op natte graslanden en in sloten in het boerenland. In de nazomer concentreren de

lepelaars zich in gebieden met een gunstig voedselaanbod en veilige rustplaatsen zoals in de grotere 'wetlands', Lauwersmeer, Friese IJsselmeerkust, Oostvaardersplassen en Deltagebied. Ook concentreren ze zich in grote ondiepe plassen en merengebieden, vooral in natuurterreinen. Op deze pleisterplaatsen brengen Lepelaars een deel van de rui door en bouwen ze reserves op voor de trek naar de Afrikaanse winterkwartieren. Geschikte voedselgebieden zijn gebieden met een vaste bodem, een matig dichte begroeiing en een hoge dichtheid aan prooidieren. Rustplaatsen en voedselgebieden van de niet-broedende lepelaars liggen meestal op korte afstand in hetzelfde gebied. Lepelaars zoeken zowel overdag als 's nachts naar voedsel en volgen in het inter-getijdengebied het getijdenritme.

Huidige omvang en kwaliteit leefgebied

Gelet op het relatief lage instandhoudingsdoel (2 lepelaars) bieden de sloten in het Natura 2000-gebied voldoende kwalitatief goed foerageergebied voor lepelaars.

Knelpunten leefgebied

Er zijn voor deze soort geen knelpunten. Het leefgebied ondervindt geen effect van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).

Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd

De huidige situatie dient behouden te blijven. Aanvullende maatregelen zijn niet nodig.

3.3.11 Wintertaling

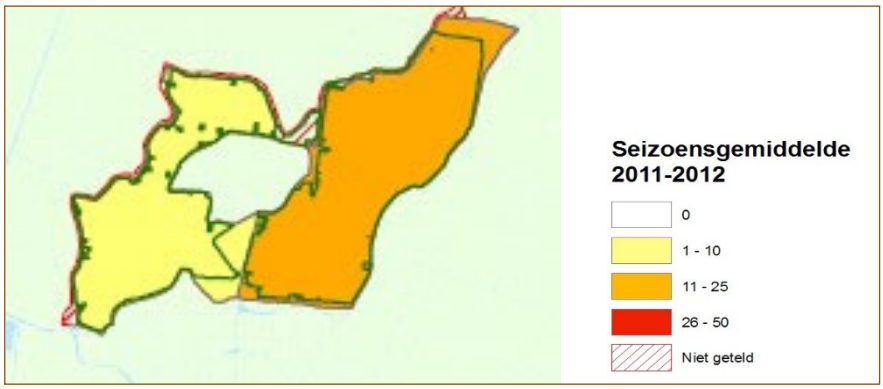
Instandhoudingsdoelstelling

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor 130 vogels. Voor deze soort is het Natura 2000-gebied alleen aangewezen als overwinteringsgebied en rustplaats in de trekperiode.

Huidige omvang en verspreiding populatie

De wintertaling (code A052) is jaarrond verspreid in het gebied aan te treffen en broedt ook in het gebied.
De wintertaling wordt vooral aangetroffen op natte en ondergelopen (grasland-)percelen. In 2011-2012 lag het seizoensgemiddelde op 30 vogels; in 2012-2013 op 33 vogels.

Fig.3.14 seizoensgemiddelde 2011-2012 wintertaling (Atlas, 2016)

Trends

Landelijke trend

De trend van de wintertaling is vrij grillig. Wat opvalt is een sterke toename in alle gebieden van 1997/98 tot 2002/03. Het grillige patroon in de trends wordt veroorzaakt door een aantal factoren. Ten eerste is er een effect van twee strenge winters halverwege de jaren negentig, gevolgd door een aantal zachte winters waarin de aantallen weer toenamen. Ook natuurontwikkeling en het voorkomen van pioniervegetaties met een rijke zadenoogst hebben een groot effect op het voorkomen van deze soort (Sovon, 2011).

Lokale trend

De aantallen in het Natura 2000-gebied fluctueren met de landelijke trend, met de laatste jaren een negatief verloop. De redenen van deze afname zijn raadselachtig (Sovon, 2011), maar lijken buiten het Natura 2000-gebied te liggen. Onderstaand zijn de seizoensgemiddelden in het Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 3.11 seizoensgemiddelden wintertaling 2004-2013 (Atlas, 2016)

Wintertaling	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13
Seizoensgemiddelde	196	82	86	67	67	16	28	30	33

Ecologische vereisten leefgebied

Het leefgebied van de wintertaling beslaat zowel zoete als zoute wateren. Belangrijke voorwaarde is dynamiek in de overgang van water naar land, bijvoorbeeld door getij in slikken, kwelders en schorren. Of dynamiek door inundatie in uiterwaarden, door wisselingen in waterpeilen in rivieren en moerasgebieden of hevige regenval. Deze voorkeur hangt enerzijds samen met het foerageergedrag: het filteren van slikkig sediment en van ondiep water. Anderzijds is de soort ook afhankelijk van de vegetatie van dynamische pioniermilieus.

Huidige omvang en kwaliteit leefgebied

De vochtige weidevogelgraslanden en plas-dras percelen bieden kwalitatief goed rust- en foerageergebied voor de wintertaling. Het foerageergebied is matig van kwaliteit voor wat betreft pioniervegetaties.

Knelpunten

Het is niet waarschijnlijk dat factoren binnen de Natura 2000-gebieden verantwoordelijk zijn voor de negatieve trend van de wintertaling. Het leefgebied ondervindt geen effect van de huidige stikstofdepositie (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017).

Uitwerking instandhoudingsdoelstelling in omvang en ruimte en tijd

Aanvullende maatregelen zijn niet nodig.

4 MAATREGELEN

In hoofdstuk 3 is geconstateerd dat voor álle Natura 2000-doelen de continue uitvoering van het juiste reguliere natuurbeheer van groot belang is. Onder die voorwaarde zijn alleen voor het behoud van het veenmosrietland aanvullende maatregelen nodig, voornamelijk vanwege de te hoge stikstofbelasting van het gebied.
De maatregelen die in de komende zes jaar (looptijd van dit beheerplan) moeten worden genomen, worden concreet uitgewerkt. In hoofdstuk 9 staat een overzicht van kosten en financiering.

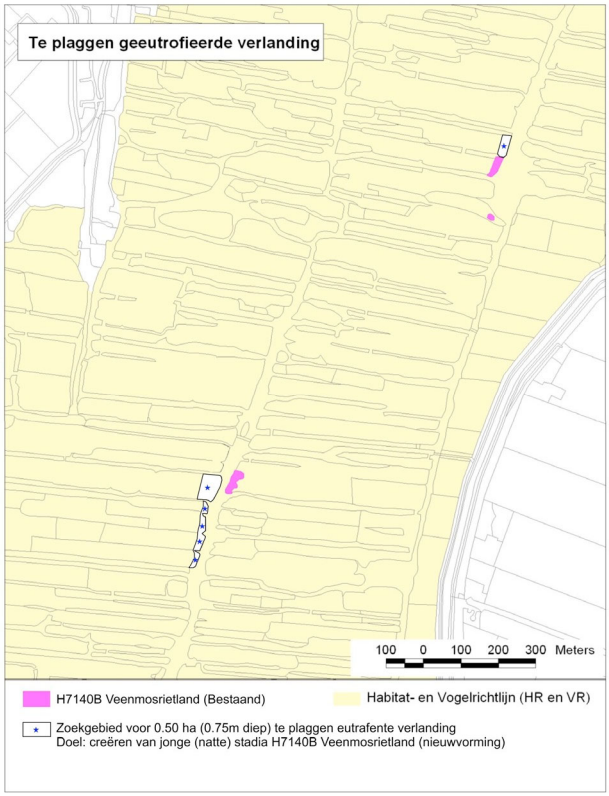
4.1 Maatregelen Veenmosrietland

Ecologisch gezien zou het wenselijk zijn om grootschalige, systeemgerichte maatregelen te nemen ter verbetering van de kwaliteit van water en bodem. Dat is echter in dit gebied, dat van nature al relatief voedselrijk is en waar agrarisch gebruik onmisbaar is voor het halen van andere Natura 2000-doelen (voor vogelsoorten van rijker grasland) en het weidevogelbeheer, niet mogelijk. Dergelijke maatregelen waren ook niet noodzakelijk om te voorkomen dat de kwaliteit en het oppervlak van het veenmosrietland de eerste beheerplanperiode verder achteruit zou gaan.
De PAS- gebiedsanalyse voor Eilandspolder-Oost (PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder, 2017) geeft aan dat met verbetering van het reguliere beheer voor dit habitattype, zoals omschreven in het SNL-beheerpakket voor beheertype N06.01 (veenmosrietland en moerasheide), al een belangrijke stap gezet is naar verbetering van het habitattype. In aanvulling op de verbetering van het beheer dienen de volgende beheer- en effectgerichte maatregelen te worden genomen:

Tabel 4.1 Vereiste effectgerichte maatregelen veenmosrietland 1e/2e beheerplanperiode

Maatregel	Oppervlak	Locatie	Frequentie
Vroeger maaien (herfst i.p.v. winter)	0,21 ha	Bestaand veenmosrietland: zie fig. 4.1	jaarlijks
Opslag verwijderen	0,21 ha	Idem	jaarlijks
0,1 m diep plaggen	0,07 ha	Deel van bestaand veenmosrietland met dik veenmospakket	eenmalig
0,75 m diep plaggen	0,5 ha	Vroeger veenmosrietland: zie fig. 4.1 (zoeklocaties)	eenmalig

Fig. 4.1: zoeklocaties voor effectgerichte maatregelen

De maatregelen zijn (eenmalige) respectievelijk worden (jaarlijks) inmiddels uitgevoerd.

4.2 Waterbeheer

Het waterbeheer is van groot belang voor duurzaam behoud van de Natura 2000-doelen in het gebied op de langere termijn. Het huidige waterbeheer vormt op korte termijn geen directe bedreiging voor de Natura 2000-doelen in de Eilandspolder, maar verbetering van met name de waterkwaliteit is wenselijk. Het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier werkt in overleg met alle betrokken partijen aan verbeteringsmaatregelen.

GGOR proces

Het waterbeheer is gericht op een optimale situatie voor alle functies in het gebied en moet passen bij het watersysteem dat aanwezig is. Het grootste deel van de Eilandspolder heeft de functie natuur. Voor de natuurfunctie in Eilandspolder –Oost, die daar voor vrijwel het gehele oppervlakte geldt, is verbetering van de waterkwaliteit van belang voor het op natuurlijke wijze ontstaan van nieuwe verlanding voor veenmosrietland. Maar ook andere functies, zoals de landbouw, spelen lokaal nog een rol. In een Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) proces vindt de afweging tussen functies plaats. Er is een nieuw peilbesluit Eilandspolder in 2017 vastgesteld.

Onderhoud bij oevers met verlandingsvegetaties

Het waterschap en terreinbeheerders zouden in het begin van de eerste planperiode afspraken maken over gewijzigd onderhoud bij oevers met verlandingsvegetaties. Dit is wenselijk om op kansrijke locaties de omstandigheden voor jonge verlanding te verbeteren. Deze afspraken zouden worden geregeld in een Keurontheffing of onderhoudsplan. De mogelijkheid hiervoor staat bij het waterschap voor de terreinbeheerders nog steeds open. Het waterschap is voornemens om in te zetten op een schouw op waterbergend vermogen. Dit betekent dat waterlopen geschouwd gaan worden op verlanding en eventueel aanschrijvingen verstuurd worden om het waterbergend vermogen te herstellen. Via een onderhoudsplan of een ontheffing kunnen deze aanschrijvingen voorkomen worden.

5 TOETSING HUIDIG GEBRUIK EN KADER VERGUNNINGVERLENING

In dit hoofdstuk wordt weergegeven hoe het huidig gebruik en eventuele nieuwe activiteiten die in de toekomst kunnen gaan plaatsvinden, getoetst zijn op hun effecten op de Natura 2000-doelen voor dit gebied.
Om te bepalen of de realisatie van de doelstellingen wordt belemmerd door menselijke activiteiten in het gebied is het 'huidige' gebruik geïnventariseerd en getoetst (bijlage 5.1). Deze toetsing kan worden gezien als een 'voortoets'; als significante effecten van het gebruik zijn uitgesloten, kan het gebruik ongewijzigd en vergunningvrij worden voortgezet. Voor het gebruik waarbij effecten niet (van te voren) zijn uit te sluiten geldt dat dit gebruik óf vergunningplichtig is óf onder bepaalde voorwaarden uitgevoerd moet worden. In paragraaf 5.1. is het kader aangegeven voor deze toetsing van het huidig gebruik. De conclusies van de toetsing (bijlage 5.1) staan in paragraaf 5.2.
Bijlage 5.1 levert tevens informatie over de mogelijke effecten op de Natura 2000-doelen van nieuwe activiteiten. Deze informatie is gebruikt voor het kader voor vergunningverlening voor nieuwe activiteiten (5.3).

5.1 Kader voor de toetsing huidig gebruik

Sinds 1 januari 2020 definieert de Wet natuurbescherming 'bestaand gebruik' niet meer. Uit diverse nationale en Europees rechterlijke uitspraken valt af te leiden dat 'bestaand gebruik' is 'een activiteit met een toestemming op de Europese referentiedatum'.

Bij een toestemming kan het gaan om een natuurvergunning maar ook om een milieuvergunning of andere toestemming. De Europese referentiedata volgen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn en vaste jurisprudentie. Een complete lijst van de te hanteren referentiedata per Natura 2000-gebied is te vinden op de website van BIJ12.

Dit bestaand gebruik is volgens de wet in principe vergunningvrij wanneer het gebruik rechtmatig en sinds de referentiedatum ongewijzigd plaatsvindt. Voor gewijzigd gebruik of gebruik dat wisselt in omvang, locatie en/of tijdstip geldt wel een vergunningplicht bij mogelijk significante effecten op de Natura 2000-doelen. Bij de vergunningverlening worden dan alleen de effecten beoordeeld van de wijzigingen in het gebruik sinds de referentiedatum, waarbij de laagst vergunde emissie het uitgangspunt vormt.

Het is niet altijd mogelijk om aan te tonen dat sprake is van al dan niet gewijzigd gebruik. Daarom zijn in dit beheerplan alle (menselijke) activiteiten die in en om het gebied plaatsvinden getoetst. Dit noemen we het 'huidig gebruik'.

Hiernaast geldt dat als het vergunningvrije bestaand gebruik schadelijk is voor de Natura 2000-doelen, de provincie 'passende maatregelen' kan treffen. Die kunnen variëren van het opvragen van informatie tot in het uiterste geval het stilleggen van het gebruik.

In alle gevallen geldt dat als in het beheerplan is beoordeeld dat het gebruik geen effecten op Natura 2000-doelen heeft als het wordt uitgevoerd zoals in het beheerplan omschreven, het gebruik vergunningvrij is en ook geen passende maatregelen nodig zijn. Dit geldt voor zover de omstandigheden niet wijzigen en het gebruik plaatsvindt zoals het getoetst is.

Europese referentiedatum
Voor de gehele Eilandspolder geldt 24 maart 2000 als referentiedatum voor zover het de bescherming van vogels betreft; op die dag is het gebied aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Voor Eilandspolder-Oost geldt 7 december 2004 als referentiedatum voor de bescherming van soorten en habitattypen die onder de

Habitatrichtlijn vallen, omdat het gebied op die datum als Habitatrichtlijngebied op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biografische regio is geplaatst door de Europese Commissie.

Indeling van het huidig gebruik in vier categorieën

Bij de inventarisatie en beoordeling van het huidige gebruik in en om de Eilandspolder zijn alle bekende (legale) activiteiten meegenomen. Uitgangspunt voor de toetsing van deze activiteiten is dat ze de realisatie van de Natura 2000-doelen niet in de weg mogen staan.

Het gebruik wordt in verband met de juridische gevolgen voor toestemming ingedeeld in vijf (sub)categorieën. Deze indeling wordt in alle Natura 2000-beheerplannen gehanteerd.

1 *Vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden*

Onder deze categorie vallen vergunningplichtige activiteiten waarvoor het beheerplan de vergunningplicht vervangt zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat geen significante effecten zullen optreden. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in betekenende mate mogen wijzigen, anders 'herleeft' de vergunningplicht.

2 *Vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden*

Voor bepaalde vergunningplichtige activiteiten geldt eveneens dat het beheerplan de vergunningplicht vervangt, maar alleen indien specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Dit betreft activiteiten met mogelijk significante gevolgen, waarbij uit een passende beoordeling is gebleken dat geen significante effecten zullen optreden, mits specifieke voorwaarden opgevolgd worden. Houdt men zich niet aan deze voorwaarden of wijzigen de activiteiten in betekenende mate, dan 'herleeft' de vergunningplicht.

3 *Activiteiten die afzonderlijk vergunningplichtig zijn en blijven*

Voor deze activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten blijven dus gewoon vergunningplichtig. Vergunninghouders moeten zich aan de voorwaarden van de vergunning houden, anders wordt artikel 5.3, lid 4 van de Wet natuurbescherming overtreden. Bij het aflopen van de vergunning zal opnieuw een vergunningprocedure gestart moeten worden.

4 *Activiteiten die in huidige vorm of onder voorwaarden niet vergunningplichtig zijn*

Voor deze activiteiten geldt dat met een voortoets is bekeken of bij de uitvoering van de activiteit een negatief effect kan ontstaan. Voor sommige activiteiten geldt dat effecten kunnen worden uitgesloten als de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Voor sommige activiteiten gelden voorwaarden. Deze activiteiten zijn onderverdeeld in twee categorieën, 4a en 4b.

4a Niet vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Dit zijn de activiteiten die in hun huidige vorm niet vergunningplichtig zijn én geen of positieve effecten hebben op het bereiken van de Natura 2000-doelen. Deze activiteiten hebben over het algemeen geen relatie met de Natura 2000-doelen. Er zijn dan ook geen beperkingen of maatregelen nodig, mits de activiteiten op dezelfde wijze worden voortgezet. Ook de (beheer)maatregelen die voor Natura 2000-doelen worden getroffen kunnen zonder vergunning plaatsvinden en worden ingedeeld in deze categorie.

4b Niet vergunningplichtige activiteiten met specifieke voorwaarden

Hieronder vallen alle activiteiten die – ten tijde van de toetsing en in de huidige vorm – op zichzelf geen significant effect hebben op de Natura 2000-doelen, maar die bij autonome ontwikkeling en/of in combinatie met andere activiteiten een negatief (rest-) effect kunnen hebben. Hiervoor worden in het beheerplan inhoudelijke voorwaarden opgenomen waardoor deze effecten worden voorkomen[3]. Ook het juridische bestaand gebruik zoals hierboven beschreven kan onder deze categorie vallen.

3 Daar waar deze voorwaarden niet direct juridisch afdwingbaar zouden zijn, bieden de Wet natuurbescherming en overige regelgeving een (aanvullend) juridisch instrumentarium waarmee handhaving in voldoende mate kan plaatsvinden. Er kunnen voor huidig gebruik passende maatregelen op basis van art. 2.4 (lid 1 en 3) Wet natuurbescherming worden opgelegd en er kan worden gehandhaafd op de zorgplicht van art. 1.11 Wet natuurbescherming. In sommige gevallen zal het niet naleven van voorwaarden bovendien alsnog tot een overtreding van art. 2.7 Wet natuurbescherming kunnen leiden.

5.2 Toetsing huidig gebruik

De huidige activiteiten zijn in bijlage 5.1 ingedeeld in negen categorieën: Natuurbeheer (1), Beheer en schadebestrijding (2), Waterbeheer(3), Recreatie(4), Landbouw (5), Wonen (6), Bedrijven/ industrie (7), Verkeer (8) en Beroepsvisserij en hengelsport (9). Mogelijk is de opsomming van het huidig gebruik in bijlage 5.1 niet compleet.Voor het ontbrekende gebruik geldt om te beginnen de algemene zorgplicht uit de wet (artikel 1.11). De gebruiker heeft zelf de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat geen (significante) effecten optreden. Als het ontbrekende gebruik geen 'bestaand gebruik' in juridische zin is en significante effecten niet zijn uit te sluiten, is sprake van een vergunningplicht. Wanneer dit ontbrekende gebruik 'vergunningvrij bestaand gebruik' is en alsnog blijkt te leiden tot negatieve gevolgen voor de Natura 2000-doelen, kan de provincie gebruik maken van de aanschrijvingsbevoegdheid om 'passende maatregelen' op te leggen (artikel 2.2, lid 2 van de Wet natuurbescherming; zie paragraaf 5.1).

5.3 Kader voor vergunningverlening

Nieuwe activiteiten (ofwel 'projecten') kunnen een negatief effect op de Natura 2000-doelen opleveren als ze bijvoorbeeld leiden tot:

- Verslechtering van de waterkwaliteit of -kwantiteit
- Toename van stikstofdepositie op veenmosrietland
- Toename van licht, geluid of directe verstoring in de leefgebieden van aangewezen soorten
- Verandering, versnippering, betreding of vernietiging van de leef- en foerageergebieden van aangewezen soorten of van de habitattypen.

In veel gevallen zal een voortoets duidelijkheid geven. Als effecten op basis van de voortoets niet op voorhand zijn uit te sluiten, moet een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd. Uit de onderbouwing (passende beoordeling) bij de aanvraag zal moeten blijken dat significante effecten kunnen worden uitgesloten. Vaak kunnen de effecten worden voorkomen door het nemen van mitigerende maatregelen.
Indien uiteindelijk in de passende beoordeling significante effecten niet uitgesloten kunnen worden, kan vergunningverlening alleen nog op grond van een zogenoemde ADC-toets plaatsvinden. Dat betekent dat een activiteit alleen vergund kan worden als:

- Er geen Alternatieven zijn
- Sprake is van Dwingende redenen van groot maatschappelijk belang én
- Compensatie plaatsvindt.

Bij twijfel over mogelijke (significante) effecten van een activiteit kan contact worden opgenomen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

Bovenstaande aandachtspunten gelden in het algemeen. Hieronder worden ze voor enkele belangrijke afzonderlijke typen activiteiten nader uitgewerkt. Nieuwe activiteiten die tot toename van de stikstofdepositie kunnen leiden, worden in een aparte paragraaf behandeld.

5.3.1 Natuurbeheer

Ingevolge artikel 2.7 van de Wet natuurbescherming zijn maatregelen voor het beheren van een Natura 2000-gebied ten behoeve van de instandhoudingsdoelen vergunningvrij.

5.3.2 Agrarische activiteiten

Naast activiteiten die tot toename van de stikstofdepositie kunnen leiden (zie 5.3.8) zijn ook het scheuren van grasland/het omzetten van grasland in maisteelt als nieuwe activiteiten te beschouwen. Deze activiteiten zijn echter volgens de provinciale Omgevingsverordening (2022) in dit gebied niet toegestaan, tenzij wordt aangetoond dat dit bijdraagt aan meer biodiversiteit in het grasland en daarbij bodemerosie en extra CO_2-uitstoot wordt vermeden. Voor Natura 2000-gebieden gold sinds 2015 op grond van het Gemeenschappelijk LandbouwBeleid (GLB) een ploeg- en omzetverbod voor blijvend grasland. Vanaf 2023 is het GLB gewijzigd en mag ecologisch kwetsbaar blijvend grasland dat ligt binnen de Natura 2000-gebieden in het kader van de Habitatrichtlijn niet worden geploegd dan wel omgezet. Voor grasland dat ligt binnen Natura 2000-gebied op grond van de Vogelrichtlijn bepalen de regels van het beheerplan of er geploegd mag worden. Voor het Vogelrichtlijndeel van Eilandspolder, het westelijke deel, blijft ook daar een scheurverbod van kracht. Zowel voor de kievit als voor de goudplevier is oud grasland een noodzaak. Ook is een goede kwaliteit van het bodemleven voor een aantal vogelsoorten een voorwaarde voor hun voortbestaan.

5.3.3 Waterbeheer

De werkzaamheden die in de gedragscode voor bestendig beheer en onderhoud van de Unie van Waterschappen (2019) zijn opgenomen vallen onder het huidig gebruik (zie bijlage 5.1). Alle overige werkzaamheden worden gezien als nieuwe activiteiten. Hiervoor dient altijd getoetst te worden of een effect op een Natura 2000-doel optreedt. Als effecten niet kunnen worden uitgesloten, is een vergunning noodzakelijk. Datzelfde geldt voor nieuwe peilbesluiten die een peilwijziging omvatten ten opzichte van het vigerende peilbesluit; daarbij moet ook aandacht zijn voor een eventuele zakkingsclausule.

5.3.4 Bebouwing, bedrijven, infrastructuur

Nieuwe bouwwerken in het Natura 2000-gebied hebben al snel effect op één of meerdere Natura 2000-doelen. Dergelijke projecten zijn altijd vergunningplichtig.
Bij nieuwbouw van woningen en midden- en kleinbedrijf in de nabijheid van het gebied dient getoetst te worden op verstorende effecten op de beschermde soorten. Hierbij gaat het zowel om de tijdelijke verstoring tijdens de werkzaamheden, bijvoorbeeld door geluid, als om permanente effecten na de realisatiefase, zoals bijvoorbeeld door verlichting. Als effecten niet kunnen worden uitgesloten, is een vergunning noodzakelijk. De locatie binnen de bebouwde kom of achter een polderdijk is voldoende om visuele of akoestische effecten te voorkomen, een vergunning is dan niet nodig. In overige gevallen is voor kleinschalige nieuwbouw een afstand van 1 km tot het Natura 2000-gebied voldoende om dergelijke verstoringseffecten te voorkomen, een vergunning is dan niet nodig.
Uitbreidingen en/of veranderingen in bedrijven of infrastructuur hebben een potentieel negatief effect, omdat ze gepaard kunnen gaan met een forse toename van geluid of licht. Of dit ook leidt tot een significant effect is afhankelijk van de locatie, de aard en de intensiteit van de ontwikkeling. De maximaal toelaatbare continue geluidverstoring in het leefgebied door bijvoorbeeld wegen of industrie is 52 dB(A) voor moerasbroedvogels (rietzanger) en 55 dB(A) voor niet-broedvogels (lepelaar, smient, wintertaling, meerkoet, goudplevier, kievit, grutto).

5.3.5 Nieuwe recreatieve voorzieningen of evenementen

Nieuwe recreatieve voorzieningen zijn vergunningplichtig als zij kunnen leiden tot areaalverlies van habitattypen of leefgebieden van aangewezen soorten of tot verstoring van leefgebieden.
Nieuwe evenementen zijn vergunningvrij als ze voldoen aan de volgende voorwaarden:

- buiten het broedseizoen van de rietzanger (15 maart- 30 juli) én
- er wordt gebruik gemaakt van bestaande routes én
- geen andere vormen van verstoring door licht, geluid en betreding dan bij normaal gebruik.

Als aan deze randvoorwaarden niet wordt voldaan dient het evenement getoetst te worden. Als effecten niet kunnen worden uitgesloten, mogelijk ook door de uitstoot van stikstof, geldt een vergunningplicht.

5.3.6 Aanleg van dammen

Volgens recente inzichten is de aanleg van een dam ter verbetering van de bereikbaarheid van percelen voor de noordse woelmuis niet op voorhand een bedreiging, omdat verdringing door andere muizen in dit natte gebied niet lijkt plaats te vinden (zie hoofdstuk 3). Om een vinger aan de pols te kunnen houden en ook in verband met mogelijke effecten op andere Natura 2000-doelen (vissoorten) blijft deze activiteit echter wél vergunningplichtig.
Vaak kan een vergunning verleend worden als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- geen verstoring van rietkragen of habitattypen met veenontwikkeling én
- doorlaatbaarheid voor vissen én
- aanleg buiten het broedseizoen van de rietzanger.

Bij aanleg van een dam die een perceel bereikbaar maakt dat daarvóór nog niet via land bereikbaar was, wordt aanvullend beoordeeld of daardoor de kans op verdringing door andere muizensoorten niet toeneemt.

5.3.7 Beheer en schadebestrijding

Betreding en het gebruik van geweer, vlaggen en linten kunnen leiden tot vernietiging van habitattypen en verstoring van vogels. Beheer en schadebestrijding is daarom vergunningplichtig. Voor aanvragen voor beheer- en schadebestrijding in dit gebied kan vaak een vergunning worden verleend als ze voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Geen of slechts zeer beperkte betreding van gevoelige habitattypen.
- Geen of slechts zeer beperkte verstoring van het leefgebied van vogels.
- Buiten het broedseizoen van de rietzanger.

Faunabeheer van een aantal ganzensoorten en de nijlgans (een invasieve exoot) via het zogenoemde gecoördineerde beheer zijn vergunningvrij, mits voldaan wordt aan de voorwaarden die in bijlage 5.1 zijn opgenomen. Het bestrijden van vossen en muskusratten is onder bepaalde voorwaarden ook vergunningvrij (zie bijlage 5.1).

5.3.8 Activiteiten die tot een toename van de stikstofdepositie leiden

Toename van de stikstofdepositie op het veenmosrietland kan aan de orde zijn bij uitbreiding of nieuwbouw van stallen, aanleg of verbreding van wegen, of extra industriële activiteiten. Dergelijke activiteiten zijn vergunningplichtig.

5.3.9 Gebruik van drones

Het gebruik van RPA's (Remotely Piloted Aircraft; alle gewichtsklassen) is in beginsel een vergunningplichtige activiteit binnen een Natura 2000-gebied, met uitzondering van professioneel gebruik van RPA's die geen verbrandingsmotor hebben en gebruikt worden door inliggende terreineigenaren, -beheerders en toezichthouders ten behoeve van toezicht, monitoring, beheer en inrichting van de natuurterreinen. Hierbij dient aantoonbaar te zijn voldaan aan de zorgplichtvereisten in het kader van de Wet natuurbescherming.

6 HANDHAVING

De provincie Noord-Holland is bevoegd gezag voor de handhaving van de Wet natuurbescherming. Deze taak wordt uitgevoerd door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Handhaving is nodig om de habitattypen en leefgebieden van soorten waarvoor een Natura 2000-doel is opgenomen te behouden. Naast de provincie Noord-Holland zijn er in de Eilandspolder ook nog andere handhavende instanties actief. Dit zijn de gemeente Alkmaar, politie eenheid Noord-Holland District Zaanstreek-Waterland, Recreatie Noord-Holland, HHNK, de terrein beherende organisaties Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland en de opererende omgevingsdiensten. Samen met deze partijen is een handhavingsplan opgesteld voor de vijf Natura 2000-gebieden in Laag Holland, waaronder de Eilandspolder (te vinden op www.noord-holland.nl).

6.1 Vormen van handhaving

Handhaving is geen doel op zich maar een middel om een doel te bereiken. Voor de provincie zijn mediation, voorlichting en toezicht belangrijke instrumenten om gebruikers, bewoners en bezoekers van het gebied te informeren over de maatregelen om de natuur in dit gebied te beschermen en de naleving van de regelgeving te bevorderen. Indien nodig wordt bij overtreding van de regelgeving handhavend opgetreden. De toezichthouders en/of buitengewoon opsporingsambtenaren van de provincie Noord-Holland kunnen zowel bestuurlijk als strafrechtelijk optreden. De afweging om op een bepaalde manier handhavend op te treden wordt gemaakt op basis van de ernst en het effect van de overtreding, het motief van de overtreder, afspraken die vastgelegd zijn in nalevingsstrategieën en afspraken met justitie (strafrechtelijke handhaving).
Bij overtreding van het gestelde in de Wet natuurbescherming of bij het niet voldoen aan de voorschriften gesteld in een Wet natuurbescherming-vergunning (of bij een omgevingsvergunning afgegeven door de gemeente waarvoor de provincie een verklaring van geen bezwaar (VVGB) in het kader van de Wet natuurbescherming heeft afgegeven) kan het bevoegd gezag toezichthouden en handhavend optreden.
De provincie doet dit op de volgende manieren:

- Op een projectmatige wijze voert de provincie controles en surveillance uit in het gebied, waarbij de voorschriften uit het beheerplan, de voorschriften in de vergunningen die in het kader van de Wet natuurbescherming zijn afgegeven en het wettelijk bepaalde in de Wet natuurbescherming worden gecontroleerd op naleving.
- Door gebruik te maken van het provinciale netwerk van medehandhavers en terrein beherende organisaties is de provincie snel op de hoogte van overtredingen en van toekomstige activiteiten in het gebied en zal de provincie adequaat reageren.
- Ook zal de provincie op de wettelijk voorgeschreven wijze reageren op ingediende handhavingsverzoeken, meldingen en klachten in het kader van de Wet natuurbescherming.
- Bij overtreding van het gestelde in de Wet natuurbescherming kan de provincie met in achtneming van gemaakte afspraken met het Functioneel Parket strafrechtelijk handhavend optreden en een proces-verbaal opmaken. De provincie kan ook bestuurlijk handhavend optreden. Veelal bestaat het bestuurlijk handhaven uit het opleggen van een last onder dwangsom met als doel de overtreding te beëindigen of teniet te doen.

6.2 Relatie met andere wetgeving

Naast de Wet natuurbescherming is er in dit gebied een groot aantal andere wetten en regels van toepassing waarvoor verschillende handhavende instanties bevoegd gezag zijn. De samenwerking tussen deze handhavende instanties is nader uitgewerkt in het handhavingsplan Natura 2000-gebieden Laag Holland. In dit plan zijn ook prioriteiten gesteld.

6.3 Wat betekent dit voor u?

In de volgende gevallen is het raadzaam contact op te nemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord:

- als u als bezoeker, bewoner of gebruiker van dit gebied van mening bent dat de natuurwaarden (Natura 2000-doelen) worden aangetast,
- als u een handhavingsverzoek wilt indienen,
- als u er niet zeker van bent of er sprake is van een aantasting van de natuurwaarden of dat er daadwerkelijk een overtreding in het kader van de Wet natuurbescherming wordt gepleegd.

Wanneer u zelf handelingen wilt verrichten die in het beheerplan zijn opgenomen als vergunningplichtig op grond van de Wet natuurbescherming, of niet zijn opgenomen en mogelijk significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen hebben, dan dient u een vergunning aan te vragen. Wanneer u zonder vergunning handelt of de voorschriften uit het beheerplan of de vergunning niet respecteert kan handhavend worden opgetreden.
Indien u vragen heeft over de effecten van de handelingen die u wilt uitvoeren kunt u contact opnemen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. U kunt hierbij onder andere denken aan bouwwerkzaamheden, het organiseren van evenementen, uitbreiding van bestaande bedrijven of woningen, nieuwbouw, beheer- en schadebestrijding, wandel- en fietstochten, aanleg van wegen of waterwerken en agrarische aanpassingen van gronden of boerderijen.

7 SOCIAAL ECONOMISCHE GEVOLGEN

In het proces van totstandkoming van dit plan zijn de sociaal economische gevolgen meegenomen om tot een gedragen en realistisch maatregelenpakket te komen. Dat proces wordt in dit hoofdstuk toegelicht (7.1).
Vervolgens is beschreven welke sociaal economische gevolgen voor burgers en ondernemers in en om het gebied voortkomen uit het maatregelenpakket (7.2) en wordt geschetst in welke mate de toetsing van bestaande en nieuwe activiteiten beperkingen oplegt aan het huidige gebruik en de ontwikkelingsmogelijkheden van de economische sectoren (7.3). Tot slot wordt ingegaan op de mogelijkheden voor schadevergoeding (7.4).

7.1 Motivering van het maatregelenpakket

Bij voortzetting van het huidige gebruik en beheer van het gebied, worden nog niet alle Natura 2000-doelen in het gebied behaald (Van Dijk et al., 2021).
Een speciale opgave ligt er voor het veenmosrietland. Voor een optimale situatie, waarin nieuwe verlanding van nature plaatsvindt, zou een veel betere waterkwaliteit nodig zijn (naast een lagere stikstofdepositie). In 2009 is onderzocht wat de kosten zouden zijn om die optimale situatie te bereiken. Deze werden zowel financieel als maatschappelijk onhaalbaar geacht. Daarom beperkt dit beheerplan zich tot de kleinschalige beheer- en inrichtingsmaatregelen die noodzakelijk zijn om achteruitgang te voorkomen.
Daarnaast blijft het nodig, mede ter uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, om met betrokken partijen te bespreken welke maatregelen zinvol en haalbaar zijn om op termijn de waterkwaliteit te verbeteren, onder meer door het terugdringen van de bemesting van het grasland tot een voor een optimaal weidevogelbeheer gewenst niveau.

7.2 Gevolgen van maatregelen

De (beperkte) effectgerichte maatregelen ter behoud van het veenmosrietland in Eilandspolder-Oost hebben geen sociaal- economische gevolgen.

7.3 Gevolgen voor huidig gebruik en nieuwe activiteiten

Uit dit beheerplan blijkt dat het behoud van de Natura 2000-doelen slechts geringe gevolgen heeft voor het huidig gebruik; in het algemeen kan dat worden voortgezet; soms onder bepaalde voorwaarden, die meestal al aansluiten op de geldende praktijk.

Daar waar het gaat om ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe activiteiten, blijft de te hoge stikstofdepositie in het gebied een groot punt van zorg. Daarnaast kunnen beperkingen optreden als het gaat om de toename van de belasting door geluid en licht. Voor geluid is deze beperking echter minder strikt dan de beperking die voortkomt uit de milieuwetgeving (stiltegebied). Voor licht kunnen de effecten veelal worden voorkomen door het treffen van mitigerende maatregelen. Gedacht moet worden aan een juiste locatiekeuze en/of het aanbrengen van technische voorzieningen.

Daarnaast vormen de ganzen een punt van zorg. De aantallen zijn de laatste 20 jaar flink toegenomen,

ook in de zomer. Het blijkt dat de ganzen het Natura 2000-gebied voornamelijk als broed- en slaapplaats gebruiken, en de omliggende graslanden in de droogmakerijen als foerageergebied. Voor agrariërs vormen de grote aantallen ganzen een toenemend probleem, omdat ze de grasopbrengst negatief beïnvloeden. Daarbij geven de overzomerende ganzen in verhouding veel meer grasschade dan de winterganzen.
Het beheersen van de ganzenschade wordt geregeld in het Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024 (FBE Noord-Holland, 2020). Faunabeheer en schadebestrijding van de gans en nijlgans via het zogenoemde gecoördineerde beheer zijn als vergunningvrij in het beheerplan opgenomen, mits voldaan wordt aan de voorwaarden die in bijlage 5.1 zijn opgenomen.

7.4 Schadevergoeding en compensatie inkomstenderving

Gezien het bovenstaande wordt niet verwacht dat belanghebbenden schade zullen lijden als gevolg van dit beheerplan. Als een belanghebbende toch van mening is dat het beheerplan een maatregel bevat waardoor hij schade lijdt, kan hij op grond van artikel 6.3 van de Wet natuurbescherming een verzoek om schadevergoeding bij Gedeputeerde Staten van Noord-Holland indienen. De schade moet dan wel rechtstreeks veroorzaakt worden door het beheerplan. Daarnaast moet sprake zijn van schade waarvan het onredelijk zou zijn als de belanghebbende deze schade zélf moet dragen. De schade moet danook vallen buiten het normale maatschappelijke risico. Gelet op het feit dat het Natura 2000-gebied al in 2000 is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en in 2004 is aangemeld als Habitatrichtlijngebied, hadden belanghebbenden er bovendien rekening mee kunnen en moeten houden dat deze aanwijzing in de toekomst gevolgen zou kunnen hebben voor hun bedrijfsvoering of andere activiteiten. Eventuele schade zal dan ook vaak als ‘voorzienbaar’ worden beschouwd. Dergelijke voorzienbare schade komt in beginsel niet voor vergoeding in aanmerking.

8 MONITORING

Om te weten hoe het ervoor staat met de aangewezen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden en of de Natura 2000-doelen worden gerealiseerd is het vereist (vanuit de Habitat- en Vogelrichtlijn) om monitoringsactiviteiten in het gebied uit te voeren. Naast het monitoren van de ontwikkeling van natuurwaarden is ook monitoring nodig om te bezien of de maatregelen zijn/ worden uitgevoerd en of deze maatregelen het gewenste resultaat hebben ten aanzien van de gestelde doelen.
Daarnaast zullen per beheerplanperiode de vergunningsverlenings- en handhavingsactiviteiten worden bijgehouden.
Deze verzamelde gegevens zijn gebruikt om het beheerplan na de eerste beheerplanperiode van zes jaar te evalueren.
Monitoringsgegevens kunnen daarnaast gebruikt worden bij het beoordelen van vergunnings-aanvragen. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van het soort monitoring dat moet worden uitgevoerd.

8.1 Monitorings- en evaluatiecyclus en verantwoordelijkheden

De totale monitoring- en evaluatiecyclus is samen te vatten in onderstaande figuur:

Fig. 8.1 Monitoring- en evaluatiecyclus

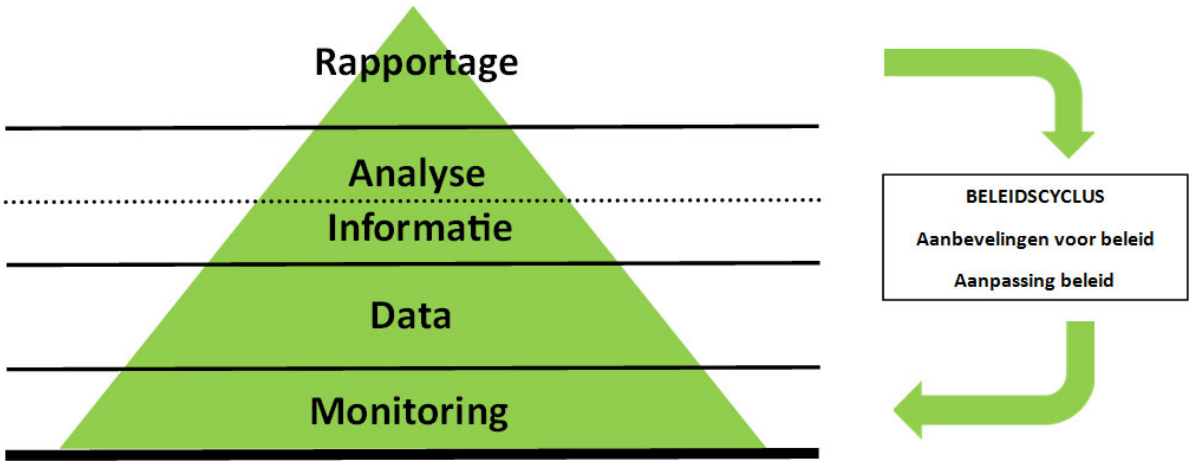

Fig. 8.1 laat de verschillende stappen zien om van monitoring van soorten en habitattypen tot de vereiste rapportages over behaalde resultaten te komen. Dit betreft de volgende fasen:

- **Monitoring:** het verzamelen van informatie in het veld. Dit zal zo veel mogelijk door (gecertificeerde) beheerders worden uitgevoerd volgens gestandaardiseerde methodes en met gebruik van protocollen.
- **Data:** de verzamelde gegevens zullen door de desbetreffende beheerders worden opgeslagen in de Nationale Databank Flora- en Fauna (NDFF).
- **Informatie:** het bewerken van de data voor de verschillende analysevragen. Hiervoor is de provincie verantwoordelijk.
- **Analyse:** analyseren van de informatie in het licht van de gestelde doelen.
- **Rapportage:** rapporteren van de conclusies aan de relevante ontvangers.

De analyse, beoordeling en rapportage van de gegevens vallen onder de verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland. De provincie rapporteert vervolgens de stand van zaken via IPO (Interprovinciaal Overleg, koepelorganisatie van de twaalf provincies) / BIJ12 (uitvoeringsorganisatie voor de samenwerkende provincies) aan het ministerie van LNV. Het ministerie van LNV is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie over de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen op landelijk niveau.

8.2 Monitoring van natuurwaarden en effect getroffen maatregelen

Om het doelbereik van de natuurwaarden te bepalen moet worden nagegaan of de vastgestelde Natura 2000-doelen van het gebied behaald zijn. Dit houdt in dat gemonitord moet worden of de oppervlakte en kwaliteit van de habitat-typen en de oppervlakte en kwaliteit van leefgebieden van soorten en de aantallen van de desbetreffende soort zich in de goede richting ontwikkeld hebben of op zijn minst niet achteruitgegaan zijn. Daarnaast moet het effect van de getroffen maatregelen in en rond het gebied ten behoeve van realisatie van de Natura 2000-doelen bepaald worden. Indien ten tijde van het opstellen van het beheerplan niet duidelijk is welke maatregelen moeten worden uitgevoerd om het instandhoudingsdoel te realiseren, is nader onderzoek noodzakelijk. De resultaten van het onderzoek kunnen leiden tot geschikte maatregelen in de nieuwe beheerplanperiode.

Voor monitoring van de soorten worden gegevens verzameld om de volgende vragen te kunnen beantwoorden:

- Wat is de aantalsontwikkeling per soort of een index ervan?
- Wat is de ontwikkeling van de oppervlakte van het leefgebied van de soort?
- Hoe gaat het met de kwaliteit van een (al dan niet stikstofgevoelig) leefgebied van een soort?
  Voor elke soort wordt een leefgebiedenkaart gemaakt, volgens de landelijke systematiek.

Voor de monitoring van zowel soorten als habitattypen worden gegevens verzameld om de volgende vragen te kunnen beantwoorden:

- Wat is de areaalsontwikkeling van het habitattype (gebaseerd op de vegetatiekartering)?
- Hoe gaat het met de kwaliteit van een habitattype (al dan niet stikstofgevoelig)? Dit wordt bepaald aan de hand van de volgende parameters:
  - voorkomen van vegetatietypen;
  - de abiotiek;
  - voorkomen van typische soorten;
  - overige kenmerken van een goede structuur en functie.
- Wat is de voortgang van de uitvoering van de maatregelen voor het realiseren van de Natura 2000-doelen?

8.3 Monitoring van gebruik en vergunningverlening

Ontwikkelingen van het gebruik, wijzigingen in bedrijfsvoering of nieuwe activiteiten, in en rond het gebied kunnen worden gemonitord door middel van het registreren van vergunningaanvragen voor de Wet natuurbescherming. Ook via handhaving ontstaat zicht op het gebruik.

Voor monitoring van het gebruik in en rond het gebied worden gegevens verzameld om de volgende vragen te kunnen beantwoorden:

- Hoeveel en welke vergunningen zijn er verleend?
- Hoeveel en welke overtredingen zijn er begaan?

- Hoe werkt dit door op de ecologie?
- Moet het vergunningenbeleid worden bijgesteld?

Per beheerplanperiode zal worden bijgehouden hoeveel en welke vergunningen er zijn verleend. Daarnaast wordt ook bijgehouden hoeveel en welke overtredingen er zijn begaan. Deze gegevens worden, indien de monitoringsresultaten hiertoe aanleiding geven, nader bekeken in samenhang met de ontwikkeling van natuurwaarden in het gebied. Deze analyse wordt uitgevoerd door de provincie. De resultaten zijn onderdeel van de evaluatie van een beheerplanperiode en kunnen gebruikt worden bij de herziening van het beheerplan ten behoeve van de volgende beheerplanperiode.

8.4 Overzicht monitoringsactiviteiten in Eilandspolder

In tabel 8.1 wordt voor alle Natura 2000-doelen geldend in dit gebied aangegeven welke vraag met behulp van monitoring moet worden beantwoord, welke methode hiervoor gebruikt wordt en hoe vaak de gegevens moeten worden verzameld.

8.5 Monitoringsplan

Voor elk Natura 2000-gebied zal de provincie in overleg met de terreinbeherende organisaties de uitvoering van de monitoring verder uitwerken in een monitoringsplan. Hierin wordt aangegeven welk soort monitoring in het kader van welk doel door welke partij wordt uitgevoerd, waar en wanneer dat het geval is en hoe de financiëring geregeld zal worden. In het monitoringsplan worden tevens afspraken opgenomen wanneer welke gegevens aangeleverd dienen te worden. De provincie zal de gegevens analyseren en rapporteren.
Extra kosten die nodig zijn voor het monitoringsplan naast het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) en het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), zullen gedekt worden vanuit de Natura 2000-budgetten.

Tabel 8.1: overzichtstabel monitoringsactiviteiten in Eilandspolder

Vragen	Natura 2000-doelen													Methode	Frequentie
	Ruigten en zomen, harig wilgenroosje (H6430B)	Overgangs- en trilvenen, veenmosrietlanden (H7140B)	Bittervoorn (H1134)	Kleine modderkruiper (H1149)	Noordse woelmuis (H1340)	Lepelaar (A034, niet-broedvogel)	Goudplevier (A140, niet-broedvogel)	Smient (A050, niet-broedvogel)	Wintertaling (A052, niet-broedvogel)	Meerkoet (A125, niet-broedvogel)	Kievit (A142, niet-broedvogel)	Grutto (A156, niet-broedvogel)	Rietzanger (A295, broedvogel)		
1-Aantal soort			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Diverse	1 x 6 jaar trend in beeld
2A-Oppervlak leefgebied			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Diverse	1 x 6 jaar trend in beeld
2B-Kwaliteit leefgebied			■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Diverse	1 x 6 jaar trend in beeld
3-Areaal Habitattype	■	■												Vegetatie-kartering	1 x 12 jaar
4-Kwaliteit Habitattype	■	■												Flora-inventarisa-ties	1 x 6 jaar
5-Voortgang maatregel/ onderzoek		■												PNH	jaarlijks
6-Nieuwe inzichten (o.b.v. onderzoek)		■													6-jaarlijks
7-Ontwikkelperspectief herstelopgave[3]		■												Veldbezoek	jaarlijks

[3] N.a.v. een jaarlijks veldbezoek zal een beeld verkregen worden van het ontwikkelperspectief van de herstelopgaven. Dit veldbezoek is niet gekoppeld aan één habitattype, maar een gebiedsbrede inschatting.

9 UITVOERING

In dit hoofdstuk wordt op hoofdlijnen aangegeven hoe de uitvoering van de maatregelen plaatsvindt en wie voor de uitvoering en financiering van die maatregelen verantwoordelijk is. In tabel 9 is deze informatie samengevat.
Het beheerplan is opgesteld in overleg met beheerders, eigenaren en gebruikers, maar kan hun geen rechtens afdwingbare verplichtingen opleggen. De in het beheerplan opgenomen maatregelen en monitoring in het Natura 2000-gebied zullen in beginsel plaatsvinden op basis van vrijwillige medewerking. Om de uitvoering van de benodigde maatregelen toch te borgen, worden bestuurlijke afspraken gemaakt tussen de provincie en de betrokken partij(en).
De uitvoering van de vereiste PAS maatregelen is in 2012 reeds geborgd in bestuurlijke afspraken tussen de provincie en Staatsbosbeheer (bijlage 1.3).

9.1 Kosten en financiering van de maatregelen

Kosten
De kosten voor de herstelmaatregelen in het kader van de stikstofaanpak bedroegen voor de eerste beheerplanperiode € 78.000. Voor de tweede beheerplanperiode zijn de kosten niet begroot.
De monitoringskosten zijn niet in beeld gebracht. Hierover worden los van dit beheerplan afspraken gemaakt.

Financiering
In het kader van het decentralisatie-akkoord tussen Rijk en provincies over het natuurbeleid zijn afspraken gemaakt over de beschikbare rijksmiddelen voor aankoop, inrichting en beheer van het NNN (destijds EHS) en voor aanvullende maatregelen voor Natura 2000/PAS. De provincie diende de middelen voor het NNN met prioriteit in te zetten voor het halen van de Natura 2000-doelen, inclusief de vereiste maatregelen in het kader van het PAS toen het PAS nog bestond. Daarmee zijn alle benodigde maatregelen naar verwachting te financieren.

9.2 Uitvoering van de maatregelen

Voor de uitvoering van de herstelmaatregelen van het veenmosrietland is Staatsbosbeheer verantwoordelijk. Hierover hebben de provincie en Staatsbosbeheer op 29 mei 2012 een overeenkomst getekend (***bijlage 1.3***).
Voor de uitvoering van de monitoring zijn terreinbeheerders (voor zover afgesproken i.k.v. SNL), HHNK (waterkwaliteit) en provincie (overig) verantwoordelijk. Deze verantwoordelijkheid wordt nader uitgewerkt in het kader van het uitvoeringsprogramma monitoring.
Voor het maken van afspraken over gewijzigd onderhoud bij oevers met verlandingsvegetaties in het begin van de planperiode zijn het waterschap en Staatsbosbeheer verantwoordelijk .

Tabel 9 geeft een overzicht van de maatregelen, de kosten en financiering daarvan en de voor de uitvoering verantwoordelijke instantie.

Tabel 9 Kosten, financiering en verantwoordelijkheden uitvoering maatregelen tweede beheerplanperiode

Maatregel	Frequentie	Kosten	Financiering	Verantwoordelijk voor uitvoering
Herstelmaatregelen stikstof: • herfstmaaien • opslag verwijderen • ondiep plaggen • diep plaggen	Jaarlijks Jaarlijks Eenmalig Eenmalig	Pm	Provincie (PAS)	SBB
Onderhoudsafspraken/ Keurontheffing op verlandingslocaties.	jaarlijks	-		SBB en HHNK
Beheer nieuw veenmosrietland.	jaarlijks	Pm	Provincie (SNL)	SBB
Monitoring: Maatregelen, kosten, financiering en verantwoordelijke instantie(s) worden uitgewerkt in het monitoringsplan.		Pm	Provincie (N2000)	Pm

BIJLAGEN
NATURA 2000-BEHEERPLAN EILANDSPOLDER 2023-2029

Inhoudsopgave

60 | Bijlage 1

60 | 1.1 Natura 2000, NNN en beheertypen

61 | 1.2 Begrippenlijst

67 | 1.3 Organisatie en bij het proces betrokken partijen

68 | Bijlage 2

68 | 2.1 Relatie beheertypen - habitattypen/leefgebieden voor Eilandspolder

69 | 2.2 Algemene systeembeschrijving

73 | 2.3 Achtergrondgegevens water en bodem

76 | Bijlage 3

76 | 3.1 PAS-gebiedsanalyse Eilandspolder

77 | Bijlage 5

77 | 5.1 Toetsing huidig gebruik

88 | 5.2 Voortoets tabel A, Verstoringsfactoren per Natura 2000 doel

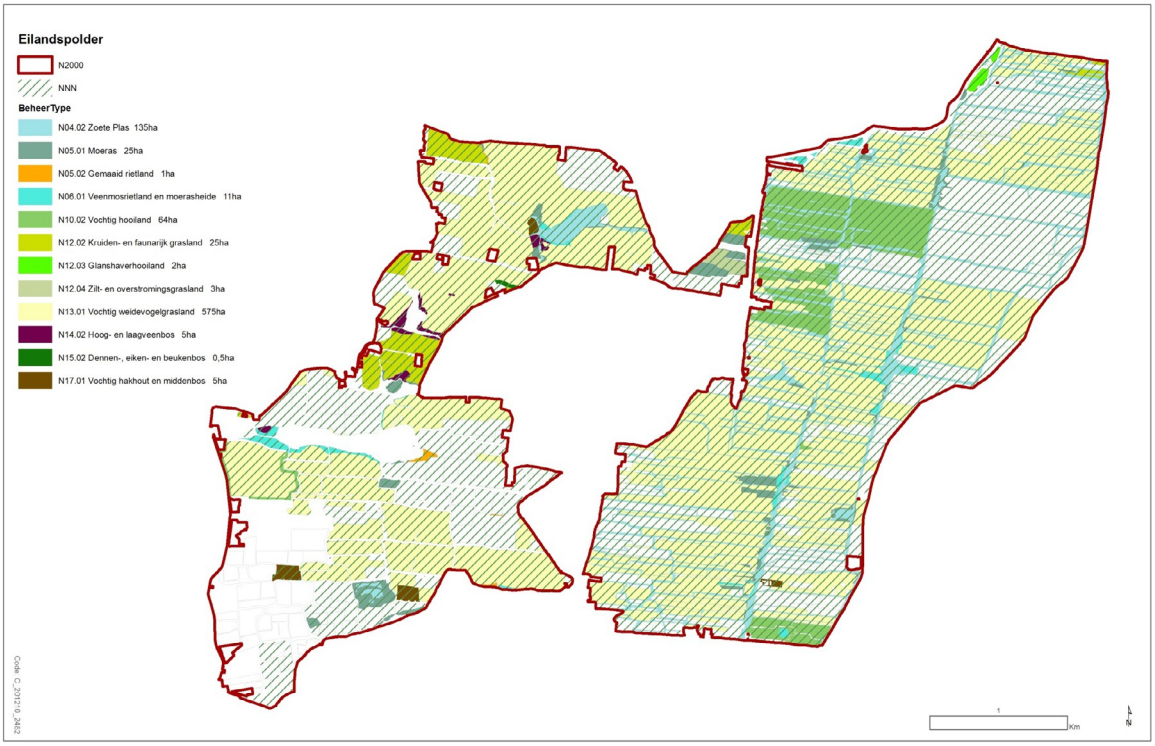
90 | 5.3 Voortoets tabel B, Verstoringsfactoren per activiteit

95 | Bijlage 6 Literatuur

1

BIJLAGE

1.1 Natura 2000, NNN en beheertypen

1.2 Begrippenlijst

A

Aanwijzingsbesluit: besluit van de minister (of staatssecretaris) van Economische Zaken (EZ) of van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) waarin een (natuur)gebied als Natura 2000-gebied wordt aangewezen en begrensd. In het aanwijzingsbesluit staat beschreven welke soorten en habitattypen in het betreffende gebied worden beschermd en welke doelen hiervoor gelden.

Abiotisch: niet behorend tot de levende natuur. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan bodem, water en lucht.

ADC: Alternatieven, Dwingende reden van groot openbaar belang en Compensatie: als blijkt dat er werkelijk sprake is van mogelijk significant negatieve effecten dan kan alleen toestemming (een vergunning) voor een activiteit gegeven worden als er geen alternatieven voor de activiteit zijn, er dwingende redenen van groot openbaar belang mee gediend zijn en de negatieve gevolgen gecompenseerd worden (de ADC-toets).

Agrarisch natuurbeheer: natuurbeheer vanuit de agrarische sector, waarbij de gebruikelijke agrarische bedrijfsvoering is aangepast om natuur- en landschapswaarden te behouden. Bijvoorbeeld door later te maaien om broedende weidevogels te beschermen. De gronden behouden hun agrarische functie en bestemming, maar er wordt rekening gehouden met de natuur. Boeren kunnen voor het beheren van hun gronden een subsidie ontvangen, op grond van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL).

B

Belanghebbende: een natuurlijke persoon of een 'rechtspersoon' (bijvoorbeeld een bewonersvereniging of milieugroep) die een direct belang bij de besluitvorming t.a.v. het betreffende natuurgebied kan aantonen.

Bergingscapaciteit: de hoeveelheid afstromend regenwater die een voorziening of gebied maximaal kan bevatten zonder dat wateroverlast ontstaat.

Beschermd natuurmonument: dit was een natuurgebied dat was aangewezen door het Rijk als belangrijk nationaal natuurgebied dat werd beschermd door de Natuurbeschermingswet 1998.

Beschermingszone: een in de legger vastgelegde zone aan weerszijden van een waterkerende constructie waarin meer ontwikkelingen zijn toegestaan dan in de (tussenliggende) kernzone.

Bestaand gebruik: de Natuurbeschermingswet definieerde'bestaand gebruik' als alle (legale) activiteiten die op 31 maart 2010 regelmatig plaatsvonden en bij het bevoegd gezag bekend waren of hadden kunnen zijn.

Bevoegd gezag: overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of vaststellen van beheerplannen.

Biotisch: behorend tot de levende natuur.

Biodiversiteit: de hoeveelheid verschillende planten- en diersoorten die in een gebied voorkomen. Ook aangeduid als soortenrijkdom.

C

Compensatie(plan): plan met uitwerking van zogenaamde compenserende maatregelen. Zulke maatregelen zijn noodzakelijk wanneer de initiatiefnemer er alles aan heeft gedaan om schade aan de beschermde natuurwaarden te voorkomen en zo klein mogelijk te laten zijn, maar tóch schade aan beschermde natuurwaarden resteert. In dat geval dient de schade aan natuurwaarden te worden gecompenseerd. De compenserende maatregelen kunnen in een plan worden beschreven waarmee het bevoegd gezag in het kader van vergunningverlening moet instemmen.

Cumulatie: cumulatie in het kader van de Wet natuurbescherming is de opeenstapeling van kleine, op zichzelf niet schadelijke, effecten waardoor mogelijk een significant negatief effect ontstaat. Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten.

D

Depositie: neerslag of afzetting van luchtverontreinigende stoffen op bodem, water, planten, dieren of gebouwen.

Drainage: door mensen aangelegde voorziening voor de afvoer van overtollig water op/in de bodem, met als doel verlaging van de grondwaterstand binnen een begrensd gebied.

Dwingende reden van groot openbaar belang: dit is één van de drie zogenoemde 'ADC'- criteria (zie aldaar) die gebruikt worden bij de vergunningverlening op grond van de Wet natuurbescherming. Voor een activiteit (project of plan) met significant negatieve effecten op natuurwaarden kan alleen een vergunning worden

verleend indien de zogenaamde ADC-toets kan worden doorstaan. Activiteiten i.v.m. de veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid worden vaak toegekend als 'groot openbaar belang'.

E

Ecologische Hoofdstructuur (EHS): heet inmiddels Natuurnetwerk Nederland (NNN), zie aldaar.

Ecologische kwaliteit: de mate waarin de kansen voor natuur in een gebied tot ontplooiing zijn gekomen. De kansen worden bepaald door abiotische voorwaarden (bodem, water, lucht) ter plaatse, door de plaats in de ecologische structuur en door de omvang van het gebied.

Ecologische verbindingszone: een natuurlijk ingerichte zone die twee natuurgebieden verbindt. De omvang, inrichting en het beheer moeten het leefgebied benaderen van de soorten, die van de zone gebruik maken.

Emissie: uitstoot van stoffen.

Eutrofiëring: proces van de toename van de voedselrijkdom van water of bodem.

Expert judgement: inschatting van een deskundige op grond van zijn of haar kennis en ervaring.

Externe werking: de mogelijke effecten die activiteiten buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied kunnen hebben op de Natura 2000-doelen in het Natura 2000-gebied.

F

Fauna: alle diersoorten van een bepaald gebied.

Faunapassage: kunstwerk, bedoeld om dieren veilig infrastructuur te laten kruisen. Kan variëren van een rioolbuis onder een weg tot een ecoduct over de weg.

Flora: alle plantensoorten van een bepaald gebied.

Flora- en faunawet: een niet meer in werking zijnde wet.

G

Gedeputeerde Staten: dagelijks bestuur van een provincie, vaak afgekort als GS.

Gedragscode: een formeel vastgestelde handleiding voor een categorie van initiatiefnemers van een bepaalde activiteit, bijvoorbeeld gemeenten, natuurbeheerders of waterbeheerders.
De gedragscode geeft aan hoe moet worden omgegaan met (beschermde) natuurwaarden bij gebruik, beheer en onderhoud of wanneer ruimtelijke ontwikkelingen worden voorbereid.

Generieke maatregelen: maatregelen die niet voor een specifiek gebied gelden, maar algemeen van toepassing zijn.

Geohydrologie: de wetenschap die het grondwater onderzoekt.

Geomorfologie: de vorm van het aardoppervlak of de studie daarvan.

GGOR: gewenste grond- & oppervlaktewaterregime: de waterstanden of -peilen, fluctuaties, waterkwaliteit, kweldruk, stroming, etc.

Gradiënt: overgang, opeenvolging.

Grondgebonden veehouderij: vorm van veehouderij die voor de productie geheel of voor een groot deel afhankelijk is van cultuurgrond (in Laag Holland: grasland).

Grondwaterregime: verloop van de grondwaterstand ten opzichte van het maaiveld in een kalenderjaar.

Gunstige staat van instandhouding: van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitattype is sprake als de omstandigheden waarin de soort of het habitattype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitattype.

H

Habitat: natuurlijk woongebied van een soort, verzamelnaam voor habitattypen en leefgebieden van soorten.

Habitatrichtlijn: richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG 1992 L 206). De Habitatrichtlijn is samen met de Vogelrichtlijn uit 1979 de belangrijkste regelgeving van de Europese Unie voor het bevorderen van de biologische verscheidenheid, alsmede van het tot stand komen van Natura 2000.

Habitattype: type natuurlijk woon- of leefgebied, zijnde een geheel natuurlijke of halfnatuurlijke land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken.

Huidig gebruik: alle bij de provincie bekende (menselijke) activiteiten die in en om het gebied plaatsvinden.

Hydrologie: de leer van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water in al zijn verschijningsvormen boven, op en in het aardoppervlak.

I

Intensieve veehouderij: niet-grondgebonden veehouderij waarbij het vee geheel of vrijwel geheel in gebouwen wordt gehouden.

Infiltratie: het in de bodem laten wegzakken van regenwater met onder andere de bedoeling verdroging te voorkomen of te verminderen.

Inlaat: het in een gebied laten instromen van (boezem) water bij tekorten.

Instandhoudingsdoelstelling: doelstelling, opgenomen in een aanwijzingsbesluit van een Natura 2000-gebied als bedoeld in artikel 2.1 van de Wet natuurbescherming, ten aanzien van de instandhouding van de leefgebieden, vereist op grond van de Vogelrichtlijn of ten aanzien van de instandhouding van de natuurlijke habitats of populaties in het wild levende dier- en plantensoorten, vereist op grond van de Habitatrichtlijn.

Inzijggebied: gebied waar door hoogteligging en bodemgesteldheid water wegzijgt naar het grondwater.

K

Kavel: aaneengesloten stuk grond van een gebruiker, bestaande uit meerdere percelen, waarin geen grenzen voorkomen als openbare wegen en waterlopen.

Kavelpatroon: fijnmazig patroon dat kenmerkend is voor de ontginningswijze in een gebied.

Keur: de Keur is een verordening van het Waterschap die regelt wat wel en niet mag in of nabij oppervlaktewater en dijken. Het vaststellen van de Keur is een eigen bevoegdheid van het bestuur van het waterschap. De Keur is van belang voor iedereen die woont of werkt binnen het gebied van het betreffende Waterschap. De regels in de Keur maken het werk en beleid van het waterschap inzichtelijker.

Kritische depositiewaarde (KDW): de kritische depositiewaarde voor stikstof is de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van het habitat significant wordt aangetast door de verzurende en/of vermestende invloed van atmosferische stikstofdepositie (Dobben, van, H., et al, 2012).

Kwalificerend: soorten of habitattypen die aanleiding waren voor aanwijzing van een bepaald Natura 2000-gebied worden kwalificerend genoemd.

Kwel: het uittreden van grondwater aan het grondoppervlak, in de waterlopen of drains.

Kwelgebied: gebied waar grondwater opwelt naar het oppervlaktewater.

L

Laagveen: veen dat onder de grondwaterspiegel gevormd is wordt laagveen genoemd. Laagveen ontstaat als het nog in aanraking staat met voedselrijk stilstaand grondwater en als zuurstof uit de lucht er niet bij kan komen. Laagveen kan ontstaan doordat het oppervlaktewater verlandt.

Leefgebied: habitat van een soort, zijnde het door specifieke abiotische en biotische factoren bepaalde milieu waarin de soort tijdens één van de fasen van zijn biologische cyclus leeft.

M

Maaiveld: de hoogteligging van verharde en onverharde grond ten opzichte van NAP.

Melkveehouderij: agrarisch bedrijf waar melk- en kalfkoeien gehouden worden.

Ministerie van Economische zaken (EZ): het ministerie dat vanaf eind 2012 en tot 2017 verantwoordelijk was voor o.a. de goede vertaling van de Europese richtlijnen op het gebied van natuur.

Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I): het ministerie dat vanaf 2010 tot 2012 verantwoordelijk was voor o.a. de goede vertaling van de Europese richtlijnen op het gebied van natuur.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV): het ministerie dat tot en met 2010 verantwoordelijk was en vanaf 2017 verantwoordelijk is voor o.a. de goede vertaling van de Europese richtlijnen op het gebied van natuur.

Mitigerende maatregel: maatregel die de negatieve gevolgen van een activiteit voor een Natura 2000-gebied beperkt of voorkomt.

Monitoring: het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.

N

Natura 2000: Europees ecologisch netwerk dat bestaat uit de speciale beschermingszones, bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, van de Vogelrichtlijn en artikel 1, onderdeel l, van de Habitatrichtlijn.

Natura 2000-gebied: gebied dat:

- door de bevoegde autoriteit van het land waarin het gebied is gelegen is aangewezen als speciale beschermingszone, ter uitvoering van de artikelen 3, tweede lid, onderdeel a en 4, eerste en tweede lid, van de Europese Vogelrichtlijn of de artikelen 3, tweede lid en 4, vierde lid, van de Habitatrichtlijn, of;
- is opgenomen op de lijst van gebieden van communautair belang binnen de Europese Unie, bedoeld in artikel 4, tweede lid, van de Habitatrichtlijn.

Natuurnetwerk Nederland (NNN): het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden.

Natuurbeschermingswet 1998: wet die onder meer de bescherming regelde van de Natura 2000-gebieden.

Natuurwaarden: natuurwaarden kunnen geformuleerd worden in termen van soortenrijkdom, zeldzaamheid, zelfregulatie van de natuur, oorspronkelijkheid van de processen, duurzaamheid of schoonheid.

Niet-significante verstoringen: verstoringen die geen directe invloed hebben op de fysische kenmerken van een gebied. Een niet-significante verstoring betreft soorten en is vaak in de tijd beperkt (lawaai, lichtbronnen e.d. door tijdelijke activiteiten).

O

Ontwateringsdiepte: de hoogst mogelijke grondwaterstand in een gebied.

Oppervlaktewater: water, dat zichtbaar stroomt door waterloop of over grondoppervlak.

P

PAS (Programma Aanpak Stikstof): het PAS maakte economische ontwikkelingen mogelijk en beschermde tegelijkertijd stikstofgevoelige natuur. In het kader van het PAS werden maatregelen getroffen om de effecten van depositie/stikstofuitstoot te verminderen. Daarnaast voorzag het PAS in het treffen van maatregelen om de natuur te herstellen. Door de combinatie van maatregelen ontstond er ruimte voor nieuwe economische activiteiten. In 2019 oordeelde de Raad van State dat het PAS in strijd was met de Habitatrichtlijn.

Peilbeheer: beheer gericht op het reguleren van het grondwaterpeil in een gebied.

Peilbesluit: een peilbesluit is een juridisch document waarin het waterpeil van sloten en kanalen is vastgelegd. Dit document biedt belanghebbenden duidelijkheid en rechtszekerheid over de te handhaven waterpeilen. Het hoogheemraadschap heeft een inspanningsverplichting om de in het peilbesluit vastgelegde peilen te handhaven. Dit betekent dat de waterbeheerder naar eer en geweten zijn best moet doen het peil op de vastgestelde waarde te handhaven.

Piekberging: extra bergingscapaciteit in vooral oppervlaktewater bedoeld om langdurige regenval in een gebied te kunnen opvangen.

PGO: Particuliere Gegevensverzamelende Organisatie. Zulke organisaties bestaan per diergroep en voor hogere planten.

Prioritair: begrip uit de Habitatrichtlijn. Soorten of habitats die door de EU als prioritair zijn aangemerkt gelden als zeer bijzonder in Europees opzicht; voor zulke soorten en habitats geldt dat het natuurlijke verspreidingsgebied geheel of grotendeels tot de EU-landen is beperkt.

Profielendocument: in het profielendocument zijn voor alle aangewezen habitattypen, habitatsoorten en vogels beschrijvingen opgenomen. Aan de hand van deze beschrijvingen en de staat van instandhouding in een Natura 2000-gebied worden de instandhoudingsdoelstellingen (behoud, verbetering, uitbreiding, etc.) voor dat Natura 2000-gebied vastgesteld.

R

Raad van State: De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State is de hoogste instantie in de bestuursrechtspraak, zoals de Hoge Raad dat is voor het civiele recht. Natuurbeschermingsrecht valt als milieurecht onder de bestuursrechtspraak; het regelt de verhouding tussen burger en overheid. Het merendeel van de rechtspraak wordt dan ook gedaan door de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State.

Ruimtelijke ontwikkeling: hieronder valt een groot scala aan activiteiten. Doorgaans gaat het om ingrijpende veranderingen die leiden tot een functieverandering of uiterlijke verandering van het gebied. Het kan echter ook gaan om kleinschalige activiteiten zoals de bouw van een schuur of de verbouwing van een huis.

S

Significant (negatieve) effecten: een effect is significant (veelbetekenend) als de Natura 2000-doelen van het gebied dreigen te worden aangetast. Artikel 6 van de Habitatrichtlijn stelt dat een activiteit niet mag leiden tot 'significante effecten' op de belangrijke beschermde natuurwaarden.

Speciale Beschermingszone (SBZ): gebied dat is aangewezen vanwege de bijzondere natuurwaarden voor 1 of meer kwalificerende soorten of habitats. Alle SBZ's samen vormen het Natura 2000-netwerk.

Staat van instandhouding: is de toestand waarin soorten dieren en planten verkeren en de toestand waarin die soorten dieren en planten moeten verkeren om te kunnen voortbestaan.

Successie: de opeenvolgende verandering die zich van nature in de plantengroei voltrekt, waarbij de ene vegetatie overgaat in de andere.

T

Tijdelijke berging: maatregelen bedoeld om de afvoer van oppervlakkig afstromend regenwater te vertragen.

Typische soort: plant- of diersoort die een indicator is voor de kwaliteit van een habitattype in het kader van Natura 2000.

U

Uitspoeling: het verplaatsen van mineralen naar diepere grondlagen.

V

Veen: een moerassige grondsoort die volgezogen is met water. Veen bestaat uit plantenresten die nog niet helemaal verteerd zijn en die voor een deel in humus zijn opgegaan.

Vegetatie: de begroeiing van het landschap; het ruimtelijke voorkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen.

Vegetatietype: een groep van planten met een kenmerkende structuur, een karakteristiek uiterlijk en milieu en met een karakteristieke plantensamenstelling.

Verdroging: alle nadelige effecten op natuurwaarden als gevolg van een, door menselijk ingrijpen, structureel lagere grond- en/of oppervlaktewaterstand dan de gewenste of als gevolg van de aanvoer van gebiedsvreemd water ter bestrijding van de lagere waterstanden.

Vermesting: het toevoegen van teveel meststoffen aan de bodem, waardoor het natuurlijk evenwicht in de bodem wordt verstoord.

Versnippering: doorsnijding van het leefgebied door infrastructuur en/of door andere vormen van habitatdoorsnijding als gevolg waarvan schade aan faunapopulaties kan ontstaan.

Verstoring: storen van dieren door lawaai, betreding, licht en dergelijke.

Verruiging: ongewenste hoogopschietende soorten zoals bramen, akkerdistels (ruigtekruiden) die zich vestigen en overheersend worden.

Verslechtering en verstoring: verslechtering is de aantasting van een habitat, zoals afname van oppervlakte of kwaliteit of de versnippering van het gebied. Verstoring heeft betrekking op diersoorten en wordt vaak gemeten naar intensiteit, duur en frequentie.

Verzuring: door in regenwater opgeloste verzurende stoffen worden de bodems en het grondwater zuurder. Verzuring kan ontstaan als gevolg van verontreiniging van de lucht met bijvoorbeeld de stoffen zwaveldioxide, ammoniak en stikstofoxiden.

Vogelrichtlijn: Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L 20), zie ook het begrip Habitatrichtlijn.

Vogelrichtlijngebied: dit is een beschermd natuurgebied dat door de rijksoverheid is aangewezen onder de Vogelrichtlijn. Het gebied kan worden aangewezen vanwege het voorkomen van bepaalde belangrijke vogelsoorten.

W

Waterkwaliteit: de chemische en microbiologische samenstelling van grond- en oppervlaktewater die een belangrijke factor is voor de ecologische kwaliteit in een gebied.

Weidevogelleefgebied: door de overheid aangewezen gebied waar een regeling geldt voor bescherming van weidevogels, vanwege het belang van het gebied voor die vogels. Dit is een regeling naast de bescherming in het kader van Natura 2000. Vaak is wel sprake van een overlap in de bescherming op grond van het weidevogelbeheer en Natura 2000. Tegenwoordig: Bijzonder Provinciaal Landschap.

Wet ruimtelijke ordening (Wro): het wettelijk kader waarmee wordt geregeld hoe Nederland er nu en in de toekomst uit moet zien. De verwachting is dat deze wet in 2024 opgaat in de Omgevingswet.

Z

Zorgplicht: In de Wet natuurbescherming is een algemene zorgplicht opgenomen. Het uitgangspunt van de zorgplicht is dat burgers, ondernemers en overheden alle handelingen die nadelige gevolgen kunnen hebben voor in het wild levende planten en dieren, hun directe leefomgeving of een Natura 2000-gebied achterwege laten. Dat betekent dat degene die een bepaalde handeling wil verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van zijn handelen. Zo nodig raadpleegt hij of zij een ecoloog.

1.3 Organisatie en bij het proces betrokken partijen

De volgende organisaties zijn gevraagd om een reactie op het concept-Natura 2000-beheerplan:

- Landschap Noord-Holland
- Staatsbosbeheer
- Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
- LTO Noord
- Faunabeheereenheid Noord-Holland
- Water, Land en Dijken
- Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
- Gemeente Alkmaar
- Platform Zaanse veenweidegebieden
- Rijkswaterstaat

2

BIJLAGE

2.1 Relatie beheertypen - habitattypen/leefgebieden voor Eilandspolder

Beheertype (ha)	Leefgebied (ndt of lg)[1]	Leefgebied voor	Overeenkomstig aangewezen habitattype (ha)
A11 open grasland		Grutto, kievit	
N04.02 zoete plas (135)		Bittervoorn, kleine modderkruiper, lepelaar, smient, wintertaling, meerkoet	
N05.01 moeras (25)	Ndt 3.24 (moeras) Ndt 3.25 (natte strooiselruigte)	Noordse woelmuis, lepelaar, grutto, rietzanger, wintertaling, meerkoet, smient	H6430B ruigten en zomen (1,21)
N05.02 gemaaid rietland(1)	Ndt 3.24 (moeras)	Noordse woelmuis, lepelaar, grutto, rietzanger, wintertaling, meerkoet, smient	
N06.01 veenmosrietland en moerasheide (11)	Ndt 3.28 (veenmosrietland) Ndt 3.42c (moerasheide)	Noordse woelmuis	H7140B veenmosrietland (0,21)
N10.02 vochtig hooiland (64)		Rietzanger	
N12.02 kruiden- en faunarijk grasland (25)		Rietzanger	
N13.01 vochtig weidevogelgrasland (575)	Ndt 3.32/lg 8 (nat, matig voedselrijk weidevogelgrasland) 3.38/ lg 10 (bloemrijk weidevogelgrasland)	Noordse woelmuis, goudplevier[2], grutto, kievit, rietzanger, smient[3], wintertaling[4], meerkoet[5]	
N14.02 hoog- en laag-veenbos (5)			
N15.02 dennen-, eiken- en beukenbos (0,5)			
N17.01 vochtig hakhout en middenbos (5)			

Uit: PAS herstel strategieën, onderdeel soorten en Natuurbeheerplan 2016.

1 Ndt= natuurdoeltype; lg= stikstofgevoelig leefgebied
2 Stikstofgevoeligheid lg is niet relevant voor de soort
3 idem
4 idem
5 idem

2.2 Algemene systeembeschrijving

Algemene systeembeschrijving

De gronden in het laagveengebied worden al heel lang (sterk) bemest. Bovendien was het gebied vroeger brak en daarmee van nature voedselrijker. Nitraat en (in wat mindere mate) ammonium spoelen vrij snel uit naar het grond- en oppervlaktewater. Daarnaast treedt er verlies van een deel van de stikstof op naar de atmosfeer. Fosfaat is veel minder mobiel in de bodem en spoelt veel langzamer uit naar het grond- en oppervlaktewater. Hierdoor hoopt fosfaat voor het grootste deel op in de bovenste decimeters van de grond.
Een hoge fosfaatbeschikbaarheid wordt als knelpunt gezien voor het realiseren van karakteristieke voedselarme vegetaties. Wanneer laagveenwateren voedselrijk worden, neemt de algendichtheid toe, waardoor het water troebel en zuurstofloos wordt. Dat remt vervolgens de ontwikkeling van ondergedoken waterplanten en waterfauna.

De voedselrijkdom in het systeem wordt bepaald door de mate van interne en externe eutrofiëring. Externe eutrofiëring is de toevoer van nutriënten van buiten het systeem, door aanvoer van oppervlakte- of grondwater met hogere nutriëntconcentraties dan het water in het systeem. Interne eutrofiëring wordt veroorzaakt door een versnelde mineralisatie van de opgeslagen nutriënten in het veen waarbij fosfaat vrijkomt. De belangrijkste sturende factor bij interne eutrofiëring is sulfaat.

In het westelijke veenweidegebied is de hoge concentratie aan nutriënten voor een groot deel te wijten aan achtergrondbelasting en/of niet-direct beïnvloedbare processen zoals uitloging van het veencomplex. In veengebieden draagt de mest veel minder (circa 30 %) bij aan de belasting van het oppervlaktewater dan in klei of zandgebieden. Mineralisatie, veenwater en (vooral zomers) inlaatwater dragen ongeveer 60 % bij. Het nutriëntenprobleem wordt dus voornamelijk veroorzaakt door ontginning, ontwatering en bemesting.

Veenafbraak

De afbraak van organisch materiaal en de fosfaatbindingscapaciteit van de bodem worden sterk beïnvloed door de microbiële processen. Onder zuurstofrijke condities is zuurstof de primaire oxidator; zuurstof is thermodynamisch gezien ook de meest gunstige oxidator.

$O_2 + 4\ H^+ + 4\ e^- \rightarrow 2\ H_2O$
$C_{organisch} + 2H_2O \rightarrow CO_2 + 4H^+ + 4e^-$

In de meeste wetlands is zuurstof echter alleen aanwezig in de bovenste 10 mm van de bodem. Als zuurstof niet (meer) beschikbaar is als oxidator vindt de afbraak plaats met alternatieve oxidatoren. Nitraat is na zuurstof de meest gunstige oxidator.

$2\ NO_3^- + 12\ H^+ + 10\ e^- \rightarrow N_2 + 6\ H_2O$
$NO_3^- + 9\ H^+ + 8\ e^- \rightarrow NH_4^+ + 2\ H_2O + OH^-$

Bij deze reactie wordt nitraat gereduceerd tot stikstofgas (denitrificatie) of ammoniak (ammonificatie). Als alternatief kunnen ijzer(hydr)oxide of sulfaat als oxidator gebruikt worden.

$FeOOH + 3\ H^+ + e^- \rightarrow Fe^{2+} + 2\ H_2O$
$SO_4^{2-} + 10\ H^+ + 8\ e^- \rightarrow H_2S + 4\ H_2O$

Bij de reductie van ijzer en sulfaat wordt FeSx gevormd, waarbij de fosfaatbindingscapaciteit afneemt. De afbraak van organisch materiaal onder anaerobe omstandigheden wordt sterk bepaald door de beschikbaarheid van deze alternatieve oxidatoren. De verschillende anaerobe afbraakprocessen sluiten elkaar niet uit en kunnen tegelijkertijd in de bodem plaatsvinden.

Alkaliniteit (zuurbufferende capaciteit)

De afbraak van organisch materiaal wordt, in vergelijking met alkaline condities, geremd in zure condities. De buffercapaciteit van het water bepaalt de afbraaksnelheid van organisch materiaal; dit wordt veroorzaakt door de neutraliserende werking van bicarbonaat op de afbraakremmende zuren. Een verhoogde alkaliniteit leidt dus tot een verhoogde veenafbraak. Meerdere studies hebben een correlatie gevonden tussen bicarbonaat alkaliniteit en de fosfaat- en nitraatconcentraties in het oppervlaktewater en het water in de haarvaten. Daarnaast kan bicarbonaat ook voor

fosfaatmobilisatie zorgen door concurrentie met fosfaat voor anion adsorptieplaatsen. De alkaliniteit van een systeem kan verhoogd worden door de inlaat van alkalisch oppervlaktewater of een verhoogde alkaliniteit van het grondwater. Daarnaast kan de alkaliniteit ook gegenereerd worden in het systeem door de reductie van nitraat, sulfaat en ijzer(hydr)oxides. Gereduceerde verbindingen (waaronder sulfide) verbruiken vervolgens zuurstof in de bovenste laag van het sediment, waardoor de aerobe laag in dikte afneemt. Dit kan leiden tot een verhoogd vrijkomen van fosfaat uit het sediment.

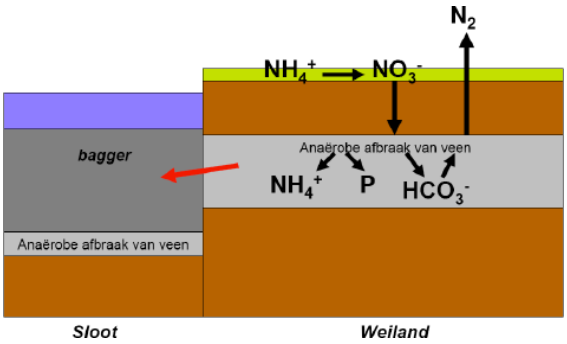
Fosfaat

Fosfaat kan in verschillende vormen voorkomen: gebonden aan ijzer(hydr)oxiden, aluminium of calcium, in organische vorm of in een labiele direct beschikbare vorm. De mobiliteit van fosfaat wordt sterk bepaald door de pH en het redoxpotentiaal van de bodem.
Bij het vrijkomen van fosfaat wordt ook de baggervorming in de sloten verhoogd. Door opwerveling van bagger door bodemwoelende vissen, wind- en golfwerking neemt de troebelheid en de nutriëntenuitwisseling tussen het sediment en het water toe.

De juiste waterplanten voor verlanding kunnen door het troebele karakter niet fosfosynthetiseren en kunnen zich in het baggerige substraat moeilijk vestigen. Daarnaast worden ze verdrongen door woekerende waterplanten, eutrafente/indifferente oeverplanten (o.a. liesgras) en algen, waardoor verlanding niet optreedt.

Nitraat

Figuur B5.1 Anaërobe afbraak en baggervorming in veenweidegebieden o.i.v. nitraat (Lamers et al, 2006)

Onder natuurlijke condities zijn de nitraatconcentraties van het grondwater laag (< 32 µmol l^{-1}). De laatste zestig jaren zijn de nitraatconcentraties in het grondwater echter enorm toegenomen als gevolg van het overmatige gebruik van (kunst)mest en het uitspoelen van nitraat vanuit landbouwgronden. Wanneer het nitraat in aanraking komt met pyriethoudende afzettingen en andere ijzerhoudende verbindingen, treedt er oxidatie van de ijzerverbindingen op. Hierbij wordt nitraat verwijderd (via denitrificatie) en komt sulfaat vrij.

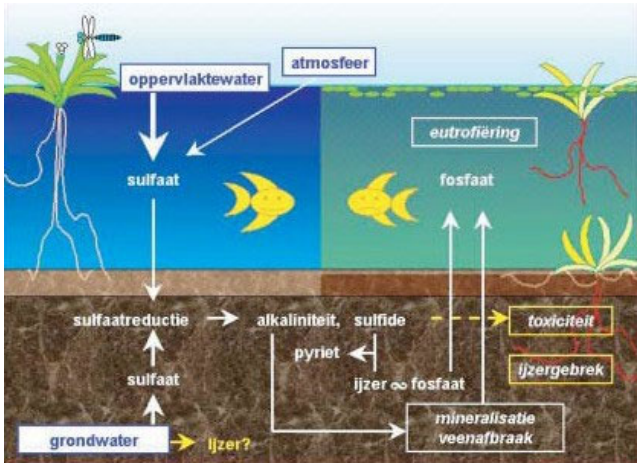
$5\ FeS_2 + 14\ NO_3^- + 4\ H^+ \longleftrightarrow 7\ N_2 + 10\ SO_4^{2-} + 5\ Fe_2^{2+} + 2\ H_2O$

De bijdrage van nitraat aan de interne eutrofiëring is waarschijnlijk afhankelijk van de $NO3^-$: $SO4^{2-}$ ratio. Indien deze hoog is zal er juist immobilisatie van S (en dus fosfaat) plaatsvinden, maar zorgt dan als oxidator voor veenafbraak en zo voor vorming van slib; dit slib zorgt weer voor P-mobilisatie.

Sulfaat

In de laatste decennia zijn de sulfaatconcentraties in ecosystemen door antropogene oorzaken sterk toegenomen. Dit komt onder andere door het jaarrond (kunstmatig) stabiel houden van waterpeilen, waarbij veel gebiedsvreemd water wordt ingelaten. Dit inlaatwater heeft vaak een hogere sulfaatconcentratie dan het water in het systeem. Daarnaast zijn de sulfaatconcentraties toegenomen door de toegenomen atmosferische depositie van zwavel en als gevolg van uitspoeling vanuit landbouwgronden.

Figuur B5.2 Eutrofiering door fosfaat (Lamers et al, 2001)

Naast de rol van sulfaat als oxidator, leidt een verhoogde sulfaatconcentratie ook tot fosfaatmobilisatie doordat het fosfaat verdringt van de anion adsorptieplaatsen.
Bij de reductie van sulfaat wordt sulfide gevormd, wat zorgt voor reductie van ijzer(III)(hydr)oxides en ijzer(III)fosfaat. Vervolgens wordt slecht oplosbaar FeSx gevormd, waarbij de mogelijkheid van fosfaatbinding door ijzer afneemt en fosfaat gemobiliseerd wordt. Bij aanhoudende sulfaatreductie kunnen toxische concentraties van sulfide zich ophopen in de haarvaten. Verhoogde sulfideconcentraties kunnen onder andere leiden tot wortelrot en gereduceerde groei bij planten en respiratieproblemen bij dieren; bij beide groepen organismen kan dit leiden tot sterfte.

Waterpeil
Het effect van peilfluctuaties hangt onder andere af van het ijzergehalte, het type veen en de fosfaatbeschikbaarheid van de bodem.

Een laag waterpeil kan bijdragen aan verzuring; dit treedt op als het gevormde veen steeds minder in contact staat met oppervlakte- en grondwater. Hierbij vormt zich een regenwaterlens, het regenwater zelf is niet zuur, maar zorgt voor een afname in de buffercapaciteit wat vervolgens leidt tot een daling van de pH. Bij (tijdelijke) verdroging van de bodem blijft ijzer in geoxideerde vorm aanwezig en kan fosfaat aan Fe(III) verbindingen gebonden worden. Daarnaast wordt bicarbonaat verbruikt bij de oxidatie van FeSx en door afwezigheid van alkaliniteit genererende processen zoals denitrificatie. Hierdoor ontstaat na vernatting een zwakker gebufferd systeem en daardoor een verminderde afbraak van organisch materiaal. Verdroging kan echter ook leiden tot een sterke verzuring, door verhoogde pyrietoxidatie, waardoor sulfaat gemobiliseerd wordt en de pH daalt. Fosfaat kan in de bodem ook gebonden zijn aan zware metalen; verdroging en de gekoppelde verzuring zorgen dan voor het oplossen van deze verbindingen (vooral als de S/(Ca + Mg) ratio van de bodem hoog is). Langdurige verdroging leidt tot een onomkeerbare inklinking en veraarding van het veen.

Bij vernatting neemt de nitraatconcentratie af en wordt ijzer gereduceerd. Gereduceerd ijzer heeft een lagere bindingscapaciteit, waardoor fosfaat gemobiliseerd wordt. Daarnaast neemt de kans op verpitrussing toe. Permanente vernatting kan leiden tot een verhoogde sulfaatconcentratie, waardoor ook het sulfidegehalte toeneemt. Als er vervolgens geen ijzer meer beschikbaar is, komt er sulfide vrij in het systeem. Een klein aantal planten, waaronder pitrus, heeft een aanpassing waardoor het bij hoge sulfideconcentraties kan overleven.

Waterpeil ↓→ O↑→ pyrietoxidatie↑→ S↑ + pH↓
Water ↑→ N↓ door denitrificatie en ammoniumoxidatie.
Water ↑→ P↑ door ijzerreductie, halfslachtige oplossing: + kalk, want P blijft grotendeels beschikbaar en te veel kalk → veenreductie.
Water ↓→ P↓ door mineralisatie, maar water ↓→ veenreductie en P mobilisatie.

Inlaat van gebiedsvreemd water is een veel toegepaste beheersmaatregel tegen verdroging, maar onderzoek heeft getoond dat interne eutrofiering als gevolg van de inlaat van water een grote rol speelt bij de achteruitgang van laagvenen door eutrofiering (door sulfaat). Voor de landbouw worden naast het lage waterpeil ook de polderpeilen in de laagveengebieden gereguleerd.

In Laag Holland staan alle wateren in goede verbinding met elkaar en is er een hoge interne eutrofiering. Ook worden de polderpeilen het hele jaar constant gehouden, waardoor verstarring optreedt. Om de kragge los te houden is een variërend waterpeil nodig; ook is voor een goede vegetatieontwikkeling een lager waterpeil in de zomer noodzakelijk.

Referenties:

Brand, E., Baars, A.J., Verbruggen, E.M.J., Lijzen, P.J.A. (2008) Afleiding van milieurisicogrenzen voor sulfaat in oppervlaktewater, grondwater, bodem en waterbodem. RIVM Briefrapport 711701069/2008

Geurts, J., Sarneel, J., Pires, M.D., Milder-Mulderij, G., Schouwenaars, J., Klinge, M., Verhoeven, J., Wielen van der, S., Jaarsma, N., Verberk, W., Esselink H., Ibelings, B., Donk van, E., Roelofs, J., Lamers,L. (2008) Onderzoek ten behoeve van het herstel en beheer van Nederlandse laagveenwateren. Tussentijdse OBN-rapportage (Fase 2, tweede onderzoeksjaar).

Lamers, L., Geurts, J., Bontes, B., Sarneel, J., Pijnappel, H., Boonstra, H., Schouwenaars, J., Klinge, M., Verhoeven, J., Ibelings, B., Van Donk, E., Verberk, W., Kuijper, B., Esselink, H. & Roelofs, J. (2006) Onderzoek ten behoeve van het herstel en beheer van Nederlandse laagveenwateren. Eindrapportage 2003-2006. Rapport DK-LNV nr. 2006/057-O, Ede.

Lamers L.P.M., Lucassen E.C.H.E.T., Smolders A.J.P., Roelofs J.G.M. (2005) Fosfaat als adder onder het gras bij 'nieuwe natuur'. H2O, 17: 28-30

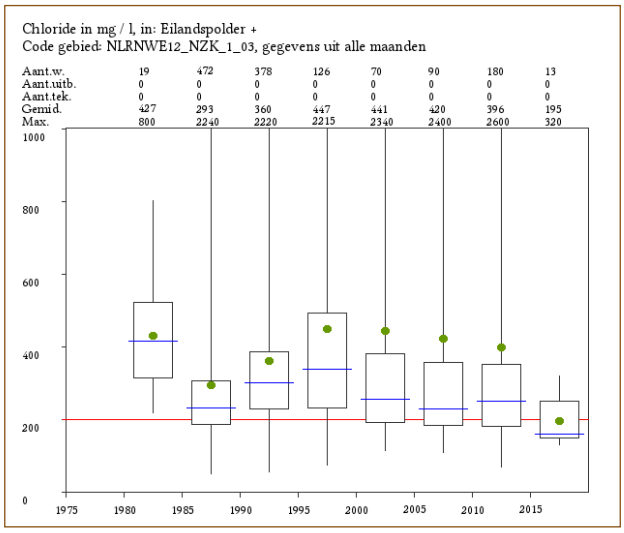
Riza/Alterra (2005) Quick scan bestaande kennis waterkwaliteit in het veenweidegebied

Smolders A.J.P., Lamers L.P.M., Lucassen E.C.H.E.T., Van der Velde G., Roelofs J.G.M. (2006) Internal eutrophication: How it works and what to do about it – a review. Chemistry and Ecology, 22 (2): 93-111.

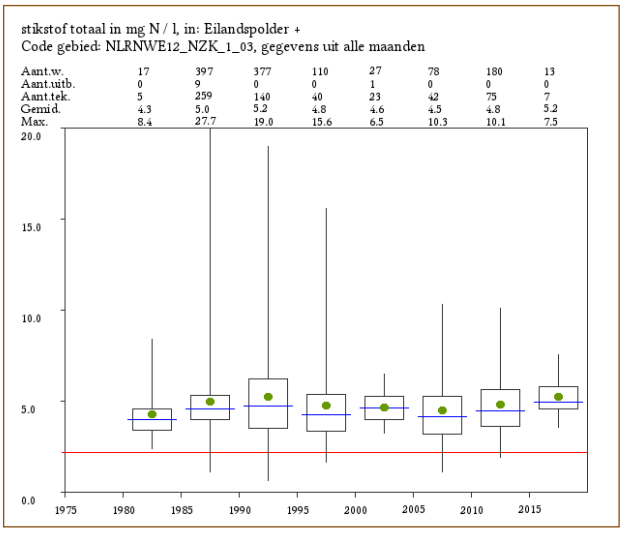
Gespreksverslag Leon Lamers, 23-01-2009 te Nijmegen

2.3 Achtergrondgegevens water en bodem

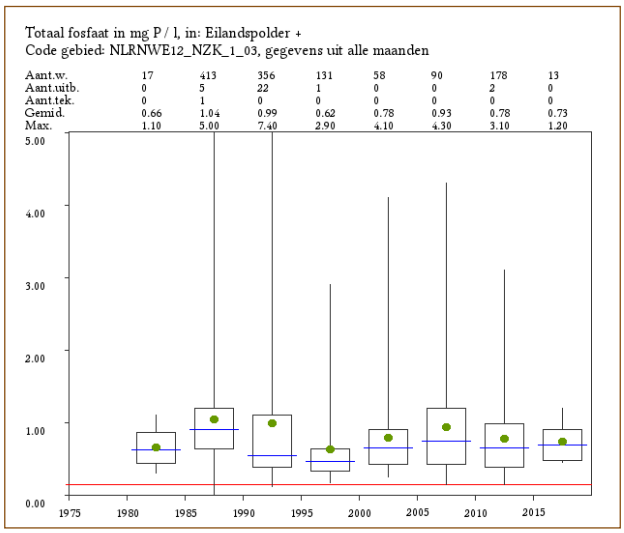
Figuur B2.1. Chloride in Eilandspolder

Figuur B2.2 Stikstof in Eilandspolder

Figuur B2.3. Fosfaat in Eilandspolder

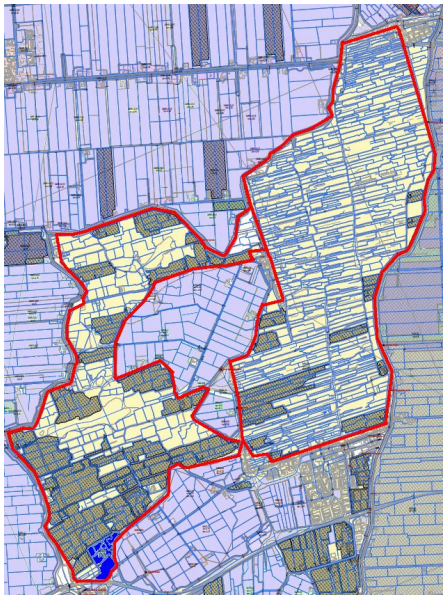
Bronnen:

http://edam.110mb.com/clhist/rap_verzoetend_hhnk.html#NLRNWE12_NZK_2_02

http://edam.110mb.com/tkdl/graf/p4bwl/f_90_NLRNWE12_NZK_1_03.png

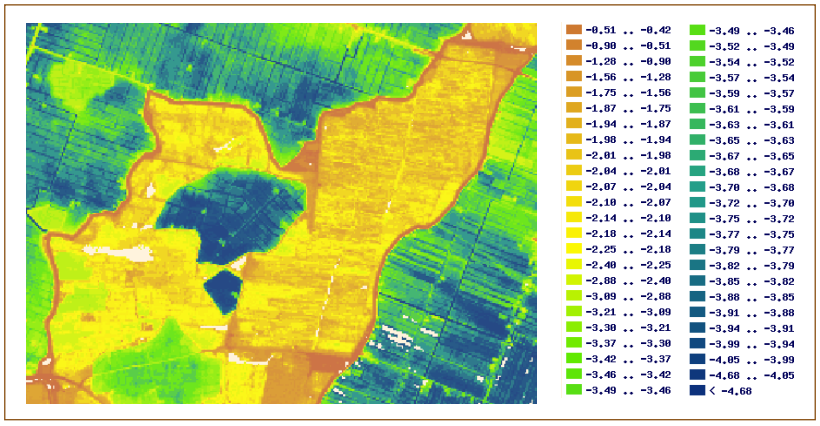
http://edam.110mb.com/tkdl/graf/p2bwl/f_90_NLRNWE12_NZK_1_03.png

Figuur B2.4 Waterhuishouding Eilandspolder (2008)

Rood omlijnd: Natura2000 gebied, daar binnen:
Geel: zomerpeil -2,27 winterpeil: -2,29
Donkerblauw: zomerpeil -2,60 winterpeil -2,70
Gearceerd: onderbemalingen

Figuur B2.5. Hoogtekaart Eilandspolder

In het algemeen varieert het maaiveld van het Natura 2000-gebied van -1,87 m tot -2,18 m (NAP). In het westelijk deel liggen enkele ondebemalingen lager (lichtgroen in de figuur) ongeveer -2,40 m tot -2,88 m (NAP)

Figuur B2.6. Locaties meetpunten waterkwaliteit binnen en buiten het Natura 2000-gebied

Tabel B2.1 Waterkwaliteit gemiddelde meetgegevens binnen Natura 2000-gebied

Meetpunt	Ortho P (mg/l)	Totaal P (mg/l)	Nitraat (mg/l)	Totaal N (mg/l)	Sulfaat (mg/l)	Chloride (mg/l)	Chlorofyl (ug/l)	Doorzicht (cm)
485203 (1996)	0,73	1,0	0,55	< 4,0	235	230	72	30
480115 (2008)	0,11	0,36	0,2	< 4,0	65	225	97	25

Tabel B10.2 Waterkwaliteit inlaatwater buiten Natura 2000 (gemiddelde meetgegevens 2008)

Meetpunt	Ortho P (mg/l)	Totaal P (mg/l)	Nitraat (mg/l)	Totaal N (mg/l)	Sulfaat (mg/l)	Chloride (mg/l)	Chlorofyl (ug/l)	Doorzicht (cm)
153202 (S.ringvaart)	0,35	0,42	1,0	1,35	166	280	Geen gegevens	40 cm

Figuur B2.7 Riooloverstorten (blauwe driehoeken) in Eilandspolder (bron: HHNK)

3

BIJLAGE

3.1 PAS-GEBIEDSANALYSE EILANDSPOLDER

Zie https://www.natura2000.nl/gebieden/noord-holland/eilandspolder/eilandspolder-gebiedsanalyse .

5

BIJLAGE

5.1 Toetsing huidig gebruik

In deze bijlage is de toetsing van het huidig gebruik in en om Eilandspolder opgenomen. In hoofdstuk 5 is het kader voor deze toetsing aangegeven. Afgezien van het ganzenbeheer zijn er geen aanpassingen ten opzichte van de eerste beheerplanperiode.

Methode

Voor de toetsing van het huidig gebruik zijn de volgende stappen doorlopen:

1 Inventarisatie

Als eerste is het menselijke gebruik geïnventariseerd dat een relatie heeft met het Natura 2000-gebied. Dit kunnen ook activiteiten buiten het gebied zijn (externe werking). Het gaat veelal om typen activiteiten die op 1-1-2015 plaatsvonden, waarvan het gebruik niet altijd gespecificeerd naar omvang en ligging is omschreven (bijvoorbeeld wandelen, maaien). In andere gevallen gaat het om het gebruik van aanwezige voorzieningen. Hierbij is 1-1-2015 als ijkdatum gebruikt voor 'aanwezig' (bijvoorbeeld bewoning, industrie). Overheden en terreinbeheerders hebben hiervoor veel informatie aangeleverd. Ook tijdens de informatiebijeenkomsten is iedereen opgeroepen huidig gebruik aan te geven. Dit heeft geleid tot een lange lijst van grote en kleine activiteiten. Mogelijk is de lijst desondanks niet compleet, maar de kans is verwaarloosbaar dat een activiteit ontbreekt die tot significante negatieve effecten zou leiden. Natuurlijk is daarbij alleen uitgegaan van legale activiteiten. Illegale activiteiten kunnen aanleiding geven tot handhaving op grond van de Wet natuurbescherming of andere wetgeving.
Het huidig gebruik dat leidt tot stikstofdepositie is destijds in het kader van het PAS gekwantificeerd naar omvang en ligging (in het rekenmodel Aerius). Dit huidig gebruik is voor dit beheerplan daarom niet nogmaals geïnventariseerd.

2 Opstellen beoordelingstabellen

Voor de toetsing heeft het Rijk verstoringfactoren opgesteld. De verstoringsfactoren die voor de Natura 2000-doelen in Eilandspolder van belang zijn, staan in tabel A (bijlage 5.2). Vervolgens is bepaald welke verstoringsfactoren worden veroorzaakt door het geïnventariseerde gebruik. Dit is opgenomen in tabel B (bijlage 5.3).

3 Toetsing

Door de tabellen A en B te combineren ontstaat een overzicht van welke (typen) activiteiten een negatief effect kunnen hebben op de Natura 2000-doelen in Eilandspolder en welke in elk geval niet. Activiteiten die een negatief effect kunnen hebben zijn kritisch bekeken om te bepalen of dat negatieve effect in deze specifieke situatie ook daadwerkelijk optreedt. Daarbij is rekening gehouden met de staat van instandhouding van de soort of het habitattype en de trend ervan. Tevens is gekeken naar het werkelijke effect, rekening houdend met de omgevingsfactoren in dit gebied en met de maatregelen die in hoofdstuk 4 zijn opgenomen om de Natura 2000-doelen te halen.
De activiteiten zijn tenslotte -indien nodig- zodanig in voorwaarden met betrekking tot omvang, tijd of ruimte ingekaderd, dat (significante) effecten zijn uitgesloten.
Indien niet aan die voorwaarden kan worden voldaan, dient contact te worden opgenomen met de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord voor nadere informatie over een eventuele vergunningplicht.
De toetsing van de effecten veroorzaakt door stikstof heeft destijds plaatsgevonden in het kader van het PAS.

4 Cumulatie van effecten

Het kan zijn dat vormen van gebruik afzonderlijk niet tot een significant negatief effect leiden maar alle gebruik bij elkaar opgeteld wel.
De slechte waterkwaliteit (voor verlandingen) en de hoge stikstofdepositie worden veroorzaakt door het cumulatieve effect van verschillende vormen van gebruik. Het optreden van deze twee cumulatieve effecten wordt voorkomen door het treffen van de maatregelen uit hoofdstuk 4. Overige cumulatieve effecten treden niet op, waardoor de cumulatietoets geen bijstelling van de uitkomst van de toetsing (stap 3) tot gevolg heeft.

De toetsing is verricht op basis van best beschikbare kennis. Als er kennishiaten zijn, waardoor de toetsing niet volledig kan worden uitgevoerd, is dat aangegeven.
De toetsing is geordend in negen typen huidig gebruik:

1 Natuurbeheer
2 Beheer en schadebestrijding
3 Waterbeheer
4 Recreatie
5 Landbouw
6 Wonen
7 Bedrijven/ industrie
8 Verkeer
9 Beroepsvisserij en hengelsport

Per type huidig gebruik is in een tabel aangegeven in welke categorie het gebruik valt:
1: Vergunnningplichte activiteiten in het beheerplan zonder specifieke voorwaarde
2: Vergunningplichte activiteiten in het beheerplan mét specifieke voorwaarden
3: Wet natuurbescherming vergund of afzonderlijk blijvend vergunningplichtig
4a: niet vergunningplichtige activiteiten, geen voorwaarden
4b: niet vergunningplichtige activiteiten, wel voorwaarden

Stikstof

Voor activiteiten die tot stikstofdepositie leiden geldt de Wet natuurbescherming.
Bij ongewijzigd bestaand gebruik sinds de referentiedatum geldt geen vergunningplicht, in alle andere gevallen meestal wel. Wijzigingen in het gebruik na de referentiedatum vallen niet onder het huidig gebruik zoals dat getoetst is in het kader van dit beheerplan. Nieuwe activiteiten waardoor stikstofdepositie toeneemt zijn vergunningplichtig.

Natuurbeheer

In onderstaande tabel zijn de bestaande reguliere natuurbeheer-activiteiten opgenomen, die plaatsvinden op de gronden van Staatsbosbeheer (Oost) of Landschap Noord-Holland (West), dan wel op gronden waarvoor een overeenkomst voor particulier natuurbeheer is afgesloten.
Het betreft ook agrarische activiteiten als bemesting en beweiding. De gronden bestaan immers grotendeels uit grasland, dat door agrariërs beheerd wordt ten behoeve van de weidevogels.

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Bekalking grasland	Ja, onder voorwaarden	Niet op veenmosrietland	4b
Activiteiten waarbij stikstof vrijkomt (stal, mest-opslag, beweiding, bemesting)	Nee	Zie algemene passage over stikstof onder 'methode'	3
Bemesting/beweiding grasland (fosfaatuitspoeling)	Ja, onder voorwaarden	Passend binnen de gemaakte afspraken voor weidevogel-beheer of ander natuurbeheer i.k.v. SNL.	4b
Maaien en afvoeren	Ja, onder voorwaarden	Passend binnen de gemaakte afspraken voor weidevogel-beheer of ander natuurbeheer i.k.v. SNL	4b
Bestrijding invasieve soorten die de Natura 2000-doelen in gevaar brengen	Ja, onder voorwaarden	Gericht gebruik van bestrijdingsmiddelen waarbij alleen de ongewenste soort verdwijnt.	4b
Bomen en struiken verwijderen	Ja, onder voorwaarden	Passend binnen de gemaakte afspraken voor weidevogel-beheer of ander natuurbeheer i.k.v. SNL	4b
Alle werkzaamheden door mensen of machines	Ja, onder voorwaarden	Niet op habitattypen, tenzij passend binnen gemaakte af-spraken voor het beheer daarvan i.k.v. SNL	4b
Weidevogelbescherming	Ja, onder voorwaarden	Passend binnen de daarover gemaakte beheerafspraken voor weidevogelbeheer i.k.v. SNL	4b
Alle bovengenoemde activiteiten		Uitvoering volgens een vigerende gedragscode voor natuurbeheer	4b
Karteren/monitoren/onderzoek	ja		4a

Toelichting
In de beheerplannen, beheerafspraken en/of via afspraken die volgen uit het SNL over natuurbeheer en/of weidevogelbeheer, is vastgelegd welk natuurbeheer nodig is om de doelen voor het NNN te halen. Het natuurbeheer ten behoeve van het NNN in een Natuurbeheerplan is afgestemd op de Natura 2000-doelen. Het NNN-natuurbeheer is daarmee een zeer belangrijk instrument om de Natura 2000-doelen te halen.
NB. In bijlage 2.1 is de relatie aangegeven tussen SNL beheertypen en habitattypen/ leefgebieden van soorten vanuit de Natura 2000-doelen.
Voor het huidig gebruik dat tot stikstofdepositie leidt wordt verwezen naar de algemene passage over stikstof onder 'methode'.

Conclusie: Het huidige gebruik kan worden voortgezet, zolang aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. Er is dan geen vergunningplicht, behalve voor de meeste stikstofgerelateerde activiteiten, voor zover de depositie daardoor is toegenomen sinds de referentiedatum zonder dat daarvoor een vergunning is verleend.

Beheer en schadebestrijding

Beheer en schadebestrijding wordt in Noord-Holland uitgevoerd conform vigerende faunabeheerplannen. De soortenbescherming en de gebiedsbescherming in de Wet natuurbescherming kennen hun eigen regimes met ontheffingen en vergunningen. Activiteiten die op grond van een afgegeven ontheffing of –vrijstelling in het kader van de soortenbescherming zijn toegestaan zijn daarmee dan ook nadrukkelijk níet tevens vergund in het kader van de gebiedsbescherming. Daarvoor is een aparte toetsing nodig aan de Natura 2000-doelen. Significante effecten zijn, gezien de aard van de activiteiten, zeker niet op voorhand uit te sluiten en kunnen verschillen per schadesoort of in te zetten middelen. De toetsing vergt daarom maatwerk.

Ganzen
De Omgevingsverordening Noord-Holland voorziet in een provinciale vrijstelling voor de behandeling van de nesten en verjaging met ondersteunend afschot van de grauwe gans, brandgans en kolgans. De landelijke vrijstelling ziet onder meer op het doden van Canadese ganzen (grote en kleine), alsook nestbehandeling. Verder is er een opdracht als bedoeld in artikel 3.18 van de Wnb aan de FBE gegeven voor de bestrijding van nijlgans. Er is ook een ontheffing voor populatiebeheer van een aantal ganzensoorten.
In het Faunabeheerplan ganzen Noord-Holland 2021-2024 (FBE Noord-Holland, 2021) is vanwege de grote

reductieopgave ten aanzien van de standvogelpopulaties besloten gecoördineerde beheerteams in te zetten om ganzen te beheren binnen Natura 2000-gebieden. Het doel is het terugdringen van de standpopulatie grauwe ganzen, Canadese ganzen (grote en kleinste), brandganzen en verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen in al hun verschijningsvormen tot een maatschappelijk aanvaardbaar schadeniveau zoals vastgesteld door de Provincie Noord-Holland op 14 mei 2014 (provincie Noord-Holland, 2014). Het nieuwe ganzenbeheerplan richt zich op het optimaliseren van het huidige beheer. De FBE geeft hieraan in de Natura 2000-gebieden vorm door middel van zogenaamd 'gecoördineerd beheer'. Dat houdt in dat uitvoerders, gecoördineerd door de FBE, in regionale beheerteams de standpopulatie ganzen in de Natura 2000-gebieden gaan beperken. Hierbij richten de beheerders zich op beheer in het vroege voorjaar (koppel- en voorjaarsafschot) om zodoende de aanwas van jonge ganzen te voorkomen.

In een passende beoordeling (PB) (Prins, 2022) is gebleken dat de volgende maatregelen die worden uitgevoerd in het kader van het gecoördineerd beheer (Faunabeheerplan ganzen Noord-Holland 2021-2024) onder de hierna genoemde voorschriften vergunningvrij kunnen worden uitgevoerd voor het beheer van grauwe gans (Anser anser), brandgans (Branta leucopsis), grote Canadese gans (Branta canadensis), kleinste Canadese gans (Branta hutchinsii minima) en nijlgans (Alopochen aegyptiaca), inclusief verwilderde gedomesticeerde en hybride ganzen in al hun verschijningsvormen.

De hieronder genoemde deelgebieden zijn op kaartmateriaal weergegeven in figuur 3-1 op p. 14 van de PB.

<u>Algemene voorschriften</u>

1. Aan alle binnen de vergunde activiteiten werkzame personen, waaronder het personeel van derden, dient een toereikende schriftelijke instructie te zijn verstrekt die is gericht op het voorkomen en uitsluiten van activiteiten die tot gevolg (kunnen) hebben dat de hier genoemde voorschriften niet worden nageleefd.
2. Alle door of namens Gedeputeerde Staten gegeven aanwijzingen dienen onverwijld te worden opgevolgd.
3. Indien bij de uitvoering van de hier genoemde handelingen incidenten plaatsvinden waardoor onbedoeld schade aan het Natura 2000-gebied optreedt, waaronder ook het vrijkomen van schadelijke stoffen valt, dient hiervan onverwijld melding te worden gemaakt bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord via postbus@odnhn.nl, onder overlegging van alle relevante gegevens.
4. De uitvoering van de activiteiten dient te worden afgestemd met een ter zake ecologisch deskundige. Hieronder wordt verstaan een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Hij/zij voldoet aan een of meer van deze punten:
   - hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
   - hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
   - hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
   - hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
   - hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming.
5. Van de afstemming bedoeld in voorschrift 4 dient de uitvoerder documentatie bij te houden waaruit duidelijk blijkt welke uitkomsten, afspraken of overige relevante informatie uit deze afstemming zijn gevormd. Onderstaande dient jaarlijks in ieder geval te worden afgestemd en geregistreerd:
   a. Jaarlijks dienen de kaarten van de verstoringsvrije zones als bedoeld in voorschriften 9, 10, 11 en 17 te worden geactualiseerd.
6. De documentatie zoals opgenomen in voorschrift 5 dient jaarlijks vóór 1 februari van het betreffende kalenderjaar te worden verzonden naar het bevoegd gezag. Het dient verzonden te worden naar Natura2000@Noord-Holland.nl.

<u>Voorschriften habitattypen- en soorten</u>

7. De habitattypen H6430B - Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) en H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) dienen bij de uitvoering van de vergunde activiteiten niet te worden betreden met voertuigen. Betreden te voet vindt minimaal plaats en enkel ter uitoefening van ruivangsten of nestbehandeling, waarbij het terrein maximaal één keer per jaar wordt betreden.

8. Golfslag en aantasting van drijvende en/of onderwatervegetatie en verstoring van soorten dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. Boten die voor het ganzenbeheer worden gebruikt dienen zich daarom met een snelheid van maximaal 5 km/u door het Natura 2000-gebied 'Eilandspolder' te verplaatsen.

Voorschriften afschot

9. Koppel- en voorjaarsafschot (1 februari tot en met 30 april) mag niet worden uitgevoerd in de verstoringsvrije zones rondom de kerngebieden van de lepelaar, wintertaling en grutto zoals weergegeven in figuur 5-1 op p. 64 van de PB.
10. Koppel- en voorjaarsafschot in het westelijke deelgebied, zoals weergegeven in figuur 3-1 op p. 14 van de PB, vindt vanaf 1 februari tot en met 31 maart uitsluitend na zonsopgang en voor zonsondergang plaats. Dit om verstoring van smienten te voorkomen.
11. Nazomerafschot (1 augustus tot en met 30 september) mag niet worden uitgevoerd in de verstoringsvrije zones rondom de kerngebieden van de lepelaar, wintertaling, zoals weergegeven in figuur 5-3 op p. 66 van de PB.
12. Bij afschot dient te allen tijde gebruik gemaakt te worden van een geluiddemper.
13. Uitvoering van afschot dient maximaal op 2 dagen per week plaats te vinden per deelgebied.
14. Er zijn bij afschot maximaal twee uitvoerders actief per deelgebied en deze dienen gezamenlijk op te treden.
15. Uitvoering van afschot vindt per dag slechts in één deelgebied plaats.
16. Er worden per dag per deelgebied maximaal 60 schoten genomen.

Voorschriften nestbehandeling

17. Nestbehandeling (1 maart tot en met 30 september) mag niet worden uitgevoerd in de verstoringsvrije zones van de rietzanger, lepelaar, wintertaling en grutto zoals weergegeven in figuur 5-2 op p. 77 van de PB.
18. Nestbehandeling ten tijde van voorjaars-, koppel- en nazomerafschot (zijnde van 1 maart tot en met 30 april en van 1 augustus tot en met 30 september) wordt uitsluitend uitgevoerd door de uitvoerders als bedoeld in voorschrift 14.
19. Nestbehandeling wordt in de periode van 1 mei tot en met 31 juli per deelgebied maximaal 3 dagen uitgevoerd.
20. Bij nestbehandeling in de periode van 1 mei tot en met 31 juli zijn maximaal twee uitvoerders actief per deelgebied en deze dienen gezamenlijk op te treden.
21. Uitvoering van nestbehandeling in de periode van 1 mei tot en met 31 juli vindt in maximaal één deelgebied tegelijk plaats.

Voorschriften ruivangsten

22. Bij uitvoering van ruivangsten (1 mei t/m 31 juli) dienen rietkragen van meer dan 3 meter breed en rietvelden niet te worden betreden.
23. Ruivangsten worden per deelgebied maximaal 4 keer per jaar uitgevoerd.
24. Er wordt niet meer dan 1 ruivangst tegelijkertijd op hetzelfde tijdstip uitgevoerd. Dit om te allen tijde voldoende rust te garanderen in andere deelgebieden.
25. Het opdrijven van ganzen naar de vangkraal wordt door maximaal 8 personen uitgevoerd.
26. Binnen de habitattypen H6430B - Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) en H7140B - Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden) worden geen vangkralen en/of containers geplaatst tenzij op duidelijke aanwijzing van de natuurbeheerder.

Als bovengenoemde activiteiten niet conform de voorschriften worden uitgevoerd, is mogelijk sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming.

Vossen

Om instandhoudingsdoelen te behalen kan het beheren van vossen noodzakelijk zijn. Hiervoor is een geldige ontheffing of vrijstelling nodig. Door gebruik te maken van kunstburcht, mobiele vangkooi en geweer met geluiddemper en nachtzichtapparatuur is het beheer relatief stil, effectief en efficiënt uit te voeren met minimale verstoring op broedende vogels. Negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelen als gevolg van de verstoring tijdens het bestrijden van vos kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.

Overige soorten

Voor andere vormen van beheer en schadebestrijding is tot op heden geen toestemming verleend. Mocht daar alsnog behoefte toe zijn, dan is sprake van een nieuwe, vergunningplichtige activiteit.

Onder beheer en schadebestrijding valt ook de bestrijding van de muskusrat. Deze wordt al lange tijd uitgevoerd, door specifieke muskusrattenvangers. Daarom wordt deze activiteit wél als 'huidig gebruik' beschouwd en is niet

vergunningplichtig.

Onder de Natuurbeschermingswet 1998 was de jacht niet toegestaan in Vogelrichtlijn-gebieden (de gehele Eilandspolder). Dit verbod is met de inwerkingtreding van de nieuwe Wet natuurbescherming vervallen. Jacht is derhalve ook geen 'huidig gebruik', maar een nieuwe, vergunningplichtige activiteit.

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Beheer en schadebestrijding van een aantal ganzensoorten en nijlgans	ja, onder voorwaarden	Zie voorschriften onder kop "Ganzen".	2
Beheer en schadebestrijding (m.u.v. bestrijding vos volgens voorwaarden geldige ontheffing en incidenteel afschot door Staatsbosbeheer; exclusief aantal ganzensoorten en nijlgans)	nee	(geen huidig gebruik)	3
Bestrijding muskusrat	ja, onder voorwaarden	Rekening houden met kwetsbare locaties en kwetsbare perioden van soorten; in overleg met de terreinbeheerder	4b

Conclusie: beheer en schadebestrijding is, met uitzondering van de hierboven genoemde uitzonderingen, een (nieuwe) vergunningplichtige activiteit. Dat geldt ook voor de jacht.

Waterbeheer

In onderstaande tabel zijn de activiteiten opgenomen die plaatsvinden in het kader van regulier waterbeheer.

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Verplichte schouw: uithalen van sloten vanaf land of maaiboot	Ja, onder voorwaarden	-Uitvoering afspraken over aangepaste schouw bij verlandingsvegetaties (zie toelichting) -Geen aantasting van habitattypen door betreding of het deponeren van materiaal - Uitgevoerd volgens gedragscode van de Unie van Waterschappen voor bestendig beheer en onderhoud	4b
Alle overige handelingen zoals beschreven in de gedragscode van de Unie van Waterschappen voor bestendig beheer en onderhoud	Ja, onder voorwaarden	Uitgevoerd volgens gedragscode van de Unie van Waterschappen voor bestendig beheer en onderhoud	2
Peilbeheer binnen vigerende kaders; wateraf-voer, -berging, afvoer, onderbemalingen, inlaat	Ja, onder voorwaarden	Uitvoering maatregelen voor behoud veenmosrietland (hoofdstuk 4)	4b
Monitoring waterkwaliteit	Ja		4a

Toelichting
Het huidige waterbeheer heeft effect op de Natura 2000-doelen, met name voor veenmosrietland (zie hoofdstuk 3). In hoofdstuk 4 is als maatregel opgenomen dat op locaties met nieuwe verlanding de schouw wordt aangepast, zodat verlandingsvegetaties niet worden weggehaald. Ook zijn maatregelen opgenomen om verdere achteruitgang van de kwaliteit en het oppervlak van veenmosrietland te voorkomen. Onder de voorwaarde dat deze maatregelen worden uitgevoerd heeft het huidige waterbeheer geen negatief effect op de Natura 2000-doelen voor habitattypen.
Door het volgen van de gedragscode van de Unie van Waterschappen voor bestendig beheer en onderhoud worden verstorende en verslechterende effecten van 'bestendig beheer en onderhoud' (maaien, schonen, onderhoudsbaggeren, periodiek onderhoud) op de Natura 2000-doelen voor diersoorten voorkomen.
Conclusie: Het huidige waterbeheer kan, voor zover het 'bestendig beheer en onderhoud' betreft, onder de hierboven aangegeven voorwaarden worden voortgezet. Er is sprake van een van vergunningplicht vrijgestelde activiteit met specifieke voorwaarden (categorie 2).

Recreatie

In hoofdstuk 2 zijn de recreatieve routes in en om de Eilandspolder opgenomen. Het gaat om varen, fietsen, lopen, paardrijden en schaatsen. Voor zover het gebied toegankelijk is, kunnen de activiteiten ook buiten deze routes plaatsvinden. Daarnaast kunnen evenementen plaatsvinden. In onderstaande tabel zijn genoemde activiteiten opgenomen.
NB. hengelsport is beschreven onder 'visserij'. Toeristisch-recreatieve voorzieningen en het gebruik daarvan vallen onder 6 (midden- en kleinbedrijf).

Varen

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Gebruik en verhuur van zeilboten	ja	-	4a
Gebruik en verhuur van kano's	ja	-	4a
Gebruik en verhuur van motorboten (excursieboten/fluisterboten)	ja	-	4a

Toelichting

Varen zorgt voor het in beweging brengen van slib; hierdoor wordt het water voedselrijker. Dit kan een negatief effect hebben op de kwaliteit van habitattypen. Het varen is echter niet de oorzaak van de grote hoeveelheden slib in het water. Zelfs als al het varen in het gebied verboden zou worden, verbetert de kwaliteit van het water niet. Bovendien zijn in dit beheerplan maatregelen opgenomen die achteruitgang van het veenmosrietland bij de huidige waterkwaliteit voorkomen.

Vaarrecreatie kan met name effecten hebben op moerasvogels, zoals de rietzanger. De rietzanger vertoont in Eilandspolder geen negatieve trend. Bovendien broedt hij in relatief ontoegankelijke gebieden, waardoor hij minder gevoelig voor verstoring door recreatie is. Populatie-effecten zijn daarom afwezig (Krijgsveld et al., 2009).
De oorzaak van de negatieve trend van meerkoet en wintertaling is hoogstwaarschijnlijk niet het recreatieve gebruik. De voornaamste oorzaak voor de dalende trends ligt buiten het Natura 2000-gebied. Vaarrecreatie is daarom geen belemmering voor het halen van de Natura 2000-doelen voor deze soorten.

Een neveneffect van varen is dat de oevers door het gehele gebied betreden kunnen worden. Dat is echter niet toegestaan en in de praktijk blijft het aantal overtredingen beperkt, door goede voorlichting en handhaving.

Fietsen, wandelen, paardrijden

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Fietsen, wielrennen, skaten op fietspaden; mountainbiken op mountainbikeroutes (alle recreatief en volgens geldende openstellingsregels)	ja	-	4a
Wandelen op wegen en paden volgens geldende openstellingsregels	ja	-	4a
Joggen, trimmen, nordic walking op wegen, paden of speciale parcoursen volgens geldende openstellingsregels	ja	-	4a
(wandel) excursies	Ja, onder voorwaarden	onder begeleiding van een gids van de terreinbeherende organisatie, indien buiten de paden	4b
Paardrijden op voor ruiters toegestane paden, wegen en in gebieden volgens geldende openstellingsregels	ja	-	4a
Mennen op daarvoor aangewezen wegen volgens geldende openstellingsregels	ja	-	4a

Toelichting:

Voor deze vormen van recreatie wordt gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur, die grotendeels buiten het gebied ligt; alleen het 'kerkepad' (wandelpad) ligt er binnen. Verstoring van soorten treedt daardoor –mede door gewenning- niet op. Betreding van habitats vindt eveneens niet plaats.

Schaatsen

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Schaatsen (ongeorganiseerd)	ja	-	4a
Georganiseerde schaatstochten	ja	-	4a

Toelichting:

Schaatsen heeft geen significant effect op de Natura 2000-doelen, omdat het maar sporadisch plaatsvindt en dan nog op het moment dat vogels de grote open wateren opzoeken en niet meer in de kleine sloten van het Natura 2000-gebied aanwezig zijn.

Evenementen

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie

Periodiek terugkerende evenementen	Ja, onder voorwaarden	1. In het broedseizoen (15 maart- 30 juli) moeten de broedlocaties van de rietzanger worden ontzien én 2. er wordt gebruik gemaakt van bestaande routes én 3. er is geen andere verstoring door licht, geluid en betreding dan bij normale recreatieve activiteiten.	4b

Toelichting

(Sport)evenementen kunnen leiden tot verstoring van soorten en schade aan habitattypen. Voor evenementen die aan de derde randvoorwaarde voldoen zijn effecten op habitattypen uitgesloten. Effecten op vogels zijn eveneens uitgesloten door de eerste twee randvoorwaarden.
Evenementen die niet aan de voorwaarden voldoen, zijn vergunningplichtig.

Conclusie recreatie: Het huidig recreatief gebruik kan – mits binnen de gestelde voorwaarden- worden voortgezet. Er is dan geen vergunningplicht.

Landbouw

Hier zijn de gangbare agrarische activiteiten opgenomen die primair tot doel hebben om agrarische opbrengst te genereren, al dan niet in combinatie met agrarisch natuurbeheer (weidevogelbescherming). Agrarische activiteiten op gronden van Staatsbosbeheer of Landschap Noord-Holland in het kader van natuurbeheer zijn opgenomen onder 1. Natuurbeheer.

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Activiteiten waarbij stikstof vrijkomt (stal, mestopslag, beweiden, bemesten, aan- en afvoerverkeer)	nee	Zie algemene passage over stikstof onder 'methode'	3
Bestaand beweiden en bemesten (fosfaatbelasting)	Ja, onder voorwaarden	Zie tekst hierna	4b
Overige reguliere agrarische bewerkingen (maaien e.d.)	ja		4a
Transport aan- en afvoer (verstoring door verkeer)	ja		4a
Bestaande dammen en bruggen	ja	zie par. 5.3 en 5.3.6	2
Bestaande onttrekking grondwater	ja		4a
Beregening	ja		4a
Lozing proceswater	ja		4a

Toelichting

Verstoring door geluid, optische en mechanische verstoring

Het kortdurend en niet frequent betreden van percelen, de werkzaamheden op het erf en het gebruik van machines zijn kenmerkend voor graslanden; de daarbij behorende soorten zijn daar aan gewend. Voor deze activiteiten gelden daarom geen voorwaarden.

Beweiding en bemesting

In de PAS-uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1604) van 29 mei 2019 heeft de Raad van State vastgesteld dat de categorale vrijstelling van de vergunningplicht voor beweiden en bemesten in strijd is met de Habitatrichtlijn. In de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 12 oktober 2022, ECLI:NL:RVS:2022:2874, legt de Afdeling uit op welke manier beweiden beoordeeld kan worden. Voor beweiden en bemesten is dus een Wnb-vergunning nodig als blijkt dat uit deze activiteiten stikstof neerdaalt op overbelaste stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden van soorten in het Natura 2000-gebied (categorie 3).

Fosfaatbelasting grond- en oppervlaktewater

Bemesting en beweiding dragen naast stikstofdepositie ook bij aan de zeer hoge gehaltes aan met name fosforverbindingen in het oppervlaktewater, die spontane jonge verlanding in de weg staan. Door de geborgde uitvoering van de maatregelen uit hoofdstuk 4 wordt behoud van het veenmosrietland echter verzekerd en kunnen de activiteiten worden voortgezet.

Verstoring door licht en aantasting openheid

De stallen kunnen zorgen voor verstoring door licht en, net als mestsilo's, de openheid van het gebied aantasten.

Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van vogelsoorten leiden (de Molenaar, 2003). Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of worden verlichte delen van het leefgebied vermeden.
De grenzen van het Natura 2000-gebied kennen een grotere lichtverstoring dan de centrale delen. Onder deze omstandigheden heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Datzelfde geldt voor de aantasting van de openheid door stallen e.d.
Op basis van bovenstaande wordt aangenomen dat de aanwezige agrarische bebouwing en de bijbehorende lichtproductie geen invloed hebben gehad op de trends van de vogelsoorten in het gebied. Voor de genoemde activiteiten gelden daarom geen voorwaarden.

Ontsluiting van percelen door dammen, beheerpaden en bruggen
In 2007 zijn diverse werken aangelegd ter verbetering van de bereikbaarheid van percelen ten behoeve van de agrarische bedrijfsvoering. Op 16 september 2009 (kenmerk 2009-52603) is hiervoor een tijdelijke vergunning afgegeven voor de periode tot aan het definitieve Natura 2000-beheerplan. In de vergunning is gesteld dat dan 'opnieuw moet worden bekeken of de maatregelen passen binnen de kaders van het definitieve beheerplan en al dan niet definitief vergund of alsnog verwijderd moeten worden'. Dat is gebeurd. De kaders van het beheerplan bestaan in dit geval uit de algemene kaders voor vergunningverlening zoals vermeld in par. 5.3 en de specifieke kaders voor vergunningverlening voor nieuwe dammen uit par. 5.3.6. Hierbij is gebruik gemaakt van het rapport dat ten grondslag lag aan de vergunning-verlening (Kolen e.a., Grontmij, 2008), aangevuld met aspecten uit genoemde kaders die daarin niet zijn genoemd. Eventuele tijdelijke effecten in de aanlegfase zijn niet meebeoordeeld, omdat deze niet meer aan de orde zijn. In onderstaande tabel is e.e.a. samengevat. De werken kunnen daarom in stand blijven. Dit beheerplan vervangt de tijdelijke vergunning, die automatisch is geëindigd bij vaststelling van dit beheerplan.

Toetsing op	Oordeel
Verslechtering waterkwaliteit of – kwantiteit	n.v.t.
Toename stikstofdepositie op veenmosrietland	n.v.t.
Toename licht, geluid	Geen verslechtering leefgebied (1)
Toename directe verstoring leefgebied	Geen verslechtering leefgebied (1)
Verandering van leefgebieden of habitattypen	Zie vernietiging
Versnippering van leefgebieden of habitattypen	Geen effect (2)
Betreding van leefgebieden of habitattypen	Geen verslechtering leefgebied (1)
Vernietiging van leefgebieden of habitattypen	Geen effect (3)

Ad 1
Het agrarisch gebruik van de door dammen beter ontsloten percelen is niet gewijzigd; de huidige eigenaren/ beheerders hebben het relatief extensieve graslandbeheer zoals het al plaatsvond voortgezet. De percelen hebben nog steeds hetzelfde beheertype (grotendeels vochtig weidevogelgrasland, leefgebied voor noordse woelmuis, lepelaar, grutto, rietzanger, wintertaling, meerkoet en smient), op basis waarvan subsidie voor het (agrarisch) natuurbeheer wordt verleend (zie bijlagen 1.1 en 2.1) en bemesting vindt nog steeds op relatief extensieve schaal plaats (zie rapport HHNK, 2012). Verslechtering van leefgebieden van de aangewezen soorten is dan ook niet aan de orde.
Ad 2
Versnippering van leefgebied door de aanwezigheid van dammen kan aan de orde zijn voor de bittervoorn. Dit aspect is in het rapport van Kolen e.a., Grontmij, 2008 niet beoordeeld. Versnippering door de aangelegde dammen treedt echter in dit gebied niet op, omdat alle dammen zijn voorzien van een duiker en er geen peilvakken zijn geïsoleerd. Alle wateren zijn daardoor nog steeds bereikbaar voor de bittervoorn.
Ad 3
De vernietiging van habitattypen en leefgebieden is in het rapport van Kolen e.a., Grontmij, 2008 al beoordeeld en als verwaarloosbaar beoordeeld. Weliswaar is in genoemd rapport niet naar cumulatieve effecten gekeken, maar zelfs als alle in het rapport genoemde oppervlakten vernietigd leefgebied worden opgeteld, blijft dit beneden de 1% en daarmee verwaarloosbaar.

Conclusie: het huidig agrarische gebruik kan worden voortgezet. Er is geen vergunningplicht, behalve voor een aantal stikstofgerelateerde activiteiten (zie de passage over stikstof onder 'methode').
NB. Het scheuren of omzetten in maisteelt van grasland valt niet onder huidig gebruik. Zie verder paragraaf 5.3.2.

Wonen en midden- en kleinbedrijf

Toelichting
Bewoning en bebouwing en gebruik van toeristisch-recreatieve voorzieningen, medische- of onderwijsinstellingen, e.d. kunnen een verstorende invloed hebben op diersoorten door licht- of geluidseffecten of menselijke aanwezigheid en aantasting van de openheid. De woningen liggen aan de randen van het Natura 2000-gebied, evenals de bedrijven, wegen, etc. Voor de meeste op land gelegen natuurgebieden in Nederland geldt dat de randen een grotere verstoring kennen dan de kern van het gebied. Onder deze omstandigheden heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden

kunnen behouden.
De Natura 2000-doelen voor de soorten met een positieve of neutrale trend worden met zekerheid niet door de bewoning beïnvloed. De oorzaken van de negatieve trend van de smient, meerkoet, kievit en wintertaling liggen buiten het Natura 2000-gebied. Bewoning is geen oorzaak van deze afname.

Conclusie: effecten van de (op 1-1-2015) aanwezige woningen en midden- en kleinbedrijf zijn uit te sluiten. De activiteiten die dit met zich meebrengt kunnen worden voortgezet. Er is geen vergunningplicht.

Bedrijven / industrie

In onderstaande tabel zijn de mogelijke effecten opgenomen die in de regel samenhangen met industriële bedrijvigheid.

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Stikstofgerelateerde activiteiten (emissies uit bedrijf, aan- en afvoerverkeer)	nee	Zie algemene passage onder 'methode'	3
Geluid	ja		4a
Licht	ja		4a
Aantasting openheid/ optische verstoring	ja		4a

Toelichting

Geluid

Geluid heeft een potentieel verstorend effect op de vogels waarvoor in dit gebied Natura 2000-doelen gelden. De bedrijven liggen langs de randen van het Natura 2000-gebied, evenals de overige bebouwing en wegen. Voor bijna alle op land gelegen natuurgebieden in Nederland geldt dat de randen drukker zijn dan de centrale delen. Onder deze omstandigheden heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Op basis van bestaande inzichten wordt een continu geluidsniveau boven de 52 dB(A) op 1 meter boven het maaiveld als verstorend aangemerkt voor de (broedende) rietzanger. Voor de -niet als broedvogel beschermde- overige Natura 2000-soorten is dit niveau ook afdoende. Voor de Eilandspolder geldt vanuit het beleid voor stiltegebieden een richtwaarde van 35 dB(A) LAeq,24h voor het maximaal toelaatbare geluidsniveau op 50 m van de bron (bij een LAeq,24h worden alle geluidniveaus over de periode van een etmaal gemiddeld). De voor Eilandspolder geldende norm is dus strenger dan het geluidsniveau van 52 dB(A) op 1 meter boven maaiveld dat mogelijk een verstorend effect kan hebben. Vanuit Natura 2000 hoeven dus geen nadere voorwaarden te worden gesteld, omdat vanuit andere regelgeving al voldaan dient te worden aan de norm van 35 dB(A).

Licht

Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van vogelsoorten leiden (de Molenaar, 2003). Hierdoor raakt bijvoorbeeld hun ritme ontregeld of worden verlichte delen van het leefgebied vermeden. De grenzen van het Natura 2000-gebied kennen een grotere lichtverstoring dan de centrale delen. Onder deze omstandigheden heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Daarom wordt aangenomen dat de huidige lichtproductie geen invloed heeft (gehad) op de trends van de vogelsoorten in het gebied.

Openheid

Aantasting van de openheid van het gebied door gebouwen kan een effect hebben op vogelsoorten van open graslanden. Deze blijven op afstand van dergelijke objecten. Voor aantasting van openheid geldt hetzelfde als voor lichtverstoring: de grenzen van het gebied kennen een grotere verstoring dan de centrale delen. Onder deze omstandigheden heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden.

Conclusie: Het gebruik van de huidige (situatie 1-1-2015) industriële voorzieningen kan onder genoemde voorwaarden worden voortgezet. Er is dan geen vergunningplicht, behalve voor stikstofgerelateerde activiteiten, voor zover de depositie is toegenomen sinds de referentiedatum zonder dat daarvoor een vergunning is verleend.

Wegverkeer

In onderstaande tabel zijn de effecten opgenomen die in de regel samenhangen met wegverkeer in de omgeving van het gebied. In de directe nabijheid van Eilandspolder liggen geen spoorwegen of belangrijke routes voor de scheepvaart.

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Stikstofemissie	nee	Zie algemene passage onder 'methode'	3
Geluid	ja		4a
Licht	ja		4a
Optische verstoring	ja		4a

Toelichting

Geluid, licht en optische verstoring

Wegverkeer

Voor wegverkeer geldt dat vogels gevoelig voor deze vormen van verstoring kunnen zijn.
De wegen liggen echter aan de randen van het Natura 2000-gebied. De randen kennen in het algemeen een grotere verstoring dan de kern. Onder deze omstandigheden heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Gezien het continue karakter van de verstoring treedt ook gewenning op.

Conclusie: het gebruik van de bestaande (situatie 1-1-2015) autowegen kan worden voortgezet. Er is geen vergunningplicht, behalve voor sinds de referentiedatum aangelegde verkeerswegen die tot een toename hebben geleid van de stikstofdepositie zonder dat daarvoor een vergunning is verleend.

Beroepsvisserij en sportvisserij

In de Eilandspolder is sprake van recreatieve sportvisserij en beroepsmatige visserij. Beide partijen zijn vertegenwoordigd in de Visstandbeheercommissie Hollands Noorderkwartier (VBC HNK). Deze stelt een visstandbeheerplan op waarin de visserij in het Natura 2000-gebied is gereguleerd. De afspraken uit deze visplannen zijn kaderstellend voor de visserij en het daarvoor te voeren beheer in het betreffende gebied en moeten aansluiten op en niet strijdig zijn met de Natura 2000-doelen.

Beroepsvisserij

In onderstaande tabel zijn de activiteiten benoemd die bij de bestaande vormen van beroepsvisserij in het gebied plaatsvinden.

Activiteit	Effecten uit te sluiten ?	Voorwaarden	Categorie
Varen (opwoelen slib)	Ja, onder voorwaarden	Niet op nieuwe verlandingslocaties	4b
Gebruik van netwerk soorten: monofyl, poly-ethyleen, nylon	ja		4a
Gebruik van hulpmiddelen: Stokken van hout, bamboe, staal, pvc Markeringen aan stokken, vlaggen, boeien e.d. Visopslag in karen Loodgewichten, pvc buizen, ijzeren of koperen hoepels	ja		4a
Volledige benutting van alle economische vis-soorten zoals beschreven in de Visserijwet	Ja, onder voorwaarden	Terugzetten van vissen waarvoor een Natura 2000 doel geldt: bittervoorn, kleine modderkruiper	4b
Gebruik van andere vistuigen zoals beschreven in de Visserijwet (o.a. zegen, fuiken, staand want, hoekwant, aalkisten, dobbers)	ja		4a
Uitzetten van glasaal en pootaal	ja		4a

Toelichting

Beroepsvisserij heeft altijd in de Eilandspolder plaatsgevonden. Onder deze omstandigheid heeft het Natura 2000-gebied zijn natuurwaarden kunnen behouden. Door vissen waarvoor Natura 2000-doelen gelden te doden of uit het gebied te halen zijn effecten op de populatie te verwachten. Als voorwaarde geldt daarom dat deze soorten (bittervoorn, kleine modderkruiper) worden terug gezet. Hierdoor treedt met zekerheid geen negatief effect op.

Door het uitzetten van soorten kan bewust de soortensamenstelling in het gebied worden veranderd. In de Eilandspolder

wordt aal uitgezet. Deze soort komt van oorsprong in het gebied voor, maar kent een negatieve trend. Het uitzetten van aal kan daardoor geen negatief effect op bittervoorn en kleine modderkruiper hebben.

Sportvisserij

In Nederland zijn volgens gegevens van Sportvisserij Nederland ongeveer 2 miljoen beoefenaars van de sportvisserij. Er worden in totaal jaarlijks circa 550.000 VISpassen uitgegeven op landelijk niveau. Het is niet exact bekend hoeveel sportvissers er regelmatig in de wateren per Natura 2000-gebied vissen.
Het aantal sportvissers laat een grote spreiding zien; in de zomer zijn de meeste sportvissers actief, vooral op de zaterdagen. Men vist meestal vanaf de oever; slechts 5% vist vanaf een boot (Quak & Van Aalderen, 2008).
Sportvissers moeten over de juiste documenten beschikken om in een viswater te mogen vissen. Houders van een VISpas mogen in beperkte mate vis meenemen voor eigen consumptie. Voor aal geldt een terugzetverplichting. Er geldt een verbod op het achterlaten van loodgewichten e.d. Voor houders van een kleine VISpas geldt een verbod op het meenemen van vis.

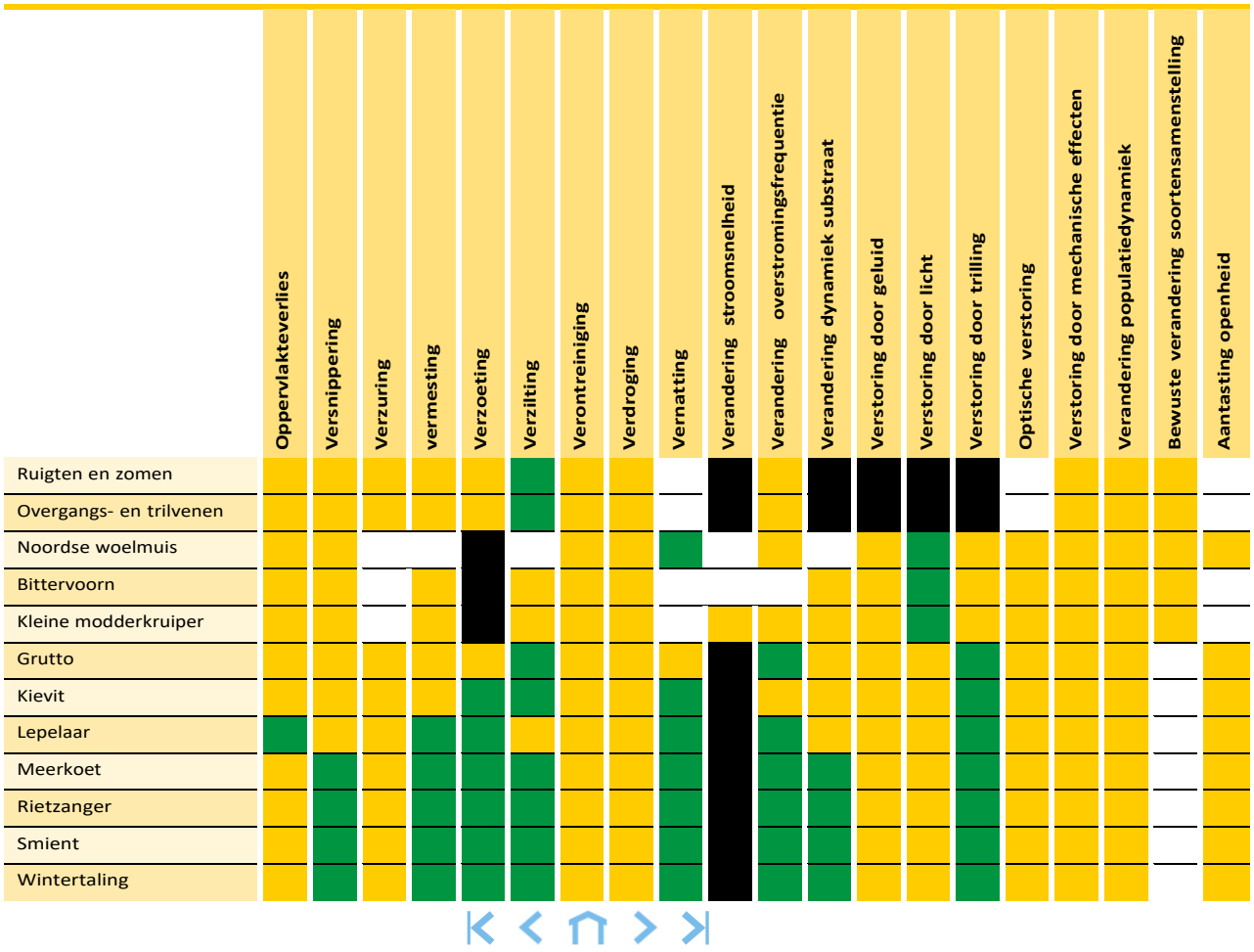
De sportvisserij leidt nergens in Nederland tot negatieve effecten op beschermde vissoorten; eerder tot positieve effecten waar het gaat om bijdragen in onderzoek naar de visstand, migratiemogelijkheden voor vis en de inrichting van het viswater als geschikte leefomgeving voor de vis.
In de maanden juni, juli en augustus mag in de meeste wateren de hele nacht gevist worden. Buiten die maanden mag gevist worden vanaf een half uur vóór zonsondergang tot twee uur na zonsondergang. In sommige wateren mag ook buiten de zomermaanden de hele nacht worden gevist. Nachtvissen kan voor een verstoring van dieren door licht zorgen. Omdat bij het nachtvissen sprake is van een zeer lokale en tijdelijke lichtverstoring zijn significante effecten uitgesloten.

Conclusie: het huidig gebruik in de beroeps- en sportvisserij zoals hierboven omschreven kan worden voortgezet, mits aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. Dan is er geen vergunningplicht.

5.2 Voortoets tabel A, Verstoringsfactoren per Natura 2000 doel

Tabel A bevat de verstoringfactoren voor de Natura 2000-doelen. De verstoringsfactoren zijn opgesteld door het ministerie van LNV en aangepast aan het gebied Eilandspolder.

Tabel A Verstoringsfactoren

	n.v.t.
	Gevoelig
	Niet gevoelig
	Onbekend

5.3 Voortoets tabel B, Verstoringsfactoren per activiteit

Tabel B laat zien welke verstoringsfactoren worden veroorzaakt door welke activiteit voor de betreffende gebieden. De toetsing heeft plaatsgevonden op basis van de effectindicator van het ministerie van EZ. In de tabel wordt enkel onderscheid gemaakt of er wel of geen effect is van een activiteit.

Tabel B. Eilandspolder

	1 Oppervlakteverlies	2 Versnippering	3 Verzuring	4 Vermesting	5 Verzoeting	6 Verzilting	7 Verontreiniging
Bos- en natuurbeheer							
Florabeheer							
Bestrijding blauwwierbloei							
Bestrijding botulisme							
Verwijderen kroos							
Verwijderen drijflagen							
Akkerrandenbeheer							
Bespuiten met bestrijdingsmiddelen							
Tegengaan opgaande oeverbegroeiing, houtige gewassen							
Inrichting natuurvriendelijke oevers, afgraven levellen van talud							
Bermbeheer							
Beperken oever erosie door riet plant							
Verwijderen reuzenberenklauw d.m.v. combinatie van maaien en chemische bestrijding met Round-up (glyfosaat).							
Plas-dras situatie door inlaat en oppompen van oppervlaktewater							
Openheid bevorderen door struik/bosjes verwijdering							
Tegengaan vermesting							
Jonge verlanding bevorderen							
Mechanisme bestrijding akkerdistel/pitrus							
Boomopslag verwijderen jaarlijks en plaatselijk en afvoeren							
Plaggen/vegetatiezode verwijderen jaarlijks en plaatselijk en afvoeren							
Graven van nieuwe sloten en petgaten							
Pitrus spuiten							
Verwijderen van bomen met iepenziekte							
Faunabeheer							
Populatiebeheer overzomerende ganzen, wegvangen na broedseizoen, prikken/ rapen eieren							
Beheersing van ongewenste soorten door afschot. Bijvoorbeeld nijlgans en soepgans							
Bestrijding muskusratten met soortspecifieke kooien							
Populatiebeheer vossen door afschot of vangkooien							
Wegvangen bodemwoelende vissen, max 1x per 6 jaar; zie visserij							
Activiteiten t.b.v. behoud visdief							
Paaiplaatsen voor vissen ontwikkelen							
Maatregelen m.b.t. beheer diersoorten en voorkomen en bestrijden schade door diersoorten							
Mollen vangen op waterkering							
Activiteiten t.b.v. behoud boerenkarper							
Maaibeheer							
Maaien en afvoeren overjarig riet/rietruigten, b.v.k. 15 aug – 15 mrt, 1x per 3-6 jaar. Afvoer in gebied of branden							

	1 Oppervlakteverlies	2 Versnippering	3 Verzuring	4 Vermesting	5 Verzoeting	6 Verzilting	7 Verontreiniging
Bos- en natuurbeheer							
Maaibeheer							
Maaien en afvoeren botanische rietlanden, b.v.k. 15 juli – 15 mrt, b.v.k. jaarlijks. Afvoer in gebied of branden							
Maaien en afvoeren grasland, maaien vanaf 15 juni-15 mrt							
Oevers slootkanten maaien en afvoeren							
Maaien van waterplanten en afvoeren							
Gebruik van maaiboten				■			
Cultuurhistorie							
Onderhoud van locaties met archeologische waarden behouden (middeleeuwse huisplaatsen)							
Overig							
Vogeltellingen							
Plaatsen van kunstnesten en nestbescherming							
Bekalken bij pH < 4,5 (grasland)				■			
Bemesten met dierlijke mest (grasland) max 10 ton/ha			■	■			
Extensieve begrazing (grasland) zonder bijvoering<1,5 GVE/ha							
Intensieve begrazing (1,3 GVE, niet tijdens broedseizoen) (grasland) zonder bijvoering >1,5 GVE/ha			■	■			
Greppelonderhoud grasland							
Onderhoud/opknappen bestaande infrastructuur							
Oeverbescherming slootkanten aanbrengen(beschoeiing)							
Monitoring/kartering/onderzoek							
Waterbeheer							
Peilbeheer							
Onderbemalingen			■	■			
Oppervlaktewater oppompen (t.b.v. plas/dras situaties)							
Verdrogingbestrijding (huidige situatie door inlaat voedselrijk zoet water)				■			
Wateraanvoer				■			
Waterafvoer			■	■			
Waterberging in bestaand oppervlaktewater				■			
Baggeren							
Plaatsen van baggerschermen en op het land zetten van bagger (kleinschalig, niet de aanleg van baggerdepots)				■			
Baggeren (kleinschalig)				■			
Inzet baggerpomp							
Riooloverstort				■			
Onderhoudsactiviteiten kunstwerken							
Monitoring waterkwaliteit							
Afdammen van watergangen	■						
Verplichte schouw							
Uithalen van sloten, indien mogelijk vanaf land, anders vanuit de maaiboot	■						
Maaien van rietranden tot één meter vanaf de sloot	■						
Landbouw							
Overig							
Stallen			■	■			
Bemesten binnen meststoffenbeleid (evenwichtsbemesting)			■	■			
Bewerken grasland							
Teelt akkerbouwgewassen incl. maïs	■						

	1 Oppervlakteverlies	2 Versnippering	3 Verzuring	4 Vermesting	5 Verzoeting	6 Verzilting	7 Verontreiniging
Landbouw							
Overig							
Beweiding grazers zoals runderen, paarden en dergelijke			■	■			
Beregening met oppervlaktewater							
Greppelonderhoud							
Regulier onderhoud bestaande watergangen							
Rooien (hoog) opgaande (erf)beplanting							
Afrasteren percelen met gaas, prikkeldraad, schrikdraad ed.							
Reguliere aan- en afvoer (mest, melk, voeders, dieren, geoogste producten et cetera)			■	■			
Bestaande onttrekkingen van grondwater voor beregening			■	■			
Opslag mest op kopakker (steekvast), in mestzakken			■	■			
Opslag brandstoffen, chemische stoffen, caravans binnen grenzen bestemmingsplan/omgevingsplan							
Mestsilo's buiten bouwblok			■	■			
Verbreden van landbouwbedrijven of nevenfunctie binnen grenzen bestemmingsplan/omgevingsplan							
Gebruik en onderhoud machinepark							
Visserij							
Beroepsvisserij en sportvisserij							
Varen met boten				■			
Gebruik buitenboordmotor benzine/diesel				■			
Gebruik netwerk							
Gebruik hulpmiddelen							
Stokken van hout, bamboe, staal, pvc							
Markeringen aan stokken, vlaggen, boeien etc.							
Visopslag in karen							
Gebruik van loodgewichten, pvc buizen, ijzeren en koperen hoepels							
Vaste vistuigenvisserij							
Fuiken, kisten, hoekwant							
Staandwantvisserij							
Ankerkuil							
Elektrovisserij							
Onbeperkte uitzet glasaal/pootaal							
Sportvisserij							
Hengelsport vanaf de oever							
Hengelsport vanaf een boot				■			
Gebruik van loodgewichten							
Nachtvissen				■			
Recreatie en toerisme							
Dagrecreatie							
Wandelen op wegen en paden conform bestaande openstellingregels							
Joggen, trimmen, nordic walking: op wegen, paden en speciale parkoersen conform bestaande openstellingregels							
Fietsen, wielrennen, skaten: op fietspaden conform bestaande openstellingregels							
Mountainbiken: op mountainbikeroutes conform bestaande openstellingregels							
Paardrijden op voor ruiters toegestane paden, wegen en gebieden conform bestaande openstellingregels							
Mennen op daarvoor aangewezen wegen conform openstellingregels							
Zeilen (zeillessen)				■			

	1 Oppervlakteverlies	2 Versnippering	3 Verzuring	4 Vermesting	5 Verzoeting	6 Verzilting	7 Verontreiniging
Recreatie en toerisme							
Dagrecreatie							
Rondvaarten/Groepsvaarten							
Varen met fluisterboten							
Varen met motorboten							
Kanoën en roeien conform toegangsregels							
Zonnen							
Picknicken							
Spelactiviteiten (speelweiden, et cetera)							
Zwemmen							
Schaatsen/balgooien							
Uitstapplaatsen							
Aanlegplaatsen kano's							
Evenementen							
Wedstrijden							
Vogeluitkijkpost -scherm							
Excursies (wandel en vaar)							
Waterrecreatie							
Voorzieningen in voorlichting							
Gebruik van wegen in en rondom gebied door fietsers en wandelaars							
Toeristisch recreatieve voorzieningen							
Verblijfsrecreatie bestaande campings							
Kleinschalig kamperen bij woningen of agrarische bedrijven binnen kaders Recreatieplan Laag Holland							
Exploiteren van boerderijkamers binnen kaders Recreatieplan Laag Holland							
Veenshelters zoals genoemd in Recreatieplan Laag Holland							
Maneges							
Jachthavens en andere watersportbedrijven							
Hotels/pensions/conferentieoord							
Vakantiehuisjes/-parken							
Restaurants							
Cafetaria's, lunchrooms, snackbars, eetkramen e.d.							
Cafés en overige horecagelegenheden							
Kantines							
Parkeerplaatsen auto's							
Informatievoorzieningen, plaatsing en onderhouden							
Wonen en verblijven							
Normaal gebruik woning, erf en tuin binnen geldende regelgeving							
802 Onderwijsinstellingen							
85115 Psychiatrische inrichting							
Energie							
40002 Productie van elektriciteit door windenergie							
40001 Productie van elektriciteit en warm water door thermische, kern- en warmtekrachtcentrales							
40005 Handel in en distributie van elektriciteit, aardgas en warm water							
1421 Zand-/grindwinning							
Onderhoud gastransportleidingen							
Onderhoud waterleidingen							

	1 Oppervlakteverlies	2 Versnippering	3 Verzuring	4 Vermesting	5 Verzoeting	6 Verzilting	7 Verontreiniging
Energie							
Onderhoud hoogspanningsleidingen		■					
Industrie							
Industrie algemeen			■	■			
Verkeer en waterstaat							
Beroepsscheepvaart op vaarwegen			■	■			
Wegverkeer binnen 10 km van Natura 2000- gebied		■	■	■			
Railverkeer binnen 10 km van Natura 2000- gebied		■					
Luchtverkeer			■	■			

6 LITERATUUR

BIJLAGE

Alterra, 2003
Moerasvogels op peil
Alterra, Vogelbescherming, Ministerie van LNV, A&W ecologisch onderzoek, Bureau Waardenburg

Van Apeldoorn, R.C., D.A., Jonkers, F.G.W.A. Ottburg, G.W.W. Wamelink, 2010
Naar een beheerplan voor Eilandspolder-Oost als Natura 2000-gebied
Wetenschapswinkel Wageningen UR, in opdracht van Stichting Open Polders

Groenendijk et al., 2012
Waterkwaliteit, mestgift en weidevogels in Laag Holland
i.o.v. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Kapteyn, K., 1995
Vleermuizen in het landschap: over hun ecologie, gedrag en verspreiding
Noordhollands Landschap, provincie Noord-Holland

Kenniscentrum weidevogels, 2010
Kernkwaliteiten Laag Holland: weidevogels

Kuijper, D.P.J., J. Schut, D. van Dullemen, D. Toorman, N. Goossens, J. Ouwehand, H.G.J.A. Limpens 2008
Experimental evidence of light disturbance along comuting routes of pond bats (Myotis dasycneme)
Lutra 2008 51(1): 37-49

M. La Haye, J.M. Drees, R.C. van Apeldoorn, 2008
Beschermingsplan noordse woelmuis
VZZ, Alterra, Expertise centrum LNV

Kolen, M, M. den Engelsen, Ch. Jaspers, D. Tuitert, 2008
Toetsing aanleg dammen, bruggen en beheerpaden in de Eilandspolder. Grondmij Nederland B.V.

Krijgsveld, K.L., R.R. Smits, J. van der Winden, 2009
Verstoringsgevoeligheid van vogels: Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie
Vogelbescherming Nederland, Bureau Waardenburg

Lensink, R., B.G.W. Aarts, L.S. Anema, 2011
Bestaand gebruik kleine luchtvaart en beheerplannen Natura 2000
Naar een uniforme en transparante behandeling van dit onderwerp in alle beheerplannen
Eindconcept 21 januari 2011
Bureau Waardenburg

R. van 't Veer & D. Hoogeboom, 2016
Atlas van de Natura 2000 gebieden in Laag Holland
Provincie Noord-Holland

Limpens, H.J.G.A., K. Mostert, W. Bongers, 1997
Atlas van de Nederlandse vleermuizen
KNNV

de Molenaar, J.G., 2003
Lichtbelasting. Overzicht van de effecten op mens en dier, Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. Alterra-rapport nummer 778.

PAS-gebiedsanalyse, 2017
089 Eilandspolder gebiedsanalyse Monitor 16L 20-06-17 NH
www.natura2000.nl

Prins, L., N. de Nijs, 2022
Passende Beoordeling gecoördineerd beheer ganzen Eilandspolder

Provincie Noord-Holland, 2013
Beleidsnota Flora- en faunawet Noord-Holland

Provincie Noord-Holland, 2009
Weidevogelvisie Noord-Holland

Provincie Noord-Holland, 2010
Cultuurhistorische waardenkaart

Provincie Noord-Holland, 2021
Natuurbeheerplan Noord-Holland 2022

Provincie Noord-Holland, 2016
Nota van antwoord op de zienswijzen op de ontwerp Natura 2000-beheerplannen Laag Holland

Provincie Noord-Holland, 2018
Omgevingsvisie NH 2050, Balans tussen economische groei en leefbaarheid

Provincie Noord-Holland, 2022
Omgevingsverordening NH2020

Provincie Noord-Holland, 2021
Masterplan biodiversiteit

Reijnen, M.J.S.M., G. Veenbaas, R.P.B. Foppen, 1992
Het voorspellen van het effect van snelverkeer op broedvogelpopulaties
Publicatie Dienst Weg- en Waterbouwwerken van Rijkswaterstaat in samenwerking met DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek

Reijnen, R., 1995
Disturbance by car traffic as a threat to breeding birds in the Netherlands
Proefschrift

Scharringa, C.J.G., R. van 't Veer, 2008
Atlas van de weidevogels in Laag Holland: overzicht van soorten, aantallen, dichtheden en trends in 30.000 hectare weidevogelgebied.
Landschap Noord-Holland, Provincie Noord-Holland

Sovon, 2011
Watervogels in Nederland 2009\2009
Sovon-monitoringsrapport 2011\03

Staatsbosbeheer, 2019
Beheerplan Schermereiland 2019 – 2031

Steunpunt Natura 2000, 2010
Omgang met evenementen

Van Straaten, M., 2008
De Noordse woelmuis in een deel van het Ilperveld
Onderzoek naar habitatkeuze en concurrentie met behulp van inloopvallen
Van der Goes en Groot, Landschap Noord-Holland

Tulp, I., M.J.S.M. Reijnen, C.J.F. ter Braak, E. Waterman, P.J.M. Bergers, S. Dirksen, R.P.H. Snep, W. Nieuwenhuizen, 2002
Effecten van treinverkeer op dichtheden van weidevogels
Bureau Waardenburg, Alterra, dBVision, Plant Research International

Van Dijk, R., D. de Vries, A. Bucholc, H. Löwenhardt, J.-W. Wolters, en E. de Swart, 2021
Evaluatie Natura 2000-beheerplan Eilandspolder
Sweco Nederland B.V.

Van 't Veer, R., D. Hoogeboom, A. Aptroot, J.P.C. van der Goes, 2009
Veenmosrietlanden in Natura 2000 gebieden Laag Holland: Actualisering van de habitattypenkaart
Van 't Veer & de Boer, Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Van der Goes & Groot

Van 't Veer, N. Raes, C.J.G. Scharringa, 2010]
Weidevogels in Noord-Holland; ecologie, beleid en ontwikkelingen
Landschap Noord-Holland, Provincie Noord-Holland

Visbeen, F. et al, 2012
Onderzoek effecten ganzen op Natura 2000 doelstellingen in Laag Holland.
Landschap Noord-Holland i.o.v. provincie Noord-Holland.

FBE Noord-Holland, 2020
Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024.
Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland. Haarlem

FBE Noord-Holland, 2017
Faunabeheerplan Algemene Soorten 2017-2023.
Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland. Haarlem

www.vleermuisnet.nl
www.sovon.nl
www.natuurkennis.nl
www.vogelbescherming.nl

Natura 2000-beheerplan

Eilandspolder 2023-2029

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Telefoon: 0800 - 020 06 00
www.noord-holland.nl
natura2000@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Directie Beleid | Sector Groen

Fotografie
Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging
Xeroxmediaservices

Haarlem, august. 2023

Provincie Noord-Holland

Commissie Landelijk gebied

Dossiernummer	13257
Extern Zaak ID	2094159
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	23 november 2023
Agendapunt	4.b
Titel	Water: Afdoening motie 2023-47 rechten Waddenzee
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Landelijk gebied	23 november 2023

Toelichting

Provinciale Staten hebben in hun vergadering van 30 mei 2023 een motie aangenomen met een oproep voor een vervolgstap voor rechten voor de Waddenzee.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
H.R. Heijmering
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144274
HEIJMERINGH@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

20 SEP. 2023

Kenmerk
2094159/2094165

Uw kenmerk

Betreft: afdoening motie vervolgstap rechten voor de Waddenzee (M47-2023)

Geachte leden,

In de Statenvergadering van 30 mei 2023 heeft u motie M47-2023 aangenomen. Hierin staat dat PS instemmen met de organisatie vanuit de commissie natuur van een expertmeeting over de kansen, gevolgen en toepassingen van het toekennen van rechten aan de Waddenzee en ook de Provinciale Staten van Friesland en Groningen en de waterschappen daarbij uitnodigt. Wij ondersteunen dit voorstel. Daarom stellen wij u voor met deze beantwoording motie M47-2023 als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

M 47/30-5-2023
punt 10

D66

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP Volt

GROEN LINKS
NOORD-HOLLAND

PvdA
NOORD-HOLLAND

AANGENOMEN

Motie **Vervolgstap rechten voor de Waddenzee**

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 mei 2023, ter behandeling van agendapunt Waddenfonds begroting 2024 en jaarstukken 2022;

constaterende dat:

- in december 2022 de Waddenacademie een rapport[1] aan minister voor Natuur en Stikstof Christianne van der Wal-Zeggelink heeft overhandigd, waarin werd vastgesteld dat er géén grote juridische obstakels liggen om rechten voor de Waddenzee te implementeren in Nederlandse wet- en regelgeving;
- de studie, die is gepresenteerd op de 14e Trilaterale Regeringsconferentie in Wilhelmshaven, volgens de Waddenacademie voldoende aanwijzingen bevat die het de moeite waard maken om de mogelijke toepassing van de Rights of Nature-benadering op de Waddenzee nader te onderzoeken, hetgeen in lijn is met de belangstelling voor deze benadering op trilateraal niveau;

overwegende dat:

- de Waddenzee een kwetsbaar, uniek en beschermd (UNESCO Werelderfgoed, Natura-2000) natuurgebied is;
- het Waddenfonds eindig is en er een nieuw beleidskader ter bescherming van de unieke natuurwaarden van de Waddenzee nodig is;
- de ontwikkelingen om de natuur een zelfstandig rechtspersoonlijkheid toe te kennen gevolgen zullen hebben voor de provinciale vergunningverlening en provinciaal beleid en daarmee de kaderstellende en controlerende taak van Provinciale Staten voor wie dit concept deels nog onbekend terrein is;

gehoord de discussie,

stemt in met:

- de organisatie vanuit de commissie natuur van een expertmeeting over de kansen, gevolgen en toepassingen van het toekennen van rechten aan de Waddenzee en nodigt ook de Provinciale Staten van Friesland en Groningen en de waterschappen daarbij uit;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ilona Haas	Remine Alberts	Paul Laport	Julia Schneemann	Marloes ten Ham
Partij voor de Dieren	SP	Groen Links	Volt	PvdA

[1] https://www.waddenacademie.nl/organisatie/publicatie-lijst/publicatie-detail/granting-rights-of-nature-to-the-wadden-sea-an-exploratory-study/

Provincie Noord-Holland

Commissie Landelijk gebied

Dossiernummer	13258
Extern Zaak ID	2094169
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	23 november 2023
Agendapunt	4.c
Titel	Water: Afdoening motie 2023-49 impuls Waddengebied
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Landelijk gebied	23 november 2023

Toelichting

Provinciale Staten hebben in hun vergadering van 30 mei 2023 een motie aangenomen voor een impuls aan het Waddengebied.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
H.R. Heijmering
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144274
HEIJMERINGH@Noord-Holland.nl

Verzenddatum
20 SEP. 2023

Kenmerk
2094169/2094173

Uw kenmerk

Betreft: afdoening motie impuls Waddengebied (M49-2023)

Geachte leden,

In de Statenvergadering van 30 mei 2023 heeft u motie M49-2023 aangenomen. In deze motie verzoekt u het Waddenfonds om waar mogelijk alleen bij te dragen aan programma's en projecten met als hoofddoel C (economie) wanneer óók een duidelijke bijdrage aan het realiseren van hoofddoel A en/of B (vergroten en versterken natuur- en landschapswaarden, en verminderen/wegnemen extern bedreigingen) van het Waddenfonds blijkt.
Uw motie is besproken in een vergadering van het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds van 2 juni 2023 en deze wordt als ondersteunend aan het beleid van het bestuur van het Waddenfonds beschouwd. Wij zijn het hier mee eens en daarom stellen wij u voor met deze beantwoording motie M49-2023 als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

M 4g / 30-5-2023

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP

AANGENOMEN

Motie Een impuls voor het Waddengebied

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 30 mei 2023, ter behandeling van Waddenfonds begroting 2024 en Jaarstukken 2022;

constaterende dat:

- uit een brief van de ministers van Verkeer en Waterstaat en Natuur en Stikstof aan de Tweede Kamer blijkt dat ook zij zich zorgen maken over de uitdagingen voor de ecologie en natuur in het Waddengebied (pagina 11, Jaarstukken 2022);

- uit de factsheet 22-03 van de Waddenacademie over de kwaliteit van het oppervlaktewater in het Waddengebied (juni 2022) blijkt dat de chemische en ecologische toestand over het grootste deel niet voldoet aan de norm van de Kaderrichtlijn Water;

overwegende dat:

- de Waddenzee om meerdere redenen een uniek en zeer belangrijk internationaal natuurgebied is en daarom is uitgeroepen tot Unesco Werelderfgoed;

- de natuur van de Waddenzee nog altijd in kritieke toestand verkeert en daarom een impuls nodig heeft;

- de natuur in de eindfase van het Waddenfonds die impuls kan krijgen als het Waddenfonds ervoor kiest om vanaf nu zoveel mogelijk alleen economische projecten (hoofddoel C) te kiezen die óók de natuurwaarden (hoofddoel A en/of B) van het gebied versterken;

- we daarmee bestaand beleid en ook de bestuurlijke afspraken voor de 50/50-verdeling tussen duurzame economie en ecologie kunnen blijven respecteren;

- versterking van de natuurwaarden ook een economische factor ís: per jaar bezoeken immers 1,3 miljoen mensen de Wadden, juist om die unieke natuurwaarden, het landschap en de rust;

gehoord de discussie,

verzoeken het Waddenfonds om:

- waar mogelijk alleen bij te dragen aan programma's en projecten met als hoofddoel C (economie) wanneer óók een duidelijke bijdrage aan het realiseren van hoofddoel A en/of B (vergroten en versterken natuur- en landschapswaarden, en verminderen/wegnemen extern bedreigingen) van het Waddenfonds blijkt;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ilona Haas
Partij voor de Dieren

Remine Alberts
SP

Provincie Noord-Holland

Commissie Landelijk gebied

Dossiernummer	13650
Extern Zaak ID	2119308
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	23 november 2023
Agendapunt	4.d
Titel	Water: Afdoening motie 267-2022 Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Landelijk gebied	23 november 2023

Toelichting

Provinciale Staten hebben een motie vastgesteld waarin wordt verzocht te verkennen welke instrumenten uit het overzicht ‘Mogelijke aanvullende maatregelen KRW’ het meest effectief, nuttig en toepasbaar zijn om de waterkwaliteit- en kwantiteit in Noord-Holland te verbeteren (M267- 2022). Het college informeert Provinciale Staten over de uitvoering van de motie.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

M.M.A.M. van Dorst

BEL/OMB

Telefoonnummer

marcel.van.dorst1@noord-holland.nl

Verzenddatum

– 1 NOV. 2023

Kenmerk

2119308/2119325

Uw kenmerk

Betreft: beantwoording Motie Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit (M267-2022)

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
beantwoording motie Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit (M267-2022).

In uw vergadering, bijeen op 19 december 2022, hebben Provinciale Staten van Noord-Holland, ter behandeling van agendapunt 'Eerste herziening Omgevingsverordening NH2022' en agendapunt 'Tweede herziening Omgevingsverordening NH2020', Gedeputeerde Staten via een motie van de Partij voor de Dieren verzocht te verkennen welke instrumenten uit het overzicht (zie bijlage) 'Mogelijke aanvullende maatregelen KRW' het meest effectief, nuttig en toepasbaar zijn om de waterkwaliteit- en kwantiteit in Noord-Holland te verbeteren (M267-2022). Hieronder volgt de beantwoording van dit verzoek.

Inleiding

Het is belangrijk om de beantwoording van de motie te zien in het licht van de vele andere lopende initiatieven, programma's, adviezen en onderzoeken met daarin vermelde aanbevelingen om te komen tot een goede waterkwaliteit. Naast ons Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 (RWP) (zie voortgang Regionaal Waterprogramma) zijn er andere programma's, onderzoeken en adviezen in uitvoering waar belangrijke informatie uit volgt (zie bijlage 1 achtergrond en lopende initiatieven). Tevens is er een aantal zaken die het College bijvoorbeeld in stroomgebied Rijn-West verband oppakt.
Hieronder gaan we in op de mogelijke aanvullende maatregelen voor de KRW uit het bovengenoemde overzicht. Deze zijn verdeeld in drie categorieën:

1. Extra maatregelen/instrumenten waarmee al gestart is;
2. Maatregelen/instrumenten die verder onderzoek vereisen;
3. Maatregelen die mogelijk kunnen worden toegepast na uit de uitvoering van de doorrekening van de KRW tussenevaluatie in

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

2024. Hierbij wordt bepaald wat het doelgat is en wat er nog nodig is om de KRW-doelen te halen. Op basis hiervan kan de effectiviteit van de mogelijk in te zetten instrumenten/maatregelen beter worden geduid.

Ad 1. De extra maatregelen/instrumenten waar al mee gestart is

- Handhavend optreden in het kader van de zorgplicht (is vangnet) milieubelastende activiteiten of een lozingsactiviteit (nr. 5 uit de lijst Omgevingswet). Landelijk is er een achterstand met vergunning, toezicht en handhaving (VTH). In het kader van de Bestuurlijke samenwerkingsovereenkomst 2021-2030 tussen gemeenten, waterschap, omgevingsdiensten en drinkwaterbedrijf en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) van 2020 wordt er gewerkt aan vijf thema's om grip te krijgen op indirecte lozingen in het kader van VTH. Dit jaar is gestart met een pilot en wordt een programma opgestart voor de komende drie jaar.
- Programmatische aanpak instellen op het niet (tijdig) behalen van de omgevingswaarden (nr. 10 uit lijst Omgevingswet). Voor de verschillende waterlichamen moet ook gewerkt worden aan dossieropbouw. Hierin kan ook worden opgenomen welke maatregelen nog genomen kunnen worden of welke maatregelen niet genomen konden worden of waarbij aanscherping is vereist (nr. 9 uit lijst Omgevingswet). Hier wordt met de waterschappen samengewerkt dit dossier op te bouwen. Hiervoor is er frequenter afstemming met de waterschappen.
- Verbeteren monitoring (nr. 11 uit lijst Omgevingswet). In mei 2023 is een analyse gedaan naar de probleemstoffen binnen Rijn-West. In dit onderzoek zijn maatregelen voorgesteld op regionale schaal zoals het steviger verankeren van de monitoringscyclus in de werkzaamheden van de waterbeheerders en op nationale schaal zoals normstelling en toetsing, beleid en regelgeving en onderzoek. Er is gestart in samenspraak met de waterschappen om invulling te geven aan de vermelde aanbevelingen uit het rapport.

Ad 2. De maatregelen/instrumenten die nog nader onderzoek vereisen

- Lessen uit de juridische scan. Eind dit jaar wordt een rapport opgeleverd waarin door de Universiteit Utrecht in opdracht van HNNK in samenspraak met de provincie het volgende is uitgezocht: "Is de gekozen aanpak van HHNK en de provincie Noord-Holland ten aanzien van het vaststellen en bereiken van de KRW-doelstellingen voor oppervlaktewaterlichamen juridisch houdbaar onder het huidige recht en de Omgevingswet?" De uitkomsten hiervan moeten nog worden bestudeerd en eventuele maatregelen en in te zetten instrumentaria worden afgestemd met het waterschap.

- Een van de onzekerheden over het wel of niet halen van de doelen is of derde partijen (o.a. gemeenten) de geprogrammeerde maatregelen uitvoeren. Er is onderzoek vereist hoe deze partijen zijn te bewegen de maatregelen tijdig uit te voeren. De provincie zal hier samen met het waterschap in optrekken.
- Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet vervallen sommige rijksregels over lozingen en gaan dan naar de waterschapsverordeningen (ook bekend als de bruidschat). Het betreft lozingen op oppervlaktewater van een waterschap of een zuiveringtechnisch werk van een waterschap. Na inwerkingtreding van de Omgevingswet (januari 2024) kunnen waterschappen de bruidsschatregels omzetten naar regels die beter passen bij de lokale situatie. Bij deze omzetting moet het waterschap wel rekening houden met de taken en bevoegdheden van het andere bestuursorgaan. Wij willen uitzoeken welke rol de provincie kan spelen voor afstemming met de waterschappen en instrumenten en regels zo mogelijk op elkaar af te stemmen.
- Uit te zoeken wat de mogelijkheden voor de provincie zijn om het gebruik en of de risico's van gewasbeschermingsmiddelen in specifieke gebieden te verminderen en te kijken wat het effect van mogelijke maatregelen is op grond- en opperwaterkwaliteit, natuur en landbouw. Dit op basis van artikel 12 van de Richtlijn duurzaam gebruik van pesticiden. Dit betreft dan grondwaterbeschermingsgebieden en N2000-gebieden.
- Dit op basis van artikel 12 van de richtlijn duurzaam gebruik van pesticiden. Dit betreft dan grondwaterbeschermingsgebieden en N2000-gebieden
- In de verbreding van het Landbouwportaal willen we voorstellen om effectmonitoring in te bouwen, zodat duidelijk wordt welke maatregelen het meest doeltreffend en doelmatig zijn voor de waterkwaliteit. Hiervoor moet nog worden onderzocht op welke manier dit te verkrijgen is. In het verlengde hiervan willen we een voorstel doen om educatie en kennisdeling (voorbeeldboeren) in het landbouwportaal op te nemen.

Maatregelen die nog worden bepaald aan de hand van de tussenevaluatie

- De provincie is via Rijn-West betrokken bij het KRW-impulsprogramma. Dit programma is een van de belangrijkste programma's om de KRW-doelen te gaan halen (zie bijlage 1). Het programma is bedoeld om tijdig uit te voeren en te voldoen aan wat is afgesproken. De tussenevaluatie KRW is onderdeel geworden van dit programma en wordt uitgevoerd in 2023 en 2024. Het is een gezamenlijk project van de leden van het Bestuurlijk Overleg Water, onder regie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat met als doel om voor elk waterlichaam het verwachte doelbereik in 2027 te bepalen, inzicht te krijgen in de effectiviteit van maatregelen en het handelingsperspectief. Deze informatie is relevant voor de vraag

of we de KRW-doelen tijdig gaan halen met de maatregelpakketten die we nu inzetten en voorzien hebben en of doelaanpassing of doelverlaging noodzakelijk is. Het is daarbij van belang dat betrokken overheden tot een gezamenlijk beeld komen om zodoende waar nodig ook tot gezamenlijk onderbouwde actie te komen. Met de uitkomsten van de evaluatie weten we welke maatregelen en of instrumenten we nog extra in moeten zetten om de doelen te halen.

Tot slot

Zoals hierboven geschetst zet de provincie al extra maatregelen en instrumenten in bovenop de maatregelen die opgenomen zijn in het regionale waterprogramma. Daarnaast loopt nog een aantal onderzoeken en wordt een tussenevaluatie voor de KRW uitgevoerd waar nog maatregelen uit kunnen voortkomen.

De tussenevaluatie is een belangrijke graadmeter voor de stand van zaken. Hieruit moet blijken welk resterend handelingsperspectief er is om de doelen te halen. Wij zien de overige instrumenten aanvullend op dit handelingsperspectief, rekening houdend met de adviezen die er zijn gedaan. Daarnaast is het belangrijk de maatregelen ook in relatie tot elkaar te beschouwen.

Naast de maatregelen uit het RWP, de extra maatregelen en onderzoeken die nu lopen is het advies om de lijst met mogelijke provinciale instrumenten mee te nemen in de tussenevaluatie en deze mee te laten te wegen in de haalbaarheid en toepasbaarheid van de maatregelen. Op deze manier kunnen we maatregelen gecoördineerd laten verlopen en een goede onderbouwing bewerkstelligen in samenspraak met andere overheden en partners.

Wij stellen u voor met deze beantwoording motie M267-2022 als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
E.A.S. Rommel

2 bijlage(n)

Bijlage 1. achtergrond en lopende initiatieven

Achtergrond KRW en doelbereik

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is niet vrijblijvend en het halen van de chemische en ecologische doelen voor oppervlaktewater vormt een resultaatsverplichting. De verantwoordelijkheid voor het bereiken van deze doelen is een gedeelde verantwoordelijkheid. Zowel het Rijk als decentrale overheden, in het bijzonder provincies en waterschappen, hebben bepaalde taken en bevoegdheden en kunnen op grond daarvan ook maatregelen nemen. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is eindverantwoordelijke voor het bereiken van de KRW doelen.

De KRW-doelen zijn op verschillende niveaus vastgelegd, te weten op:

- Europees niveau voor chemie met normen voor prioritaire stoffen.
- Nationaal niveau voor ecologie met normen voor overige relevante stoffen of specifiek verontreinigende stoffen.
- regionaal niveau voor:
    - ecologie met normen voor biologische parameters, zoals macrofauna, waterplanten, vissen en algen.
    - fysisch-chemische parameters, zoals stikstof, fosfaat, doorzicht, etc.

De KRW-doelen op regionaal niveau zijn vastgesteld door de provincie, in samenspraak met de drie waterschappen in onze provincie. Deze doelen op regionaal niveau betreft het zogenaamde Goed Ecologisch Potentieel (GEP) voor sterk veranderde wateren (bijvoorbeeld een bedijkte rivier) en kunstmatige wateren (bijvoorbeeld een kanaal). Deze GEP is afgeleid conform de Handreiking KRW-doelen (STOWA, 2018). Bij de vaststelling van het GEP moeten in beginsel alle mogelijke relevante maatregelen om de best haalbare ecologische toestand te bereiken worden betrokken. Maatregelen mogen slechts buiten beschouwing blijven, indien zij aantoonbaar een gering ecologisch effect hebben of significante negatieve gevolgen hebben voor gebruiksfuncties (waaronder waterhuishouding of ontwatering ten behoeve van agrarische functies) of het milieu in brede zin. Eveneens vinden cyclisch uitvoerige watersysteemanalyses plaats om te achterhalen waar knelpunten zitten en welke maatregelen effectief zijn voor het oplossen daarvan. In 2027 moet het GEP zijn bereikt, tenzij natuurlijke omstandigheden dit beletten en/of minder strenge doelen dan het GEP te motiveren zijn, de zogenoemde uitzonderingsmogelijkheden.

De overheden zijn verantwoordelijk voor het behalen van de KRW-doelen door het nemen van maatregelen en het monitoren van de waterkwaliteit. De doelen en maatregelen zijn vastgelegd in Stroomgebiedsbeheerplannen. De derde versie daarvan geldt voor de periode 2022-2027. De KRW-doelen en provinciale maatregelen zijn tevens opgenomen in ons Regionaal Waterprogramma.

Sinds de KRW van kracht is, zijn er al veel stappen gezet. Toch zijn zowel in onze provincie als landelijk de KRW-doelen in nog geen enkel waterlichaam gehaald. De drie belangrijkste opgaves

zoals genoemd in het advies van de Raad van de leefomgeving en infrastructuur (Rli) uit 2023 zijn:

1) verbeteren van de hydromofologie, door bijvoorbeeld natuurlijke peilfluctuatie, natuurvriendelijke oevers en waterberging;
2) verminderen van de nutriëntenbelasting, waaronder fosfaat en stikstof;
3) verminderen van de chemische belasting.

Lopende initiatieven en programma's

Recent heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven een extra KRW-Impulsprogramma te starten om alles op alles te zetten om de KRW-doelen te behalen (IenW, 2023). [1]In deze brief is aangegeven dat het nog haalbaar is om de KRW-doelen te halen, al is het 'spannend'. Tot slot is geschreven dat Nederland zich goed gaat voorbereiden op de verantwoording en dossiervorming: samen met buurlanden en in overleg met de Europese Commissie.

Dit KRW-impulsprogramma is een van de belangrijkste programma's om de KRW-doelen te gaan halen. Met het KRW-impulsprogramma willen Rijk en regio samen met een stevige, aanvullende inzet op het uitvoeren van verbeteracties voldoen aan de doelen van de KRW. De focus van het KRW-impulsprogramma is in de eerste plaats om te zorgen dat Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten tijdig kunnen doen en uitvoeren wat is afgesproken. Betrokken partijen hebben elkaar vaak nodig om gezamenlijk de lastige hobbels te nemen. Daarnaast willen partijen samen ook kijken waar mogelijke kansen liggen voor intensivering of aanvulling van maatregelen.
In de Kamerbrief voor het Wetgevingsoverleg Water van 21 november 2022 zijn de drie sporen benoemd die nodig zijn om de KRW-opgave te bereiken, te weten: (1) Grip op de uitvoering, (2) Tussenvaluatie 2024 en (3) Verantwoording 2027. De aanpak van het KRW-impulsprogramma is hieraan gekoppeld, met zeven actielijnen, teneinde te komen tot één integrale aanpak voor de KRW-opgave. De aanpak is als volgt:

Spoor 1: Grip op de uitvoering

In het Bestuurlijk Overleg Water is een afspraak gemaakt om jaarlijks de voortgang in beeld te brengen. Onderdeel hiervan is gezamenlijk de belangrijkste risico's in beeld te brengen en acties te formuleren. Inclusief de volgende actielijnen:

1. bewaken van de uitvoering van eerder afgesproken maatregelen.
2. verdere uitwerking van ruimtelijke maatregelen.
3. intensivering van maatregelen voor stoffen.
4. inzet op verdere verankering van afspraken in regelgeving.

Spoor 2: Tussenevaluatie 2024

---

[1] Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 5 juni 2023, Vormgeving KRW-impulsprogramma, Kamerstuk 27 625 nr. 632

In 2024 volgt een evaluatie waarbij de balans van het Nederlandse waterkwaliteitsbeleid is opgemaakt. De evaluatie bouwt voort op bestaande studies, zoals de Ex Ante analyse Waterkwaliteit. De evaluatie benut andere (evaluatie)trajecten en studies zoveel als mogelijk. Een belangrijk voorbeeld hiervan zijn de ecologische analyses die plaatsvinden voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). De uitkomsten van de evaluatie zullen dienen als basis voor nieuwe besluiten richting 2027. Inclusief de aanvullende actielijn:

5. bepalen toestand, prognose en resterend handelingsperspectief.

Onderdeel van deze tussenevaluatie was ook de joint fact finding waarbij is gekeken naar de verschillen op regionaal en rijksniveau van doelbepaling en de daarvoor gebruikte gegevens, uitgangspunten, randvoorwaarden en methoden.

Spoor 3: Verantwoording 2027

De inzet is erop gericht om de doelen te halen. Om ons er zo goed mogelijk op voor te bereiden indien dat onverhoopt toch niet lukt, werken alle betrokken overheden aan goede dossiervorming (welke informatie is nodig om te motiveren waarom we de doelen ondanks alle inzet niet halen). En daarnaast volgen we de werkwijze/inzet bij andere lidstaten. Inclusief de aanvullende actielijnen:

6. voorbereiding op een goede motivering van uitzonderingen in de aanloop naar 2027.
7. voorkomen van en voorbereiden op rechtszaken in Nederland.

Nadere toelichting tussenevaluatie

Onderdeel van de **tussenevaluatie** is de **prognose van het doelbereik**. Recent is hier op Rijksniveau een opzet voor gemaakt. De prognose van het doelbereik bestaat uit: een nationale doorrekening van de effectiviteit van maatregelen en het resterend handelingsperspectief, en een regionaal spoor met een actuele analyse van doelbereik op het niveau van individuele waterlichamen. Doel is in de synthese beide analyses te beoordelen en te combineren. Deze aanpak vormt een waarborg voor een gezamenlijk rapport en een gedeeld beeld van het KRW-doelbereik van de betrokken partijen, zodat partijen vervolgacties vanuit een gedeeld beeld van de problematiek kunnen nemen.

De **tussenevaluatie** KRW is een gezamenlijk project van de leden van het Bestuurlijk Overleg Water, onder regie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De tussenevaluatie heeft als doel om voor elk waterlichaam het verwachte doelbereik in 2027 en daarna in beeld te brengen. Een tweede doel is om inzicht te krijgen in de effectiviteit van maatregelen en welk handelingsperspectief er is voor verbetering. Deze informatie is relevant voor de vraag of we de KRW-doelen tijdig gaan halen met de maatregelpakketten die we nu inzetten en voorzien hebben en of dat doelaanpassing of doelverlaging noodzakelijk is. Het is daarbij van belang dat betrokken overheden tot een gezamenlijk beeld komen om zodoende waar nodig ook tot gezamenlijk onderbouwde actie te komen. Onderdeel hiervan is o.a. de nationale maatregelen als de bufferstroken uit het 7e **actieprogramma voor de Nitraatrichtlijn** (NAP). De maatregelen uit het 7e NAP hebben namelijk ook invloed op de waterkwaliteit. Zo zijn begin dit jaar met

terugwerkende kracht **bufferstroken** ingevoerd en gebieden aangewezen waar de derogatie versneld is afgebouwd (**met nutriënten-verontreinigd** gebied), maar ook voor de rest van Nederland is er in 2026 geen derogatie meer. De Nitraatrichtlijn heeft tot doel om de waterverontreiniging die is veroorzaakt of teweeggebracht door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging van dien aard te voorkomen. Met het 7e NAP voor de periode 2022 – 2025 geeft Nederland invulling aan deze verplichtingen van de Nitraatrichtlijn.

Een andere belangrijk programma dat vanzelfsprekend invloed heeft op de waterkwaliteit is het NPLG waarbij een groot aantal maatregelen van de KRW (o.a. nutriënten en bestrijdingsmiddelen) zijn opgenomen in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (**PPLG)**. Onderdeel daarvan betreft de **Groenblauwe Dooradering** (10% landelijke gebied), waarbij in 2030 aan de helft van het areaal gerealiseerd moet zijn. De waterschappen hebben al aangeven dat deze maatregelen van groot belang zijn voor de waterkwaliteit door bijvoorbeeld de aanleg van natuurvriendelijke oevers en bemestingsvrije en spuitvrije zones langs watergangen.

Onderzoeken

Daarnaast zijn er binnen Rijn-West en de provincie Noord-Holland twee andere belangrijke rapporten gepubliceerd die een invloed kunnen hebben op de te nemen maatregelen.

In mei 2023 is een **analyse** gedaan naar de **probleemstoffen** binnen Rijn-West. In het kader van de tussenevaluatie wilden de partijen van het KRW-deelstroomgebied Rijn-West graag inzicht in de vraag voor welke stoffen aanvullende inspanningen nodig zijn en zo ja, welke mogelijkheden op landelijke of regionale schaal hiervoor bestaan. De analyse heeft zich uitsluitend gericht op de 131 prioritaire en specifieke verontreinigende stoffen en laat opkomende en/of niet genormeerde stoffen (zoals medicijnresten), maar ook nutriënten buiten beschouwing. Het doel was inzicht geven in het handelingsperspectief voor probleemstoffen in Rijn-West, zodat in de periode tot 2027 partijen passende maatregelen kunnen nemen om de waterkwaliteit en toestand in de KRW-oppervlaktewaterlichamen te verbeteren. In dit onderzoek zijn maatregelen voorgesteld op regionale schaal zoals het steviger verankeren van de monitoringscyclus in de werkzaamheden van de waterbeheerders en op nationale schaal zoals normstelling en toetsing, beleid en regelgeving en onderzoek. Dit onderzoek is op stroomgebiedsniveau besproken met ambtenaren van het ministerie van IenW en er vindt nu door de meeste waterbeheerders in afstemming met de provincie opvolging plaats zoals het bijstellen van het monitoringsplan.

Daarnaast vormt een **juridische quickscan** een belangrijk adviesrapport. In de zomer van 2022 heeft het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) – als een van de eerste in Nederland – besloten om de eigen aanpak extern juridisch te laten toetsen, om zo nodig het eigen handelen verder aan te scherpen in het behalen van het doelbereik 2027. De opdracht is in samenspraak met de provincie Noord-Holland geformuleerd en is uitgevoerd door juridische specialisten van de Universiteit Utrecht. Hun eindrapportage wordt eind dit jaar opgeleverd. In de juridische quickscan staat de volgende hoofdvraag centraal: Is de gekozen aanpak van HHNK en

de provincie Noord-Holland ten aanzien van het vaststellen en bereiken van de KRW-doelstellingen voor oppervlaktewaterlichamen juridisch houdbaar onder het huidige recht en de Omgevingswet? Deze hoofdvraag valt uiteen in zeven deelvragen:

(1) Welke overheden zijn juridisch verantwoordelijk voor het vaststellen van de doelen,
(2) zijn de ecologische doelen op de juridisch juiste wijze vastgesteld,
(3) welke overheden of andere partijen zijn verantwoordelijk voor het bereiken van de doelen,
(4) zijn overheden verplicht de verantwoordelijken aan te spreken voor het halen van de doelen,
(5) wat zijn juridische consequenties voor het niet halen van de doelen en hoe kunnen ze worden beperkt,
(6) onder welke voorwaarde kan uitzonderingsgrond 'doelverlaging' plaatsvinden en
(7) hoeverre leidt de inwerkingtreding van de Omgevingswet tot een andere beantwoording van bovenstaande vragen.

Met de aanbevelingen gaan waterschap en de provincie gezamenlijk aan de slag.

In september 2023 is op verzoek van de bestuurlijke partners in het BO KRW door het bureau FLO Legal onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om **grondgebruik** te **reguleren**, bijvoorbeeld voor het creëren van bufferzones in de beekdalen en de praktische handvatten/juridische mogelijkheden in de nieuwe omgevingswet hiervoor. Wij bestuderen nog of dit ook voor de Noord-Hollandse praktijk wenselijk en toepasbaar is.

Adviezen

Ook zijn er het afgelopen half jaar een groot aantal adviezen gekomen van verschillende partijen; Bouwend Nederland in april 2023[2], de Rli in mei 2023[3], Natuurmonumenten in juni 2023[4] en Natuur & Milieu in augustus 2023[5]. De inhoud van de adviezen komen grotendeels met elkaar overeen.

In mei 2023 concludeert de **Rli** dat Nederland met het huidige Nederlandse beleid de KRW-doelen in 2027 redelijkerwijs niet meer kan halen. De uitvoering van het Nederlandse beleid is bovendien door een aantal factoren dusdanig belemmerd, dat de KRW-doelen ook na 2027 waarschijnlijk niet realiseerbaar zijn zonder een aangescherpte beleidsaanpak. De Rli doet een vijftal aanbevelingen aan de overheid waarmee naar verwachting de doelen van de KRW alsnog te halen zijn, zij het later dan 2027:

---

[2] https://www.bouwendnederland.nl/media/17930/18042022_onderzoek-bouwend-nederland-een-krw-risicoanalyse-voor-de-vergunningverlening-voor-de-bouw-en-infrasector.pdf
[3] https://www.rli.nl/publicaties/2023/advies/goed-water-goed-geregeld
[4] https://res.cloudinary.com/natuurmonumenten/raw/upload/v1654093736/2022-06/Rapport-Witteveen-Bos-Analyse-KRW-doelbereik.pdf
[5] https://natuurenmilieu.nl/app/uploads/Bestrijdingsmiddelen-in-en-om-natuur-en-recreatiewater-Natuur-Milieu-2023.pdf

1. Zorg voor betere doorwerking van de KRW op alle relevante beleidsterreinen en tref hiervoor verplichtende maatregelen;
2. Maak alle onttrekkingen uit grond- en oppervlaktewater vergunning- of melding-plichtig en reserveer voldoende fysieke ruimte voor drinkwaterwinning;
3. Verminder de nutriëntenconcentratie in het grond- en oppervlaktewater door aanscherping van de mestregelgeving, zet instrumenten in voor de door het kabinet beoogde vermindering van de veestapel en verbeter de zuivering in rioolwaterzuiveringsinstallaties;
4. Laat de KRW-doelen doorwerken in de wetgeving voor gewasbeschermingsmiddelen, prioritaire stoffen, opkomende stoffen, medicijnenresten enzovoort;
5. Begin direct met het doorrekenen van alle maatregelen.

Het kabinet heeft hier eind juni 2023[6] op gereageerd en laat zien dat veel van de aanbevelingen relaties hebben met Omgevingswet (o.a. watertoets en aanscherping vergunningplicht), NPLG, KRW-impuls, 7e NAP en de mestwetgeving.

[6] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/06/30/kabinetsreactie-rli-advies-over-krw-en-nadere-invulling-van-krw-impulsprogramma

Versie 1.0
16 juni 2022
Registratienummer: 1797079/1860188

Tabel 1: Overzicht mogelijke aanvullende maatregelen, onder andere op basis van de Omgevingswet

Deze tabel is als volgt opgebouwd.

- Onderdeel 1 geeft een korte uiteenzetting van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de belangrijkste waterkwaliteitsproblemen in Noord-Holland. Voor een volledig beeld wordt verwezen naar het Regionaal Waterprogramma 2022-2027.
- Onderdeel 2 bevat een opsomming van belangrijke noties zoals (landelijke) ontwikkelingen die een relatie hebben met het KRW-dossier, dan wel daar mogelijk invloed op hebben.
- Onderdeel 3 is een uiteenzetting van de juridische instrumenten die provincies, gemeenten en waterschappen tot hun beschikking hebben, met name na de inwerkingtreding van de Omgevingswet, om beleidsdoelen te realiseren. Getracht is een volledig beeld te schetsen en zo feitelijk mogelijk. Er wordt geen oordeel gegeven over nut, noodzaak en effectiviteit van de maatregelen.

De drie onderdelen dienen in samenhang beschouwd te worden.

1. Probleemomschrijving PNH

Op basis van artikel 5 KRW zijn in 2004 Nederlandse oppervlaktewateren aangewezen als KRW-waterlichamen: natuurlijk, kunstmatig of sterk veranderd. In Nederland zijn vrijwel alle waterlichamen kunstmatig of sterk veranderd.[1] Het Noord-Hollandse regionale water, beheerd door waterschappen, heeft een oppervlakte van 255 km2. Hiervan is 136 km2 (53,3%) '*KRW-waterlichaam*'. En 119 km2 (46,7%) is '*overig water*'.[2] De KRW geldt voor alle wateren (oppervlaktewater en grondwater) maar de hardheid van de verplichting verschilt. Voor de *aangewezen KRW-wateren* geldt een resultaatsverplichting (voor 2027) en voor *niet-KRW wateren* een inspanningsverplichting. Dit omdat alle wateren met elkaar in verbinding staan en dus invloed hebben op elkaar. In Noord-Holland zijn 89 oppervlaktewateren aangewezen. 51 in het beheergebied van HHNK, 27 in het AGV-gebied en 11 in het beheergebied van Rijnland.

Voor de 'overige wateren' (niet aangewezen als KRW) is in Noord-Holland een overeenkomst 'Ecologische doelen overige wateren provincie Zuid-Holland en provincie Noord-Holland' (GS-besluit 8 oktober 2019, zaaknummer 1256364) gesloten tussen Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Hoogheemraadschap van Rijnland en de provincie. Waarin de waterschappen toezeggen om ook voor de overige wateren een inspanningsverplichting op zich te nemen om de KRW ecologische doelen te behalen. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier doet dit ook al.

[1] Uit: Handreiking KRW Doelen – STOWA zie:
https://www.stowa.nl/sites/default/files/assets/PUBLICATIES/Publicaties%202018/STOWA%202018-15%20handreiking%20defdefversie.pdf
[2] Bron: Nulmeting Watervisie 2021 (PNH, 2017).

De KRW kent chemische en ecologische doelen:

Chemische doelen:
Dit zijn doelen voor bepaalde stoffen, vastgelegd in normen. Op Europees niveau zijn normen vastgesteld in de Dochterrichtlijn Prioritaire Stoffen. Nederland heeft deze lijst aangevuld voor meer stoffen. Voor het grondwater staan in de Grondwaterrichtlijn eisen voor de chemische toestand.[3]

Ecologische doelen: [4]
Dit is de minimaal gewenste toestand van planten en dieren in het oppervlaktewater. Onderscheiden worden:

a) *Ecologische doelen voor Natuurlijke wateren:*
De doelen voor "natuurlijke wateren" zijn landelijk vastgesteld. In Nederland zijn van de 700 waterlichamen maar 14 natuurlijk. In Noord-Holland is dit het Naardermeer.

b) *Ecologische doelen voor Sterk veranderde en kunstmatige wateren:*
Alle andere waterlichamen zijn "sterk veranderd" of "kunstmatig". Hiervoor zijn de doelen regionaal afgeleid in het regionale waterplan van de provincie, voor elk waterlichaam afzonderlijk. Hoewel de provincie formeel de doelen moet vaststellen in het regionaal waterplan, levert het waterschap vanwege de kennis over watersystemen meestal aan. Hiervoor zijn landelijke richtlijnen waarbij wordt gekeken naar watertype, de bestaande toestand van waterlichamen en de effecten van verbeteringsmaatregelen. Hierdoor zijn de doelen verschillend per waterlichaam.[5]
Voor *grondwater* gelden geen ecologische doelen, alleen chemische doelen en een kwantiteitsdoel (voldoende water voor onder andere drinkwater en kwetsbare natuur).[6]

Een belangrijk kwaliteitsprobleem voor het oppervlaktewater, in Noord-Holland maar ook elders in Nederland, is het te hoge niveau van nutriënten (stikstof, maar vooral fosfor). Belangrijke bronnen zijn historische en actuele emissies vanuit de landbouw, veenoxidatie, nutriëntrijke kwel en lozingen van rioolwaterzuiveringsinstallaties. Een deel van deze bronnen is niet of nauwelijks beïnvloedbaar. Daarnaast is er een te hoge belasting van het water met bestrijdingsmiddelen, waardoor in veel waterlichamen het bereiken van de doelen wordt belemmerd.

Een ander probleem is de normoverschrijding van een aantal verontreinigende stoffen. De Europees genormeerde stoffen die op grotere schaal de norm overschrijden, zijn vooral PBT-stoffen: persistente (slecht afbreekbare), bioaccumulerende (zich in het milieu ophopende) én toxische stoffen. Deze stoffen, ook wel ubiquitaire stoffen genoemd, worden veelal niet meer geloosd maar komen door hun slechte afbreekbaarheid en omdat ze niet goed te verwijderen zijn nog wel in het milieu voor. Voorbeelden zijn benzo(a)pyreen, tributyltin en PFOS.

[3] Uit: https://www.rivm.nl/kaderrichtlijn-water-krw
[4] Uit: https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/uitvoering/rijn-west/we/krw/ecologische-doelen-bepaald/
[5] Deze zin komt uit; Handreiking KRW Doelen – STOWA zie:
https://www.stowa.nl/sites/default/files/assets/PUBLICATIES/Publicaties%202018/STOWA%202018-15%20handreiking%20defdefversie.pdf
[6] Uit: https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/uitvoering/rijn-west/we/krw/ecologische-doelen-bepaald/

Al deze stoffen en problemen verschillen van gebied tot gebied. Maatwerk is daarom vereist.

2. Belangrijke noties m.b.t. de inzet van instrumenten

Het effectief inzetten van extra instrumenten is afhankelijk van veel factoren en (landelijke) ontwikkelingen. Hieronder volgen enkele belangrijke noties.

1. Maximale inzet door waterschappen gepleegd

In de gesprekken met de waterschappen is gebleken dat zij aangeven dat er reeds maximale inzet wordt gepleegd voor de KRW, in de gehele KRW periode. Meer is niet mogelijk. Dat wellicht de doelen niet gehaald worden in 2027 heeft veel meer te maken met factoren waar door de waterschappen nauwelijks invloed op uit te oefenen is, zoals:

- historische bronnen (zoals boven genoemd) waaruit nog jaren emissies blijven komen;
- de influx vanuit omliggende landen en gebieden in het Noord-Hollandse water;
- beperkte maatregelen zijn mogelijk bij agrarische lozingen door overvloed aan verplichtingen die agrariërs reeds hebben en het ontbreken van landelijke regie op dit gebied.

Het is daarom maar de vraag of nog meer winst valt te behalen, naast alle maatregelen die waterschappen al nemen. Om deze vraag te beantwoorden doen de waterschappen bijvoorbeeld berekeningen om in te schatten of mogelijke extra maatregelen een positief effect zouden kunnen hebben. Op basis van de berekeningen lijken extra maatregelen niet veel extra effect te hebben. Naast de berekeningen vinden er momenteel een drietal pilots plaats om te kijken of de KRW-doelen met aanvullende middelen in een drietal gebieden versneld kunnen worden behaald. Dit is een belangrijke notie voor onderstaande tabel met maatregelen.

Alle effectieve maatregelen die nodig zijn om de doelen te bereiken zijn geprogrammeerd in het Regionaal Waterprogramma 2022-2027.

2. Maatwerk per gebied nodig

Daarbij geldt voor de KRW-problematiek, dat het om maatwerk per gebied zal gaan. Elke polder, elk gebied heeft een eigen gebruik, historie en grondsamenstelling. Een generiek toepassen van een instrument lijkt slechts heel beperkt mogelijk. Dit is ook wat de waterschappen aangeven en zelf ook zo doen. Het is goed onderstaande tabel met maatregelen op die manier te beschouwen.

3. Afwegingsruimte Omgevingswet kent grenzen

De Omgevingswet biedt de provincie bij de uitoefening van haar taken en verantwoordelijkheden flexibiliteit in de vorm van bestuurlijke afwegingsruimte in de keuze van de in te zetten instrumenten. Die bestuurlijke afwegingsruimte is ruim maar niet onbegrensd en kan per onderwerp verschillen. Welk van de genoemde instrumenten, waarvoor geschikt is, is daarom op voorhand niet te aan te geven en mede afhankelijk van de opvatting over de eigen provinciale rol en sturingsfilosofie. Ook geldt het wettelijk uitgangspunt van subsidiariteit (“decentraal, tenzij”) en een afstemmingsverplichting tussen overheden over de inzet van de verschillende instrumenten.

4. Balans zoeken in sturingsstijlen (rollen overheid)

Over de in te zetten instrumenten nog het volgende. De overheid kan vanuit verschillende rollen en daarbij behorende instrumenten maatregelen gedaan krijgen. Vanuit samenwerking gaat dat bijvoorbeeld gepaard met een beloning, vergoeding of subsidie bij het nemen van maatregelen. Een rechtmatige overheid is een andere rol. Deze rol uit zich bijvoorbeeld in het introduceren van regelgeving en handhaving bij het niet houden aan de (nieuwe) regels of maatregelen. Gelet op de KRW-problematiek en inzet die daarop wordt gepleegd is het belangrijk een goede afweging te maken tussen de verschillende rollen. Voorkomen moet worden dat het effect vanuit samenwerking teniet wordt gedaan door het introduceren van een nieuwe regel. Een goed voorbeeld van hoe het nu gaat is dat er vanuit samenwerking allerlei afspraken zijn tussen waterschappen en agrariërs zodat zij vrijwillig allerlei maatregelen nemen (denk aan bloemrijke akkerranden) om de waterkwaliteit te verbeteren.

Anderzijds blijkt uit gesprekken dat er mogelijk nog wel verbetering is te vinden in hoe we de dingen doen; hoe we samenwerken. Tussen de provincie, omgevingsdiensten, waterschappen en de gemeenten. En wellicht ook LTO en andere belanghebbenden. Alle partijen die betrokken zijn bij de KRW beter verbinden. Onder andere ten aanzien van monitoring en beter kijken naar (gezamenlijke) handhaving worden genoemd. De samenwerking tussen partners in het Landbouwportaal kan als een mooi voorbeeld dienen, wat in heel Nederland ook zo gezien wordt.

5. Houdt rekening met (landelijke) ontwikkelingen

Er zijn ook verschillende ontwikkelingen gaande die zich (mede) richten op het behalen van de KRW-doelen. Het is goed die ook scherp te hebben.

Zo zijn er vanaf 2021 extra middelen door Noord-Holland beschikbaar gesteld voor de Omgevingsdienst NZKG gericht op het versterken van de organisatie met de benodigde gespecialiseerde kennis en expertise voor de uitvoering van de watertaken. Door inzet van extra gespecialiseerde capaciteit van de omgevingsdienst kan het reguleren en toezicht op lozingen in het oppervlaktewater worden geïntensiveerd, inclusief de daarvoor benodigde samenwerking met de waterschappen. Hiermee wordt invulling gegeven aan landelijke afspraken van januari 2021 tussen het Rijk en decentrale overheden betreffende met name de lozing van potentieel ZZS (Zeer Zorgwekkende Stoffen) in het oppervlaktewater en de bescherming van mens en milieu.

Daarnaast zijn er (landelijke) ontwikkelingen naar een meer gebiedsgerichte aanpak (‘gebiedsgericht maatwerk’) voor meerdere vraagstukken in het landelijk gebied, waaronder de tekortschietende waterkwaliteit. Medio 2022 zijn deze ontwikkelingen echter nog niet zodanig uitgekristalliseerd, dat hierop goed gefundeerde keuzes kunnen worden gebaseerd voor de inzet van het in deze notitie beschreven instrumentarium. Ook omdat deze ontwikkelingen naar alle waarschijnlijkheid een onderlinge samenhang met elkaar hebben en we nog niet weten hoe dit gaat lopen.

Enkele van deze ontwikkelingen zijn:

- *Nationaal Programma Landelijk Gebied / provinciale gebiedsplannen*[7]

[7] Zie ook: Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied | Beleidsnota | Rijksoverheid.nl

Dit betreft de gebiedsgerichte geïntegreerde aanpak van in ieder geval de volgende beleidsthema's: stikstof, waterkwaliteit, klimaat/CO_2. De gebiedsplannen bevatten voor specifieke gebieden binnen een provincie (of voor een provincie als geheel) richtinggevende uitspraken over de ontwikkelingsrichting van het gebied en de ruimtelijke keuzes die daarmee verbonden zijn. Ze bevatten tevens de te treffen maatregelen. Die maatregelen kunnen het volledige palet omvatten van bestuursrechtelijke handelingen (algemeen verbindend of beschikking), privaatrechtelijke handelingen of feitelijke handelingen, en uiteraard ook combinaties daarvan. De gebiedsplannen zullen in 2023 gereed komen (uiterlijk in juli 2023 worden de conceptgebiedsplannen gepubliceerd).

- *Maatwerkaanpak waterkwaliteit*
  Als onderdeel van het 7e NAP (nitraatactieprogramma) wordt in samenwerking tussen overheden, sector en ketenpartijen, uitgewerkt hoe tot een handhaafbare, uitvoerbare en betaalbare aanpak gekomen kan worden waarbij boeren individueel of in groepen zelf maatregelen nemen die tot een minimaal gelijkwaardige waterkwaliteitsverbetering komen als de maatregelen uit het 7e NAP en/of het al bestaande mestbeleid welke door het Rijk zijn of worden vastgesteld (maatwerkaanpak, zie 7e AP paragraaf 5.2.3). Er wordt gewerkt aan een traject om te verkennen of er gekomen kan worden tot een passende maatwerkaanpak die voldoet aan de gestelde voorwaarden. Dit traject wordt onverkort voortgezet en de planning is erop gericht om in de zomer van 2022 een besluit te nemen over daadwerkelijke invoering van de maatwerkaanpak ('go / no go'). De uitwerking van de maatwerkaanpak is gericht op realisatie van de doelen voor zowel de grondwater- als de oppervlaktewaterkwaliteit als onderdeel van het 7e NAP. In de uitwerking zal de relatie gelegd worden met de maatregelen uit het addendum 7^{e} NAP en de gebiedsgerichte aanpak.

- *Uitvoeringsplannen Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW)*
  In 2021 zijn per waterschapsgebied Gebiedsdocumenten Agrarisch Waterbeheer (GAW's) tot stand gekomen, in samenwerking tussen het betreffende waterschap en vertegenwoordigers van de landbouwsector/DAW. Het plan is om in 2022 op basis van deze GAW's uitvoeringsplannen op te stellen (UP's).

3. Overzicht mogelijke instrumenten*

De inzet van een instrument vergt een zorgvuldige afweging van nut, noodzaak, effectiviteit en of deze passend is voor het probleem. Specifiek voor de inzet van regelgeving geldt dat de regels een effectieve, efficiënte en evenredige reactie vormen op het maatschappelijke probleem dat aanleiding geeft voor die regelgeving. Relevante vragen daarbij zijn:

- Is het voldoende aannemelijk dat de voorgestelde regeling werkelijk zal leiden tot het oplossen of verminderen van dat probleem?
- Zijn er geen minder bezwarende alternatieven en rechtvaardigen de kosten en lasten de ernst van het probleem?

Indien niet aan elke van deze voorwaarden is voldaan, bestaat onvoldoende grond om tot regelgeving (in de voorgenomen vorm) over te gaan. Eventueel kan in zo'n geval een alternatief, minder bezwarend sturingsinstrument worden ingezet, of dient simpelweg van overheidsingrijpen te worden afgezien.

Beide bovenstaande elementen komen ook terug bij de toets van de bestuursrechter aan het evenredigheidsbeginsel. De vragen zijn dan (1) of het besluit geschikt is om het doel te bereiken, (2) of het een noodzakelijke maatregel is of dat met een minder vergaande maatregel kon worden volstaan. Bij een concreet besluit wordt dan ook nog getoetst of (3) de maatregel in het concrete geval evenwichtig is.

Waterwet, Wet milieubeheer, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, etc. (<u>huidig recht</u>)

Nr.	Maatregel	Instrument	Grondslag	Bevoegdheid
1.	Extra maatregelen opnemen in het provinciaal waterplan en waterbeheerplan van het waterschap.	Regionaal waterplan/ Waterbeheerplan	Waterwet	Provincie, waterschap
2.	Koppeling met stikstofprogramma (7e actieprogramma Nitraatrichtlijn), verruiming bufferstroken (bredere teeltvrije zones). Waterbeheerders krijgen de mogelijkheid op basis van hun kennis van lokale omstandigheden te bepalen waar een smallere teeltvrije zone afdoende is voor de waterkwaliteit (nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen). Hiervoor wordt een wetenschappelijk onderbouwde leidraad voor opgesteld.	Algemene rijksregel	Activiteitenbesluit milieubeheer	Rijk, waterschap
3.	Indien sprake is van een algemene regeling, zoals het Activiteitenbesluit, kan gekeken worden of sprake is van de mogelijkheid nadere eisen te stellen aan emissies (aanscherpen of nader invullen) in de vorm van maatwerkvoorschriften. Denk bijvoorbeeld aan grasbufferstroken, beperken oppervlakkige afspoeling en verbeterde drainage.	Maatwerkvoorschrift	Activiteitenbesluit	Waterschap
4.	Extra normen voor overig water in Omgevingsverordening NH2020; voor die onderdelen waar wettelijk niets geregeld is, kan dit.	Omgevingsverordening NH2020	Provinciewet	Provincie
5.	De provinciale milieuverordening zou kunnen worden gebruikt om extra maatregelen te nemen in specifieke grondwaterbeschermingsgebieden waar het grondwater nog niet voldoet aan de normen voor drinkwater. Denk bijvoorbeeld aan het verbieden van risicovolle activiteiten.	Omgevingsverordening NH2020	Wet milieubeheer	Provincie

Nr.	Maatregel	Instrument	Grondslag	Bevoegdheid
6.	Verbeteren monitoring, waarmee beter inzicht kan worden verkregen in de bronnen van verontreiniging tav indirecte lozingen.	Monitoring	Waterwet, Wet milieubeheer, Wabo	Provincie, gemeente, waterschap

Omgevingswet, Besluit activiteiten leefomgeving, etc.

Nr.	Maatregel	Instrument	Grondslag	Bevoegdheid
1.	Extra maatregelen opnemen in het provinciaal waterprogramma en waterbeheerprogramma van het waterschap.	Programma	Art. 3.7 en 3.8 Ow	Gedeputeerde Staten en AB waterschap
2.	Vaststellen van maatwerkregels tav regels in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Maatwerkregels gelden voor alle activiteiten binnen bepaald gebied. Denk bijvoorbeeld tav: - driftreducerende technieken bij gebruik gewasbeschermingsmiddelen - (extra brede) teeltvrije zone bij gebruik gewasbeschermingsmiddelen - gebruik meststoffen	Omgevingsverordening, waterschapsverordening en/of omgevingsplan	Art. 4.6 Ow, jo. 2.12 Bal	Provinciale Staten, Gemeenteraad en AB waterschap
3.	Vaststellen van maatwerkvoorschriften ten aanzien van regels in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Een maatwerkvoorschrift heeft betrekking op een individueel geval. Denk bijvoorbeeld tav: - driftreducerende technieken bij gebruik gewasbeschermingsmiddelen - teeltvrije zone bij gebruik gewasbeschermingsmiddelen - gebruik meststoffen	Beschikking of omgevingsvergunning	Art. 4.5 Ow, jo. 2.13 Bal	In beginsel B&W, voor lozingsactiviteiten op een oppervlaktewaterlichaam D&H Waterschap
4.	Decentraal vergunningplichtig stellen van activiteiten (wat door het Rijk niet is gedaan). Een decentrale vergunningplicht kan uitsluitend betrekking hebben op activiteiten die niet (geheel) onder de reikwijdte van algemene regels vallen.	Omgevingsverordening, waterschapsverordening	Art. 4.4, lid 2 jo. art. 4.1, lid 1 Ow	Provinciale Staten, AB Waterschap

Nr.	Maatregel	Instrument	Grondslag	Bevoegdheid
5.	Handhavend optreden in het kader van de zorgplicht (is vangnet) milieubelastende activiteiten of een lozingsactiviteit.	Bevoegd gezag	Art. 2.11 Bal	Gedeputeerde Staten, B&W en D&H Waterschap
6.	Instructies: over de uitoefening van een taak of bevoegdheid, zijn eenmalig toepasbaar en zien op de inhoud van een specifieke functietoedeling in een individueel omgevingsplan.	Instructie (beschikking)	Art. 2.33, lid 2, onder a, Ow	Gedeputeerde Staten
7.	Instructieregels: zijn algemeen verbindende voorschriften en zijn voor herhaalde toepassing vatbaar. Zij hebben dus betrekking op opvolgende omgevingsplannen of herzieningen daarvan. Denk bijvoorbeeld aan: - het voorkomen van uitspoeling van nutriënten naar het grondwater (via de bodem). Betreffen instructieregels richting gemeenten. - het voorkomen van uitspoelen van nutriënten via lozingspunten naar het oppervlaktewater. Betreffen instructieregels richting waterschappen. - het voorkomen van bovengrondse afspoeling vanaf landbouwgronden naar het oppervlaktewater. Betreffen instructieregels richting waterschappen. - de ontwikkeling van het landbouwareaal (of en in hoeverre agrarisch gebruik mag plaatsvinden op gronden). Betreffen instructieregels richting gemeenten.	Instructieregel (omgevingsverordening)	Art. 2.23, lid 3, onder c, Omgevingswet	Provinciale Staten
8.	Via een gebiedsgerichte benadering gebruiksruimte verdelen over individuele locaties. Uit oogpunt van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties.	Omgevingsplan, omgevingsverordening	Art. 4.2 Omgevingswet	Gemeenteraad, Provinciale Staten
9.	Omgevingswaarden aanvullen en/of aanscherpen.	Omgevingsvisie, programma, omgevingsverordening	Art. 2.9, lid 3, Omgevingsbesluit	Provinciale Staten
10.	Programmatische aanpak instellen op het niet (tijdig) behalen van de omgevingswaarden.	Programma	Art. 3.10, lid 2, Omgevingswet	Minister van Infrastructuur en Waterstaat en AB Waterschap
11.	Verbeteren monitoring, waarmee beter inzicht kan worden verkregen in de bronnen van verontreiniging tav indirecte lozingen.	Monitoring	Hfdst. 20 Ow	Provincie, gemeente, waterschap

Overige mogelijkheden

Nr.	Maatregel	Instrument	Grondslag	Bevoegdheid
1.	Subsidieregeling	Subsidieregeling	Provinciewet	Provinciale Staten
2.	Convenant	Convenant	Provinciewet	Gedeputeerde Staten
3.	Green Deal	Convenant	Provinciewet	Gedeputeerde Staten
4.	Privaatrechtelijke afspraken pachtgronden. Gemeenten en provincie verpachten veel landbouwgrond en in de pachtovereenkomsten zouden ook afspraken opgenomen kunnen worden over het beperken van stikstof- en fosfaatuitspoeling.	Huurovereenkomst	Burgerlijk Wetboek, Pachtwet	B&W, Gedeputeerde Staten

* Naast het raadplegen van de huidige wet- en regelgeving en de Omgevingswet zijn de volgende bronnen gebruikt voor het maken van het overzicht (onderdeel 3):

1. Zover het eigen instrumentarium reikt, een onderzoek naar de positie van de provincie Noord-Brabant en de Noord-Brabantse waterschappen bij de realisatie van kaderrichtlijn waterdoelstellingen, met bijzondere aandacht voor de Omgevingswet, Universiteit van Utrecht & Universiteit van Tilburg, juni 2016.
2. Wettelijk instrumentarium voor landbouwmaatregelen om waterkwaliteit te verbeteren, realisatie van nutrientendoelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water, Wageningen University & Research, mei 2018.
3. Regulering mestgebruik onder de Omgevingswet, Centrale en decentrale mogelijkheden tot het beperken van emissies en nutriënten, Sterk Consulting BV, april 2020.
4. 7e Nederlandse actieprogramma betreffende de Nitraatrichtlijn (2022 - 2025), Ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat, november 2021.

AANGENOMEN

M 267/19-12-2022

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Partij van de Ouderen

Motie Inzicht in effectieve instrumenten waterkwaliteit

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 19 december 2022, ter behandeling van agendapunt Eerste herziening Omgevingsverordening NH2022 en agendapunt Tweede herziening Omgevingsverordening NH2020;

overwegende dat:

- nog geen van de 89 KRW-waterlichamen van Noord-Holland voldoet aan de KRW-doelen, ondanks dat er ruim 20 jaar tijd is verstreken en er al twee keer uitstel door de Europese Unie is verleend;
- GS naar aanleiding van een toezegging in de commissie NLG bij de behandeling van het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 een overzicht aan PS heeft gestuurd van de mogelijke aanvullende maatregelen, onder andere op basis van de Omgevingswet, voor het bereiken van de Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen en bescherming van andere waterbelangen;[1] [2]
- in dit overzicht van de mogelijke instrumenten om water beter te beschermen niets is opgenomen over de effectiviteit en nut van instrumenten als instructieregels, maatwerkregels, etc.;
- een logische vervolgstap is om te verkennen welke instrumenten het meest effectief, nuttig en toepasbaar voor de provincie zouden kunnen zijn als het gaat om het doel om de waterbelangen beter te beschermen;
- de provincie hiermee dan haar instrumentenkoffer gereed heeft, zodat bij de eerste evaluatie van de KRW-aanpak in 2023 eventueel direct de juiste extra instrumenten ingezet kunnen worden om de bescherming te versnellen;

gehoord de discussie,

verzoeken GS:

- te verkennen welke instrumenten uit het overzicht 'Mogelijke aanvullende maatregelen KRW' het meest effectief, nuttig en toepasbaar zijn om de waterkwaliteit- en kwantiteit in Noord-Holland te verbeteren;
- en PS daarover voor de zomer van 2023 te informeren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Jaap Hollebeek
Partij voor de Dieren

Wil van Soest
Partij van de Ouderen

[1] https://noord-holland.stateninformatie.nl/document/11794000/1 - search=%22waterprogramma%22
[2] https://noord-holland.stateninformatie.nl/document/11793999/1 - search=%22waterprogramma%20tabel%22